

שבוע פרשת קדושים

(20 – 26 April 14)

כ' – כ"ו ניסן תשע"ד

מפרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ת, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:
**מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוֹת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
יִבְרֹךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנֵּךְ: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשֶּׁם לְךָ שְׁלוֹם:
וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֵם:**

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלייד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבַת אֵת יי אֱלֹהֶיךָ, כָּכָל לְבָבְךָ וּכָכָל נַפְשְׁךָ וּכָכָל
מַאֲדֶךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ
הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשִׁנַּנְתָּם לְבָבְךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמִיעוּ אֵל מְצוֹתִי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
אִתְּכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֵת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, כָּכָל
לְבָבְכֶם וּכָכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֵּר אֲרֻצְכֶם בַּעֲתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִּגְנוֹךָ וְתִירֶשְׁךָ וְיִצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ
לְבִהְמֹתֶךָ, וְאֶכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבָבְכֶם,
וְסִרְתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְהָיָה
אִפֹּי כֶּם וְעֵצֶר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהִאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבָבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וּלְפִדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁפַּע יי לְאַבְתִּיכֶם לְתַת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.
וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כְּנָפֵי כְּנִדְיָהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֹּפֶת, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבָבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנוּם
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהָיִיתֶם
קֹדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהַיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.**

בכון לומר קודם התפילה:

**הָרִינִי מְקַבֵּל עָלֵי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעְיָךְ כְּמוֹךָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילות שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החודש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבֵנָה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֲךָ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, הוֹשֵׁעַ - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו לזמור בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחובת נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שנותן לו מתוויו או שקיבל כפרס ... שבחן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תובת "לה'") בצירוף שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחורו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחורו על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה תהיה כולו ייחפץ "לחזור ובית של צדקה".

קין

בו יסופר נפלאות מציאת מצרים:

א הִלְלוּהָ | הִלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הִלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבָרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:
 ג מִמְּזֶרֶח־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבֹאֵז מְהִלָּל שֵׁם יְהוָה: ד רָם עַל־פְּלִגּוֹיִם | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ:
 ה מִי כִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמִּגְבִּיהִי לַשָּׁבֶת: ו הַמִּשְׁפִּילִי לְרֹאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ: ז מְקִימֵי מַעַרְפָּר
 דָּל מְאַשְׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן: ח לְהוֹשִׁיבֵי עַם־נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: ט מוֹשִׁיבֵי | עֶקְרֵת הַפִּית
 אִם־הַבָּנִים שְׂמֵחָה הִלְלוּהָ:

קיד.

בו מבואר מפני מה זכה יהודה למלכות:

א בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לְעִזּוֹ: ב הִיתָה יְהוּדָה לְקֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל מִמְּשֻׁלֹּתָיו:
 ג הֵימָּה רָאָה וַיִּגַּם הַיָּרֵדִן יֶסֶב לְאַחֹר: ד הַהָרִים רָקְדּוּ כְּאֵילִים גְּבַעוֹת כְּבָנִי־צֹאן: ה מִה־לָּךְ
 הֵימָּה כִּי תָנוּס הַיָּרֵדִן תֶּסֶב לְאַחֹר: ו הַהָרִים תִּרְקְדּוּ כְּאֵילִים גְּבַעוֹת כְּבָנִי־צֹאן: ז מִלִּפְנֵי אֲדוֹן
 חוֹלֵי אָרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: ח הַהֶפְכִי הַצּוּר אֲגַם־מַיִם חֲלָמִישׁ לְמַעֲיָנו־מַיִם:

ברכת האילנות:

היוצא בימי ניסן ורואה אילנות שמוציאין פרח צריך לברך: **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא
 חָסַר בְּעוֹלָמּוֹ כָּלוּם וּבָרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת לִיהֲנוֹת בָּהֶם
 בְּנֵי אָדָם** ואינו מברך אלא בפעם ראשונה שרואה בכל שנה (סדר ברכת הנהנין פרק יג הלכה יד).

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד ניסן, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מטי' ניסן, בו כותב ראשי פרקים מדברי ימי חייו ומסיים אשר בדרך כלל
 נמנה בין אנשי חב"ד. ולפלא על ביטוי כזה שמהו הענין דבדרך כלל בה בשעה שמתפקידו של האדם
 הוא לעשות מעשים בפועל שמוכן מעצמו שזהו בדרך פרט. ובדאי גם הוא משתתף בשיעורים דתורת
 חסידות חב"ד נוסף על מה שלומד בפ"ע בזה (ומובן שהוא נוסף על השיעורים בנגלה דתורה) וכן
 משתתף גם בעסקנות הצבורית בכרם חב"ד שכל הנ"ל הם כלים וצנור להמשיך המצטרך לאדם וב"ב
 בגשמיות וברוחניות וצריך הי' לחפש אופנים להיות מתמכין דאורייתא בממונו כפי יכולתו וגם ע"י
 טרחה בגופו בהמוסדות שנושאים שם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע רשת אהלי יוסף
 יצחק ליובאוויטש אשר באה"ק ת"י וגדול זכות זה למלאות משאלות לבבו ולבב זוגתו שיחיו שתהי'
 להם האפשרית לתמוך לא רק בהושגתם לבניך אלו התלמידים אלא כפשוטו ממש וכפסק רז"ל אין
 מקרא יוצא מידי פשוטו ומובן שלכל דבר צ"ל אחיזה גם בדרכי הטבע ובמילא צריך לשאול ולמלאות
 כהוראת רופאים מומחים במקצוע זה והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל הנ"ל.

בברכה המחכה לבשו"ט.

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיג, קיד ג
- (ג) מאמר ד"ה הפך ים ליבשה
אחרון של פסח, בסעודה, היתשכ"ז ה
- (ד) מאמר ד"ה וידבר וגוי קדושים תהיו
שבת פרשת קדושים, מבה"ח אייר, היתשכ"ז כג
- (ה) שיחת ש"פ קדושים,
מבה"ח אייר, היתשכ"ז לו
- (ו) לקוטי שיחות – פרשת קדושים
(בלה"ק) כרך יב מה
- (ז) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל מח
- (ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת קדושים נ
- (ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת קדושים נא
- (י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת קדושים עט
- (יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת קדושים פ
- (יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת קדושים צ
- (יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם צג
- שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק:**
- (יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת קדושים צו
- (טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת קדושים קיח
- (טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת קדושים קכג
- (יז) מסכת סוטה עם ביאורים
מדף ה עד דף יא קכו
- (יח) נביאים וכתובים
מלכים ב פרק י-יא, תהלים פרק קיט קנה
- (יט) משניות – מסכת מנחות
ביאור קהתי קנו
- דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי
- (כ) עין יעקב מסכת יומא קסה
- (כא) מסכת ביצה עם ביאורים
מדף כא עד דף כז קסו
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כב) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים
אדמו"ר הזקן קצד
- (כג) שולחן ערוך הלכות שבת
אדמו"ר הזקן קצד
- (כד) לקוטי תורה
אדמו"ר הזקן קצה
- (כה) שערי אורה
אדמו"ר האמצעי קצז
- (כו) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" קצח
- (כז) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש קצט
- (כח) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהרש"ב קצט
- (כט) ספר המאמרים ה'תרפ"ז
אדמו"ר מוהר"צ רא
- (ל) לקוטי דיבורים
אדמו"ר מוהר"צ רב
- (לא) דברי ימי הרבנית רבקה זי"ע נבג"מ רג
- (לב) אגרות קודש
אדמו"ר מוהר"צ רד
- (לג) פרקי אבות פרק א רו
- (לד) חומש לקריאה בציבור רז
- (לה) לוח זמנים לשבוע פרשת קדושים ריג
- (לו) סדר מצות הדלקת נרות לשביעי ואחרון של פסח
וערב שבת קודש פרשת קדושים רטו

2 הפך¹ ים ליבשה בנהר יעברו ברגל שם נשמה בוא².

3 ופירוש הכתוב הוא³, שיש לחלק את הפסוק לשני חלקים הפך ים

4 ליבשה, לשון עבר, קאי מכוון על קריעת ים-סוף, ובנהר

5 יעברו ברגל, לשון עתיד,

6 קאי מכוון על בקיעת הנהר שתהיה

7 לעתיד-לבא, שאז יהיה כדברי

8 הנביא ישעיה והניף ידו⁴ על

9 הנהר בעים בחוזק רוחו,

10 לאחר אשר כדברי הכתוב קודם

11 לכן והחרים והיכה ה' את לשון

12 ים מצרים הנלוס. וממשיך

13 בכתוב בתהילים שם נשמה

14 בו, ומשמעות הדברים לפי פנימיות

15 העניינים היא שלעתיד-לבא

16 "שם" במובן של זמן תהיה

17 השמחה של בני ישראל בו

18 בעצמותו⁵ בעצמותו ומהותו של

19 הקדוש-ברוך-הוא בעצמו.

20 והנה, מזה שהכתוב מקשר

21 ב' העניינים דהפך ים ליבשה

22 (שהיה בקריעת ים-סוף)

23 ובנהר יעברו ברגל (שהיה

24 לעתיד-לבא), ומדובר על שניהם

25 ביחד אף שיש ביניהם הפרש

26 זמן רב ביותר, שהרי מקריעת ים

27 סוף שהייתה בשנת ב' אלפים תמ"ח

28 לבריאת העולם ועד הגאולה שתהיה

29 במהרה בימינו עברו אלפי שנים

30 מובן, שהפך ים ליבשה

31 בקריעת ים סוף הוא נתינת כח

32 שהיה אחר-כך לעתיד לבוא

33 בנהר יעברו ברגל, וכמו

34 שכתוב⁶ בדברי הנביא מיכה כימי

35 צאתך מארץ מצרים אראנו

36 נפלאות, שאין זו דוגמא

37 בעלמא, ואין כוונת הכתוב רק

38 להשתמש ביציאת מצרים כמשל

39 ודוגמא לגאולה העתידה אלא שב' העניינים תלויים וקשורים זה

40 בזה, שהיציאה ממצרים מביאה לגאולה העתידה וגורמת

41 אותה. ולכן נלמדים כמה פרטים של הגאולה העתידה

42 מגאולת מצרים כי יש ביניהם קשר ושייכות.

43 והנה, יש עוד פירוש⁷, בפסוק

44 "הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל"

45 שכל הכתוב על שלושת חלקיו

46 מדבר בקריעת ים-סוף, דכל

47 ג' העניינים הראשון דהפך ים

48 ליבשה השני בנהר יעברו

49 ברגל והשלישי שם נשמה בו,

50 היו כולם בקריעת ים-סוף⁸,

51 שעל-פי-זה מובן בפשיטות

52 שיכותם זה לזה ואין כל פלא

53 בכך שכולם באו בפסוק אחד. ומה

54 שכתוב בנהר יעברו ברגל

55 שם נשמה בו, לשון עתיד

56 (אף שלפירוש זה, כבר היו

57 עניינים אלה בקריעת ים-סוף

58 בעבר), אין זו קשיא, כי הרי זה

59 להורות על התמידיות⁹,

60 כלומר, הפסוק מדבר בלשון עתיד

61 להורות שהדבר לא היה רק בקריעת ים

62 סוף ונפסק אלא הולך ונמשך מקריעת

63 ים סוף ואילך תמיד הינו שעל-ידי

64 הענין דקריעת ים-סוף,

65 נעשה בכל עליה לרגל לאורך

66 כל השנים העברה בנהר, הן

67 ברוחניות העניינים שארץ

68 לעבור ולהתעלות למעלה

69 מבחינת הנהר דסדר

70 השתלשלות, דרכו האור האלוקי

בס"ד. אחרון של פסח, בסעודה, ה'תשכ"ז

(הנחה בלתי מוגה)

1 הפך¹ ים ליבשה בנהר יעברו ברגל שם

2 נשמה בוא². ופירוש הכתוב הוא³, הפך

3 ים ליבשה, לשון עבר, קאי על קריעת ים-סוף,

4 ובנהר יעברו ברגל, לשון עתיד, קאי על לעתיד-

5 לבא, שאז יהיה והניף ידו⁴ על הנהר בעים

6 רוחו, לאחר אשר והחרים ה' את לשון ים

7 מצרים. וממשיך בכתוב שם נשמה בו,

8 שלעתיד-לבא תהיה השמחה בו בעצמותו⁵.

9 והנה, מזה שהכתוב מקשר ב' העניינים דהפך ים

10 ליבשה (שהיה בקריעת ים-סוף) ובנהר יעברו

11 ברגל (שהיה לעתיד-לבא), אף שיש ביניהם

12 הפרש זמן רב ביותר, מובן, שהפך ים ליבשה

13 הוא נתינת כח שהיה אחר-כך בנהר יעברו

14 ברגל, וכמו שכתוב⁶ כימי צאתך מארץ מצרים

15 אראנו נפלאות, שאין זו דוגמא בעלמא, אלא

16 שב' העניינים תלויים זה בזה, שהיציאה

17 ממצרים מביאה לגאולה העתידה. ולכן נלמדים

18 כמה פרטים של הגאולה העתידה מגאולת

19 מצרים. והנה, יש עוד פירוש⁷, שכל הכתוב

20 מדבר בקריעת ים-סוף, דכל ג' העניינים דהפך

21 ים ליבשה בנהר יעברו ברגל שם נשמה בו,

22 שעל-פי-זה מובן בפשיטות שיכותם זה לזה. ומה שכתוב בנהר יעברו ברגל

23 שם נשמה בו, לשון עתיד (אף שלפירוש זה, כבר היו עניינים אלה בקריעת

24 ים-סוף), הרי זה להורות על התמידיות⁹, הינו שעל-ידי הענין דקריעת

1 מאמר זה ושלאחריו (ד"ה וידבר גו' קדושים) הם המשך למאמר שלפנ"ו (ד"ה כמה מעלות טובות דליל ב' דחג הפסח).
2 תהלים סו, ו. - הקאפיטל שהתחילו לומר ב"א ניסן השתא (ראה סה"מ י"א ניסן ח"א ע' 1 ואילך. ויש"נ. 3) תו"א
(בשלח) סד"ה וירא ישראל (סב, א-ב). ובכ"מ. 4 ישע"י יא, טו. ובשניהם (בנהר, בפת"ח, הנהר) נהר הידוע. 5 מאמרי
אדמו"ר האמצעי שם ע' שפד. 6 מיכה ז, טו. 7 תו"א (בשלח) סד"ה או ישיר (סב, ד). ד"ה לסוסתי ס"ו (סד, סע"ב).
ובכ"מ. ובסד"ה ואתה הרם להצ"צ - אוה"ת (בשלח) ע' תיח: בנהר יעברו שעל"י זו דקריעת ים סוף הוא למעלה מבחי'
נהר. 8 בתרגום (תהלים שם) ובכמה ממפרשי התנ"ך - עוד פי' דבנהר יעברו היינו בירדן בביאתם לארץ. ולהעיר אשר
לולא שגרם החטא הייתה ביאה זו לעולם. וא"כ פי' זה נכלל בפי' הא'. 9 עיין תו"ח ד"ה ואתה הרם. וראה ג"כ ד"ה דבר

1 מאמר זה ושלאחריו (ד"ה וידבר גו' קדושים) הם המשך למאמר שלפנ"ו (ד"ה כמה מעלות טובות דליל ב' דחג הפסח).
2 תהלים סו, ו. - הקאפיטל שהתחילו לומר ב"א ניסן השתא (ראה סה"מ י"א ניסן ח"א ע' 1 ואילך. ויש"נ. 3) תו"א
(בשלח) סד"ה וירא ישראל (סב, א-ב). ובכ"מ. 4 ישע"י יא, טו. ובשניהם (בנהר, בפת"ח, הנהר) נהר הידוע. 5 מאמרי
אדמו"ר האמצעי שם ע' שפד. 6 מיכה ז, טו. 7 תו"א (בשלח) סד"ה או ישיר (סב, ד). ד"ה לסוסתי ס"ו (סד, סע"ב).
ובכ"מ. ובסד"ה ואתה הרם להצ"צ - אוה"ת (בשלח) ע' תיח: בנהר יעברו שעל"י זו דקריעת ים סוף הוא למעלה מבחי'
נהר. 8 בתרגום (תהלים שם) ובכמה ממפרשי התנ"ך - עוד פי' דבנהר יעברו היינו בירדן בביאתם לארץ. ולהעיר אשר
לולא שגרם החטא הייתה ביאה זו לעולם. וא"כ פי' זה נכלל בפי' הא'. 9 עיין תו"ח ד"ה ואתה הרם. וראה ג"כ ד"ה דבר

ביאור בדרך אפשר

1 יורד ומשתלשל מדרגה לדרגה באופן הדרגתי וְהָן לעבור את הנהר
 2 כְּפִשְׁוֹטוֹ נהר גשמי, שְׁהָרִי נָהָר הַיְדוּעַ וּסְתָם נָהָר (בַּתנ"ך) 10
 3 וכאן נכתב "בנהר", הבי"ת בפתח כמו בהנהר בה"א הידיעה הָרִי זֶה נָהָר
 4 פֶּרֶת שְׁהִיו צְרִיכִים לַעֲבֹר בני ישראל שבאו מחוץ לארץ בַּעֲלִיָּה
 5 לָרָגֶל 11. וְזֶהוּ גַם הביאור בחלק
 6 השלישי של הפסוק שֶׁם נִשְׁמָחָה 1
 7 בו, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה שֶׁבְּקָרִיעַת
 8 יַם-סוּף הִיָּתָה שִׁירַת הַיָּם
 9 (שְׁזָהוּ עֲנִין דְּנִשְׁמָחָה שהרי
 10 השירה באה מתוך שמחה), וּבִאֲוֶפֶן
 11 שָׁפֵל אֶחָד וְאֶחָד מבני ישראל
 12 שראה את ההתגלות האלוהית בקריעת
 13 ים סוף מֶרְאָה בְּאֶצְבָּעוֹ וְאוֹמֵר
 14 זֶה אֱ-לִי וְאַנְוָהוּ 12 (ועל השמחה
 15 מהתגלות עצמותו ומהותו של הקדוש
 16 ברוך בקריעת ים סוף נאמר נִשְׁמָחָה
 17 בו דִּיקָא, בַּעֲצָמוֹתוֹ הכתוב
 18 מדייק ואומר "בו" להורות שהשמחה
 19 היא בו עצמו, מהתגלות עצמותו
 20 ומהותו), נַעֲשֶׂה כָּלִלוּת הַעֲנִין
 21 דְּשִׁמְחָה שֶׁל מִצְוָה 13 וּבִפְרָט
 22 שִׁמְחַת הָרָגִלִים בַּעֲלִיָּה לָרָגֶל
 23 שָׂאז יִרְאֶה גו', אֶת פְּנֵי הָאֲדֹן
 24 ה' 14, שְׁזָהוּ עֲנִין דְּנִשְׁמָחָה
 25 בו, בַּעֲצָמוֹתוֹ וכאמור כל זה נמשך
 26 מהתגלות והשמחה שהייתה בקריעת
 27 ים סוף.
 28 וְהִנֵּה בְּקָרִיעַת יַם-סוּף כְּתִיב 15
 29 במקום אחר בתהילים לְגֹזֵר יָם
 30 סוּף לְגֹזְרִים כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ,
 31 וְהַעֲבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ כִּי
 32 לְעוֹלָם חֲסִדוֹ, דְּמֵאֲמָרוֹ ב' 17
 33 פְּעָמִים נִפְרָדוֹת כִּי לְעוֹלָם
 34 חֲסִדוֹ, פֶּעַם אַחַת עַל "לְגֹזֵר יָם סוּף
 35 לְגֹזְרִים" ופֶּעַם נִסְפָּת עַל "וְהַעֲבִיר
 36 יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ" מוֹכַח שָׁפֵל עֲנִין
 37 מִשְׁנֵי עֲנִינִים אֵלֶּה הוּא חֲסִד
 38 בְּפִגְי-עֲצָמוֹ גַּם לולי החסד השני.
 39 וּכְמוֹ שְׁאוּמְרִים ב'הִגְדָּה'
 40 כְּמָה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם

ביאור בדרך אפשר

41 הקדוש-ברוך-הוא עֲלִינוֹ כו' ובפירוט חסדי ה' בעת יציאת מצרים אומרים
 42 שְׁקִרַע לָנוּ אֶת הַיָּם, (וְעוֹד מַעֲלָה נִסְפָּת בְּפִנֵּי עֲצָמָה) וְהַעֲבִירָנוּ
 43 בְּתוֹכוֹ בֵּים סוּף בְּחִרְבָּהּ בְּמָקוֹם יִבְשׁ 16. וְלִכְאוּרָה אֵינוֹ מוֹכֵן מִדּוּעַ
 44 מַחֲלָקִים זֹאת לִשְׁנֵי עֲנִינִים נִפְרָדִים, דִּהְלֹא כָּל עֲנִין קָרִיעַת יַם-סוּף
 45 הוּא בְּשִׁבִּיל שְׁיָהָה וְהַעֲבִיר
 46 יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ, וְאִיךָ אֶפְשָׁר
 47 לְחַלֵּק וְלֹאמַר שְׁלֹגֹזֵר יָם סוּף
 48 לְגֹזְרִים הוּא חֲסִד בְּפִגְי-
 49 עֲצָמוֹ, מְלָבֵד זֶה שְׁהַעֲבִיר
 50 יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ לִמָּה בִּאֲמַת אֵילוֹ
 51 קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם וְלֹא הַעֲבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ
 52 דִּינוּ, אִיזוֹ תוֹעֵלַת יֵשׁ בְּקָרִיעַת הַיָּם לֹא
 53 שְׁכֵנֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲבֹרוּ בְּתוֹכוֹ?
 54 (ב) וְיִוָּכֵן זֶה בְּהִקְדָּם בִּיאֹר
 55 אֲדַמּוּ"ר הָאֲמָצְעִי בְּמֵאֲמָרוֹ
 56 הַיְדוּעַ דְּבוּר-הַמִּתְחִיל בּוֹקֵעַ
 57 יָם כו' לְהַבִּין עֲנִין קָרִיעַת
 58 יַם-סוּף 17, שְׁהַעֲנִין דִּיָּם
 59 וַיִּבְשָׁה בְּמִבְּנֵי הַרְוּחִי וַיִּשְׁנֹ בְּכָל
 60 הַבְּחִינֹת וְהַדְּרָגוֹת הַשּׁוֹנוֹת
 61 בְּאֲלוֹקוֹת מְלִמְעָלָה מַעֲלָה הַדְּרָגוֹת
 62 הַגְּבוּהוֹת בִּיחֹד עַד לְמִטָּה מִטָּה
 63 הַדְּרָגוֹת הַנְּמוּכוֹת בִּיחֹד. וּמִכָּבָר זֶה
 64 אֲדַמּוּ"ר הָאֲמָצְעִי בְּמֵאֲמָר הַנּוֹכַח עַל-
 65 פִּי מֶשֶׁל (שְׁצָרִיךְ לְהִיּוֹת
 66 דּוּמָה וְקָרוֹב לְנִמְשָׁל 18 ולכן
 67 הַמֶּשֶׁל אֵכֶן מֵתֵאִים וְהוֹלֵם) מִהַעֲנִין
 68 דִּיָּם וַיִּבְשָׁה כְּמוֹ שֶׁהֵם לְמִטָּה
 69 בְּגִשְׁמִיּוֹת. דִּהְנֶה, אֲמָרוֹ
 70 רְבוּתִינוּ ז"ל 19 כָּל מָה שִׁישׁ
 71 בִּיבְשָׁה יֵשׁ בֵּינֵם, לְכָל אֶחָד
 72 מִהַנִּבְרָאִים שִׁבִּיבְשָׁה יֵשׁ נִבְרָא מִקְבִּיל

26 (ב) וְיִוָּכֵן זֶה בְּהִקְדָּם בִּיאֹר אֲדַמּוּ"ר הָאֲמָצְעִי בְּמֵאֲמָרוֹ הַיְדוּעַ דְּבוּר-הַמִּתְחִיל
 בּוֹקֵעַ יָם כו' לְהַבִּין עֲנִין קָרִיעַת יַם-סוּף 17, שְׁהַעֲנִין דִּיָּם וַיִּבְשָׁה
 28 יִשְׁנֹ בְּכָל הַבְּחִינֹת וְהַדְּרָגוֹת מְלִמְעָלָה מַעֲלָה עַד לְמִטָּה מִטָּה. וּמִכָּבָר זֶה
 29 עַל-פִּי מֶשֶׁל (שְׁצָרִיךְ לְהִיּוֹת דּוּמָה וְקָרוֹב לְנִמְשָׁל 18) מִהַעֲנִין דִּיָּם וַיִּבְשָׁה כְּמוֹ
 30 שֶׁהֵם לְמִטָּה בְּגִשְׁמִיּוֹת. דִּהְנֶה, אֲמָרוֹ רְבוּתִינוּ ז"ל 19 כָּל מָה שִׁישׁ בִּיבְשָׁה יֵשׁ

גו' וישוּבו - להצ"צ - פ"ה (אוה"ת ע' שצט). 10) להעיר מבכורות נה, א. 11) ראה תענית פ"א מ"ג. 12) בשלח טו, ב. שמו"ר ספכ"ג. פרש"י עה"פ. 13) ראה תו"א בשלח סד, סע"ב ואילך. 14) תשא לד, כג. 15) תהלים קלז, יג"ד. וראה ג"כ שער האמונה לאדמו"ר האמצעי פמ"ג (עב, א) ואילך. 16) ראה ד"ה כמה מעלות טובות דליל ב' דחג הפסח (לעיל ע' קצט ואילך). 17) מאמרי אדמו"ר האמצעי שם ע' שסט ואילך. וראה גם ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי בשלח מב, ג ואילך. סה"מ תרנ"ד ע' קמא ואילך. 18) ראה תו"א לך יא, ג. יב, ד. ובכ"מ. 19) ראה חולין קכז, א. ירושלמי שבת פ"ד

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

43 שהדבר בולט עוד יותר לגבי העופות שגם הם נבראו מהארץ אבל השייכות
44 שלהם לארץ לא ניכרת כלל עד כדי כך שפורחים באוויר וכן האדם
45 שהוא שלימות הבריאה, אף שנברא עפר מן האדמה²³,
46 וכל פרטי הצטרפותו של האדם כמו אכילה ושתייה ודומיהן
47 הם מן העפר, הרי הוא דבר
48 נפרד מן העפר ולמעלה
49 ממנו, וגם האדם לא מכוסה בעפר
50 אלא נמצא ונראה בגלוי על פני
51 האדמה דוקא.
52 וסיבת החילוק ההבדל בין
53 הברואים שבים לשבים לברואים
54 שביבשה תלויה באופן
55 ההמשכה ממקורם היינו בדרך
56 שבה החיות ממקורם נמשכת בהם
57 ומחייה אותם. שברואים שבים
58 מקבלים חיותם ממקורם
59 באופן של קירוב אל המקור
60 המחיה אותם, היינו שהמקור
61 הוא בגילוי אליהם, הם מכירים
62 בו ומודעים לעובדה שהוא מקור
63 חיותם ומשום זה מרגישים הם
64 את מקור חיותם ובטלים
65 אליו להיות מכוסים במים
66 ולא להיראות כמציאות עצמאית בפני
67 עצמם. מה שאין-כן בברואים
68 שביבשה מקבלים חיותם
69 ממקורם באופן של ריחוק
70 ביניהם ובין המקור, היינו שהמקור
71 המחיה אותם הוא בהעלם
72 והסתר מהם. ולכן, לא זו
73 בלבד שאינם מכוסים בעפר,
74 אלא עוד זאת, שנדמה להם
75 שהם מציאות בפני-עצמם
76 וכאילו אין להם מקור חיים שהיה ראוי
77 להתבטל אליו.
78 והנמשל מזה בחילוק הבדל
79 שבין ים ליבשה למעלה
80 באלוקות. דהנה²⁴, ים קאי על
81 עלמין סתימין דלא אתגליו,
82 עולמות סתומים (נעלמים) שלא
83 מתגלים הנקראים עלמא
84 דאתפסא, עולם שמכוסה כלומר שהברואים שבהם בטלים

1 ודומה בים ומכל-מקום יש חילוק הבדל גדול ומהותי בין
2 הברואים שביבשה לברואים שבים, שהברואים שבים
3 מכוסים במי הים עד שלא נפרת מציאותם לעין כל,
4 ולא נראים כמציאות בפני עצמה, נפרדת ממי הים עצמם וגם הם הברואים
5 שבים עצמם מרגישים שהם
6 הוא מקום חיותם²⁰, וכיון
7 שעולים ליבשה מיד מתים²¹
8 כסיפור חכמינו ז"ל בגמרא: "תנו
9 רבנן: פעם אחת גזרה מלכות הרשעה
10 שלא יעסקו ישראל בתורה. בא פפוס
11 בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה
12 מקהיל קהילות ברבים ועוסק בתורה.
13 אמר ליה: עקיבא, אי אתה מתיירא
14 מפני מלכות הרשעה? אמר לו: אמשול
15 לך משל למה הדבר דומה, לשועל
16 שהיה מהלך על גב הנמר וראה דגים
17 שהיו מתקבצים ממקום למקום. אמר
18 להם: מפני מה אתם בורחים? אמרו
19 לו: מפני רשתות שמביאין עלינו בני
20 אדם. אמר להם: רצונכם שתעלו
21 ליבשה ונדור אני ואתם כשם שדור
22 אבותי עם אבותיכם? אמרו לו: אתה
23 הוא שאומרים עליך פקח שבחיות, לא
24 פקח אתה אלא טיפש אתה. ומה
25 במקום חיותנו אנו מתייראין, במקום
26 מיתתנו על אחת כמה וכמה. אף
27 אנחנו: עכשיו שאנו יושבים ועוסקים
28 בתורה, כשחוב כה כי הוא חייך ואורך
29 ימך כך, אם אנו הולכים ומבטלים
30 ממנה על אחת כמה וכמה". מה-
31 שאין-כן בברואים שביבשה,
32 הנה אף שהכל היה מן
33 העפר²², וכולם נבראו מעפר הארץ
34 הרי אופן הגידול והצומח מן
35 הארץ הוא (לא באופן
36 שמכוסה בתוך העפר, אלא)
37 מחוץ לעפר, ונראה בגלוי על
38 פני האדמה דוקא, ועל-
39 אחת-במה-וכמה מין החי
40 שאפילו אינו מחובר אל
41 העפר (כמו הצומח), וכפי
42 שהובא במאמר הקודם (שנאמר בליל שני של חג הפסח שנה זו, תשכ"ז)

ה"א. 20) ראה ברכות סא, ב. 21) ראה ע"ז ג, ב. 22) קהלת ג, כ. 23) בראשית ב, ז. 24) ראה גם לקו"ת צו יד, ב. שער האמונה לאדמו"ר האמצעי פנ"ב. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 לְמִקְוֵי חַיִּיתָם שְׁנֵי גֵלִי, וּבְגֵל הַבֵּיטוּל הֵם 'מְכֻסִּים' 43
 2 בּו כְּשֶׁם שֶׁהַבְּרוּאִים שְׂבִים מְכֻסִּים בְּמִים וְהַכּוֹנֵה לְבְרוּאִים כְּמוֹ מְלָאכִים 44
 3 עֲלִיּוֹנִים, שֶׁהַחַיִּית שְׁלֵהֶם הוּא הַבֵּיטוּל לְאֻלְקוֹת, הֵם שׂוֹאֲבִים 45
 4 חַיִּית מַעֲצָם הַעֲבוּדָה שֶׁהֵם בְּטִלִּים לְאֻלְקוֹת כִּי בְּאֻמְצוֹת הַבֵּיטוּל הֵם קְשׁוּרִים 46
 5 וּמְחֻבְּרִים לְמִקְוֵי חַיִּיתָם, בְּעוֹד שֶׁהַחַשׁ 47
 6 עֲצֻמוֹ 'יֵשׁ' וּמַצִּיאוֹת בְּפָנֵי עֲצֻמוֹ נִפְרָד 48
 7 מִמִּקְוֵי כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב ²⁵ יִרְאֵת 49
 8 הַיּוֹי' לְחַיִּים הֵינּוּ שֶׁהִירָאָה מֵה' 50
 9 וְהַבֵּיטוּל לְאֻלְקוֹת מְבִיאִים חַיִּית, 51
 10 וְהַבֵּיטוּל שְׁלֵהֶם שֶׁל הַבְּרוּאִים 52
 11 שֶׁב־עֲלֵמָא דַּתְכִּסְיָא, כְּמוֹ הַמְּלָאכִים 53
 12 הַעֲלִיּוֹנִים, הוּא בֵּיטוּל עֲמוּק וּפְנִימִי 54
 13 בְּאֻפְּן שְׂאֵינָם מַצִּיאוֹת 55
 14 לְעֲצָמָם כָּלֵל, לֵאמֹר כֹּל תְּחוּשָׁה שֶׁל 56
 15 מַצִּיאוֹת וְיִשׁוּת' עֲצֻמִּית אֵלָּא כָּל 57
 16 מַצִּיאוֹתָם הִיא הַמַּצִּיאוֹת 58
 17 דְּאֻלְקוֹת, שְׁלֹכֵן מַצִּיאוֹת 59
 18 בְּמִלְאכִים עֲלִיּוֹנִים שְׂאֻמְרִים 60
 19 בִּי נִשְׁבַּעְתִּי גו' ²⁶, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 61
 20 בְּפִרְשֵׁת הַעֲקִידָה "וַיִּקְרָא מֶלֶךְ ה' אֵל 62
 21 אֲבֵרָהּ שְׁנֵית מִן הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר בִּי 63
 22 נִשְׁבַּעְתִּי נָאִם ה'", וְאֵף שֶׁהַמֶּלֶךְ רַק 64
 23 מוֹסֵר אֶת דְּבָרֵי ה', הוּא אוֹמֵר "בִּי 65
 24 (בְּעֲצֻמִּי) נִשְׁבַּעְתִּי", וְזֹאת מִשּׁוּם שֶׁהוּא 66
 25 בְּטֵל לְאֻלְקוֹת לְגַמְרִי וְאֵין לוֹ שׁוֹם 67
 26 מַצִּיאוֹת לְעֲצֻמוֹ, וְכֵן גַּם כֹּאשֶׁר לוֹט 68
 27 בִּיקֵשׁ מִהַמֶּלֶךְ שֶׁבֹא לְהַפּוֹךְ אֶת סִדּוֹם 69
 28 לֹא לְבִירוֹת לְהֹר אֵלָּא לְעִיר הַקְּרוּבָה 70
 29 שֶׁהִיא קִטְנָה וְאִפְשָׁר לֹא לְהַפּוֹךְ אוֹתָהּ, 71
 30 הַמֶּלֶךְ נִעְנָה לְבִקְשָׁתוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ 72
 31 ("נִשְׁאֲתִי פָנֶיךָ גַם לְדַבֵּר הַזֶּה") 73
 32 לְבִלְתִּי הִפְכִי גו' ²⁷ אֶת הָעִיר 74
 33 אֲשֶׁר דְּבִרְתָּ וְהַמֶּלֶךְ שֶׁפּוֹעֵל בְּשִׁלְחֹת 75
 34 ה' מִיֵּחֶם אֶת הַפְּעוּלָה לְעֲצֻמוֹ, כִּבְיֹכֹל, 76
 35 וְכִיּוֹצֵא בְּזָה, דְּלִקְאוּרָה אֵינוֹ 77
 36 מוֹכֵן, הִרִי מֶלֶךְ הוּא נִבְרָא, 78
 37 וַיֵּאֱדָרְךָ לֹמֵר עַל עֲצֻמוֹ לְשׁוֹן שְׂמוּרָה עַל אֻלְקוֹת, כְּמוֹ 79
 38 הַלְשׁוֹנוֹת "בִּי נִשְׁבַּעְתִּי" וְ"לְבִלְתִּי הִפְכִי" שֶׁמִּשְׁמַעוֹתָם כֹּאִילוֹ הַמֶּלֶךְ הוּא 80
 39 הָאֻלְקִים אֵלָּא שְׁלֵהֵיט שְׂאֵינּוּ מַצִּיאוֹת לְעֲצָמוֹ כָּלֵל, כִּי הוּא 81
 40 בְּטֵל לְאֻלְקוֹת בְּתַכְלִית הַבֵּיטוּל וְכֵן מַצִּיאוֹתָם הִיא אֵךְ וְרַק הַמַּצִּיאוֹת 82
 41 דְּאֻלְקוֹת, לְכֵן יָכוֹל הַמֶּלֶךְ לֹמֵר עַל עֲצָמוֹ לְשׁוֹן שְׂמוּרָה עַל 83
 42 אֻלְקוֹת ²⁸. וְכֵן הוּא בְּנִשְׁמֹת שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קוֹדֵם יְרִידָתוֹ 84
- לְמִטָּה, לְהַתְּלֵב בְּגוֹף גִּשְׁמִי בְּעוֹלָם הַזֶּה שְׂעוּמָדוֹת הַנִּשְׁמוֹת בְּהִיּוֹת 43
 לְמַעַל הַבֵּיטוּל תְּמִידִי לְאֻלְקוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב ²⁹ (כְּדָבָרִי אֲלִישֶׁע 44
 לְנַעֲמָן שֶׁר צָבָא מֶלֶךְ אֲרָם אַחֲרֵי שֶׁנַּעֲמָן טָבַל בִּירְדֵּן וְנִרְפָּא מִהַצִּרְעָה וְרִצָּה 45
 לְתַת לְאִישִׁיעַ 'בְּרַכָּה' (מִתְּנָה) חֵי הַיּוֹי' אֲשֶׁר עֲמַדְתִּי לְפָנָיו אִם אִקָּח, 46
 וְהַעֲמוֹד לְפָנֵי ה' בְּטֵל אֲלֵיו וְאֵין 47
 עֲמִידָה אֵלָּא תְּפִלָּה ³⁰ (כְּדָבָרִי 48
 הַגִּמְרָא: "... כֹּל הַקּוֹבֵעַ מִקּוֹם לְתַפְלֹתוֹ 49
 אֲלוֹקֵי אֲבֵרָהּ בְּעוֹר, וְכִשְׁמַת אוֹמְרִים 50
 לוֹ אֵי עֲנִיו אֵי חֲסִיד מִתְּלִמְדֵי שֶׁל 51
 אֲבֵרָהּ אֲבִינוֹ. וְאֲבֵרָהּ אֲבִינוֹ מִנָּא לֵן 52
 דְּקִבֵּעַ מִקּוֹם? דְּכִתִּיב וַיִּשְׁכֵּם אֲבֵרָהּ 53
 בְּבֹקֶר אֵל הַמִּקּוֹם אֲשֶׁר עֲמַד שָׁם וַיֵּאֵן 54
 עֲמִידָה אֵלָּא תְּפִלָּה שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעֲמֹד 55
 פִּנְחָס וַיִּפְלֹל") שֶׁהַנִּשְׁמוֹת עוֹמְדוֹת 56
 תְּמִיד בְּבֵיטוּל לְאֻלְקוֹת, וְאֵין 57
 מַצִּיאוֹת בְּפָנֵי-עֲצָמָן, בְּדוּגְמַת 58
 דְּגִים שְׂבִים שְׂבִטִּים בְּתַכְלִית 59
 לְגַבֵּי הַיָּם וַיֵּאֵן נִרְאִים וַיֵּאֵן 60
 נִיכְרִים כְּמַצִּיאוֹת בְּפָנֵי עֲצֻמָּה. וְיִבְשָׁה 61
 בְּמִכּוֹן הַרוֹחַ קָאִי מְכוּן עַל 62
 עֲלִמִּין דְּאֲתַגְלִין, הַעוֹלָמוֹת 63
 הַגְּלוּיִים שֶׁהַבְּרוּאִים שְׂבִים 64
 נִרְאִים מַצִּיאוֹת בְּפָנֵי-עֲצָמָם, 65
 וְעַד לְמַצִּיאוֹת שֶׁל דְּבָר נִפְרָד 66
 מִמִּקְוֵי חַיִּיתָם שְׁלֹ, שְׂמִיָּהּ מִתְּחוּשָׁה 67
 הַפִּירּוֹד מִהַמִּקְוֵי מִהַחוּוָה וּמִחַיָּה וְכֹל 68
 לְהַשְׁתַּלְשֵׁל מַצִּיאוֹת דְּבָר 69
 שְׂמִעָלִים וּמִסְתִּיר וּמִנְגִּיד 70
 לְאֻלְקוֹת, הֵם הַקְּלִיפּוֹת וְהַסְטֵרָא- 71
 אַחֲרָי שְׂאֵינָם רַק בְּעִלִּי תְּחוּשָׁה שֶׁל 72
 יִישׁוּת עֲצֻמִּית הַנִּפְרָד מִמִּקְוֵי חַיִּיתָם, 73
 אֵלָּא חֲמוּר מִזֶּה, מַצִּיאוֹת מִסְתִּירָה עַל 74
 הָאֻלְקוֹת וּמִנְגִּיד לֵה, וְעַד כִּי כֵן 75
 שֶׁיָּכוֹל לֹמֵר אֵין וְאִפְסִי 76
 עוֹד ³¹ כֹּאִילוֹ אֵין מַצִּיאוֹת חוּץ מִמֶּנּוּ, 77
 חֲסִידוֹשִׁלֹם. 78
- וְסִיפַת הַחִילּוּק שׁוֹרֵשׁ הַהִבְדֵּל בֵּין הַבְּרוּאִים שְׂבִים עֲלֵמָא 79
 דְּאֲתַכְּסִיָּא הַמְּכֻסִּים בְּמִקְוֵי וּדְבָקִים בּו לְבְרוּאִים שְׂבִים עֲלֵמָא 80
 דְּאֲתַגְלִיָּא הַנִּפְרָדִים מִמִּקְוֵי וְנִרְאִים כְּמַצִּיאוֹת בְּפָנֵי עֲצֻמָּה, תְּלוּיָהּ 81
 בְּאֻפְּן הַהִמְשָׁכָה וְהַתְּחַלּוּת וְהַתְּחַלּוּת שֶׁלָּהֶם מִמִּקְוֵי, סְפִירַת 82
 הַמְּלָכוֹת, הַסְפִירָה הַאֲחֵרָה מִעֵשֶׂר הַסְפִירוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת דְּרַכָּה הָאֲחֵרָה הַאֲלוֹקֵי 83
 יוֹרֵד וְנִמְשָׁךְ לְמִטָּה שֶׁהִיא מִקְוֵי הַתְּחַלּוּת שֶׁל כָּל הַעוֹלָמוֹת 84

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

עליונים נקראים נוני ימא דגי הים על שם שהם 'מכוסים' ובטלים
למקורם כמו הדגים שבים. וכשמהלכות יורדת למטה כו', להשפיע
לעולמות התחתונים שאז מקבלת מבחינות שלמטה מחכמה-
ובינה, שהם חסד וגבורה וכו' ושאר הספירות שלמטה במדרגה
ביחס לחכמה ובינה, אזי נקראת
ספירת המלכות בשם יפשה
וארץ, כמו שכתוב³⁵ והארץ
הדום רגלי, כמבואר בחסידות
(במאמרים העוסקים בביאור הכתוב
"השמים כסאי והארץ הדום רגלי")
שההדום הוא שרפרף שמעמידים תחת
רגלי היושב להגביה את רגליו מעל
הארץ, ו"הארץ הדום רגלי" היינו
המשכת אלוקות למטה, התלבשות
תורה ומצוות בדברים גשמיים, כרי
להעלותם למעלה, וכאמור המשכת
האלקות למטה היא על ידי ספירת
המלכות וממנה מתהווים עלמין
דאֶתְגַּלְיָן, שהברואים שבהם
נראים ליש ודבר נפרד בפני-
עצמם, וכאשר ספירת המלכות
פועלת באופן כזה היא בחינת "יבשה".
(ג) והנה על-פי ביאור
החילוק ההבדל שבין בראים
שבים לברואים שביפשה, שברואים
דאֶתְגַּלְיָא נראים ליש ודבר
נפרד כמצאות בפני-עצמם,
ואילו הברואים שבים "עלמא
דאֶתְכַסִּיא" אינם נראים מצאות
בפני-עצמם נפרדת ממקור חיותם
אלא הם בטלים בתכלית
למקור חיותם, מתרץ אדמו"ר
האמצעי בפמאמר³⁶ הנזכר
הסתירה שמוצאים לכאורה
ב'שער היחוד והאמונה'³⁷
שבספר התניא. דהנה, בפרק ג'³⁷

והנבראים, כמו שכתוב³² מלכותך מלכות כל עולמים
ומבואר בחסידות שהמשמעות הפנימית של הפסוק היא שמירת המלכות
יורדת ומשפיעה חיות לכל עולם ועולם לפי עניינו, וההבדל בין 'ים' ו'יבשה'
תלוי באופן ההארה וההשפעה של ספירת המלכות, כפי שהולך ומבאר.
דהנה³³, ספירת המלכות
נקראת לפעמים בשם ים,
ולפעמים נקראת בשם יפשה.
כשספירת המלכות עולה
למעלה מתעלית ממקומה כספירה
האחרונה והתחתונה ביותר לקבל
מבחינת חכמה-ובינה שהם
ראשית הספירות שנקראים בשם
ים, כי י' דים קאי על חכמה,
כי הו"ו, נקודה בלבד, רומזת לחכמה,
הנקודה הראשונית של התגלות והארת
השכל וים יו"ד בגימטריא עשר ומ"ם
בגימטריא ארבעים, וביחד
בגימטריא חמשים רומז על
חמשים שערי בינה, כמבואר
בקבלה וחסידות בעניין 'חמשים שערי
בינה' ספירת הבינה היא מקור
המידות העליונות שבעולם האצילות,
והאור המאיר ממנה "מקיף" על כל
המידות. ולכן, בשורשה (שלמעלה
מהאצילות) – הבינה מסמלת את האור
המקיף על הספירות. וכיוון שמספרן
של המידות (חסד, גבורה, תפארת,
נצח, הוד יסוד, מלכות) הוא שבע, הרי
מצד התכללות המידות זו בזו (למשל,
מידת החסד כוללת בחוכה גם תכונה
של גבורה המשמשת לצורך השפעת
החסד – "גבורה שבחסד"), יש 49
מדרגות שבכל אחת מהן מאיר האור
ה"מקיף" של הבינה, ובנוסף קיימת
עצמותו של אור הבינה, הוא "שער
החמשים דבינה" המרום לגמרי
מהנבראים אזי נקראת גם היא
ספירת המלכות בשם ים, כמו החכמה והבינה עצמם, כמו שכתוב³⁴
בתיאור הים' שעשה שלמה המלך בבית המקדש והים עליהם
מלמעלה גו', הרי לפעמים הים' מורה על מצב עליון ונעלה, והוא המצב
שבו ספירת המלכות מתעלית לחכמה ובינה וממנה מתהווים עלמין
סתימין עולמות סתומים (נעלמים, שלמעלה מהתגלות), בחינת "עלמא
דאֶתְכַסִּיא" שהברואים שבהם בעולמות נעלים אלו שהם מלאכים

(32) תהלים קמה, יג. (33) ראה בביאורי הזהר בשלח שם (מג, ג ואילך). (34) דברי הימים-ב ד, ד. (35) ישעי' סו, א. (36) מאמרי אדמו"ר האמצעי שם ע' שש ואילך. (37) עח, א.

אחרון של פסח, בסעודה, ה'תשכ"ז

ביאור בדרך אפשר

- 1 ולהשיג את החיות והרוחניות שכל נברא כו' לא היה
2 גשמיית הנברא וחומר וממשו נראה כלל לעינינו, כפי
3 שהוא כעת בהיותו מסתיר על האלוהות שבתוכו אלא לא היינו רואים את
4 הגשמיית והחומריות שלו כי הוא כטל במציאות ממש לגבי
5 החיות והרוחניות האלוהיות
6 שבו, מאחר שמפלעדי
7 הרוחניות שהיא מקור קיומו וחיותו
8 היה אין ואפס ממש כמו
9 קודם ששית ימי בראשית
10 ממש וכו'. ואילו בפרק ד' 38,
11 של 'שער היחוד והאמונה', בענין
12 סידור שבחיו של הקב"ה
13 בתחילת תפילת "שמונה עשרה",
14 כהקדמה לבקשת צרכי האדם בברכות
15 הבאות, אומרים הגדול הגבור
16 כו', מבואר על כך בתניא שם,
17 ש'הגדול' היא מדת חסד של
18 הקדוש-ברוך-הוא והתפשטות
19 והתגלות החיות האלוהיות מה בכל
20 העולמות וברואים לאין קץ
21 ותכלית כו' להיות אותם מאין ליש
22 ולתת להם חיות וקיום ולכן מידת
23 החסד נקראת "גדולה" כי גדול ה'
24 ולגדולתו אין חקר, חסדו של
25 הקדוש-ברוך-הוא חסד בלי גבול
26 ולכן משפיע גם בן חיות
27 והתהוות מאין ליש לעולמות
28 וברואים אין קץ, ללא גבול,
29 ומדת גבורתו של הקב"ה
30 היא מדת הצמצום כו'
31 שהחיות האלוהיות מסתתרת
32 ונעלמת בגוף הנברא ואינה נראית
33 וניכרת בו, וכאילו גוף הנברא
34 הוא דבר בפני-עצמו כו'.
35 ולכאורה שני עניינים אלה ב'שער
36 היחוד והאמונה' סתרי אהדדי,
37 סותרים זה לזה שהרי בפרק ג'
38 משמע שהתגלות החיות
39 (אילו ניתנה רשות לעין
40 לראות) פועלת ביטול
41 מציאות הבריאה אלא שבעין
42 הגשמית הביטול הזה לא נראה,
43 ואילו בפרק ד' משמע
44 להיפך, לכאורה, שהתגלות
- 45 החיות (מדת חסד והתפשטות החיות) היא קיום מציאותם
46 של כל הנבראים מאין ליש, ואדרבה, השפעת חסדו של ה' בנבראים
47 היא העושה אותם מציאות קיימת שהרי השפעת חיות והתהוות
48 מאין ליש לעולמות וברואים אין קץ אינה אלא ממדת
49 החסד, ואילו ההעלם
50 וההסתתר על האור האלוהי המלוכב
51 בנבראים הוא מצד מדת
52 הגבורה, ופעולתו היא רק
53 שהנברא יורגש לדבר בפני
54 עצמו, כאילו הוא נפרד ממקורו,
55 אבל עצם קיומו בתור נברא היא
56 כתוצאה מהשפעת והתגלות החסד
57 ואם-כן גם בהסיר הצמצום
58 וההסתתר שמצד מדת
59 הגבורה, היינו גם אם תהיה רשות
60 לעין לראות את האור האלוהי המהווה
61 שאז תהיה התגלות החיות,
62 עדיין יהיה קיום ומציאות
63 אמיתית לכל הנבראים מאין
64 ליש, ולא כפי שמשמע
65 בפרק ג' שבהתגלות החיות
66 תתבטל מציאות הנבראים?
67 אף ביאור הענין יובן על-פי
68 המבואר לעיל בחילוק בהבדל
69 שבין בראים שביבשה "עלמא
70 דאתגליא" לברואים שבים
71 "עלמא דאתכסיא", שברואים
72 שביבשה נראים מציאות
73 בפני-עצמם והשייכות שלהם
74 למקורם לא נראית ולא ניכרת, מה-
75 שאין-כן בראים שבים
76 שמציאותם בטלה ומכוסה
77 במי הים ואינם נראים כמציאות
78 בפני עצמה, וזהו גם הביאור
79 במה שנתבאר בפרק ג'
80 שאילו ניתנה רשות לעין
81 לראות כו' היה גשמיית
- 1 ולהשיג את החיות והרוחניות שכל נברא כו' לא היה
2 לא היה גשמיית הנברא וחומר וממשו נראה כלל לעינינו, כפי
3 כטל במציאות ממש לגבי
4 החיות והרוחניות שבו, מאחר שמפלעדי
5 הרוחניות היה אין ואפס ממש כמו קודם ששית ימי בראשית
6 ימי בראשית ממש וכו'. ואילו בפרק ד' 38, בענין
7 סידור שבחיו של הקב"ה הגדול הגבור כו',
8 מבואר, ש'הגדול' היא מדת חסד והתפשטות
9 החיות בכל העולמות וברואים לאין קץ ותכלית
10 כו' כי גדול ה' ולגדולתו אין חקר, ולכן משפיע
11 גם בן חיות והתהוות מאין ליש לעולמות
12 וברואים אין קץ, ומדת גבורתו של הקב"ה היא
13 מדת הצמצום כו' שהחיות מסתתרת בגוף
14 הנברא, וכאילו גוף הנברא הוא דבר בפני-עצמו
15 כו'. ולכאורה סתרי אהדדי, שהרי בפרק ג'
16 משמע שהתגלות החיות (אילו ניתנה רשות
17 לעין לראות) פועלת ביטול מציאות הבריאה,
18 ואילו בפרק ד' משמע להיפך, לכאורה,
19 שהתגלות החיות (מדת חסד והתפשטות
20 החיות) היא קיום מציאותם של כל הנבראים
21 מאין ליש, שהרי השפעת חיות והתהוות מאין
22 ליש לעולמות וברואים אין קץ אינה אלא
23 ממדת החסד, ואילו ההעלם וההסתתר הוא מצד
24 מדת הגבורה, ופעולתו היא רק שהנברא יורגש
25 לדבר בפני עצמו, ואם-כן גם בהסיר הצמצום
26 וההסתתר שמצד מדת הגבורה, שאז תהיה
27 התגלות החיות, יהיה קיום ומציאות אמיתית
28 לכל הנבראים מאין ליש, ולא כפי שמשמע
29 בפרק ג' שבהתגלות החיות תתבטל מציאות הנבראים.
30 על-פי המבואר לעיל בחילוק שבין בראים שביבשה לברואים שבים,
31 שברואים שביבשה נראים מציאות בפני-עצמם, מה-שאין-כן בראים שבים
32 שמציאותם בטלה ומכוסה במי הים, וזהו גם הביאור במה שנתבאר בפרק
33 ג' שאילו ניתנה רשות לעין לראות כו' היה גשמיית הנברא כטל במציאות

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

במקורם העליון באלוקות הם בבחינת ברואים שבים, בעלמא
 דאתפסא, מכל-מקום בירידתן למטה לעלמא דאתגליא
 להתלבש בגופים גשמיים בעולם הזה הגשמי, נעשים הם בכלל
 ברואים שביבשה שגוראים יש ודבר בפני עצמם הנפרד
 ממקורו האלוני, שהרי לאחר שהנשמה
 ירדה ונתלבשה בגוף גשמי, האדם
 שהנשמה בקרבו לא מרגיש את מקורו
 האלוני בגלוי, ובזה הוא דומה לכל
 שאר הנבראים הגשמיים שבכולם יש
 כוח אלוני שמהווה, מקיים ומחיה
 אותם אבל הם לא מכירים ולא
 מרגישים אותו ועד שיש צורך
 בצווי התורה ובכרת
 בחיים⁴⁰, שמזה מוכן שיש
 להם בחירה חפשית לעשות
 היפך הטוב חס-ושלום, כיוון
 שהאור האלוני והחיות האלונית של
 כל הנבראים בעולם הזה הגשמי היא
 בהעלם והסתור, ייתכן מצב שהאדם
 יבחר לעשות דבר שהוא בניגוד לרצון
 העליון, כיוון שיש לו בחירה חופשית
 לבחור בטוב ובחיים ולעשות רצון ה'
 או לנהוג הפוך מזה ועל-זה
 ציותה התורה שייבחר בחיים
 אמיתיים כו' חיים על פי התורה.
 ותכלית הפונה והמטרה בירידת
 הנשמות ממקורם ב"עלמא
 דאתכסא" למטה ל"עלמא
 דאתגליא" היא, שגם בהיותן
 למטה בעלמא דאתגליא
 והירידה היא להיות כמו נבראים
 שביבשה שגוראים יש ודבר
 בפני עצמם, בכל זאת, למרות
 שזהו עולם שבו יש העלם והסתור על
 אלוקות יהיה אצלם הביטול
 לאלקות בצורה כל כך עמוקה
 ופנימית על-דרך ובדוגמת
 הביטול הנבראים שבים
 שבעלמא דאתכסא שאין להם שום מציאות עצמית והם מחוברים
 במקור חיותם תמיד.
 וענין זה של הביטול ברמה גבוהה כפי שהוא ב"עלמא דאתכסא" נעשה
 על-ידי ההתבוננות של האדם בהעמקת הדעת בפסוק ראשון
 דקריאת-שמע, שמע ישראל הו' אלקינו הו' אחד⁴¹,

הנברא בטל במציאות ממש כו' כלפי המקור האלוני המחיה אותו,
 שאין הפונה שבהסיר הצמצום המעלים ומסתיר על החיות
 האלונית יהיה העדר מציאות הנבראים בפועל, כפשוטו, אויס
 מציאות המציאות תחול להיות, אין ואפס ממש כמו קודם ששת
 ימי בראשית ממש, אלא
 שמוציאות הנבראים לא תהיה
 כפי שהיא כעת, כדבר נפרד בפני עצמו
 אלא תהיה בתכלית הביטול
 לגבי מקורה, כמו אור
 השמש כשהוא בגוף בדור
 השמש, ועדיין לא נפרד ממקורו
 ולא יצא להאיר מחוץ לשמש עצמה
 שביטול במציאות ונחשב לאין
 ואפס ממש (פמבואר שם)
 והינו, שבהסרת הצמצום יהיו כל הנבראים
 בטלים במציאות לגבי מקורם, בדוגמת ברואים
 שבים שאין מציאותם נראית, כיון שהיא בטלה
 ומכוסה במי הים, פמים לים מכסים³⁹.
 (ד) והנה אף שנשמות ישראל קודם ירידתן
 למטה הם בבחינת ברואים שבים,
 בעלמא דאתכסא, מכל-מקום בירידתן למטה
 לעלמא דאתגליא להתלבש בגופים, נעשים הם
 בכלל ברואים שביבשה שגוראים יש ודבר בפני-
 עצמם, ועד שיש צורך בצווי התורה ובכרת
 בחיים⁴⁰, שמזה מוכן שיש להם בחירה חפשית
 לעשות היפך הטוב חס-ושלום, ועל-זה ציותה
 התורה שייבחר בחיים אמיתיים כו'. ותכלית
 הפונה בירידת הנשמות למטה, שגם בהיותן
 למטה בעלמא דאתגליא להיות כמו נבראים
 שביבשה שגוראים יש ודבר בפני-עצמם, יהיה
 אצלם הביטול לאלקות על-דרך ובדוגמת
 הביטול הנבראים שבים שבעלמא דאתכסא.
 וענין זה נעשה על-ידי ההתבוננות בפסוק
 ראשון דקריאת-שמע, שמע ישראל הו' אלקינו
 מכסים את הים בכיסוי מלא.
 והולך ומבאר את משמעות ההבדל בין "עלמא דאתגליא" ו"עלמא
 דאתכסא" כפי שהוא משתקף בעבודה הרוחנית בנפש האדם שכן ירדת
 הנשמה למטה היא מעבר וירידה ממקור עליון ב"עלמא דאתכסא" לגוף
 גשמי בעולם הזה, "עלמא דאתכסא", כפי שממשיך.
 (ד) והנה אף שנשמות ישראל קודם ירידתן למטה בהיותן

ביאור בדרך אפשר

1 אֶחָד דִּיקָא, וְלֹא יְחִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּחְבָּאָר לְעִיל⁴² במאמר של שבת
 2 פִּרְשָׁת אַחֲרֵי, שֶׁבֶת הַגְּדוֹל, שָׁנָה זֹאת, תִּשְׁכַּח⁴³ פִּירוּשׁוֹ שִׁישְׁנָה
 3 מְצִיאֹת שֶׁל עוֹלָמוֹת אֲלֵא שֶׁהֵם בְּטָלִים לִיְחִידוֹ יִתְבָּרֵךְ,
 4 וְכִמְרוֹמָז בְּתִיבַת אֶחָד, שְׁוֹ רְקִיעִים וְאַרְצָן שֶׁהֵם בְּגִמְטְרִיָּא
 5 שְׁמוֹנָה (מִסְפָּרָה שֶׁל הָאוֹת ח'), וְד'
 6 רוּחוֹת הָעוֹלָם בְּגִמְטְרִיָּא אַרְבַּע
 7 (מִסְפָּרָה שֶׁל הָאוֹת ד'), בְּטָלִים
 8 לְאֵלּוּפּוֹ שֶׁל עוֹלָם (הַגְּרָמָה בָּאוֹת
 9 א')⁴³.
 10 וְכִפִּי שֶׁנֶּחְבָּאָר בְּמֵאמֶר הַנּוֹכַח שֶׁגַם
 11 "אֶחָד" וְגַם "יְחִיד" הֵם בִּטְוִיִּים
 12 הַמְבִטִּים אֶת אַחֲדוּת ה' אֲבָל יֵשׁ
 13 בִּינֵיהֶם הַבְּדִל מִשְׁמַעוֹתֵי, שִׁיחִיד"
 14 פִּירוּשׁוֹ יְחִיד וּמִיּוֹחַד שְׁאִין דּוֹגְמָתוֹ,
 15 וְ"אֶחָד" פִּירוּשׁוֹ שֶׁה' הוּא אֶחָד אֲבָל
 16 מִכָּל-מְקוֹם יִשְׁנָה מְצִיאֹת שֶׁל הָעוֹלָם
 17 (שֶׁבַע רְקִיעִים, אֶרֶץ וְאַרְבַּע רוּחוֹת)
 18 אֲלֵא שֶׁהָעוֹלָם בָּטֵל לְאֵלּוּקוֹת וּמִמִּילָא
 19 מְצִיאֹתוֹ הוּא לֹא סִתְרָה לְאַחֲדוּת ה',
 20 וְאֵילּוֹ "יְחִיד" הֵינּוּ כְּפִי שֶׁהַקְּדוֹשׁ בִּרְוֹךְ
 21 הוּא לְמַעַל מִהָעוֹלָם, לֵאלֹהֵי הַתִּיחִסוֹת
 22 לְעוֹלָמוֹת וּלְנִבְרָאִים כְּמִצִּיאֹת.
 23 וְזֶהוּ הַטַּעַם הַפְּנִימִי לִכְךָ שֶׁהִפְנִיָּה
 24 בְּפִסּוּק רֵאשׁוֹן דְּקִרְיַאת-שְׁמַע
 25 הִיא לְעִיכּוּבָא (שְׁאֵם לֹא כִּיּוֹן
 26 לֹא יֵצֵא יְדִי-חֻכְתּוֹ וְצִרִיךְ לַחְזוֹר
 27 וּלְקַרְוֹ אֶת הַפִּסּוּק שׁוּב)⁴⁴, לְפִי
 28 שֶׁהִפְנִיָּה וְהַתְּבַנְנוּת בְּעִנְיָן
 29 דְּ"אֶחָד" הִיא תְּכָלִית הַכּוֹנֵה
 30 וְהַמְטֵרָה שֶׁל יְרִידַת הַנֶּשֶׁמָה
 31 בַּגּוֹף, לְפַעֲלוֹ שְׁגָם לְמִטָּה
 32 בְּעוֹלָם שִׁישׁ לוֹ גִּדְרֵי מְצִיאֹת מִשְׁלוֹ
 33 יִהְיֶה הַבִּטּוּל לְאֵלּוּקוֹת.
 34 וְהֵעֱנִין הוּא, דִּהְיָה כְּתִיב⁴⁵
 35 אֶל-דְּעוֹת הַיָּיִן, וּלְפִי פִּשּׁוּטוֹ
 36 פִּירוּשׁ הַכְּתוּב שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בִּרְוֹךְ הוּא
 37 יוֹדֵעַ הַכּוֹל, אֲךָ לְפִי פְּנִימִיּוֹת הָעֵינִינִים
 38 יֵשׁ כָּאֵן רִמּוֹ לִכְךָ שִׁישׁ שְׁתֵּי דְעוֹת,
 39 בְּמוֹכֵן שֶׁל שְׁתֵּי גִישוֹת וְשְׁתֵּי תִפְסוֹת,
 40 דְּעוֹת תְּרִינִין⁴⁶, דְּעוֹת שְׁתֵּי, בִּיחֹס לְאַחֲדוּת ה', דְּעַת עֲלִיּוֹן הַגִּישָׁה
 41 וְהַתְּפִיסָה מִצֵּד הָאֵלּוּקוֹת וְ"דְעַת תַּחְתּוֹן" הַגִּישָׁה וְהַתְּפִיסָה מִצֵּד הַנִּבְרָאִים,
 42 כְּפִי שֶׁהוֹלֵךְ וּמִפְּרֵט.

ביאור בדרך אפשר

43 'דְּעַת עֲלִיּוֹן' הִיא הַגִּישָׁה וְהַתְּפִיסָה שֶׁלְמַעַל הוּא יֵשׁ
 44 מְצִיאֹת אֱמִיתִית וְלִמְטָה בְּגִשְׁמִיּוֹת הוּא אֵין נִבְרָאִים שְׁאִין לָהֶם מְצִיאֹת
 45 עֲצֻמָּאִית אֱמִיתִית. וְהֵינּוּ, שְׁאֵף שֶׁמְצִיאֹת הַמְטָה הַנִּבְרָאִים הַגִּשְׁמִיִּים
 46 הִיא מְצִיאֹת אֱמִיתִית שְׁקִימָת בָּאֵמֶת, שֶׁהִרִי כְּתִיב⁴⁷ בְּמִפּוֹרֶשׁ
 47 בְּתוֹרָה בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים
 48 אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וּבְרָא
 49 אֱלֹקִים אֶת, סוֹפֵי-תְּבֻבוֹת
 50 אֶמֶת⁴⁸, וּבְוִדָּאֵי שְׁדִּבְרֵי הַתּוֹרָה גַּם
 51 בְּעִינֵין זֶה הֵם אֵמֶת וְזֶה גַּם
 52 שֶׁכָּלְלוֹת קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת
 53 הוּא לְמִטָּה דְּקָא, שֶׁהִרִי עֵינֶךָ
 54 קִיּוֹם הַמִּצְוֹת הוּא בְּאִמְצָעוֹת חִפְצִים
 55 גִּשְׁמִיִּים כְּמוֹ צִיצִית מִצְמֵר וְתַפְלִין
 56 מַעוֹר, וְכוּמָה שְׁמִיָּה מוֹכַח
 57 שְׁזוּהֵי מְצִיאֹת אֱמִיתִית שֶׁהִרִי
 58 לֹא יִתְכַן שְׁעֻבּוֹת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת
 59 תִּהְיֶה בְּדִבְרֵים שֶׁלֹּא קִיּוֹמִים בָּאֵמֶת,
 60 וּמִכָּל-מְקוֹם נִקְרָא הַמְטָה, הֵינּוּ
 61 כָּל הַמְצִיאֹת הַגִּשְׁמִיִּים אֵין, כִּיּוֹן
 62 שֶׁמְצִיאֹת הַמְטָה כָּלֹא חֲשִׁיב
 63 נַחֲשֶׁבֶת כְּאֵילוֹ הִיא לֹא קִיּוֹמִים לְגַבִּי
 64 הָאוֹר הָאֱלֹקִי הִי'שׁ הָאֱמִיתִית
 65 שֶׁהוּא מְקוֹר הַחַיִּים, וְלִכְךָ
 66 נִקְרָא בְּשֵׁם יֵשׁ. וְזוּהִי הַדְּעָה
 67 דְּעָה זֹאת שֶׁל 'דְּעַת עֲלִיּוֹן' הִיא הַגִּישָׁה
 68 וְהַתְּפִיסָה שֶׁבְּעֵלְמָא דְּאַתְּפִסְיָא,
 69 שֶׁהַבְּרֹאִים שָׁבוּ מְרִגְשִׁים
 70 אֶת מְקוֹר חַיּוֹתָם וְקִשּׁוּרִים
 71 וְדִבּוּקִים בּוֹ, וְלִכְךָ נִרְגַּשׁ אֲצֵלָם
 72 בְּגִלּוֹי וּבְצוּרָה נִיכְרָת הַבִּטּוּל
 73 הַמוֹחֵלֶט לְמִקְוֵי חַיּוֹתָם,
 74 שֶׁמְצִיאֹתָם הִיא אֵין לְגַבִּי
 75 מְקוֹר חַיּוֹתָם שֶׁהוּא הִי'שׁ וְלִכְךָ
 76 לְפִי הַגִּישָׁה שֶׁל 'דְּעַת עֲלִיּוֹן' לְמַעַל
 77 יֵשׁ, וְלִמְטָה – אֵין.
 78 וְ"דְעַת תַּחְתּוֹן" הַגִּישָׁה וְהַתְּפִיסָה
 79 שֶׁל הַנִּבְרָאִים הַתַּחְתּוֹנִים הִיא
 80 שֶׁלְמִטָּה יֵשׁ כִּי הַמְצִיאֹת הַגִּשְׁמִיִּים
 81 נִרְאִים בְּעִינֵיהֶם כְּמִצִּיאֹת בְּרוּרָה
 82 וּמוֹחֲשִׁית וְלִמְטָה אֵין וְאֵילוֹ הַמְצִיאֹת הָאֵלּוּקִית הָרוּחוֹנִית נִרְאִים בְּעִינֵיהֶם
 83 כְּדִבּוּר רַחוּק וּמוֹפְשֵׁט, אֵין, שְׁזוּהִי הַדְּעָה שֶׁבְּעֵלְמָא דְּאַתְּגִּלָּא,
 84 שֶׁהַבְּרֹאִים שָׁבוּ אֵינֶם מְרִגְשִׁים בְּצוּרָה גְּלוּיָה וְנִיכְרָת שֶׁמְקוֹר

(41) וְאַתְּחִנֵּן ו, ד. (42) ד"ה דודי לי דש"פ אחרי, שבת הגדול, י"ב ניסן פ"ב ואילך (לעיל ע' קצ ואילך). (43) סמ"ק הובא בבית יוסף או"ח סימן סא (ד"ה כתב סמ"ק). שו"ע ודאדה"ז או"ח שם ס"ו. תו"א וארא נה, ב ואילך. (44) ברכות יג, ב. רמב"ם הל' ק"ש פ"ב ה"א. טושו"ע ודאדה"ז או"ח סימן ס ס"ה. (45) שמואל"א ב, ג. (46) ראה תקו"ז תס"ט בתחילתו. (47) בראשית א, א. (48) תקו"ז תס"ג (צה, א).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 חיותם הוא האור האלקי שמהנה ומחיה אותם, ולכן נקרא
2 אצלם בשם אֵין, לפי שאינו מאיר בהם בגילוי אלא
3 בהעלם והסתור ואינו ניכר וידוע להם, ומשום זה מרגישים את
4 עצמם לִיש ומציאות בפני עצמם כאלו היו מציאות עצמאית
5 נפרדת מהמקור.
6 והעבודה הרוחנית המוטלת על
7 האדם היא שגם למטה
8 בעלמא דאתגליא למרות שהאור
9 האלוקי נעלם ונסתר יִהיה עֵנִין
10 הביטול של הנבראים לגבי מקור
11 חיותם כפי שהוא מצד דעת
12 עֵלְיוֹן, שָׁהוּ עֵנִין 'יחודא'
13 עילאה' היחוד העליון, היינו הכרה
14 באחדות ה' ברמה גבוהה ועליונה
15 שבפסוק ראשון דקריאת-
16 שְׁמַע⁴⁹ שכאמור כתוב בו "ה'
17 אחד", להורות שאף כי ישנה מציאות
18 של עולמות ונבראים (שבעה רקיעים,
19 ארץ וארבע רוחות), הכול בטל
20 לאלוקות לגמרי.
21 וזהו גם מה שכתוב⁵⁰ ברוך
22 הו' אלקי ישראל מן העולם
23 ועד העולם, שעבודתם של
24 נשמות ישראל בירידתן
25 משורשם ומקורם העליון ב"עלמא
26 דאתכסיא" למטה "לעלמא
27 דאתגליא" לעסוק בקיום
28 התורה ומצות שנתלבשו
29 בעֵנִין העולם והקיום שלהם הוא
30 באמצעות חפצים גשמיים, היא
31 להמשיך (ברוך מלשון
32 המשכה⁵¹ מלמעלה למטה, כמו
33 "ויברך הגמלים", שהורידים למטה)
34 אלקות (הו') מעלמא
35 דאתכסיא (מן העולם העליון
36 המכוסה ונעלם) לעלמא
37 דאתגליא (עד העולם התחתון
38 וגלוי), שגם אפילו בעלמא
39 דאתגליא יִהיה הביטול
40 לאלקות על-דרך ובדוגמת הביטול שבעלמא דאתכסיא,
41 ולמרות שהאלוקות נמצאת למטה בהעלם והסתור, העולם והנבראים שבו יהיו
42 בטלים לאלוקות כמו הנבראים שבעולמות העליונים שזוהי תכלית
- הפונה דבריא העולם, שנתאנה הקב"ה להיות לו יתברך
דירה בתחתונים⁵². אמרו חכמינו ז"ל במדרש שהתכלית של בריאת
העולם היא משום ש"נתאווה הקדוש-בריך-הוא להיות לו דירה בתחתונים",
היינו שדווקא העולמות התחתונים שבהם האור האלוקי נעלם ונסתר לגמרי,
יהיה מקום ראוי להשראת והתגלות
השכינה, וכונה זו נשלמת כאשר האור
העליון של "עלמא דאתכסיא" מאיר
למטה ב"עלמא דאתגליא".
(ה) אֵמֶנֶם על האמור לעיל שתכלית
עבודת ה' היא להביא את אורו של
"עלמא דאתכסיא" למטה "לעלמא
דאתגליא", יש מקום לשאל עֵדִין
צריך להבין, דלכאורה, פאָשר
ההתבוננות של האדם
הנמצא למטה, כשנשמתו מלוכשת
בגוף גשמי בעולם הזה בעֵנִין
ד'יחודא עילאה', באחדות ה'
בדרגה העליונה כפי שהדבר מובן
מהתוכן הפנימי של הפסוק שְׁמַע
ישראל גו' הו' אחד, שאחדות
ה' היא מלאה ומוחלטת למרות שיש
מציאות של עולם גשמי היא
התבוננות אמתית וההכרה
באחדות ה' ובעובדה שכל העולם וכל
הנבראים בטלים לאלוקות בתכלית
הביטול, חודרת באדם באמת
ובפנימיות, צריך להיות מזה
עֵנִין של כלות הנפש, כיליון
של הנפש, כי הדבר מעורר בנפש רצון
ותשוקה לצאת מכבלי הגוף על-דרך
מה שכתוב⁵³ בכני אהרן נרב
ואביהוא בקרבתם לפני ה'
וימותו, שהסיבה לכך שנפשו יצאה
מהגוף היא שפלתה נפשם
מגודל הקירוב לאלקות ועלתה
לדבוק באלקות וכו'⁵⁴. ועל-
דרך זה בנוגע להמשכה
והתגלות האור האלוקי מן העולם
העליון ביותר ועד העולם התחתון
ביותר, היינו מעלמא דאתכסיא לעלמא דאתגליא, שהמשכה
כזו של ירידת והתגלות האור הנעלה של "עלמא דאתכסיא" לאיר ב"עלמא
דאתגליא" צריכה לפעול ביטול מציאותם של הנבראים

(49) זח"א יח, ב. תניא שעהיה"א פ"ז. (50) תהלים קו, מת. (51) ראה תו"א מקץ לז, ג. ובכ"מ. (52) תניא פל"ו. (53) אחרי טז, א. (54) ראה ד"ה וידבר גו' אחרי מות תרמ"ט (סה"מ תרמ"ט ע' רלג. ע' רנט ואילך). ד"ה הנ"ל די"א ניסן תשכ"ב (סה"מ תשכ"ב ע' קצט ואילך).

ביאור בדרך אפשר

1 שְׂבַעֲלָמָא דְאַתְגַּלְיָא שאינם יכולים לסבול ולהכיל אור כל כך נעלה
 2 ומרומם, בְּדוּגְמַת הַבְּרֹאִים שְׂבִיבָשָׁה הגשמית שְׂאִינָם יְכוּלִים
 3 לְבֹא בֵּינָם הגשמי, לְפִי שְׂטוּבָעִים בו' מאחר שאינם מסוגלים לחיות
 4 במים וּבְטָלִים מְמַצִּיאוֹתָם ולכאורה כך גם בנמשל, איך ייתכן להמשיך
 5 ולהוריד למטה אורות עליונים כאלה
 6 שהעולם והנבראים שבו לא יכולים
 7 להכיל, ואיך האדם יכול לעסוק בכך,
 8 והרי הדבר יגרום לו כלות הנפש והוא
 9 לא יוכל לחיות כנשמה בגוף?
 10 אֲף הָעֵנִין הוּא, שְׂשִׁישׁ לעבודה זו
 11 של המשכת "עלמא דאתכסייא" בתוך
 12 "עלמא דאתגלייא" נְתִינָת כַּח
 13 מיוחדת מְמָקוֹם עֲלִיּוֹן יוֹתֵר,
 14 נעלה אפילו מ"עלמא דאתכסייא" וכל
 15 שכן מ"עלמא דאתגלייא" שְׂמַצְדָּה
 16 מהכות המתקבל מאותו מקור עליון
 17 הֵנָּה גַם כְּאֶשֶׁר מִתְבּוֹנֵן פְּעֻנָּן
 18 דִּי־חֻדְאָה עֵילָאָה בְּהַתְבּוֹנְנוֹת
 19 אֲמִיתִית וההכרה באחדות ה' אכן
 20 חודרת בעמקי נפשו, לֹא יִבֹּא לִידֵי
 21 כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ ונפשו לא תיכלה
 22 אֲלֹא יִשְׁאֵר נִשְׁמָה בְּגוֹף גשמי,
 23 וכמו באדם כך גם בעולמות וְגַם
 24 כְּאֶשֶׁר יוֹמָשֵׁף מַעְלָמָא
 25 דְּאַתְכַּסְיָא לְעֵלְמָא דְאַתְגַּלְיָא,
 26 תִּשְׁאֵר מְצִיאוֹתָם שֶׁל
 27 הַבְּרֹאִים שְׂבִיבָשָׁה כפי שהיא,
 28 עם כל הגדרים וההגבלות שלה, וְלֹא
 29 יִבְטְלוּ מְמַצִּיאוֹתָם כי בזכות
 30 הכוח המיוחד שמקבלים מלמעלה,
 31 יוכלו לסבול ולהכיל את האור הנעלה
 32 של "עלמא דאתכסייא".
 33 דְּהֵנָּה, יְדוּעָה⁵⁵ בתורת החסידות
 34 שְׂהֵעֵנִין שאמרו חכמינו ז"ל
 35 דְּנִתְאַוּהָ הַקָּב"ה לְהִיּוֹת לוֹ
 36 יִתְבַּרְךָ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים, הרצון
 37 של הקדוש-ברוך-הוא (שלמעלה מטעם ודעת המובן ומושג ולכן נקרא
 38 'תאווא') שדווקא העולם הזה התחתון ביותר יהיה מקום ראוי להשראת וגילוי
 39 השכינה הוּא בְּעֶצְמוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ, מקורה של 'תאווא' זו הוא בעצם
 40 ובמהות של הקדוש-ברוך-הוא בעצמו, ולא רק בהארה והתגלות מסוימת
 41 ממנו, שְׂהוּא עצמותו יתברך בעצמו לְמַעְלָה מַעְלָמִין סְתִימִין
 42 וְעֲלָמִין דְּאַתְגַּלְיָן שֶׁהֵם יָם וּבִשְׂשָׁה, היינו למעלה משניהם יחד וגם
 43 לְמַעְלָה מִמְּקוֹרָם של "עלמא דאתכסייא" ו"עלמא דאתגלייא" בְּכַחֲנִית

ביאור בדרך אפשר

44 הַמְלָכוֹת מקור העולמות גַּם אפילו כְּמוֹ שְׂהוּא ספירת המלכות
 45 בְּעֵלְתָּהּ לְכַחֲנִית חֲכָמָה-וּבִינָה, שְׂזָהוּ עֵנִין יָם (כַּנ"ל סְעִיף
 46 ב שם נתבאר שכאשר המלכות מתעלית ממקומה בתחתית הספירות לקבל
 47 ישירות מחכמה ובינה שהם הספירות הראשונות, זה המצב שבו המלכות היא
 48 מקור לבריאת "עלמין סתימין", עלמא
 49 דאתכסייא", וְלִמְעָלָה מְבִי
 50 הִדְעוֹת, עצמותו ומהותו יתברך הוא
 51 נעלה גם משני האופנים האמורים לעיל
 52 בענין אחדות ה', ומצד עצמותו
 53 העולמות והנבראים בטלים באופן יותר
 54 נעלה ויותר עמוק מאשר הביטול
 55 שמצד 'דעת עליון' (וכל-שכן שזהו
 56 ביטול יותר נעלה מכפי שהוא מצד
 57 'דעת תחתון') שְׂהֵרִי גַם 'דַּעַת
 58 עֲלִיּוֹן' שְׂלִמְעָלָה הוּא יֵשׁ ולא
 59 'איך' מוחלט כי לְהִיּוֹתוֹ מְקוֹר
 60 הַחַיּוֹת דְּכָל הַנְּבִרָאִים
 61 שְׂלִמְטָה, עצם העובדה שהוא מקור
 62 ישיר להתהוות נבראים תחתונים,
 63 מגדירה אותו כִּישׁ' ולא 'איך' כי מאחר
 64 שהוא מקור לנבראים תחתונים הֲרִי
 65 זֶה רַק הָאֵרָה מועטת ומוגבלת
 66 לְבַד שְׂנַחֲשֶׁבֶת לְאִין ואין לה
 67 שום חשיבות לְגַבִּי עֶצְמוֹתוֹ
 68 יִתְבַּרְךָ, ורק ביחס לנבראים
 69 התחתונים, הארה זו היא 'יש' וְכְמוֹ
 70 שְׂכַתּוּב⁵⁶ כִּי עֵמָךְ מְקוֹר
 71 חַיִּים, ופירוש הפסוק לפי המשמעות
 72 הפנימית הֵינִי שְׂמְקוֹר הַחַיִּים
 73 שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, הֵן עֲלָמִין
 74 דְּאַתְגַּלְיָן התחתונים וְהֵן עֲלָמִין
 75 סְתִימִין העליונים, אֵינִי אֲלֹא
 76 עֵמָךְ, ביחס לקדוש ברוך הוא בעצמו
 77 הוא רק 'עמך', היינו שְׂטַפְל וּבְטָל
 78 לָךְ, ואין לו כל חשיבות שְׂאִינִי
 79 בְּעֵרְךָ כָּלֵל ואין לו שום יחס
 80 והשוואה לְעֶצְמוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ כאמור שעצמותו ומהותו נעלה ומרומם גם
 81 מהעולמות הכי נעלים וכולם הם כטפל לגביו.
 82 וְכִינֵן שְׂעֶצְמוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ נִתְאַוּהָ לְהִיּוֹת לוֹ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים
 83 דְּנִקָּא, כאמור ש'תאווא' זו לא נמצאת רק בדרגות שונות באלוקות אלא
 84 מושרשת בעצמותו ומהותו יתברך, והרצון הוא ש'דירה' תהיה בְּעוֹלָם
 85 הַזֶּה הַנֶּשְׁמִי דְּנִקָּא, עַל-יְדֵי עֲבֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִשְׁמוֹת
 86 בְּגוֹפִים גשמיים דְּנִקָּא, וְלֹא תוֹהוּ בְּרָאָה (אֲלֹא) לְשִׁבְתָּה

(55) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' תפט (ועם הגהות - אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תרפ). אוה"ת בלק ע' תתקצז.
 סה"מ תרל"ה ח"ב ריש ע' שנג. המשך תרס"ו ס"ע ג. (56) תהלים לו, יו"ד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 יִצְרָה⁵⁷, וכדברי הכתוב - הקדוש־ברוך־הוא לא ברא את העולם לתוהו,
2 לריק ללא תכלית, אלא 'לשבת' כדי שהעולם יהיה מיושב בנבראים גשמיים
3 רבים שיחיו ויפעלו בו, ומאחר שזו היתה הכוונה העליונה בבריאה הרי זה
4 פועל אצל בני ישראל ונותן להם את הכוח לכך שההתבוננות
5 בענין ד'יחודא עילאה' אף
6 שהיא התבוננות אמיתית וחודרת בהם
7 בפנימיות לא תהיה באופן של
8 כלות הנפש שגורמת לצאת הנפש
9 מן הגוף והיפך החיים (כמו אצל
10 שני בני אהרן), אלא באופן
11 שישארו במציאותם עם כל
12 ההגדרות וההגבלות של המציאות
13 שלהם נשמות בגופים דוקא,
14 והגופים עצמם אינם רוחניים אלא
15 גוף גשמי דוקא, ששרשו של
16 היש' הגשמי הוא מיש האמיתי⁵⁸
17 שלמעלה גם מבחינת כי עמך
18 מקור חיים כי הדרגות באלוקות
19 שהן מקור ישרי להתהוות העולמות הן
20 רק 'עמך', טפל ביחס לעצמותו
21 ומותו, ואילו היש' האמיתי הוא
22 למעלה מזה.
23 והולך ומבאר שאתה נתינת כוח
24 המאפשרת לאדם להתבונן ב'יחודא
25 עילאה' בדרגה כל כך נעלית ובכל זאת
26 לא לבוא לכלות הנפש, היא המאפשרת
27 את ההארה הנעלית של "עלמא
28 דאתכסיא" בתוך גדרי "עלמא
29 דאתגליא" בלי שמציאותם תתבטל
30 לחלוטין;
31 וזוהי גם נתינת כח שתהיה
32 ההמשכה מעלמא דאתכסיא
33 העליון לעלמא דאתגליא
34 התחתון באופן שלא תתבטל
35 מציאותם של הנבראים
36 שביבשה ולמרות ההארה הגדולה
37 שבמצב רגיל הם לא מסוגלים לסבול
38 ולהכיל לא יתבטלו מגדרי המציאות שלהם, שענין זה הוא אך ורק בכח
39 העצמות, שאצלו מצד עצמותו ומותו של הקדוש־ברוך־הוא בעצמו
40 עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא, ים ויבשה, הם
41 בהשוואה ממש, ולגבי אין משמעות ליתרון של "עלמא דאתכסיא"
42 ולכן כיוון שכולם שווים לגבי כוחו לפעול שתהיה ההמשכה
43 מעלמא דאתכסיא בעלמא דאתגליא שהוא מציאות מוגדרת
- ומגובלת שהנבראים שבו הם בדוגמת בראים שביבשה
שנראים ליש ומציאות בפני־עצמם, שענין זה תחושת הישות
והפירוד של הנבראים שב"עלמא דאתגליא" נעשה על־ידי ההעלם
וההסתתר שמצד מדת הגבורה (כנ"ל סעיף ג), ואמנם לכאורה
נראה שפעולה זו היא מניעה מגילוי
אלוקות כי בניגוד למידת החסד
שענינה להשפיע ולגלות, הרי מידת
הגבורה ענינה להעלים ולהסתיר. אבל
לאמיתו של דבר, במידת הגבורה יש
גילוי אלוקות שלפחות במובן מסויים
נעלה מהגילוי שעל ידי מידת הגבורה,
כיוון שבה דווקא במידת הגבורה
מתגלה שלימותו יתברך,
שלימותא דכולא⁵⁹, שהוא
שלימות הכול ולכן הוא מושלם בכל
האופנים, הן בחסד והשפעה והן
בגבורה וצמצום, והשלימות הזו
מתגלית במידת הגבורה יותר
מאשר במדת הגדולה, היא
מידת החסד, לפי שעל־ידי דווקא
על ידי מידת הגבורה שממנה נובע
ההעלם וההסתר של האור האלוני
נעשה בנבראים הגשמיים
התחתונים הרגש היש הישות
העצמית והפירוד, וזו אמנם תחושה
שעומדת בסתירה להתגלות אלוקות
בפועל אבל לאמיתו של דבר היא
קיימת בהם ונובעת מצד שרשם
של הנבראים הללו ביש האמיתי
כו'⁶⁰, שהוא עצמותו ומותו יתברך.
ובפרטיות יותר, נעשה ענין זה על־ידי תורה
זה של הארת "עלמא דאתכסיא"
בתוך "עלמא דאתגליא" על־ידי
תורה ומצוות שגם בהם ישנו ענין
זה של המשכה וירידה ממקור עליון
ביותר, עד למטה ביותר והחיבור
אפשרי בכוח עצמותו ית' דווקא, כפי
שהולך ומבאר.
והענין הוא, דהנה פתיב⁶¹ בין השבחים של 'אשת חיל' היתה
פאניות סוחר ממרחק תביא לחמה, דקאי והכוונה על כנסת
ישראל שנמשלה לסוחר, פמבאר ב'תורה אור'⁶² לרבנו חזקן
בענין כנען שהיה משכנת האומות של היפך הקדושה דקדושה כפי
שהוא בעולם הקדושה, למעולותא שפרשו סוחר, ותוכן ענין המסחר

(57 ישעי' מה, יח. 58) ראה ביאורי הזהר שם (מג, ג. 59) ראה תקו"ז בהקדמה (יז, ב.) ובכ"מ. 60) ראה גם לקמן ד"ה וידבר גו' קדושים תהיו פ"ב (לקמן ס"ע רכא ואילך). 61) משלי לא, טו. 62) ר"פ וישב (כו, ג.).

ביאור בדרך אפשר

- 1 בקדושה הוא **כְּמוֹ** למשל **הַסּוֹחֵר שֶׁמִּפְּנֵי מָמוֹן** ולכאורה נראה
 2 שעושה פעולה שמפחיתה את ממנו ורכושו, אבל הוא עושה זאת **כְּדִי**
 3 **לְהַרְוִיחַ וּלְהַשְׁתַּכֵּר** בסופו של דבר **יֹתֵר** ממה שפירז והשקיע
 4 מלכתחילה, ו**דִּוְגָמְתּוֹ** של עניין המסחר ברוחניות הוא **כָּלְלוֹת הָעֵנִיָּן**
 5 **דִּירִידַת הַנֶּשְׁמָה** ממקורה העליון
 6 **לְמִטָּה לַעֲסוֹק** כאן למטה
 7 **בְּמִסְחָר דְּבִירּוֹר** הפרדת הטוב
 8 מהרע והעלאתו **וְזִיכּוֹן עֵדוֹן עֵנִיָּי**
 9 **הָעוֹלָם** הגשמיים והחומריים
 10 **לַעֲשׂוֹת לוֹ יִתְבָּרֵךְ דִּירָה** מקום
 11 להשראת והתגלות השכינה
 12 **בְּתַחְתּוֹנִים**. ו**סֹדֵר הַמִּסְחָר**
 13 בגשמיות הוא **שְׁמוּלִיכִים**
 14 **וּמִבִּיאִים הַסּוֹחֵרָה מֵיָם**
 15 **לִיבִשָּׁה וּמִיבִשָּׁה לֵיָם** על-ידי
 16 **אֲנִיּוֹת, וּבִלְשׁוֹן הַזֶּהרִי⁶³ אֲרַבִּין**
 17 **דְּסֻלְקִין וְנִחְתִּין בִּמְאָ, אֲנִיּוֹת**
 18 שעולות ויורדות בים **שְׁעַל-יָדָן**
 19 **דְּוָקָא זְכוּלִים הַבְּרוּאִים**
 20 **שְׁבִיבִשָּׁה לַעֲבוֹר** ממקום למקום
 21 **וּלְהוֹלִיף הַסּוֹחֵרָה מֵיָם**
 22 **לִיבִשָּׁה וּמִיבִשָּׁה לֵיָם מִבְּלִי**
 23 **לְטֹבֵעַ בֵּיָם** שהרי מובן שלא
 24 אֲנִיּוֹת אֵין שׁוֹם אִפְשׁוּרֹת שְׁבִנִי אָדָם
 25 וסחורות יעברו את הים ולא יטבעו
 26 בַּמִּי הֵיִם חֲלִילָה. ו**עֵנִיָּנוּ** של המסחר
 27 באמצעות אֲנִיּוֹת **בְּנִמְשָׁל**, בעבודת
 28 ה' ברוחניות הוא **שְׁכַדִּי שֶׁהַנֶּשְׁמָה**
 29 **לֹא תִטְבַּע** היינו תלך לאיבוד
 30 כתוצאה מ'כלות הנפש' **בְּתַחְתּוֹנִים**
 31 **בְּדַעַת עֲלִיּוֹן** אחדות ה' ברמה
 32 הנעלית, כפי שהיא מצד האלוקות,
 33 **שְׁזוּהִי הַדַּעַת דַּעֲלָמָא**
 34 **דְּאַתְפְּסִיא שְׁבִבְחִינָה זָם**, היינו
 35 שהי'ם' לא יגרום לנשמה 'ללכת'
 36 לאיבוד' **יֵשׁ צוֹרֵךְ בְּאֲנִיּוֹת,**
 37 **דְּקֹאִי** הכוונה היא **עַל תּוֹרָה**
 38 **וּמִצְוֹת⁶⁴, שְׁנַעֲשִׂים לְבוּשִׁים**
 39 **לְהַנֶּשְׁמָה** המגינים עליה, כשם
 40 שהאֲנִיּוֹת הם האמצעי שבני אדם
 41 וסחורות לא יטבעו בים, כך התורה והמצוות הם אמצעי ההגנה **שְׁבִבְחָם**
 42 **תּוֹכֵל הַנֶּשְׁמָה לְהִגִּיעַ לְמַעַלַת 'יְחֻדָּא עֵילָא' בְּאוֹפֵן שְׁלֹא**

ביאור בדרך אפשר

- 1 **תַּתְּבַטֵּל מִמְּצִיאוּתָהּ** וההכרה העמוקה באחדות ה' באופן הכי נעלה
 2 תחדור בה מבלי לבטל את גדרי המציאות שלה.
 3 **דְּהִנָּה, אִף שֶׁהַנֶּשְׁמָה יֵשׁ לָהּ לְבוּשִׁים מִצַּד עֲצָמָה, שְׁעַל-זוּה**
 4 **נֶאֱמַר⁶⁵ אִף בְּצִלָּם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ,** כמבואר בחסידות שהתהוות
 5 הנשמה בתור 'יש' ונברא מאלוקות
 6 שלמעלה מכל ההגבלות היא על ידי
 7 לבוש ("מומצע") הנקרא בכתבי
 8 האר"ז ל'בשם "צלם" שהוא האלוקות
 9 שבנשמה, ואם כן מדוע יש צורך
 10 בלבוש נוסף כשמירה והגנה על
 11 הנשמה שלא תבוא לכלות הנפש? על
 12 כך בא המענה כי **מִכָּל-מְקוֹם**
 13 **מִצַּד יִרִידָתָהּ לְמִטָּה** לאחר
 14 שהנשמה נתלכשה בגוף גשמי בעולם
 15 הזה **זְכוּלִים לְהִיּוֹת הַלְבוּשִׁים**
 16 המקוריים של הנשמה **שְׁלֹא**
 17 **כְּדַבְעִי, וְלִכֵּן יֵשׁ צוֹרֵךְ**
 18 **בְּלְבוּשִׁים דְּתוֹרָה וּמִצְוֹת**
 19 **שְׁעַל-יָדָם מִתְּתַקְּנִים לְבוּשִׁי**
 20 **הַנֶּשְׁמָה** שאולי נפגמו וכבר אין
 21 בכוחם להגן על הנשמה כדרוש, ו**אִזּוֹ**
 22 כאשר התורה והמצוות תיקנו את
 23 לבושי הנשמה **יֵשׁ בְּכַחַתָּה שָׁל**
 24 **הַנֶּשְׁמָה לְמִטָּה לְבוֹא לְמַעַלַת**
 25 **'יְחֻדָּא עֵילָא'** ולקלוט את ענייני
 26 אחדות ה' בפנימיות **מִבְּלִי**
 27 **שֶׁתַּתְּבַטֵּל מִמְּצִיאוּתָהּ.**
 28 **וְעַל-דִּרְךָ-זוּה בְּנוֹגַע לְכָלְלוֹת**
 29 **הַהִמְשָׁכָה** של אור אלוקי מן
 30 **הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, מַעֲלָמָא**
 31 **דְּאַתְפְּסִיא לַעֲלָמָא דְאַתְגַּלְיָא,**
 32 **בְּאוֹפֵן שֶׁהַבְּרוּאִים שְׁבִיבִשָּׁה**
 33 **לֹא יִתְבַטְּלוּ מִמְּצִיאוּתָם,**
 34 כמבואר לעיל באריכות **שֶׁהַכַּחַת לְזוּה**
 35 **הוא עַל-יְדֵי קִיּוֹם תּוֹרָה**
 36 **וּמִצְוֹת שְׁנִתְלַבְּשׁוּ בְּעֵנִיָּי**
 37 **הָעוֹלָם** וכך יש בתוך העולם הגשמי
 38 יכולת לקלוט אלקות, כפי שממשיך.
 39 **וּכְלָלוֹת הָעֵנִיָּן בְּזוּה,** שהיכולת
 40 של תורה ומצוות לפעול בגשמיות את
 41 הכוח לקלוט אלוקות ממקור נעלה ביותר, "עלמא דתכסייא", נובע מכך
 42 **שְׁתוֹרָה וּמִצְוֹת מוֹשְׁרָשִׁים וְנִמְשָׁכִים מַעֲצָמוֹת יִתְבָּרֵךְ,**

(63) בשלח מח, ב. נתבאר בביאורי הזהר שם (מג, א ואילך). (64) ראה גם לקו"ת ויקרא ז, א-ב. (65) תהלים לט, ז. וראה לקו"ת בחוקותי מז, ג. תצא לו, ד. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"ב ע' תי.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שהוא למעלה מגדר עלמין בכל דרגה שתהיה, ועד שעלמא
2 דאתפסא ועלמא דאתגלגלא הם בהשואה אצלו, ולכן
3 נמשך על-ידם על ידי תורה ומצוות הפך להמשכה וגילוי
4 מעלמא דאתפסא לעלמא דאתגלגלא, פנ"ל כלומר, שהחיבור
5 בין "עלמא דאתכסיא" ו"עלמא
6 דאתגליא" וכן הנפש והגוף, כאמור
7 לעיל באריכות, הוא מפני נתינת הכוח
8 מעצמותו יתברך, והדבר הפועל את
9 המשכת והתגלות הנתינת-כוח הזו הוא
10 תורה ומצוות.
11 (ו) ועל-פי-זה לפי כל האמור לעיל
12 אודות המשכת והארת "עלמא
13 דאתכסיא" בתוך גדרי המציאות של
14 "עלמא דאתגליא" יתבאר העילוי
15 המיוחד דקריעת ים-סוף שעל-
16 זה נאמר הפך ים ליבשה.
17 דהנה, הפירוש דהפך ים ליבשה הוא לא רק
18 ליבשה הוא לא רק שנמשך
19 אור אלוקי מהים "עלמא דאתכסיא"
20 אל היבשה "עלמא דאתגליא",
21 אלא יתירה מזה, שהים
22 עצמו שהוא עולם 'מכוסה' ר'סותם
23 למעלה מגילוי וירידה למטה נהפך
24 ליבשה עולם גלוי. והינו, לא רק
25 שנמשך איזו המשכה וגילוי
26 מועט ומצומצם מים ליבשה,
27 מעלמין סתימין לעלמין
28 דאתגלגלן (שזהו ענין דבריה
29 גו' המשכה אלוקית מן העולם
30 ועד העולם), אלא יתירה
31 מזה, שההעלם עצמו דרגת
32 האלקות שמצד עצמה היא נעלמת
33 ונעלית מגילוי, ירד מלמעלה למטה
34 בא בגילוי. הינו, שעלמין
35 דאתגלגלן (יבשה) נתגלה
36 האור האלקי כמו שהוא
37 בעלמין סתימין (ים) ממש⁶⁶
38 עד שהתבטל ההבדל ביניהם והיבשה
39 הגיעה לדרגת הים.
40 וממשיך בפתוב אחרי "הפך ים
41 ליבשה" בנהר יעברו ברגל
42 (שלפירוש הב' בפסוק (שהובא
43 לעיל בתחילת המאמר) קאי מכון גם זה, ולא רק החלק הראשון של
44 הפסוק, על קריעת ים-סוף, פנ"ל סעיף א), והמשמעות הפנימית
- של "בנהר יעברו ברגל" היא דאף שהפך ים ליבשה, שבעלמין
דאתגלגלן נתגלה האור האלקי כמו שהוא בעלמין סתימין
ממש, כך שהים עצמו התגלה ביבשה, והיבשה התעללה לדרגת הים
מכל-מקום לא נשתנתה מציאות הברואים שבעלמא
דאתגלגלא שהם נבראים גשמיים
בעלי מציאות מוגדרת ומוגבלת
להיות כמו הברואים
שבעלמא דאתפסא, נוני
ימא, דגי הים הבטלים לחלוטין
למקור חיותם אלא גם בעת ההתגלות
העצומה שהייתה בקריעת ים סוף
נשארו ברואים אלה של "עלמא
דאתגליא" במציאותם כברואים
שביבשה עם כל ההגדרות
וההגבלות שדבר, אפילו באותה
שעה עצמה שעברו בנהר
והאיר אצלם גילוי האור
האלקי דבחינת ים, כמו
שכתוב⁶⁷ ובג' ישראל הלכו
ביבשה בתוך הים, בבחינת
נוני ימא דמהלכין ביבשתא⁶⁸
כלשון הוזהר שאף כי מקומם של דגי
הים הוא בים, יש מצבים יוצאים מן
הכלל שבהם דגי הים מהלכים ביבשה,
וכאן הכוונה שכן גם יש מצבים שבהם
הברואים שביבשה נמצאים בתוך הים
ולמרות שהמציאות שלהם לא
משתנית, הם לא טובעים בים, והיינו
שבזמן קריעת ים-סוף, בני ישראל,
ברואים שביבשה, קלטו אורות עליונים
ובכל זאת נשארו במציאותם.
וממשיך בפתוב לאחר "הפך ים
ליבשה בנהר יעברו ברגל" שם
נשמחה בו (שגם זה קאי
מכון על קריעת ים-סוף
פנ"ל בתחילת המאמר שיש לפרש
את כל שלושת החלקים של הפסוק
על קריעת ים סוף ולא על הגאולה
העתידיה), שביה מבאר הכתוב,
לפי משמעותו הפנימית, כיצד
אפשר להיות ייתכן הענין
דהפך ים ליבשה באופן
(שלא יבטלו מציאותם אלא) דבנהר יעברו ברגל, אף
לעיל באריכות, שזהו לפי ששם

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 נְשַׁמְחָה בּוֹ, בּוֹ דִּיקָא, הכתוב מדויק ואומר שהשמחה היא "בו",
2 בקדוש ברוך הוא בעצמו, הִינּוּ בְּעֲצָמוֹתָיו ומאחר שהשמחה היא
3 בעצמותו, לכן יכול להיות גם "הפך ים ליבשה" כך שבהיותם למטה
4 האירו בהם אורות עליונים וגם "בנהר יעברו ברגל" שהדבר לא גרם
5 לביטול מציאותם, כפי שממשיך
6 ומבאר.
7 וְהֵעֵנִין בְּזֶה, שְׁפָדִי לְהִיּוֹת
8 הָעֵנִין דְּהַפֵּךְ יָם לִיבִשָּׁה,
9 שְׂבַחֲנִית הָעֵלָם שלמעלה מגילוי
10 שְׂבַעֲלָמִין סְתִימִין עֲצָמוֹ יְבֹא
11 וירד מלמעלה למטה ויומֵשֶׁף
12 בְּגִילּוֹי בְּעֵלְמִין דְּאַתְגַּלְיָן (לא
13 רק הַמְשַׁכֵּת הָאָרֶץ מועטת
14 מְעַלְמִין סְתִימִין לְעַלְמִין
15 דְּאַתְגַּלְיָן אלא המשכת ההעלם
16 עצמו), הָרִי זֶה רַק בִּכְחַ
17 הָעֲצָמוֹת (בו, בְּעֲצָמוֹתוֹ),
18 שֶׁהוּא לְמַעַל מִהַגְדָּרִים דִּים
19 וַיִּבְשָׁה כו', כמבואר לעיל באריכות
20 אודות החיבור בין עלמא דאתכסייא
21 ועלמא דאתגלייא וגוף ונפש בכלל,
22 שאפשרי רק בכוח עצמותו ית' וְכִינּוּ
23 שְׁעֵנִין זֶה נַעֲשֶׂה בִּכְחַ
24 הָעֲצָמוֹת, הָרִי בִּכְחַ הָעֲצָמוֹת
25 הוא לא רק עצם הגילוי וההמשכה הוו
26 אלא גם שְׁהִגְלִי דְּבַחֲנִית יָם
27 בִּיבִשָּׁה, שעל זה אומר הכתוב
28 הַפֵּךְ יָם לִיבִשָּׁה, יְהִי בְּאוֹפֶן
29 שְׁהַבְּרֹאִים שְׂבַחֲנִית לֹא
30 יִתְבַּטְּלוּ מִמְּצִיאוֹתָם אֲלָא
31 יִישָׁאוּ בְּתוֹךְ גְּדֵרֵי הַמְּצִיאוֹת שלהם,
32 שעל זה אומר הכתוב בְּנֶהֱרַ יַעֲבֹרוּ
33 בְּרָגֶל.
34 וְזֶהוּ גַם הַבִּיאור בְּכ'
35 הָעֵנִינִים שְׁנֹאֲמָרוּ בְּפִסּוּק
36 לְגֹזֵר יָם סוּף לְגֹזְרִים כִּי
37 לְעוֹלָם חֲסִדוֹ, וְהַעֲבִיר
38 יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכּוֹ כִּי לְעוֹלָם
39 חֲסִדוֹ ומכך שענין קריעת ים סוף
40 נאמר כאן בשני פסוקים שונים, מובן
41 שמדובר בשני עניינים שונים ויש
42 לשבח את ה' על עצם קריעת הים ("לגזור ים סוף לגזרים") בשבח בפני
43 עצמו ועל כך שהעביר את עם ישראל בתוך הים (והעביר ישראל בתוכו),
44 וכפי שאומרים בהגדה של פסח "על אחת כמה וכמה... אילו קרע לנו את
45 הים ולא העבירנו בתוכו בחורבה...", הרי שקריעת הים היא חסד בפני עצמו
- ומעבר בני ישראל בתוך הים ביבשה היא חסד נוסף בפני עצמו, ולכאורה,
איזה תועלת יש בקריעת הים ללא שבני ישראל יעברו בתוכו? אלא שלפי
המשמעות הפנימית של קריעת ים-סוף, הדבר מובן.
דְּהֵנָּה, הַחֲסִד הָא' הוּא הָעֵנִין דְּקָרִיעַת יָם-סוּף כְּשֶׁלְעֲצָמוֹ,
שֶׁהִפֵּךְ יָם לִיבִשָּׁה. הִינּוּ,
שְׂבַעֲלָמִין דְּאַתְגַּלְיָן למטה
נְתַגְלָה הָאור הָאֱלֹקִי כְּמוֹ
שֶׁהוּא בְּעֵלְמִין סְתִימִין למעלה
מִמָּשׁ, ולא רק הארה והתגלות
מסוימת מ'עלמין סתימין' שְׁעֵנִין
זֶה כְּשֶׁלְעֲצָמוֹ הוּא חֲסִד
הָרִי, וְעַל זֶה נֶאֱמַר הַשִּׁבַח לַה'
בְּפִסּוּק לְגֹזֵר יָם סוּף לְגֹזְרִים
כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ. וְאַחֲרֵיכֵן
מוֹסִיף בְּכַתּוּב הַבָּא כְּעִינִין בפני
עצמו וְהַעֲבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכּוֹ
כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ, שְׁזֶהוּ חֲסִד
נוֹסֵף שְׂבָגִי יִשְׂרָאֵל לֹא
נִתְבַּטְּלוּ ולא חדלו להתקיים מִפְּנֵי
עוֹצֵם חוֹזֵק וְתוֹקֵף גִּילּוֹי הָאור
הַבְּלִי מוֹגֵבֵל דְּעַלְמִין סְתִימִין,
אֲלָא הִלְכוּ בְּתוֹךְ הַיָּם
בִּיבִשָּׁה, בְּנֶהֱרַ יַעֲבֹרוּ בְּרָגֶל
ובכל זאת נשארו בגדרי המציאותם.
וְלֹא עוֹד אֲלָא שֶׁחֲסִד הַב'
שֶׁהַעֲבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכּוֹ והגילוי
לא גרם להם להתבטל ולחדול
להתקיים הוּא פֶּלֶא וְנִסְ וְחִידוּשׁ
נַעֲלָה יוֹתֵר בְּאִין-עֲרוּף לֹאִין
שיעור מִחֲסִד הָא' שְׂבַחֲרִיעַת
יָם-סוּף כְּשֶׁלְעֲצָמוֹ, כִּי חֲסִד
הַרְאָשׁוֹן, הָאֵרַת 'עלמין סתימין'
בְּעוֹלָמוֹת הַגְּלוּיִים הוּא חִיבוּר בֵּין
עוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים לְעוֹלָמוֹת תַּחְתּוֹנִים,
וְאִילוּ הָעֵנִין הַשְּׁנִי דְּהַעֲבָרַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בִּיבִשָּׁה
(שֶׁלֹּא נִתְבַּטְּלוּ מִעוֹצֵם
הַגִּילּוֹי דְּהֵינִם) הוּא בִּכְחַ
הָעֲצָמוֹת דִּיקָא, שְׁלִמְעֵלָה
מִהַגְדָּרִים דִּים וַיִּבְשָׁה כו',
כִּי שֶׁנִּתְבַּר לְעִיל בְּאִרְיִכּוֹת
שְׁחִיכּוֹלַת לְקֻלוֹת אֵת הָאוֹרוֹת הִכִּי נַעֲלִים בְּפִנְיִמִיּוֹת וְעַם זֹאת לְהַמְשִׁיךְ
לְהַתְקִיִּים בְּגֵדֵי הַמְּצִיאוֹת נּוֹבַעַת מִנְתִּינַת כּוֹחַ מִיּוֹחַדַת שְׁמִקּוּרָה בְּעֲצָמוֹתוֹ
וּמִהוּתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֲצָמוֹ שֶׁלְבָבוֹ 'עֲלָמָא דְּאַתְכַּסִּיָּא' וְעֲלָמָא
דְּאַתְגַּלִּיָּא, מַעֲלָה וּמַטָּה, הֵם בְּהוּוּאָה אַחַת.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

42 באופן של התפשטות הגשמיית דוקא⁷⁴, תוך יציאה מגדרי
43 המציאות הגשמית ועד כך שהיתה גם הפשטת הלבושים
44 בעת הנבואה, כמו שכתוב⁷⁵ ויפשט גם הוא בגדיו ויתנבא
45 גו' ויפול ערום, שגם זה מורה על יציאה וביטול של גדרי המציאות
46 הרגילה מה-שאין-כן משה
47 רבנו, גם בעת התגלות
48 הנבואה היה עומד על עמוד
49 שלם⁷⁶ ונשאר במציאותו.
50 והענין בזה, לפי פנימיות הדברים
51 שדרגת הנבואה דשאר
52 הנביאים, שהיא הארה והתגלות
53 בחינת 'פה' (בכ"ף הדמיון
54 להורות שלא מדובר על עצם הדבר
55 אלא רק מעין ובדוגמת הדבר עצמו),
56 אינה אלא הארה בלבד
57 מעלמין סתימין לעלמין
58 דאתגלן, מה-שאין-כן דרגת
59 הנבואה דמשה, בחינת 'זה',
60 היא גילוי העצמות. והנה,
61 גילוי אור עליון אור בלבד ולא
62 עצם הענין דעלמין סתימין
63 שעל-ידי הנבואה, פועל
64 ביטול המציאות להיות כמו
65 ברואים שפים, כי מאחר שמקבל
66 ההארה אינו כלי לקלוט הארה כל כך
67 גבוהה ונעלית, הרי הוא מתבטל
68 ומאבד את המציאות שלו, וכשם
69 שהברואים שבים בטלים לגבי מקורם,
70 גם הוא מתבטל לגמרי, שזהו ענין
71 דהתפשטות הגשמיית בעת
72 הנבואה. ורק משה רבנו,
73 להיות שדרגת הנבואה שלו
74 היא בבחינת גילוי העצמות,
75 הנה מצד כח העצמות לא
76 נתבטל ממציאותו אלא היה
77 עומד על עמוד שלם על דרך
78 המבואר לעיל אודות מעלת הגילוי
79 המיוחד שהיה בעת קריעת ים סוף
80 שבנוסף לקריעת הים עצמה היה נס נוסף (נעלה לאין שיעור) שהייתה נתינת
81 כוח, שמקורה בעצמות, לקלוט את ההתגלות העצומה מבלי שהדבר יחייב
82 יציאה וביטול של כל גדרי המציאות.

1 ז) ועל-פי-זה יוכן גם מה שקריעת ים-סוף היתה כמאמר
2 חכמינו ז"ל במדרש בזכות משה⁶⁹, וכמו שכתוב⁷⁰ בנוסח תפילת
3 ערבית בוקע ים לפני משה, ומיד ממשיכים ואומרים זה אלי כו'
4 שהוא פסוק משירת הים שנאמרה לאחר קריעת ים סוף.
5 וטעם הדבר שלקריעת ים סוף יש קשר
6 מיוחד למשה ריבנו הוא דהנה,
7 מעלת משה לגבי שאר
8 הנביאים היא שכל הנביאים
9 נתנבאו ב'כה' ומשה נתנבא
10 ב'זה'⁷¹ על הכתוב "ידבר משה אל
11 ראשי המטות... זה הדבר אשר ציווה
12 ה'" דרשו חכמינו ז"ל שמשה רבינו
13 נתנבא ב"זה", הוא לשון שבו
14 מתייחסים לדבר שנראה בבירור (כי
15 משה רבינו ראה את מראה הנבואה
16 ב"אספקלריא" (זכוית) המאירה
17 שאינה מסתירה על האור), בשונה
18 משאר הנביאים שהתנבאו בלשון "כה"
19 אמר ה'" רי"כה" הוא לשון שבו
20 מתייחסים לדבר שנראה מרחוק (כי הם
21 ראו את הנבואה ב"אספקלריא" שאינה
22 מאירה אלא מסתירה על בהירות האור,
23 וכפי שמסופר בגמרא שהמלך מנשה
24 הרג את ישעיה הנביא לאחר שטען
25 כלפיו: "משה רבך אמר כי לא יראני
26 האדם וחי - ואת אמרת וראת את ה'
27 יושב על כסא רם ונשא". ובהמשך,
28 הגמרא עונה על הסתירה לכאורה בין
29 דברי משה לדברי ישעיה: "כל
30 הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה
31 מאירה (ולכן בעצם לא ראו את ה'
32 ממש), משה רבינו נסתכל באספקלריא
33 המאירה".
34 ועוד חילוק הברל בין נבואת
35 משה לנבואת שאר הנביאים,
36 כדברי הרמב"ם שכל הנביאים
37 כשמתנבאים
38 מזדעזעין וכח הגוף כשל
39 נחלש כו'⁷², עד כדי כך שאין יכולים לעמוד על עמדם, שהיו
40 נופלים על פניהם לקבל הנבואה, כמו שכתוב⁷³ בנבואת
41 יחזקאל על פני גו', והינו שהתגלות הנבואה היא

(69 ראה שמו"ר פכ"א, ו. 70) תפלת ערבית. (71) ספרי ופרש"י ר"פ מטות. (72) רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ז ה"ב.
(73) יחזקאל א, כח. וראה מאמרי אדמו"ר הזקן פרשיות ח"ב ע' תתיז. סה"מ תרל"ה ח"ב ע' שטז. (74) ראה תניא קונטרס
אחרון קנו, א - בשם רע"מ פ' משפטים (ראה זח"ב קטז, ב ואילך). סה"מ ה'ש"ת ע' 118. (75) שמואל"א יט, כד. וראה
אוה"ת סוכות ע' א'תשטו. קונטרס ומעין מאמר כו פ"א. סה"מ ה'ש"ת שם. (76) רמב"ם שם ה"ו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ומכאן לעניין נוסף במעלת ההתגלות האלוהית שהייתה בקריעת ים סוף:
 2 וְזוֹהִי מעלה מיוחדת זו בנבואתו של משה רבנו שהייתה גילוי העצמות היא
 3 גם מעלת הגילוי דקריעת ים-סוף, שְׁאֵז הָיָה גִּילוי אֱלֻקוֹת
 4 אֲצֵל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאוֹפֶן דְּנִבְיאוֹת מֹשֶׁה. דְּהִנֵּה, ביחס להתגלות
 5 האלוהית בקריעת ים סוף אָמְרוּ
 6 חֲכָמֵינוּ ז"ל⁷⁷ רָאִתָּה שְׁפָחָה
 7 עַל הַיָּם מָה שְׁלֹא רָאָה
 8 יִחְזָקֵאל בֶּן בּוּזִי בְּנִבְיאוֹתוֹ.
 9 וְלִכְאוּרָה צָרִיף לְהִבִּין, הָרִי
 10 הָיָה בִּיצִיאת מִצְרַיִם עֲצֻמָּה וְכֵן
 11 בְּתַקּוּפוֹת אַחֲרוֹת עוֹד כְּמָה נִסִּים
 12 אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים, וּבְמָה נִעְלָה
 13 וְנִשְׁגָּב קְרִיעַת ים-סוף דְּוָקָא
 14 לְהַשְׁווֹתוֹ לְנִבְיאוֹת יִחְזָקֵאל
 15 יוֹתֵר מִשָּׂאֵר כָּל הַנִּסִּים, וְלוֹמַר
 16 שְׁגָדְלָה מַעְלָתוֹ מִמַּעְלַת
 17 נִבְיאוֹת יִחְזָקֵאל. ?
 18 אֵף הָעֲנָן הוּא, שְׁפָלְלוֹת עֲנָן
 19 הַנִּסִּים הַנִּהְגוֹת שֶׁלמעלה מטבע
 20 העולם הוא גִּילוי אֹר
 21 שְׁלִמְעָלָה מְהֻעָלָם, מִבְּחִינַת
 22 עֲלָמִין סְתִימִין שֶׁבְּדֶרֶךְ כָּל הֵם
 23 נִעְלָמִים וְלֹא מִתְגַּלִּים בְּעוֹלָם, שְׁלֹכֵן
 24 פּוֹעֵל שִׁנּוּי טִבֵּעַ הָעוֹלָם,
 25 עַל-דֶּרֶךְ וּבִדְרוֹגְמַת הַתַּפְשׁוּטוֹת
 26 הַגְּשָׁמִיּוֹת וּרְצִיאוֹת מִגְּדֵרֵי הַמִּצִּיאוֹת
 27 הַטִּבְעִיִּת בְּעֵת הַנְּבִיאוֹת מִצַּד
 28 גִּילוי הָאוֹר דְּעֲלָמִין סְתִימִין.
 29 מִה-שְׂאִינֵן-כֵּן קְרִיעַת ים-סוף,
 30 שֶׁהִפָּךְ יָם לִיבֶשֶׁה, הִינּוּ, לֹא
 31 רַק גִּילוי אֹר מִבְּחִינַת עֲלָמִין
 32 סְתִימִין, אֲלֵא עוֹד זֹאת,
 33 שֶׁהִעָלָם עֲצָמוֹ בָּא בְּגִילּוֹי,
 34 כְּמִבּוֹאָר לַעִיל בְּאִרְכּוֹת שֶׁעֲנָן זֶה
 35 הוּא עַל-יְדֵי גִילּוֹי הָעֲצָמוֹת
 36 דְּוָקָא, שֶׁמִּלְכַּחֲחִילָה אֵינוֹ מוֹגֵדֵר
 37 בְּגִדִּים שֶׁל הָעוֹלָם וְגִילּוֹי, מַעֲלָה וּמִטָּה,
 38 הָרִי בְּכַח הָעֲצָמוֹת לְהִיּוֹת
 39 גִּילּוֹי זֶה נִמְשָׁךְ לְנִשְׁמוֹת
 40 בְּגוֹפִים כְּפִי שְׁעוֹמְדִים עַל
 41 עֲמָדָם (לֹא צוֹרֵךְ
 42 בְּהַתְּפָשׁוֹת הַגְּשָׁמִיּוֹת) שְׁהִי
 43 מִצַּד עֲצָמוֹת ית, הַגְּשָׁמִיּוֹת הֵיא לֹא
 44 הַגְּבִלָה מִלְכַּחֲחִילָה. הִינּוּ, שְׂאֲצֵל
- כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲפִילוֹ שְׁפָחָה שֶׁמִּצַּד יְכוֹלַת הַקְּלִיטָה הַרְגִּילָה וַיְכוֹלַת
 הַהִשְׁגָּה בּוֹדֵאֵי שִׁיחֻזְקָאֵל הַנִּבְיָא נִעְלָה מִמֶּנָּה לֵאמֹר, שִׁיעוֹר, הָיָה גִּילּוֹי
 אֱלֻקוֹת עַל-דֶּרֶךְ הַתְּגַלּוֹת הַנְּבִיאוֹת לְמֹשֶׁה רַבְּנוֹ שֶׁהָיָה עוֹמֵד
 עַל עֲמָדוֹ שָׁלֵם, שֶׁהָיָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְרָאִים בְּאַצְבָּע⁷⁸ וְאוֹמְרִים
 זֶה אֱ-לִי, זֶה דִּיקָא, לִשׁוֹן
 שְׁמִתִּיחָס לְדַבֵּר קְרוֹב וּמוֹחֲשִׁי (בְּנִיגוֹד
 לִכְה' שְׁמִתִּיחָס לְדַבֵּר רְחוֹק) כְּמוֹ
 מֹשֶׁה שֶׁנִּתְנַבֵּא בְּזֶה.
 ח) וְהִנֵּה אֵף שֶׁהִגִּילּוֹי הָאֲלוֹקִי
 הַעֲצוֹם דְּקְרִיעַת ים-סוף הָיָה
 לְפִי שְׁעָה בְּלִבְד, זְמַנִּי בְּלִבְד וְלֵאחֹר מִכֵּן
 נִפְסָק כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב בְּתוֹרָה "וַיֵּשֶׁב הֵימָּן
 לַפְּנוֹת בּוֹקֵר לְאִיתָנוּ", וְאֵם כֵּן לְכַאוּרָה
 הַגִּילּוֹי נִפְסָק וְאֵינוֹ עוֹד, כְּכֹל זֹאת
 לְאִמְתּוֹ שֶׁל דְּבַר הַהִשְׁפָּעָה שֶׁל הַגִּילּוֹי
 לֹא נִפְסָקָה כִּי הָרִי זֶה גַּם הִכְנָה
 לְגִלּוֹיִים שֶׁהָיָה בְּגִילּוֹתָהּ
 דְּלַעֲתִיד-לְבֹא, וְגַם נִתְּיַנַּת כֹּחַ
 עַל הַזְּמַן שֶׁבִּינְתָּיִם, מֵאֹד קְרִיעַת
 ים סוף וְעַד הַגִּילּוֹתָהּ הַשְׁלִימָה שְׁלֹכֵן
 נִאֲמַר בְּנִהָר יַעֲבְרוּ בְּרִגְלָם שֶׁם
 נִשְׁמָחָה בּוֹ (שְׂקָאֵי עַל קְרִיעַת
 ים-סוף) בְּלִשׁוֹן עֲתִיד, אֵף
 שֶׁקְרִיעַת ים סוף הִייתה כְּכֹר בַּעֲבֹר
 לְהוֹרוֹת עַל הַתְּמִידִיּוֹת כְּלוֹמַר,
 הַפְּסוֹק מִדְּבַר בְּלִשׁוֹן עֲתִיד לְהוֹרוֹת
 שֶׁהִדְבַּר לֹא הִיָּה רַק בְּקְרִיעַת ים סוף
 וְנִפְסָק אֵלֶּא הוֹלֵךְ וְנִמְשָׁךְ מִקְרִיעַת ים
 סוף וְאֵלֶּךְ תְּמִיד (כְּ"ל סְעִיף א).
 וּמִמִּשְׁךְ וּמִבְּאָר כִּיצַד הַכְּתוּב "בְּנִהָר
 יַעֲבְרוּ בְּרִגְלָם" קְשׁוֹר לְגִילּוֹי שֶׁנִּמְשָׁךְ מֵאֹד
 קְרִיעַת ים סוף וְאֵלֶּךְ:
 וְהָעֲנָן בְּזֶה, שֶׁבִּנְהָר יַעֲבְרוּ
 בְּרִגְלָם שֶׁם נִשְׁמָחָה בּוֹ, רִמּוֹז
 גַּם עַל ג' הַרְגָּלִים דְּמוֹעֲדִים
 לְשִׁמְחָה חַג הַפֶּסַח, חַג הַשְּׁבוּעוֹת
 וְחַג הַסִּכּוֹת שֶׁבָּהֶם הָיָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 שָׁגְרוּ בַּחוּץ לְאֶרֶץ עוֹבְרִים אֶת
 הַנֶּהָר (נֶהָר פָּרָת) וְעוֹלִים
 לְרִגְלָם לְרִאוֹת אֶת הַגִּילּוֹי דְּפָנָי
 בְּרִגְלָם שֶׁם נִשְׁמָחָה בּוֹ, רִמּוֹז גַּם עַל ג' הַרְגָּלִים דְּמוֹעֲדִים לְשִׁמְחָה שֶׁבָּהֶם הָיָה
 עוֹבְרִים אֶת הַנֶּהָר (נֶהָר פָּרָת) וְעוֹלִים לְרִגְלָם לְרִאוֹת אֶת הַגִּילּוֹי דְּפָנָי הָיוּ, יִרְאָה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הוֹי', שמאיר בבית המקדש כמו שמפורש בתורה לעניין העלייה לרגל
2 יִרְאֶה גו' אֶת פְּנֵי הוֹי', ומִזֶּה מההתגלות האלוהית שהייתה בשלושת
3 הרגלים בבית המקדש נִמְשָׁךְ גַּם עֲכָשׁוּ (בזמן שאין בית המקדש
4 קַיִם) הַתְּגָלוֹת הַשְּׁמָחָה בְּגו' הִרְגָּלִים, וְהַמְשָׁכָתָה של השמחה
5 שבשלושת הרגלים היא בְּכָל הַשָּׁנָה
6 כּוֹלָה בְּשִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה, 1
7 ונמצא שלמעשה ההשפעה של ההארה
8 שהייתה בקריעת ים-סוף, אכן נמשכת
9 בתמידות ללא הפסק וְהָרִי הַמְּצֻזָּה
10 הֵן כְּזֹכֶר לַעֲלִיַּת הָאֲנִיּוֹת האמצעי
11 והלבוש שִׁבְּהֶן וְעַל־יָדָן נַעֲשִׂית
12 הַמְּשָׁכָה וְהַגִּילּוֹי מִיָּם
13 (עַלְמִין סְתִימִין) לִיבָשָׁה (עַלְמִין דְּאֶתְגַּלְיָן) בְּאֹפֶן
14 (עַלְמִין דְּאֶתְגַּלְיָן) כְּשֶׁמְשַׁכְּתָה לִיבָשָׁה הִיא באמצעות
15 הסחורות מהים ליבשה היא באמצעות
16 אֲנִיּוֹת כְּדֵי שְׂבִי הָאֵדָם והסחורות לא
17 יִטְבְּעוּ, כִּי הַמְּצֻזָּה הֵן הַלְבוּשׁ ואמצעי
18 הַהֲנָה שֶׁהַמְשַׁכָּה מִהֲ"ם" תְּהִיָּה
19 בְּאֹפֶן שֶׁהַבְּרוּאִים שִׁבְּיָבָשָׁה
20 לֹא יִבְטְלוּ מִמְּצִיאוֹתָם (פְּנִ"ל
21 סְעִיף ו'), מִעֵין וְדוּגְמָת
22 הַגִּילּוֹי דְּקָרִיעַת יָם־סוּף.
23 וְהַשְּׁלִימוֹת דָּכָל עֲנִינִים אֵלֶּה
24 שֶׁהֵיא הָאֵרָה וְהַתְּגָלוֹת מִמֶּקוֹר הַכִּי
25 עֲלִיּוֹן עַד לַמָּטָה מִטָּה וּבְאֹפֶן
26 שֶׁמְצִיאוֹת הַתְּחַתּוֹנִים לֹא מִתְּבַטְּלוּ,
27 כְּמִבּוֹאָר לַעֲלִיַּת בְּאִרְכּוֹת, תְּהִיָּה
28 בְּאֹלָה הַעֲתִידָה לְבֹא, שְׂאֹז
29 יִמְשָׁךְ הָעֵנִין דְּשִׁכָּר מִצְוָה
30 מִצְוָה⁷⁹ בְּגִילּוֹי לְמִטָּה, חֲכִמִּינוּ
31 זִיל אִמְרוּ "שִׁכָּר מִצְוָה מִצְוָה"
32 וּבִפְשׁוּת הַכוּוֹנָה הִיא שֶׁהַעוֹשָׂה מִצְוָה
33 יִזְכֶּה לַעֲשׂוֹת מִצְוָה נִסְתַּפֵּת, וּלְפִי הַתּוֹכֵן
34 הַפְּנִימִי הַכוּוֹנָה הִיא שֶׁשִּׁכָּר הַמִּצְוָה
35 הוּא הַמִּצְוָה עֲצֻמָּה, עֲצֵם הַהִתְחַבְּרוּת
36 עִם הַקְּדוּשָׁה־בִּרְךְ"הוּא וּמִלּוֹי רְצוֹנוֹ כִּי
37 עַל יְדֵי זֶה מִמְשִׁיכִים אֹרֶךְ אֱלֹקִי
38 מִלְּמַעְלָה לַמָּטָה וְעַל־יְדֵי־זֶה עַל־
39 יְדֵי הַמְּשַׁכָּת וְהַתְּגָלוֹת הָאֱלֹקוֹת לַמָּטָה
40 עַל יְדֵי הַמְּצֻזָּה יְהִיָּה לַעֲתִיד לְבֹא
41 גִילּוֹי אֱלֹקוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה
- 42 הַגִּשְׁמִי, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב⁸⁰ וְנִגְלָה כְּבוֹד הוֹי' וְרָאוּ כָּל בָּשָׂר
43 יַחְדָּיו גו', הֵינּוּ שֶׁהַגִּילּוֹי הָאֱלֹקִי יֹאִיר גַּם בְּכֹסֶר הַגִּשְׁמִי וְאֶף־עַל־פִּי־
44 כֵּן לֹא יִתְבַּטְּלוּ הַנְּבִרָאִים מִמְּצִיאוֹתָם מִעוֹצָם הַגִּילּוֹי וּכְמִבּוֹאָר
45 לַעֲלִיַּת הַשְּׁכֹחַ לְכָךְ נִיתַן עַל יְדֵי קִיּוֹם הַמְּצֻזָּה, דְּהֵנָּה, דַּעַת הַרְמַב"ם⁸¹
46 הִיא שְׁעִיקָר הַשְּׁכָר דְּעוֹלָם
47 הַבָּא עַל קִיּוֹם הַמְּצֻזָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה
48 הוּא בְּאֹפֶן שֶׁאֵין בּוֹ לֹא
49 אֲכִילָה וְלֹא שְׂתִיָּה כו'⁸²,
50 נְשִׁמוֹת בְּלֹא גּוֹפִים, אֲבָל
51 תּוֹרַת הַחֲסִידוֹת⁸³ מְכַרְעָה
52 בְּמַחְלֻקַּת הַרְמַב"ם וְהַרְמַב"ן בְּעִינֵין זֶה
53 פְּדַעַת הַרְמַב"ן⁸⁴ שְׁעִיקָר
54 הַשְּׁכָר דְּעוֹלָם הַבָּא הוּא
55 עוֹלָם הַתְּחִיָּה, כֹּאשֶׁר תְּהִיָּה תְּחִיַּת
56 הַמֵּתִים וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִקִּיּוֹם הַמְּצֻזָּה
57 בְּזִמְן הַגְּלוּת יִהְיוּ נְשִׁמוֹת בְּגוֹפִים
58 דּוֹקָא, וְאֶף־עַל־פִּי־כֵן לֹא
59 יִתְבַּטְּלוּ מִמְּצִיאוֹתָם מִעוֹצָם
60 הַגִּילּוֹי, כְּמוֹ דְּקָרִיעַת יָם־סוּף
61 שֶׁבְּנֶהָ יַעֲבִרוּ בְּרָגֶל.
62 וְיִתְיָרָה מִזֶּה, לֹא זֶה בְּלָבָד
63 שֶׁהַנְּשִׁמוֹת בְּגוֹפִים עֲצֻמִּים לֹא יִתְבַּטְּלוּ
64 מִעוֹצָם הַגִּילּוֹי אֲלֵא שְׁלַעֲתִיד־לְבֹא
65 כְּתִיב [וְהַחֲרִים ה' אֶת לִשׁוֹן יָם מִצִּירִים
66 וְהַנִּיף יָדוֹ עַל הַנָּהָר בְּעֵינֵי רוּחוֹ וְהַכְּחוּ
67 לְשִׁבְעָה נַחְלִים] וְהִדְרִיף
68 בְּנִעְלִים⁸⁵. דְּהֵנָּה, נַעַל הוּא
69 לְבוּשׁ הַמְּכַסֶּה עַל הַרְגֵּל.
70 וְעֵינָיו לְמַעַלָּה בְּאֱלֹקוֹת, שִׁישׁ
71 מְלֹאכִים שֶׁנִּקְרָאִים בְּשֵׁם נַעַל
72 דְּשִׁכְנִיתָא⁸⁶, כִּסּוּי עַל הַשְּׂכִינָה
73 שְׁעַל־יָדָם בָּא הָאֹרֶךְ הַגָּלְקִי
74 בְּהַעֲלֵם וְהַסְתָּר כְּדֵי שְׁיִוָּכַל
75 לְהַתְּקַבֵּל לְמִטָּה וְלִהְיוֹת נִקְלָט
76 בְּפִנְיָמוֹת. וְכִיּוֹן שְׁלַעֲתִיד־לְבֹא
77 אִמְרוּ חֲכִמֵּינוּ ז"ל⁸⁷ עֲתִידִים
78 צְדִיקִים (וְהַכוּוֹנָה לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
79 כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב וְעַמָּךְ כּוֹלָם
80 צְדִיקִים⁸⁸) שֶׁנִּקְרָאִים עַל
81 שְׁמוֹ שֶׁל הַקֶּבֶ"ה, יִצְטָרְכוּ גַּם
82 הֵם הַצְדִיקִים (כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל)

(79 אבות פ"ד מ"ב. 80 ישעי' מ, ה. 81 פירוש המשניות סנהדרין ר"פ חלק. 82 ברכות יז, א. 83 סהמ"צ להצ"צ יד, ב. אורח חוקת ע' תתט. ובכ"מ. 84 בסוף שער הגמול. 85 ישעי' יא, טו. וראה המשך והחרים תרל"א בסופו (סה"מ תרל"א ח"א ע' שסג ואילך). 86 ראה ד"ה מה יפו פעמיך בנעלים בלקו"ת שה"ש מג, ג ואילך - הובא בהמשך והחרים שם. 87 בבא בתרא עה, ב. 88 ישעי' ס, כא.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 לְנַעֲלֵים כִּסּוּיִים שְׂסִיתֵירוּ אֶת עוֹצֵם מַעֲלָתָם כְּדִי שְׂיֻכְלוּ
 - 2 לְקַבֵּל מֵהֶם כָּל שְׁאֵר הַנִּבְרָאִים שְׁלִמְטָה מֵהֶם.
 - 3 וְזֶהוּ גַם הַקָּשֶׁר וְהַשִּׁיכּוֹת דָּב' הַפִּירוּשִׁים שְׁבַפְסוּק הַפֶּךָ ים
 - 4 לִיבְשָׁה בְּנֶהָר יַעֲבְרוּ בְּרָגֶל וְגו', שֶׁהוּבָאוּ בַתְּחִילַת הַמַּאמֵר פִּירוּשׁ
 - 5 הָא' שָׂרָק הַפֶּךָ ים לִיבְשָׁה
 - 6 קָאִי מַכּוּן עַל קְרִיעַת יַם-סוּף, 1
 - 7 וּבְנֶהָר יַעֲבְרוּ בְּרָגֶל שָׁם 2
 - 8 נִשְׁמָחָה בּו', לְשׁוֹן עֲתִיד, קָאִי 3
 - 9 מַכּוּן עַל הַגְּאוּלָּה הַשְּׁלִימָה שֶׁתִּהְיֶה 4
 - 10 לְעֵתִיד-לָבָא. וּפִירוּשׁ הֵב' 5
 - 11 שְׁגָם בְּנֶהָר יַעֲבְרוּ בְּרָגֶל וְגו', 6
 - 12 קָאִי מַכּוּן עַל קְרִיעַת יַם-סוּף, 7
 - 13 כִּי כִּמּוֹ וְעַל-יְדֵי שְׁהִיָּה כָּל זֶה 8
 - 14 בְּקְרִיעַת יַם-סוּף (כְּפִירוּשׁ 9
 - 15 הֵב'), יִהְיֶה כֵּן גַּם לְעֵתִיד- 10
 - 16 לָבָא (כְּפִירוּשׁ הָא'), וְנִמְצָא 11
 - 17 שְׁשֵׁנִי הַפִּירוּשִׁים לֹא סוֹתְרִים זֶה לַזֶּה 12
 - 18 אֲלֹא מִשְׁלִימִים זֶה אֶת זֶה כִּי הַפְּסוּק 13
 - 19 נִדְרֵשׁ כֵּךְ שֶׁאֵמָנָם כָּל שְׁלוּשַׁת הַחֻלְקִים שֶׁבּוּ הָיוּ בְּקִרְיעַת יָם סוּף, אֲבָל זֶה עֲצֻמוֹ 14
 - 20 הוּא הַדּוּגְמָא, וְהַגּוֹרֵם, שֶׁכֵּךְ יִהְיֶה גַם בַּגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה דְּכִימִי צִאֲתָךְ 15
 - 21 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאֵנוּ נִפְלְאוֹת בְּגְאוּלָּה דְּלְעֵתִיד-לָבָא⁸⁹, 16
 - 22 שְׂיִהְיֶה (כִּמּוֹ) שְׁכָתוּב בְּהַפְּטָרַת הַיּוֹם אַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח – בַּחוּץ 17
 - 23 לֵארוּץ) וְהַחֲרִים יִכָּה וַיִּבְטַל ה' אֶת 18
 - 24 לְשׁוֹן יַם מִצְרַיִם הַנִּילוֹס וְהַנִּיף 19
 - 25 יָדוֹ עַל הַנֶּהָר וְגו', וְהַדְרִיף 20
 - 26 בְּנַעֲלִים וְהִיתָה מְסֻלָּה וְגו', ים 21
 - 27 מִצְרַיִם יִהְיוּךְ לַחַיּוֹת דֶּרֶךְ מַעֲבָר 22
 - 28 [לְשִׁאֵר עֲמוֹ אֲשֶׁר יִישָׁאֵר מֵאֲשׁוּר"] 23
 - 29 כִּי אֲשֶׁר הִיתָה לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם 24
 - 30 עֲלוֹתוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, כֶּשֶׁם 25
 - 31 שֶׁבִּיצִיַּאת מִצְרַיִם הָיָה נִקְרַע וְהָיָה הֶפֶךְ 26
 - 32 לִיבְשָׁה וּמִקּוֹם מַעֲבָר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל 27
 - 33 וְשָׁם בַּגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה נִשְׁמָחָה 28
 - 34 בּו', בְּמַהוּתוֹ וְעֲצֻמוּתוֹ מִמֶּשֶׁ, 29
 - 35 בְּכִיַּאת מְשִׁיחַ צְדִיקָנוּ בְּמַהֲרָה 30
 - 36 בְּיָמֵינוּ אָמֵן. 31
- 12 מִצְרַיִם אֲרָאֵנוּ נִפְלְאוֹת בְּגְאוּלָּה דְּלְעֵתִיד-לָבָא⁸⁹,
- 13 שְׂיִהְיֶה (כִּמּוֹ) שְׁכָתוּב בְּהַפְּטָרַת הַיּוֹם) וְהַחֲרִים ה' אֶת לְשׁוֹן יַם מִצְרַיִם וְהַנִּיף יָדוֹ עַל הַנֶּהָר וְגו' וְהַדְרִיף
- 14 בְּנַעֲלִים וְהִיתָה מְסֻלָּה וְגו' כִּי אֲשֶׁר הִיתָה לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם עֲלוֹתוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְשָׁם נִשְׁמָחָה בּו', בְּמַהוּתוֹ
- 15 וְעֲצֻמוּתוֹ מִמֶּשֶׁ, בְּכִיַּאת מְשִׁיחַ צְדִיקָנוּ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

(89) ולהעיר ממרז"ל כגואל ראשון כך גואל אחרון (שהש"ר ב, ט).

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד ניסן, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

נמסרה לי הידיעה אודות מצב בריאותו, ותקותי שמיום ליום רואים הטבה בזה, ובודאי לדכוותי למותר להדגיש ציווי תורתנו הק' תורת חיים שהיא הנותנת רשות לרופא לרפאות, שמזה מובן שצריך למלאות הוראת הרופא, ואף שלפעמים עולה מחשבה שמבזבזים זמן על ענייני רפואה ומנוחה שכיו"ב, אבל אפילו בהתבוננות קלה מובן ע"פ מאמר רז"ל האמור שאין זה בזבז אלא אדרבה, כי על ידי שעה קלה (שלענייני בשר) מבזבז, נשכרים כמה זמן לאחר זה, שיכול לנצל בשמחה ובטוב לבב לעבוד את השי"ת בכל דרכיך דעהו.

בברכה לרפואה קרובה ולבשו"ט בכל האמור.

44 וְעַל-פִּי־זֶה צִרִּיךְ לְהִבִּין מַה שֶּׁכְּתוּב² כִּי קְדוֹשׁ אָנִי, קְדוֹשׁ
45 בְּנֵא"ו דִּןקָא בשונוה מ'קדש' בלי וא"ו, וכפי שהולך ומבאר את ההבדל
46 בין שני הביטויים. דְּהִנֵּה, יְדוּע⁶ בתורת החסידות שְׁנִמְשָׁכֶת בְּנֵא"ו
47 שהוא שם תואר קָאִי מכוון עַל דְּרָגַת הַקְּדוּשָׁה שֶׁנִּמְשָׁכֶת מלמעלה
48 ויורדת לְמִטָּה, שְׁזָהוּ עֲנִין אוֹת
49 נֵא"ו שצורתה היא קו ארוך הנמשך
50 מלמעלה למטה שְׁמוּרָה עַל
51 הַמְשָׁכָה מלמעלה לְמִטָּה,
52 וְקֹדֶשׁ בְּלֹא נֵא"ו ביטוי שמתייחס
53 לעצם עניין הקדושה קָאִי מכוון עַל

54 דְּרָגַת הַקְּדוּשָׁה הנעלית יותר
55 שְׁלִמְעֵלָה מִגְדֵּר הַמְשָׁכָה
56 לְמִטָּה, נעלית עד כדי כך שלא ייתכן
57 שתדר ותומשך למטה, למעלה מעניין
58 הגילוי שְׁזָהוּ עֲנִין דְּקֹדֶשׁ מְלָה
59 בְּגִרְמִיָּה⁷ מילה בפני עצמה,
60 המתייחסת לדבר עצמו, בשונוה
61 מ"קדוש" עם וא"ו שהוא ביטוי
62 שמתאר דבר אחר. וְלִכְאוּרָה, בִּינִין
63 שְׁכַתֵּר הַג' שְׁנוֹתֵן הַקֶּב"ה
64 בְּרֹאשׁוֹ הוּא עֲנִין דְּקְדוּשָׁתִּי
65 שְׁלִמְעֵלָה מִקְדוּשְׁתְּכֶם, וכאמור
66 שלכן נאמר על כך "כי קדוש אני"

67 הִינוּ, שְׁזוּהִי דְּרָגַת הַקְּדוּשָׁה
68 שְׁלִמְעֵלָה מִגְדֵּר הַמְשָׁכָה
69 לְמִטָּה, הִנֵּה-לִיָּה-לְמִימֵר הִיָּה
70 לו, לפסוק לומר בְּלִשׁוֹן קֹדֶשׁ,
71 קֹדֶשׁ מְלָה בְּגִרְמִיָּה, שהיא
72 כאמור ביטוי שמתייחס לקדושה עצמה
73 שלמעלה מ"קדוש" שמתייחס
74 להתגלות ולהמשכה וירידה למטה
75 וְלִמָּה נֶאֱמַר (לא רק ב'קרי')

76 כפי שהכתוב נקרא אֶלָּא גַם
77 ב'כתיב' כפי שהוא כתוב בספר
78 התורה) כִּי קְדוֹשׁ אָנִי, קְדוֹשׁ
79 בְּנֵא"ו דִּןקָא ולא "קדש" המתייחס
80 לעניין יותר נעלה שלמעלה מהגילוי,
81 והרי הכוונה כאן היא לדרגה
82 "שלמעלה מגדר המשכה למטה"?

83 וְלִיָּה-לְמִימֵר בְּלִשׁוֹן קֹדֶשׁ, קֹדֶשׁ מְלָה בְּגִרְמִיָּה, וְלִמָּה נֶאֱמַר (לא רק ב'קרי') אֶלָּא
84 גַם ב'כתיב') כִּי קְדוֹשׁ אָנִי, קְדוֹשׁ בְּנֵא"ו דִּןקָא.

85 וְלִיָּה-לְמִימֵר בְּלִשׁוֹן קֹדֶשׁ, קֹדֶשׁ מְלָה בְּגִרְמִיָּה, וְלִמָּה נֶאֱמַר (לא רק ב'קרי') אֶלָּא
86 גַם ב'כתיב') כִּי קְדוֹשׁ אָנִי, קְדוֹשׁ בְּנֵא"ו דִּןקָא.

87 וְלִיָּה-לְמִימֵר בְּלִשׁוֹן קֹדֶשׁ, קֹדֶשׁ מְלָה בְּגִרְמִיָּה, וְלִמָּה נֶאֱמַר (לא רק ב'קרי') אֶלָּא
88 גַם ב'כתיב') כִּי קְדוֹשׁ אָנִי, קְדוֹשׁ בְּנֵא"ו דִּןקָא.

89 וְלִיָּה-לְמִימֵר בְּלִשׁוֹן קֹדֶשׁ, קֹדֶשׁ מְלָה בְּגִרְמִיָּה, וְלִמָּה נֶאֱמַר (לא רק ב'קרי') אֶלָּא
90 גַם ב'כתיב') כִּי קְדוֹשׁ אָנִי, קְדוֹשׁ בְּנֵא"ו דִּןקָא.

91 וְלִיָּה-לְמִימֵר בְּלִשׁוֹן קֹדֶשׁ, קֹדֶשׁ מְלָה בְּגִרְמִיָּה, וְלִמָּה נֶאֱמַר (לא רק ב'קרי') אֶלָּא
92 גַם ב'כתיב') כִּי קְדוֹשׁ אָנִי, קְדוֹשׁ בְּנֵא"ו דִּןקָא.

פרשת השבוע, פרשת קדושים, פותחת בפסוק:

1 וַיְדַבֵּר¹ יְגוֹ' ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר דְּבַר אֶל כָּל עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
2 אֲלֵיהֶם קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אָנִי וְגו'², וְאֵיתָא מוֹבָא
3 בְּמִדְרָשׁ³, עַל פֶּסוּק זֶה קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ, יָכוֹל כְּמוֹנִי, יָכוֹל הֵייתִי

4 לפרש את הכתוב שהקדוש-ברוך-הוא
5 מצווה את בני ישראל קדושים תהיו –
6 כמוני, להיות קדושים כמוהו תְּלָמוֹד
7 לֹמֵר הכתוב מוסיף ומלמד כִּי
8 קְדוֹשׁ אָנִי, קְדוּשָׁתִּי לְמַעַלָּה
9 מִקְדוּשְׁתְּכֶם ולכן בני ישראל לא

10 מסוגלים להיות קדושים כמו הקדוש-
11 ברוך-הוא. וְלַעֲלִיל מִיָּנִיָּה למעלה
12 ממנו, קודם לכן בְּמִדְרָשׁ⁴, נאמר
13 עַל פֶּסוּק זֶה "קדושים תהיו, כי קדוש
14 אני" מְשַׁל לְבִנֵי הַמִּדְיָנָה
15 שַׁעֲשׂוּ ג' עֲטֻרוֹת שְׁלוֹשָׁה כְּתָרִים
16 לְמַלְךְ, מָה עֲשֵׂה הַמֶּלֶךְ, נָתַן
17 בְּרֹאשׁוֹ עֲטֵרָה אַחַת, וּשְׁתֵּי

18 וְאֵת שְׁתֵּי הָעֲטֻרוֹת הַנוֹסְפוֹת נָתַן הַמֶּלֶךְ
19 בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל בְּנִי, כִּי בְּכָל יוֹם
20 יוֹם, הָעֲלִיּוֹנִים מְלָכִי מַעֲלָה
21 מִכְתִּירִין לְהַקְבֵּ"ה ג'
22 קְדוּשׁוֹת, מָה הַקֶּב"ה עוֹשֶׂה,
23 נֹתֵן בְּרֹאשׁוֹ קְדוּשָׁה אַחַת,

24 וּשְׁתֵּי וְאֵת שְׁתֵּי הַקְּדוּשׁוֹת הַנוֹסְפוֹת
25 הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נֹתֵן בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל
26 יִשְׂרָאֵל, הִדָּא הוּא דְּכַתִּיב הוּא
27 שְׁכָתוֹב דְּבַר אֶל כָּל עַדַת בְּנֵי
28 יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ, וְהֵייתֶם
29 קְדוֹשִׁים⁵. וְהִינוּ, מִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי

30 הַמְדֻרָּשׁ הֵיא שְׁמָה שְׁכָתוֹב כִּי
31 קְדוֹשׁ אָנִי (לְאַחֲרֵי קְדוֹשִׁים
32 תִּהְיוּ), קָאִי מְכוּן עַל הַכְּתָר
33 שְׁנוֹתֵן הַקֶּב"ה בְּרֹאשׁוֹ, שְׁהוּא
34 לְמַעַלָּה מִהַכְּתָרִים שְׁנוֹתֵן
35 בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל (קְדוֹשִׁים
36 תִּהְיוּ), וְעֲלִי עַל הַכְּתָר שֶׁהַקְּדוֹשׁ-

37 בְּרוּךְ-הוּא נֹתֵן בְּרֹאשׁוֹ נֶאֱמַר כִּי
38 קְדוֹשׁ אָנִי דִּיןקָא, עַל כֵּךְ הַכְּתוּב
39 מְדִיק וְאוֹמֵר "כִּי קְדוֹשׁ אָנִי"
40 קְדוּשָׁתִּי לְמַעַלָּה מִקְדוּשְׁתְּכֶם.
41 עַד כָּאן דְּבָרֵי הַמְדֻרָּשׁ.

42 וְלִיָּה-לְמִימֵר בְּלִשׁוֹן קֹדֶשׁ, קֹדֶשׁ מְלָה בְּגִרְמִיָּה, וְלִמָּה נֶאֱמַר (לא רק ב'קרי') אֶלָּא
43 גַם ב'כתיב') כִּי קְדוֹשׁ אָנִי, קְדוֹשׁ בְּנֵא"ו דִּןקָא.

44 וְלִיָּה-לְמִימֵר בְּלִשׁוֹן קֹדֶשׁ, קֹדֶשׁ מְלָה בְּגִרְמִיָּה, וְלִמָּה נֶאֱמַר (לא רק ב'קרי') אֶלָּא
45 גַם ב'כתיב') כִּי קְדוֹשׁ אָנִי, קְדוֹשׁ בְּנֵא"ו דִּןקָא.

(1) מאמר זה הוא המשך לב' מאמרים שלפניו (ד"ה כמה מעלות טובות דליל ב' דחג הפסח וד"ה הפך ים ליבשה דאחרון של פסח (תורת מנחם - התוועדויות חלק מט ע' 300 ואילך; 337 ואילך)). (2) קדושים יט, א"ב. (3) ויק"ר פכ"ד, ט. (4) שם, ח. (5) קדושים כ, ז. (6) לקו"ת נצבים נ, ב ואילך. ש"ש כא, ב ואילך. לו, ד. לו, ד. ובכ"מ. (7) זח"ג צג, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (ב) וְלִהְיִין זֶה יֵשׁ לְהַקְדִּים תְּחִילָה מַה שֶּׁנִּתְבָּאָר לְעִיל⁸
 2 במאמר דיבור-המתחיל "הפך ים ליבשה" שנאמר בהתוועדות אחרון-של-פסח
 3 שנה זו (והוא השני מתוך שלושה מאמרים שהם 'המשך' אחד: דיבור-
 4 המתחיל "כמה מעלות טובות למקום עלינו" שנאמר בליל ב' דחג הפסח,
 5 דיבור-המתחיל "הפך ים ליבשה"
 6 שנאמר באחרון של פסח, ודיבור-
 7 המתחיל "קדושים תהיו", המאמר
 8 הנוכחי, וכולם מיוסדים על דיבור
 9 המתחיל "בוקע ים לפני משה"
 10 (לאדמו"ר האמצעי) מִמַּאמְרוֹ שֶׁל
 11 אַדְמו"ר הָאֲמִצְעִי⁹ בְּבִיאוֹר
 12 הַסִּתְרָה שְׁמוֹצָאִים לְכַאוֹרָה
 13 ב'שֵׁעַר הַיְחוד וְהָאֲמוּנָה' בספר
 14 התניא, שֶׁבְּפֶרֶק ג'¹⁰ אֵיטָא מוּבָא
 15 שְׁאִילוֹ נִיתְנָה רְשׁוּת לְעֵין
 16 הגשמית בעולם הזה לְרִאוּת
 17 וְלִהְשִׁיג אֶת הַחַיּוּת הָאֱלֹקִית
 18 וְהַרְחִיקוּתָא שֶׁבְּכָל נִבְרָא כו',
 19 לֹא הִיָּה גְשְׁמִיּוֹת הַנִּבְרָא
 20 וְחוּמָרוֹ וּמִמָּשׁוֹ נִרְאָה כָּלֵל
 21 לְעֵינֵינוּ כִּי הוּא בָּטֵל
 22 בְּמִצִּיאוֹת מִמָּשׁ כו', לעומת
 23 האור האלוקי המחיה אותו וּבְפֶרֶק
 24 ד'¹¹ שֶׁל 'שֵׁעַר הַיְחוד וְהָאֲמוּנָה'
 25 מְבֹאָר בְּעֵנֵן הַתּוֹרָאִים שאנו
 26 מתארים את הקדוש-ברוך-הוא
 27 הַגְּדוֹל הַגְּבוּר כו', שֶׁהַגְּדוֹל
 28 הִיא מִדַּת חֶסֶד וְהַתְּפָשׁוּת
 29 התגלות והארה של הַחַיּוּת הָאֱלֹקִית
 30 בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וּבִרְוָאִים לְאֵין
 31 קֵץ וְתִכְלִית כו', שכל זה נובע
 32 מְמִידַת הַחֶסֶד הָעֲלִיּוֹנָה וְהַגְּבוּר
 33 הִיא מִדַּת גְּבוּרָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ
 34 מִידַת הַדִּין שֶׁעֵינֵינוּ לְצַמְצֵם
 35 וְלִהְסִתֵּר הַחַיּוּת שֶׁבְּנִבְרָא
 36 שִׁיְהִיָּה נִרְאָה דְּבַר בְּפִנִּי-עֲצָמוֹ כו' כך שלעניי בשר גשמיות נראה
 37 שהדבר הגשמי הוא מציאות עצמאית, כביכול, וְנִמְצָא שְׁגָם לִוְלִי
 38 הַצִּמְצוּם וְהַהֲסָתָר, יֵשׁ קִיּוֹם וּמִצִּיאוֹת אֲמִיתִית לְכָל
 39 הַנִּבְרָאִים מֵאֵין לֵישׁ כִּי עֵצֶם הַשִּׁלּוּב בֵּין מִידַת הַחֶסֶד וּמִידַת הַדִּין
 40 מאפשר את הקיום של נבראים גשמיים, ולכאורה זה סותר לאדמו"ר בפרק ג'
 41 שקיום הנבראים המוגבלים נובע מכך שהאור והחיות האלוקית נעלמים
 42 ונסתרים, בגלל צמצום האור, ואילו ניתנה לעין רשות לראות והאור היה
 43 מתגלה לא היתה אפשרות לקיום של נבראים מוגבלים?
- 44 וּמִבְּאָר¹² אַדְמו"ר הָאֲמִצְעִי במאמר הנוכח ומיישב את הסתירה, דְּמַה
 45 שֶׁכָּתוּב בְּפֶרֶק ג' שְׁאִילוֹ נִיתְנָה רְשׁוּת לְעֵין לְרִאוּת כו' הִיָּה
 46 גְשְׁמִיּוֹת הַנִּבְרָא בָּטֵל בְּמִצִּיאוֹת מִמָּשׁ, אֵין הַכוּנָה שֶׁהַנִּבְרָאִים
 47 יִפְסִיקוּ לַהֲתַקִּיִּים לַגְּמִיר אִלָּא הַכּוּנָה הִיא, שֶׁמִּצִּיאוֹת הַנִּבְרָאִים
 48 הִיָּתָה בְּתִכְלִית הַבִּטּוּל לְגַבִּי
 49 מְקוּרָה באור האלוקי שממנו היא
 50 מְקַבֵּלַת חַיּוּת כְּזִיו הַשֶּׁמֶשׁ
 51 בְּשֶׁמֶשׁ, כִּפִּי שֶׁהָיָה (ההארה) של
 52 הַשֶּׁמֶשׁ כִּשְׁהוּא בְּתוֹךְ הַשֶּׁמֶשׁ עֲצֻמוֹ
 53 שֶׁהוּא בָּטֵל לַחֲלוּטִין וְאֵין לוֹ שׁוֹם
 54 מִצִּיאוֹת לְעֲצֻמוֹ כְּמוֹ הַנִּבְרָאִים
 55 שֶׁבְּעֵלְמָא דְאַתְפְּסִיָּא, הַעוֹלָמוֹת
 56 הָעֲלִיּוֹנִים הַנְּעִלִים שֶׁלֹּמַעֲלָה מִהַתְּגַלּוּת
 57 וְהֵם "מְכֻסִּים" הַנִּקְרָאִים נוֹנִי יִמָּא
 58 דְּגִי הֵם כִּי הֵם "מְכֻסִּים" באור האלוקי
 59 שֶׁמַּחֲיָה וְהַחַיּוּת אוֹתָם וְקִשּׁוּרִים בְּמִקּוֹר
 60 חַיּוּתָם כְּמוֹ הַדְּגִים שְׂבִים (כנ"ל)
 61 בְּאֶרְפָּה במאמר דיבור המתחיל
 62 "כמה מעלות טובות למקום עלינו"
 63 שֶׁם נִתְבָּאָר בְּהַרְחָבָה הַהִבְדֵּל בֵּין
 64 "עֲלָמָא דְאַתְגִּילָא", בַּחֲנִית יִבְשָׁה,
 65 ו"עֲלָמָא דְאַתְכְּסִיא" וְהַנִּבְרָאִים שֶׁבָּכֵל
 66 אֶחָד מֵהֵם, וְזוֹ כּוּנָת הַמְּבֹאָר ב'שֵׁעַר
 67 הַיְחוד וְהָאֲמוּנָה' פֶּרֶק ג' שֶׁכַּת
 68 הַנִּבְרָאִים שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה חֲשִׁים עֲצָמָם
 69 כְּמִצִּיאוֹת עֲצָמִית וּנְפֻדָּת מִמִּקּוֹר
 70 חַיּוּתָם, וְאִילוֹ נִיתְנָה רְשׁוּת לְעֵין לְרִאוּת
 71 אֶת הַחַיּוּת הָאֱלֹקִית שֶׁבָּהֶם הִיוּ הוֹפְכִים
 72 לַחַיּוּת נִבְרָאִים שֶׁל "עֲלָמָא דְאַתְכְּסִיא"
 73 הַבְּטִלִּים לְמִקּוֹרָם.
 74 וּמִמָּשִׁיךְ אַדְמו"ר הָאֲמִצְעִי
 75 בְּמִאמְרוֹ¹³ הַנוֹכַח, שֶׁעֵנֵן הַגְּדוֹל
 76 מִידַת הַחֶסֶד הַמְּשִׁיעָה בְּהִיקָה רַחֵם
 77 וְהַגְּבוּר מִידַת הַגְּבוּרָה הַמְּצַמֶּמֶת
 78 אֶת הַהִשְׁפָּעָה הוּא עֵנֵן ב'
 79 הַדְּעוּת (דַּעַת עֲלִיּוֹן וְדַעַת תַּחְתּוֹן), כִּמְבֹאָר בְּחִסְדוֹת עַל הַכְּתוּב
 80 "כִּי אֶל דְּעוּת ה'" שְׂבִיחַס בֵּין הַבּוּרָא וְהַנִּבְרָאִים יֵשׁ שְׁתֵּי דְּעוּת, הֵינּוּ גִישׁוֹת
 81 וְנִקּוּדוֹת מִבְּט (דַּעַת עֲלִיּוֹן – כִּפִּי שֶׁהַדְּבָרִים הֵן מִצַּד לְמַעֲלָה, מִצַּד הַבּוּרָא, וְדַעַת
 82 תַּחְתּוֹן – כִּפִּי שֶׁהַדְּבָרִים הֵם מִצַּד הַנִּבְרָאִים) שֶׁהוּא עֵנֵן יֵם וְיִבְשָׁה
 83 הָעֲלִיּוֹנִים בַּחֲנִית "ים", עֲלָמָא דְאַתְכְּסִיא הִיא הַמִּקּוֹר ל"דַּעַת עֲלִיּוֹן" וּבַחֲנִית
 84 "יבשה", עֲלָמָא דְאַתְגִּילָא, הִיא הַמִּקּוֹר ל"דַּעַת תַּחְתּוֹן", וְכִפִּי שֶׁיִּתְבָּאָר לַהֲלֵךְ.
 85 וְהֵינּוּ, שֶׁהַגְּדוֹל מִידַת הַחֶסֶד הָעֲלִיּוֹנָה הוּא עֵנֵן הַתְּפָשׁוּת
 86 וְהַתְּגַלּוּת הַחַיּוּת הָאֱלֹקִית בְּנִבְרָאִים, שֶׁמִּנְהָ מִהַתְּגַלּוּת וְהָאֶרֶץ

(8) בד"ה הפך ים ליבשה דאחרון של פסח פ"ג (תורת מנחם - התוועדות חלק מט ע' 340 ואילך). (9) מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' שסח ואילך. (10) עח, א. (11) עט, א. (12) שם ס"ע שעט ואילך. (13) שם ס"ע שפ ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 האלקות נמשך 'דעת עליון' הדעה והגשה שלמעלה האלקות הוא
 2 יש מציאות אמיתית ולמטה העולמות התחתונים הוא אין מציאות
 3 שבטלה לאלוקות ולא נחשבת למציאות עצמאית, שזוהי הדעה
 4 שבעלמא דאתפסיא (ים), העולמות העליונים שבהם האלקות היא
 5 בדרגה גבוהה ומכוסה ונעלמת, למעלה
 6 מגילוי והגבור מידת הגבורה
 7 והעצום הוא ענין העולם
 8 והסתר החיות האלקות
 9 שבנבראים שלא תהיה ניכרת בגלוי כך
 10 שיהיה הנברא הגשמי נראה
 11 ליש ודבר בפני עצמו, שמה
 12 מההעלם וההסתר על האור האלקי
 13 נמשך 'דעת תחתון' הגישה
 14 ונקודת המבט של הנבראים התחתונים
 15 האומרת שלמעלה האלקות הוא
 16 אין מציאות לא ניכרת ולא ידועה
 17 ולמטה הוא יש, מציאות נראית
 18 וניכרת שזוהי הדעה שבעלמא
 19 דאתגליא (יפשה) העולמות
 20 התחתונים הגלויים.
 21 וממשיך אדמו"ר האמצעי
 22 במאמר¹⁴ הנזכר ומקשה
 23 קושיא פללית, על כללות העניין
 24 האמור איך יכול להיות מצד
 25 מדת הגבורה האלקית העליונה
 26 הרגש הישנות והמציאות העצמית
 27 בנבראים התחתונים למטה,
 28 דלכאורה, מאחר שהאמת
 29 היא שאכן כל הנבראים אינם מציאות
 30 עצמאית לעצמם אלא בטלים לגמרי
 31 לאלוקות, כיוון שבשמים ממעל
 32 ועל הארץ מתחת אין עוד¹⁵
 33 מציאות מלבד הקדוש-ברוך-הוא
 34 בעצמו, וכמו שנאמר שמע ישראל
 35 גו' הוי' אחד¹⁶, שה' - ז'
 36 רקיעים וארץ יחד שמונה -
 37 הגימטריא של האות ח' (שזהו
 38 ענין מעלה ומטה כלשון הכתוב
 39 "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת"),
 40 והד' - ד' ארבע ורוחות העולם הגימטריא של האות ד', בטלים
 41 להא', הקדוש-ברוך-הוא הנקרא אלופו (לשון 'אלף') של עולם¹⁷,
 42 וכיוון שלאמיתו של דבר כל הנבראים בטלים לאלוקות ואין להם שום מציאות
- אמיתית איך יכול להיות הרגש הישנות העצמית שהוא היפך
 האמת?
 ואף שישנו העולם וההסתר שעל-ידי מדת הגבורה, ואם
 כן הטעם לכך שהנבראים חשים את עצמם כמציאות עצמאית הוא משום
 שהאור והחיות האלקית שבנבראים
 נעלמים ונסתרים, עדיין התמיהה
 במקומה עומדת כי מפל-מקום
 הא גופא קשיא, זה עצמו -
 הביאור האמור שתחושת היישות
 נובעת מההעלם וההסתר של מידת
 הגבורה - קשה איך יש בכחה
 של מדת הגבורה להעלים
 ולהסתיר על האמת?
 אף הענין הוא, ששלמותו
 יתברך, העובדה שהקדוש-ברוך-הוא
 מושלם ויש לו את כל הכוחות ואת כל
 היכולות כמאמר הזוהר אנת הוא
 שלימותא דכולא¹⁸, אתה הוא
 שלימות הכול מתגלית ובאה לידי
 ביטוי במדת הגבורה שעניינה
 צמצום והגבלת ההשפעה יותר
 מאשר במדת החסד, שעניינה
 השפעה ונתינה ללא גבול וכידוע¹⁹
 שבכדי להגביל ענין בלתי
 גבולי, יש צורך בהמשכה ממקום
 נעלה יותר (א)
 טיפערע המשכה המשכה עמוקה
 (ונעלית) יותר מאשר הבלי-גבול
 עצמו, כפי שהולך ומבאר.
 והענין בזה, שהפך המיוחד
 דמדת הגבורה העליונה שעל-
 ידה באמצעותה יוכל להיות
 העלם והסתר החיות האלקית
 שמהווה ומחיה את הנבראים להיות
 בבחינת אין שהחיות האלקית לא
 תהיה ניכרת ונגרשת (על-פי דעת
 תחתון) כפי שהדברים הם בעיני
 הנבראים שלמעלה הוא אין כי
 המציאות האלקית לא ניכרת ולא
 מושגת) שעל-ידי-זה על ידי העלם והסתר החיות האלקית יהיה
 הנברא הגשמי נראה ליש ודבר בפני-עצמו, כאילו הוא מציאות
 עצמאית הוא לפי שנקשקת מידת הגבורה מבחינת היש

(14 שם ע' שפא. 15) ואתחנן ד, לט. 16) שם ו, ד. 17) ראה סמ"ק הובא בבית יוסף אור"ח סימן סא (ד"ה כתב סמ"ק).
 שו"ע ודאדה"ז אור"ח שם ס"ו. תו"א וארא נה, ב ואילך. 18) ראה תקו"ז בהקדמה (יז, ב). ובכ"מ. 19) ראה סהמ"צ להצ"צ
 ז, א. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

20) ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי בשלח מג, ג. 21) ב"ר פ"א, ד. 22) תניא שער היחוד והאמונה פ"א (פח, ב). ובכ"מ. 23) בראשית ב, יו"ד. וראה תו"מ סה"מ אב ע' קל. 24) בראשית א, כ. 25) נצבים ל, יט. 26) ראה רמב"ם הל' תשובה כפ"ה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

לפניו: ריבונו של עולם, הלא אמרנו לפניך כשבראת את עולמך מה אנוש כי
תזכרנו? אמר להם: ועולם מה יהא עליו? אמרו לו: ריבונו של עולם היינו
מסתפקין בו. אמר להם: גלוי וידוע לפני אם אתם שרויין בארץ היה שולט
בכם יצר הרע והייתם קשים מבני אדם. אמרו לו: תן לנו רשות ונדור עם
הבריות ונראה איך אנו מקדשין שמך.
אמר להם: רדו ותדורו עמהן. מיד
קלקלו...". **וְאִם כֵּן**, שאפילו
מלאכים לא יכולים להיות בארץ
בקביעות ולא לחטוא **אִיךָ אֶפְשָׁר**
שֶׁהַנֶּשְׁמָה תָּרַד לְמִטָּה
וְתִתְּלַבֵּשׁ בְּגוֹף בְּקַבְּעוּת,
וּמִכָּל-מְקוֹם לֹא תִהְיֶה
בְּכַחֲנִית הַנְּפִילִים שֶׁקִּלְקְלוּ וַחֲטָאוּ
אֲלֹא יִהְיֶה אֲצֵלָה הַבֵּיטוּל
לְאֵלֶקוֹת, וּבְיַחֲד עִם זֶה, למרות
הביטול **יִשָּׁאֵר הַגּוֹף בְּמַצִּיאוֹתוֹ**
וְלֹא יִפְטַל בכלות הנפש ויחדל
להתקיים **מִפְּנֵי עוֹצֵם מַעֲלַת**
הַנֶּשְׁמָה הַמְּלוּבֶשֶׁת בּוֹ אלא
ימשיך להתקיים?
אֵף הָעֲנִין הוּא, דְּפִירוּשׁ
הַמַּאֲמָר יִשְׂרָאֵל עָלוּ
בְּמַחֲשָׁבָה, עָלוּ דִּיקָא, חכמינו
ז"ל דייקו והשתמשו בהקשר זה
בביטוי "עלו" **הוּא** להורות שֶׁשֶּׁרֶשׁ
הַנֶּשְׁמָה הוּא בְּמַדְרִיגָה
הֵיחָד נַעֲלִית שְׁבַמְחֻשְׁבָּה³¹,
היינו הדרגה הנעלית ביותר במחשבה
העליונה עצמה.
וגם בענין העילוי המיוחד של נשמות
ישראל לאחר הירידה הגדולה, רואים
את המעלה המיוחדת דווקא של מה
שנראה תחתון ביותר (על דרך העילוי
שבענין ההעלם והצמצום שבא
ממדת הגבורה לגבי הגילוי וההשפעה
שבא ממדת החסד, שדווקא ממנו בא
ענין תחושת המציאות העצמית שבעצם נובע מה'יש האמיתי' באלוקות
שנעלה יותר מ'למעלה יש' (סתם), כפי שממשיך:
וְהָעֲנִין בְּזֶה, שְׁבַנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל ששורשן נעלה מאד, "עלו
במחשבה" **מֵאִירָה הָאֶרֶת הַיֵּשׁ הָאֲמִיתִי**, הקדוש-ברוך-הוא בעצמו
שהוא המציאות האמיתית המוחלטת, כמבואר לעיל, **וְעַד שֶׁהַנֶּשְׁמָה הִיא**
חֵלֶק אֱלֹקָה מִמַּעַל מִמַּשׁ³², וְלִכֵּן יֵשׁ בְּכַחַח לִירֵד

חֶסֶד-שְׁלוֹם ונמצא שירידת הנשמה למטה היא ירידה גדולה ביותר.
וְלִכְאוּרָה אֵינוֹ מוֹכֵן, אִיךָ אֶפְשָׁר איך ייתכן שֶׁהַנֶּשְׁמָה שֶׁהִיא
מַעֲלָמָא דְאַתְבַּסְיָא, שהוא עולם עליון ביותר **תָּרַד לְמִטָּה וְתִתְּלַבֵּשׁ**
בְּגוֹף הגשמי בעולם הזה התחתון?
וממשיך ומבאר ומפרט יותר את
השאלה:
דִּהְנֶה, מְצִינוּ בְּמִלָּאכִים
שְׁעוֹמְדִים תָּמִיד בְּבִיטוּל
לְאֵלֶקוֹת, כאשר המלאכים יורדים
לפעמים למטה לבצע שליחויות שונות
שְׂאִינָם יְכוּלִים לִירֵד וּלְהִשָּׁאֵר
לְמִטָּה בְּתַמִּידוֹת וּבְקַבְּעוּת,
כִּי אִם לְפִי שְׁעָה בְּכֹד, רַק
למשך הזמן שנדרש כדי לַעֲשׂוֹת
שְׁלִיחוֹתָם, **וּבְאוֹתָהּ שְׁעָה**
שְׁעוֹשִׁים שְׁלִיחוֹתָם לְמִטָּה -
נִשְׁבַּעְתִּי²⁷, **וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה שָׂאֵר הַלְּשׁוֹנוֹת**
שְׂאוּמָרִים עַל עֲצָמָם לְשׁוֹן אֱלֹקוֹת²⁸, **אָבָל בְּגִמְר**
שְׁלִיחוֹתָם חוֹזְרִים וְעוֹלִים לְמַעְלָה, וְאִינָם
נִשְׂאָרִים לְמִטָּה בְּתַמִּידוֹת וּבְקַבְּעוּת, וְאֶדְרְבָּה,
אִם יִשָּׁאֲרוּ לְמִטָּה לֹא יִהְיֶה זֶה בְּאוֹפֶן הָרָאוּי (עַם
וּוַעֲט נִיט טוִיגֵן), פִּירוּשׁ²⁹ **בְּעֲנִין הַנְּפִילִים, עוֹזָא**
וְעֶזְאֵל³⁰ **כו'.** **וְאִם כֵּן, אִיךָ אֶפְשָׁר שֶׁהַנֶּשְׁמָה תָּרַד**
לְמִטָּה וְתִתְּלַבֵּשׁ בְּגוֹף בְּקַבְּעוּת, וּמִכָּל-מְקוֹם לֹא
תִּהְיֶה בְּכַחֲנִית הַנְּפִילִים אֲלֹא יִהְיֶה אֲצֵלָה
הַבֵּיטוּל לְאֵלֶקוֹת, וּבְיַחֲד עִם זֶה, יִשָּׁאֵר הַגּוֹף
בְּמַצִּיאוֹתוֹ וְלֹא יִפְטַל מִפְּנֵי עוֹצֵם מַעֲלַת הַנֶּשְׁמָה
הַמְּלוּבֶשֶׁת בּוֹ. אֵף הָעֲנִין הוּא, דְּפִירוּשׁ הַמַּאֲמָר
יִשְׂרָאֵל עָלוּ בְּמַחֲשָׁבָה, עָלוּ דִּיקָא, הוּא שֶׁשֶּׁרֶשׁ
הַנֶּשְׁמָה הוּא בְּמַדְרִיגָה הֵיחָד נַעֲלִית
שְׁבַמְחֻשְׁבָּה³¹. **וְהָעֲנִין בְּזֶה, שְׁבַנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל**
מֵאִירָה הָאֶרֶת הַיֵּשׁ הָאֲמִיתִי, וְעַד שֶׁהַנֶּשְׁמָה הִיא
חֵלֶק אֱלֹקָה מִמַּעַל מִמַּשׁ³², **וְלִכֵּן יֵשׁ בְּכַחַח לִירֵד**
לְמִטָּה בְּתַמִּידוֹת וּבְקַבְּעוּת, וְאֶדְרְבָּה, אִם יִשָּׁאֲרוּ המלאכים
לְמִטָּה לֹא יִהְיֶה זֶה בְּאוֹפֶן הָרָאוּי (עַם וּוַעֲט נִיט טוִיגֵן זה
לא יהיה מוצלח), **פִּירוּשׁ**²⁹ **בְּרַבְרִי חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּעֲנִין הַנְּפִילִים, שֶׁהִיוּ**
מְשׁוּרֵשׁ גְּבוּה מְאֹד אֲבָל בְּהוֹתָם בְּאַרְץ נַעֲשׂוּ רַשְׁעִים עוֹזָא וְעֶזְאֵל³⁰ **כו'.**
(כַּמְסוּפֵּר בַּמִּדְרָשׁ: "כִּיּוֹן שְׁעַמְדוּ דוֹר הַמְּבוּל וַעֲבָדוּ עַבְדֵּי-זֶרָה הִיה
הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִתְּעַצֵּב. מִיד עַמְדוּ שְׁנֵי מַלְאכִים שִׁמְחוּזֵי וְעוֹזָל וְאִמְרוּ

(27 וירא כב, טז. 28) ראה גם תניא אגה"ק סו"ס כה (קמא, סע"א). קונטרס אחרון ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנט, א). לקו"ת שה"ש כ, ג. 29) ראה אוה"ת בראשית ח"ג תקצה, א. 30) ראה פרקי דר"א פכ"ב. יל"ש בראשית רמז מד. זח"א לו, א. ועוד. 31) ראה לקו"ת שה"ש יז, סע"ד. סה"מ ה"ש"ת ע' 17. ובכ"מ. 32) תניא רפ"ב.

ביאור בדרך אפשר

(33) תניא אגה"ק ס"כ (קל, סע"א ואילך). (34) משלי לא, יד. (35) ד"ה הפך ים ליבשה דאחרון של פסח פ"ה (תורת מנחם - התועודויות חלק מט ע' 343). וש"נ. (36) סה"מ תרצ"ז ע' 215. ע' 282. תרח"ץ ע' קפ. (37) תהלים לו, יו"ד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

ובדיק לשון המדרש "דירה" מבואר בחסידות שכשם שהדירה היא המקום
שבו האדם נמצא בכל מהותו ועצמותו (ואילו כאשר הוא יוצא החוצה הוא
מתכסה בלבושים שונים), כך ה"דירה" בתחתונים לו יתברך, היא לעצמותו,
ואם כן משמעות האמור שעל ידי קיום התורה והמצוות בגשמיות עושים
לקדוש ברוך הוא "דירה בתחתונים"
היגו שבמציאות התחתונים -
נמשך גילוי העצמות ממש.
(ה) וזהו גם פללות החידוש
דקריעת ים-סוף, לפי פנימיות
העניינים דקתיב⁴¹ בתהלים בפרק
שמשבחים את הקדוש-ברוך-הוא על
חסדו וטובו, "כי לעולם חסדו"
לגזור ים סוף לגזרים גו',
וכתיב⁴² במקום אחד הפך ים
ליבשה גו', כמו שנתבאר
לעיל בארובה⁴³ במאמרים
הקודמים שנאמרו בלי ב' דחג הפסח
ובאחרון של פסח שתוכן העניין
ברוחניות הוא שהים עצמו "עלמא
דאתכסיא" הרוחני שבדרך כלל הוא
למעלה מגילוי נעשה יבשה האיר
והתגלה כמו הברואים שביבשה
שאינם מכוסים, היגו שהאור
האלקי כמו שמאיר בדרך כלל
בעלמא דאתכסיא (ים) נמשך
ונתגלה בעת קריעת ים סוף, כאשר
"הפך ים ליבשה" בעלמא
דאתגליא (יבשה), ואף-על-
פי-כן לא נתבטל העולם
ממציאותו וכל הגדרים הגשמיים
נשארו כמו שהיו, וכמהמשך
הכתובים, בתהלים, לאחר "לגזור
ים סוף לגזרים כי לעולם חסדו"
והעביר ישראל בתוכו,
נשמות בגופים גשמיים, וכמהמשך
הפסוק "הפך ים ליבשה" ובנהר
יעברו ברגל, ברגל גשמי ובכל
זאת האיר בהם אור אלקי נעלה
מ"עלמא דאתכסיא".
וגם כאן החיבור הזה, שלכאורה הוא
בלתי אפשרי, בין התגלות אלויות ממקור נעלה ביותר, "עלמא דאתכסיא"
והמציאות הגשמית, התרחש בגלל התגלות אלויות שלמעלה מ"עלמא
דאתכסיא", כפי שמשיך.

העולמות כך בחינת האלויות שהיא כן מקור (ישיר) לעולמות אינו אלא
עמך, שטפל ובטל לך, ואין לו חשיבות מה-שאין-כן תורה
ומצות שהן חכמתו ורצונו יתברך ממש, ועד ששרשן בעצמותו
בעצמותו יתברך³⁸ הרי הם נעלים הרבה יותר. ולכן אפשר יכולה
להיות על-ידי התורה ומצות
ההמשכה מעלמא דאתכסיא
עם כל מעלתו באופן שהדברים
הגשמיים שבהם מקימים
התורה ומצות ישארו
במציאותם, כי תורה ומצוות שהם
נעלים יותר גם מ"עלמא דאתכסיא"
יש להם את הכוח לחבר בין "עלמא
דאתכסיא" הנעלה והגשמיות הנחותה
וכמבואר בתניא ב'קונטרס
אחרון'³⁹ בחילוק בהבדל שבין
ההמשכה של אור אלקי למעלה
למטה שעל-ידי תפלה
להמשכה שעל-ידי תורה
ומצות, שההמשכה שעל-ידי
התפלה היא לשנות הנבראים
מקמות שהם ולגורם בהם שינוי
ממצב אחד למצב אחר, למשל
שיתרפא החולה וירד הגשם
משמים כו', מה-שאין-כן
בתורה ומצות שאין שינוי
בקלף התפילין על-ידי
הנחתן בראש ויברוע, וגם
במצות שעשיתן הוא גמר
מצותן, בשונה מתפילין שאם נעשו
אבל לא הונחו על הראש ועל הזרוע
אין כאן את קיום המצווה השינוי
הוא על-ידי אדם, ולא בידי
שמים כבתפלה ונמצא שקיום
המצוות לא פועל שינוי ברור וגלוי
במציאות הגשמית. וכפי
שנשארים במציאותם עם כל
הגדרים של מציאות גשמית נמשך
בהן ועל-ידן האור האלקי
מעלמא דאתכסיא, ועד
שעל-ידי-זה נעשית דירה לו
יתברך בתחתונים⁴⁰, כדברי המדרש הידועים שהקדוש-ברוך-הוא
נ"תאוה", כביכול, שהעולם הזה התחתון יהיה המקום הראוי שבו תהיה
השראת השכינה, וכמבואר בחסידות שזו הכוונה והתכלית של בריאת העולם

(38) ראה סה"ש תורת שלום ע' 190. (39) קנה, א. (40) ראה תניא פל"ו. (41) תהלים קלו, יג. (42) שם סו, ו. - הקאפיטל שהתחילו לומר ב"א ניסן השתא (ראה סה"מ י"א ניסן ח"א ע' 1 ואילך. וש"נ). (43) במאמרים הקודמים - ד"ה כמה מעלות

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 והענין בזה, שהגילוי דקריעת ים-סוף היה מבחינה נעלית
 2 ביותר, כמו שכתוב⁴⁴ בתורה על נס קריעת ים-סוף ויולף הוי' את
 3 הים ברוח קדים רוח מצד מזרח גו', ומבואר על כך ש"קדים" רומז
 4 לכך שהרוח הייתה מבחינת קדמונו של עולם⁴⁵, הקדוש-ברוך-הוא
 5 עצמו שהוא 'קרמון' שהוא ענין
 6 הארה וגילוי מבחינת
 7 העצמות, ובכח זה כיוון
 8 שההארה והגילוי הם מדרגה נעלית גם
 9 מ"עלמא דאתכסא" עצמו היה יכול
 10 להיות הגילוי דבחינת עלמא
 11 דאתכסא למטה באופן שלא
 12 יתבטל מציאות המטה על דרך
 13 המבואר לעיל לענין ירדת הנשמה
 14 ממקור עליון ביותר להתלבש בגוף
 15 גשמי ולענין קיום התורה והמצוות
 16 שהם חכמות ורצונו יתברך ברברים
 17 גשמיים.
 18 אמנם, עיקר ושליונות הגילוי
 19 של האור האלוני העליון מעצמותו
 20 ומהותו יתברך שהיה בקריעת
 21 ים-סוף יהיה בגאולה
 22 דלעתיד-לבא, שעל זה
 23 נאמר⁴⁶ והחרים והכה והכרית
 24 הוי' את לשון ים מצרים
 25 הנלוס והניף ידו על הנהר גו'
 26 נהר פרת והדריו בנעלים וגו'
 27 ויעשה בהם דרך הליכה בנעליים,
 28 בדומה לקריעת ים סוף בעת יציאת
 29 מצרים, אבל הגילוי האלוני שיהיה
 30 בבקיעת הנהר לעתיד לבוא יהיה נעלה
 31 הרבה יותר מזה שהיה בקריעת ים סוף.
 32 דהנה, הפיכת הים ליבשה
 33 בקריעת ים-סוף לא היתה
 34 אלא לפי שעה בלבד, ולאחר
 35 מכן הים חזר למצבו הקודם הינו
 36 שגילוי האור דעלמא
 37 דאתכסא שהאיר באותה שעה לא
 38 נשאר למטה באופן של
 39 קביעות, ואילו לעתיד לבוא האור
 40 האלוני יאיר בעולם לתמיד. ועוד
 41 זאת, שגם בשעה שנבקע
 42 הים ונהפך ליבשה, שנתגלה
 43 ההעלם דעלמא דאתכסא והאיר בגילוי בעלמא דאתגליא, הנה
- גם באותה שעה עצמה שהאור הנעלה הזה האיר היה זה באופן
 שבחינת ים העליון נבקעה והאירה רק לגבי בחינת הארץ
 העליונה בלבד היינו הדרגה הבאה אחריה בסדר המדרגות. ובחינת
 ארץ העליונה, שלגבי בחינת הארץ שלמטה ממנה בדרגה
 הבאה בסדר המדרגות נחשבת
 לבחינת ים, נבקעה לגבי ארץ
 התחתונה שהיא הדרגה הבאה
 אחריה והאירה והתגלתה בה. ועל-
 דרך-זה בכל פרטי המדרגות
 דים וארץ יבשה, שבחינת ים
 הדרגה העליונה שבכל דרגא
 נבקעה לגבי בחינת ארץ
 הדרגה התחתונה שבדרגא זו
 עצמה בלבד וזאת מפני שעם כל
 מעלתו בתור גילוי מ"עלמא
 דאתכסא" עדיין אין זה גילוי בלתי
 מוגבל, וכל הארה ממנו היא רק באופן
 יחסי, כאמור. מה-שאין-כן
 לעתיד-לבא תהיה הבקיעה
 התגלות והארה דבחינת ים
 העליון (לא רק לגבי בחינת
 ארץ העליונה הקרובה בדרגתה
 וענינה לים העליון, אלא) גם בכל
 פרטי הדרגות דבחינת ארץ,
 גם הדרגות הכי רחוקות מים העליון
 עד לארץ הלזו התחתונה,
 הדרגה הכי נמוכה ב"ארץ", הינו
 שבארץ הלזו התחתונה
 שנמוכה ורחוקה מ"ים" העליון לאין
 שיעור יומשף ויתגלה האור
 הנעלה ביותר דבחינת ים
 העליון, ועד והגילוי יהיה עד כדי
 כך שהאור מלמעלה יומשך כולו, לא
 רק הארה בלבד, כך שלא ישאר
 שום דבר למעלה שלא
 יומשף בגילוי למטה, וגילוי
 זה יהיה לא רק לפי שעה כמו
 הגילוי שהיה בקריעת ים סוף שלאחר
 מכן הים חזר למצבו הקודם אלא
 באופן קבוע ותמידי, כמו
 שכתוב⁴⁷ ביעודי הגאולה אודות
 הגילוי האלוני שיאיר בעולם בימות
 המשיח פי מלאה הארץ דעה את הוי' פמים לים מכסים,

טובות פ"ד (תורת מנחם - התוועדויות חלק מט ס"ע 302 ואילך) וד"ה הפך ים ליבשה פ"ה (שם ע' 343 ואילך). (44) בשלח יד, כא. (45) ראה שער האמונה לאדמו"ר האמצעי פמ"ה. פס"ו. ת"ח בראשית מה, ב. ובכ"מ. (46) ישעי' יא, טו-טז. (47) שם,

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

44 הדרושה לשמירה על בריאות גופו, וכיוצא בזה בשאר הדברים המוגדרים
45 כ"מותר לך" ובכל זאת יש לנהוג גם בזה קדושה ופרישות.
46 וממשיך ומבאר את מעלתה של עבודה זו לגבי כללות התורה והמצוות
47 שמטעם זה היא הפועלת את עיקר ושלמות ה'דירה בתחתונים'.
48 **והענין בזה, במבואר במקום**
49 **אחר**⁵⁰ בתורת החסידות **במצלת**
50 **העבודה דקדש עצמך במותר**
51 **לך לגבי כללות העבודה**
52 **דקיום התורה ומצות, שדוקא**
53 **על-ידי העבודה דקדש עצמך**
54 **במותר לך נמשך מבחינת**
55 **עצמות אור אין-סוף מהותו**
56 **ועצמותו של האור האלוך הבלי**
57 **מוגבל שלמעלה מהאור**
58 **האלקי שנמשך על-ידי**
59 **כללות העבודה דקיום**
60 **התורה ומצות שיש בו הגבלה**
61 **מסוימת, ולכן על-ידי-זה דוקא**
62 **נעשה שלימות ענין הדיקה**
63 **לו יתברך, דירה לעצמותו,**
64 **לא רק דירה, היינו מקום ראוי ומתאים,**
65 **להתגלות אור אלוך מועט אלא מקום**
66 **שראוי להיות 'דירה' לעצמותו ומהותו**
67 **של הקדוש-ברוך-הוא בעצמו**
68 **בדוגמת דירת האדם שבה דר**
69 **ומתגלה עצם האדם, לא כמו**
70 **בצאתו לחוץ שאז הוא מכוסה**
71 **בלבושים שונים ובאופן שכל**
72 **העולם כולו וכל הענינים**
73 **שבו ולא רק פרט כזה או אחר**
74 **נעשים דירה לעצמותו**⁵¹,
75 **שענין זה שהדירה מושלמת בכל**
76 **פרט ופרט ופרט שבה, היינו בכל עניני**
77 **העולם כולו, והיא דירה לעצמותו**
78 **ומהותו, היינו דירה מושלמת בכל**
79 **הענינים שהיא שלימות בלי גבול**
80 **נעשה על-ידי-זה שהעבודה**
81 **אינה מוגבלת לעניני התורה**
82 **ומצות בלבד, אלא היא**
83 **נעשית גם בעניני הרשות,**
84 **שמעיקר הדין הם מותרים ובכל זאת**
85 **האדם עובד את ה' באופן כזה שגם**
86 **בהם יהיה קדש עצמך במותר לך.**

1 **ואף-על-פי-כן** למרות שהגילוי יהיה בלי גבול מצד גודל ועוצם
2 ההתגלות ממקור הכי עליון ולמרות שיאיר בקביעות ובתמידות **לא**
3 **תתבטל הארץ ממציאותה,** והגילוי יאיר בתוך הארץ הגשמית **כמו**
4 **שכתוב**⁴⁸ **ביעור נוסף על הגאולה השלימה ונגלה כבוד ה' וראו**
5 **כל בשר וגו', שכל בשר**
6 **יישארו בגדרים שלהם כבשר גשמי**
7 **ובכל זאת יראו הגילוי דכבוד**
8 **ה', ועד שמציאות**
9 **התחתונים כולה תהיה דירה**
10 **לו יתברך, שכל זה נעשה**
11 **על-ידי עבודת בני ישראל,**
12 **נשמות בגופים גשמיים, בקיום**
13 **התורה ומצות שנתלבשו**
14 **בדברים גשמיים דוקא, כנ"ל**
15 **בארוכה כפי נתבאר לעיל באריכות.**
16 **(ו) והנה אף שנתבאר לעיל**
17 **סעיף ד ואילך שכללות באופן כללי**
18 **המשכת וגילוי האור האלקי**
19 **שבעלמא דאתפסא ירד ויאיר**
20 **בעלמא דאתגליא, ועד**
21 **וההארה תחדור ב"עלמא דאתגליא"**
22 **עד כדי כך שהעולם דלמטה**
23 **העולם הזה הגשמי התחתון יהיה**
24 **דירה לו יתברך, מקום ראוי**
25 **להשראת והתגלות אלוך, הנה**
26 **המשכה והתגלות זו נעשית על-**
27 **ידי עבודת נשמות ישראל**
28 **בקיום התורה ומצות, הרי אף**
29 **שכן הם הדברים באופן כללי, הרי**
30 **בפרטיות יותר, עיקר**
31 **ושלימות הענין דעשית**
32 **הדירה לו יתברך בתחתונים**
33 **שבה נשלמת כוונת הבריאה היא**
34 **על-ידי העבודה המיוחדת**
35 **דקדש עצמך במותר לך, כמו**
36 **שכתוב קדושים תהיו וגו'**
37 **והתקדשתם וגו'**⁴⁹ **ואמר**
38 **חכמינו ז"ל שכוונת הכתוב היא שעל**
39 **האדם להיות 'קדוש', היינו פרוש**
40 **ומובדל, גם בדברים שמן הדין**
41 **מוותרים, ולמשל גם אם המזון כשר**
42 **ומותר באכילה ללא כל חשש, ראוי**
43 **לאדם לא להיות שקוע ולהוט במילוי תאוות האכילה אלא לאכול במידה**

ט. (48) שם מ, ה. (49) יבמות כ, א. ספרי ראה יד, כא. חרדים סוף חלק מ"ע מה"ת. תניא פ"ל (לט, א). וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תש"ח ע' 133. (50) סה"מ תר"ס ריש ע' קנו. (51) מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' תפט (ועם

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 כ"ק אדמו"ר הרשב"ב נ"ע: "... על ידי שיכבוש את עצמו בכל דבר שאינו
2 לשם שמים או שהוא דבר המותר ויהיה מסור בכל כוחותיו ולבושיו לה'
3 לבדו... ועל ידי זה דווקא ממשיך בחינת גילוי אור עליון שהוא הגילוי דלעתיד
4 לבוא, וזהו [שנאמר ואתם תהיו לי ממלכת כוהנים] וגוי קדוש שעל ידי קדש
5 עצמן במותר לך נמשך מבחינת
6 עצמות אור אין סוף שלמעלה מבחינת
7 ותורה אור..."
8 ז) ועל-פי-זה יש לבאר מה שכתוב קדושים
9 שכתוב בפסוק הפותח את המאמר
10 קדושים תהיו כי קדוש אני,
11 שגם הענין דקדושתו
12 שלמעלה מקדושתכם, כתר
13 הג' שנותן הקב"ה בראשו,
14 כדברי המדרש שהובאו בתחילת
15 המאמר הוא באופן דקדוש
16 בנא"ו דוקא שמורה על המשכה
17 והתגלות מלמטה למעלה ולא כמו
18 "קדש" כמילה בפני עצמה המורה על
19 עצם הדבר.
20 ויוכן על-פי המבואר
21 ב'לקוטי תורה' לרבנו הזקן
22 פ'רשת במדבר⁵² (בדושים
23 המבארים ענין ספירת העומר
24 וחג השבועות לפי פנימיות
25 הדברים) בענין פירוש מאמר
26 חכמינו ז"ל שהציווי "קדושים תהיו"
27 אין פירושו קדושה כקדושתו של
28 הקדוש-ברוך-הוא ("כמוני") כי
29 קדושתו למעלה מקדושתכם,
30 ועל כך מבורר בחסידות שמה
31 שיש בכתנו להמשיך על-ידי
32 אתערותא דלתתא דרגת האור
33 האלוקי שאנו מסוגלים להמשיך
34 מלמעלה למטה ולהביא לירי גילוי
35 באמצעות התעוררות מלמטה, מצדינו, בקיום המצוות על ידי העבודה
36 שלנו בקיום המצוות זהו מבחינה התחתונה שבפכתה הדרגה
37 התחתונה בבחינת 'כתר עליון', וזהו ענין קדושתכם - אשר קדשנו
38 במצותיו והיא העבודה שפועלת גילוי אלוקות בדרגה שעליה אומר
39 המדרש שהקדוש-ברוך-הוא נתן כתר אחד בראש בניו, קדושה שנמשכת על
40 ידי קיום המצוות. אבל הבחינה העליונה שבפכתה, אין ביכולתנו
41 להמשיך באמצעות עבודתנו בקיום המצוות, וזהו ענין קדושתו
42 למעלה מקדושתכם, פלומר שזה האור האלוקי המאיר בבחינה
43 העליונה שבכתר אחר-כך מלמעלה בתורת מתנה כו'
- מלמעלה, לא כתוצאה ישירה מעבודתם של בני ישראל בקיום המצוות.
ומבואר שם ב'לקוטי תורה' שכן הוא גם בענין ספירת העומר
וחג השבועות, וגם בענין זה יש המשכה שנפעלת כתוצאה מעבודתם
של בני ישראל ויש המשכה שבאה בתורת מתנה מלמעלה, ומבואר שגם
לפי הדעה שעל-ידי ספירת
העומר אנו ממשיכים גם
מבחינת שער החמישים,
כמבואר בקבלה וחסידות בענין
חמישים שערי בינה' שספירת הבינה
היא מקור המידות העליונות שבעולם
האצילות, והאור המאיר ממנה "מקיף"
על כל המידות, ולכן, בשורשה
(שלמעלה מהאצילות) - הבינה
מסמלת את האור המקיף על הספירות.
וכיוון שמספרן של המידות (חסד,
גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד,
מלכות) הוא שבע, הרי מצד התכללות
המידות זו בזו (למשל, מידת חסד
כוללת בתוכה גם תכונה של גבורה
המשמשת לצורך השפעת החסד -
גבורה שבחסד"), יש 49 מדרגות
שבכל אחת מהן מאיר האור ה"מקיף"
של הבינה, ובנוסף קיימת עצמותו של
אור הבינה, הוא "שער החמישים"
דבינה" המרומם לגמרי מהנבראים.
ומבואר שעל ידי ספירת העומר במשך
שבעה שבועות, 49 ימים, ממשיכים
את מ"ט השערים הללו, ובענין זה
מצינו שתי דעות - לפי דעה אחת
פועלים גם המשכת השער החמישים
שלמעלה מהספירות, ולפי הדעה
השנייה ממשיכים בספירת העומר רק
את מ"ט השערים, ואילו השער
החמישים נמשך רק בחג השבועות,
לאחר השלמת מ"ט ימי ספירת העומר, ועל כך נאמר כאן שגם לפי הדעה
שעבודת האדם ממשיכה גם את השער החמישים, הרי זה רק הבחינה
התחתונה שבו בשער החמישים שכוללת כל מ"ט השערים,
שבחינה זו ממשיכים מעט מעט בימי ספירת העומר, כל
יום ממשיכים מעט ממנה ובמשך כל הימים ממשיכים את כולה אבל
הבחינה העליונה שבו בשער החמישים שלמעלה אפילו משרש
מ"ט השערים, אין בכתנו להמשיך כלל, על ידי עבודתנו אלא
שלאחר שסופרים וממשיכים מלמעלה למטה את הבחינה היותר
נמוכה בשער החמישים שכוללת את מ"ט השערים, אזי מוּמִילָא

44 שעבודת האדם 'נוגעת' בו 'לא תעורות דלעילא' ממקור יותר נעלה:
45 וְהֵעֲנִין בְּזָה, דְּאָף שְׂגָם כְּלָלוֹת הֵעֲנִין ועצם העיקרון
46 שְׂאֲתַעְרוּתָא דְלִתְמָא מְעוּרְרָת וּמִמְשִׁיכָה אֲתַעְרוּתָא דְלַעֲיָלָא
47 - אֵינוֹ דְּכָר הַמוֹכְרָח מִצֶּד-עֲצָמוֹ, שהרי סוף סוף האדם התחתון
48 הוא נחות באין-ערון מהבורא העליון
49 ואין זה הכרח שמעשיו למטה ישפיעו
50 למעלה ואין זה אלא מפני
51 שְׂכָף עֲלָה בְּרָצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ
52 לְהִיּוֹת בְּאֲתַעְרוּתָא דְלִתְמָא
53 אֲתַעְרוּתָא דְלַעֲיָלָא⁵⁴, ואם כן
54 הדבר היה צריך להיות במידה מוגבלת
55 מִכָּל-מָקוֹם לְאַחַר שְׁעֵלָה
56 בְּרָצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לְהִיּוֹת
57 בְּאֲתַעְרוּתָא דְלִתְמָא אֲתַעְרוּתָא
58 דְלַעֲיָלָא, הָרִי זֶה נֶעֱשֶׂה כְּדַבְרִי
59 הַזֶּה בְּאוֹפֶן שְׂרוּם שֶׁל הַתְּעוּרָרוֹת
60 הָאֵדָם מִלְּמַטָּה אֵייתִי רוּחַ
61 וְאִמְשִׁיף רוּחַ כֹּי⁵⁵ מְבִיאָה רוּחַ
62 וּמִמְשִׁיכָה רוּחַ שֶׁל הַתְּעוּרָרוֹת אֱלוּקִית
63 מִלְּמַעְלָה, הֵינּוּ שְׂאִין זֶה בְּתוֹרַת
64 מִתְּנָה, אֵלָּא עֲנִין שְׁנַעֲשֶׂה
65 עַל-יְדֵי עֲבוּדַת הָאָדָם דְּוָקָא.
66 וְלִמְעַלָּה מִזֶּה הָאוֹפֶן שֶׁבוֹ נִפְעֶלֶת
67 'אֲתַעְרוּתָא דְלַעֲיָלָא' מִמְּקוֹר עוֹד יוֹתֵר
68 נִעֲלָה הִיא הָאֲתַעְרוּתָא דְלַעֲיָלָא
69 שְׁלִמְעַלָּה מֵאֲתַעְרוּתָא דְלִתְמָא
70 כִּיּוֹן שְׂאִין אֲתַעְרוּתָא דְלִתְמָא
71 מִגַּעַת שֶׁם כָּלָל (גַּם) לְאַחֲרֵי
72 שְׁעֵלָה בְּרָצוֹנוֹ לְהִיּוֹת
73 בְּאֲתַעְרוּתָא דְלִתְמָא אֲתַעְרוּתָא
74 דְלַעֲיָלָא הִרִי זֶה רַק בֵּיחַם
75 'לֹא תַעְרוּתָא דְלַעֲיָלָא' מִמְּקוֹר שְׁעוּבָת
76 הָאֵדָם וּמַעֲשֵׂיו כֵּן פּוֹעֲלִים בּוֹ, אֵךְ לֹא
77 לִמְעַלָּה (מִזֶּה), וְלִכֵּן אֵינָהּ
78 נִמְשָׁכֶת עַל-יְדֵי עֲבוּדַת
79 הָאָדָם, אֵלָּא בָּאָה מִלְּמַעְלָה
80 בְּאוֹפֶן שֶׁל מִתְּנָה כִּמוֹ הַמִּשְׁכָּת
81 וְהַתְּגַלּוֹת בַּחֲיִנַת הַקְּדוּשָׁה הָעֲלִינָה —
82 "קְדוּשָׁתִי לִמְעַלָּה מִקְדוּשַׁתְכֶּם".
83 אָמְנָם לַמְּרוֹת הָאֵדָם לַעֲלִיל שֶׁהַמִּשְׁכָּת
84 הַתְּעוּרָרוֹת, וְכֵן הַמִּשְׁכָּת הַקְּדוּשָׁה,
85 מִבְּחִינָה זוֹ, הִיא בְּתוֹרַת מִתְּנָה וְלֹא עַל יְדֵי עֲבוּדַת הָאָדָם וּמִכּוּחָהּ, בְּכָל זֹאת
86 מְבֹאָר בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה שֶׁם⁵⁶, שְׂגָם בְּחִינַת אֲתַעְרוּתָא

1 וּמֵאֲלִיו מִתְּגַלָּה אַחֲרֵי-כֵן בְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת הַבְּחִינָה הָעֲלִינָה
2 שְׁבוֹ, בְּתוֹרַת מִתְּנָה עַל דֶּרֶךְ הָאֵדָם כֵּאֵן לַעֲנִין הַדְּרוֹגוֹת הַשְּׁנוֹנוֹת בְּקְדוּשָׁה
3 שְׂאֵמָנָם יֵשׁ דְּרָגָה שְׁנִמְשַׁכֶּת עַל יְדֵי קִיּוֹם הַמִּצְוֹת ("אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בַּמִּצְוֹתִי")
4 וְיֵשׁ דְּרָגָה נְעִלִית יוֹתֵר שְׁעוּבָת הָאָדָם לֹא מִסּוּגֶלֶת לַהֲמִשִּׁיךְ ("קְדוּשָׁתִי לִמְעַלָּה
5 מִקְדוּשַׁתְכֶּם"), אֲבָל לְאַחַר שֶׁהָאָדָם
6 עוֹשֶׂה אֶת הַתְּלוֹי בּוֹ, הוּא זוֹכֵה לִקְבֹּל
7 בְּתוֹרַת מִתְּנָה מִלְּמַעְלָה גַּם אֶת דְּרָגַת
8 הַקְּדוּשָׁה הָעֲלִינָה.
9 וְכֵן מְבֹאָר בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה
10 בַּמִּאֲמָרִי רַבִּינוּ הִזְקֵן עַל "שִׁיר
11 הַשִּׁירִים" דְּבוֹרַת-הַמִּתְחִיל
12 צְאִינָה וְרֵאִינָה⁵³ (שְׁבוֹ נִתְבָּאָר
13 בְּאִרְכָּה הֵעֲנִין דְּאֲתַעְרוּתָא
14 דְלִתְמָא וְאֲתַעְרוּתָא דְלַעֲיָלָא
15 כִּיכֵד הַתְּעוּרָרוֹת הָאֵדָם מִלְּמַטָּה פּוֹעֶלֶת
16 וּמִמְשִׁיכָה עֲלֵיו הַתְּעוּרָרוֹת מִלְּמַעְלָה)
17 בְּפִירוּשׁ קְדוּשָׁתִי לִמְעַלָּה
18 מִקְדוּשַׁתְכֶּם, שְׂשִׁי אֲתַעְרוּתָא
19 דְלַעֲיָלָא שְׁעַל-יְדֵי אֲתַעְרוּתָא
20 דְלִתְמָא הַתְּעוּרָרוֹת מִלְּמַעְלָה שְׂבָאָה
21 כְּתוּצָאָה מִהַתְּעוּרָרוֹת שֶׁל הָאָדָם
22 מִלְּמַטָּה שְׁזָהוּ פִירוּשׁ
23 קְדוּשַׁתְכֶּם, כְּלוֹמֵר קְדוּשָׁה שְׂאֵתָם
24 פְּעֻלָּתָם וְעוֹרֻרָתָם עַל יְדֵי עֲבוּדַתְכֶּם
25 וְיֵשׁ אֲתַעְרוּתָא דְלַעֲיָלָא
26 שְׁלִמְעַלָּה מֵאֲתַעְרוּתָא דְלִתְמָא
27 וְלֹא נִפְעֶלֶת עַל יְדֵי דְהֵינּוּ שְׂהִיא
28 "אֲתַעְרוּתָא דְלַעֲיָלָא" מִמְּקוֹר עֲלִיּוֹן כֹּזֵה
29 שְׂאִין אֲתַעְרוּתָא דְלִתְמָא
30 מִגַּעַת שֶׁם כָּלָל, בְּחִינָה נְעִלִית
31 שְׂבָה מַעֲשֵׂיו וּפְעוּלוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם
32 הַתְּחַתָּון לֹא תוֹפְסִים מִקּוֹם וְלֹא 'נוֹגְעִים'
33 שְׁזָהוּ עֲנִין קְדוּשָׁתִי לִמְעַלָּה
34 מִקְדוּשַׁתְכֶּם, קְדוּשָׁה עֲלִינָה
35 הַנְּעִלִית מִקְדוּשָׁה שֶׁהָאָדָם מִסּוּגֶל
36 לַפְּעוּל בְּעַבְדוּתוֹ וְהַמְשָׁכָתָה הִיא
37 לֹא בְּאוֹפֶן שֶׁל סִיכָה וְתוּצָאָה כֵּךְ
38 שֶׁהַתְּעוּרָרוֹת דְלִתְמָא מְעוּרָרָת
39 וּמִמְשִׁיכָה אֲתַעְרוּתָא דְלַעֲיָלָא אֵלָּא
40 בְּבְחִינַת מִתְּנָה דְּוָקָא כִּמְשַׁל אָדָם
41 הַנּוֹתֵן לְחִבְרוֹ מִתְּנָה לֹא בְּגַלּל שֶׁהוּא
42 רְאוּי לִכְךָ כִּשְׂכָר עַל עֲבוּדָתוֹ וְכד'.
43 וּמִמְשִׁיךְ וּמְבֹאָר בְּפִרְסוּתִיּוֹת יוֹתֵר אֶת הַהִבְדֵּל בֵּין 'אֲתַעְרוּתָא דְלַעֲיָלָא' מִמְּקוֹר

(53 כד, א. 54) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' קצד ואילך. ח"ב ע' תלה ואילך. סהמ"צ להצ"צ קנט, סע"ב ואילך. (55) ראה זהר ח"ב קסב, ריש ע"ב. ח"א צט, ריש ע"ב. אוה"ת חנוכה רפז, א. 56) שה"ש שם, סע"א ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 דְּלַעֲיֵלָא מִמָּקוֹם שְׂאִין אֲתַעְרוּתָא דְּלַתְמָא מַגְעַת שֵׁם כָּלָל, 1
 - 2 שְׁעַל זֶה נֶאֱמַר קְדוּשְׁתִּי לְמַעַלָּה מִקְדוּשְׁתְּכֶם, אֵינָה שׁוֹרָה 2
 - 3 וּמִתְגַּלָּה אֲלָא כְּשִׁישׁ שְׁלִימוֹת בְּמַעֲשֵׂה הַתַּחְתּוֹנִים, הֵינּוּ 3
 - 4 שְׁלֹאֲחֹר שְׁתַּחֲלִילָה יֵשׁ אֲתַעְרוּתָא דְּלַתְמָא מִצֵּד הָאָדָם עַד הֵיכָן 4
 - 5 שְׁהִיא מַגְעַת, הֵינּוּ בְּמִידָה הַגְּדוּלָּה 5
 - 6 בִּיּוֹתֵר שֶׁהָאָדָם מִסּוּגָל לְהַגִּיעַ וּכְבָּר 6
 - 7 נִשְׁפָּע וְנִמְשָׁךְ עַל-יְדָהּ עַל יְדֵי 7
 - 8 הָאֲתַעְרוּתָא דְּלַתְמָא בְּמִקְסִימוֹם 8
 - 9 הָאֲפַשְׁרֵי מִצֵּד הָאָדָם הָאֲתַעְרוּתָא 9
 - 10 דְּלַעֲיֵלָא שְׁלִפִּי עֶרְךָ 10
 - 11 הָאֲתַעְרוּתָא דְּלַתְמָא, אֲזִי 11
 - 12 שׁוֹרָה וּמִתְגַּלָּה גַּם כֵּן 12
 - 13 הָאֲתַעְרוּתָא דְּלַעֲיֵלָא מִמָּקוֹם 13
 - 14 שְׂאִין אֲתַעְרוּתָא דְּלַתְמָא 14
 - 15 מַגְעַת שֵׁם כָּלָל בְּדוּמָה לְמַבּוּאָר 15
 - 16 לְעִיל שֶׁהִמְשִׁיכָה מִ"ט שְׁעָרֵי בֵּינָה עַל 16
 - 17 יְדֵי עֲבוּרַת הָאָדָם מִמְשִׁיכָה בְּסוּפוֹ שֶׁל 17
 - 18 דָּבָר גַּם אֵת שְׁעַר הַחֲמִישִׁים שֶׁבַעֲצָם 18
 - 19 נִעְלָה מִלְּחִיּוֹת נִמְשָׁךְ עַל יְדֵי הָאָדָם. 19
 - 20 וְעַל-פִּי־זֶה יֵשׁ לְבָאָר מָה 20
 - 21 שְׁכָתוֹב קְדוּשִׁים תִּהְיֶה כִּי 21
 - 22 קְדוּשׁ אֲנִי, קְדוּשׁ בְּנֵא"ו 22
 - 23 בְּנֵא"ו, הַמּוֹרָה עַל הַמְשַׁכָּה מִלְּמַעַל 23
 - 24 לְמַטָּה וְלֹא "קְדוּשׁ" הַמּוֹרָה עַל עֲצָם 24
 - 25 הַדָּבָר, לְלַמְּדֵנוּ שֶׁגַּם הַבְּחִינָה 25
 - 26 דְּקְדוּשְׁתִּי לְמַעַלָּה 26
 - 27 מִקְדוּשְׁתְּכֶם, כְּתֹר הֵג' שְׁנוֹתָן 27
 - 28 הֵקֵב"ה בְּרָאשׁוֹ, בָּאָה 28
 - 29 וְנִמְשַׁכְתָּ לְמַטָּה (קְדוּשׁ 29
 - 30 בְּנֵא"ו) אִם כִּי לֹא כְּתוּצָאָה יִשְׁרָיָה 30
 - 31 שֶׁל עֲבוּרַת הָאָדָם כְּמוֹ בַּחֲנִית הַקְּדוּשָׁה 31
 - 32 הַיּוֹתֵר נִמּוּכָה אֲלֵא בְּאֹפֶן שֶׁל 32
 - 33 מִתְּנָה, אֲבָל זֶה גּוֹפֵא הוּא לְאַחֲרֵי 33
 - 34 שִׁישְׁנָה הַשְּׁלִימוֹת בְּמַעֲשֵׂה 34
 - 35 הַתַּחְתּוֹנִים בְּאֹפֶן דְּקְדוּשִׁים 35
 - 36 תִּהְיֶה, שְׁזוּהִי קְדוּשְׁתְּכֶם, בִּי 36
 - 37 הַכְּתָרִים שְׁבָרָשׁוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל 37
 - 38 כֵּן שֶׁבְּסוּפוֹ שֶׁל דָּבָר גַּם הַקְּדוּשָׁה 38
 - 39 הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁנִּמְשַׁכְתָּ בְּתוֹרַת מִתְנָה 39
 - 40 קִשּׁוּרָה בְּמִידָה מִסּוּיֵמֶת לְעֲבוּרַת הָאָדָם. 40
 - 41 וּבִפְרָטִיּוֹת יוֹתֵר, הָאִמּוֹר 41
 - 42 שֶׁהִמְשַׁכְתָּ הַקְּדוּשָׁה הָעֲלִיּוֹנָה נִמְשַׁכְתָּ 42
- בתורת מתנה לאחר שלימות עבודת האדם היינו לא רק שלימות העבודה
שיש לה שייכות עם דרגת הקדושה שעל-ידי קיום התורה
ומצות ("אשר קדשנו במצותיו"), אלא גם ובעיקר דרגת הקדושה
שעל-ידי העבודה הקדש עצמך במופתר לך, הנה לאחרי-זה
לאחר שהאדם מגיע לשלימות גם כזה
נמשך בישאל גם הבחינה
קדוש אני, קדושת
שלמעלה מקדושתכם⁵⁷.
(ח) וענין זה של המשכת הקדושה
הכי נעלית בעולם יהיה בגילוי
לעתידי-לבא, כי עכשיו בזמן
הגלות "קדושתו למעלה מקדושתכם"
וקדושה זו עדיין לא באה בגילוי אבל
לעתידי-לבוא קדושתו של הקדוש-
ברוך הוא תאיר בבני ישראל בגילוי
כמאמר רבותינו ז"ל⁵⁸
עתידין צדיקים שנקראים על
שמו של הקב"ה כו', עתידין
צדיקים שאומרים לפניהן
קדוש בדרוך שאומרים לפני
הקב"ה כו', הינו שאצל
צדיקים, ועמך כולם
צדיקים⁵⁹, כך שהדברים אמורים
בעצם על כל בני ישראל, תהיה
ותאיר בגילוי גם דרגת הקדושה
של הקב"ה שלמעלה
מקדושתן של ישראל מצד
עצמם, בחינת קדוש אני.
וזהו גם מה שכתוב גבי
בקיעת הנקר לעתידי-לבא
(והחרים הו' את לשון ים
מצרים גו' והניף ידו על
הנקר גו') והדריך בנעלים⁶⁰,
והכתוב מדייק ומפרט שההליכה
והדריכה בנהר שייבקה לעתידי-לבוא
תהיה בנעלים ללמדנו דקמו
שעכשיו בזמן הגלות צריך
להיות בחינת נעל

(57 ראה סה"מ תר"ס ע' קנו. 58) בבא בתרא עה, ב. 59) ישעי' ס, כא. 60) שם יא, טו. וראה המשך והחרים תרל"א בסופו (סה"מ תרל"א ח"א ע' שסג ואילך).

ביאור בדרך אפשר

10 בְּשֵׁמוֹ שֶׁל הַקָּב"ה וַיֹּאמְרוּ
11 לַפְּנִיָּהם קָדוֹשׁ כְּדָרְךָ
12 שְׁאוּמְרִים לַפְּנֵי הַקָּב"ה, שְׁגָם
13 בְּהִיּוֹתָם לְמִטָּה כְּנִשְׁמוֹת בְּגוֹפִים
14 בְּעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי תִהְיֶה אֲצֵלָם
15 אֶצֶל הַצַּדִּיקִים דְּרָגַת הַקְּדוּשָׁה
16 הַיּוֹתֵר נְעִלִית דְּקְדוּשָׁתוֹ שֶׁל
17 הַקָּב"ה, בְּחִינַת כִּי קָדוֹשׁ
18 אָנִי.

ביאור בדרך אפשר

1 דְּשִׁכְנִתָּא⁶¹ לְהִסְתִּיר הָאוֹר הָאֱלֹקִי שְׂיֻכַּל
2 לְהִתְקַבֵּל בְּנִבְרָאִים, כֵּן לְעִתִּיד-לָבֹא יִצְטָרֵךְ
3 לְהִיּוֹת בְּחִינַת נֶעֱלָ גַם בְּיִשְׂרָאֵל, כִּינּוּן שְׂיִקְרָאוּ
4 בְּשֵׁמוֹ שֶׁל הַקָּב"ה וַיֹּאמְרוּ לַפְּנִיָּהם קָדוֹשׁ כְּדָרְךָ
5 שְׁאוּמְרִים לַפְּנֵי הַקָּב"ה, שְׁגָם בְּהִיּוֹתָם לְמִטָּה
6 תִּהְיֶה אֲצֵלָם דְּרָגַת הַקְּדוּשָׁה הַיּוֹתֵר נְעִלִית
7 דְּקְדוּשָׁתוֹ שֶׁל הַקָּב"ה, בְּחִינַת כִּי קָדוֹשׁ אָנִי.
8
9 וְלַחֲכִיל כִּינּוּן שְׂיִקְרָאוּ הַצַּדִּיקִים

(61) ראה ד"ה מה יפו פעמיך בנעלים בלקו"ת שה"ש מג, ג ואילך - הובא בהמשך והחרים שם.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד ניסן, תשי"ז

ברוקלין.

הווי"ח איי"א נר"נ עוסק בצ"צ רב פעלים

מו"ה מאיר שלום שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נעם לי לקבל מכתבו בו כותב אודות... וההצלחה שזיכתו ההשגחה העליונה במר י.ד. שי - בודאי תוסיף בו עוד מרץ בהשתדלות האמורה. ובכגון דא - גודל זכותו אין די באר ואין לשער.

אתענין לדעת אם הראה לו מר י.ד. שי את מכתבי האחרונים אליו, תכונת נפשו, והסביבה בה מסתדר וכו'.

בתוך כל הענינים כתב לי מר י.ד. שי, אשר בהסמכו על הצעתי התחיל לדבר עם מושפעי ג"כ ע"ד קיום מצות מעשיות, וכנראה מאופן כתיבתו, עדיין לבו מהסס אם השומעים מוכשרים כבר לדבורים כאלה, וגם ירא שלא יתרחקו עי"ז וכו', ואפשר עוד יראה יש אצלו וכו'. ולכן כאן המקום אשר ינצל הזדמנות קרובה לסבב השיחה עמו בנושא האמור, ומבלי שיורגש שממני באה ההתעוררות, ויעודדו ויחזקו גם מצדו בענין האמור, וגם בזה זכות הרבים מסייעת.

נעם לי לקרות בסיום מכתבו ע"ד ההטבה שנראית בפרנסתו, ותקותי חזקה שאין זה אלא התחלה, ויוטב המצב עוד יותר, ובאופן שיוכל להקדיש מזמנו ומרצו עוד ועוד להפצת המעיינות חוצה.

מוסג"פ מכתבי לחג הפסח למר אביגדור המאירי שי, אשר אף שמסיבות נתאחר השילוח - בכל זה לאמיתתו של דבר כל השנה זמנו הוא, ובפרט ע"פ פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, אז חסידים זאגן ניט חסל סידור פסח, דער רבי -רבנו הזקן - האט ניט אריינגעשטעלט אין סידור נאך דער הגדה די ווערטער "חסל סידור פסח" ויילע בא חב"ד ענדיגט זיך ניט דער פסח, נאר ער ווען נמשך שטענדיג. ובטח אם נצרך הנ"ל לכגון דא יוסיף הסברה משלו. ויהי רצון שיצליח להפיח (פאנאדערבלאזען) הניצוץ האלקי אשר בהנ"ל עד שתהיה שלהבת עולה מאלי, וכידועה דרז"ל שזהו המטרה של בהעלותך את הנרות.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

בס"ד. שיחת ש"פ קדושים, מבה"ח אייר, ה'תשכ"ז.

בלתי מוגה

- 1 א. ענינו של יום השבת - שבו מתעלים כל ימי השבוע, כמ"ש¹ "ויכולו השמים והארץ גו'", "ויכולו"
- 2 מלשון כליון (הנפש), והיינו, שכל עניני שמים וארץ הם באופן של עלי' וכליון², ועד שביום השבת
- 3 נפעל ענין התענוג, כמ"ש³ "וקראת לשבת עונג", וע"י התענוג שישינו למטה, נמשך גם ענין התענוג
- 4 מלמעלה, כמ"ש⁴ "חמדת ימים אותו קראת".
- 5 ומזה מובן גם בנוגע ליום הש"ק זה, שלאחרי שביעי ואחרון של פסח - שבו מתעלים כל עניני שביעי
- 6 ואחרון של פסח.
- 7 וכמדובר כמ"פ שאע"פ שיום השבת הו"ע ששייך לימי השבוע, מתעלים בו גם הענינים השייכים לימי
- 8 החודש והשנה (כבנדר"ד, שביעי ואחרון של פסח אינם שייכים לימי השבוע, אלא לימי החודש והשנה),
- 9 וכמדובר פעם⁵ שיש על זה כו"כ הוכחות, וא' מהם - מהמבואר בחסידות⁶ בנוגע לר"ה שחל בשבת שאין
- 10 תוקעין בו (כדאיא בגמרא⁷ שזהו משום גזירה דרבה), שזהו לפי שהמשכחות של יום השבת פועלים
- 11 את הענינים שנפעלים ע"י תק"ש, כך, שאין צורך בתק"ש, ומזה מוכח, שענין השבת הקשור עם ימי
- 12 השבוע, פועל גם את הענינים הקשורים עם ימי השנה, כמו ענין התקיעות שבראש השנה, שכשמו כן
- 13 הוא, תחילת וראש השנה.
- 14 ומזה מובן גם בענינו, שאע"פ שביעי ואחרון של פסח קשורים עם ימי השנה, הרי הם מתעלים
- 15 ביום השבת, ועד שמצד גודל העלי' שביום השבת, נמצא, שעיקר הענין דביעי ואחרון של פסח נפעל
- 16 ביום השבת שלאחריהם.
- 17 ולכן, כאן המקום והזמן להשלים כמה ענינים שדובר אודותם בהתוועדות דאחרון של פסח. ועל
- 18 הסדר - תחילה ידובר אודות הענינים השייכים לאחרון של פסח, ולאח"ז אודות הענינים השייכים ליום
- 19 הש"ק עצמו.
- 20 ב. בהתוועדות דאחרון של פסח⁸ הובאו דברי הר"ן⁹ בנוגע לספירת העומר: "בהגדה .. אמרו בשעה
- 21 שאמר להם משה תעבדון את האלקים על ההר הזה¹⁰, אמרו לו ישראל, משה רבינו, אימתי עבודה זו,
- 22 אמר להם, לסוף חמישים יום, והיו מונין כל אחד ואחד לעצמו, מכאן קבעו חכמים לספירת העומר,
- 23 כלומר, בזמן הזה שאין אנו מביאים קרבן ולא עומר, אלא מחשבין נ' יום לשמחת התורה, כמו שמנו
- 24 ישראל באותו זמן".
- 25 ושאלו, שעפ"ז אינו מובן משנ"ת במכתב הכללי¹¹, שגאולת מצרים התאפשרה ע"י התשוקה
- 26 והגעגועים של בני' למתן תורה, והיינו, שעוד לפני היציאה ממצרים השתוקקו בני' לקבלת התורה -
- 27 דלכאורה הרי זה היפך משמעות דברי הר"ן (שצויינו בהמכתב) שהענין דספה"ע הוא "כמו שמנו ישראל
- 28 באותו זמן", והרי ספה"ע מתחילה לאחרי יצי"מ, בט"ז ניסן?
- 29 ביאור הענין:
- 30 - שהזכות שבגללה יצאו בני' ממצרים היא [לא בגלל שהקב"ה ידע שעתידים לקבל את התורה,

(6) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נו, א ואילך. ובכ"מ.

(7) ר"ה כט, ב.

(8) סכ"ו (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ט ע' 372).

(9) סוף פסחים.

(10) שמות ג, יב.

(11) די"א ניסן שנה זו (אג"ק חכ"ד ע' שכב).

(1) בראשית ב, א.

(2) ראה אוה"ת עה"פ (כרך א - מב, ב ואילך. כרך ג - תקח,

א ואילך).

(3) ישע"י נח, יג.

(4) נוסח תפלת העמידה דש"ק.

(5) ראה תורת מנחם - התוועדויות חמ"ז ע' 206. וש"נ.

שהרי קבלת התורה לא היתה מצד בחירתם, כמארז"ל¹² "שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית כו",¹ ומה גם שהיו מוכרחים בזה¹³ מצד עצם דיבורו של הקב"ה "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה"¹⁰, אלא [התשוקה לקבלת התורה שנתעוררה אצלם עוד בהיותם במצרים¹⁴, מיד כשנתבשרו שעתידים לקבל את התורה [וכלשון ה'מדרש אגדה' שהובא בשבלי הלקט¹⁵: "כשנתבשרו ישראל לצאת ממצרים נתבשרו שהן עתידין לקבל התורה" (וכדי שלא לאפושי במחלוקת, י"ל, שכן הוא גם לפי ה"הגדה" שהובאה בר"ן)].

אלא שלפני יצי"מ אין מקום לשאול "אימתי עבודה זו" ולספור הימים, כיון שידעו מדברי משה שמ"ת יהי "בהוציאך גו' ממצרים"¹⁶; ומיד כשיצאו ממצרים, בט"ו בניסן, חשבו שיקבלו את התורה מיד (כשם שבאו לסוכות "על כנפי נשרים"¹⁷), ורק כשראו בליל ט"ז שעדיין לא באו להר סיני, שאלו "אימתי עבודה זו", ואז התחילו למנות הימים (ועפ"ז מובן בפשטות הא דספה"ע היא מתחילת הלילה¹⁸) -

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חל"ו ע' 7 ואילך.

* * *

ג. המשך הביאור במחלוקת ב"ש וב"ה¹⁹ בענין זמן אמירת "בצאת ישראל ממצרים"²⁰, לשיטתם בכ"מ בש"ס, אם "אזלינן בתר בכח" או "בתר בפועל" - נכלל בשיחת אחרון של פסח סל"ו²¹.

* * *

ד. דובר לעיל (ס"א) שביום השבת שלאחרי אחרון של פסח נעשית העלי' דאחרון של פסח, ולכן יכולים אז להשלים את עניני אחרון של פסח. וכן הוא גם בנוגע למנהג הטוב בישראל, "מנהג ישראל תורה הוא"²², לשותות ד' כוסות בסעודת אחרון של פסח, "סעודת משיח"²³ - שאלו שלא קיימו מנהג זה באחרון של פסח, יכולים להשלים זאת עתה, ומתוך שמחה וטוב לבב, שירים ותשבחות (והוסיף: כוונתי - ניגון שמח).

* * *

16) וכיון שענין זה אינו תלוי במשה, אלא בפרעה, שה' הכביד את לבו - אין מקום לשאול את משה אימתי תהי' היציאה ממצרים.

17) יתרו יט, ד ובפרש"י.

18) ולא די בכך ש"אימתי אתה מוצא שבע שבתות תמימות, בזמן שאתה מתחיל לימנות מבערב" (מנחות סו, א) - כי אי משום הא, יכולה להיות הספירה ביום באופן ש"לילה הולך אחר היום", כמו בקדשים (חולין פג, סע"א. וש"נ), כיון שספה"ע קשורה עם קרבן העומר, שקרב ביום, כמו כל הקרבנות, כמ"ש "ביום צוותו" (צו ז, לח. וראה מגילה כ, ב. רמב"ם הל' מעה"ק רפ"ד).

19) פסחים קטז, ב (במשנה).

20) תהלים קד.

21) תורת מנחם - התועדויות חמ"ט ע' 382 ואילך. וש"נ.

22) ראה תוד"ה נפסל - מנחות כ, ב. מהרי"ל הובא ברמ"א יו"ד ששע"ו ס"ד. מנהגים ישנים מדורא ע' 153. שו"ע אדה"ז אר"ח סו"ס קפ. סתל"ב ס"א. סתצ"ד סט"ז.

23) שיחת יום אש"פ תרח"ץ סכ"ג (נעתק ב"היום יום" כב ניסן, אש"פ).

12) שבת פח, א.

13) אף שמיד לאחר יצי"מ, בקרי"ס, היו מבני כאלו שטענו "נחזור למצרים" (כמסופר במדרשי חז"ל (מכילתא בשלח יד, יג"ד) אודות חלוקת בני' לד' כתות כו), ועד שהי' צורך בציויי הקב"ה למשה "דבר אל בני' ויסעו" (בשלח שם, טו) - להמשיך ללכת לקבלת התורה, ונחשון בן עמינדב הי' הראשון שמסר נפשו וקפץ לים (סוטה לו, א) ופעל שבני' ילכו למ"ת.

14) ואדרבה: אם נאמר שבהיותם במצרים לא היתה להם תשוקה למ"ת, אינו מובן, כיצד נתעוררה אצלם תשוקה למ"ת בצאתם ממצרים - היפך טבע האדם, שבהיותו במצב של שמחה, שוכח לפי שעה מכל שאר עניניו ותשוקותיו, ובפרט במצב של שמחה גדולה ביותר, כמו ביצי"מ, שיצאו "מעבדות לחירות", הרי בודאי שבאותה שעה לא היתה אצלם תפיסת מקום לענין אחר, אפילו לא התשוקה למ"ת. וכמובן גם ממ"ש ב"הגדה": "אילו הוציאנו ממצרים .. ולא נתן לנו את התורה דיינו", ורק בגלל ש"טובה כפולה ומכופלת למקום עלינו", הי' גם הענין דמ"ת.

15) ערוגה ח' בתחלתה (סימן רלו).

ה. מאמר (כעין שיחה) ד"ה קדושים תהיו.

* * *

1. דובר באחרון של פסח²⁴, שלעתיד לבוא יקויים היעוד²⁵ "וראו כל בשר גו'", שגם הבשר הגשמי יראה אלקות, ובזה מודגשת גם האחדות של ד' הסוגים דומם צומח חי ומדבר, שצריכים לפעול שאפילו סוג הדומם יהי' שייך לאלקות.
2. ומובן, שכדי לפעול למטה מטה, גם בדומם הגשמי, יש צורך בכח נעלה, גבוה גבוה ביותר, וכמובא בדרושי חסידות²⁶ הדוגמא ממה שרואים בפועל שבכדי להאיר במרתף שהאור מעופש כו', יש צורך באור גדול יותר, אור האבוקה, שעל-ידו יכולים לבקוע את החושך.
3. וזהו גם כללות הענין דיפוצו מעינותיך חוצה שהתחיל ע"י הבעש"ט, וביותר ע"י רבינו הזקן, והרי כדי לפעול ב"חוצה", יש צורך באור גדול ביותר.
4. ובזה גופא - הנה הגם ש"ראשונים בני מלאכים כו"²⁷, מ"מ, רואים שעיקר ענין ההפצה למטה מטה הי' אצל הרביים שלאח"ז, עד לרבינו נשיאנו, שאצלו הי' ענין ההפצה ביותר, הן בנוגע להבנה והשגה באופן שיהי' מובן גם למי שנמצא למטה כו', והן בנוגע לגילוי ענינים עמוקים יותר בפנימיות התורה.
5. וכמו"כ ישנו ענין ה"חוצה" באדם עצמו - כמבואר בכ"מ²⁸ שזהו מחוץ לבחי' החכמה (ולפעמים מבואר שזהו מחוץ לעצם הנפש, ובאמת היינו הך, כי חכמה היא בעצם הנפש²⁹).
6. ובהקדם ביאור ענינם של ד' הסוגים דומם צומח חי ומדבר כפי שהם באדם עצמו³⁰:
7. דומם - הו"ע האותיות, וכן ענין המעשה, שאין בהם חיות (כמו הדומם), וכמארז"ל בנוגע למעשה המצוות, שמעשה בלא כוונה הוא כגוף בלי נשמה³¹, אלא שאעפ"כ יש צורך גם בענין המעשה של המצוה.
8. צומח - הו"ע המדות, שהרי במדות יש שינוי וצמיחה מקטנות לגדלות, וכמבואר בתניא³² ש"המדות הן לפי ערך השכל, כי הקטן חושק ואוהב דברים קטנים פחותי הערך לפי ששכלו קטן וקצר להשיג דברים יקרים יותר מהם, וכן מתכעס ומתקצף מדברים קטנים כו'", ואילו כאשר גדל, אזי משתנים ומתגדלים מדותיו. והרי אמיתית ענין קיום המצוות הוא ע"י המדות אהבה ויראה, כמבואר בתניא³³.
9. ש"אהבה היא שורש כל רמ"ח מ"ע, וממנה הן נמשכות ובלעדה אין להן קיום אמיתי, כי המקיימן באמת הוא האוהב את שם ה' וחפץ לדבקה בו באמת כו'".
10. חי - הו"ע השכל.
11. ומדבר - הנה בכמה מאמרים מבואר שזהו"ע הכתר³⁴ (ובנפש - הרי זה עצם הנפש), ובכמה מאמרים מבואר שזהו"ע כח המשכיל³⁵ (ולא עצם הנפש). ובאמת, בהכרח לומר שזהו כח המשכיל ולא כתר, שהרי ידוע שדצח"מ הם כנגד ד' אותיות שם הוי"ו³⁶, והיינו, שמדבר הוא כנגד אות יו"ד דשם הוי", וכיון שענינה של אות יו"ד דשם הוי"ו היא נקודת החכמה, הרי עכצ"ל שענינו של מדבר הוא כח המשכיל, שבו יש נקודת החכמה.

ואילך). וש"נ. וראה גם לקו"ש ח"ו ס"ע 113 ואילך, ובהנסמן שם.
(31) ראה ל"ת להאריז"ל ר"פ עקב. של"ה מס' תמיד עמוד התפלה ענין חנוכה (רמט, סע"ב). תניא פל"ח.
(32) פ"ו.
(33) פ"ד.
(34) לקו"ת חוקת נח, א. וראה בהנסמן בהערה 30.
(35) שם ברכה צה, ג. וראה בהנסמן בהערה 30.
(36) תניא פל"ח (ג, ב). וראה תו"א בראשית ג, סע"ד ואילך.

(24) סי"ח (תורת מנחם - התועודיות חמ"ט ע' 363).
(25) ישע"י מ, ה.
(26) ראה לקו"ת חוקת סה, סע"ד. סה"מ תרצ"א ריש ע' שלו. וש"נ.
(27) שבת קיב, ב. וראה לקו"ש חט"ו ע' 281 הערה 14. וש"נ.
(28) ראה אוה"ת לתהלים (יהל אור) ע' תנה. וראה גם לקו"ש ח"כ ע' 181 הערה 14.
(29) ראה המשך תער"ב ח"ב פכ"ג.
(30) ראה ספר הערכים חב"ד ערך אדם ס"ז (כרך א ס"ע קמז

1 אמנם, כיון שמדבר הוא סוג שלם, אי אפשר לומר שזהו רק נקודת החכמה בלבד, אלא בהכרח לומר
2 שקאי על כללות פרצוף החכמה. וכמובן גם מזה שמדבר הוא כנגד אות יו"ד, והרי גם היו"ד אינה נקודה
3 בלבד, אלא היא אות שלימה, שיש בה ימין ושמאל וגם קוץ כו', וא"כ, גם בחי' המדבר אינה רק נקודת
4 החכמה, אלא כללות פרצוף החכמה.

5 ואע"פ שמדובר אודות כללות ענין החכמה (ולא רק נקודת החכמה בלבד), שייך לומר שזהו סוג בפני
6 עצמו שמובדל משאר הסוגים, כמבואר בכ"מ³⁷ שחכמה היא אין, ובינה (והתהוות הבינה מהחכמה היא
7 בדוגמת התהוות יש מאין) היא יש - כמו בדצח"מ שבכללות העולם, שמין המדבר הוא סוג בפני עצמו
8 שמובדל בערך מג' המינים דצ"ח, שהרי ענין השכל (נפש השכלית) ישנו רק אצל מין המדבר, משא"כ
9 בעלי חיים, שאף שמצינו אצלם ענין של שכל, כמו שועל שהוא פיקח שבחיות³⁸, הרי זה רק שכל הנקנה
10 (שמשמשים בשכל כדי להציל את עצמם, שלא יצודו וכו'), ואין זה אמיתית ענין השכל מצד עצמו
11 (לא רק לצורך המדות), ששייך רק אצל המדבר, שמהותו הו"ע השכל, ועד שגם בחי' דצ"ח שבו חדורים
12 בענין השכל³⁹.

13 ונחזור לעניננו - שכדי לפעול גם בבחי' הדומם, למטה מטה, יש צורך בנתינת כח ממקום שהוא
14 גבוה גבוה ביותר שנמשך ומתגלה למטה ביותר (וע"ד די לחכימא ברמיזא)⁴⁰, וכאמור לעיל, שענין זה
15 מודגש ביותר אצל רבינו נשיאנו, שאצלו הי' הענין דגבוה גבוה ביותר, ולכן נפעל על ידו הענין דהפצת
16 המעיינות חוצה למטה מטה ביותר.

17 ז. וגם לאחר חיים חיותו בעלמא דין, הנה כדי שיוכלו "אנטאפן אים" ... השאיר רבינו נשיאנו כחות
18 שיוכלו לפעול זאת - ליקח ממעלה מעלה ולהמשיך למטה מטה.

19 וזהו גם מה שלאחרונה ישנו הענין של נסיעת השלוחים - תלמידים של רבינו נשיאנו, שנעשים
20 "שלוחו של אדם כמותו"⁴¹ - לחלק התחתון שבחצי כדור התחתון גופא, שהם השלוחים שנשלחו
21 לאוסטרליא⁴², שענינם הוא - ללמוד תורה ועד לפנימיות התורה, ולפעול שם הפצת החסידות בהרחבה.

22 וכמו"כ ישנם השלוחים שנסעו לקרית גת⁴³, וכן שולחים עתה שלוחים לתורת אמת⁴⁴ - שכולם הם
23 שלוחים של רבינו נשיאנו, ו"שלוחו של אדם כמותו", ומוכן גודל הזכות שבזה.

24 ועד"ז בנוגע לראשי-השיבות, משפיעים, משגיחים ומנהלים, וכן אלו ששייכים לקו של זבולון שהם
25 "תמכין לאורייתא"⁴⁵.

26 ויה"ר שיצליחו כולם בפעולותיהם, ועי"ז יקרבו את הגאולה בביאת משיח⁴⁶.

27 ח. ובהמשך להמדובר לעיל אודות ענין הדומם - יש להזכיר גם אודות אלו שיצאו ממצר ושבי'
28 כו', ונמצאים עתה בכפר חב"ד⁴⁷, ועוסקים שם בעבודת האדמה - דומם כפשוטו, מתוך יגיעה עד מיצוי
29 הנפש, כיון שצ"ל "משאו ומתנו באמונה"⁴⁸.

30 ויה"ר שיצליחו בכל עניניהם, כולל גם בנוגע להמשכת הענינים שלמעלה מהבנה והשגה, כמו ענין
31 האמונה - "מאמין"⁴⁹ בחי העולמים וזורע⁵⁰.

* * *

(43) ראה גם תורת מנחם - התועדויות חמ"ט ס"ע 230. וש"נ.

(44) ראה גם "צדיק למלך" ח"ז ס"ע 221.

(45) זח"ג נג, ב.

(46) חסר קצת (המו"ז).

(47) ראה גם תורת מנחם - התועדויות חמ"ט ע' 236. וש"נ.

(48) יומא פו, א. וראה שבת לא, א.

(49) תור"ה אמונת - שבת שם.

(50) חסר הסיים (המו"ז).

תו"ח שם יט, רע"ג ואילך.

(37) ראה תורת מנחם - התועדויות סה"מ כסלו ע' קח. וש"נ.

(38) ברכות סא, ב.

(39) ראה סה"מ תרצ"ג ע' תקכח. וש"נ.

(40) ראה לקו"ת שלח לז, א. ובכ"מ.

(41) ברכות לד, ב (במשנה). וש"נ.

(42) ראה גם תורת מנחם - התועדויות חמ"ט ע' 114 הערה

61. וש"נ.

- ט. בנוגע לאהבת ישראל - ישנו המאמר של רבי עקיבא⁵¹ על הפסוק⁵² "ואהבת לרעך כמוך", ש"זה כלל גדול בתורה", כפי שמביא גם רש"י בפירושו על התורה.
- וענין זה בא בהמשך להמדובר באחרון של פסח⁵³ אודות ענין האחדות שבחג הפסח - החל מזה ש"כנגד ארבעה בנים דברה תורה"⁵⁴, ואעפ"כ מתאחדים כולם ביחד.
- ובזה גופא ניתוסף עליו בימים האחרונים של חג הפסח - כי בימים הראשונים יש התחלקות בין ה"חכם" ל"שאינו יודע לשאול", אלא שהתורה מאחדת אותם; ואילו בשביעי של פסח, "ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים"⁵⁵, והיינו, שהיתה ראיית אלקות באופן ד"מראה באצבעו" ואומר "זה א-לי ואנוהו"⁵⁶ אצל כל בני, ללא התחלקות כלל [וע"ד מ"ש לעת"ל "אשפוך רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם"⁵⁷, גם אלו שאינם עדיין מציאות בפני עצמם, אלא רק בבחי' מקבל, בן ובת], ולכן נאמר⁵⁸ "אז ישיר משה ובני ישראל", "ישיר" לשון יחיד (ולא "ישירו")⁵⁹, כיון שכל בני נתאחדו ונתעלו לדרגתו של משה.
- וענין האחדות מודגש עוד יותר באחרון של פסח - שכולם אוכלים מצה שרוי, ללא התחלקות בין מקילים למחמירים⁶⁰ (ועד שיכולה להיות גם מציאות של אכילת חמץ, כמ"ש רבינו הזקן⁶¹: "מי שנמשכה סעודתו במוצאי יו"ט האחרון ש"פ עד לאחר צאת הכוכבים, מותר לאכול חמץ בסעודה, אף שעדיין לא התפלל ערבית ולא הבדיל כלל").
- ולכן ילמדו עתה פירוש רש"י הקשור עם הענין של אהבת ישראל. ובהמשך לזה ישנם גם הביאורים בענין אהבת ישראל בדרך מצוותיך⁶², בלקוטי תורה ד"ה החלצו⁶³, וכן בדרושי "החלצו" של שאר רבותינו נשיאנו⁶⁴, ולכל לראש - הביאור של רבינו הזקן בתניא פרק לב.
- י. הביאור בפירוש רש"י,
- דלכאורה אינו מובן: כיון שישנו הציווי "ואהבת לרעך כמוך", מהו הצורך בציווי⁶⁵ על גנבה וגזלה כו' (רוב המצוות שבין אדם לחבירו)⁶⁶, בה בשעה שיתקיימו בדרך ממילא ע"י קיום מצות "ואהבת לרעך כמוך"? ולכן מפרש רש"י ש"זה כלל גדול בתורה", ונוסף לזה נאמרו בתורה גם הפרטים (ורש"י לא הביא מאמר הלל "דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה"⁶⁷ - כי⁶⁸, בפשטות אין

הלל "דעלך סני לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה" (שבת לא, א).

(66) וכן מצות כיבוד אב ואם - דכיון שרוצה שבבוא הזמן יכבדו בניו אותו, עליו לכבד את הוריו.

(67) וגם את"ל שמאמר הלל ומאמר ר"ע היינו הך, אלא שמאמר הלל הוא בלשון שלילה, ומאמר ר"ע הוא בלשון חיוב - ה"רש"י צריך להביא את שניהם. ואין לומר שרש"י מביא רק המאמר דר"ע לפי שנדרש על פסוק זה, כי אין ענינו של רש"י להביא דברי חז"ל שדרשו על הפסוקים דוקא, אלא לבאר פשוטו של מקרא, וא"כ ה"ל להביא המאמר דהלל גם אם לא נדרש על הפסוק, כיון שבו מודגש יותר גודל מעלת אהבת ישראל ש"זו היא כל התורה כולה", ולא רק "כלל גדול בתורה".

(68) ואין לומר שלדעת רש"י החיוב ד"ואהבת לרעך כמוך" הוא רק לרעך בתומו"צ (ראה גם לקו"ש שבפנים הערה 17), ולכן לא הביא המאמר דהלל שקאי על כל בני - כי, מזה שרש"י אינו מבאר חילוקי הלשונות "רעך", "עמיתך" או "אחיך", מוכח, שבפשט"מ אין חילוק בין לשונות אלו, ומשמעות כולם הו"ע של ידידות כו', כך, שהחיוב ד"ואהבת לרעך כמוך" הוא לא רק לרעך בתומו"צ, אלא לכל בני (וכדברי רבינו הזקן בתניא פרק לב, ש"אף הרחוקים מתורת ה' ועבודתו, ולכן נקראים בשם בריות בעלמא, צריך למשכן בחבלי עבותות אהבה כו').

(51) תו"כ ופרש"י עה"פ.

(52) פרשתנו יט, יח.

(53) ס"א (תורת מנחם - התועדויות חמ"ט ע' 357).

(54) נוסח הגש"פ, ע"פ ירושלמי פסחים פ"י ה"ד. מכילתא ס"פ בא.

(55) מכילתא ופרש"י בשלח טו, ב.

(56) בשלח שם.

(57) יואל ג, א.

(58) בשלח שם, א.

(59) ראה שמו"ר פכ"ג, ט.

(60) ראה שיחת אחש"פ שם ס"ג (תורת מנחם - התועדויות חמ"ט ע' 359).

(61) שו"ע או"ח סתצ"א ס"ג. וראה שיחת אחש"פ שם בסופה (תורת מנחם - התועדויות חמ"ט ס"ע 387 ואילך). וש"נ.

(62) סהמ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל (דרמ"צ כח, א ואילך).

(63) מטות פה, ד ואילך.

(64) ראה בהנסמן במ"מ שבסו"ס לקו"ת שם.

(65) וכן לימודם ע"י הבן חמש למקרא, מתוך יגיעה כו', בה בשעה שיכול לידע כל זה "על רגל אחת" - ע"ד דברי הגר "שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת", ואמר לו

זה "כל התורה כולה"⁶⁹, אלא רק ה"כלל" של המצוות שבין אדם לחבירו, "גזלה גנבה ניאוף ורוב המצוות"⁷⁰).

ורש"י מזכיר שמו של בעל המאמר - רבי עקיבא, כי: ר"ע סובר שאין זה "כמוד" ממש, כיון ש"חייך קודמין"⁷¹ (וכמו "כי כמוד כפרעה"⁷², "חשוב אתה בעיני כמלך"⁷³, אבל אעפ"כ "הכסא אגדל ממך"⁷⁴); ר"ע אומר⁷⁵ "חביבין ישראל"⁷⁶ שנקראו בנים למקום⁷⁷, ולכן יכול להיות רגש של אהבה לכל אחד מישראל, מבלי הבט על מעמדו ומצבו, כי בכל מעמד ומצב "אנן קרויין בנים"⁷⁸; ולשיטת ר"ע ש"כללות ופרטות נאמרו בסיני"⁷⁹, נמצא ש"ואהבת לרעך כמוך" נאמר כבר בהר סיני -

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"י"ז ע' 215 ואילך.

* * *

יא. בנוגע לאהבת ישראל, מבאר רבינו הזקן בתניא⁸⁰, ש"העושים גופם עיקר ונפשם טפלה, אי אפשר להיות אהבה ואחוה אמיתית ביניהם כו'", אלא צ"ל נשמתם עיקר וגופם טפל. ומזה מובן, שלצורך אמיתית הענין דאהבת ישראל, די בכך שהגוף הוא טפל, אבל אין צורך לבטל לגמרי את מציאות הגוף, ואדרבה, יש צורך במציאות הגוף, שהרי האהבה צריכה להיות נמשכת למטה מטה עד שתורגש בבשר הלב הגשמי, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר⁸¹, שכשם שאהבת ה' צריכה לחדור בבשר הלב, צריכה גם אהבת ישראל לחדור בבשר הלב, באופן ד"שמועה טובה תדשן עצם"⁸², ואינה דומה השמחה שמצד הנשמה להשמחה שהיא גם מצד הגוף, כך, שיש צורך במציאות הגוף, אלא שצריך להיות גופם טפל.

וזהו גם הענין ד"גדולה לגימה שמקרבת"⁸³ - שזהו"ע של שמחה עבור הגוף (ולא עבור הנפש, שהרי שמחת הנפש אינה מגשמיות, אלא מרוחניות שבגשמיות), ודוקא עי"ז שמשמחים את הגוף (כמו השמחה שע"י בשר ויין, "אין שמחה אלא בבשר" ו"אין שמחה אלא ביין"⁸⁴), אזי אינו מבלבל את הנשמה, ואדרבה כו"⁸⁵.

ולכן, בהתוועדות חסידית נוהגים חסידים לומר "לחיים" [אם כי לא הרבה... וכידוע שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר⁸⁶ ש"משקה" הוא דבר המאוס וכו', אבל אין צורך לדבר על זה ביום השבת, שהרי "פרש שבתכם לא קאמר"⁸⁷], כיון שע"ז נעשה קירוב הדעת כו'.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) "זאָל זיין לחיים ולברכה"!

לקד"ק, שצריכים להיות "לכבוד ולתפארת" (תצוה כח ב"מ) - איתא בגמרא (יומא לד, ס"ב) ששוויים ה' י"ב או י"ח מנה כו', ואעפ"כ אומר ר"ע, שיהודי פשוט, עני ואביון הן בגשמיות והן ברוחניות, שלקח הלוואה ("אויף פראָצענטן") כדי שיוכל לרכוש "שטיח מקיר לקיר" - ... - ראוי הוא "לאותה איצטלא" בת ק' מנה, להיותו "בן מלך"!

(78) ב"ב יו"ד, א.

(79) חגיגה ו, ריש ע"ב. וש"נ.

(80) רפ"ב.

(81) ראה סה"מ תרצ"א ע' סב. וש"נ.

(82) משלי טו, ל. וראה גיטין נו, ב.

(83) סנהדרין קג, סע"ב ואילך.

(84) פסחים קט, א.

(85) ראה כש"ט סק"ז. ששצ"ב.

(86) ראה תורת מנחם - התוועדויות חל"ו ס"ע 351 ואילך.

וש"נ.

(87) ראה זח"ב פת, ב. תו"א ר"פ חיי שרה. ובכ"מ.

(69) ולהעיר, שאילו ה' הציווי "ואהבת לרעך כמוך" "כל התורה כולה", ה' ציווי זה צריך לדחות שאר מצוות (כשם שפקדון דוחה כל התורה כולה), והרי מצות אהבת ישראל צריכה להיות ע"פ גדרי התורה דוקא, וכדלקמן (סי"ב) ש"מקרבן לתורה" דוקא, ולא להיפך ח"ו.

(70) פרש"י שבת שם.

(71) ב"מ סב, א.

(72) ויגש מד, יח.

(73) פרש"י עה"פ.

(74) מקץ מא, מ.

(75) אבות פ"ג מ"ד.

(76) נוסף לכך ש"חביב אדם שנברא בצלם" - שענין זה הוא

גם בנוגע לגוי.

(77) ולהעיר גם שר"ע הוא מאלו ש"סבירא להו כל ישראל בני מלכים הם. . . דתניא הרי שהיו נושין בו אלף מנה, ולבוש איצטלא בת ק' מנה, מפשיטין אותו ומלבישין אותו איצטלא הראוי לו. . . ותנא משום רבי עקיבא כל ישראל ראוין לאותה איצטלא" (שבת קכ, א. וש"נ). והגע עצמך: בנוגע לבגדי כה"ג ביוהכ"פ בכניסתו

- 1 (ואח"כ אמר בבת-שחוק: באמירת "לחיים" זו לא הוצאתי ידי חובה אף אחד... ולאחרי שכל הקהל
2 אמרו "לחיים", אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)
- 3 יש חקירה בדברי החוקרים כיצד באים משלילה לחיוב. וכמבואר בלקוטי תורה⁸⁸, שע"י ריבוי השגת
4 השלילה, יכולים לבוא במקצת עכ"פ לידיעת החיוב.
- 5 ובכן, יש על זה מופת חותך: כשאמרתי ענין של שלילה, שאינני מוציא י"ח אף אחד באמירת "לחיים"
6 - אזי נעשה ענין של חיוב, שכל הקהל אמר "לחיים"...
- 7 ועד"ז בנוגע להמדובר לעיל בנוגע לאהבת ישראל, שע"י השלילה ד"דעלך סני לחברך לא תעבד",
8 באים להחיוב ד"ואהבת לרעך כמוך".

* * *

- 9 יב. המשך הביאור ב"ינה של תורה" שבפירוש רש"י, ע"פ המבואר בפרקי אבות שלומדים ביום
10 הש"ק זה⁸⁹: "הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום כו' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה", שגם המעלה
11 העצמית של בני שלמעלה מהתורה, צריכה לבוא לידי גילוי ע"י התורה - נכלל בשיחה הנ"ל (ס"י)
12 שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.
- 13 יג. ויש להוסיף ולבאר הדיוק ד"הוי מתלמידיו של אהרן כו'":
14 אהרן - להיותו (לא רק כהן, אלא) כהן גדול, היו אצלו כו"כ הגדרות; לפני כניסתו לבית - הוצרך
15 להיות בטוח שאין שם אפילו כזית של ענין דהיפך החיים, וכמו"כ הוצרך לדעת אם יוכל לאכול שם
16 בטהרה (ולא רק טהרה סתם, אלא טהרה) הראוי לכה"ג.
- 17 ואעפ"כ, לא היתה זו מניעה להתנהג באופן של "אוהב שלום ורודף שלום" כלפי כל אחד מישראל,
18 וכמבואר בכ"מ⁹⁰ שאהרן הוא בחי' שושבינא דמטרוניתא, וענינו הי' להעלות את כל נש"י, ללא חילוקים.
19 ולכן נאמר במיתת אהרן "ויבכו את אהרן גו' כל בית ישראל"⁹¹, "האנשים והנשים"⁹² (ולא כמו במשה,
20 שנאמר "ויבכו בני ישראל"⁹³, "הזכרים"⁹², כיון שהי' בבחי' הגבורה); אלא שענין זה הי' באופן ד"מקרבן
21 לתורה", מבלי לוותר על ענין של תומ"צ.
- 22 ולהעיר גם ממ"ש⁹⁴ "ויעש כן אהרן", "להגיד שבחו... שלא שינה" - דלכאורה אינו מובן: מהו
23 החידוש שאהרן לא שינה, הרי גם יהודי פשוט הי' מקיים ציווי הקב"ה מבלי לשנות? ! - ומבואר בזה
24 בספרי חסידות פולין⁹⁵ (והרי הענין הוא אמיתי), שהחידוש הוא, שלמרות שאהרן ידע כל עניני הכוונות
25 וההמשכות כו' שבהדלקת המנורה במשכן ע"פ ציווי ה', עד להענין ד"אל מול פני המנורה"⁹⁴, דקאי על
26 פנימיות הכתר⁹⁶, הי' בכחו לעמוד על עמדו בעת הדלקת המנורה, מבלי לקפוץ עד לתקרה... ומבלי
27 לשפוך את השמן או להסיט את הפתילה...
- 28 וההוראה מזה לכל בני" - שכולם "ממלכת כהנים"⁹⁷ - שצריכים להתנהג באופן כזה, לקרב כל אחד
29 מישראל בדרכי נועם ובדרכי שלום.
- 30 ובזה נכלל גם הלימוד מהנהגתו של אהרן, ש"כשהי' מהלך בדרך פגע בו באדם רשע ונתן לו שלום,
31 למחר ביקש אותו האיש לעבור עבירה, אמר, אוי לי, היאך אשא עיני אח"כ ואראה את אהרן, בושתי
32 הימנו שנתן לי שלום, נמצא אותו האיש מונע עצמו מן העבירה"⁹⁸ - שזהו ע"ד הידוע שיש אופן עבודה
33 מצד ישות, כמ"ש⁹⁹ "ויגבה לבו בדרכי ה'", שמצד זה נמנע מענין של עבירה, וכמסופר אודות

(88) פקודי ו, ג. וש"נ.
(89) פ"א מ"ב.
(90) ראה לקו"ש חכ"ד ע' 257 ואילך. וש"נ.
(91) חוקת כ, כט ובפרש"י.
(92) ראה לקו"ש שם ע' 253. וש"נ.
(93) ברכה לר, ח ובפרש"י.
(94) בהעלותך ח, ג ובפרש"י.

(95) ראה גם תורת מנחם - התועדויות חמ"ז ריש ע' 97.
וש"נ.
(96) מאמרי אדה"ז תקס"ו ח"א ע' קצט. תו"ח תצוה שלב, ג.
מאמרי אדהאמ"צ הנחות תקע"ז ע' קסה.
(97) יתרו יט, ו.
(98) אדר"נ פ"ב, ב.
(99) דברי הימים ב, יז, ו.

- חסיד של רבינו הזקן¹⁰⁰, שבהיותו בפטרבורג, נמנע מענין מסויים, בגלל ש"אין זה מתאים" לחסיד של אדמו"ר הזקן (כדברי אדמו"ר מהר"ש בענין זה¹⁰¹). וכמבואר במאמרים על הפסוק ויחלום¹⁰², שבנוגע לבריחה מן הרע אין חילוק מהי סיבת הדבר, ובלבד שיהי' "סור מרע".
- יד. וכללות הענין בזה - כפי שמבאר רבינו הזקן בתניא פל"ב בנוגע לקיום מצות ואהבת לרעך כמוך, ש"זהו כל התורה כולה", "כי יסוד ושורש כל התורה הוא להגבי' ולהעלות הנפש על הגוף מעלה מעלה עד עיקרא ושרשא דכל עלמין, וגם להמשיך אור א"ס ב"ה בכנסת ישראל .. למהוי אחד באחד כו'".
- ויש לקשר זה גם עם חודש אייר, שמתברך ביום הש"ק זה:
- חודש אייר נקרא "חודש זיו"¹⁰³, ע"ש "שנולדו בו זיוני עולם"¹⁰⁴, שהם האבות - דאף שנולדו בניסן, הרי ישנו חלק בחודש ניסן שבו לא נולדו עדיין, ואילו בחודש אייר, הנה כבר מהתחלת החודש ישנה כבר מציאותם של האבות¹⁰⁵.
- ויש להוסיף ביאור בזה (כיון שהביאור הנ"ל אינו מספיק עדיין) - שחודש אייר נקרא "חודש זיו" מצד שייכותו לענין דספירת העומר שישנו בכל ימי החודש¹⁰⁶ (משא"כ חודש ניסן, שחלקו לפני יצי"מ, וכן חודש סיון, שחלקו לאחר מ"ת¹⁰⁷), כיון שספירת העומר (מלשון ספירות ובהירות¹⁰⁸) קשור עם ענין האור ("זיו").
- והרי גם בספה"ע ישנם ב' הענינים דהעלאה והמשכה (כמו בענין אהבת ישראל, כנ"ל מדברי רבינו הזקן בתניא) - כי ע"י העבודה דספה"ע בבירור וזיכוך המדות, שזהו"ע העלאה מלמטה למעלה, נעשית ההמשכה מלמעלה למטה, כפי שאומרים בנוסח הרבש"ע: "ועל ידי זה יושפע שפע רב בכל העולמות".
- וזהו גם הקשר עם הענין ד"מקרבן לתורה" - שהרי כללות הענין דספה"ע הוא הכנה למ"ת, ובאופן שמצד הבירור והזיכוך שנפעל באותו יום הרי הוא מוכן כבר לקבלת התורה, וכן הוא בענין ד"מקרבן לתורה", שמיד בהתחלת קירובו לתורה, גם כשנמצא עדיין למטה מטה, ישנו כבר פרט מסויים שפעלו בו שמצדו מוכן הוא כבר לקבלת התורה.
- טו. וכפי שממשיך רבינו הזקן בתניא פל"ב, שע"י קיום מצות "ואהבת לרעך כמוך", נעשה הענין ד"ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך", ומסיים "וכמ"ש במ"א באריכות", ויש לומר, שבזה מרומז אמיתית ענין האריכות שתהי' לעתיד לבוא ("ליום שכולו ארוך"¹⁰⁹), שאז תהי' שלימות האחדות של בני", כמ"ש¹¹⁰ "וקבצתים גו' בס עור ופסח הרה ויולדת יחדיו קהל גדול ישובו הנה".
- וכל זה נעשה כאשר מקיימים למטה את ה"כלל גדול בתורה" ד"ואהבת לרעך כמוך", שע"ז ממשיכים מלמעלה הענין ד"לך הוי' הגדולה"¹¹¹, כפי שמתבטא בהענין ד"מה גדלו"¹¹² ו"מה רבו"¹¹³, כמבואר בדרושי חסידות¹¹⁴ שהו"ע עלמא דאתכסיא (שעיקרו הו"ע הגודל) ועלמא דאתגליא (שעיקרו הו"ע הריבוי),

(107) לאחר עליית משה להר, ועד שכתוצאה מזה הי' ענין החטא, שגרם לשבירת הלוחות.
 (108) ראה לקו"ת אמור לה, ב. ובכ"מ.
 (109) ראה קידושין לט, ב. וש"נ.
 (110) ירמ' לא, ז.
 (111) דברי הימים א כט, יא.
 (112) תהלים צב, ו.
 (113) שם קד, כד.
 (114) ראה גם תו"א וארא נז, ב. ובכ"מ.

(100) ראה בית רבי ח"א פכ"ו (ער, א). וראה גם תורת מנחם - התוועדויות ח"ט ע' 313 הערה 210. וש"נ.
 (101) ראה סה"ש קיץ הש"ת ע' 140. וראה גם תורת מנחם - התוועדויות ח"י ס"ע 58.
 (102) ד"ה ויחלום תש"ח פ"ד (סה"מ תש"ח ע' 83).
 (103) מלכים א ו, א. וראה לקו"ת מטות פו, ג. ובכ"מ.
 (104) ר"ה יא, א.
 (105) ראה פרש"י שם: "כשנחודש אייר נולדו כבר בניסן".
 (106) ראה גם שיחת ש"פ אחרי, מבה"ח אייר תשכ"ה סי"ב (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ג ע' 261). וש"נ.

1 ועד להמשכה ד"אני הוי" (כסיום הכתוב⁵²) שלמעלה מסדר השתלשלות - שזהו אור שנמשך ממקום
2 נעלה ביותר שאין אתערותא דלתתא מגעת שם, אלא שאעפ"כ יש צורך בעבודת האדם, שע"ז נעשה
3 "אתר שלים"¹¹⁵, שבו יומשך אור נעלה זה (וע"ד שגם ענין המתנה בא רק לאחר ש"עביד נייחא
4 לנפשי"¹¹⁶).

5 ולהעיר גם מתורת המגיד¹¹⁷ על הפסוק¹¹⁸ "קדושים תהיו גו'", "יכול כמוני כו' קדושתו למעלה
6 מקדושתכם"¹¹⁹, שגם "קדושתו למעלה" נעשית ע"י "קדושתכם". וענין זה מתאים גם עם המשל המובא
7 במדרש¹²⁰ מבני המדינה שעשו ג' כתרים למלך כו', שגם הכתר הג' שנותן המלך בראשו נעשה ע"י בני
8 המדינה דוקא.

9 טז. וכללות הענין דלימוד פרקי אבות (כולל גם הפרק דיום הש"ק זה, שבו נאמר "הוי מתלמידיו
10 של אהרן כו'") הוא הכנה למתן-תורה, שהרי פרקי אבות הו"ע של "דרך ארץ", ו"דרך ארץ קדמה
11 לתורה"¹²¹, והיינו, שזוהי העבודה שעל ידה זוכים לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות (כלשון כ"ק מו"ח
12 אדמו"ר¹²²).

13 וכיון שמ"ת הוא מעין הגאולה העתידה (כמבואר בתניא¹²³), הרי מובן, שע"ז באים לגאולה העתידה,
14 שאז יהי' גם הלימוד דפרקי אבות באופן נעלה יותר, ולאח"ז תהי' קבלת התורה באופן נעלה יותר.

15 וכן תהי' לנו, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

16 יז. בשבוע זה חל יום השנה להתייסדות צעירי אגודת חב"ד¹²⁴.
17 ויה"ר שיקויים בהם מ"ש¹²⁵ "הקטן יהי' לאלף והצעיר לגוי עצום", וגם "גוי גדול (ועצום)"¹²⁶ -
18 גדלות הקשורה עם "גדול הוי"¹²⁷, והרי "אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו"¹²⁸, דקאי על אותיות
19 התורה והתפלה¹²⁹ - ע"י לימוד התורה, נגלה וחסידות, עבודת התפלה וקיום המצוות בהידור, וכל זה
20 באופן ד"טופח על מנת להטפח"¹³⁰, ע"י הוראת "דוגמא חי" לאחרים, ומתוך הצלחה בעבודתם.

21 וע"י פעולות טובות אלו זוכים להמשיך ביאת משיח צדקנו, שיבוא ויגאלנו בקרוב ממש.

22 [לאחרי אמירת ברכה אחרונה, התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "בני היכלא".]

(124) ראה המענה להתוועדות שלהם (אג"ק חכ"ד ע' שכט).
וראה גם שיחת ש"פ שמיני, מבה"ח אייר תש"כ סט"ו (תורת
מנחם - התוועדיות חכ"ח ס"ע 85). וש"נ.
(125) ישע"י ס, כב.
(126) תבוא כו, ה.
(127) תהלים מח, ב.
(128) ראה זח"ג ה, א. זו"ח תשא מד, א.
(129) ראה אוה"ת במדבר ע' טו. אוה"ת לתהלים (יהל אור)
עה"פ (ע' קפב). ועוד.
(130) לשון חז"ל - ברכות כה, ריש ע"ב. ועוד.

(115) ראה זח"ג צ, ב. לקו"ת שה"ש כד, סע"א ואילך.
(116) ראה מגילה כו, ב. גיטין נ, ב. ב"מ טז, א. ב"ב קנו, א.
(117) או"ת פרשתנו סק"ב.
(118) פרשתנו יט, ב.
(119) ויק"ר פכ"ד, ט.
(120) שם, ח.
(121) שם פ"ט, ג. וראה מד"ש בהקדמה לאבות (בשם
ו"מצאתי כתוב").
(122) ראה גם תורת מנחם - התוועדיות חמ"ד ריש ע' 6.
וש"נ.
(123) פל"ו (מו, א).

לקוטי שיחות פרשת קדושים כרך יב

21 של כ"ק אדמו"ר הזקן¹², שכל אחד מבני ישראל
22 "דארף לעבן מיט דער צייט", היינו - בפרשת
23 השבוע.

24 ונקודה משותפת זו שבב' פרשיות אלו, ניכרת
25 ומובנת בפשטות - שמזה הוכחה שגם ההוראה
26 שבזה, מכוונת ומתאימה לכל אחד ואחד:

27 פרשת "אחרי" התחלתה בענין שהוא תכלית
28 הקדושה במקום ובזמן ובבני אדם, בסגנון הידוע:
29 עולם שנה נפש¹³: עבודה בקודש הקדשים, ביום
30 הקדוש על-ידי כהן גדול; וענין הקדושה הוא גם
31 העיקר בתוכנה של פרשת קדושים - התחלתה
32 "קדושים תהיו כי קדוש אני", וגם (קרוב
33 ל)סיומה¹⁴: "והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה'".
34 (ונכפל בתוך הפסוק "והתקדשתם והייתם קדושים
35 כי אני ה' אליכם"¹⁵) - ועד שכל הפרשה על כל
36 עניניה והכתובים שבה נקראת "קדושים".

37 והנה מכיון דקדושה זו שעליה הוזהרו כל אחד
38 ואחד מבני ישראל היא במדריגה גבוהה כזו, שיש
39 לה ערך ויחס לקדושה ד"קדוש אני", כנ"ל,
40 מתעוררת השאלה: איך אפשר לאדם להגיע
41 ולעלות לקדושה דלמעלה שהיא שלא-בערך
42 הענינים דלמטה? - ומפרש הכתוב: "קדושים" (עד
43 כדי קדושה אלקית) "תהיו (גם) לשון הבטחה¹⁶ כי
44 קדוש אני" - מכיון שהוא ית' קדוש, לכן גם כל
45 אחד ואחד מבני ישראל¹⁷, שהוא "חלק אלקה
46 ממעל ממש"¹⁸, יכול ולכן גם צריך (תהיו) - לשון
47 ציווי) להתעלות בתכלית העליה דקדושה.

48 אמנם קדושה נעלית זו דפרשת "קדושים"
49 דורשת הכנה והקדמה - והיא נרמזת ונלמדת
50 בפרשת "אחרי": העבודה דיום הכיפורים ביום
51 הקדוש ובמקום שהוא קודש הקדשים, שעל-ידה
52 באה כפרתם וטהרתם של בני ישראל עד אשר "לפני
53 הוי' תטהרו"¹⁹ - הם "מגיעים" בטהרתם למדריגה

1 א. בתוכן הציווי ד"קדושים תהיו וגו'" מצינו
2 ב' פירושים הרחוקים זה מזה מן הקצה אל הקצה:
3 (א) בפשטות - קדוש מופרש ומובדל¹. ולא רק
4 מובדל מעניני העולם הזה², כ"אם "קדושים תהיו"
5 בקדושה נעלית כזו שיש לה דמיון וקשר לקדושת
6 ה', שלכן "קדוש אני" הוא הטעם וההסברה
7 ל"קדושים תהיו"; עליה בעילוי אחר עילוי עד
8 לתכלית הקדושה³ שלמעלה מכל עניני הבריאה
9 וכל סדר ההשתלשלות⁴. (ב) על-דרך פירוש
10 הגמרא⁵ בכתוב הדומה⁶ לנדון-דידן⁷: "והתקדשתם
11 - אלו מים ראשונים, והייתם קדושים - אלו מים
12 אחרונים", היינו שהקדושה היא בדברים פשוטים
13 וגשמיים - בנוגע לאכילה ושתייה⁸ - שגם בכתוב
14 זה מפרש טעם הציווי "כי קדוש אני"⁹.

15 ב. וביאור הענין:
16 פרשיות "אחרי" ו"קדושים" יש ביניהן
17 (בתוכנן) שייכות מיוחדת (כנראה גם מזה שברוב
18 השנים¹⁰ הן מחוברות), ומובן ששייכות זו יש בה
19 (כמו בכל ענין שבתורה¹¹) הוראה מיוחדת לכל
20 אחד ואחד בעבודתו; ובפרט על-פי פתגמו הידוע

(1) ראה תניא פמ"ו (סו, א): וקדושה הוא לשון הבדלה.

(2) ראה רמב"ן כאן.

(3) ראה תניא שם: אשר קדשנו במצותיו שהעלנו למעלה
קודש העליון ב"ה שהוא קדושתו של הקב"ה בכבודו ובעצמו כו'
והיו לאחדים ממש וז"ש והייתם לי קדושים כי קדוש אני כו'.
עיי"ש.

(4) ראה מאור עינים (מו, ב) עה"פ פיי' מחז"ל (ויק"ר פכ"ד,
ט) "יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני קדושתו למעלה מקדושתכם",
ד"יכול כמוני" הוא בניחותא. וראה אוה"ת עה"פ.

(5) ברכות נג, סע"ב.

(6) ראה אוה"ת קדושים ע' קיד.

(7) שמיני יא, מד. וראה פרשתנו כ, ז. חדא"ג מהרש"א שם.
תו"ת שמיני שם.

(8) ולהעיר שגם בנדון ד"קדושים תהיו" שלכאורה פשט"מ
הוא, כנ"ל בפנים, תכלית העילוי בקדושה, פירש"י "היו פרושים
מן העריות ומן העבירה". ובויק"ר (פכ"ד, ו) מזכיר רק "גדר
ערוה" וראה מפרשי רש"י כאן.

(9) אף שבש"ס שם: "כי קדוש זה שמן טוב (ערב) - הרי
הפ' הוא שטעם זה מוסיף עוד ענין - שמן.

ועפ"ז יומתק הא דאין המברך מברך על מים אחרונים מפני
שאין שמן ערב (ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסקפ"א), כי הטעם הרי
קאי אלפניו ולכן ב' הענינים תקנה ומנהג אחד הוא.

(10) בכל שנה פשוטה (שבכל מחזור (קטן) של יט שנה - יב
שנים פשוטות ושבע - מעוברות (רמב"ם הל' קדח"ה פ"י
ה"י"א)).

(11) מל' הוראה - זח"ג נג, ב.

(12) סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

(13) אשר על ענין ג' בחי' אלו הוא היסוד של ס' יצירה
(אוה"ת יתרו ע' תתטז ואילך).

(14) כ, כו.

(15) שם, ז.

(16) ראה מאור עינים מז, א. אוה"ת קדושים ע' קט.

(17) ראה לעיל הערה 4.

(18) תניא רפ"ב.

(19) אחרי טז, ל.

36 גם "קדושתכם" (שסיבתה וטעמה היא) "קדושת" 37
- עליכם להתעלות בה יותר ויותר.
38 ד. וזוהי ההוראה לכל אחד ואחת מבני ובנות
39 ישראל: אין להסתפק בזה שפעל בנפשו והגיע
40 לדרגא נעלית בעבודתו עבודת ה', כי-אם להשתדל
41 תמיד לעלות בדרגות הקדושה. וגם אם אומר
42 בנפשו שכבר הגיע לדרגא ד"קרבנתם לפני הוי",
43 ואפילו אם באמת הגיע לזה, עליו לדעת שעתה
44 מתחילה פרשת "אחרי" - לאחרי עבודתו ומדריגתו
45 הקודמת צריכה להיות עבודה ביתר שאת וביתר
46 עוז, היא העבודה ד"קדושים תהיו כי קדוש אני",
47 לעלות למעלה מעלה בהררי קודש.
48 ויתירה מזו: לא רק עליה באופן של הילוך
49 מדרגא לדרגא, עליה מסודרת ובמילא מוגבלת;
50 שעם היות שמתעלה לדרגא גבוהה יותר מהקודמת,
51 מכל-מקום מכיון שכל המדריגות הן בערך זו לזו,
52 הרי גם בעלייתו בעילוי אחר עילוי למדריגה רמה
53 ונשאה, עדיין לא יצא לגמרי מ(שייכותו) למצבו
54 ומדריגתו הראשונה. והרי זה בדוגמא לשליכות
55 הסולם, או לטבעות שלשלת - שאין זה אלא סולם
56 אחד ושלשלת אחת, שהטבעת העליונה קשורה בזו
57 שתחתיה, ולכן יש לה קישור ושייכות גם לטבעת
58 הכי תחתונה, ועל-דרך-זה בשליכות הסולם -
59 הציווי וההוראה ד"קדושים תהיו" הוא
60 שהעליות בקדושה צריכות להיות באופן בלתי
61 מוגבל בכמות העליות ובאיכות העליות: להתעלות
62 בעילוי כזה שהיא בבחינת "אחרי" 24 לגמרי לגבי
63 מדריגה שלפניה - שמדריגתו לאחר העליה היא
64 באין-ערוך ואין לה שייכות למעמדו ומצבו
65 הקודם. 25.
66 ה. על-פי הנ"ל תובן השייכות דפרשיות
67 "אחרי" ו"קדושים" להענין דיציאת מצרים, אשר
68 (על-פי רוב) 26 נקראות הן בשבתות שבין פסח

1 ש"לפני (למעלה משם) הוי" 20 - זהו הנותן להם כח
2 ויכולת בעבודה ד"קדושים תהיו", שיעלו ויגיעו
3 להתאחד בתכלית הקדושה ד"קדוש אני".
4 ג. והנה מדובר כבר, ששם הפרשה מרמז על
5 תוכן ענינה 21. על-פי-זה גם ההכנה והנתינת כח'
6 לעלות בקדוש, שעליה בא הכתוב ללמדנו בתחלת
7 פרשת אחרי, הרי היא מרומזת בשמה - "אחרי
8 מות".
9 וביאור הדבר: "אחרי מות", פשוטו כמשמעו,
10 מתייחס לכל המדובר בפרשה, היינו להאזהרות
11 והציוויים הבאים לאחרי מות נדב ואביהוא
12 "בקרבתם לפני הוי". וידוע הפירוש בזה 22:
13 "בקרבתם לפני הוי", שהגיעו לקרוב גדול מאד
14 להוי', לאהבה ותשוקה עצומה להקב"ה, עד
15 שגופם לא היה יכול להכיל גודל חפצה ותשוקתה
16 של הנשמה, ובאו ל'כלות הנפש' ממש.
17 ובכל זה באה תורה בציוויים ואזהרות גם
18 ל"אחרי (מות שני בני אהרן)", היינו שגם המדריגה
19 ד"קרבנתם לפני הוי" אינה תכלית העבודה, אלא
20 שיש לה "אחרי" - להתעלות עוד בעבודה גם
21 לאחרי שהגיע לתשוקה העצומה ד'כלות הנפש'.
22 והיינו שאין הגבלה בעליה מדרגא לדרגא בעבודת
23 הוי'; ובהגיע האדם גם למדריגה נעלית מאד, הוא
24 יכול ו(לכן) צריך לעלות עוד יותר.
25 וזהו הכלל וההקדמה וההכנה בעבודת הקודש
26 שבא ברמז בשם "אחרי" - שאין להסתפק בעבודתו
27 ועלייתו בקדושה עד עתה, אלא שצריך להיות
28 "אחרי" זה, עליה בעילוי על העילוי הקודם.
29 אמנם העבודה עצמה והכח על זה שיכול
30 לעלות בעליה בלתי מוגבלת, בא בהדגשה בפרשת
31 "קדושים": הטעם אשר "קדושים תהיו" עד
32 לקדושה הבלתי מוגבלת, כנ"ל, הוא "כי קדוש אני
33 - קדושתו למעלה מקדושתכם" 23, שכל עליה
34 שלכם בקדושה - עדיין "קדושתו למעלה", היא
35 למעלה מכל הגבלה ובבחינת אין-סוף ממש, ולכן

(24) "מוות" - ביטול דרגא הקודמת. וע"ד דר"ז צם מ' תעניות
דלישכח תלמוד בבלי (ב"מ פה, א (כג"ה הרש"ל)). ועד"ז עלי
בנהר דינור ובין ג"ע לג"ע דלישכח חיזו דדרגתו הקודמת (תו"א
לב, ד. סט, ג. א. בס' אתהלך - לייאזניא ע' קכו. שם ע' קסח.
ובכ"מ).

(25) ראה בביאור ההפרש בין עבודת המלאכים שאף שגם הם
עולים ממדרי' למדרי' נק' "עומדים", והנשמות דוקא נק'
"מהלכים" (לקו"ת שלח לח, ד. ד"ה צאינה וראינה תר"ס. ד"ה
שובה ישראל תרס"ו. ועוד).

(26) פ' קדושים - תמיד לאחרי חה"פ. ופ' אחרי - לפעמים
(ראה תואו"ח סתכ"ח) בשבת הגדול שלפני הפסח.

(20) לקו"ת אחרי כו, ג. כז, ד.

(21) ראה לקו"ש ח"ה ע' 58.

(22) ראה אוה"ח עה"פ באריכות* (נחבאר בביכ"ל "להבין ענין
הנסירה" - ירושלים רעא, א. וצ"ע למי הוא). ד"ה כתוב באוה"ח
(לאדה"ז אתהלך - לייאזניא). ד"ה וכל הלכות (אוה"ח אחרי ע'
תקלה ואילך). ד"ה אחרי מות תרמ"ט. ובכ"מ.
(23) ויק"ר שם.

(* בס' נר למאור (מרגלית) ציין לכמה ס' המבארים אוה"ח זה.

18 כנ"ל שייכת לכל בני ישראל מן הקצה אל הקצה:
19 אלו שהם קדושים ומופשטים מכל שייכות לעניני
20 עולם הזה, ועד לאלו שעדיין עסוקים בהם ממש
21 באופן פשוט³⁴.
22 ועל-פי הוראת אדמו"ר הזקן בפתגמו: "לעבן
23 מיט דער צייט": בזמן שקוראים ולומדים פרשיות
24 "אחרי-קדושים" יש בהן הוראה בחיים לכל אדם
25 מישראל - מבעלי מדרגה גבוהה, שלא יאמרו די
26 להתעלות בעבודתם; ואלו הרחוקים מאד מדרגא
27 זו, שאל יפלו ברוחם שלא יוכלו לעלות בקודש
28 כל-כך וישארו במדרגתם התחתונה, אלא שגם הם
29 יכולים לעלות בעילוי אחר עילוי ועד לאין-ערוך,
30 ועד לדרגא ש"קדושתו למעלה - (היא)
31 מקדושתכם" - כפירוש הידוע בזה³⁵,
32 ועל-דרך הפירוש: דע מה למעלה ממך, פירוש:
33 דע כל מה שלמעלה, הכל הוא ממך³⁶.

1 לשבועות²⁷, היינו בזמן הנמשך וקשור ליציאת
2 מצרים²⁸:
3 יציאת מצרים ענינה יציאה ועליה (כמו
4 שנאמר²⁹ - המעלך מארץ מצרים) ממצב למצב
5 אחר שאין כל ערך ביניהם - הן בגשמיות "מעבדות
6 לחירות"³⁰ והן ברוחניות "מאפילה לאור גדול"³¹.
7 וידוע³² ש"בכל דור ודור וכל יום ויום חייב אדם
8 לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים" - היינו
9 שבעבודתו היום הוא יוצא ממדרגתו של אתמול,
10 הנחשבת כ"מצרים" ו"הגבלות" לגבי יכולתו היום.
11 ו. ועל-פי-זה יש לתווך ב' הפירושים הנ"ל
12 ב"קדושים תהיו": (א) קדוש ומובדל בתכלית,
13 יציאה והתעלות בלתי מוגבלת, ועד - לקדושתו
14 שלמעלה; (ב) דוגמת פעולת "מים ראשונים" ו"מים
15 אחרונים", שהם מפני הטומאה והזהמא וסכנת
16 מלח סדומית³³ - והיינו להדגיש ולהורות
17 שהעבודה ד"קדושים תהיו" במעלתה הכי נעלה

(משיחת שבת פרשת אחרי-קדושים תשל"א)

(27 ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב.

(28 ראה שמות ג, יב וברש"י שם.

(29 שופטים כ, א.

(30 הגש"פ ברכת אשר גאלנו.

(31 אור גדול הוא הארת ע"ק שע"י באים אור המוחין גדלות

(ס"י האריז"ל - קול יעקב).

(32 תניא רפמ"ז (וראה פסחים קטז, ב).

(33 ראה טושו"ע אדה"ז או"ח רסקנ"ח ורסקפ"א.

(34 ועד גם לאלו שצריך להזהירם שיהיו פרושים מן העריות
ומן העבירה - כנ"ל הערה 8.
(35 מאור עינים קדושים מו, סע"ד. שם מז, ב. מז, ד. אוה"ת
ר"פ קדושים.
(36 לקו"א לזה"מ סקצ"ח. וכן בשם אדה"ז (ס' השיחות
תש"ד ע' 23).

אגרות קודש

ב"ה, כ"ג ניסן, תשי"ח

ברוקלין

הרה"ג הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ

מוה' שניאור זלמן שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מי"א ניסן, וכן הידיעה אודות חלוקת המצה שמורה ובטח יהיו
יותר פרטים בזה, וע"ד שעשו אשתקד ומובן שבזה גם רשימת המקבלים וכלשונו גם אנ"ש הקשורים
הבלתי דרים פה וכו'.

... ת"ח על ברכתו מרא דאתרא של כפר חב"ד של כ"ק מו"ח אדמו"ר וכל המברך
יתברך כמ"ש ואברכה מברכך, יזכה לנהל עדתו בדרכי החסידות שהם דרכי נועם ושלום, וביחד עם
זה מכוונים לכוונת רבותינו נשיאינו היא הכוונה העליונה שמהיסוד שלה היא אהבת ישראל וכידוע
הפתגם ששמענוהו כ"פ מכ"ק מו"ח אדמו"ר בשם הבעש"ט, שצריכים להיות במילואה אפילו לאיש
ישראלי הנמצא בקצה העולם שמעולם לא ראהו, וגם מזה מובן גודל האהבה, שבשביל הפכה סובלים
כל הגלות, ועוד מובן ביותר בהנוגע לאה"ק ת"ו אשר עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה עד אחרית שנה
בהוספה על מה שבכל מקום גם בחו"ל ה' נצב עליו כו' ובוחן כליות ולב.

בברכה לבשו"ט באמת בכהנ"ל.

ילקוט לוי יצחק על התורה

ג' פעמים⁶ אלקים, והע"ה שנה רומז על המתקת המוחין דקטנות במוחין דגדלות, שהוא מספר האותיות⁷ דג' שמות הוי' ואלקים במלואן, ועוד ו' לנגד הוי' שמות דהוי' אלקים, עיין בלקוטי תורה⁸ פרשת לך.

וזהו⁹ שאסתר היתה בת ע"ד שנה כמנין הדסה כשנלקחה אל בית המלכות, שהוא לנגד הע"ה שנה דאברהם כמ"ש במד"ר פרשת לך ע"ש, והוא המתקת שם אלקים¹⁰ בהאותיות הקודמין¹¹ לו שמספרם ע"ד,

באלקות, למדות שבלב, וזהו¹² קטנות המוחין, שהתפעלות השכל שבמוח מתכווץ ומתמעט, שאינו פועל בהרגש מדות שבלב ע"ש. ראה אור התורה פרשת וארא עמוד קנח.

(6 אלקים (בג"י 86), ג' פעמים $(86 \times 3) = 258$, חר"ן. ועיין גם לקמן סימן ריא, דשם אלקים בחי' דין וגבורה הוא בחי' מוחין דקטנות, משא"כ שם הוי' הוא בחי' מוחין דגדלות.

(7 פירוש: הוי' במילואו הוא "ויר"ד, ה", וי", ה"י" שהוא 10 אותיות, וג' פעמים (10×3) הוא מספר 30, ושם "אלקים" במילואו הוא "אלף, למד, הא, יוד, מם" שהוא 13 אותיות, וג' פעמים (13×3) הוא 39, סך הכל $39 + 30 = 69 + 6$ (לנגד הששה שמות עצמם) — ג' פעמים הוי', וג' פעמים אלקים) = ע"ה, 75.

(8 לקוטי תורה מהאריז"ל עה"פ "ואברהם בן ע"ה שנה בצאתו מחרן".

(9 פירוש: מבאר דכמו בתיבת "פורים" מרמז על המתקת שם אלקים ע"י שם הוי', כן עד"ו ד"אסתר" הוא ע"ש ההסתר וההעלם כמ"ש (דברים לא, יח) "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא" (ראה חולין קלט. אסתר מה"ת מנין וכו'), והשם הדסה (בג"י ע"ד) הוא מרמז על המתקת הגבורות וההעלם, שהוא המתקת שם "אלקים" עצמו, ע"י האותיות הקודמים. (ועם הכולל הוא בגי' ע"ה, נגד ע"ה שנה דאברהם).

(10 ענין זה מובא בזהר חלק ב' עמוד רסא, ב. ומבואר בפרי עץ חיים שער חג המצות פרק א' (המצויין כאן) וז"ל: בסוד חילוף שם אלקים, והוא שם אכדט"ם. והענין: כי אלף אינה יכולה להתחלף, כי אין אות אחרת קודמת אלי', אבל למד תתחלף בכ' הקודמת אלי', וכן הה' מתחלף בד' הקודמת אלי', עד אות י' נתחלף בט' הקודם אלי'. אך ס' של אלקים אמת שהיא מתחלפת, כי ס' דאלקים הוא מ"ם סתומה, ומתחלפת במ' פתוחה הקודמת אלי'. אך שלפי שלעולם כל אות ס' אחרונה שבכל תיבה היא סתומה, לכן נכתב שם זה אכדט"ם באות ס' סתומה, ואמנם בערך א' נקרא גם אות מ' מתחלפת, אך בערך שנתחלפה באות ס' שכמותה, אינה נקראת נתחלפת.

והנה שם זה יותר פנימי מן שם אלקים, כי שם זה הוא אותיות קודמת לשם אלקים, ולכן הם יותר רחמים. משא"כ, שאם ה' נתחלף באותיות אחרונות של אחר אותיות אלקים, והוא שם במוכ"ן, כנזכר בזהר (פרשת פקודי דף רסב), והוא יותר תחתון ודין משם אלקים.

ואע"פ שבשם הוי"ה הוא להיפוך, שכל מה שמתחלף הוא דין. והענין הוא, שם הוי"ה הוא רחמים פשוטים, וכאשר יתחלף, מורה על העלם הרחמים, וכן בשם זה, ההתחלפות מורה על העלם הדין, שהוא בסוד בשם אלקים, נמצא כי השם אכדט"ם, עליון ופנימי יותר משם אלקים, ולסבת מציאות שם זה, נקרא בינה אלקים חיים*, והוא בסוד שם זה. וכ"מ שתמצא אלקים חיים, הוא רומז לשם זה. עיי"ש. ראה שיחות קודש ה'תשל"ו ש"פ האזינו (שבת תשובה) סעיף מב.

(11 ראה גם לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד רנב. שכד. (* ראה המשך תרס"ו עמוד תקנו, ביאור החילוק בין "אלקים" סתם, ובין "אלקים חיים".

בראשית יב, ד - וילך אברהם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט ואברהם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן

פג

ביאורים ורמזים בהמדרש (ב"ר פ"ל, יג) דאברהם הי' בן ע"ה שנה כשיצא מחרן, וכן אסתר המלכה הי' ע"ה שנה כמנין הדס"ה (ע"ה וכו') כשבאה לאחשוורוש

ואברהם בן שבעים וחמש שנים, הה"ד (אסתר ב, ז) ויהי אומן את הדסה היא אסתר. רבי ברכיה בשם רבנן דתמן אמר, אמר הקב"ה לאברהם אתה יצאת מבית אביך בן שבעים וחמשה שנים חייך, אף גואל שאני מעמיד ממך יהיה בן שבעים וחמשה שנים כמנין הדסה.

בראשית רבה פרשה ל, יג

אתה יצאת, שזהו התחלת צמיחת מלכות שמים בעולם אשר זהו הישועה האמיתית וגאולת אברהם, ומעשה אבות סימן לבנים הגאולת ישראל בימי המן, וכמו שעזב אברהם אביו ואמו לפנות לעבודת ה' כן אסתר תהיה בלא אב ואם וכמ"ש (תהלים כז, י) כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספני, ותהיה בת ע"ה שנה ותבא הישועה על ידה בזכותך. מנין הדסה, הדסה בגימטריא ע"ד שאז נלקחה מבית מרדכי אל בית הגי שומר הנשים, וי"ב חודש היתה בתמרוק' הרי ע"ה, ועיין בילקוט אסתר כל המאמר. פירוש מהר"ו

הנה שם הוי' הוא בחי' חסדים — מוחין דגדלות, ושם אלקים הוא בחי' גבורות — מוחין דקטנות.

וענין זה שייך ביחוד לפורים שהוא המתקת מוחין דקטנות ע"י מוחין דגדלות, שלכן מספר פורים¹ הוא ג' פעמים הוי' אלקים, ועיין בלקוטי תורה להאריז"ל² פרשת וישב, והיינו בחי' נס המלובש בטבע כמבואר ברשימה³ דמורדיא דלברות.

והע"ה אלף⁴ שהרגו בנס דפורים הוא בזכות הע"ה שנה דאברהם כשיצא מחרן, שחרן⁵ הוא מוחין דקטנות

(1 פורים בגי' 336, וכן ג' פעמים הוי' $(26 \times 3) = 78$, + ג' פעמים אלקים $(86 \times 3) = 258$, ביחד $258 + 78 = 336$.

(2 עה"פ ויהי אחר הדברים האלה וכו'.

(3 ראה לקוטי לוי יצחק, ליקוטים על פסוקי תנ"ך ומחז"ל עמוד קעז ואילך (מרשימות פורים תרצ"ד).

(4 אסתר ט, טז) "ושאר היהודים אשר במדינות המלך נקהלו ועמד על נפשם ונוח מאיביהם והרג בשנאיהם חמשה ושבעים אלף וגו'".

(5 שחרן הוא מוחין דקטנות, ראה תורת חיים בראשית (פרשת לך לך) צ, א ואילך. קסו, סע"ב. ד"חרן בגי' "גרין" (עם הכולל), שהוא בחי' מיצר הגרון שמפסיק ומבדיל בין המוחין שבראש — השגה והבנה

שמותיהן שוות, להורות שהמן הוא הלעומת דאברהם¹⁶. אברהם נטע אמונה, ויטע אשל בכאר שבע כו' בשם ה' אל עולם¹⁷, והמן רצה לעקור אמונה, ועשה עץ¹⁸ גבוה נ' אמה הלעומת דאשל דאברהם. אברהם מסתיים באותיות ה"ם, והמן מתחיל באותיות ה"ם.

אך המ' דאברהם הוא מ'¹⁹ סתומה, בסוד החותם שאין יניקה ללעו"ז, ובהמן הוא מ' פתוחה שאז יש יניקה ללעו"ז, והיינו מה שאח"כ²⁰ הוא נ', העץ דנ' אמה, וד"ל. לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד שב

(ולהעיר מהע' ד' רבתי דשמע כו'¹³ אחד), ועיין בפרי עץ חיים בכוונת פסח ובכוסות של פסח וד"ל. והוא המתקת המוחין דקטנות ע"י המוחין דגדלות. ושייך זה לפורים, כי המן ובניו הם הלעומת¹⁴ דאברהם ויצחק, שזהו המאמר רז"ל¹⁵ שאימא דאברהם ואימ' דהמן

(12) ראה לקוטי תורה מהאריז"ל שיר השירים א, ב. וד"ל: ר"ת 'כי טובים דודיך מ'מין הוא כדט"ם, וחסר מזה השם אות א' להיות חילוף אלקים כנודע, וזה השם נמשך אלי' מן הבינה הנקרא יין משם ס"ג שבה, ועם י' אותיותיו ע"ג כמנין כדט"ם, ועם תוספות א' כנגד השם נעשה אכדט"ם, והא' הזו לוקחת משם אהי"ה ושם זה עולה ע"ד שהם סוד ע' וד' גדולה דשמע. עכ"ל.

פרי עץ חיים, שער ספירת העומר פרק ד' וז"ל: שם אכדט"ם שבבינה, שהוא חילוף של אלהי"ם, ולכן הוא יותר רחמים, ואלו הם סוד ה' גבורות דגדלות, וז"ס (ישע' כד, ו) בטחו בה' עדי עד, הוא שם אכדט"ם גימ' ע"ד להיותו רחמים, לכן תלוי בו הבטחון, ולזה רמזו בזה פרשת וארא (כב.), על פסוק זה, ושם נאמר כי עד"י הוא בבינה, ויובן עם מה שאמרנו כאן.

ואמנם מה שנתחלף שם אלהי"ם, הן ג' אותיות אמצעיות שהם כד"ט, כי אותיות א"ם אינן מתחלפות, ואותיות אלו המתחלפות מדין ונעשין רחמים, הם ג' ל"ג, וזהו (בראשית לא, נב) ע"ד הג"ל הזה ביני וביניך, כי שם נקרא ע"ד, וג' אותיות אלו המתחלפות גי' ג"ל, זהו (בראשית לא, מח) הגל הזה ע"ד.

(13) דברים ו, ד.

(14) ראה בפנים בלקוטי לוי יצחק, דהיו להמן ר"ח בנים (מגילה טו): והוא הלעומת דיצחק שמספרו ר"ח ע"ש. עיין לקמן סימן קלא. קלא. (15) בבא בתרא צא. "ואמר רב חנן בר רבא אמר רב, אמ' דאברהם אמתלאי בר כרנבו, אמ' דהמן אמתלאי בת עורבתי". ראה גם לעיל סימן פ. לקמן סימן קלא.

המשך ביאור למס' ביצה ליום שישי עמ' ב

להו, לא גלי דעתיה שהוא מאלו שאוכלים אותם כך ולא פקע מהם שם מוקצה לגביו. אמר רבי ירמיה, תא שמע שאין מוקצה לחצי שבת, מפולין ועדשים שנהגו לבשולם ולאכולם ביו"ט, דהא פולין ועדשים מעיקרא – בין השמשות קודם בישולם חזו לכוס – ראויין הם לאכלם חיים, שדיניהו בקדירה אדחיו להו – משהשליכם בקדירה לבשולם והרתחים נדחו מאכילה.

ולכן בלי הזמנה אסורים, א"כ קשה להפיר, כי אומין להו מאתמול מאי הו – מה מועילה הזמנה קודם שנדחו. אלא על כרחך צריך לפרש את הברייתא באופן אחר, ואין לפשוט מכאן לענין מוקצה לחצי שבת: לא צריך אלא באופן דאחזו ולא אחזו – שיבשו הפירות מבעוד יום אבל לא כל צרכן, באופן דאיכא אינשי דאכלי ואיכא אינשי דלא אכלי – יש אנשים שאוכלים אותם, ויש שאינם אוכלים אותם כך. ולכן, אם אומין להו מבעוד יום, גלי דעתיה שהוא מאלו שאוכלים אותם כך ואינם מוקצים, אבל אם לא אומין

שהוא מנלה את לפה. וכן, וסותר את שיערה – מתיר הכהן את שיערה מקשירתו לאחר שגילה את שיערה, כדי לנוולה ויגרום לה שתודה. רבי יהודה חולק ואומר, שאם היה לפה נאה לא היה מנלה, ואם היה שיערה נאה לא היה סותר, כדי שלא יתגררו בה הכהנים. אם היתה מתבספת בלבנים – אם היתה לבושה בגדים לבנים, מבספת בשחורים – מלבישים לה בגדים שחורים כדי לנוולה. וכן אם היה עליה פלי זהב – תכשיט זהב.

המשך ביאור למסכת סוטה ליום השביעי לעומר עמ' א

אני, היו מעלין אותה לשער המזרח – השער החיצוני של הר הבית, שעל פתח שער נקנור – ומשם לשער העזרה הנקרא שער ניקנור, ששם הוא המקום שבו היו משקין את הפסולות, ומטהרין את תיולדות – שהיו עומדות שם היולדות בשעה שמקריבים את קרבן טהרתם, ומטהרין את המצורעין – מזים את הדם על ידם ורגלם. ובהן אותה בכגריה – בפתח הצואר, ומושך כלפי מטה, אם נקרעו בגדיה מחמת המשיכה, נקרעו ואינו מקפיד על כך, ואם נפרמו – ואף אם נפרמו לקרעים רבים, נפרמו, וכך מושך הכהן את בגדה עד

יט, ב – דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם

א. וידבר ה', דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם. איכא למידק דקדושים היו מיבעי ל'. גם מה נתינת טעם הוא אומרו כי קדוש אני ה' וכו'.

ויראה עם מה שאמרו פ"ה דב"ב (עה:): עתידין צדיקים שיקראו על שמו של הקב"ה, עתידין צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש שנאמר (ישעי' מג, ז) כל הנקרא בשמי קדוש יאמר לו. משום הכי אומר קדושים תהיו, מאחר שקדוש אני ה' ואתם עתידין להשוות אלי בשם ובקדוש, צריכין אתם לזהר מאד במדת הקדוש והבן.

יוסף לקח'

ב. בפ' קדושים (יט, ב) "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם", וידוע דיוק המפרשים, (א) מהו כפל הלשון "דבר... ואמרת", (ב) מתחלה דבר ואח"כ אמירה, (ג) קדשים חסר ואו, קדוש מלא ואו, (ד) "קדשים תהיו" מתייחס אל בני, "קדוש אני" מתייחס להקב"ה.

ובדרך אפשר יש לפרש דהפסוק מרמז מה שמובא בספר מאמר מרדכי פ' פנחס (וכן הובא מהחיד"א, בספרו כסא דוד, דרוש ז' לשבת הגדול, ובספר פני דוד פ' תולדות), מביאים חלום שחלם הגאון אב"ד דק"ק בריסק כמה"ר אברהם עפשטין ז"ל בר"ח אדר ה'שע"ה וז"ל חלמתי חלום, שנשאתי ונתתי בשיבה גדולה לידע ענין הקדושה, שאנו אומרים ג' פעמים קדוש קדוש קדוש (ישעי' ו, ג), ואין אנו אומרים ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו עד אחר פעם ג'.

ונתגלה לי הטעם כי ג' פעמים קדוש הם כנגד ג' בנינים דבתי המקדשות, והוא כי בכל פעם שנבנה בהמ"ק הי' הייחוד קדושה בזיווג אחד, והקליפה היתה נפרדת כל חד מחברתה, ושרשי הקליפות הן ד' מאות איש, שהם עם בית עשו לק"ש (עובדי' א, יח), גימטריא ד' מאות.

וזהו תיבת קדו"ש תיבת ד"ו באמצע שהוא הזוג הקדוש, ד"ו פירוש זיווג כמ"ש חז"ל (קידושין מא) טב למיתב טן ד"ן וכו' ותיבת ק"ש שהם הקליפות נפרדין ק' בתחלת התיבה, וש' בסוף התיבה.

וזהו נגד בנין בית הראשון שהי' כן הקדושה בחיבור והקליפה בפירוד, ואח"כ בעוונתו נחרב בהמ"ק, וע"כ אין מקום ראוי לומר אחר זה ה' צבאות, ואח"כ פעם ב' קדוש כנגד בית שני הי' ג"כ הקדושה בחיבור והקליפה בפירוד כנ"ל, ונחרב ג"כ בעוונתו ואין אנו יכולים לומר אחר זה ה' צבאות, ובמהרה בימינו בית ג' שיבנה יהי' קיים, ואז ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו עכ"ל.

וי"ל דזהו מה שרמז לנו הקב"ה בפסוק, קדשים תהיו לשון רבים, הוא רמז דבית המקדש ראשון ושני, דנבנה ע"י בני אדם, בית ראשון ע"י שלמה, ובית שני ע"י כורש וכו', וכיון שנבנה ע"י בני"א סוף נחרבו, וכיון שלא הי' שלימות הייחוד המרומז באותיות "דו" כנ"ל, ע"כ קדשים חסר ואו, דסוף סוף נחרב הבתי מקדשות אלו, ולא הי' ייחוד השלם, והבית השלישי מרמז במ"ש "קדוש אני", מלא ואו דאז יהי' מלא כל הארץ כבודו, ולכן קדוש מלא ואו, ויהי' אותיות "דו" באמצע, הזוג הקדוש לעולם בנין נצחי לעולם ועד.

וע"כ מתייחס הבתי מקדשות הא' וב' להאדם, דנבנה ע"י בני"א, ולכן נחרבו, משא"כ הבית השלישי מתייחס אל הקב"ה "כי קדוש אני", ויהי' בנין נצחי (עיין רבינו בחיי מ"ש בארות דיצחק, תולדות כו, כ).

וי"ל דזהו כפל הלשון דבר כנגד קדשים תהיו ואמרת כנגד קדש אני, עפ"י המבואר דלשון דבר הוא לשון קשה "כמ"ש דבר האיש אדוני הארץ קשות (עיין מדרש תנחומא צו יג), ואמירה הוא לשון רכה כמ"ש במכילתא (פרק יט פרשה ב, ג) עה"פ כה תאמר לבית יעקב, בלשון רכה אמור ראשי דברים, וע"כ כנגד הבית הראשון שבסוף נחרב כתוב לשון דבר הקשה, ובנין העתיד שיהי' נצחי כתוב לשון רכה, וה' יאר עינינו בתורתו הקדושה.

זרע יצחק

יט, ג – איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו אני ה' אלקיכם

ג. חמשה בני סמכי הוו לי' לאבימי בחיי אביו, וכי הוה אתי רבי אבהו קרי אבבא, רהיט ואזל ופתח לי', ואמר, אין אין, עד דמטא התם, יומא חד א"ל אשקין מיא, אדאייתי לי' נמנם, גחין קאי לי' עד דאיתער, איסתייעא מלת' ודריש אבימי (תהלים עט) מזמור לאסף אלקים בא גוים בנחלתך. קידושין ל"א ע"ב

בני סמכי הוו לי' לאבימי בחיי אביו, ואפילו הכי כי הוה קרי ר' אבהו אבבא הי' אבימי רץ ופותח לו ואינו מניח לאחד מבניו לילך.

אין אין, אפתח אפתח.

איסתייעא מילתא, בעודו גחין לפניו שהבין במדרש מזמור אחד שבספר תהלים, שלא הי' מבין בו קודם לכן לדורשו, וי"מ שמקרא זה לבדו דרש, מזמור לאסף אלקים באו גוים בנחלתך וגו' קינה לאסף מיבעי לי', ודרש כך שאמר אסף שירה על שכיילה הקב"ה חמתו בעצים ובאבנים שבביתו, ומתוך כך הותיר פליטה בישראל, שאלמלא כך לא נשתייר משונאי ישראל שריד וכן הוא אומר כלה ה' את חמתו ויצת אש בציון (איכה ד).

רש"י

♦ יום ראשון כ' ניסן ♦

א ומליל יי עם משה למימר:

יט (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

ב מלל עם כל כנשתא דבני ישראל ותימר להון קדישין תהון ארי קדיש אנא יי אלהכון:

(ב) דבר אל-כל-עדת בני-ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני יהוה אלהיכם:

כ"י דבר אל-כל-עדת בני-ישראל. (ויקרא רבה. ת"כ) מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל מפני שרב גופי תורה תלויין בה. קדשים תהיו. הווי פרושים מן העריות ומן העבירה, (ויקרא רבה) שכל מקום שאתה מוצא גדר ערונה, אתה מוצא קדשה: (לקמן כא) "אשה זנה וחללה וגו'" – "אני ה' מקדשכם"; (שם) "ולא יחלל זרעו..." אני ה' מקדשו"; (שם) "קדשים יהיו..." אשה זנה וחללה וגו'".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות ח"י ע' 322)

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם (יט, ב)

בא הכתוב, אחר שפרט האסורים שאסור אותם לגמרי, וצוה בדבר כללי - שנהיה פרושים מן המותרות (רמב"ן) אדם יכול לחשב שהמצוה "להיות פרושים מן המותרות", היא רק לאדם שנמצא בדרך רוחנית נעלית, ומקים פבר את כל מצוות התורה. מדגיש הכתוב "דבר אל כל עדת ישראל" - גם מצוה זו חלה על כל אדם מישראל. וטעם הדבר - "כי קדוש אני": מאחר שהקב"ה הוא אלקיו של כל אחד ואחת מישראל - חל עליו הצווי לקדש את עצמו כדי להדמות להקב"ה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ח ב עמ' 432)

מפני שרב גופי תורה תלויין בה (רש"י יט, ב)

אמרו רז"ל, שיש ג' פרשיות המכילות ששים מצוות: פסחים, נזיקין ופרשתנו. ונדקא פרשתנו נאמרה בהקהל, שכן לא זו בלבד שהיא מכילה דינים רבים, אלא רב דיני התורה תלויים בצווי הכללי "קדושים תהיו". ובלשון הרמב"ם: "היה קדוש בעשותך כל מה שצויתך עליו". ולא נקט "שכל גופי תורה", כי יש מצוות שנאמרו לפני פרשתנו, ועל כרחך שנתן לקימן גם בלי צווי כללי זה.

ג גבר מן אמה ומן אביה תהון דחלין וית יומי שפיא דיילי תטרון אנא יי אלהכון:

(ג) איש אמו ואביו תיראו ואת-שבתתי תשמרו אני יהוה אלהיכם:

כ"י איש אמו ואביו תיראו. כל אחד מכם תיראו אביו ואמו; זהו פשוטו. ומדרשו: (תורת כהנים. קידושין כט)

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

יח; וכן מצינו שם עוד בשאר האזהרות: 'אלמנה וגרושה...' את אלה לא יקח... ולא יחלל זרעו, ומסיים הכתוב: אני ה' מקדשו (שם פסוק טו); וכן 'קדושים יהיו' ומפרש והולך: 'אשה זנה וחללה לא יקחו' (שם פסוקים יז). אף כאן עיקר הלשון 'קדושים תהיו' מוסב על העריות שפבר נאמרו בפרשה הקודמת, ועתה בא להוסיף עליהם עוד, להשלים קדושתם (גרא, מדרש"ל): תורה ג

(ג) איש אמו ואביו תיראו. אף שפתח בלשון חיד ונאמר 'איש', הרי הוא מסיים בלשון רבים ונאמר

כסיום לפרשת העריות הנאמרה למעלה, והן כפתיחה לפרשה הבאה. וכן הוא אומר: 'קדושים תהיו' - הווי פרושים מן העריות שפבר הוזהרתם עליהם, וגם מן העבירה - משאר עבירות אשר אני בא עתה לצוות ולהוסיף עליהם, ועל ידי זה תהיו 'קדושים' בשלימות. ואולם עיקר לשון 'קדושה' אמור לגבי שמירה והתרחקות מן העריות, שכל מקום במקרא שאתה מוצא גדר ערונה אתה מוצא לשון קדושה. כגון כשהכתוב מזכיר את הפהנים: 'אשה זונה וחללה לא יקחו' וגו', נאמר לאחריו: 'אני ה' מקדשכם' (לקמן כא

יט (ב) דבר אל כל עדת בני ישראל. לשון הכתוב ברוב המצוות הוא 'דבר אל בני ישראל', וכאן שינה ואמר 'אל כל עדת', מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל - כלומר, שנצטוו ישראל להתאסף כולם ולשמוע את הדברים מפי משה עצמו ולא כבשאר פרשיות אשר היו מעטים שנשארו באהליהם, מתוך שהם סומכים שישמעו אחר כך מפי אחרים]. מפני שפרשה זו מיוחדת היא שרוב גופי-תורה תלויין בה - כלומר, דברים עיקריים ויסודיים נאמרו כאן. ולכך ראוי שבולם ישמעו אותם מפי משה (ספרא) (נח"י, מהר"ח): קדושים תהיו. המקרא הזה בא הן

אין לי אלא איש, אשה מנין? כשהוא אומר: "תיראו", הרי פאן שנים. אם-כן, למה נאמר "איש"? שהאיש ספק בידו לעשות, אבל אשה רשות אחרים עליה. אמו ואביו תיראו. פאן הקדים אם לאב, לפי שגלוי לפניו שהבן ירא את אביו יותר מאמו. ובכבוד, הקדים אב לאם, לפי שגלוי לפניו שהבן מכבד את אמו יותר מאביו, מפני שמשדלתו בדברים. ואת שבתתי תשמרו. סמך שמירת שבת למורא אב, לומר: אף-על-פי שהזהרתיך על מורא אב, אם יאמר לך: 'חלל את השבת'! אל תשמע לו, וכן בשאר כל המצוות. **אני ה' אלהיכם**. (יבמות ח) אתה ואבך חייבים בכבודי, לפיכך לא תשמע לו לבטל את דברי. (ב"מ לב. קידושין לו) איזהו מורא? לא יושב במקומו, ולא ידבר במקומו, ולא יסתור את דבריו. ואיזהו כבוד? מאכיל ומשקה, מלביש ומנעיל, מכניס ומוציא.

(ד) אל-תפנו אל-האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם אני יהוה אלהיכם:

רש"י אל-תפנו אל-האלילים. לעבדם. (ת"כ). אלילים לשון 'אל' – כלא הוא חשוב. ואלהי מסכה. תחלתן אלילים הם, ואם אתה פונה אחריהם סופך לעשותן אלהות. לא תעשו לכם. לא תעשו לאחרים ולא אחרים לכם. ואם תאמר: לא תעשו לעצמכם, אבל אחרים עושין לכם? הרי כבר נאמר (שמות כ א): "לא יהיה לך" – לא שלך ולא של אחרים.

רש"י כפשוטו – מהדרת לשם

רוח], ולא יסתור ויבטל את דבריו – כגון שהאב אומר כך וכך, והבן מפריכו ואומר שאין הדבר כן, שכל אלו הדברים יש בהם משום פגיעה בכבודו ועל הבן להיות 'ירא וחרד' על כבוד אביו. ואיזהו כבוד? כגון: מאכיל ומשקה, מלביש ומנעיל, מכניס ומוציא [מביא לבית את הצריך להכניס, ומוציא מן הבית את הצריך להוציא]. כלומר, יכבדם וישרתם בעשיית רצונם ככל מה שהם מצפים ממנו שיטרח בעבורם (קידושין לא.) (ר"ה, נח"י): תורה ד

(ד) אל תפנו אל האלילים. אל תתבונן בהם, על דעת לעבדם (קיצור"מ, ב"ם). והכינוי 'אלילים' אינו לשון 'אל' כי אם לשון 'אל', כלומר כלא הוא חשוב – שהעבודה ורה אינה כלום [וכפילות אות למ"ד בתיבת 'אלילים' הוא להפליג ביותר במשמעות לשון 'אל', וכדרך שמצינו בשאר תיבות הפפולות כגון 'רקרק', 'אדמדם' ולעיל יג, מט], שמשמעים: ירוק ביותר, אדום ביותר [באמרי]:

ואלהי מסכה. בתחילה קורא אותם הכתוב 'אלילים' ואילו פאן קוראם 'אלהי', כי אכן בתחלתן אלילים הם אצלך, ואולם אם אתה פונה אחריהם לחשוב בהם איך לעבדם, סופך שאתה עושה אותם (ס"א): סופך לעשותן אלוהות (ספרא) (זכרון): לא תעשו לכם. שתי אזהרות נכללו

לאם – לפי שגלוי לפניו שהבן מכבד את אמו יותר מאביו, מפני שמשדלתו בדברים – ודברה לדבר אליו בלשון רכה ונוחה, לכה הקדים והדגיש את חיוב כבוד אביו (שם לא.) (גרא):

ואת שבתותי תשמרו. סמך הכתוב שמירת שבת למורא אב, לומר, כי אף-על-פי שהזהרתיך על מורא אב, אם יאמר לך 'חלל את השבת', אל תשמע לו. וכן בשאר כל המצוות, אם יאמר לך לעבור עליהם אל תשמע לו. ולך הסמך את שניהם בפסוק אחד כדי לסיים ולומר בהם: **אני ה' אלהיכם**. כלומר הואיל ואני אלהי בולכם, הרי גם אתה וגם אבך חייבים בכבודי, לפיכך לא תשמע לו לבטל את דבריו. (בבא-מציטא לב):

ומוטיף רש"י: שני הלשונות שנאמרו במצוה זו, 'תיראו' ו'כבד', אף ששניהם הם מענין כבוד, יש הבדל ביניהם: לשון 'תיראו' הוא אזהרה להמנע מן המעשים העלולים לפגוע בכבודם, ואילו לשון 'כבד' הוא הציווי לעשות למענם פעולות המוסיפות לכבודם. ונתנו חכמים דוגמאות לשני חלקי המצוה: איזהו מורא? לא יושב במקומו – לא יושב הבן במקום המיוחד לאביו, ולא ידבר בפניו – כלומר, לא יהא הבן דורש פרטים ואביו הוא בין השומעים [אלא אם כן האב חפץ בקב, והדבר אצלו לנחת

'תיראו'. כי כן דרך המקראות לפעמים, ובאילו היה נאמר: כל אחד (כל איש ואיש) מכס תיראו אביו ואמו [וכן מצינו דוגמתו (חלל כה, י) 'איש אל משפחתו תשב' – כל איש ואיש מכס תשובו אל משפחותיכם], זהו על פי פשוטו של מקרא. ומדרשו, למה פתח הכתוב בלשון 'איש' וסיים בלשון 'תיראו'? כי מתוך שנאמר 'איש', אין לי שיהיה חייב במצוה זו אלא איש, אשה מניין? אלא כשהוא אומר 'תיראו' בלשון רבים, הרי כאן שנים, לרבות גם את האשה. ואם-כן – מאחר ששניהם חייבים במצוה זו – למה נאמר 'איש'? משום שמצוה זו מתקיימת על-ידי האיש יותר מאשר על-ידי האשה, לפי שהאיש סיפק בידו – יש לו את היכולת לעשות תמיד למען כבוד אביו ואמו ולשרתם, אבל אשה הרי רק בעודה 'פנויה' יש בידה לעשות, אבל לאחר נישואיה, כבר רשות אחרים עליה, ובעלה רשאי לעכבה כדי שתעשה בשבילו

(ספרא, קידושין לו) (רא"ם, בא"ם):

אמו ואביו תיראו. כאן, כשהכתוב מדבר במצות היראה' מפניהם, הקדים אם לאב – לפי שגלוי לפניו שהבן מצד טבעו ירא את אביו יותר מאמו, לכה הקדים את אמו, להדגיש את חיוב היראה גם מפני האם; ובמצות כבוד, שנאמר בה (שמות כ יב) 'כבד את אבך ואת אמך', הקדים אב

(ה) וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ: וְאִם נִסְכְּסִין נִסְכְּסִין קִדְּשִׁיתָם יְיָ לְרִצְוֹנָא לְכוּן תִּסְכְּסִינָה:

כ"א וְכִי תִזְבְּחוּ וְגו' • לא נאמרה פרשה זו אלא ללמד שלא תהא זביחתן אלא על-מנת להאכל בתוך הזמן הזה, שאם לקבע להם זמן אכילה, הרי כבר נאמר (לעיל ד טו): "ואם נדר או נדבה זבח קרבנו וגו'". לרצונכם תזבחהו • תחלת זביחתו תהא על-מנת נחת-רוח, שיהא לכם לרצון, שאם תחשבו עליו מחשבת פסול, לא ירצה עליכם לפני. לרצונכם • אפיצימנט"ו, זהו לפי פשוטו; ורבותינו למדו (חולין יג) מכאן למתעסק בקדשים שפסול, שצריך שיתבונן לשחט.

(ו) בְּיוֹם זִבְחֶכֶם יֹאכַל וּמִמַּחֲרַת וְהַנּוֹתֵר עַד-יוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֶף: וּבְיוֹמָא דִּיתְנַבְס יִתְאַבֵּל וּבְיוֹמָא דְבִתְרוּהִי וּדְאִשְׁתָּאָר עַד יוֹמָא תְּלִיתָאָה בְּנוֹרָא יִתּוּקֵד:

כ"א בְּיוֹם זִבְחֶכֶם יֹאכַל • כשתיזבחהו, תשחטוהו על מנת זמן זה שקבעתי לכם כבר.

(ז) וְאִם הָאָכַל יֹאכַל בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי פְּגוּל הוּא לֹא יִרְצָה: וְאִם אֵתְאַבֵּל יִתְאַבֵּל בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה מְרַחֵק הוּא לֹא יְהִי לְרִצְוֹנָא:

כ"א וְאִם הָאָכַל יֹאכַל וְגו' • אם אינו ענין לחוץ לזמנו, שהרי כבר נאמר (לעיל ז) "ואם האכל יאכל מבשר-זבח שלמיו וגו'", תגהו ענין לחוץ למקומו. יכול יהיו חייבים פרת על אכילתו? תלמוד לומר (שם): "והנפש האכלת ממנו עונה תשא", ממנו ולא מקברו, יצא הנשחט במחשבת חוץ למקומו. פגול • מתעב, כמו (ישעיה טו ד): "ומרק פגלים כליהם".

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

על 'רצונו' של המקריב, ללמד שאם שחטו שלא מדעתו, אלא מתוך שהוא 'מתעסק' [בגון שנתבונן לזרוק את הספין או להגביהו, ומתוך כך נשחט הקרבן], הרי זה פסול, לפי שנאמר 'לרצונכם', שצריך שיתבונן לשחוט (חולין יג) (הוכרח); תורה ו

(ו) בְּיוֹם זִבְחֶכֶם יֹאכַל וּמִמַּחֲרַת. הכתוב מדבר בענין פגולת הזבוח (כמבואר לעיל), ובתוך כך הוא מזכיר כאן את זמן אכילתו. ואומר: בְּשִׁתְּזַבְּחוּהוּ, תשחטוהו על-מנת לאכלו בזמן זה שקבעתי לכם כבר: תורה ו

(ז) וְאִם הָאָכַל יֹאכַל וְגו'. לא ירצה. כשם שלא הוצרך כאן הכתוב לקבוע את עצם זמן אכילת השלמים, שפבר קבעו למעלה (שם ז טו) בְּיוֹם זִבְחֶכֶם יֹאכַל וּמִמַּחֲרַת, כך גם לא הוצרך להשמיענו כאן שמחשבת 'חוץ לזמנו' פוסלת את הקרבן, לפי שגם פסול זה נדרש שם מלשון הכתובים (וכדלהלן). לפיכך אנו אומרים: אם אינו ענין לחוץ לזמנו – אם אין כאן צורך להשמיענו שמחשבת 'חוץ לזמנו' פוסלת את הקרבן, שהרי כבר נאמר (לעיל ז, יח) "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו לא ירצה המקריב אתו

נדר או נדבה זבח קרבנו ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת וגו', ומה צורך יש לחזור ולקבול כאן. אלא על כרחק לא בא הכתוב ללמד על הזמן עצמו, אלא על הכוונה (ספרא) (בא"י): לרצונכם תזבחהו. אף כאן מלמד הכתוב על 'כוונת' המקריב, וכך הוא אומר: תחלת זביחתו תהא על-מנת נחת-רוח, כלומר: מתחילת הזביחה תכונו דעתכם באופן שיהא לכם לרצון [לרצונכם] ושיהיה לי בו נחת רוח; שאם תחשבו עליו מחשבת פסול, בגון לאכלו 'חוץ לזמנו' או 'חוץ למקומו', לא ירצה הקרבן עליכם לפני (בא"י):

לרצונכם. לשון 'לרצון' האמור אצל קרבנות אין משמעו לרצונו של המקריב, אלא לשם רציני ופיוס כלפי הקב"ה, שיתרצה בקרבן זה ויקבלנו ברצון, אפיצימנט"ו בלע"ז, שמשמעו 'פיוס' [ובכח (תהלים יט טו) 'יהי לרצון אמרי פי' וכן אנו אומרים בנוסח התפילה: ונתהי לרצון תמיד עבודת ישראל עמר]. זהו משמעו לפי פשוטו. ורבותינו למדו מכאן למתעסק בקדשים שפסול. כלומר, מלשון 'לרצונכם' דרשו חכמים גם רמז

כאן: 'לא תעשו' פסל אפילו לאחרים, ולא אחרים יעשו לכם'. כלומר, יש כאן אזהרה על העושה, ואזהרה על מי שהפסל נעשה בשבילו [העושה עובר משום 'לא תעשו', והנעשה בשבילו עובר משום 'לא... לכם']. ואם תאמר שמה פירוש הכתוב: לא תעשו לעצמכם, אבל אחרים עושין לכם, אי אפשר לומר כן, שהרי כבר נאמר (שמות כ, א) 'לא יהיה לך אלהים אחרים', הרי שהזהירך הכתוב שלא להשהות אלילים בביתך, ולא הוזכר שם לשון עשייה כלל, ומשמעו לא שלך שעשית לעצמך ולא של אחרים שעשו לך. הרי מכאן שאף אחרים אינם עושין לכם (גרא): תורה ו

(ה) וְכִי תִזְבְּחוּ וְגו'... בְּיוֹם זִבְחֶכֶם יֹאכַל וּמִמַּחֲרַת. לא נאמרה פרשה זו כדי ללמד שיעור זמן אכילת זבח השלמים, אלא ללמד שלא תהא זביחתו בכוונה אחרת אלא על-מנת ליאכל בתוך הזמן הזה שהוקבע לאכילתם, שאם תפרש שכאן בא הכתוב לקבוע להם את עצם שיעור זמן האכילה של קרבן שלמים, הרי שיעור זה כבר נאמר בפרשת 'זאת תורת זבח השלמים' (לעיל ז טו) 'ואם

(ח) וְאֶכְלֹי עֹנִי יִשָּׂא פִּי־אֶת־קֹדֶשׁ יְהוָה חֲלָל וּנְכַרְתָּה הִנֵּפֶשׁ הֵהוּא מַעֲמִיָּה:

רש"י: וְאֶכְלֹי עֹנִי יִשָּׂא • בְּנוֹתָר גָּמֹר הַפְּתוּב מְדַבֵּר, וְאֵינִי עֹנִשׁ כִּרְתָּה עַל הַנִּשְׁחָט חוּץ לַמִּקְוָמוֹ, (זכחים כא) שֶׁכֶּבֶר מַעֲטוֹ הַפְּתוּב. וְזֶהוּ בְּנוֹתָר גָּמֹר מְדַבֵּר. וּבְמַסְכַּת כִּרְתוֹת לְמִדּוּהוּ מ'גִּזְרָה שְׁוֹה'.

(ט) וּבְקִצְרָכֶם אֶת־קִצִּיר אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאֶה שְׂדֶךְ לְקֶצֶר וְלִקְטַת קִצִּירָךְ לֹא תִלְקֹט:

רש"י: לֹא תִכְלֶה פֶּאֶה שְׂדֶךְ • שְׂנִינָה פֶּאֶה בְּסוֹף שְׂדֶהּ (ת"כ). וְלִקְטַת קִצִּירָךְ • שְׁבָלִים הַנוֹשְׂרִים בְּשַׁעַת קִצִּירָה, אַחַת אוֹ שְׁתֵּים, אֲבָל שְׁלֹשׁ אֵינָן לִקְטַת. (ת"כ. פאה ח) •

(י) וְכִרְמְךָ לֹא תַעֲזוֹלֵל וּפְרֵט בְּרִמְךָ לֹא תִלְקֹט לַעֲנִי וְלִגְרֵךְ תַּעֲזוֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

רש"י: לֹא תַעֲזוֹלֵל • לֹא תַטֵּל עוֹלָלוֹת שְׁבָה, וְהֵן נִפְרוֹת. אֵיזֶהוּ עוֹלָלָה? כָּל שֶׂאִין לָהּ לֹא כְּתוּב וְלֹא נִטָּף (פאה

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

'חוץ לזמנו', שֶׁכֶּבֶר הַשְּׂמִיעֵנוּ בֵּן (ראה רש"י שם), וּפְסוּקָה זֶה בְּנוֹתָר גָּמֹר מְדַבֵּר שֶׁהָאֹכְלוֹ חַיִּיב כִּרְתָּה. וּבְמַסְכַּת כִּרְתוֹת (דף ח) לְמִדּוּהוּ מ'גִּזְרָה שְׁוֹה [נֶאֱמַר בָּאן 'קֹדֶשׁ' וְנֶאֱמַר לְהֵלֵךְ 'קֹדֶשׁ' (שמות כט, לד): וְשֶׁרְפָתָה אֶת הַנוֹתָר בְּאֵשׁ לֹא יֵאָכֵל כִּי 'קֹדֶשׁ' הוּא – מִדֵּה לְהֵלֵךְ נוֹתָר, אֵף כָּאֵן נוֹתָר] (בא"י, מפרשים: תורה ט

(ט) לֹא תִכְלֶה פֶּאֶה שְׂדֶךְ. כֶּשֶׁקוֹצֵר אֶת גִּידוּלֵי הַשְּׂדֶה, מַצִּיחַ שְׂנִינָה פֶּאֶה בְּסוֹף שְׂדֶהּ – מְקוֹם מְסוּיָם שֶׁאֵינִי קָצֹר וְיִשְׁאִירוּ לַעֲנִיִּים. וְדוֹקָא בְּסוֹף הַשְּׂדֶה וְלֹא בְּאֶמְצָעָהּ, שֶׁבֶן מִשְׁמַע לְשׁוֹן 'לֹא תִכְלֶה' – אֵל תְּסִיִּים קִצִּירָתָה שְׂדֶךְ כֶּשֶׁאֲתָה גוֹמֵר אֶת כּוֹלָהּ (ספרא: רא"ס):

וְלִקְטַת קִצִּירָךְ. אֵלֶּי שְׁבָלִים בּוֹדִידִים הַנוֹשְׂרִים בְּשַׁעַת קִצִּירָה, אַחַת אוֹ שְׁתֵּים, אֲבָל שְׁלֹשׁ אוֹ יוֹתֵר אֵינָן בְּכָלֵל לִקְטַת וְאֵין צָרִיף לְהַשְׂאִירָם לַעֲנִיִּים [שְׁנֶאֱמַר (בפסוק הבא) לַעֲנִי וְלִגְרֵךְ תַּעֲזוֹב אֹתָם] – בְּלִשׁוֹן רַבִּים שְׂמִיעוּטוֹ שְׁנִינָה (ת"כ להלן כג, כב), אֲבָל שְׁלֹשׁ אֵין דֶּרֶךְ לְהַפְקִירָם (רש"י סנהדרין פח, א) (פאה פ"ז מ"ה: תורה י

(י) לֹא תַעֲזוֹלֵל. לֹא תַטֵּל עוֹלָלוֹת שְׁבָה. 'עוֹלָלָה' הִיא פְּרִי שְׂאֵל גָּדֹל כִּרְאוּי, וְנִשְׁאָר בְּקִטְנוּתָהּ עַד עֵת הַקִּטְיָף [וּמִשּׁוֹם כִּי יֵשׁ שְׂמִשְׁאִירִים אוֹתוֹ בְּאֵילָן וְאֵין קוֹטְפִים אוֹתוֹ בְּלֵל]. וְהַעֲזוֹלוֹת אֲשֶׁר בְּכָרֶם, הֵן אוֹתָן

שֶׁאֵינִי עֹנִשׁ כִּרְתָּה עַל אֲכִילָתוֹ (זכחים בט) (הזכרון):

פְּגוּל. דְּבַר הַמִּתּוֹעֵב וּמִשְׁוֹקֵץ לְאֲכִילָה קְרוּי 'פִּיגוּל' [אִם מִטַּעַם אִיסוּר, אִם מִטַּעַם מְאִיסוּת]. כְּמוֹ 'הָאֲכִלִּים בִּשְׂרֵי הַחֲזִיר וּמִרְקָה פְּגוּלִים בְּלִיָּהֶם' (ישעיה סה, ד) [נְבוֹאָת תּוֹכַחָה לְיִשְׂרָאֵל עַל אוֹדוֹת מַעֲשֵׂיהֶם הַרְעִים: הֲלֹא הָרוּטֵב וְהַשּׁוֹמֵן מִתְּבַשְׂלֵי בִשְׂרֵי הָאִיסוּר, דְּבִיק וּבִלְע בְּכָלִיכֶם (ד"ש): תורה ח

(ח) וְאֶכְלֹי עֹנִי יִשָּׂא... וּנְכַרְתָּה הִנֵּפֶשׁ הֵהוּא מַעֲמִיָּה. מְקָרָא זֶה אֵינִי בָּא בְּהַמְשָׁךְ לְדִינֵי קֶרֶבֶן הַנִּפְסָל בְּמַחֲשַׁבְתָּ 'חוּץ לַמִּקְוָמוֹ', וְלֹמַר שֶׁחַיִּיבִים כִּרְתָּה עַל אֲכִילָתוֹ, אֲלֹא הַכְּתוּב חוּץ לְדִבְרֵי בְּפִסּוּל חוּץ לְזִמְנוֹ, וְאִלּוּם כָּאֵן אֵין הַכְּתוּב מְדַבֵּר עַל פְּסוּל הַמַּחֲשַׁבְתָּ, אֲלֹא בְּנוֹתָר גָּמֹר הַכְּתוּב מְדַבֵּר. כְּלֹמֶר, לֹא 'שֶׁחֹשֵׁב עָלָיו לְאֲכֹלוֹ' לְאַחַר זְמָנוֹ, אֲלֹא 'שֶׁאֲכָלוֹ' בְּפִסּוּל לְאַחַר זְמָנוֹ, וְכֹא הַכְּתוּב לְחַיִּיב כִּרְתָּה עַל אֲכִילָה זוֹ. וְאֵין לְפָרֵשׁ שֶׁגַּם הַכְּתוּב הַזֶּה מוֹסֵב עַל מַחֲשַׁבְתָּ חוּץ לַמִּקְוָמוֹ, שֶׁהֵרִי אֵינִי עֹנִשׁ כִּרְתָּה עַל אֲכִילָת בִּשְׂרֵי הַנִּשְׁחָט בְּמַחֲשַׁבְתָּ חוּץ לַמִּקְוָמוֹ, שֶׁכֶּבֶר מַעֲטוֹ הַפְּתוּב מְדַבֵּר מְעוֹנֵשׁ כִּרְתָּה [כְּאִמּוֹר לְמַעֲלָה (ראה רש"י בפסוק הקודם ד"ה ואם האכל) 'מִמְנוֹ' – וְלֹא מִחֲבִירוֹ, וְכֵן לֹא הוֹצֵרָה הַכְּתוּב לְהַשְׂמִיעֵנוּ עֹנִשׁ כִּרְתָּה עַל הָאוֹכֵל (בְּתוֹךְ זְמָנוֹ) בִּשְׂרֵי שֶׁנִּפְסָל בְּמַחֲשַׁבְתָּ

לֹא יִחַשֵּׁב לוֹ פְּגוּל יִהְיֶה וְהַנִּפְשׁ הָאֲכִילָתָה מִמְנוֹ עֹנִיָּה תִשָּׂא' [וּבְמִבּוֹאֵר בְּרִש"י (שם ד"ה ואם יאכל) 'לֹא יִחַשֵּׁב לוֹ' וְאִם יִחַשֵּׁב 'פִּיגוּל יִהְיֶה'] – תִּנְהוּ עֲנִין לְמַחֲשַׁבְתָּ חוּץ לַמִּקְוָמוֹ, לְלַמֵּד שֶׁאֵף מַחֲשַׁבָּה לְאֲכֹלוֹ מַחוּץ לַמִּקְוָמוֹ הַמִּיּוֹעֵד לוֹ, פּוֹסְלָתָה אֶת הַקֶּרֶבֶן [כְּגוֹן קֶרֶבֶן שְׁלָמִים שֶׁשִּׁחְטוּ מִתּוֹךְ כְּנוּנָה לְאֲכֹלוֹ חוּץ לִירוּשָׁלַיִם, אוֹ חֲטָאת וְאֶשֶׁם חוּץ לְעֹזְרָה. לְפִי שֶׁחוּץ לַמִּקְוָמוֹ דוּמָה בְּעֵינֵינוּ לְחוּץ לְזִמְנוֹ] שֶׁבֶן בְּשִׁנְיָהֶם יוֹצֵא הַקֶּרֶבֶן מַחוּץ לְגִבּוּל שֶׁקִּבְעָה הַתּוֹרָה לְאֲכִילָתוֹ, וְלָכֵן שִׁיף לֹמַר בּוֹ: 'אִם אֵינִי עֲנִין לְדִבְרֵי זֶה תִּנְהוּ עֲנִין לְדוּמָה לוֹ' (מלבי"ם).

וּמֵאַחַר שֶׁהַשְׂוִיָּה הַכְּתוּב מַחֲשַׁבְתָּ 'חוּץ לַמִּקְוָמוֹ' לְמַחֲשַׁבְתָּ 'חוּץ לְזִמְנוֹ', וְלִמִּיד שֶׁשִּׁנְיָהֶם פּוֹסְלִים אֶת הַקֶּרֶבֶן, הֵרִי מִשְׁנִפְסָל אִיסוּר לְאֲכֹלוֹ אֶת בִּשְׂרֵי אֲפִילוֹ בְּתוֹךְ זְמָנוֹ וּבְתוֹךְ מִקְוָמוֹ, יוֹבֵל הֵייתִי לֹמַר, שֶׁמָּא גַם יִהְיֶה חַיִּיבִין כִּרְתָּה עַל אֲכִילָתוֹ שֶׁל הַנִּפְסָל בְּמַחֲשַׁבְתָּ 'חוּץ לַמִּקְוָמוֹ', כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא חַיִּיב עַל אֲכִילָת הַנִּפְסָל בְּמַחֲשַׁבְתָּ 'חוּץ לְזִמְנוֹ', תִּלְמוּד לֹמַר אֲצֵל הַנִּפְסָל בְּמַחֲשַׁבְתָּ 'חוּץ לְזִמְנוֹ' [שם ז' (ח) 'וְהַנִּפְשׁ הָאוֹכֵל מִמְנוֹ עֹנִיָּה תִשָּׂא' – כְּדִי לְדַרְשׁ 'מִמְנוֹ' וְלֹא מִחֲבִירוֹ – רַק הָאוֹכֵל מִפְּסוּל 'חוּץ לְזִמְנוֹ' הוּא אֲשֶׁר עֹנִשׁ כִּרְתָּה, וְלֹא מִפְּסוּל אַחֵר הַדּוּמָה לוֹ בְּאִיסוּרוֹ, יוֹצֵא מִן הַכָּלֵל קֶרֶבֶן הַנִּשְׁחָט בְּמַחֲשַׁבְתָּ חוּץ לַמִּקְוָמוֹ

ט. ופרט פרמך. גרגרי ענבים הנושרים בשעת בצירה. אני ה' אלהיכם. דין להפרע. ואני גובה מכם אלא נפשות, שנאמר (משלי כב): "אל תגזל דל וגו'... כי ה' יריב ריבם וגו'".

(יא) לא תגנבו ולא תבכשו ולא תשקרו איש יא לא תגנבו ולא תבכשו ולא תשקרו אנש בחברה: בעמיתו:

טז. לא תגנבו. אזהרה לגונב ממון, אבל "לא תגנב" שבפשט הדברות, אזהרה לגונב נפשות; דבר הלמד מענינו, דבר שחייבין עליו מיתת בית-דין. ולא תבכשו. (ב"ק קט) לפי שנאמר (ויקרא ה כב): "וכחש-בה", משלם קרן וחמש. למדנו ענש, אזהרה מניין? תלמוד לומר: "ולא תבכשו". ולא תשקרו. לפי שנאמר (שם): "ונשבע על-שקר", ישלם קרן וחמש. למדנו ענש, אזהרה מניין? תלמוד לומר: "ולא תשקרו". ויא-כז. לא תגנבו ולא תבכשו ולא תשקרו ולא תשבעו. אם גנבת, סופך לכחש, סופך לשקר, סופך להשבע לשקר.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

וחומש [כאמור (לעיל ה, ככח) 'והשיב... את הפקדון אשר הפקד אתו או את האבידה אשר מצא... ושלם אתו בראשו וחמשותיו יסף עליו'. תוספת 'וחמש' היא עונש על השבועה, ואילו תשלום ה'קרן' הוא עונש על ההכחשה, והדבר נחשב לעונש, ולא לתשלום חוב סתם, שכן אפילו הוא 'שומר חנם' הפטור מן האונסין, הרי משעה שהכחיש יתחייב אף באונסין]. הרי ששם **למדנו עונש** על המכחיש, ואולם **אזהרה מניין**, והלא אין דרך הכתוב ליתן עונש אלא אם כן הזהיר? **תלמוד לומר 'ולא תבכשו'** – אזהרה למכחיש, וכמו כן 'לא תגנבו' שהזכיר כאן הכתוב היא אזהרה לגנב לענין עונש תשלומי 'כפל' האמורים בו (ראה שמות כב, ג) (גרא, משכיל):

ולא תשקרו. הכתוב מוסיף באזהרות לגבי העונשים האמורים למעלה. **לפי שנאמר** (שם) **'ונשבע על שקר, ישלם קרן וחומש'** [ותשלום החומש הרי הוא עונש על השבועה, כאמור], הרי **למדנו** משם **העונש**, אולם **אזהרה מניין? תלמוד לומר 'ולא תשקרו'** – כלומר, אל תשבעו לשקר:

לא תגנבו ולא תבכשו ולא תשקרו ולא תשבעו. העבירות הללו קשורות זו בזו, שאם גנבת – סופך לכחש ולטעון שלא גנבת, וכאשר יוכיחו לך כי אכן גנבת **סופך לשקר** ולהפריך את ההוכחות בשקרים נוספים, עד אשר **סופך** גם **לישבע לשקר** (ב"ב, משכיל): תורה יב

ה' יריב ריבם וקבע את קבעיהם נפש' [אל תגזול את הדלים, כי ה' ינקום נקמתם ויגזול מיד גוזליהם את נפשם]. כי הגזול מתנות עניים, הואיל והדבר נוגע למחיתו של העני, נחשב לו העון כעין נפשות (ק"א): תורה יא

(יא) **לא תגנבו**. הגניבה האמורה כאן היא **אזהרה לגונב ממון**. **אבל 'לא תגנבו' שבפשט הדברות** (שמות כ, יג) היא **אזהרה לגונב נפשות** [שנאמר בו (שם כא, טז) 'וגנב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת']. ומהיכן למדנו שזו בנפשות וזו במקומן? על פי המידה ששמה: **דבר הלמד מענינו**, והיא אחת מן המידות שהתורה נדרשת בהן, שמשמעותה שכל פסוק שלא נתפרש במה הוא מדבר, יש לנו לפרשו בדומה לשאר הדברים המוזכרים בעניינו. ומכאן למדנו על הגניבה שבפשט הדברות, שהכתוב מדבר בגונב נפשות שהוא **דבר שחייבין עליו מיתת בית-דין**, בדומה ל'לא תרצח' ו'לא תנאף' האמורים בענין. ואילו 'לא תגנבו' האמור כאן, מדובר במקומן בדוגמת 'לא תבכשו' ולא תשקרו' האמורים כאן בענינו

(משכיל, תפא"י):

ולא תבכשו. אזהרה היא על המוציא אבידה, ועל ה'נפקד' אשר הופקד אצלו פקדון, שבאשר הבעלים באים לדרוש אבידתם ופקדונם, לא יכחישו ויפטור עצמו בטענת שקר. **ולפי שנאמר** (לעיל ה, כב) **'וכחש בה' – שנשבע על שקר – משלם קרן**

אשכולות הענבים שלא גדלו כראוי, וענביהם מעטים וקטנים ומרוחקים זה מזה, **והן ניכרות** על פי מה שקבעו חכמים: **איזהו 'עוללות'?** כל אשכול ענבים שאין לו לא כתף ולא נטף. כלומר: לפי שהאשכול הרגיל יש בו גבעול אמצעי, וממנו יוצאים 'פסיגים' [כל פסיג הוא 'אשכול' ועיר בעל ענבים בודדים בלבד], והפסיגים הללו סמוכים וקרובים זה לזה עד שהם כשוכבים ונשענים כל אחד על 'כתפי' חברו, ועל שם כך הוא נקרא 'כתף'. ובקצה האשכול למטה, במקום שנסתיימה יציאת הפסיגים, יוצאים הענבים מן הגבעול עצמו בשורה צפופה זה אחר זה, בדוגמת טיפות הנוטפות הרודפות זו אחר זו, ועל שם כך הוא נקרא: 'נטף'. אולם ה'עוללות', מתוך שענביהן מועטים וקטנים, אין בהן 'לא כתף ולא נטף' (רע"ב, מוציא ישיה יז, ט) (ספרא):

ופרט פרמך. גרגרי-ענבים [ענבים יחידים, ולא אשכולות] **הנושרים בשעת בצירה** [שכן תיבת 'פרט' הוא כלשון 'פרט', והאשכול הרי הוא 'כלל' של ענבים] ונעביו התלויים בו הם 'פרטי' (גרא):

אני ה' אלהיכם. לשון זה כשהוא אמור אצל מצוות, משמע: נאמן אני לשלם שקר למקיימי מצותי, וכן אני **דיין ליפרע** מהעוברים על מצותי (וכמבאר לעיל יח, ב), וכשאני פורע וגובה את העונש **אני גובה מכם אלא נפשות**. כמו **שנאמר** (משלי כב, ככח) **'אל תגזל דל וגו' כי**

(יב) וְלֹא־תִשָּׁבְעוּ בְשָׁמִי לְשֹׁקֵר וְחִלַּלְתָּ אֶת־שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

יב וְלֹא תִשָּׁבְעוּ בְשָׁמִי לְשֹׁקֵר וְחִלַּלְתָּ אֶת־שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: (שמות כ ז)

ה"י וְלֹא־תִשָּׁבְעוּ בְשָׁמִי • לְמָה נֹאמַר? לְפִי שְׁנֹאמַר (שמות כ ז): "לֹא תִשָּׁא אֶת שֵׁם־ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹן". יָכוֹל לֹא יֵהָא חֵיב אֵלָּא עַל שֵׁם הַמֵּיחָד? מִנֵּין לְרִבּוּת כָּל הַכְּנֻיִין? תִּלְמוּד לומר: "וְלֹא תִשָּׁבְעוּ בְשָׁמִי לְשֹׁקֵר" – כָּל שֵׁם שֵׁשׁ לִי.

(יג) לֹא־תַעֲשֶׂק אֶת־רַעְךָ וְלֹא תִגּוֹל לֹא־תִלֵּין פְּעֻלָּתְךָ שְׂכִיר אֶתְךָ עַד־בֹּקֶר:

יג לֹא תַעֲשֶׂק אֶת־רַעְךָ וְלֹא תִגּוֹל לֹא־תִלֵּין פְּעֻלָּתְךָ שְׂכִיר אֶתְךָ עַד־בֹּקֶר: (שמות כ ז)

ה"י לֹא־תַעֲשֶׂק • (ת"כ) זֶה הַכּוֹבֵשׁ שְׂכִיר שְׂכִיר. לֹא־תִלֵּין • לְשׁוֹן נִקְבָּה, מוֹסֵב עַל הַפְּעֻלָּה. עַד־בֹּקֶר • בְּשִׁכְרִי יוֹם הַכְּתוּב מְדַבֵּר, שִׁיזִיאוֹתוֹ מִשְׁשֻׁקְעָה חֲמָה, לְפִיכֶךָ זְמַן גְּבוּי שְׁכָרוֹ כָּל הַלַּיְלָה. וּבִמְקוֹם אַחֵר הוּא אוֹמֵר (דברים כד טו): "וְלֹא־תִבּוֹא עָלֶיךָ הַשֶּׁמֶשׁ", מְדַבֵּר בְּשִׁכְרִי לַיְלָה, שֶׁהַשְּׁלֵמַת פְּעֻלָּתוֹ מְשִׁיעֵלָה עֲמוּד הַשֶּׁחַר, לְפִיכֶךָ זְמַן גְּבוּי שְׁכָרוֹ כָּל הַיּוֹם; לְפִי שְׁנִתְּנָה תוֹרָה זְמַן לְבַעַל הַבַּיִת, עוֹנָה לְבִקֵּשׁ מַעוֹת.

(יד) לֹא־תִקְלָל חֵרֶשׁ וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל וְיִירָאֲתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

יד לֹא תִקְלָל חֵרֶשׁ וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל וְיִירָאֲתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: (שמות כז כז)

ה"י לֹא־תִקְלָל חֵרֶשׁ • אֵין לִי אֵלָּא חֵרֶשׁ, מִנֵּין לְרִבּוּת כָּל אָדָם? תִּלְמוּד לומר (שמות כז כז): "כְּעֶמְקָה לֹא תֵאָר". אִם כֵּן, לְמָה נֹאמַר "חֵרֶשׁ"? מַה חֵרֶשׁ מֵיחָד, שֶׁהוּא בְּחַיִּים, אֵף כָּל שֶׁהוּא בְּחַיִּים. יֵצֵא הַמַּת, שְׁאִינוֹ בְּחַיִּים

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

מִבְּלִי תִשְׁלוֹם שְׁכָרוֹ, הָרִי שֵׁשׁ הַכְּתוּב מְדַבֵּר בְּשִׁכְרִי לַיְלָה, שֶׁשְׁכָרוֹהוּ לְעִבּוּד בְּמִשְׁךָ כָּל הַלַּיְלָה, שֶׁהַשְּׁלֵמַת פְּעֻלָּתוֹ מְשִׁיעֵלָה עֲמוּד הַשֶּׁחַר, לְפִיכֶךָ זְמַן גְּבוּי שְׁכָרוֹ כָּל הַיּוֹם שְׁלֹא־חֲרִי. לְפִי שְׁנִתְּנָה תוֹרָה זְמַן לְבַעַל־הַבַּיִת עוֹנָה שְׁלִימָה (יוֹם אוֹ לַיְלָה) לְבִקֵּשׁ מַעוֹת בְּכָדִי לְשִׁלֵּם אֶת מִשְׁכּוּרָתוֹ (בבא־מִצְעָא קי); תוֹרָה יד (יד) לֹא תִקְלָל חֵרֶשׁ [שְׁאִינוֹ שׁוֹמֵעַ]. מִן הָאֲמֹר כָּאֵן אֵין לִי שִׁיחָא אֲסוּר לְקַלֵּל אֵלָּא חֵרֶשׁ בְּלִבֵּר, מִנֵּין לְרִבּוּת כָּל אָדָם? תִּלְמוּד לומר (שמות כב, כז) וְנִשְׂאִי בְּעַמְּךָ לֹא תֵאָר, הוֹסִיף הַכְּתוּב בְּעַמְּךָ שְׁלֹא תֵאָר מִן הָאֲמֹר דְּיוֹקָא נִשְׂאִי, אֵלָּא כָּל אָדָם בְּעַמְּךָ לֹא תֵאָר [וְנִקְט' נִשְׂאִי לְפִי שְׁדָרְךָ הַמְקַלֵּל לְהַתְרַעַם עַל הַחֲשׁוּבִים בְּעַם כְּגוֹן הַדִּינִיִּים וְלִקְלָלָם (בבא־מִדָּה)], וּמֵאַחֵר שְׁרִיבָה הַכְּתוּב כָּל אָדָם, אִם־כֵּן לְמָה נֹאמַר 'חֵרֶשׁ' כְּדִי לְלַמֵּד: מַה חֵרֶשׁ מֵיחָד שֶׁהוּא בְּחַיִּים, כְּלֹמֵר שֵׁם 'חֵרֶשׁ' הָרִי אֵינוֹ שִׁיחָא אֵלָּא בְּאָדָם חַי, אֵף כָּל שֶׁהוּא בְּחַיִּים, יֵצֵא הַמַּת שְׁאִינוֹ בְּחַיִּים שֶׁהַמְקַלָּל אֵינוֹ בְּכָלֵל אֲזָהָרָה זֶה [וְהוֹצֵר הַכְּתוּב לְמַעַט אֶת הַמַּת, מִשּׁוֹם שֶׁלְעִנּוּן קִלְכַּת אֲבִיז וְאִמּוֹ, חֵיבִיב הַמְקַלָּל אֲפִילוֹ לְאַחֵר מוֹתָם (ראוּ

לֹא תִלֵּין פְּעֻלָּת שְׂכִיר. תִּיבַת 'לֹא תִלֵּין' עֲשׂוּיָה לְהַתְּפֵרֶשׁ בְּשָׁנִי אֲוִפְנִים: א. בְּלִשׁוֹן זָכָר נִכּוּחַ (אִתָּה לֹא תִלֵּין) ב. בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה נִסְתַּרְתָּ (הִיא לֹא תִלֵּין). עַל פִּי הָאוֹפֵן הָרֵאשׁוֹן, יִהְיֶה פִּירוּשׁוֹ שֶׁהָאָדָם לֹא יִלֵּין אֶת פְּעֻלָּת הַשְּׂכִיר אִתּוֹ, וְאִילוֹ עַל פִּי הָאוֹפֵן הַשֵּׁנִי, פִּירוּשׁוֹ שֶׁפְּעֻלָּת הַשְּׂכִיר לֹא תִלֵּין אִתּוֹ. וְשִׁי מְכַרְיֵעַ כְּאוֹפֵן הַשֵּׁנִי תִיבַת 'תִּלֵּין' הִיא לְשׁוֹן נִקְבָּה, וְהַדְּבָר מוֹסֵב עַל הַפְּעֻלָּה שֶׁהִיא לְשׁוֹן נִקְבָּה, וְלֹא עַל הָאָדָם שֶׁהוּא לְשׁוֹן זָכָר, וְכֵן פִּירוּשׁ הַכְּתוּב: עֲלֶיךָ לְשִׁלֵּם אֶת פְּעֻלָּתוֹ וְאֵל תִּשְׂאִיר אוֹתָהּ אֲצִלְךָ שֶׁהִיא תִלֵּין עַד הַבֹּקֶר [שֶׁאִם הָיָה מוֹסֵב עַל הָאָדָם, הָיָה לוֹ לְהוֹסִיף מִלַּת 'אֵת' וְלומר: 'לֹא תִלֵּין אֶת פְּעֻלָּת הַשְּׂכִיר', כִּדְרָךְ הַלִּשׁוֹן בְּכָל פְּעֻלָּה הַנּוֹעֲשִׂית לְאַחֵרִים כְּמוֹ 'לֹא תַעֲשֶׂק אֶת רַעְךָ' (בבא־מִדָּה): עַד בֹּקֶר. בְּשִׁכְרִי־יוֹם הַכְּתוּב מְדַבֵּר, שֶׁשְׂכִיר אוֹתוֹ בַּעַל הַבַּיִת לְעִבּוּדֵת הַיּוֹם תְּמוּרַת תִּשְׁלוֹם בְּסוּפּוֹ, שִׁיזִיאוֹתוֹ מִן הָעִבּוּדָה מִשְׁשֻׁקְעָה חֲמָה, לְפִיכֶךָ זְמַן גְּבוּי (גְּבוּיִית) שְׁכָרוֹ בְּמִשְׁךָ כָּל הַלַּיְלָה שְׁלֹא־חֲרִי, וְכָאֲמֹר כָּאֵן לֹא תִלֵּין... עַד בֹּקֶר. וּבִמְקוֹם אַחֵר (דברים כד, טו) הוּא אוֹמֵר 'בִּיּוֹמוֹ תִתֵּן שְׁכָרוֹ וְלֹא תִבּוֹא עָלֶיךָ הַשֶּׁמֶשׁ' (לֹא תִשָּׁקַע עָלֶיךָ הַשֶּׁמֶשׁ

(יב) וְלֹא תִשָּׁבְעוּ בְשָׁמִי. לְמָה נֹאמַר, כְּלֹמֵר לְמָה הוֹצֵר הַכְּתוּב לְהוֹסִיף 'בְּשָׁמִי' אֵלָּא לְפִי שְׁנֹאמַר בְּעִשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת (שמות כ ז) 'לֹא תִשָּׁא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹן', וּמִלִּשׁוֹן הָאֲמֹר שֵׁם הַיִּיטִי יָכוֹל לומר שְׁלֹא יֵהָא חֵיבִיב אֵלָּא עַל שֵׁם הַמֵּיחָד [שֵׁם הַהֲוָיָה], מִנֵּין לְרִבּוּת כָּל הַכְּנֻיִין – כָּל סוּגֵי שְׁמוֹתֵינוּ וְכְנֻיֵינוּ שֶׁל הַקְּבִ"ה, שְׁאֵף עֲלֵיהֶם הַהֲוִיר שְׁלֹא לְהִשָּׁבַע בָּהֶם לְשֹׁקֵר? תִּלְמוּד לומר 'וְלֹא תִשָּׁבְעוּ בְשָׁמִי לְשֹׁקֵר', לְרִבּוּת כָּל שֵׁם שֵׁשׁ לִי (ספֵּרָא) [וְרָאָה לְשׁוֹן הַרְמָב"ם (פ"ב מַחֲל' שְׁבוּעוֹת ה"ב) 'אֶחָד הַנִּשְׁבָּע... בְּשֵׁם הַמֵּיחָד אוֹ בְּאֶחָד מִן הַכְּנֻיִין כְּגוֹן שְׁנִשְׁבָּע בְּמִי שֶׁשְׁמוֹ חֲנוּן, וּבְמִי שֶׁשְׁמוֹ רַחוּם, וּבְמִי שֶׁשְׁמוֹ אֶרֶךְ אַפִּים, וְכִיּוֹצֵא כֵּהֵן בְּכָל לִשׁוֹן הָרִי זֶה שְׁבוּעָה גְּמוּרָה] (ח"ת ש"ע): תוֹרָה יג (יג) לֹא תַעֲשֶׂק. זֶה הַכּוֹבֵשׁ (נִמְנָע מִלִּשְׁלֵם) שְׂכִיר שְׂכִיר עַל עִבּוּדוֹתוֹ [וְכִמּוֹ שֶׁמִּצְוֵנוּ דוֹגְמָתוֹ (דברים כד, יד) 'לֹא תַעֲשֶׂק שְׂכִיר עֲנִי וְאֶבְיוֹן', וְכֵן (מלאכי ג, ח) 'יִבְעֲשֶׂקֶי שְׂכִיר שְׂכִיר אֶלְמִנָּה וְיִתּוֹם'] שְׂכֵן לְשׁוֹן 'עוֹשֶׂק' – בְּשׁוּנָה מִלִּשׁוֹן 'גִּזְלִי' – מִשְׁמַעוֹ 'מִנִּיעַת תִּשְׁלוֹם'. וְכֵן הַנִּמְנָע מִפְּרָעוֹן הַלּוֹאָה, גַּם הוּא קָרִי 'עוֹשֶׂק' (עפ"י רמב"ם פ"א מַחֲל' גִּזְלִיָּה וְאִבִּידָה ה"ד):

שיעור יומי ליום שני כ"א ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – יט – פרשת קדושים
 (ת"ז). • **וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תֵתֵן מִכְשָׁל** • (כ"ח) • **לִפְנֵי הַסּוּמָא בִּדְבָר, לֹא תֵתֵן עֲצָה שְׂאִינָה הוֹגֶנֶת לוֹ. אֵל תֹּאמַר:**
מִכּוֹר שְׂדֵךְ וְקַח לָךְ חֲמוּר, וְאַתָּה עוֹקֵף עָלָיו וְנוֹטְלָה הֵימָנוּ. וְיִרְאֶתָּ מֵאַלְהֵיךָ • לִפִּי שֶׁהִדְבַּר הַזֶּה אֵינוֹ מְסוּר
לְבָרִיּוֹת לִידַע אִם יִדְעוּ שֶׁל זֶה לְטוֹבָה אוֹ לְרָעָה, וְיִכּוֹל לְהִשְׁמִיט וְלֹאמַר: לְטוֹבָה נִתְפַּנְנְתִּי, לְפִיכָךְ נֶאֱמַר בּוֹ:
"וְיִרְאֶתָּ מֵאַלְהֵיךָ", הַמְפִּיר מִחֻשְׁבוֹתֶיךָ. וְכֵן כָּל דְּבַר הַמְסוּר לְלִבּוֹ שֶׁל אָדָם הָעוֹשֶׂהוּ וְאֵין שָׂאֵר הַבְּרִיּוֹת
מִפְּרִיּוֹת בּוֹ, נֶאֱמַר בּוֹ: "וְיִרְאֶתָּ מֵאַלְהֵיךָ".

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטרשיחות חלק כו, עמוד 141 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

טובת המתנעץ בלבד

ולפני עור לא תתן מכשל

לפני הסומא בדבר לא תתן עצה שאינה הוגנת לו, אל תאמר מכור שדך וקח לך חמור ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו
 (יט, יד. ובפירוש רש"י)

ב'תורת כהנים' על הפסוק הובאו עוד דוגמאות ל"עצה שאינה הוגנת לו", כמו "אל תאמר לו צא בהשפמה כדי שיקפחוהו
 לסטים, צא בצהרים בשביל שישיתרב (ש'פהו שרב ושמש. (קרבן אהרן לתורת כהנים' שם))." ויש לענן מדוע לא הביא רש"י
 דוגמאות אלו, והביא רק את הדוגמא ד"מכור שדך וקח לך חמור".
 ויש לומר בפשטות:

הדוגמאות ד"צא בהשפמה" או "צא בצהרים" הם למקרים שהיועץ פגנתו לגרום נזק לחברו, "שיקפחוהו לסטים" או
 "ש'יתרב", והאיסור לגרום נזק לחברו, אנו כבר יודעים מאיסורים אחרים, כמו איסור עשיית בור וכיוצא בזה.
 מה-שאין-כן הדוגמא ד"מכור שדך וקח לך חמור" אינה דוקא להזיק את חברו, שהרי יכול להיות שחבירו צריך חמור
 יותר ממה שצריך שדה, ואם כן אין הדבר מוכרח שעצה זו היא בשביל להזיק את חברו.
 וזהו מה שמוסיף האיסור "לפני עור לא תתן מכשול" שאפילו אם לא יזיק את חברו על-ידי עצתו, אסור למיעץ לערב
 בזה שיקולים פרטיים, וכונתו להיות אף ורק לתת "עצה שהוגנת לו", לטובת חברו בלבד.

♦ יום שני כ"א ניסן ♦

(טו) **לֹא-תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפַּט לֹא-תִשָּׂא פְּנִי-דָל וְלֹא**
תִּהְיֶה פָנִי גָדוֹל בְּצִדֵּק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ:
 טו לא תעבדון שקר בדינא לא תסב אפי
 מספנא ולא תהדר אפי רבא בקושטא
 תדינא לחברך:

ח"י • **לֹא-תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט • מְלַמֵּד שֶׁהַדִּין הַמְקַלְקֵל אֶת הַדִּין קְרוִי עוֹל, שְׂנְאוֹי וּמִשְׁקָץ, חֶרֶם וְתוֹעֵבָה,**
שֶׁהָעוֹל קְרוִי תוֹעֵבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה טז): "כִּי תוֹעֵבֶת ה' וְגו', כֹּל עֲשֵׂה עוֹל". וְהַתוֹעֵבָה קְרוִיָּה שֶׁקֶץ וְחֶרֶם,
שֶׁנֶּאֱמַר (שם ז כז) "וְלֹא-תִבְיֵא תוֹעֵבָה אֶל-בֵּיתְךָ וְהָיִיתָ חֶרֶם כְּמֹהוּ. שֶׁקֶץ תִּשְׁקָצְנוּ וְגו'". לֹא-תִשָּׂא פְּנֵי-דָל •

רש"י כפשוטו – מהדורות לשם

אָדָם הָעוֹשֶׂהוּ וְאֵין שָׂאֵר הַבְּרִיּוֹת
מִפְּרִיּוֹת בּוֹ, נֶאֱמַר בּוֹ 'וְיִרְאֶתָּ
מֵאַלְהֵיךָ'; תורה טו
(טו) לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט. אִזְהָרָה
 הִיא לַדִּין שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה עוֹל בְּמִשְׁפָּטוֹ,
 דְּהֵינּוּ שֶׁיִּדְּיֵין דִּין אֱמֶת, וְהַכְּתוּב **מְלַמֵּד**
בְּזֶה שֶׁהַדִּין הַמְקַלְקֵל אֶת הַדִּין קְרוִי
עוֹל, וּמִתּוֹךְ כֵּךְ לְמַדְנוּ שֶׁהוּא גַם קְרוִי
שְׂנְאוֹי וּמִשְׁקָץ, חֶרֶם וְתוֹעֵבָה, לִפִּי
שֶׁהָ'עוֹל' קְרוִי 'תוֹעֵבָה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
בְּעֵינֵי אִיסוּר הַחֻקֹּת מֵאֲנִי מְרָמָה
(דברים כה, טז) 'לֹא יִהְיֶה לָּךְ בְּבִיתְךָ אִיפָּה
וְאִיפָּה גְדוֹלָה וְקִטְנָה... כִּי תוֹעֵבֶת ה'
וְגו' כֹּל עֲשֵׂה עוֹל; וְהַ'תוֹעֵבָה' הָרִי
הִיא קְרוִיָּה 'חֶרֶם' וְ'שִׁקָץ', כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר [בְּעֵינֵי עֲבֹדָה וְרָחָ] (שם ז, כה)
'לֹא תִבְיֵא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתְךָ וְהָיִיתָ

לך חוב אצלו לגבות ממנו, ומן הקרקע
 שלו אין אתה יכול לגבות (כיון שהיא
 משועבדת לאחרים) לך אתה מיעץ
 לו לקנות חמור, ולאחר שיקנהו אתה
 בא ונוטלו הימנו בפרעון חובך (שם)
 (משכ"ל, באמ"ח):
וְיִרְאֶתָּ מֵאַלְהֵיךָ. אַחֵר שֶׁהִזְהִיר עַל
 נְתִינַת עֲצָה שְׂאִינָה הוֹגֶנֶת, מְסִיִּים
 הַכְּתוּב 'וְיִרְאֶתָּ מֵאַלְהֵיךָ' **לִפִּי שֶׁהִדְבַּר**
הַזֶּה אֵינוֹ מְסוּר לְבָרִיּוֹת לִידַע אִם
יִדְעוּ שֶׁל זֶה שְׂתֵּן עֲצָה לְחִבְרֹו,
הִיָּתָה לְטוֹבָה אוֹ לְרָעָה, וְיִכּוֹל
לְהִשְׁמִיט וְלֹאמַר 'לְטוֹבָה נִתְפַּנְנְתִּי'
וְלֹא יִדְעִתִּי שֶׁמִּתּוֹךְ עֲצָתִי יֵצֵא דְבַר רָע.
לִפִּיכָךְ נֶאֱמַר בּוֹ 'וְיִרְאֶתָּ מֵאַלְהֵיךָ
הַמְפִּיר מִחֻשְׁבוֹתֶיךָ יוֹדֵעַ מֶה הִיָּתָה
כְּוֹנֶנֶתְךָ. וְכֵן כָּל דְּבַר הַמְסוּר לְלִבּוֹ שֶׁל

להלן כ. ט) (רא"ם) [ספרא] (ר"ש משאנ"ץ):
וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תֵתֵן מִכְשָׁל. אֵין
 כְּוֹנֶנֶת הַכְּתוּב כְּמִשְׁמַעוֹתוֹ הַפְּשׁוּטָה
 בְּלִבָּד, שֶׁלֹּא יִשִּׂים מִכְשׁוֹל בְּדַרְכּוֹ שֶׁל
 הַסּוּמָא (שְׂאִינֹו רֹאֵה) בְּכַדִּי לְהַפִּילּוֹ,
 אֶלֹא נֶאֱמַרָה כֵּאֵן אִזְהָרָה עַל כָּל נְתִינַת
 'מִכְשׁוֹל' **לִפְנֵי הַסּוּמָא בִּדְבָר הַזֶּה.**
 כְּלוּמָר, כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ סֶפֶק בְּדַבְר־
 מָה, וְנִזְקֵק לַעֲצָתָהּ, הָרִי הוּא כְּמוֹ
 'סוּמָא' לְגַבִּי דְבַר זֶה, וְהִזְהִיר הַכְּתוּב
שֶׁלֹּא תֵתֵן לוֹ עֲצָה שְׂאִינָה הוֹגֶנֶת לוֹ,
כִּי דוּמָה הַדְּבַר כְּאִילוֹ נִתֵּן 'מִכְשׁוֹל'
לִפְנֵי הָעוֹר. וְנִתְּנוּ חֻקִּים דּוּגְמָא לְכָךְ:
אֵל תֹּאמַר לְחִבְרְךָ 'מִכּוֹר שְׂדֵךְ וְקַח
לָךְ חֲמוּר', וְהוּא סְבוּר שֶׁאַתָּה מִיִּיעֵץ
לוֹ כֵּן לְטוֹבָתוֹ, וְאִילוֹ אַתָּה עוֹקֵף עָלָיו
– מִתְחַכֵּם עָלָיו בְּמִרְמָה, מִשׁוּם שִׂישׁ

(ח) שְׁלֹא תֹאמַר: עֲנִי הוּא זֶה וְהַעֲשִׂיר חֵיב לִפְרִנְסוֹ, אֲזַכְּנוּ בְּדִין וְנִמְצָא מִתְּפָרֵנס בְּנִקְיֹת. וְלֹא תִהְדָּר פְּנֵי גְדוֹל • שְׁלֹא תֹאמַר: עֲשִׂיר הוּא זֶה, בֶּן גְּדוֹלִים הוּא זֶה, הֵיאָף אֲבִישְׁנוּ וְאֶרְאֶה בְּכַשְׁתּוֹ? עֲנֵשׁ יֵשׁ בְּדָבָר! לָכֵן נֶאֱמַר: "וְלֹא תִהְדָּר פְּנֵי גְדוֹל". בַּצֶּדֶק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ • כְּמִשְׁמְעוֹ. דָּבָר אַחֵר: הָיִי דָן אֶת חֲבֵרְךָ לְכַף זָכוֹת (סנהדרין לב). •

(יז) לֹא־תִלְךָ רָכִיל בְּעַמִּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל־דָּם רַעְךָ אֲנִי יְהוָה:

כ"א – לֹא־תִלְךָ רָכִיל • אֲנִי אוֹמֵר עַל־שֵׁם שְׁפָל מְשֻׁלָּחִי מְדָנִים וּמִסְפָּרֵי לְשׁוֹן הָרַע, הוֹלְכִים בְּכַתִּי רַעִיָּהם לְרַגֵּל מֵהָ יָרָאוּ רַע, אוֹ מֵה יִשְׁמְעוּ רַע לְסִפּוֹר בְּשׁוּק, נִקְרָאִים 'הוֹלְכֵי רָכִיל', הוֹלְכֵי רָגִילָה, אֲשֶׁפִּימֵנוּט בְּלַע"ז. וְרָאִיָּה לְדָבָרִי, שְׁלֹא מְצִינוּ 'רָכִילוֹת' שְׁאִין פְּתוּב בְּלִשׁוֹן 'הַלִּיכָה': "לֹא תִלְךָ רָכִיל", "הוֹלְכֵי רָכִיל נִחַשְׁתָּ וּבִרְזָל" (ירמיה ו כח); וְשִׁאֵר לְשׁוֹן־הָרַע אֵין פְּתוּב בּוֹ הַלִּיכָה, (תהלים קא ח) "מְלִשְׁנֵי בִסְתֵר רַעְהוּ", (שם קב א): "לְשׁוֹן רַמְיָה", (שם יב ד): "לְשׁוֹן מְדַבֶּרֶת גְּדוֹלוֹת". לָכֵן אֲנִי אוֹמֵר: שֶׁהַלְשׁוֹן הוֹלֵךְ וּמְרַגֵּל, שֶׁהַכֹּף נִחְלָפֶת בְּגִימָ"ל, שְׁפָל הָאוֹתִיּוֹת שְׁמוּצָאֵיהֶם מִמָּקוֹם אֶחָד מִתְחַלְפּוֹת זֹו בְּזוֹ; בִּי"ת בִּפֿ"א, וְגִימָ"ל בְּכ"ף, וְקו"ף בְּכ"ף, וְנו"ן בְּלִמָּ"ד, וְזו"ן בְּצָדִי. וְכֵן (שמואל ב יט כח): "וְיִרְגֵּל בְּעַבְדְּךָ", רַגֵּל בְּמִרְמָה לֵאמֹר עָלִי רַעְהוּ, וְכֵן (תהלים טו א): "לֹא רַגֵּל עַל־לִשְׁנוֹ", וְכֵן רוֹכֵל, הַסּוֹחֵר וּמְרַגֵּל אַחֵר כָּל סְחוּרָה, וְכָל הַמוֹכֵר בְּשָׁמִים לְהַתְקַשֵּׁט

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

'הוֹלְכֵי רָכִיל נִחַשְׁתָּ וּבִרְזָל' (ירמיה ו, כח) [בְּנִבְיָאוֹת תּוֹכְחָה לִישְׁרָאֵל: כּוֹלֵם הוֹלְכֵי רָכִיל הֵם, הַמְחַזְקִים אֶת דְּבָרֵי כְבוֹדָהֶם בְּנִחְשָׁת וּבִרְזָל; וְכֵן מְצִינוּ עוֹד (שם ט, א) וְכָל רַע רָכִיל יִהְיֶה]. וְאֵילּוּ בְּשִׁאֵר לְשׁוֹן הָרַע כְּשֶׁלֹּא נִכְרַ בּוֹ תִּיבַת 'רָכִיל', אֵין פְּתוּב בּוֹ הַלִּיכָה, כְּגוֹן 'מְלִשְׁנֵי בִסְתֵר רַעְהוּ' (תהלים קא, ח), 'לְשׁוֹן רַמְיָה' (שם קב, א), 'לְשׁוֹן מְדַבֶּרֶת גְּדוֹלוֹת' (שם יב, ד) [בְּיִנְיָוִים שְׁנוֹנִים עַל הַדּוֹבֵר לְשׁוֹן־הָרַע]. לָכֵן אֲנִי אוֹמֵר, שֶׁהַלְשׁוֹן רָכִיל פִּירוּשׁוֹ: הוֹלֵךְ וּמְרַגֵּל, שֶׁהַכֹּף נִחְלָפֶת לְפַעֲמִים בְּגִימָ"ל, שְׁפָל הָאוֹתִיּוֹת שְׁמוּצָאֵיהֶם מִמָּקוֹם אֶחָד (אוֹפֵן הַגִּיטָן מִמָּקוֹם אֶחָד בִּפְהוּ) הָרִי הֵם מִתְחַלְפּוֹת זֹו בְּזוֹ. כְּגוֹן בִּי"ת עֲשׂוּיָה לְהַתְחַלֵּף בִּפֿ"א, מִשּׁוּם שִׁשְׁתִּיהֶן מוֹצְאֵיהֶן מִן הַשְּׁפָתִים, וְכֵן גִּימָ"ל מִתְחַלְפֶת בְּכ"ף וְקו"ף, שֶׁשְׁלֶשֶׁתָן מוֹצְאֵיהֶן מִן הַחֵיק (בְּעוֹמֵק הַפֶּה סְמוּךְ לְגִרְוֹן), וְנו"ן בְּלִמָּ"ה, שִׁשְׁתִּיהֶן מִן הַלְשׁוֹן, וְזו"ן בְּצָדִי שִׁשְׁתִּיהֶן מִן הַשִּׁנָּיִם. וְכֵן מְצִינוּ בְּמִקְרָא גַם לְשׁוֹנוֹת שֶׁל 'רִיגוֹל' (בְּגִימָ"ל) הַמְשַׁמְשִׁים בְּאוֹתָהּ מִשְׁמַעוֹת כְּמוֹ 'רָכִיל'. כְּגוֹן: 'וְיִרְגֵּל בְּעַבְדְּךָ' (שמואל ב יט, כח) – רַגֵּל בְּמִרְמָה לֵאמֹר עָלִי רַעְהוּ [דְּבָרֵי מְפִיבוֹשֶׁת בֶּן שְׁאוּל אֵל הַמֶּלֶךְ דָּוִד: אֵל תֶּאֱמִין לְדָבָרִי הַעֲבֹד צִיבָא כִּי הוּא בָּא בְּמִרְמָה לְרַגֵּל בְּבֵיתִי, וְלִדְבַר עָלִי רַעוֹת]. וְכֵן מְצִינוּ: 'לֹא רַגֵּל עַל לִשְׁנוֹ' (תהלים טו, א) [הַכְּתוּב מוֹנֵה אֶת מַעְלוֹתָיו שֶׁל הַצִּדִּיק:

הַדִּין. דָּבָר אַחֵר דָּרְשׁוּ בּוֹ חֲכָמִים: לֹא בְּדִין וּשְׁנֵי בְּעָלֵי דִין, אֲלֵא הַדְּבָרִים אֲמוּרִים גַּם בְּכָל אָדָם לְגַבִּי חֲבִירוֹ, וְכָךְ הוּא אוֹמֵר: הָיִי דָן אֶת חֲבִירְךָ לְכַף זָכוֹת, כְּגוֹן אִם רָאִיתָ דְּבָרִמָּה חֲשׂוֹד אֲצִל חֲבִירְךָ וְאַתָּה יָכוֹל לְדוֹן אוֹתוֹ הֵן לְזָכוֹת וְהֵן לְחֻבָּה, יֵשׁ לָךְ לְחַפֵּשׁ וְלִמְצוֹא צַד זָכוֹת וְלִשְׁפּוֹט אוֹתוֹ בְּצֶדֶק [וְלִמְדוֹ בֶּן מִתּוֹף שְׁנֶאֱמַר 'עַמִּיתְךָ' בְּלִשׁוֹן יָחִיד (וְלֹא 'עַמִּיתְךָ' בִּיחִיד נּוֹסֶפֶת – לְשׁוֹן רַבִּים) וּמִשְׁמַע מִכָּךְ שֶׁהַכְּתוּב מְלַמֵּד גַּם עַל שִׁפְטָה מְסוּג אַחֵר, כְּאֶשֶׁר הַנִּשְׁפָּטִי הוּא אָדָם יָחִיד בְּלִבָּר, וְלֹא כְּמִשְׁפָּט מִמֶּשׁ שֵׁישׁ בּוֹ שְׁנֵי בְּעָלֵי דִין. וּמְצִינוּ לְשׁוֹן מִשְׁפָּט שֶׁהוּא שִׁיף גַּם עַל הַיָּחִיד, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (תהלים ז ט) 'שִׁפְטֵנִי ה' בְּצֶדֶק' (מלכים: תורה טו (טז) לֹא תִלְךָ רָכִיל. כְּוִנַּת הַכְּתוּב שֶׁלֹּא יוֹצִיא אָדָם דְּבַת חֲבִירוֹ, וְיִגְלֶה עֲנִינָיו לְאַחֲרִים. וּמִדּוּעַ הוּא קְרוִי 'רָכִיל' אֲנִי אוֹמֵר, עַל שֵׁם שְׁפָל מְשֻׁלָּחִי מְדָנִים (מַעֲזָרֵי רִיב) וּמִסְפָּרֵי לְשׁוֹן הָרַע, מִנְהֶגָם שֶׁהֵם הוֹלְכִים בְּכַתִּי רַעִיָּהם לְרַגֵּל (לְחַפֵּשׁ וְלִבְדוֹק) מֵהָ יָרָאוּ רַע אוֹ מֵה יִשְׁמְעוּ רַע כְּדִי לְסַפֵּר בְּשׁוּק, וְעַל שֵׁם הַרִיגוֹל שֶׁלָּהֶם נִקְרָאִים 'הוֹלְכֵי רָכִיל', וְכֵאֵילּוּ נֶאֱמַר: הוֹלְכֵי רָגִילָה, בְּחִילוֹף הַגִּימָ"ל וְהַכֹּף, אֲשֶׁפִּימֵנוּט בְּלַע"ז [=יִרְגֵּל]. וְרָאִיָּה לְדָבָרִי שֶׁהוּא עַל שֵׁם שְׁמִרְגָל בְּבֵית אַחֲרִים, שְׁלֹא מְצִינוּ רָכִילוֹת בְּמִקְרָא שְׁאִין פְּתוּב בְּלִשׁוֹן הַלִּיכָה, כֵּאֵן נֶאֱמַר: לֹא תִלְךָ רָכִיל, וְכֵן מְצִינוּ:

חָרָם כְּמוֹהוֹ שֶׁקֵץ תִּשְׁקָצְנוּ וְגו', וּכְמוֹ כֵן נִקְרָא 'שְׁנֵאנִי', לְפִי שְׁמִצִּינוּ לְשׁוֹן שְׁנֵאנָה אֲצִל תּוֹעֵבָה, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (שם יב, לא) 'כִּי כָל תּוֹעֵבַת ה' אֲשֶׁר שְׁנֵא עֲשׂו (הַגִּיטָם) לְאַלְהֵיהֶם' (מלכים: לא תִּשָּׂא פְנֵי דָל. לָמָּה הוֹצֵרְךָ לְהוֹסִיף אֲזוּרָה מִיּוֹחֶדֶת שֶׁלֹּא לְהַטּוֹת אֶת הַדִּין לְטוֹבַת הָעֲנִי, וְהֵלֹא כָּכָר נֶאֱמַר לְמַעַלָּה 'לֹא תַעֲשׂוּ עֵגֹל בְּמִשְׁפָּט? אֲלֵא שְׁלֹא תֹאמַר 'עֲנִי הוּא זֶה, וְהַעֲשִׂיר חֵיב לִפְרִנְסוֹ בְּתוֹרַת צֶדֶקָה, לָכֵן אֲזַכְּנוּ בְּדִין וְנִמְצָא מִתְּפָרֵנס בְּנִקְיֹת' (לֹא בּוֹשֶׁת פְּנִים), וְתִהְיֶה סְבוֹר שְׁאִין בּוֹה מִשּׁוּם קִלְקוֹל הַדִּין, כִּי צֶדֶקָה אֵתָּה עוֹשֶׂה עִמּוֹ. לָכֵן נֶאֱמַר 'לֹא תִשָּׂא פְנֵי דָל' – הַצֶּדֶקָה אֵינָה נַעֲשִׂית מִתּוֹף עוֹל בְּמִשְׁפָּט, כִּי אִם בְּנִדְבַת לְבוֹ שֶׁל הָעֲשִׂיר (ספרא: ר"א ט, גר"א, ח"ח):

וְלֹא תִהְדָּר פְּנֵי גְדוֹל. גַּם לְגַבִּי אָדָם חָשׁוֹב הוֹצֵרְךָ לְהַזְהִיר בְּמִיּוֹחֵד שֶׁלֹּא לְהַטּוֹת הַדִּין לְטוֹבָתוֹ, שְׁלֹא תֹאמַר 'עֲשִׂיר הוּא זֶה, בֶּן־גְּדוֹלִים (חֲשׁוּבִים וְנִכְבָּדִים) הוּא זֶה, וּמִתּוֹף שֶׁהוּא רָגִיל שֶׁהַכֵּל מְכַבְּדִים אוֹתוֹ, הָרִי הַהִפְסֵד בְּדִין נִחְשָׁב אֲצִלּוֹ כְּבִזְיוֹן, וְאִם כֵּן הֵיאָף אֲבִישְׁנוּ לְפִסּוֹק הַדִּין לְחֻבָּתוֹ וְאֶרְאֶה בְּכַשְׁתּוֹ, שְׁמָא עוֹנֵשׁ יֵשׁ בְּדָבָר' – לָכֵן נֶאֱמַר וְלֹא תִהְדָּר פְּנֵי גְדוֹל – עָלֶיךָ לְדוֹן דִּין אֲמַת בְּכָל אוֹפֵן שֶׁהוּא (ק"א): בַּצֶּדֶק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ. לְפִי פִשְׁטוֹ כְּוִנַּת הַכְּתוּב הִיא כְּמִשְׁמְעוֹ, שֶׁעַל הַדִּין לְשְׁפּוֹט בַּצֶּדֶק אֶת עַמִּיתְּ בְּעָלִי

בָּהֶם הַנָּשִׁים, עַל־שֵׁם שְׁמִחוֹר תָּמִיד בְּעִירוֹת, נִקְרָא 'רוּבֵל' לְשׁוֹן רוּגֵל. וְתַרְגּוּמוֹ: "לֹא תִיכּוֹל קוֹרְצִין", כְּמוֹ (דניאל ג ח): "וַאֲכָלוּ קֹרְצִיהוֹן דִּי יְהוּדֵי־א"; "אָכַל בַּהּ קֹרְצָא בִּי מִלְכָּא". נִרְאֶה בְּעֵינֵי, שְׁהִיָּה מִשְׁפָּטָם לְאָכַל בְּבֵית הַמִּקְבֵּל דְּבָרֵיהֶם שׁוֹם הַלְעָטָה, וְהוּא גָמַר חֲזוּק, שְׁדַּבְּרִי מְקִימִים וּמַעֲמִידִם עַל הָאֵמֶת, וְאוֹתָהּ הַלְעָטָה נִקְרָאת: "אָכִילַת קוֹרְצִין", לְשׁוֹן "קֹרֵץ בְּעֵינָיו" (משלי ו יא), שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ כָּל הוֹלְכֵי רֵכִיל לִקְרֹץ בְּעֵינֵיהֶם וּלְרַמֵּז דְּבָרֵי רֵכִילוּתָן, שֶׁלֹּא יִבְיִנוּ שָׁאֵר הַשּׁוֹמְעִים. לֹא תַעֲמֹד עַל־דָּם רַעֲךָ. לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְאֵתָה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ (ת"ס), כְּגוֹן: טוֹבֵעַ בַּנֶּהֱר, וְחִיָּה אוֹ לִסְטִים בָּאִים עָלָיו. אֲנִי ה' • נֶאֱמָן לְשֵׁלֶם שָׂכָר, וְנֶאֱמָן לְהַפְרֵעַ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטר שיחות חלק לב, עמוד 120 – מתוך 'לקראת שבת')

לא תעמוד על דם רעך – גדר חיובי

לא תעמוד על-דם רעך

לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ, וְאֵתָה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ (יט, טז. ובפירושו רש"י)

וְצִרְיָ לְהִבִּין, הֲרֵי פְנֹת הַפְּתוּב הֵיא לְחִיב אֵת הָאֲדָם לַעֲשׂוֹת כָּל מָה שְׁבִיכְלָתוֹ לְהַצִּילַת חֲבֵרוֹ – וּמִדּוּעַ זֶה נֶאֱמַר בְּלִשׁוֹן שְׁלִילָה, וְלֹא בְּלִשׁוֹן חִיּוּבִי – לְהַצִּיל הַחֲבֵר, עַל־דֶּרֶךְ שְׁמִצְיָנוּ בְּמִצְוֹת הַצִּלַת מִמוֹן חֲבִירוֹ, "עֲזוּב תַּעֲזוּב עִמּוֹ" "הַשֵּׁב תִּשְׁכְּנוּ לוֹ" וְכו'?

וַיִּבְּן בְּהַקְדָּם הַקּוֹשֵׁא, דְּלִכְאוּרָה דִּין זֶה נִלְמַד בְּקִלְוֹחֵמֹר מִהַחִיּוּב דְּהַצִּילַת מִמוֹן חֲבִירוֹ, וּמִפְּנֵי מָה הֲצִרְךָ לְהַפְתֵּב הַצִּוּי ד' "לֹא תַעֲמֹד וגו'" וְיֵשׁ לֹמַר דְּזוּהִי פְנֹת רִש"י בְּפִירוּשׁוֹ "לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְכו'", כְּלוֹמַר אֵין פְּנֹת הַפְּתוּב לְחַדֵּשׁ אֵת עֲצָם הַחִיּוּב דְּהַצִּילַת חֲבִירוֹ מִסְּפִקַת מוֹת (הַנִּלְמַד מִקִּלְוֹחֵמֹר כְּנ"ל), אֲלֵא מִדְּבַר כָּאֵן בְּמִצְבַּ מִיּוּחַד הַנוֹתֵן מְקוֹם לֹמַר שְׁמִתָּר לְאֲדָם לַעֲמֹד וּלְהַתְעַבֵּב מִלְּהַצִּיל, וְעַל־זֶה בֹּא צִוּי הַפְּתוּב "לֹא תַעֲמֹד וגו'".

וְהִינוּ כְּשֶׁחֲבֵרוֹ נִמְצָא בְּמִצְבַּ שֶׁל סִפְנָה כְּזוֹ שֶׁהַצִּלָּתוֹ כְּרוּכָה בְּסִפְּךָ סִפְנָה לְחִיּוּ שֶׁל הַמִּצִּיל, הִיָּה מְקוֹם לֹמַר שְׁבִמְקָרָה כְּזוֹ יָכוֹל לְהַתְעַבֵּב וְלַעֲמֹד מִלְּהַצִּיל, וְעַל־זֶה בֹּא הַפְּתוּב וּמִזְהִיר "לֹא תַעֲמֹד וגו'" שְׁאִסּוּר לַעֲמֹד אֲלֵא יֵשׁ לְהַצִּיל הַחֲבֵר, אֲלֵא־אִם־כֵּן יֵשׁ סִפְּךָ ב' "אֵתָה יָכוֹל לְהַצִּיל", הִינוּ אִם פְּעוּלַת הַהַצִּלָּה יָכוֹלָה לְגָרוֹם סִפְנָה לְמִצִּיל בְּאִפְּן שֶׁהִיא מְטִילָה סִפְּךָ בְּאִפְשָׁרוֹת הַהַצִּלָּה, שְׁאֵז אֵין כְּזוֹ חִיּוּב. וְזֶהוּ דִּיק לְשׁוֹן רִש"י "וְאֵתָה יָכוֹל לְהַצִּיל".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות חלק כ"ב ע' 125)

לא תעמוד על דם רעך (יט, טז) לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְאֵתָה יָכוֹל לְהַצִּיל (רש"י) עֲצָם הַעֲבָדָה שֶׁנִּזְדַּמֵּן לָךְ "לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ" שֶׁל אָדָם - מוֹזִיקָה ש' "אֵתָה יָכוֹל לְהַצִּיל", וְרַק לְשֵׁם כֶּךָ זְמַן לָךְ הַקֶּבֶ"ה לְרֹאוֹת זֹאת. וּמִכָּאֵן יֵשׁ לְלַמֵּד הוֹרָאָה לְדוֹרֵנוּ: בְּדוֹרֵנוּ נִמְצָאִים רַבִּים מְבִנֵי יִשְׂרָאֵל בְּסִפְּנָת טְבִיעָה רִחוּנִית. יֵשׁ לְדַעַת, אִיפּוֹא, שֶׁעַל כָּל אֶחָד וְאֶחָת חֶלֶה הַחוּבָה לְעִסֵּק בְּהַצִּלָּתָם שֶׁל יְהוּדִים אֵלֵינוּ - שֶׁכֵּן עֲצָם הַעֲבָדָה שֶׁנִּזְדַּמֵּן לוֹ לְרֹאוֹת וּלְדַעַת שֶׁיִּשְׁנֵם יְהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּסִפְּנָה שְׁכֹז, מוֹזִיקָה שֶׁנִּתְּנָה לוֹ הַפְּחוֹת הַדְּרוּשִׁים לְהַצִּילָם!

רש"י כפשוטו – מהדורות לשם

שָׂאֵר הַשּׁוֹמְעִים, וְזֶהוּ שְׁתַּרְגָּם אוֹנְקְלוֹס יֹאֵל תִּיכּוֹל קוֹרְצִין - אֲכִילָה שֵׁישׁ בַּהּ קְרִיצוֹת עֵינִים. כְּלוֹמַר אֵל תִּדְבֵּר עַל חֲבִירְךָ דְּבָרֵי מְלִשִּׁינוֹת [וְלֹא דוֹקָא מְלִשִּׁינוֹת שֶׁל דְּבַר רַע, אֲלֵא הוּא הַדִּין כָּל דְּבַר שְׁחִבִּירוֹ מְקַפִּיד עָלָיו שֶׁלֹּא לְגַלּוֹתוֹ לְאַחֲרִים, הֲרֵי זֶה בְּכָלל אִיסוּר 'רֵכִילוּת'] (באמ"ת)

משכיל ומפרשים:

לא תעמוד על דם רעך. כֹּאשֶׁר חִיִּי רַעֲךָ נִתְּנִים בְּסִפְּנָה, אֵל תַּעֲמֹד מִנְּגֵד לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְאֵתָה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ וְאִינְךָ מִצִּיל. כְּגוֹן אָדָם הַטּוֹבֵעַ בַּנֶּהֱר, וְאָדָם שֶׁחִיָּה אוֹ לִסְטִים (גִּזְלָנִים) בָּאִים עָלָיו (סנהדרין עג.) (רשב"ם):

אֲנִי ה'. הַנֶּאֱמָן לְשֵׁלֶם שָׂכָר לְמַקְיָמִים אֵת אֲנֹהְרוֹתֵי, וְנֶאֱמָן לִפְרֵעַ וּלְהַעֲנִישׁ אֵת הָעוֹבְרִים עָלֵיהֶם (וכמבואר לעיל ת"ח ב) (רא"ם): תורה יז

אֵל הַמִּלָּךְ נְבוּכַדְנֶצַּר וְהַלְשִׁינוּ בְּפִנְיָ עַל אוֹדוֹת חֲנֻנִיָּה מִיִּשְׁאֵל וְעוֹרִיָּה שֶׁלֹּא רָצוּ לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָסֶל], וְכֵן מִצִּינוּ בְּלִשׁוֹן הַתְּלַמּוֹד (ברכות נח) 'אָכַל בִּיה קוֹרְצָא בִּי מִלְכָּא' [הַלְשִׁין בְּבֵית הַמִּלָּךְ]. וְנִרְאֶה בְּעֵינֵי טַעַם בִּישׁוּי זֶה, לְפִי שְׁהִיָּה מִשְׁפָּטָם (מִנְּהַג הַגּוֹיִים וּמִלְשִׁינֵיהֶם) לְאָכּוֹל בְּבֵית הַמִּקְבֵּל־דְּבָרֵיהֶם שׁוֹם הַלְעָטָה [לְטַעוֹם דְּבַר־מָה, אִם לְגִימָה אוֹ סַעֲדָה. כְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב (בראשית כה. ל) 'הִלְעִשְׁנִי נָא'], וְהוּא הִיָּה אֲצֵלָם כְּאוֹת וְסִימָן שֶׁל גָּמַר וְחֲזוּק שְׁדַּבְּרִי מְקוּיָמִים וַיַּעֲמִידֵם עַל הָאֵמֶת, וְאוֹתָהּ הַלְעָטָה נִקְרָאת 'אָכִילַת קוֹרְצִין', לְשׁוֹן 'קוֹרֵץ בְּעֵינָיו' (משלי ג יא) [רִוְמוֹ בְּעֵינָיו דְּבָרֵי מְרָמָה אוֹ לַעֲג], שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ כָּל הוֹלְכֵי רֵכִיל לִקְרֹץ בְּעֵינֵיהֶם וּלְרַמֵּז דְּבָרֵי רֵכִילוּתָן, שֶׁלֹּא יִבְיִנוּ

לֹא רָגַל בְּרַעְהוֹ לְהַעֲלוֹת עַל לְשׁוֹנוֹ דִּיבּוּר רַע עָלָיו]; וְכֵן אָדָם הָעוֹסֵק בְּמִכִּירַת דְּבָרִים שֶׁהוּא מוֹלִיךְ וּמִבִּיא מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, קְרוִי 'רוּבֵל', עַל שֵׁם הַסִּיבּוּב וְהִרְיָגוֹל, שֶׁהוּא סוֹחֵר וּמְרַגֵּל בְּמִקְוֹמוֹת שׁוֹנִים לְבִדּוֹק וּלְבַרֵּר אַחֵר כָּל סוֹחֵרָה הֵיכֵן לְקַנּוּתָהּ וְהֵיכֵן לְמִכְרָהּ. וְכֵן כָּל הַמוֹכֵר בְּשִׁמִּים לְהַתְקַשֵּׁט בָּהֶם הַנָּשִׁים - עַל שֵׁם שְׁמִחוֹר תָּמִיד בְּעִירוֹת, גַּם הוּא נִקְרָא 'רוּבֵל', וּמִקּוֹר כּוֹלֵם מְלִשׁוֹן 'רוּגֵל'.

רש"י חזר לתחילת הענין ומבאר את דברי התרגום על הפסוק 'לא תלך רכיל': וְתַרְגּוּמוֹ בְּאוֹנְקְלוֹס: 'לֹא תִיכּוֹל קוֹרְצִין' [לֹא תִאֲכַל סַעֲדָת 'קְרִיצוֹת' (כדלחלף)]. וְהוּא כִּינּוּי לְדְּבָרֵי מְלִשִּׁינוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ג ח) 'וַאֲכָלוּ קֹרְצִיהוֹן דִּי יְהוּדֵי־א' [הַכְּשָׁדִיִּים כָּאוֹ

(יז) וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא. כְּשִׂאתָהּ מוֹכִיחוֹ, הַשְׁמַר שֶׁלֹא תִלְבִּין אֶת פְּנֵי בָרִבִּים, כִּי אִם תִּבְיִשְׁנֶנּוּ. הָרִי יִזְהֶה בְּךָ חֲטָא וְנִהְלָשׁוֹן 'לֹא תִשָּׂא עָלָיו' פִּירוּשׁוֹ: לֹא יִגְרֵם לָךְ בִּסְבָּתוֹ (רֹאה דוּגְמָתוֹ חֲלָל בִּב, ט) (ספרא) (ר"א, מלבי"ם); תוֹרָה יח

(יח) לֹא תִקֹּם וְלֹא תִטָּר. אִיזוֹ הִיא 'קִיקְמָה' וְאִיזוֹ הִיא 'נְטִירָה': אָמַר לוֹ לְחֲבִירוֹ 'הַשְׂאִילֵנִי מִגֶּזֶל' (כָּלִי שְׁקוּצָרִים בּוֹ אֶת הַתְּבוּאָה), אָמַר לוֹ 'לֹא'. לְמַחָה, הוֹצֵרָךְ חֲבִירוֹ לְקִדְרוֹם' (כָּלִי הַעֲשׂוֹי לְחִטּוֹב בּוֹ עֵצִים), אָמַר לוֹ 'הַשְׂאִילֵנִי קִרְדוּמָה', אָמַר לוֹ 'אֵינִי מִשְׁאִילָךְ, בְּדֶרֶךְ שֶׁלֹא

יט ית קנמי תטרון בעירך לא תרפב ערובין חקלך לא תזרע ערובין ולבוש ערובין שעטנזא לא יסק עלך:

(יט) אֶת־חֻקְתֵּי תִשְׁמְרוּ בְּהַמִּתֶּךָ לֹא־תִרְבִּיעַ בְּלֵאִים שָׂדֶךָ לֹא־תִזְרַע בְּלֵאִים וּבְגָד שְׁעִטְנֹו לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ:

יט"א אֶת־חֻקְתֵּי תִשְׁמְרוּ • וְאֵלֹו הֵן: בְּהַמִּתֶּךָ לֹא תִרְבִּיעַ בְּלֵאִים וּגו'. חֻקִּים אֵלֹו גְּזֵרוֹת מִלֶּךָ, שָׁאִין טַעַם לְדַבֵּר. וּבְגָד בְּלֵאִים • לָמָּה נֶאֱמַר? לְפִי שְׁנֶאֱמַר: "לֹא תִלְבַּשׁ שְׁעִטְנֹו צִמָּר וּפְשָׁתִים יַחְדָּו". יָכוֹל לֹא יִלְבַּשׁ גִּזִּי צִמָּר וְאֶנִּיצִי פְשָׁתָן? תִּלְמוּד לומֵר: "בְּגָד". מִנֵּין לְרִבּוֹת הַלְבָדִים? תִּלְמוּד לומֵר: "שְׁעִטְנֹו". דָּבָר שֶׁהוּא שׁוּעַ, טוֹי וְנוֹז. וְאוֹמֵר אָנִי: נִזְוֹ לְשׁוֹן דָּבָר הַנִּמְלָל וְשׁוֹזֵר זֶה עִם זֶה לְחַבְרוֹ. מִישְׁטִי"ר בִּלְעִ"ז, כָּמוֹ: (מור"ק יט) 'חֲזִינָן לְנֶאֱזִי דְאִית בְּהוֹן', שָׁאֵנוּ מְפָרְשִׁים לְשׁוֹן כְּמוֹשׁ, פִּלִּישְׁטֵר"א. וְלְשׁוֹן "שְׁעִטְנֹו", פִּרְשׁ מִנַּחֵם: מַחְבֶּרֶת צִמָּר וּפְשָׁתִים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות י"ז עמ' 227)

שָׂדֶךָ לֹא תִזְרַע בְּלֵאִים (יט, יט) וְקִשְׁוֹ, לָמָּה הַקָּדִים פָּאָה וְלָקַט לְכָלֵאִים, אָף שֶׁאִיִּיעָה קוֹדֶמֶת לְקִצְרָהּ. וְיֵשׁ לוֹמֵר, דִּהְנֶה הַצִּדִּיקִי הַשְּׁנוֹה בֵּין פָּאָה וְלָקַט וְכָלֵאִים הוּא - שְׁמִירָה עַל הַבְּדֵלָה שֶׁקָּבַע ה'. **פָּאָה וְלָקַט** - ה' הַבְּדִיל אֶת יְבוֹל הַשְּׂדֵה לְשִׁנֵּי חֻקִּים; אֶחָד שֶׁיָּד לְבַעַל הַשְּׂדֵה וְאֶחָד שֶׁיָּד לְעִנִּיִּים. **בְּלֵאִים** - ה' הַבְּדִיל אֶת הַצִּמָּחִים לְמִינִים שׁוֹנִים. וְהַבְּדֵלָה הָרוּחָנִית שֶׁל פָּאָה וְלָקַט הִיא הַמְקוֹר וְהַסִּבָּה לַהַבְּדֵלָה הַגִּשְׁמִית שֶׁל בְּלֵאִים.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

מִשְׁמַעוֹת תִּיבָה זֶה הוּא לְשׁוֹן 'מִלִּילָה' (שִׁפְשׁוּף וְגִלְגּוֹל דָּבָר דִּק בֵּין הָאֲצָבָנוֹת). וּמִטַּעַם שֶׁהִדְרָךְ לְמַלּוֹל אֶת הַחוּט הַשּׁוֹזֵר כְּשֶׁאֻחָזוּ בְּשַׁעַת הָאֲרִיגָה [שֶׁלֹא תִתְפָּרֵק שְׁזִירָתוֹ], לָכֵף נִקְרָאת כָּל פְּעוּלַת אֲרִיגַת הַחוּטִים בְּלָשׁוֹן 'נִזְו', עַל שֶׁם מִלִּילָתָם. וּכְמוֹ שֶׁמֻצָּנוּ בְּעֵין זֶה בְּלָשׁוֹן הַתִּלְמוּד (מוֹעֵד קטן יט) 'חֲזִינָן לְנֶאֱזִי דְאִית בְּהוֹן' [הַדְּבָרִים אֲמֹרִים שֶׁם כְּטַעַם לְהִתֵּר קִצְרִית שׁוֹמְשׁוּמִים בְּחוּל הַמוֹעֵד, אָף שֶׁעֲדִין לֹחִים הֵם וְאִינֶם רְאוּיִים לְשִׁמּוּשׁ לְצוּרָה הַמוֹעֵד, כָּכֵל זֹאת הוּאִיל וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁכָּבֵר נִתְיָבְשׁוּ וְנִמְלָלִים בֵּיךְ, מוֹתֵרֶת כָּל הַקְצִירָה בְּגִלְלָם]. הָרִי שֶׁעִיקֵר פִּירוּשׁ 'נִזְו' הוּא לְשׁוֹן 'מִלִּילָה', כְּאֹמֵר, אָף לְגַבִּי שְׁעִטְנֹו מִשְׁמַשֶּׁת הַתִּיבָה לְעִנֵּין אֲרִיגַת הַחוּטִים וְעִירְבוּבָם, מִישְׁטִי"ר בִּלְעִ"ז [=לְחַבֵּר וְלַעֲרַב]. וְלְשׁוֹן 'שְׁעִטְנֹו' פִּירֵשׁ מִנַּחֵם, מַחְבֶּרֶת צִמָּר וּפְשָׁתִים - כְּלוֹמֵר, עַל פִּי פֶשֶׁט הַלָּשׁוֹן, תִּיבַת 'שְׁעִטְנֹו' אֵינָנָה תִּיבָה מוֹרְכָבָת, אֲלֵא תִיבָה אַחַת הִיא שֶׁפִּירוּשָׁה מִינִים שׁוֹנִים הַמְחוּבָּרִים, וּפִירֵשׁ לָךְ הַכְּתוּב שֶׁהַמְדוּבָר הוּא בְּחִיבּוּר שֶׁל 'צִמָּר וּפְשָׁתִים' דְּיוֹקָא, אֲלֵא שֶׁהוֹסִיפוּ חֻקִּים לְדְרוֹשׁ בְּאוֹתִיוֹתֶיהָ: 'שׁוּעַ טוֹי וְנוֹז' [בְּאִמְ"ח, מִלְכִּי"ם, כ"ב וּמִפְרָשִׁים: תוֹרָה ב

יִרְיעַת בֵּד הָעֲשׂוּיָה לֹא טוֹיֵת חוּטִים וְאֲרִיגָה, אֲלֵא עַל יְדֵי שְׁרִיית גִּזִּי הַצִּמָּר אוֹ סִיבֵי הַפִּשְׁתָּן בְּמִים הַמְעוּרָבִים בְּדָבָק, וְלֹאֲחֵר סְחִיטָתוֹן מִמִּי הַדָּבָק כּוֹכְשִׁים וּמִהֲדָקִים אוֹתָם בְּמִכְבֵּשׁ עַד שֶׁנַּעֲשָׂה הַכֵּל גּוֹשׁ אֶחָד, כְּדוֹגְמַת בֵּד עֲבָה הָרְאוּי לְתַפּוֹר מִמֶּנּוּ בְּגָדִים]. **תִּלְמוּד לומֵר 'שְׁעִטְנֹו'**, שֶׁעַל פִּי מִשְׁמַעוֹת תִּיבָה זֶה, אֵין הַלְבָדִים כְּכֵלֵל הָאִיסוּר. כִּי תִיבַת 'שְׁעִטְנֹו' מוֹרְכָבָת מִשְׁלֵשׁ תִּיבּוֹת, שְׁמִשְׁמַעוֹתָם, דָּבָר שֶׁהוּא 'שׁוּעַ טוֹי וְנוֹז'. וְהֵם שְׁלֹשָׁה שְׁלִבִּים עִיקָרִיִּים בְּמִלְאֶכֶת עֲשִׂיַת הַבְּגָד: 'שׁוּעַ' פִּירוּשׁוֹ הַחֲלָקַת הַצִּמָּר אוֹ הַפְּשָׁתִים בְּמִסְרַק טָרָם טוֹיֵתָם (וּבְכֵף נֶאֱחָזִים הֵם וְנִצְמָדִים זֶה לָזֶה); 'טוֹי' - כְּמִשְׁמַעוֹ, טוֹיֵתוֹן לְחוּטִים; 'נוֹז' - אֲרִיגַת הַחוּטִים וְעֲשִׂיַתָם לְמַרְכָּב אֶחָד. וּמִן הַתוֹרָה אֵין אִיסוּר שְׁעִטְנֹו אֲלֵא אִם כֵּן נַעֲשֶׂה בְּבָגָד כָּל שְׁלֹשׁ הַשְּׁלִבִּים כְּשֶׁהַצִּמָּר עִם הַפְּשָׁתִים יַחְדָּו. וְלִפְיָךְ, אוֹתוֹן הַלְבָדִים שֶׁלֹא נִתְאָחַדוּ בָּהֶם שְׁנֵי הַמִּינִים בְּדָרֶךְ טוֹיָה וְאֲרִיגָה, אֲלֵא נִדְבָקוּ כְּמוֹ 'שׁוּעַ' בְּלָכָד, מוֹתֵרִים הֵם מִן הַתוֹרָה [אֶף אֲסוּרִים מְדַרְבָּנָן]. וּמִבֹּאוֹ רַש"י דְּדוֹק הַלָּשׁוֹן: וְאוֹמֵר אָנִי, שְׁתִּיבַת 'נוֹז' שֶׁפִּירוּשָׁה 'אֲרוֹג', הוּא לְשׁוֹן דָּבָר הַנִּמְלָל וְשׁוֹזֵר זֶה עִם זֶה לְחַבְרוֹ. כְּלוֹמֵר, עִיקֵר

(יט) אֶת חֻקְתֵּי תִשְׁמְרוּ. לְשׁוֹן זֶה אֵינוֹ כְּצִוּוֹי בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ 'לְשִׁמּוֹר אֶת חֻקִּי', אֲלֵא הוּא בֹא בְּהַקְדָּמָה לְאוֹתוֹן הַמִּצְוֹת שֶׁהַכְּתוּב מוֹנֶה וְהוֹלֵךְ, וְאֵלֹו הֵן: **בְּהַמִּתֶּךָ לֹא תִרְבִּיעַ בְּלֵאִים וּגו'.** וְהֵם נִקְרָאִים חֻקִּים, כִּי מִצְוֹת אֵלֹו הֵן כְּגִזְרוֹת מִלֶּךָ הַמְחוּקֵק וְגוֹזֵר עַל עַמּוֹ, שָׁאִין טַעַם יָדוּעַ לְדָבָר (הַחֲבֵרוֹן, ש"ע): **וּבְגָד בְּלֵאִים.** בְּגָד הָעֲשׂוֹי מִמִּינִים שׁוֹנִים. אִיסוּר זֶה נֶאֱמַר בַּתוֹרָה בְּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת וּבְלִשׁוֹנוֹת שׁוֹנִים, וּמִתּוֹךְ שְׁנֵי הַכְּתוּבִים לְמַדְנוּ מֵהֶם הַמִּינִים הָאֲסוּרִים בְּתַעֲרוּכָתָם, וּמִהוּ אוֹפֵן הַתַּעֲרוּכָתָה שֶׁאֲסָרְתוּ תוֹרָה: **לָמָּה נֶאֱמַר** כָּאֵן לְשׁוֹן 'בְּגָד'? **לְפִי שְׁנֶאֱמַר (דְּבָרִים כב, יא) 'לֹא תִלְבַּשׁ שְׁעִטְנֹו צִמָּר וּפְשָׁתִים יַחְדָּו',** וּמִתּוֹךְ שֶׁלֹא הוֹזְכְּרָה שֶׁם תִּיבַת 'בְּגָד', הֵייתִי יָכוֹל לוֹמֵר שֶׁלֹא יִלְבַּשׁ אָדָם אֶפִּילוֹ גִּזִּי צִמָּר וְאֶנִּיצִי פְשָׁתָן יַחְדָּו, כְּלוֹמֵר שֶׁלֹא יַעֲטוּף עֲצָמוֹ בְּחִתִּיכֵי צִמָּר הַגְּזוּזִים כְּמוֹ שֶׁהֵן, יַחַד עִם גְּבֻעוּלֵי פִשְׁתָּן מְנוּפָצִים כְּמוֹ שֶׁהֵן, טָרָם טוֹיֵתוֹן לְחוּטִים וְאֲרִיגָתוֹן לְבָגָד; **תִּלְמוּד לומֵר** כָּאֵן 'בְּגָד', שִׁיְהִי שְׁנֵי הַמִּינִים מְחוּבָּרִים יַחְדָּו לְבָגָד אֶחָד. וּמִנֵּין לְרִבּוֹת אֶת הַלְבָדִים הָעֲשׂוּיִים מִצִּמָּר וּפְשָׁתִים שֶׁגַּם הֵם כְּכֵלֵל הַהִתֵּר, הֵגַם שֶׁהֵם מְחוּבָּרִים הֵיטֵב כְּבָגָד אֶחָד? [לְכָד' =

(ב) וְאִישׁ פְּרִישֵׁכּב אֶת־אִשָּׁה שְׁכֶבֶת־זֶרַע וְהוּא שִׁפְחָה נִחְרַפֶּת לְאִישׁ וְהַפְדָּה לֹא נִפְדָּתָה אוֹ חֲפָשָׁה לֹא נִתַּן־לָהּ בְּקֶרֶת תְּהִיָּה לֹא יוֹמָתוֹ כִּי־לֹא חֲפָשָׁה:

כ וגבר ארי ישכוב עם אתמא שכבת זרעא והיא אממא אחידא לגבר ואחפרקא לא אתפריקת בכספא או חריתא לא אתיהיבת לה בשטר בקרתא תהי לא יומתון ארי לא אתחררת:

ע"פ נחירפת לאיש • מיעדת ומיחדת לאיש, ואיני יודע לו דמיון במקרא. ובשפחה כנענית (קדושין ו) שפחה ופחה ופחה בת חורין המאוסת לעבד עברי שמתר בשפחה, הכתוב מדבר. והפדה לא נפדתה • פדויה ואינה פדויה, וסתם 'פדיון' בכסף (ת"כ. גיטין לט). או חפשה • בשטר. בקרת תהיה • היא לוקה ולא הוא. יש על בית דין לבקר את הדבר, שלא לחיבו מיתה, כי לא חפשה ואין קדושיה קידושין גמורין. ורבותינו למדו מכאן, שמי שהוא במלקות יהא בקריאה, שהדינים המלקין קורין על הלוקה (דברים כח נח"ט): "אם לא תשמר לעשות וגו'... והפלה ה' את מכתך וגו'". כי לא חפשה • (מכות כג) לפיכך אין חיב עליה מיתה, שאין קדושיה קדושין. הא אם חפשה – קדושיה קדושין וחיב מיתה.

(כא) וְהָבִיִּא אֶת־אִשְׁמוֹ לִיהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֵיל אֲשָׁם:

כא וייתי ית אשמה קדם יי לתרע משפן זמנא דבר לאשמה:

(כב) וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן בְּאֵיל הָאֲשָׁם לִפְנֵי יְהוָה עַל־חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא: פ

כב וכפר עלויה כהנא בדקרא דאשמה קדם יי על חובתה די חב וישתבק לה מחובתה די חב:

ע"פ ונסלח לו מחטאתו אשר חטא • (גיטין לט. כריתות ט) לרבות את המזיד בשוגג.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

במלקות, ודרשו לשון בקרת תהיה – 'תהא בקריאה', כלומר תהא בעונש שנוהג בו דין קריאה דהיינו 'מלקות', שהדינים המלקין קורין על הלוקה בשעה שמלקין אותו את הפסוקים: 'אם לא תשמור לעשות וגו' ו'הפלה ה' את מכותך וגו' (דברים כח, נח"ט) (עפ"י הגי' במש"ת בשם מפרשים):

תהיה. היא לוקה ולא הוא, כלומר, השפחה לוקה ולא זה שבא עליה ושבן על פי הדרש האמור למעלה, שלשון 'בקורת' פירושו מלקות, הרי 'בקורת' תהיה' הוא כמו 'במלקות תהיה', ומכאן אנו דורשים: ולא 'במלקות יהיה':

כי לא חפשה. לפיכך זה שבא עליה אין חיב עליה מיתה, שאין קדושיה קדושין. הא – מקלל זה אתה שומע, שאם חופשה לגמרי, אם בשטר או בפדיון כסף, הרי מעתה ישראלית גמורה היא והמקדש אותה קדושיה קדושין, והבא עליה חיב מיתה כשאר אשת איש (ספרא) (רא"ם, גר"א):

תורה כא (כב) ונסלח לו מחטאתו אשר חטא. חזר הכתוב והזכיר שוב את 'חטאתו' אשר חטא, כדי לרבות את המזיד

כסף פדיונה. וכאשר רק אדון אחד משני אדונייה עשה בן, הרי היא משוחררת לחצאין (רא"ם): והפדה לא נפדתה. פדויה ואינה פדויה. כלומר פדויה לחצאין, רק מאדון אחד. וכך אומר הכתוב: 'והפדה' לגמרי – 'לא נפדתה'. וסתם לשון פדיון הוא בכסף (כמו שמצינו במדבר יח, טז) 'ופדיון מבן חדש תפדה בערפך כסף חמשת שקלים' (גרא, לשי"ח):

או חפשה. שחרור בשטר לא ניתן לה, כי אם מאדון אחד בלבד ומהלשון 'לא נתן לה' למדנו שה'חפשה' האמורה כאן פירושו שטר, כי הוא דבר הניתן לידה, אבל כסף הפדיון הרי הוא ניתן לאדון ולא לה (דח"ח) (ספרא):

בקרת תהיה. לשון 'בקורת' משמעו 'עיון והבנה'. וכך פירושו: יש על בית דין לבקר הדבר ולהבחין בין זו לאשת איש גמורה שלא לחיובה מיתה, כי הרי לא חפשה לגמרי, ועדיין חציה שפחה, ואין קדושיה גמורין לפי שאין הקידושין תופסין בשפחה, לפיכך אין כאן עונש מיתה כשאר אשת איש. ורבותינו למדו שאינה פטורה לגמרי אלא היא

(ב) נחירפת לאיש. מיעדת ומיחדת לאיש. כלומר שנתקדשה לאיש [אבל אין קדושיה קידושין גמורים, כדלהלן]. רש"י מעיר על לשון 'נחירפת': ואיני יודע לו דמיון (לשון דומה לו) במקרא, שלא מצינו עוד לשון זה לגבי אישות. ובמה הדברים אמורים? בשפחה כנענית, שהיתה שייכת לשני שותפים ואחד מהם שחררה ונעשת מעתה 'חציה שפחה וחציה בת חורין', המאוסת (המקודשת) לעבד עברי שמוחר בשפחה (ראה שמות כא, ד) – זו היא ה'שפחה חרופה' שהכתוב מדבר בה [שהאדם הבא עליה לאחר שקידשה העבד, מביא קרבן אשם על חטאתו, והיא בעונש מלקות, וכמבואר בפרשה]. אבל ישראל בן חורין שאינו עבד, אינו יכול לקדשה לפי שאסורה עליו מחמת 'חצי שפחות' שיש בה, ומאידך, היא אסורה גם לעבד כנעני מחמת 'חצי חירות' שיש בה, לפיכך רק עבד עברי שמוחר הן בשפחה גמורה והן בישראלית גמורה, הוא לבדו יכול לישא לאשה גם שפחה חלקית זו [השפחה משתחררת בשני אופנים: א. כשהאדון נותן לה 'שטר שחרור' שקתוב בו 'הרי את בת חורין'. ב. כשהיא נותנת לאדון

"בשבת ראש חודש מפטירין בציבור הפטרה הקשורה עם ראש חודש – "השמים כסאי" עד והי' מידי חודש בחדשו גו", ולא ההפטרה דפרשת השבוע. ואף על פי כן, ידוע המנהג שנתפרסם על ידי כ"ק מורי וחמי אדמו"ר, שביחיד – יש לומר גם את ההפטרה דפרשת השבוע. ועל דרך זה בנוגע לשבת חול המועד, שבציבור מפטירין בהפטרה המיוחדת לשבת חול המועד, אבל ביחיד – יש לומר גם את ההפטרה הקשורה עם פרשת השבוע".

התוודויות חלק א תשמ"ה עמוד 351

הפטרה ליום שביעי של פסח בשמואל ב פרק כב

א וַיְדַבֵּר דָּוִד לַיהוָה אֶת־דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַצֵּל יְהוָה אֹתוֹ מִכַּף כָּל־אֹיְבָיו
וּמִכַּף שָׂאוֹל: ב וַיֹּאמֶר יְהוָה סִלְעִי וּמִצַּדֹּתַי וּמִפְּלִטֵי־לִי: ג אֱלֹהֵי צוּרֵי אֲחֶסֶה־בּוֹ מִגִּזִּי
וְקִרְן יִשְׁעֵי מִשְׁגָּבִי וּמִנוֹסֵי מִשְׁעֵי מַחֲמָם תִּשְׁעֵנִי: ד מַהֲלֵל אֶקְרָא יְהוָה וּמֵאֹיְבֵי אוֹשָׁע:
ה כִּי אֶפְגֵּי מִשְׁבְּרֵי־מוֹת נַחֲלִי בְּלִיעַל יִבְעֵתָנִי: ו חֲבַלִּי שָׂאוֹל סִבְגֵּי קִדְמָנִי מִקְשֵׁי־מוֹת:
ז בְּצַר־לִי אֶקְרָא יְהוָה וְאֶל־אֱלֹהֵי אֶקְרָא וַיִּשְׁמַע מֵהִיכָלוֹ קוֹלִי וַשּׁוֹעֲתִי בְּאָזְנוֹ:
ח וַיִּתְּנָעַשׂ וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ מוֹסְדוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגְּזוּ וַיִּתְּנָעֲשׂוּ כִּי־חָרָה לוֹ: ט עֲלָה עֲשֵׁן
בְּאַפּוֹ וְאֵשׁ מִפִּיו תֹּאכַל גַּחְלִים בָּעֲרוֹ מִמֶּנּוּ: י וַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּרְדּוּ וַעֲרַפֵּל תַּחַת רַגְלָיו:
יא וַיִּרְכַּב עַל־כְּרוֹב וַיַּעֲף וַיֵּרָא עַל־כַּנְפֵי־רוּחַ: יב וַיֵּשֶׁת חֶשֶׁד סִבִּיבֹתָיו סָבּוֹת
חֲשֹׁרֶת־מִים עָבִי שְׁחָקִים: יג מִנְּגִה נִגְדּוֹ בָּעֲרוֹ גַּחֲלֵי־אֵשׁ: יד יִרְעַם מִן־שָׁמַיִם יְהוָה
וְעֲלִיזֹן יִתֵּן קוֹלוֹ: טו וַיִּשְׁלַח חֲצִים וַיִּפְּצֵם בָּרֶק וַיַּהֲרֹג אֶפְקֵי יָם יִגְלוּ מִסְּדוֹת
תֵּבֵל בְּגִיעֶרֶת יְהוָה מִנְּשַׁמַּת רוּחַ אָפּוֹ: יז וַיִּשְׁלַח מִמְּרוֹם יִקְחֵנִי יְמִשְׁנֵי מַמִּים רַבִּים:
יח וַיִּצִּילֵנִי מֵאֹיְבֵי עַז מִשְׁנֵאֵי כִּי אִמְצֹו מִמֶּנִּי: יט וַיִּקְדַּמְנִי בַּיּוֹם אִידֵי וַיְהִי יְהוָה מִשְׁעֵן
לִי: כ וַיִּצָּא לַמֶּרְחָב אֹתִי יַחֲלֹצֵנִי כִּי־חָפֵץ בִּי: כא וַיַּמְלֵנִי יְהוָה בְּצַדִּיקָתִי כִּכֹּר יָדַי יֵשִׁיב
לִי: כב כִּי שָׁמַרְתִּי דְרָכֵי יְהוָה וְלֹא רָשַׁעְתִּי מֵאֱלֹהֵי: כג כִּי כָל־מִשְׁפָּטָיו לִנְגִידִי וַחֲקִיתִּי
לֹא־אֶסוּר מִמֶּנּוּ: כד וַאֲהִיָּה תָמִים לוֹ וַאֲשַׁתְּמָרָה מֵעוֹנֵי: כה וַיֵּשֶׁב יְהוָה לִי בְּצַדִּיקָתִי
כְּבָרִי לִנְגִיד עֵינָיו: כו עַם־חֲסִיד תִּתְחַסֵּר עַם־גִּבּוֹר תָּמִים תִּתַּמָּם: כז עַם־נֹכַר תִּתְבָּר
וְעַם־עֶקֶשׁ תִּתְפַּל: כח וְאֶת־עַם עָנִי תוֹשִׁיעַ וְעֵינֶיךָ עַל־דָּרְמִים תִּשְׁפִּיל: כט כִּי־אֵתָּה נִירִי
יְהוָה וַיְהִיָּה יִגִּיהַ חֲשָׁפִי: ל כִּי בָכָה אֲרוּץ גָּדוֹד בְּאֱלֹהֵי אֲדַלְג־שׁוֹר: לא הָאֵל תָּמִים
דִּרְבּוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרוּפָה מִגֵּן הוּא לְכָל הַחֲסִים בּוֹ: לב כִּי מִי־אֵל מִבְּלָעָדֵי יְהוָה
וּמִי צוֹר מִבְּלָעָדֵי אֱלֹהֵינוּ: לג הָאֵל מַעֲוִי חֵיל וַיִּתֵּר תָּמִים דְּרָכָי: לד מִשְׁוֶה רַגְלִי
כְּאֵילֹת וְעַל־בִּמְתִּי יַעֲמִידֵנִי: לה מִלִּפְדֵּי יָדַי לַמִּלְחָמָה וְנַחַת קֶשֶׁת־נְחוּשָׁה זִרְעֵתִי:
לו וַתִּתֵּן־לִי מִגֵּן יִשְׁעֶךָ וַעֲנִתְךָ תִּרְבֵּנִי: לו תִּרְחִיב צַעְדִּי תַחְתָּנִי וְלֹא מַעֲדוֹ קִרְסִלִּי:
לז אֲרִדְפָה אֹיְבֵי וְאֲשַׁמִּידֵם וְלֹא אָשׁוּב עַד־כְּלוֹתָם: לח וְאֶכְלֵם וְאֶמְחָצֵם וְלֹא יִקוּמוּן
וַיִּפְּלוּ תַחַת רַגְלִי: מט וַתִּאֲזַרְנִי חֵיל לַמִּלְחָמָה תִּכְרִיעַ קָמִי תַחְתָּנִי: מא וְאֹיְבֵי תִתָּה לִי

עָרַף מִשְׁנָאֵי וְאַצְמִיתֶם: מִבּ יִשְׁעוּ וְאֵין מִשְׁיַע אֱלֹהִיָּהוּ וְלֹא עָנִם: מִגּ וְאַשְׁחָקֶם כַּעֲפָר
 אֶרֶץ כְּטִיט־חֻצוֹת אֲדָקֶם אֲרָקֶם: מִדּ וְתַפְלִטְנִי מִרִיבֵי עַמִּי תִשְׁמְרֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם עִם
 לֹא־יִדְעֵתִי יַעֲבֹדֵנִי: מִה בְּנִי נָכָר יִתְפַּח־שׁוּלִי לְשִׁמְעַי אֲזִין יִשְׁמְעוּ לִי: מִזּ בְּנִי נָכָר יִבְלוּ
 וַיִּחַגְרוּ מִמִּסְגְּרוֹתֶם: מִזּ חִי־יִהְיֶה וּבְרוּךְ צוּרִי וַיְרֶם אֱלֹהֵי צוּר יִשְׁעֵי: מִחּ הָאֵל הִנֵּתֶן
 נִקְמָת לִי וּמָרִיד עַמִּים תַּחֲתֵנִי: מִטּ וּמִוֹצִיָּאִי מֵאִיבֵי וּמִקְמִי תִרְוַמְמֵנִי מֵאִישׁ חֲמָסִים
 תַּצִּילֵנִי: נ עַל־כֵּן אֲוִדְךָ יְהוָה בְּגוֹיִם וְלִשְׁמֹךְ אֲזַמֵּר: נ מְגִדּוֹל יִשׁוּעוֹת מִלְּכֹו וְעִשְׂה־חֶסֶד
 לְמִשְׁיָחוֹ לְדוֹד וּלְזֶרְעוֹ עַד־עוֹלָם:

♦ יום שלישי כ"ב ניסן ♦

הפטרת אחרון של פסח לבני חו"ל ישעיה פרק י

לֹב עוֹד הַיּוֹם בְּנֹב לַעֲמֹד יִנְפֹף יָדֹו הֵר בַּת־צִיּוֹן גִּבְעַת יְרוּשָׁלַם: לֹב הִנֵּה הָאֲדוֹן יְהוָה
 צְבָאוֹת מִסְעָף פֶּאֶרֶה בְּמַעְרָצָה וְרִמֵּי הַקּוֹמָה גִּדְעִים וְהַגְּבִהִים יִשְׁפְּלוּ: לֹב וְנִקְףָּ סִבְכֵי
 הַיַּעַר בַּבְּרוֹזִל וְהַלְבָּנוֹן בְּאֲדִיר יְפוֹל: יֹא א וַיֵּצֵא חֹטֵר מִגִּזְעֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּצָּר מִשְׁרָשָׁיו יִפְרָה:
 ב וַנִּחַה עָלָיו רוּחַ יְהוָה רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה רוּחַ עֲצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דַּעַת וַיִּרְאֵת יְהוָה:
 ג וַהֲרִיחוּ בִירְאֵת יְהוָה וְלֹא־לְמַרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט וְלֹא־לְמִשְׁמַע אָזְנוֹ יוֹכִיחַ: ד וְשִׁפְט
 בְּצֹדֶק דְּלִים וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לַעֲנוּי־אֶרֶץ וְהִכָּה־אֶרֶץ בְּשֹׁבֵט פִּיו וּבְרוּחַ שְׁפָתָיו יִמִּית
 רִשְׁעֵ: ה וְהָיָה צֶדֶק אֲזוֹר מִתְּנִי וְהָאֱמוּנָה אֲזוֹר חֲלָצִיו: ו וְגַר זָאֵב עִם־כֶּבֶשׂ וְנֹמֵר
 עִם־גְּדִי יִרְבֹּץ וְעֹגֵל וּכְפִיר וּמְרִיא יַחֲדוּ וְנַעַר קִטָּן נִהַג בָּם: ז וּפְרָה וְדֹב תִרְעִינָה יַחֲדוּ
 יִרְבְּצוּ יִלְדִיהֶן וְאֲרִיָּה כַּבְקָר יֵאֱבֹל־תֵּבֶן: ח וְשִׁעֲשַׁע יוֹנֵק עַל־חֵר פֶּתֶן וְעַל מְאוֹרֵת
 צַפְעוֹנִי גִמּוֹל יָדוּ הִדָּה: ט לֹא־יִרְעוּ וְלֹא־יִשְׁחִיתוּ כְּבֹל־הֵר קִדְשִׁי כִּי־מִלֵּאָה הָאֶרֶץ
 דָּעָה אֶת־יְהוָה כַּמִּים לַיִם מְכַפִּים: י וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא שָׂרֵשׁ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָמַד לָנֶם
 עַמִּים אֵלָיו גּוֹיִם יִדְרָשׁוּ וְהָיְתָה מְנַחֲתוֹ כְּבוֹד: יא וְהָיָה י בַּיּוֹם הַהוּא יוֹסִיף אֲדֹנִי
 א שְׁנִית יָדוּ לְקִנּוֹת אֶת־שָׂאֵר עַמּוֹ אֲשֶׁר־יִשְׁאָר מֵאֲשׁוֹר וּמִמִּצְרַיִם וּמִפִּתְרוֹס וּמִכּוּשׁ
 וּמִעִילָם וּמִשְׁנַעַר וּמִחֲמַת וּמֵאִי־הַיִם: יב וְנִשְׂאָ גַם לְגוֹיִם וְאֶסְףָּ נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל וּנְפֻצּוֹת
 יְהוּדָה יִקְבֹּץ מֵאֲרָבַע בְּנוֹת הָאֶרֶץ: יג וְסָרָה קִנְיַת אֶפְרַיִם וְצִרְיִי יְהוּדָה יִפְרְתוּ
 אֶפְרַיִם לֹא־יִקְנָא אֶת־יְהוּדָה וַיְהוּדָה לֹא־יִצָּר אֶת־אֶפְרַיִם: יד וְעַפּוֹ בְּכַתֵּף פְּלִשְׁתִּים
 יֵמָּה יַחֲדוּ יָבִיזוּ אֶת־בְּנֵי־קָדֶם אֲדוֹם וּמוֹאָב מִשְׁלֹחַ יָדָם וּבְנֵי עַמּוֹן מִשְׁמַעְתָּם:
 טו וְהַחֲרִים יְהוָה אֶת לְשׁוֹן יִם־מִצְרַיִם וְהִנִּיף יָדוֹ עַל־תְּהֹמֹת בַּעֲיִם רוּחוֹ וְהִכָּהוּ
 לְשִׁבְעָה נְחָלִים וְהִדְרִיד בְּנֻעָלִים: טז וְהָיְתָה מִסְלָה לְשָׂאֵר עַמּוֹ אֲשֶׁר יִשְׁאָר מֵאֲשׁוֹר

כְּאֲשֶׁר הָיְתָה לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם עֲלֹתוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: יב א וְאָמַרְתָּ בְּיוֹם הַהוּא אֲזָדָרָה יְהוָה כִּי אֲנַפְתָּ בִּי יֹשֵׁב אֶפְרַיִם וּתְנַחֲמֵנִי: כ הִנֵּה אֵל יִשׁוּעָתִי אֲבָטָח וְלֹא אֶפְחָד כִּי עָזִי וְזִמְרַת יְהוָה יְהוָה וַיְהִי־לִי לְיִשׁוּעָה: ג וּשְׂאֲבַתְּמִים בְּשִׁשּׁוֹן מִמַּעֲיָנִי הִי־שׁוּעָה: ד וְאָמַרְתָּם בְּיוֹם הַהוּא הוֹדִי לַיהוָה קִרְאוּ בְּשִׁמּוֹ הוֹדִיעוּ בַּעֲמִים עֲלִילַתּוֹ הוֹכִירוּ כִּי נִשְׁגָּב שָׁמָּה: ה זָמְרוּ יְהוָה כִּי גָאוֹת עָשָׂה מוֹדַעַת זֹאת בְּכָל־הָאָרֶץ: ו צָהֲלִי וְרָנִי יוֹשֶׁבֶת צִיּוֹן כִּי־גָדוֹל בְּקִרְבְּךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:

(כג) וְכִי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ וְנִמְטַעְתֶּם כָּל־עֵץ מֵאֲכָל וְעֵרְלֹתֶם עֵרְלָתוֹ אֶת־פְּרִיָּו שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרָלִים לֹא יֵאָכֵל:

ה"ש" וְעֵרְלֹתֶם עֵרְלָתוֹ • וְאִטְמַתֶּם אִטְמֵתוֹ; יְהֵא אָטוּם וְנִסְתָּם מְלֵהָנוֹת מִמֶּנּוּ. שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרָלִים • מֵאִמְתִּי מוֹנָה לוֹ? מִשְׁעַת נְטִיעָתוֹ (ט"ז). יְכֹל, אִם הִצְנִיעוּ לְאַחַר שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה מִתֵּר? תִּלְמוּד לומר: "יהיה לך ערלה" – אסור על הפרות. **יְהִי לָכֶם עֲרָלִים** – חובה על האדם לספור שלש שנים לפני אכילת הפרות. ומאחר שהספירה מטלת עליו, היא מתחילה משעת פְּעֻלָּתוֹ – הנְטִיעָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 103)

מֵאִמְתִּי מוֹנָה לוֹ, מִשְׁעַת נְטִיעָתוֹ (רש"י יט, כג) וְקָשָׁה, אוֹלִי מִתְחִילָה הַסְפִּירָה מֵעַתָּה שֶׁהָעֵץ מִתְחִיל לְהִנָּיב פְּרוֹת. וַיֵּשׁ לומר, דְּהֵנָּה "יְהִי לָכֶם עֲרָלִים" מִתֵּר לְכַאוֹרָה, שֶׁהָרִי כָּבֵד נֶאֱמָר "וְעֵרְלֹתֶם" . . אֶת פְּרִיָּו. וְמוֹנָה לְמַד רִש"י שֶׁיֵּשׁ כָּאֵן שְׁנֵי דִינִים. **וְעֵרְלֹתֶם** . . **אֶת פְּרִיָּו** – אסור על הפרות. **יְהִי לָכֶם עֲרָלִים** – חובה על האדם לספור שלש שנים לפני אכילת הפרות. ומאחר שהספירה מטלת עליו, היא מתחילה משעת פְּעֻלָּתוֹ – הנְטִיעָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות חלק ג, עמוד 993 – מתוך 'לקראת שבת')

מחבר לא בטל

שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרָלִים לֹא יֵאָכֵל: (יט, כג)

שְׁנִינּוּ (עֲרָלָה פֶּרֶק א מִשְׁנָה ו) "נְטִיעָה שֶׁל עֲרָלָה כו', שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּנְטִיעוֹת, הָרִי זֶה לֹא יִלְקֹט, וְאִם לִקֵּט יַעֲלֶה בְּאֶחָד וּמֵאִתּוֹ". כְּלומר, הַדִּין הוּא שֶׁעֲרָלָה שֶׁנִּתְעַרְבָה הָרִי זֶה עוֹלָה בְּאֶחָד וּמֵאִתּוֹ, אֵף זֶהוּ רַק בְּדִיעְבַּד, כִּי "אֵין מִבְטָלִין אֶסוּר לְכַתְּחֵלָה". אִמָּנִים בְּטוֹל אֶסוּר הָעֲרָלָה הוּא רַק לְאַחֲרֵי שֶׁלִּקֵּט מִן הַמְּחַבֵּר, וְלִכֵּן לְכַתְּחֵלָה "לֹא יִלְקֹט", מֵה־שְׁאִי־כֵן פְּשִׁמְחַבֵּר לְקַרְקַע, אִינָה בְּטָלָה גַם בְּאֶחָד וּמֵאִתּוֹ, כִּי "מְחַבֵּר לֹא בְטָל" (ראה בכל זה, מפרשים בערלה שם).

וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ זֶה בְּדֶרֶךְ הַדְּרוֹשׁ:

כָּלל הוּא בְּכָל הַתּוֹרָה כֹּלָה שֶׁהַמַּעֲוֵט בְטָל בְּרַב. וְאִם כֵּן יֵשׁ לִשְׁאֹל: מִפִּיֵּן שְׁעִם יִשְׂרָאֵל הֵם "הַמַּעֲט מִכָּל הָעַמִּים" (ואתחנן ז, א), הָאִיף יֵשׁ כַּח בִּידָם שֶׁלֹּא לְהַתְעַרֵּב וּלְהַבְטִל בְּתוֹךְ מְדַבְּרֵי הָעַמִּים? וְעַל־זֶה כְּתוּב "וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בַּה' אֱלֹקֵיכֶם חַיִּים כָּל־כֶּם הַיּוֹם" (ואתחנן ד, ד). שְׁמִכִּינּוּ שְׁעִם יִשְׂרָאֵל קְשׁוּרִים וּמֵאֲחָדִים תִּמְיֵד עִם הַקֶּבֶד"ה, וְכָל הַזְּמַן הֵם בְּבִחִינַת "מְחַבֵּר", הֵנָּה אִי־אֶפְשָׁר שֶׁיִּתְבַּטְּלוּ חֲסִי־וְשִׁלּוּם וַיִּתְעַרְבוּ בְּאֻמוֹת, אֲלֹא גַם בְּתוֹךְ ה"שְׁבָעִים זְאֲבִים" הֵם חַיִּים וְקִימִים, וְ"עַם לְבָדָד יִשְׁכּוּן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב" (בלק כג, ט).

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

לְכָף נֶאֱמָר 'וְנִטְעַתֶּם'. וְכֹל הַיִּיחִי לומר, הוֹאִיל וְהָאִסוּר נִמְשָׁךְ רַק לְשֹׁלֶשׁ שָׁנִים, אִם קָטַף אֶת הַפְּרִי בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְהִצְנִיעוּ עַד לְאַחַר שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה מוֹתֵר – תִּלְמוּד לומר 'יְהִי לָכֶם עֲרָלִים' – בְּהִיּוּתוֹ (בְּמַצְבּוֹ וּבְמַעֲמָדוֹ) יִהְיֶה לְעוֹלָם (ספרא) (בא"י, באמ"ח): תורה כד

(כג) וְעֵרְלֹתֶם עֵרְלָתוֹ. פִּירוּשׁוֹ כְּמוֹ: וְאִטְמַתֶּם אִטְמֵתוֹ. כְּלומר יְהֵא בְּעִינֵיכֶם כְּאִילוֹ יֵשׁ עָלָיו כִּיסוּי וְהוּא אָטוּם וְנִסְתָּם מְלֵהָנוֹת מִמֶּנּוּ: שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרָלִים. הַנּוֹטַע עַץ, מֵאִמְתִּי מוֹנָה לוֹ אֶת שְׁלֹשׁ שְׁנוֹתָיו: לֹא מִן הַשָּׁנָה שֶׁהִתְחִיל לְהוֹצִיא פִּירוֹת, אֲלֹא מִשְׁעַת נְטִיעָתוֹ,

בְּשׁוּגָה, שֶׁלֹּא תֵּאֵמַר, הוֹאִיל וְהוּא בְּמִלְקוֹת וְהוּא בְּקִרְבּוֹ, שְׁמֵא הַדְּבָרִים אֲמֹרִים דְּיוֹקָא כְּשֶׁהוּא שׁוּגָה [כְּגוֹן שֶׁהָיָה סְבוּר שֶׁהוּא מְשׁוּחָרְרֵת לְגִמְרִי] וְהוּא מוֹזִידָה. לְכָף הוֹצִירָה לְרִבּוּת, שְׁאִמָּנִים הוּא בְּמִלְקוֹת רַק כְּשֶׁהוּא מוֹזִידָה, אֲבָל הוּא בְּקִרְבּוֹ הֵן שׁוּגָה וְהֵן מוֹזִיד (ספרא) (גרא): תורה כג

(כד) **וּבִשְׁנֵה הָרְבִיעִית יִהְיֶה כָּל־פְּרִי קֹדֶשׁ הַלִּוִּים לַיהוָה:**
 כד ובשנת רביעית יהי כל אבן קדש
 תשבחון קדם יי:

ש"י יִהְיֶה כָּל־פְּרִי קֹדֶשׁ • כְּמַעֲשֵׂר שָׁנִי, שְׁתַּחֲבֹב בּוֹ (ויקרא כו ז): "וְכָל־מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ וְגו' קֹדֶשׁ לַה'". מה
 מַעֲשֵׂר שָׁנִי, אֵינוֹ נֶאֱכָל חוּץ לְחֻמַּת יְרוּשָׁלַיִם (קידושין כד) אֲלָא בַּפְּדִיּוֹן, אַף זֶה כֵּן. וְדָבָר זֶה "הַלִּוִּים לַה'"
 הוּא, שְׁנוּשָׂאוֹ שֶׁם לְשִׁבְחָם וְלִהְלֵל לַשָּׁמַיִם.

(כה) **וּבִשְׁנֵה הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ אֶת־פְּרִי לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:**
 כה ובשנת חמישית תאכלו את־פרי להוסיף
 לאוספא לכוֹן על־למח אָנָּה יי אֱלֹהֵינוּ:

ש"י לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ • הַמַּצָּה הַזֹּאת שֶׁתִּשְׁמְרוּ, תִּהְיֶה לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ, שֶׁבִשְׁכָּרָה אֲנִי מְבַרֵּךְ
 לָכֶם פְּרוֹת הַנְּטִיעוֹת. הִיא רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: דְּבִרָה תוֹרָה כְּנֶגֶד יֵצֵר הָרַע, שֶׁלֹּא יֹאמֵר אָדָם: הֲרִי אֲרַבַּע
 שָׁנִים אֲנִי מַצְטַעַר בּוֹ חֲנָם, לְפִיכָךְ נֶאֱמַר: "לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ". אֲנִי ה' • אֲנִי ה', הַמְבַטֵּיחַ עַל כָּף
 וְנֶאֱמַן לְשִׁמּוֹר הַבְּטָחָתִי.

(כו) **לֹא תֹאכְלוּ עַל־הַדֶּם לֹא תִנְחָשׁוּ וְלֹא תַעֲוֹנוּ:**
 כו לא תאכלו על־הדם לא תנחשו ולא
 תעונו:

ש"י לֹא תֹאכְלוּ עַל־הַדֶּם • לְהַרְבֶּה פָּנִים נִדְרָשׁ בְּסִנְהֶדְרִין (ס) אֲזִיזָה שֶׁלֹּא יֵאָכֵל מִבֶּשֶׂר קֹדְשִׁים לְפָנֵי זְרִיקַת
 דָּמִים, וְאֲזִיזָה לְאוֹכֵל מִבְּהֵמַת חָלִין טָרֵם שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁה, וְעוֹד הַרְבֵּה. לֹא תִנְחָשׁוּ • (סנהדרין ס) כְּגוֹן אֵלוֹ
 הַמִּנְחָשִׁין בַּחֲלָדָה וּבַעֲוֹפוֹת; פֶּתוֹ נִפְלָה מִפִּי, צָבִי הַפְּסִיקוֹ בַּדֶּרֶךְ. לֹא תַעֲוֹנוּ • לִשׁוֹן עֹנוֹת וְשַׁעֲוֹת, שְׂאוֹמֵר:
 יוֹם פְּלוֹנִי יָפָה לְהַתְחִיל מְלָאכָה. שְׁעָה פְלוֹנִית קָשָׁה לְצֹאֵת.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

שֶׁל דִּין זֶה כָּבֵד נֶאֱמַר בְּמָקוֹם אַחֵר
 (דברים יב, כו) 'וְדָם וְכֶהֱךָ יִשְׁפֹךְ' - וְלֹא־אֲחֵר
 מִכֵּן - 'וְהַבֶּשֶׂר תֹּאכֹל'. וְכֵאן בָּא
 הַכְּתוּב לְהוֹדִיר עַל כָּף בְּלִשׁוֹן 'לֹאוּ'.
 וְעוֹד אֲזִיזָה אַחֲרֵת לְאוֹכֵל מִבְּהֵמַת
 חוּלִין לְאַחֵר שֶׁנִּשְׁחָטָה, כִּשְׁהָיָה עֲדִיין
 מִפְּרָכֶסֶת טָרֵם שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁה, וְאֵף עַל
 פִּי שֶׁמִּשְׁנִשְׁחָטָה אֵין בָּהּ מִשׁוֹם אִיסוּר
 'אֲכָר מִן הַחַי', יֵשׁ בָּכָף מִשׁוֹם אִיסוּר
 'אֲכִילָה עַל הַדָּם'. וְכָף פִּירוּשׁ הַכְּתוּב:
 אֵל תֹּאכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר כִּשְׁהָיָה קָיָם
 וְעוֹמֵד, אֲלָא שֶׁלְעֲנָן קֹדְשִׁים פִּירוּשׁוֹ
 'כִּשְׁהוּא קָיָם וְעוֹמֵד בְּכָל לִזְרִיקָה',
 וְלְעֲנָן חוּלִין פִּירוּשׁוֹ 'בְּעוֹד שֶׁהַנֶּפֶשׁ
 קָיָם בּוֹ'. וְעוֹד הַרְבֵּה אִיסוּרִים דְּרָשׁוּ
 בּוֹ (רא"ם, בא"י):

לֹא תִנְחָשׁוּ. 'נִיחֹשׁ' פִּירוּשׁוֹ נְתִינָה
 סִימָנִים שׁוֹנִים, לְטוֹבָה אוֹ לְרָעָה,
 בְּדָבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶם שׁוֹם טַעַם נֶכּוֹן.
 כְּגוֹן אֵלוֹ הַמִּנְחָשִׁין בַּחוּלָדָה
 וּבַעֲוֹפוֹת, אֲשֶׁר עַל פִּי הַתְּנַהֲגוּתָם
 שֶׁל בְּעָלֵי חַיִּים הִלְלוּ הֶם קוֹבְעִים
 אֶם תִּצָּרַע לְאָדָם טוֹבָה אוֹ רָעָה
 [כְּגוֹן אֶם הַחוּלָדָה וְהַעוֹף עָבְרוּ
 מִיְמִינוֹ אוֹ מִשְׁמָאלוֹ], וְכֵן אִם הִיא
 אוֹכֵל וּפֶתוֹ נִפְלָה מִפִּי, אוֹ שֶׁהִיא

וְתַקְיִמוֹהָ לְהַמְנִיעַ מֵאֲכִילַת הַפִּירוֹת
 שְׁלֹשׁ שָׁנִים, וּבִשְׁנֵה הַרְבִּיעִית לְטָרוּחַ
 וְלְהִבְיָאֵם לִירוּשָׁלַיִם, תִּהְיֶה עוֹמֶדֶת
 לְזִכְוֹתָכֶם לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ,
 שֶׁבִשְׁכָּרָה אֲנִי מְבַרֵּךְ לָכֶם פִּירוֹת
 הַנְּטִיעָה. וְעַל מִקְרָא זֶה הִיא רַבִּי
 עֲקִיבָא אוֹמֵר, דְּבִרָה תוֹרָה כְּנֶגֶד
 יֵצֵר הָרַע, שֶׁלֹּא יֹאמֵר אָדָם 'עַץ זֶה
 שֶׁנִּשְׁתַּעֲתִּיו הֲרִי אֲרַבַּע שָׁנִים אֲנִי
 מַצְטַעַר בּוֹ חֲנָם', לְפִיכָךְ נֶאֱמַר
 לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ, שֶׁלֹּא יִגִּיעַ לָכֶם
 הַפֶּסֶד מִן הַמַּצָּה, וְלֹא זֶה בְּלֶבֶד אֲלָא
 תּוֹסֶפֶת בְּרָכָה מִיּוֹחֶדֶת תְּחוּל מִהַשְׁנָה
 הַחֲמִישִׁית וְאֵילָף בְּפִירוּתִיו (ספרא) (תפא"י
 קא):

אֲנִי ה'. בְּהִמְשָׁךְ לְשִׁכָּר הָאִמּוֹר
 'לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ', מְסִים הַכְּתוּב:
 אֲנִי ה' הַמְבַטֵּיחַ עַל כָּף וְנֶאֱמַן
 לְשִׁמּוֹר הַבְּטָחָתִי: תוֹרָה כו
 (כו) לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם. מִקְרָא זֶה
 לְהַרְבֶּה פָּנִים הוּא נִדְרָשׁ - בְּכִמָּה
 דְּרָכִים דְּרִשְׁוּהוּ בְּמַסְכַּת סִנְהֶדְרִין (י
 סג) [וְלֹא בַּדֶּרֶךְ סֶפֶק, אֲלָא הַכֹּל נִכְלָל
 בְּכֻוֹנֶת הַכְּתוּב]: אֲזִיזָה שֶׁלֹּא יֵאָכֵל
 מִבֶּשֶׂר קֹדְשִׁים הַמּוֹתָרִים בְּאֲכִילָה
 לְפָנֵי זְרִיקַת דָּמִים עַל הַמִּזְבֵּחַ [עֵינֵינוּ]

(כד) **וְיִהְיֶה כָּל פְּרִי קֹדֶשׁ הַלִּוִּים לַה'.**
 לא פִּירֵשׁ הַכְּתוּב מַה טּוֹבָה שֶׁל קְדוּשָׁה
 זוֹ, לֹאִיזָה עֲנָן הֵם קֹדֶשׁ וּמַה דִּין
 הַהֲנִיגָה בְּפִירוֹת, וְלִמְדוֹ חֻמִּים שְׂדִינָם
 כְּמַעֲשֵׂר־שָׁנִי [הוּא הַמַּעֲשֵׂר הַמּוּפְרָשׁ
 מִן הַפִּירוֹת בְּשָׁנָה הָרִאשׁוֹנָה, הַשְּׁנִיָּה,
 הַרְבִּיעִית וְהַחֲמִישִׁית לְמַחֲזוּרֵי
 הַשְּׁמִיטָה (ראה דברים יד, כ"ב)], שְׁתַּחֲבֹב
 בּוֹ (לִקְמֹן כו, ז) וְכָל מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ וְגו'
 קֹדֶשׁ לַה' - וְדָרְשׁוּ גִזְרָה שְׁוֶה 'קֹדֶשׁ'
 'קֹדֶשׁ' - מַה מַּעֲשֵׂר־שָׁנִי אֵינוֹ נֶאֱכָל
 חוּץ לְחֻמּוֹת־יְרוּשָׁלַיִם אֲלָא בַּפְּדִיּוֹן,
 כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים שם) 'וְאֲכַלְתָּ לְפָנֵי ה'
 אֱלֹהֶיךָ וְגו' וְכִי יִרְבֶּה מִמֶּךָ הַדֶּרֶךְ...
 וְנִתְתָּה בַּכֶּסֶף וְגו', אַף זֶה כֵּן, שֶׁכָּל
 יָבוֹל הַפִּירוֹת שֶׁל הַשְּׁנָה הַרְבִּיעִית דִּינוֹ
 כְּמַעֲשֵׂר שָׁנִי, שֶׁיֵּשׁ לְאָכְלוֹ בִּירוּשָׁלַיִם
 אוֹ לְפָדוֹתוֹ וְלִהְיוֹתָ אֶת הַדָּמִים
 לִירוּשָׁלַיִם, וּמַה שֶׁנֶּאֱמַר 'קֹדֶשׁ הַלִּוִּים
 לַה' אֵינוֹ דִּין נּוֹסֵף, אֲלָא כָף פִּירוּשׁוֹ:
 וְדָבָר זֶה - שֶׁהַפִּירוֹת (או דְּמֵי פְדִיּוֹנָם)
 מּוֹבָאִים לִירוּשָׁלַיִם - הַלִּוִּים לַה'
 הוּא, שְׁנוּשָׂאוֹ שֶׁם לְשִׁבְחָם וְלִהְלֵל
 לַשָּׁמַיִם (רא"ם, בא"י): תוֹרָה כה
 (כה) **לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ.** כְּלוֹמֵר,
 הַמַּצָּה הַזֹּאת כִּשְׁתִּשְׁמְרוּ אוֹתָהּ

(כו) **לֹא תִקְפוּ פֶּאֶת רֵאשֵׁיכֶם וְלֹא תִשְׁחִית אֶת פְּאֶת זָקְנְךָ:** כו לא תקפון פאת ראשיכם ולא תשחית את פאת זקנך: פאתא דזקנך:

כ"א **לֹא תִקְפוּ פֶּאֶת רֵאשֵׁיכֶם** (מכות כ) זה המשנה צדעיו לאחורי אָנְנוּ וּלְפָדְחָתוֹ, וְנִמְצָא הֶקֶף רֹאשׁוֹ עַל סָבִיב, שֶׁעַל אַחֲרֵי אֲזִינוֹ עָקְרִי שֶׁעָרָו לְמַעַלָּה מִצְדָּעֵיו הִרְבָּה. **פֶּאֶת זָקְנְךָ** (מכות כא) סוף הזקן וגבוליו והן חמש: שתיים בכל לחי ולחי למעלה אצל הראש, שהוא רחב ויש בו שתי פאות, ואחת למטה בסנטרו – מקום חבור שתי הלחיים יחד.

(כח) **וְיִשְׂרָט לְנֶפֶשׁ לֹא תִתְּנוּ בְּבִשְׂרֵיכֶם וּכְתַבְתָּ קַעֲקֵעַ לֹא תִתְּנוּ בָכֶם אֲנִי יְהוָה:** כח וחבול על מית לא תתנון בבשרכון ורשמינ חריתין לא תתנון בכון אנא יי:

כ"א **וְיִשְׂרָט לְנֶפֶשׁ** • בן דרבנן של אמוריים, להיות משרטין בשרם בשמות להם מת. **וּכְתַבְתָּ קַעֲקֵעַ** (מכות כא) כתב המחקה וסקוע, שאינו נחק לעולם, שמקעקעו במחט והוא משחיר לעולם. **קַעֲקֵעַ** • לשון (במדבר כה ד): "והקע אותם"; (שמואל ב כא ו) "והוקענום", תוחבין עץ בארץ ותולין אותם עליהם, ונמצאו מחקין ותחובין בקרקע, פורפויני"ט בלע"ז.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

יעביר תער על זקנו כלל (מלבי"ם, מפרשים): תורה כח **(כח) וְיִשְׂרָט לְנֶפֶשׁ**. כלומר שריטה בבשר מתוך צער על נפש. והכתוב מזהיר על כך, כי בן דרבנן של אמוריים, להיות משרטין בשרם בשמות להם מת: **וּכְתַבְתָּ קַעֲקֵעַ**. כתב המחקה (החקיק) וסקוע בתוך הגוף בין העור לבשר, שאינו נחק לעולם, שמקעקעו ותחבו במחט או בסכין, ומכניס את הדיו פנימה והוא משחיר (קנים בשחירות) **לְעוֹלָם** (רש"י מכות כא):

קַעֲקֵעַ. 'קעקוע' הוא לשון תחיקה ונעיצה לעומק, כמו שמצינו לשון זה לגבי תליית אדם: **וְהוֹקַע אוֹתָם** נגד השמש' (במדבר כה ד) [ציווי הקב"ה למשה: קח את האנשים החוטאים שעבדו לבעל פעור, ותלה אותם לעין כל], וכן מצינו: 'יתן לנפשו... **וְהוֹקַעְנֵם**' (שמואל ב כא, ו) [דברי הגבעונים אל דוד המלך: מסור בידיו שבעה מבני שאול ונתלה אותם], ולכך נקראים הנתלים בלשון 'הוקעה' על שם שתוחבין עץ בארץ ותולין אותם עליהם, ונמצאו כאילו הם עצמם מחוקין (חקיקים) **וּתְחוּבִין בְּקַרְקַע**. פורפויני"ט בלע"ז (מש"ס): תורה כט

ויוצאות מגבול היקף זה, שכן על אחורי אָזְנוֹ של כל אדם וכן על גובה מצחו, **עָקְרִי שֶׁעָרָו** (שורשי שערותיו) הם למעלה מצדעיו הרבה ורק במקום הצדעיים יורד השער ויוצא מהיקף העיגול, לכך נקרא איסור הסרת שערם בלשון 'לא תקיפו' (מכות כ באמ"ח):

פֶּאֶת זָקְנְךָ. זו היא אזהרה שלא לגלח (בתער) שום 'פאה' מפאות הזקן, והפאות הללו הן בסוף הזקן וגבוליו, כי מקום צמיחת שערות הזקן נחלק לכמה חלקים, וכל קבוצת שער שבכל חלק נקראת 'פאת זקן', והן חמש: **שְׁתֵּים בְּכָל לַחִי וְלַחִי**, בשתי העצמות היוצאות ומתפרדות מן ה'צדע' (המזכרת לעיל) ושתיהן **לְמַעַלָּה אֶצֶל הָרֹאשׁ**, כלומר בגובה הפנים, מקום שהלחי הוא רחב ויש בו שתי פאות; ואחת **לְמַטָּה** בסוף הפנים בסנטרו [סנטר = העצם המוחדדת שמתחת לפה], שהוא מקום חבור שני עצמות הלחיים יחד ונקט הכתוב 'פאת זקנך' בלשון יחיד, ולא 'פאות זקנך' בלשון רבים, כדי לחייב על כל אחת מהן ונמצא המגלח כל זקנו לוקה חמש מלקיות. וראה בשו"ע (י"ד סימן קפ"א סעיף י"א) כי הואיל ויש דעות שונות בפירוש מקומותיהן של פאות הזקן ראוי לכל ירא שמים לחוש לכל הדעות ולא

הולך ויצבי הפסיקו בדרך [כגון שהילוכו ממזרח למערב והצבי עבר בדרך מצפון לדרום], והרי הוא אומר שיש לו לדאוג היום הנה מנוק, וכל פיוצא בזה (ספרא) (רש"י סנהדרין סה: ראב"ד): **וְלֹא תַעֲזוּנֶנּוּ**. לשון עונות (ומנים) וישעות. ואיסור זה הוא כעין קודמו, אף לא במקרים המתרחשים אלא בזמנים, כגון שאומר יום פלוני הוא טוב ופה להתחיל בו מלאכה, או: **שַׁעַה פְּלוֹנִית קָשָׁה** היא לצאת בה לדרך, שהיוצאים בה עלולים להינק, וכדומה. והלשון 'לא תעוננו' כך פירושו: אל תקבעו לכם סוגי עונות, טובות ורעות (ראה בשו"ע י"ד סימן רע"ט פרטי הדינים בה) (סנהדרין סה:):

תורה כו **(כו) לֹא תִקְיֹפוּ פֶּאֶת רֵאשֵׁיכֶם**. מהי הקפת הראש? זה המשנה צדעיו (= רקותיו; צדי הראש שבין המצח לאוזן) **לְאַחֲרֵי אֲזִנוֹ וּלְפָדְחָתוֹ** (למצחו), כלומר: מסיר את השער הגדל בצדעיו, ומתוך כך נעשים הצדעים חלקים ושווים בצורתם לאחורי האזנים והמצח, ששם אין השער גדל כלל, ותספורת זו קרויה בלשון 'קפפה', כי בכך נמצא הקף גבול צמיחת שער ראשו עגול סביב, ללא שערות הצדעיים שהיו בולטות

(כט) **אַל־תַּחֲלֹל אֶת־בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ וְלֹא־תִזְנֶה הָאָרֶץ**
וּמִלֵּאָה הָאָרֶץ זִמָּה:
 כט לא תחלל את בתך להזנותה ולא תזנה הארץ
 ארעא ותתמלי ארעא עצת חטאין:

כס"י **אַל־תַּחֲלֹל אֶת־בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ • בְּמוֹסַר בִּתּוֹ פְּנוּיָה לְבִיאָה שְׁלֹא לְשֵׁם קְדוּשִׁין. וְלֹא־תִזְנֶה הָאָרֶץ •**
 אם אתה עושה כן, הארץ מזנה את פרוותיה לעשותן במקום אחר ולא בארצכם. וכן הוא אומר (ירמיה ג א):
 "וַיִּמְנְעוּ רִכְבִּים וְגו'".

(ל) **אֶת־שְׁבֹתַתִּי תִשְׁמְרוּ וּמִקֳדְשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי יְהוָה:**
 לית יומי שבאי דילי תטרונו ולבית מקדשי
 תהון דחלין אנא יי:

כס"י **וּמִקֳדְשֵׁי תִירָאוּ •** (יבמות ה) לא יבנס לא במקלו ולא במנעלו ובאפנדתו ובאבק שעל רגליו; ואף-על-פי
 שאני מזהירכם על המקדש – "את שבתתי תשמרו" – אין בגין בית המקדש דוחה שבת.

(לא) **אַל־תִּפְּנוּ אֶל־הָאֱבֹת וְאֶל־הַיְדְּעֹנִים אֶל־תִּבְקְשׁוּ**
לְטַמְּאָה בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
 לא לא תתפנו בפר בדין ודבורו לא תתבעון
 לאסתאבא בהון אנא יי אלהכון:

כס"י **אַל־תִּפְּנוּ אֶל־הָאֱבֹת • אִזְהֵרָה לְבַעַל־אוֹב וַיְדַעְנוּי** (סנהדרין סה). **בַּעַל־אוֹב, זֶה פִּיתוּם הַמְדַּבֵּר מִשְׁחִיו.**
 וַיְדַעְנוּי, מְכַנִּים עֲצָם חַיָּה שְׁשֻׁמָּה 'ידוע' לתוף פיו, והעצם מדבר. **אֶל־תִּבְקְשׁוּ •** להיות עסוקים בהם, שאם
 תעסקו בהם, אתם מטמאין לפני ואני מתעב אתכם. **אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם •** דעו את מי אתם מחליפין במי.

(לב) **מִפְּנֵי שִׁיבָה תָקוּם וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן וִירֵאתָ**
מֵאַלְהֵיךָ אֲנִי יְהוָה: ם

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

כך... [ושאל אוב וידעני]. ומה בין אוב
 לידעוני? **בַּעַל אוֹב** זה סוג מכשף
 הקרוי 'פיתום', המעלה את המת מן
 הארץ ומשיבו בבית השחי שלו (תחת
 זרועותיו), ונשמע קול המת המדבר
 משחיו; וידעוני' הוא מכשף המכניס
 עצם חיה ששמה 'ידוע' לתוף פיו,
 והעצם מדבר מאליו על ידי כישופו,
 ונקרא בשם 'ידעוני' על שמה של
 החיה אשר מננה נלקחה העצם
 (סנהדרין סה) (ג"א, שם עלום):

אַל תִּבְקְשׁוּ לְטַמְּאָה בָּהֶם. וכי יש לך
 אדם שמבקש להטמא? אלא כך אומר
 הכתוב: **אַל תִּבְקְשׁוּ לְהִיּוֹת עֲסוּקִים**
בָּהֶם, שֶׁאִם תִּעֲסֻקוּ בָּהֶם, כִּי אִזּוֹ אַתֶּם
מִיִּטְמְאִין לִפְנֵי וְאֲנִי מִתְעַב אֶתְכֶּם
 (רא"ם, בא"י):

אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. הכתוב מדגיש את
 טומאתם וסכלותם של הנמשכים אחר
 האוב והידעוני, ומסיים 'אני ה'
 אלהיכם'. כלומר: **דעו את מי אתם**
מחליפין במי – 'קדושה וטהרה',
 בטומאה ודביל' (לשון הר"ש משאנץ) (ספרא):
 תורה לב

המקדש. וזו היא שאמר: **לֹא יִבְנֶס**
אָדָם לְהֵר הַבֵּית בְּמַקְלוֹ וּבִמְנַעְלוֹ
וּבִאֲפֻנְדָתוֹ (חגורה חלולה שנותניו בו
 מעות), **וּבִאֲבָק שֶׁעַל רַגְלָיו** (מרכות נד),
 לפי שהדברים הללו יש בהם משום
 פגם בכבוד המקדש ומוראו. ומוסיף
 רש"י: **וְכָלֵל הַכְּתוּב אֶת שְׁתֵּי הַמִּצְוֹת**
יָחַד (שֶׁבֶת וּמוֹרָא מְקַדָּשׁ), לומר כי
אף-על-פי שאני מזהירכם על
המקדש, מכל מקום 'את שבתותי
תשמרו', כי אין בגין בית המקדש
דוחה שבת (ספרא): תורה לא

(לא) **אַל תִּפְּנוּ אֶל הָאֱבֹת וְאֶל**
הַיְדְּעֹנִים. אלו סוגי מכשפים שבני
 אדם שואלים בהם, והם עונים להם
 דברים על פי מעשה בשופיהם.
 והזכיר הכתוב הן את השואל בהם
 והן את המכשפים עצמם: זו האמירה
 כאן, היא **אִזְהֵרָה לְבַעַל אוֹב וַיְדַעְנוּי**
 עצמם [נענשם במיתה כאמור להלן] (ו)
 (ו) 'ראיש או אשה כי יהיה בהם אוב או
 ידעני מות יומתו', ואילו השואל בהם,
 עגשו במקלות ואזהרתו מן האמור
 במקום אחר (דברים יח, ייא) 'לא ימצא

(כט) **אַל תַּחֲלֹל אֶת בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ.**
 הכתוב מדבר במוסר בתו הפנויה
 (שאניה נשואה) **לְבִיאָה** – להיות עם
 אדם **שֶׁלֹא לְשֵׁם קְדוּשִׁין** (בא"י, רא"ם):
וְלֹא תִזְנֶה הָאָרֶץ וּמִלֵּאָה הָאָרֶץ זִמָּה.
 לא נאמר 'ולא יזנו אנשי הארץ', אלא
 'ולא תזנה הארץ'. מכאן דרשו: **אם**
אתה עושה כן – שאתה מוסר בתך
להזנותה, הרי כעונש על כך, גם
הארץ עצמה תבגוד בכם ותהא מזנה
את פירוותיה לעשותן במקום אחר,
ולא בארצכם, כדוגמת אשה זונה
 הנוטשת את בעלה או את בית אביה
 והולכת אל בית זרים [וכך אומר
 הכתוב: **אַל תַּחֲלֹל אֶת בִּתְּךָ, לִמְעַן**
אֲשֶׁר לֹא תִזְנֶה הָאָרֶץ אִם תִּתְמַלֵּא
בְּזִמָּה (בא"י)]. **וְכֵן הוּא אוֹמֵר** (ירמיה ג א)
'וַיִּמְנְעוּ רִבִּיבִים, ומצח אשה זונה היה
 לך' וגו', הרי שבעבור חטא הזנות בא
 עונש 'מניעת רביבים' [עצירת טיפות
 המטר] וכתוצאה מכך אין צמיחת
 פירות (הוכרח): תורה ל

(ל) **וּמִקֳדְשֵׁי תִירָאוּ.** כלומר, היו
 נזהגין ביראת כבוד כלפי מקום

כ"ג • **מִפְּנֵי שִׁיבָה תְּקוּם** • (ת"כ, קידושין לב) יָכוֹל זָקֵן אֲשָׁמָא? תַּלְמוּד לומר: "זָקֵן", אֵין זָקֵן אֲלֵא שְׁקָנָה חֲכָמָה. וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן • אֵיזָהוּ הַדּוּר? לֹא יֵשֵׁב בְּמִקְוָמוֹ וְלֹא יִסְתֵּר אֶת דְּבָרָיו. יָכוֹל יַעֲצִים עֵינָיו כְּמוֹ שֶׁלֹּא רָאָהוּ? לְכָךְ נֶאֱמַר: "וַיֵּרֶאֶת מֵאֻלְהִיד", שֶׁהָרִי דָּבָר זֶה מְסוּר לְלִבּוֹ שֶׁל עוֹשֶׂהוּ, שָׁאִין מִפִּיר בּוֹ אֲלֵא הוּא, וְכָל דָּבָר הַמְסוּר לְלֵב נֶאֱמַר בּוֹ: "וַיֵּרֶאֶת מֵאֻלְהִיד".

♦ יום רביעי כ"ג ניסן ♦

(לג) **וְכִי־יָגוּר אֶתְךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ**: לַגֹּאֲרֵי יִתְגַּדֵּר עִמָּךְ גִּיּוֹרָא פֶּאֶרְעֻכּוֹן לֹא תוֹנוֹן יָתָה: **כ"ג • לֹא תוֹנוּ** • אוֹנָאת דְּבָרִים; לֹא תֹאמַר לוֹ: אֲמַשׁ הָיִיתָ עוֹבֵד עֲבֹדַת אֱלִילִים, וְעַכְשָׁו אַתָּה בֹא לְלַמֵּד תּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה מִפִּי הַגְּבוּרָה.

(לד) **כְּאֻזָּרְחָ מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם חֹגֶר וְהָגֵר אֶתְכֶם וְאַהֲבַת לֹא כְּמוֹד פִּי־גֵרִים הָיִיתֶם בְּאַרְץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם**: לִדְפִּי־כִיָּא מִנְכּוֹן? הִי לְכֹן גִּיּוֹרָא דִּי־תִגְדֵּר בִּינִיכּוֹן וְתִרְחַם לָהּ כּוֹתֶךְ אֲרִי דִּרְיִין הִוִּיתוֹן בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם אֲנָא יְיָ אֱלֹהֵכּוֹן:

כ"ג • **פִּי־גֵרִים הָיִיתֶם** • מוֹם שֶׁבָּךְ אֵל תֹּאמַר לַחֲבֵרְךָ. אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • אֱלֹהֶיךָ וְאַלְהֵיו אֲנִי.

(לה) **לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט בְּמִדָּה בְּמִשְׁקָל וּבְמִשׁוּרָה**: לֵה לֹא תַעֲבִדוּן שְׁקֵר בְּדִין בְּמִשְׁחָתָא בְּמִתְקָלָא וּבְמִכְלָתָא:

כ"ג • **לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט** • אִם לְדִין, הָרִי כְּבֹר נֶאֱמַר: "לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט", וּמָהוּ "מִשְׁפָּט" הַשְּׁנוִי פֶּאֶן? הִיא הַמִּדָּה וְהַמִּשְׁקָל וְהַמִּשׁוּרָה; מְלַמֵּד שֶׁהַמּוֹדֵד נִקְרָא דִּין, שָׁאֵם שְׁקֵר בְּמִדָּה, הָרִי הוּא כְּמִקְלָקֵל אֶת

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

אתם בעצמכם גרים הייתם, ויבדקו שאמרו חכמים: **מוֹם שֶׁבָּךְ אֵל תֹּאמַר לַחֲבֵרְךָ** – אֵל תְּבַיֵּשׁ אֶת חֲבֵרְךָ בְּפֶגֶם אוֹ חֶסֶד שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, כְּאִשֶּׁר אַתָּה בַּעֲצָמְךָ לְקוֹי בְּכֶךְ וְיִכְמוֹ כֵּן בַּעֲנֵן הָאִמּוֹר כֶּאֱנִי, הָרִי מְצִינוֹ שֶׁגַם יִשְׂרָאֵל עָבְדוּ בְּמִצְרַיִם עֲבֹדַת־יָדָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחשע כד, יד) וְהִסִּירוּ אֶת אֱלֹהֵים אֲשֶׁר עָבְדוּ אֲבוֹתֵיכֶם בַּעֲבֹר הַנֶּהָר וּבְמִצְרַיִם (חזקוני):

אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. כְּלוֹמַר אֱלֹהֶיךָ וְאַלְהֵיו אֲנִי, הֵן שְׁלֶךְ וְהֵן שֶׁל הָגֵר, וּלְפִיכָךְ יֵשׁ לָךְ לְהִזְהוֹג בּוֹ כִּי־יִשְׂרָאֵל גָּמוּר, וּכְפִי שֶׁנֶּאֱמַר כֶּאֱנִי: וְאַהֲבַת לֹא כְּמוֹד (לש"י): תורה לה

(לה) **לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט**. לֵאמֹר סוֹג מִשְׁפָּט? כְּוִינַת הַפְּתוּבָה? אִם לְדִין – בְּשֵׁנִי בַּעֲלֵי דִין הַבָּאִים לְמִשְׁפָּט לְפָנֵי הַדִּיין, הָרִי עַל כֶּךָ כְּבֹר נֶאֱמַר (לעיל פסוק טו) **לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט**, וּמָהוּ 'מִשְׁפָּט' הַשְּׁנוִי כֶּאֱנִי? הוּא שֶׁמִּפְּרֵשׁ וְהוֹלֵךְ: הַמִּדָּה וְהַמִּשְׁקָל וְהַמִּשׁוּרָה, שִׁיחֵיו עֲשׂוּיִים בְּמִדּוּיִק בְּמִשְׁפָּטִים. וּמִתּוֹךְ שִׁכִּינָה אֶת הַמִּדָּה בְּלִשׁוֹן

כְּמוֹ שֶׁלֹּא רָאָהוּ מִתְחִילָה, וְנִמְצָא אֵין כְּבוֹדוֹ שֶׁל זָקֵן נִפְגָּע בְּלוֹם, לְכָךְ נֶאֱמַר 'וַיֵּרֶאֶת מֵאֻלְהִיד', שֶׁהָרִי דָּבָר זֶה (אִם אֲכֵן לֹא הִבְחִין בּוֹ, אוֹ שֶׁכְּוִינָה עֲצָם אֶת עֵינָיו) מְסוּר לְלִבּוֹ שֶׁל עוֹשֶׂהוּ, שָׁאִין אָדָם אַחֵר מִפִּיר בּוֹ אֲלֵא הוּא בִּינּוֹ לְכִין עֲצָמוֹ, וְכָל דָּבָר הַמְסוּר לְלֵב נֶאֱמַר בּוֹ 'וַיֵּרֶאֶת מֵאֻלְהִיד', וּכְלוֹמַר, יֵשׁ לָךְ לִירָא מִהַקְב"ה, כִּי הוּא הַיּוֹדֵעַ מִחֻשְׁבוֹתֶיךָ אִם בָּאתָ לְהִשְׁמֵט מִן הַחַיִּיב וּלְדַחֲוֹת מַעֲלִיךְ אֶת הַמִּצְוָה, אוֹ לֹא (שם): תורה לה

(לג) **לֹא תוֹנוּ**. הַפְּתוּבָה מְדַבֵּר כֶּאֱנִי בְּאִסּוּר אוֹנָאת דְּבָרִים, שֶׁלֹּא לְצַעַר אֶת הָגֵר דְּבִדּוּרִים, שֶׁלֹּא תֹאמַר לוֹ 'אֲמַשׁ (אֶתְמוֹל) הָיִיתָ עוֹבֵד עֲבֹדַת־זָרָה, וְעַכְשָׁיו אַתָּה בֹא לְלַמֵּד תּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה מִפִּי הַגְּבוּרָה'! [אֲבָל אֵין הַפְּתוּבָה מְדַבֵּר כֶּאֱנִי בְּאוֹנָאת מְמוּן כְּמוֹ לְהֵלֵן (כד, יח), שָׁאֵם כֵּן לֹא הָיָה לוֹ לְנִקּוּט דְּוִקָא גֵּר (כ"ג): תורה לד

(לד) **כִּי גֵרִים הָיִיתֶם**. זוֹ הִיא תוֹסֶפֶת טַעַם עַל הַחֻבָּה לְהִזְהוֹר בְּיוֹתֵר מִלְּצַעַר אֶת הָגֵר עַל אוֹדוֹת גִּירוּתוֹ, כִּי הֵלֹא

(לב) **מִפְּנֵי שִׁיבָה תְּקוּם**. אֵילוֹ נֶאֱמַר רַק מִפְּנֵי שִׁיבָה תְּקוּם, הָיִיתִי יָכוֹל לומר שֶׁיֵּשׁ לָקוּם מִכָּל אָדָם זָקֵן וְאִפִּילוֹ זָקֵן אֲשָׁמָא (רִשָּׁע אוֹ עַם הָאֶרֶץ). תַּלְמוּד לומר וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן, וְאֵין לְשׁוֹן 'זָקֵן' אֲלֵא כְּמוֹ שֶׁלְמַד תּוֹרָה וְקָנָה חֲכָמָה [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יא, טו) 'אִסְפָּה לִּי שְׂבָעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל' – שֶׁמִּשְׁמַעוֹ: מְגִדוּלֵי הָעָם וְחֻכְמָיו] (קידושין לב):

וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן. אֵין כְּוִינַת הַפְּתוּבָה שִׁיזְבָּחוּ בְּדִין [בְּלִשׁוֹן שֶׁמִּצִּינוֹ לְעִיל (פסוק טו) וְלֹא תִהְיֶה פְּנֵי גְדוֹל' וְכֵן (שמות כג, א) וְדָל לֹא תִהְיֶה בְּרִיבוֹ], אֲלֵא אֵיזָהוּ הַדּוּר? לֹא יֵשֵׁב בְּמִקְוָמוֹ הַקְּבֹעַ שֶׁל הַזָּקֵן, וְלֹא יִסְתֵּר אֶת דְּבָרָיו – לְבִטְלָם וְלומר לוֹ 'דְּבָרִים שֶׁאִמְרַת אֵינֶם נְכוּוֹנִים', כִּי הַמַּעֲשִׂים הֵלְלוּ נְחֻשִׁים בְּפִגְיָה כְּכַבֹּד (לש"י). וּמוֹטִיף רש"י: וּמֵאַחֵר שֶׁהַחַיִּיב לָקוּם מִפְּנֵי הַזָּקֵן הוּא רַק בְּשִׁמְגִיעַ קְרוֹב אֵלָיו (בְּתוֹךְ אֲרָבַע אַמּוֹת), הָיִיתִי יָכוֹל לומר, שֶׁמֵּא מוֹתֵר לוֹ לֵאדָם שֶׁיַּעֲצִים (יִסְגוֹר) עֵינָיו בְּטָרֶם יִתְקַרֵּב הַזָּקֵן וְיִגִּיעַ אֵלָיו, וְיַעֲשֶׂה עֲצָמוֹ

הדין. וקרוי עול, שנאוי ומשקץ, חרם ותועבה, וגורם לחמשה דברים האמורים בדין: מטמא את הארץ ומחלל את השם ומסלק את השכינה ומפיל את ישראל בחרב ומגלה אותם מארצם. במדה זו מדת הארץ (ב"מ סא. ב"ב כט). במשקל. במשקעו. ובמשורה. היא מדת הלח.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 150)

לא תעשו עול במשפט, במדה במשקל ובמשורה (יט, לה) **מצות עשה לצדק המאזנים . . ולדקדק בחשבון בשעת עשייתו** (רמב"ם) במדה חסרה יש שתי תנועות מנגזרות. מחד גיסא - עצם פעלת המדידה מורה על התחשבות בזולת; אך המדה החסרה גורמת לו עול. לכן אסרה התורה לא רק את השמוש במדה זו, אלא אף את עשייתה והתחזקתה בבית, שכן יש בהן משום ערמומיות של האדם בינו לבין עצמו.

(לו) **מאזני צדק אבני צדק איפת צדק והין צדק יהיה לכם אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים:**

הש"י אבני צדק. הם המשקולות ששוקלין פנגדן. איפת. היא מדת היבש. הין. זו היא מדת הלח. אשר הוצאתי אתכם. על-מנת פן. דבר אחר: אני הבחנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור, ואני הנאמן להפרע ממי שטומן משקולותיו במלח להונות את הבריות שאין מכירים בהם.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

כגון פירות וכדומה, לא ניתן למדוד במידות היבש אלא במשקל:
הין, זו היא מדת הלח – מידת נוזלים מסויימת הנקראת 'הין' [כמו שנאמר (שמות ל, כד) 'ישמן וית הין'], וגם זו נקטה הכתוב כדוגמא (כדי לפרש לשון 'משורה'), והוא הדין לכל מידות הלח, כגון לוג וכו' (באר היטב):

אשר הוצאתי אתכם. מה ענין יציאת מצרים לאזהרת 'מידות הצדק' אלא כך הוא אומר: **על-מנת פן** הוצאתי אתכם ממצרים, והראיתי לכם באותות ובמופתים כי אני הוא השליט ומשגיח על העולם בכל פרטיו, כדי שאף אתם תנהגו מתוך אמונה זו, ולא תנסו להרויח ממון במרמה כאילו אין עין רואה מלמעלה (ביאור החינוך). **דבר אחר:** הנפיר כאן הכתוב יציאת מצרים כדי לרמוז: **אני** הוא אשר **הבחנתי במצרים** בשעת מכת בכורות **בין טיפה של בכור לטיפה שאינה של בכור**, גם באופנים שלא הכירו בהם הבריות מי הוא הבכור, ואני הוא גם הנאמן להבחין במעשיכם **ולפרע ממי שטומן אבני משקולותיו במלח** [פעולה הגורמת להפחית מפקד משקלם], **ולהונות בכך את הבריות שאין מכירים בהם**

(בבא-מציעא סא:) (רבינו בחיי בשם הירושלמי):

תורה לו

המדידה [הקרקעות נמדדות בחבל, כמו שמצינו (עמ"ס ז, יז) 'ואדמתך בחבל תחלק'] (שם) (בבא מציעא סא):
במשקל. במשקעו, כאשר הוא מוכר או חולק דברים על פי המשקל [כגון פירות], והא משקלו נכון במשפטו: **ובמשורה. היא מדת הלח.** כלומר, לשון 'משורה' אין פירושו דווקא מידת נוזלים מסויימת הקרויה 'משורה', אלא יש בלשון זה משמעות כללית לכל מידות הנוזלים הנמדדים בכלי קיבול שונים העשויים למדידה. כגון: הין, לוג, וכו' [ובלשון הכתוב (יחזקאל ה, יא) 'ומים במשורה תשתה' – במדה ובהגבלה] (בבא-מציעא סא) (רד"ק ד"א כג כט): תורה לו

(לו) **אבני צדק. הם אבני המשקולות ששוקלין פנגדן** בשתי כפות המאזנים, האבן מכאן והפירות מכאן: **איפת צדק. היא מדת היבש** – מידה מסויימת מ'מידות הנפח' הקרויה 'איפה', והיא עשויה למדוד דברים יבשים, כגון חטים או קמח [כמו שנאמר (לעיל ה, יא) 'עשירת האפה סלת', וכן (רות ב, י) 'ויהי כאיפה שלערים']. ונקט הכתוב 'איפה' כדוגמא לכל מידות היבש, כגון: עומר, סאה וכו' [מידות היבש נמדדות על ידי נתינתן בכלי המחזיק מידה זו. ולפיכך, דברים שאינם ממלאים את כל חלל הכלי,

משפט, מלמד בזה הכתוב **שהמודד נקרא בעין 'דיין'** [לפי שהקונים סומכים על ישרו שמידותיו מדויקות, בשם שבעלי הדין סומכים על נאמנותו ושיקול דעתו של הדיין (בא"ט)], ומכאן **שם שיקר במדה הרי הוא בדיין המקלל את הדין**, ועונו חמור כאמור אצל הדיין (ראה שם) שהוא **קרוי עול, שנאוי ומשוקץ, חרם ותועבה**, וכן גורם לחמשה דברים האמורים בדין המקלל את הדין **שמתמא את הארץ, ומחלל את השם, ומסלק את השכינה, ומפיל את ישראל בחרב, ומגלה אותם מארצם** [לפי שהוא קרוי 'תועבה', כאותו הלשון האמור אצל עבודה זרה (ראה דברים ז, כח), וחמשה דברים הללו באים בעונש על עבודה זרה, כמפורש בתורה ובנביאים ובכתובים בכמה מקומות (הראב"ד בתריב לעיל פסוק טו) (ספרא): **במדה. זו מדת הארץ** – 'מידות אורן', שבהן מודדים שטחי קרקע [כגון: אמה, מיל, פרסה וכו'], והזהיר הכתוב שלא יעשו עול במדה, כגון: הבא למדוד את הקרקע בחבל כדי לחלקה בין שני שותפין לא ימדוד לזה בימות החמה ולזה בימות הגשמים, שבימות החמה בשהחבל יבש אין הוא נמתח כל צרכו בבימות הגשמים – ואם מדר פן, הרי עשה עול במשפט

(לו) וְשִׁמְרֶתֶם אֶת-כָּל-חֻקֹּתַי וְאֶת-כָּל-מִשְׁפָּטַי לֹא-וַתִּשְׁרֹן יָת כָּל קִנְיִי וְיָת כָּל דִּינִי וַתַּעֲבֹדוּן יִתְהוֹן אָנָּה יְיָ: וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה: פ

♦ יום חמישי כ"ד ניסן ♦

א ומליל יי עם משה למימר:

כ (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

ב וְעַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּימַר גְּבֵר גְּבֵר מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן גִּיזְרָא דִּיתְגָּדְרוֹן בִּישְׂרָאֵל דִּי יִתְּן מִזְרַעָה לְמַלְךְ יִתְקַטֵּלָּא יִתְקַטֵּל עֲמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל יִרְגְּמָנָה בְּאַבְנָא:

(ב) וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן-הַגֵּר הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתְּן מִזְרְעוֹ לְמַלְךְ מוֹת יוֹמָת עִם הָאָרֶץ יִרְגְּמָהּ בְּאַבֶּן:

ה"י וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר • עֲנִשִּׁין עַל הָאֲזָהָרוֹת. מוֹת יוֹמָת • (ת"כ) בְּבֵית דִּין; וְאִם אֵין כַּח לְבֵית דִּין, עִם הָאָרֶץ מְסִיעִין אוֹתָן. עִם הָאָרֶץ • (ת"כ) עִם שְׂבָגִינוּ נִבְרָאת הָאָרֶץ. דְּכָר אַחֵר: עִם שְׁעִתִּידִין לִירֵשׁ אֶת הָאָרֶץ עַל-יְדֵי מַצּוֹת הַלֵּלוּ.

ג וְאָנָּה אַתָּן יָת רוּגְזִי בְּנִבְרָא הַהוּא וְאַשְׁמִיעִי יְתָה מַגּוּ עֲמָה אַרִי מִזְרַעָה יִתְּב לְמַלְךְ בְּדִיל לְסָאָבָא יָת מַקְדָּשִׁי וְלֹאֲחֵלָא יָת שְׁמָא דְקוֹדֶשִׁי:

(ג) וְאֲנִי אֶתֵּן אֶת-פָּנַי בְּאִישׁ הַחַיָּא וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ מִקִּרְבַּ עַמּוֹ כִּי מִזְרְעוֹ נָתַן לְמַלְךְ לְמַעַן טַמְא אֶת-מִקְדָּשִׁי וְלַחֲלֹל אֶת-שֵׁם קָדְשִׁי:

ה"י אַתָּן אֶת-פָּנַי • (ת"כ) פָּנַי שְׁלִי, פּוֹנָה אֲנִי מִכָּל עֲסָקִי וְעוֹסֵק בּוֹ. בְּאִישׁ • וְלֹא בַצְבוּר, שְׂאִין כָּל הַצְבוּר נִכְרַתִּין. כִּי מִזְרְעוֹ נָתַן לְמַלְךְ • (ת"כ, סנהדרין ד) לְפִי שְׁנָאָמַר: "מַעֲבִיר בְּנוֹ-וּבִתּוֹ בְּאֵשׁ", בֶּן-בְּנוֹ וּבֶן-בִּתּוֹ מִנִּין? תַּלְמוּד לומר: "כִּי מִזְרְעוֹ נָתַן לְמַלְךְ". זָרַע פְּסוּל מִנִּין? תַּלְמוּד לומר: "בִּתְתּוֹ מִזְרְעוֹ לְמַלְךְ". לְמַעַן טַמְא אֶת-מִקְדָּשִׁי • אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא מִקְדָּשֶׁת לִי, כְּלִשׁוֹן (לְקַמֵּן כֹּא כג): "וְלֹא יַחֲלֹל אֶת-מִקְדָּשִׁי".

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

בְּאִישׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי. 'בְּאִישׁ' הוּא לְשׁוֹן יְחִיד, מִכָּאן שֶׁעוֹנֵשׁ בֵּרַת הוּא רַק בִּיחִידִים וְלֹא בַצְבוּר (שם). שְׂאִין כָּל הַצְבוּר נִכְרַתִּין אֲפִילוּ אִם נִתְּנוּ כּוֹלָם מִזְרַעָם לְמַלְךְ וְשִׁאִילוּ הָיָה עוֹנֵשׁ בֵּרַת בְּצִיבוּר, הָרִי דְּדוּרוֹ שֶׁל יִרְמְיָה הָיָה כָּל יִשְׂרָאֵל חִיבִים כְּלָהָ, שְׂרָבִים שְׂרָפוּ בְּאֵשׁ אֶת בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם לְבַעַל' (ראה ירמיה ג, לא, יח, ה) (רבינו הלל):

כִּי מִזְרְעוֹ נָתַן לְמַלְךְ. אַחֵר שֶׁבְּכָר נֶאֱמַר (בַּפְּסוּק הַקּוֹדֶם) 'אֲשֶׁר יִתְּן מִזְרְעוֹ לְמַלְךְ' לֹא הָיָה צָרִיךְ הַכְּתוּב לַחֲזוֹר וְלומר שׁוּב 'כִּי מִזְרְעוֹ נָתַן לְמַלְךְ', אֲלָא לְפִי שְׁנָאָמַר (דְּבָרִים יח, י) 'מַעֲבִיר בְּנוֹ וּבִתּוֹ בְּאֵשׁ', הֵייתִי יָכוֹל לומר כִּי 'זָרַע' הָאִמּוֹר כָּאן פִּירוּשׁוֹ רַק 'בְּנוֹ וּבִתּוֹ' שֶׁהֵם זָרַעוּ מִמֶּשׁ, בֶּן-בְּנוֹ וּבֶן-בִּתּוֹ מִנִּין? תַּלְמוּד לומר לְשׁוֹן מִיּוֹתֵר: 'כִּי מִזְרְעוֹ נָתַן לְמַלְךְ' - לְרִבּוּת גַּם זָרַע זָרַעוּ. וְעַדִּין הֵייתִי יָכוֹל לומר, שְׁמָא רַק בְּזָרַע כֶּשֶׁר הַכְּתוּב מְדַבֵּר, זָרַע פְּסוּל (כְּגוֹן מִמּוֹר) מִנִּין? תַּלְמוּד לומר (בַּפְּסוּק ד) עוֹד לְשׁוֹן מִיּוֹתֵר: 'בִּתְתּוֹ

עִם הָאָרֶץ. הָעַם הַיּוֹשֵׁב עַל הָאָרֶץ. וְנִקְטַת הַכְּתוּב לְשׁוֹן זֶה, כְּדִי לְהוֹכִיר כָּאן אֶת שְׂבָחִיו שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא עִם שְׂבָגִינוּ נִבְרָאת הָאָרֶץ (הַעוֹלָם); עִם שְׁעִתִּידִין לִירֵשׁ הָאָרֶץ (אָרֶץ יִשְׂרָאֵל) עַל-יְדֵי מַצּוֹת הַלֵּלוּ [וּמַחֲמַת חֲשִׁיבוֹת זוֹ שְׂבָשְׁבִילָם נִבְרָא הַעוֹלָם, רִאשִׁיּוֹן הֵם כּוֹלָם לְהִיּוֹת כְּעִין שְׁלֹחֵי בֵּית דִּין וְלִסְיִיעַ בְּמַצּוֹתָם. עוֹד יֵשׁ לָהֶם עֲנִין מִיּוֹחַד בְּבִיעוֹר הַחוּטָאִים, לְפִי שְׂזָכוּ לִירֵשׁ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֵינָה מְקִימַת עֲלֶיהָ אֶת הַחוּטָאִים, לְפִיכָךְ רִאשִׁי שְׁיִסְיִיעוּ בְּבִיעוֹרָם (ק"א) (שם) (ג"א): תורה ג

(ג) אַתָּן אֶת פָּנַי בְּאִישׁ הַהוּא. אַתָּן בּו פָּנִים שֶׁל זַעַם. כְּלומר, אֲכַעֵס עָלָיו. וְיֵשׁ בְּלִשׁוֹן 'נִתְּיַנַּת פָּנִים' גַּם מִשְׁמַעוֹת נּוֹסֶפֶת, שֶׁהִקְבֵּה אומר: הִנְנִי נוֹתֵן כָּל פָּנַי שְׁלִי כְּדִי לְהַעֲנִישׁוֹ. שְׂפּוֹנָה אֲנִי מִכָּל עֲסָקִי וְעוֹסֵק רַק בּו [שֶׁבְּכָךְ דּוֹמָה הַדְּבָר כְּאִילוּ פָנֵי הַקְבֵּה נִתְּנוּנִים רַק אֶל מוֹל הָאִישׁ הַהוּא] (שם) (ג"א, מלבי"ם. ועפ"י רש"י בַּתְּהִלִּים לד, יח, וּבִחְזוֹקָל יח, ח):

כ (ב) וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר. פִּרְשָׁה זוֹ בְּאֵה לְהַשְׁלִים מַה שְּׁלֹא פִירַשׁ הַכְּתוּב בְּפֶרֶשׁת הַעֲרִיּוֹת (לַעֲלִי יח, א-כט), שֶׁשֵּׁם נֶאֱמַר הָאִיסוּרִים בְּלִשׁוֹן אֲזָהָרָה בְּלָכָד, מִכָּל לְהוֹכִיר כָּל אַחֵר מֵהֶם אֶת הַעוֹנֵשׁ (בִּידִי אֲדָם) הַמִּיּוֹחַד לוֹ, וְאִילוּ כָּאן בֹּא הַכְּתוּב לְפָרֵשׁ אֶת כָּל הָעוֹנֵשִׁין עַל אוֹתָן הָאֲזָהָרוֹת הָאִמּוֹרוֹת לְמַעַלָּה [וְאִף שְׂבִיסִיּוֹם הַפֶּרֶשָׁה נֶאֱמַר עַל כּוֹלֵן (שם פְּסוּק כט) 'וּנִכְרַתוּ הַנִּפְשׁוֹת הָעוֹשׂוֹת' - אֵין זֶה אֲלָא כְּאֲשֶׁר לֹא הִתְּרוּ בָּהֶם לְחִיּוּב מִיתַת בֵּית דִּין, כִּי אִזּוּ מִיתַתָם בְּכָרַת, וְאוֹלָם כָּאן מִפְּרֵשׁ הַכְּתוּב בְּאִיזוֹ מִיתַת בֵּית דִּין יֵשׁ לְהַתְּרוֹת בָּהֶם וְלְהַמִּיתָם בָּהֶם]:

מוֹת יוֹמָת עִם הָאָרֶץ יִרְגְּמָהּ בְּאַבֶּן. אֵין כּוֹנֵנַת הַכְּתוּב שְׁמִיתָתוֹ מְסוּרָה בִּידִי הָעַם, כִּי וְדֹאֵי עֵינֵךְ עוֹנֵשׁ מִיתָתוֹ הוּא בְּבֵית-דִּין, כְּכָל שְׂאָר חִיבֵי מִיתוֹת וְעֲנָשִׁים, וְאוֹלָם אִם אֵין כַּח בְּבֵית-דִּין לְהַמִּיתוֹ, אֲזִי כָּל 'עִם הָאָרֶץ' (הַמּוֹן הָעַם) מְסִיעִין אוֹתָן (ספרא) (נח"י):

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 323)

פונה אני מקל עסקי ועוסק בו (רש"י כ, ג) כן פרש גם בפרשת אחרי על "ונתתי את פני בנפש האוכלת את הדם". והצטרף לחזר על זה כאן, כי בפרשת אחרי מדבר ב'עסקו' של ה', היינו הקרבת קרבנות במקדש לריח ניחוח לפניו ("אשר יביאו... את זבחייהם... אל פתח אהל מועד... לריח ניחוח"); ומוכן שנתן לפרש "פונה אני מקל עסקי". ורש"י מחדש שנתן לפרש כך גם בפרשתנו, שאינה מדברת על 'עסק' מיוחד של ה'.

(ד) **ואם העלם יעלימו עם הארץ את עיניהם מן האיש ההוא בתתו מורעו למלך לבלתי המית אתו:**
וואם מכפש וכבשון עמא בית ישראל ית עיניהון מן גברא ההוא בדיהב מזרעה למלך בדיל דלא לקשלא יתה:

רש"י: **ואם העלם יעלימו** • אם העלימו בדבר אחר, סוף שיעלימו בדברים הרבה; אם העלימו סנהדרי קטנה, סוף שיעלימו סנהדרי גדולה.

(ה) **ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו והכרתי אתו ואת כל היחידים אחריו לזנות אחריו המלך מקרב עמם:**
הואשוי אנא ית רוגזי בגברא ההוא ובסעדוהי ואשיצי יתה וית כל דטען בתרוהי למטעי בתר מלך מגו עמהון:

רש"י: **ובמשפחתו** • אמר רבי שמעון: וכי משפחה מה חטאה? אלא ללמדך, שאין לך משפחה שיש בה מוכס שאין כלם מוכסין, שכלם מחפין עליו. והכרתי אתו • למה נאמר? לפי שנאמר "ובמשפחתו", יכול יהיו כל המשפחה בהפרת? תלמוד לומר: "אתו" – אותו בהפרת ולא כל המשפחה בהפרת אלא ביסורין. לזנות אחרי המלך • (ת"כ) לרבות שאר עבודת אלילים שעבדה בכך, ואפלו אין זו עבודתה.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשים

בלשון הכולל אותו ואת משפחתו? אלא לפי שנאמר 'באיש ההוא ובמשפחתו', יכול הייתי לומר כי כולם שונים בעונש, וכשם שהוא בכרת כך יהיו כל המשפחה בהפרת – תלמוד לומר 'אותו', אותו בהפרת, ולא כל המשפחה בהפרת, אלא ביסורין אחרים [מכיון שהם רק מחפין עליו, ואינם כמותו ממש] (ספרא) (מלבי"ם):

לזנות אחרי המלך. האריה הכתוב והופיר שוב את שם עבודה זרה זו, לרבות שאר עבודה זרה שעבדה בכך, ואפילו אין זו עבודתה. כלומר, לפי שכל סוגי העבודה זרה אין חייבים עליהם מיתה אלא אם כן עבדו אותם 'בדרבם' [כל אילי בעבודות המיוחדות לו (ראה שמות כב, ט)], אבל עבודת 'מעביר בנו ובתו באש' חמורה יותר, שאף שהדרך לעשותה מיוחדת ל'מולך' בלבד, חייב עליה גם אם עשאה לשאר אלילים, אף לאלו שאין עבודתם בכך [לפי שעבודה זו משוקצת היא ביותר] (בא"י) (ספרא):

בדברים הרבה – גם בחטאים נוספים ובשאר בני אדם, וכן אם העלימו סנהדרי קטנה, סוף שיעלימו סנהדרי גדולה [סנהדרי קטנה] = בית דין של עשרים ושלשה דינים שמושיבין בכל עיר, המוסמכים לדון בדיני נפשות. 'סנהדרי גדולה' = בית דין הגדול שבירושלים ובו שבעים ואחד דינים, המוסמכים לדון גם בדיני 'עיר הנדחת', נביא שקר', 'זקן ממרא' ועוד (ספרא): תורה ה

(ה) **ובמשפחתו**. אמר רבי שמעון, למה נענשים בני משפחתו, וכי משפחה מה חטאה? אלא ללמדך כי העלמת העין מן החוטאים, באה בגלל בני משפחותיהם. לפי שאין לך משפחה שיש בה מוכס שאין כולם נחשבים כמוכסין, מאחר שכולם מחפין (מגינים) עליו ומאיימים לנקום כמי שיגע בו לרעה. וכך אומר הכתוב: אם יעלימו עין מן החוטא, מפני פחד אנשי משפחתו, אם כן אשים את פני להעניש גם את המשפחה (ספרא, שבועות לט.) (ראב"ד, רבינו בחאי):
והכרתי אתו. למה נאמר 'אותו', הרי היה לו לומר 'והכרתי אותם'

מורעו למולך – לרבות כל ירע שהוא (ספרא, סנהדרין סד.) (רא"ם, ח"ח):
למען טמא את מקדשי. אין הכוונה כי בכך הוא מטמא את המקדש, כי מה ענין עבירה זו לקדושת המקדש, אלא הוא מטמא את בנסת ישראל אשר הקב"ה קורא אותה 'מקדשי', שהיא מקודשת לי, [וכמו שנאמר (ירמיה ב, ג) 'קדש ישראל לה'], ואדם זה שהעביר זרעו מקדושת ישראל לטומאת המלך, הרי הוא טמא בכך חלק אחד ממקדש ה' (משכיל, ב"ב). ולשון 'מקדשי' האמור כאן – שפירושו 'הדבר המקודש לי' – הוא בלשון 'ולא יחלל את מקדשי' (לקמן כא, ב) האמור לגבי בעל מום הפסול לעבודה, שגם שם אין הפירוש שלא יחלל את בית המקדש [שאם כן היה לו להגיד 'מקדשי' ולא 'מקדשי'], אלא פירושו: לא יחלל ויפסול את הקרבנות 'המקודשים לי' (משיח): תורה ד

(ד) **ואם העלם יעלימו**. נאמרה כאן 'העלמה' בלשון כפול, כדי לרמוז שאם העלימו העם את עיניהם בדבר אחר וחיפיו על החוטא ולא נתנו להמיתו, סוף הדבר שיעלימו

וַיֹּאנֶשׂ דֵּי יתְפַנִּי כְּמִדּוּן וּדְכוּרָו לְמַטְעִי
בְּתִרְהוֹן וְאֶתֶּן יָת רִיגְזִי בְּאַנְשָׁא הֵהִיא
וְאֶשְׁיִצִּי יְתָהּ מִגּוֹ עֲמָה :

(י) וְהִנָּפֶשׂ אֲשֶׁר תִּפְנֶה אֶל־הָאֵבֶת וְאֶל־הַיְדֻעִים
לְזִנְת אַחֲרֵיהֶם וְנִתְּתִי אֶת־פְּנֵי בִנְפֶשׂ הַהוּא וְהַכְרַתִּי
אֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ:

וְהִתְקַדְּשׁוּן יִתְהוֹן קִדְּשִׁין אָרִי אָנָּה יִי
אַלְהֵכֶם:

(י) וְהִתְקַדְּשִׁתֶּם וְהִיִּיתֶם קְדָשִׁים כִּי אֲנִי יְהוָה
אַלְהֵיכֶם:

רש"י וְהִתְקַדְּשִׁתֶּם • זו פְּרִישׁוֹת עֲבֹדַת אֱלִילִים.

• יום שישי כ"ה ניסן •

ח וְתִטְרֹן יִת קִנְמִי וְתַעֲבֹדִין יִתְהוֹן אָנָּה יִי
מִקְדָּשְׁכֶם:

(ח) וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־חֻקֹּתֵי וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה
מִקְדָּשְׁכֶם:

ט אָרִי גִבֵּר גִּבֵּר דֵּי יְלוּט יִת אַבּוּהִי וְיִת אִמָּה
יִתְקַטֵּל אִתְּקַטֵּל אַבּוּהִי וְאִמָּה לֹט קַטֵּל
חֵיב:

(ט) בִּי־אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִקְלָל אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ
מוֹת יוֹמַת אָבִיו וְאִמּוֹ קָלָל דָּמִיו בּוֹ:

רש"י אָבִיו וְאִמּוֹ קָלָל • (ת"כ, סנהדרין פה) לְרִבּוֹת לְאַחַר מִיתָה. דָּמִיו בּוֹ • זו סְקִילָה, וְכֵן כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר:
"דָּמִיו בּוֹ", "דָּמִיהֶם בָּם", וְלִמְדָנוּ מֵאוֹב וְיִדְעוֹנִי, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם: "בָּאֶבֶן יִרְגְּמוּ אֹתָם דָּמִיהֶם בָּם". וּפְשׁוּטוֹ
שֶׁל מִקְרָא: כִּמוֹ "דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ" אֵין נִעְנֵשׁ עַל מִיתָתוֹ אֲלָא הוּא, שֶׁהוּא גֵרָם לַעֲצֻמוֹ שִׁהְרֵג.

י וְגִבֵּר דֵּי יְגוֹף יִת אִתְּהּ גִּבֵּר דֵּי יְגוֹף יִת אִתְּהּ
חֲבֵרָה יִתְקַטֵּל אִתְּקַטֵּל גִּיפָא וְגִיפָתָא:

(י) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת־אִשְׁתּוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף
אֶת־אִשְׁתּוֹ רָעָהּ מוֹת־יוֹמַת הַנָּאֵף וְהַנָּאֵפָה:

רש"י וְאִישׁ • פֶּרֶט לְקָטָן. אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת־אִשְׁתּוֹ אִישׁ • (קידושין יט, סנהדרין נב) פֶּרֶט לְאִשְׁתּוֹ קָטָן. לִמְדָנוּ שֶׁאֵין
לְקָטָן קְדוּשִׁין. וְעַל אִיזוֹ אִשְׁת־אִישׁ חֲבֵרָה לָךְ? • אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת אִשְׁת־רַעְהוּ • פֶּרֶט לְאִשְׁתּוֹ עוֹבֵד גִּלּוּלִים.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

לְגִיל חֵיבּ בְּמִצְוֹת, פֶּרֶט לְקָטָן שֶׁעֲדִין
לֹא נִתְחַיֵּב בְּמִצְוֹת, שָׂאֵם בָּא עַל
אִשְׁתּוֹ אִישׁ פְּטוּר מִמִּיתָה לְשִׁכּוֹל הִיִּיתִי
לֹמַר שָׂאֵם דִּינוֹ כְּדוֹגְמַת דִּין הַבְּהֵמָה
(רֹאה לַהֲלֹל פְּסוּק טו) הַבְּנִיגְרָגַת אָף שֶׁאֵין שִׁיף
בָּהּ חֻטָּא] (באמ"ח):

אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת אִשְׁתּוֹ אִישׁ. פֶּרֶט
לְאִשְׁתּוֹ קָטָן, שֶׁאֵינָה נִקְרָאת 'אִשְׁתּוֹ
אִישׁ', וּבִכְף לִמְדָנוּ הַכְּתוּב שֶׁאֵין
לְקָטָן קְדוּשִׁין - אִם קִידָשׁ קָטָן אֶת
הָאִשָּׁה אֵין הַקִּידוּשִׁין חָלִים. וְהַכְּתוּב
מִמְּשִׁיר וּמִקְרָא: עַל אִיזוֹ אִשְׁתּוֹ אִישׁ
חֲבֵרָתִי לָךְ אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת
אִשְׁתּוֹ רָעָהּ. פֶּרֶט לְאִשְׁתּוֹ גוֹי,
שֶׁאֵינָה בְּכָלל 'רַעְהוּ', וּמִכָּאן לִמְדָנוּ
שֶׁאֵין קְדוּשִׁין לְגוֹי (ספרא, סנהדרין נב)

(גמרא):

מוֹת יוֹמַת הַנָּאֵף וְהַנָּאֵפָה. כָּל
מִיתָה הֶאֱמַרְהָ בְּתוֹרָה סָתֵם, וְאֵין
לָנוּ מֵהִיכָן לְדָרוֹשׁ מִהוּ סוּג הַמִּיתָה,

'בָּאֶבֶן יִרְגְּמוּ אוֹתוֹ', דָּרְשׁוּ חֲכָמִים כִּי זֶה
הִיא מִיתַת סְקִילָה, וְכֵן כָּל מְקוֹם
שֶׁנֶּאֱמַר בְּלִשׁוֹן הַדּוּמָה לָזֶה, כְּגוֹן
'דָּמִיהֶם בָּם', מִיתָתָם בְּסְקִילָה (רֹאה לַהֲלֹל
פְּסוּקִים יא, יב, יג, טו), וְכֹלָם לִמְדָנוּ מֵאוֹב
וְיִדְעוֹנִי שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (לְקָטָן פְּסוּק כז)
'בָּאֶבֶן יִרְגְּמוּ אוֹתָם דָּמִיהֶם בָּם'
(ספרא). וְלִפִּי פְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא, לִשׁוֹן
'דָּמִיו בּוֹ' הוּא כִּמוֹ: 'דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ'
וְאֶנְחֵנוּ נִקְיִים (יְהוֹשֻׁעַ ב, יט) [דְּכַרִּי
הַמְרָגְלִים אֶל רַחֲבִי: אָף כִּי נִשְׁבַּעְנוּ
לְהַחֲיוֹת אֶת מִשְׁפַּחְתְּךָ, אוֹלָם כָּל
הַיּוֹצֵא מִבֵּיתְךָ הַחַיּוּצָה, אִם נִהְרַגְנוּ, עוֹן
הַרִיגְתוֹ הוּא עַל רֹאשׁוֹ וְאֵין זֶה
אֲשֶׁמְתָנוּ], וְאָף כָּאן, הַנִּהְרַג בְּדִין עַל
יְדֵי בֵית דִּין, אֵין שׁוּם אֲדָם נִעְנֵשׁ עַל
מִיתָתוֹ אֲלָא הוּא בְּלִבְדּוֹ, שֶׁהוּא בְּעוֹנוֹ
גֵרָם לַעֲצֻמוֹ שִׁהְרֵג (עפ"י דְּפִיר וְכ"י):

תורה י

(י) וְאִישׁ. לִשׁוֹן 'אִישׁ' מִשְׁמַעוֹ שֶׁהִגִּיעַ

(ז) וְהִתְקַדְּשִׁתֶּם. בְּכָל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר
לִשׁוֹן קְדוּשָׁה, הוּא מִתְפָּרֵשׁ כְּפִי הַעֲנִין
שֶׁבוּ מִדְּבַר הַכְּתוּב. וְכָאן שֶׁהוּא אִמּוֹר
בְּעֲנִין עֲבֹדָה־זָרָה, הָרִי קְדוּשָׁה זֶה הִיא
הַפְּרִישׁוֹת מִן הָעֲבֹדָה־זָרָה [אָף
שֶׁעִיקַר לִשׁוֹן קְדוּשָׁה נֶאֱמַר לְגַבִּי
פְּרִישׁוֹת מִן הָעֲבֹדָה (כַּמְבֹאֵר בְּרִשִּׁי לַעֲלֹל יט,
א), הָרִי שֶׁנִּשְׁשׁ גַּם עֲבִירוֹת נֹסְפוֹת
הַדּוּמֹת מֵעַתָּה לְעִירוֹת, כִּכְף שֶׁהַכְּתוּב
מַכְנֶה אוֹתָם בְּלִשׁוֹן תִּיעוּב וְשִׁקּוּץ.
כְּגוֹן אֲכִילַת שְׂרָצִים, וְכֵן עֲבֹדָה זָרָה,
וְכֵן הַפְּרִישׁוֹת מֵהֶם קְרִיבָה 'קְדוּשָׁה'
(גמרא) [שם: תורה ח]

(ט) אָבִיו וְאִמּוֹ קָלָל. כְּבָר נֶאֱמַר קוֹדֵם
לָכֵן 'אֲשֶׁר יִקְלָל אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ',
וְחֹזֵר הַכְּתוּב וּשְׁנָאוֹ כְּדִי לְרִבּוֹת אֲפִילוֹ
לְאַחַר מִיתָה [כֵּן אִמְרוּ (קִידוּשִׁין לא)
מִכְבְּדוֹ בְּחִיּוֹ וּמִכְבְּדוֹ בְּמוֹתוֹ] [שם,

סנהדרין פה: (לש"ר):

דָּמִיו בּוֹ. אָף שֶׁלֹּא נֶאֱמַר כָּאן בְּמִפּוֹרֶשׁ

למִדְנֹה, שְׁאִין קְדוּשִׁין לְעוֹבֵד גְּלוּלִים. מוֹת־יוֹמָת הַנָּאֵף וְהַנָּאֶפֶת • כָּל מִיתָה הָאֻמְרָה בְּתוֹרָה סֶתֶם, אֵינָה אֶלָּא חֲנֻקָּה.

(יא) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁתּוֹ אֲבִיו עֵרֹת אָבִיו
גָּלָה מוֹת־יוֹמָתוֹ שְׁנֵיהֶם דְּמִיהֶם בָּם:

(יב) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־כַּלְתּוֹ מוֹת יוֹמָתוֹ שְׁנֵיהֶם
תִּבְלָ עָשׂוּ דְמִיהֶם בָּם:

כ"ה • תִּבְלָ עָשׂוּ • גְּנָאִי. לְשׁוֹן אַחֵר: מִכְּלָבְלִין זָרַע הָאֵב בְּזָרַע הַבֵּן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה' עמ' 188)

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת כַּלְתּוֹ .. תִּבְלָ עָשׂוּ דְמִיהֶם בָּם (כ, יב) וְקָשָׁה, אִיךָ נִשָּׂא יְהוּדָה אֶת תַּמָּר כַּלְתּוֹ (רָאָה רַש"י וישב לח, כו: "וְלֹא יָסַף, לֹא פֶסֶק"). וְיֵשׁ לוֹמֵר, דְּהֵנָּה טַעַם הָאִסּוּר הוּא "תִּבְלָ עָשׂוּ", "מִכְּלָבְלִין זָרַע הָאֵב בְּזָרַע הַבֵּן". הַסְבָּרָה נִתְּנָה, אֲפֹא, שְׁלֹא־חֵר מִיִּתְּת הַבֵּן, כְּאֲשֶׁר אֵין טַעַם זֶה, מִתְּרַת הָאִשָּׁה לְאָבִיו. יֵתֵר עַל כֵּן: עַר וְאוֹנֵן הָרִי הַשְּׁחִיתוֹ אֶת זָרַעֲם, וְאֵם כֵּן לֹא שִׁיךְ כָּאֵן כָּל הָעֵנִין שֶׁל "תִּבְלָ".

(יג) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־זָכֹר מִשְׁכָּבִי אִשָּׁה תוֹעֵבָה
עָשׂוּ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוֹמָתוֹ דְּמִיהֶם בָּם:

כ"ה • מִשְׁכָּבִי אִשָּׁה • (סנהדרין נה) מְכַנִּים כְּמִכְחֹל בְּשׁוֹפְרֶת.

(יד) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ זִמָּה הוּא
בְּאִשׁ יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ וְאֶתְהֵן וְלֹא־תְהִיָּה זִמָּה בְּתוֹכָם:

כ"ה • יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ וְאֶתְהֵן • (סנהדרין עה) אִי אֶתָּה יָכוֹל לוֹמֵר אֲשֶׁתּוֹ הָרֵאשׁוֹנָה יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִרִי נִשְׁאַה בְּהֵתָר וְלֹא נִאֲסְרָה עָלָיו, אֶלָּא אִשָּׁה וְאִמָּה הִכְתוּבִין כָּאֵן שְׁתִּיחֵן לְאִסּוּר, שְׁנִשְׁאַ אֶת חֲמוּתוֹ וְאִמָּהּ. וְיֵשׁ מִרְבּוּתֵינוּ שְׁאוּמְרִים: אֵין כָּאֵן אֶלָּא חֲמוּתוֹ, וּמָהוּ "אֶתְהֵן"? אֶת אַחַת מֵהֵן; וְלִשׁוֹן יוֹנִי הוּא: "הֵן", אַחַת.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

שְׁתִּיחֵן נִשְׁרָפֹת? אֶלָּא אִשָּׁה וְאִמָּה
הִכְתוּבִין כָּאֵן, שְׁתִּיחֵן נִשְׁרָפֹת לֹ
בְּאִסּוּר, כְּגוֹן שְׁנִשְׁאַ נָשִׁים מִשְׁלֹשָׁה
דוֹרוֹת: אֶת אִשְׁתּוֹ, אֶת חֲמוּתוֹ (אֵם
אִשְׁתּוֹ), וְאִמָּהּ שֶׁל חֲמוּתוֹ. הָרִי
שֶׁהַשְּׁתִּים הָאֲחֵרוֹנוֹת נִשְׁרָפֹת. וְיֵשׁ
מִרְבּוּתֵינוּ שְׁאוּמְרִים, אֵין כָּאֵן אֶלָּא
חֲמוּתוֹ, כְּלוֹמֵר: אֵין הִכְתוּב מְדַבֵּר
אֶלָּא בְּאִשָּׁה אַחַת שְׁלֻקָּה בְּאִסּוּר,
כְּגוֹן שְׁנִשְׁאַ אִשָּׁה וְאַחֵר כִּף לִקַּח אֶת
אִמָּהּ, אוֹ שְׁנִשְׁאַ אִשָּׁה וְאַחֵר כִּף לִקַּח
אֶת בָּתָּהּ, וּבִשְׁנֵי הָאֲחֵרִים רַק הָאִשָּׁה
הַשְּׁנִיָּה הִיא הַנִּשְׁרָפֶת, וּמָהוּ 'אֶתְהֵן' –
אֶת אַחַת מֵהֵן – זוֹ אוֹ זוֹ, וְתִיבַת
'אֶתְהֵן' לְשׁוֹן יוֹנִי הוּא, שְׁבִלְשׁוֹנֵם 'הֵן'
פִּירוּשׁוֹ 'אֶחָת', וְהוּא שְׁרָמֵז כָּאֵן הִכְתוּב
'אֶתְהֵן' – אֶת הָאֶחָת (ספרא, סנהדרין עה)
(חזקוני, ג"א): תורה טו

הַעֲיָנִים (מִיָּן אֲבָקָת צָבַע שְׂצוּבָעִין בָּהּ
הַעֲיָנִים לְנוֹי אוֹ לְרִפּוּאָה); מִכְחֹל =
קִיסָם דִּק שְׂבוּ נוֹטִילִים הַצָּבַע מִתּוֹךְ
הַקֶּנֶה (רש"י מס' מכות טז): תורה יד
(יד) יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ וְאֶתְהֵן. תִּיבַת
'אֶתְהֵן' פִּירוּשׁוֹ כְּמוֹ: 'אוֹתָן'. כְּלוֹמֵר,
יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ וְאֶת שְׁתֵּי הַנָּשִׁים. אֲכָל אִי
אֶתָּה יָכוֹל לוֹמֵר כִּי אֶת אִשְׁתּוֹ
הָרֵאשׁוֹנָה יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִרִי נִשְׁאַה
בְּהֵתָר, וְלֹא נִאֲסְרָה עָלָיו מִחֲמַת
נִשְׁוֹאִי אִמָּהּ, כִּי הָרִי הִדִּין הוּא לְעוֹלָם
שֶׁהָאִשָּׁה הַשְּׁנִיָּה הִיא הַנִּאֲסְרָה לוֹ.
כְּגוֹן: אֵם נִשָּׂא תְּחִילָה אֶת הָאֵם
וְלֹא־תְּרִיָּה הֵבַת – הָאֵם הִיא בְּהֵתָר
וְהֵבַת בְּאִסּוּר [כְּמוֹ שְׁנִאֲמַר (לעיל יח, יז)
'עֲרֹת אִשָּׁה וּבָתָּה לֹא תִגְלָה'], וְאֵם
נִשָּׂא תְּחִילָה אֶת הֵבַת וְלֹא־תְּרִיָּה הָאֵם
– הֵבַת הִיא בְּהֵתָר וְהָאֵם בְּאִסּוּר. וְאֵם
כֵּן בְּאִיזָה אוֹפֵן דִּיבֵר הִכְתוּב שְׂבוּ

אִינָה אֶלָּא חֲנֻקָּה, לְפִי שְׁוֹ הִיא הַמִּיתָה
הַקֶּלָּה מִכֵּין אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין
(סְקִילָה, שְׂרִיפָה, הֶרֶג וְחֶנֶק). וְהוֹאִיל
וְהַכְתוּב סֶתֶם וְלֹא פִירָשׁ בְּמָה לְהַמִּיתוֹ,
אֵין אֲנִי רָשָׁאִים לְהַרְבּוֹת בְּחֻמְרַת
עָנְשׁוֹ כְּלוֹם (ספרא) (עפ"י רש"י סנהדרין נב):
תורה יא

(יב) תִּבְלָ עָשׂוּ. לְשׁוֹן גְּנָאִי. וּכְלוֹמֵר,
אִף שְׁכָל אִיסּוּרֵי הָעֲרִיֹת מְגוּנִים הֵם,
יֵשׁ בִּינֵיהֶם הַמְּגוּנִים בְּיֹתֵר, שְׁאוּתֵם
מְכַנֶּה הִכְתוּב בְּלִשׁוֹן גְּנָאִי מִיּוּחָד, וְהוּא
לְשׁוֹן 'תִּבְלָ' הָאִמּוֹר כָּאֵן. לְשׁוֹן אַחֵר:
תִּבְלָ מִלְשׁוֹן בְּלִילָה וְעֶרְבּוֹב, שְׁכָכָה הֵם
מִכְּלָבְלִין זָרַע הָאֵב בְּזָרַע הַבֵּן;
תורה יב

(יג) מִשְׁכָּבִי אִשָּׁה. מָהוּ 'מִשְׁכָּבִי
אִשָּׁה? מִשְׁלֹ מִשְׁלֹ חֲכָמִים: מְכַנִּים
כְּמִכְחֹל בְּשׁוֹפְרֶת [שְׁשׁוֹפְרֶת = קֶנֶה
כְּלוֹל שְׁנוֹתֵינִין בּוֹ 'כְּחֹל' לְכֹחֹל

(טו) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכֵבְתּוֹ בְּבִהְמָה מוֹת יוֹמָת וְאֶת־הַבְּהֵמָה תַּהַרְגּוּ:

טו וגבר די יתן שכבתה בעיירה יתקטלא יתקטל וית בעיירה יתקטל:

י"א וְאֶת־הַבְּהֵמָה תַּהַרְגּוּ. אם אדם חטא, בהמה מה חטאה? אלא מפני שבאה לאדם תקלה על ידה, לפיכך אמר הכתוב: תסקל. קל-וחמור לאדם, שיוצע להבחין בין טוב לרע וגורם רעה לחברו לעבר עברה. פיוצא בדבר אתה אומר (דברים יב ב): "אבד תאבדון את-כל-המקמות", הרי דברים קל-וחמור: ומה אילנות, שאינן רואין ואינן שומעין, על שבאת תקלה על ידם, אמרה תורה: השחת, שרף וכלה, המטה את חברו מדרך חיים לדרך מיתה, על-אחת-כמה-וכמה.

(טז) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל־כָּל־בְּהֵמָה לְרִבְעָה אֹתָהּ וְהָרַגְתָּ אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַבְּהֵמָה מוֹת יוֹמָתוֹ דְּמִיָּהם בָּם:

טז ואתמא די תקרב לכל בעיירה למשלט בה ויתקטול ית אתמא וית בעיירה יתקטלא יתקטל ויתקטל ויתקטל:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 168)

מפני שבאה לאדם תקלה על ידה (רש"י כ, טו) והינה, שאין זה בגדר ענש, אלא כי הבהמה נבראה לשמש את האדם, וכאשר איננה משמשת אותו אלא גורמת לו תקלה - אין מקום למציאותה בעולם. וכן הוא לגבי השקר ב"תועלת ותקון" שמוגיע לסוס ממה שהוא מוכרה לאדם: "בריות הסוס . . אינו בשביל התועלת המגיע לו, כי אם זהו דרך טפל, כדי שלא לקפח שכר כל ברירה, אלא . . בשביל טובת האדם" (לקוטי תורה).

(יז) וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח אֶת־אִחֹתוֹ בֶּת־אָבִיו אוֹרְבַת־אִמּוֹ וְרָאָה אֶת־עֲרוּתָהּ וְהִיא־תִּרְאָה אֶת־עֲרוּתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְּנֵי עַמָּם עֲרוֹת אֲחֹתוֹ גִּלָּה עוֹנוֹ יִשָּׂא:

יז וגבר די יסב ית אחתה בת אבוי או בת אמה ויחזי ית עריותה והיא תחזי ית עריותה קלנא הוא וישתעצון לעיני בני עמהון עריות אחתה גלי חובה יקבל:

י"א חסד הוא. לשון ארמי: חרפה, 'חסודא'. ומדרשו (סנהדרין נח): אם תאמר: קין נשא אחותו?! חסד עשה המקום לבנות עולמו ממנו, שנאמר (תהלים פט): "עולם חסד יבנה".

(יח) וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב אֶת־אִשָּׁה דָּוָה וְגִלָּה אֶת עֲרוּתָהּ אֶת־מִקְרָהּ הַעֲרָה וְהוּא גִּלָּתָה אֶת־מְקוֹר דְּמִיָּהּ וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקְרַב עַמָּם:

יח וגבר די ישכב ית אתמא סואבתא ויגלי ית עריותה ית קלנא גלי והיא תגלי ית סואבת דמקא וישתעצון תרויהון מגו עמהון:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

(טו) וְאֶת־הַבְּהֵמָה תַּהַרְגּוּ. אם אדם חטא, בהמה מה חטאה? על בדרך אין הריגתה לשם עונש, אלא מפני שבאה לאדם תקלה על ידה, לפיכך אמר הכתוב תסקל. ומדין הבהמה האמור כאן יש לנו ללמוד קל-וחמור לאדם: ומה בהמה שאינה יודעת כלום אמרה תורה תהרג, אדם שיוצע להבחין בין טוב לרע, והוא גורם רעה לחבירו ומסיתו לעבור עבירה על אחת כמה וכמה שיענש. פיוצא בדבר אתה אומר - דומה לכך מצינו: 'אבד תאבדון את כל המקומות' אשר עבדו שם הגוים... את אליהם וגו' ואשריהם תשרפון

באש' (דברים יב, ב), הרי דברים קל-וחמור, ומה אילנות שאינן רואין ואינן שומעין, עם כל זאת, על שבאת תקלה על ידם [שהגוים עבדו להם ועשו אותם 'אשרות'] אמרה תורה השחת, שרף וכלה; המטה את חבירו מדרך חיים לדרך מיתה - מדרך הטובה לדרך הרעה - על אחת כמה וכמה 'שיעבידנו המקום מן העולם' (ספרא): תורה טז

(יז) חסד הוא. 'חסד' האמור כאן הוא לשון ארמי, ופירושו חרפה (בושה) כמו שתרגם אונקלוס את הפסוק (בראשית לה, יד) 'כי חרפה היא

לנו' - 'חסודא' היא לנא' [דברי בני יעקב לאנשי שכם: לא נוכל לתת את אחותנו לאיש אשר לו ערלה כי חרפה היא בעבורנו]. ולפי מדרשו, יש בכך רמז ללשון חסד כמשמעו, שפך אומר הכתוב: אם תאמר כיצד קין נשא אחותו התאומה שנוקדה עמו (ראה ברש"י בראשית ד, א) - חסד עשה בזה המקום כדי שיוכל קין להקים משפחה ולבנות עולמו ממנו, כי לא היתה בעולם אישה אחת מלבד אחותו, וזהו שנאמר (תהלים פט, א) 'עולם חסד יבנה' - העולם מתחילתו נבנה בחסד (ספרא) (לש"י): תורה יח

כ"ה **הַעֲרָה** • גִּלְהָ, וְכֵן כָּל לַשּׁוֹן "עֲרֹה", גִּלְהִי הוּא, וְהָיָא יוֹרֶדֶת בַּתְּכָה לְשֵׁם דְּבָר, כְּמוֹ "זַעֲוָה" מִגְזֵרֶת (אסתר ה ט): "וְלֹא-קָם וְלֹא-זָע", וְכֵן "אֲחֻזָּה" מִגְזֵרֶת אַח. וְהַעֲרָאָה זֹה נִחְלָקוּ בָּהּ רַבּוּתֵינוּ (יבמות נה). יֵשׁ אוֹמְרִים: זֹה נִשְׁיָקֶת שְׁמֶשׁ, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: זֹה הַכִּנְסֶת עֲטָרָה.

(יט) וְעֲרֹת אַחֻזָּת אִמְךָ וְאַחֻזָּת אֲבִיךָ לֹא תִגְלֶה בִּי
אֶת-שְׂאֵרוֹ הַעֲרָה עֹנָם יִשְׂאוּ:

כ"ה **וְעֲרֹת אַחֻזָּת אִמְךָ** • שְׁנֵה הַפְּתוּב בְּאַחֲרֵתָן. לומר שֶׁהִזְהָר עֲלֵיהֶן, בֵּין עַל אַחֻזָּת אֲבִיו וְאִמּוֹ מִן הָעָב, בֵּין עַל אַחֻזָּתֵיהֶן מִן הָאֵם. אֲבָל עֲרֹת אִשְׁתּוֹ אֲבִיו לֹא הִזְהָר אֲלֵא עַל אִשְׁתּוֹ אֲבִיו מִן הָעָב.

(כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-דֹּדָתוֹ עֲרֹת דָּדוֹ גִּלְהָ
חֲטָאָם יִשְׂאוּ עֲרִירִים יָמָתוֹ:

כ"ה **אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-דֹּדָתוֹ** • הַמִּקְרָא הִזָּה בֹּא לְלַמֵּד עַל 'פֶּרֶת' הָאָמֹר לְמַעַלָּה, שֶׁהוּא בַּעֲנֵשׁ הַלִּיכָת עֲרִירִי. עֲרִירִים • כְּתִרְגוּמוֹ: בְּלֹא וָלֶד; וְדוּמָה לוֹ (בראשית טו ב): "וְאֵנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי". יֵשׁ לוֹ בָּנִים – קוֹבְרָן, אֵין לוֹ בָּנִים – מֵת בְּלֹא בָנִים. לִכְךָ שְׁנֵה בִּשְׁנֵי מִקְרָאוֹת אֵלּוּ: "עֲרִירִים יָמָתוֹ", "עֲרִירִים יִהְיוּ"; "עֲרִירִים יָמָתוֹ", אִם יִהְיוּ לוֹ בִּשְׁעַת עֲבָרָה, לֹא יִהְיוּ לוֹ בִּשְׁעֵמֹת, לְפִי שְׁקוּבָרָן בְּחֵייו; "עֲרִירִים יִהְיוּ", שְׂאֵם אֵין לוֹ בִּשְׁעַת עֲבָרָה, יִהְיֶה כָּל יָמָיו כְּמוֹ שֶׁהוּא עֲכָשׁוֹ.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

בַּעֲצָמוֹ נִכְרָת, אֲלֵא הוּא גַם בַּעֲוֹנָשׁ
הַלִּיכָת עֲרִירִי, שֶׁבָּנִיו נִכְרְתִים,
וְכָדִלְהֶלֶן. (נ"א):
עֲרִירִים יָמָתוֹ. כְּתִרְגוּמוֹ בְּאוֹנְקִלוֹס:
'בְּלֹא וָלֶד' מוֹתוֹן [בְּלֹא בָנִים יָמָתוֹ].
וְדוּמָה לוֹ לְלִשׁוֹן זֶה 'וְאֵנֹכִי הוֹלֵךְ
עֲרִירִי' (בראשית טו, ב) [דְּבָרִי אֲבָרְקָם
אֲבִינוֹ אֶל הַקִּבָּה, לְאַחֵר שֶׁהִבְטִיחוֹ
'שְׁכָרְךָ הִרְבֵּה מְאֹד': ה' אֱלֹהִים מֵה
תֵּתָן לִי בִּשְׁכָרִי, הִרִי אֲנִי מִתְהַלֵּךְ לֹא
בָּנִים]. וְכִיצַד הִיא מִיתַת עֲרִירִי אִם
יֵשׁ לוֹ בָּנִים, קוֹבְרָן בְּחֵייו; וְאִם אֵין לוֹ
בָּנִים, מֵת בְּלֹא בָנִים. לִכְךָ שְׁנֵה
הַפְּתוּב וְהַזְכִּיר פְּעָמִים בִּשְׁנֵי
מִקְרָאוֹת אֵלּוּ (בְּפִסְטוֹק זֶה וּבְפִסְטוֹק
שְׁלֹאֲחִירִי) 'עֲרִירִים יָמָתוֹ', 'עֲרִירִים
יִהְיוּ', לְפִי שֶׁשְׁנֵי הַלְשׁוֹנוֹת הִלְלוּ הֵם
כְּנֻגָּד שְׁנֵי הָאוֹפְנִים הָאֲמֹרִים:
'עֲרִירִים יָמָתוֹ' – אִם יִהְיוּ לוֹ בָּנִים
בִּשְׁעַת עֲבִירָה, וְהַעֲוֹנָשׁ הוּא שְׂאֵם
יִהְיוּ לוֹ בִּשְׁעֵמֹת, לְפִי שְׁקוּבָרָן בְּחֵייו,
לִכְךָ נֶאֱמַר עֲרִירִים יָמָתוֹ, כִּי לַעֲת
עָתָה אֵינוֹ עֲרִירִי; וְאֵילוֹ הַלְשׁוֹן
'עֲרִירִים יִהְיוּ' מִשְׁמַע, אִם אֵין לוֹ
בָּנִים בִּשְׁעַת עֲבִירָה, וְהַעֲוֹנָשׁ הוּא
שִׁיחָיָה כָּל יָמָיו כְּמוֹ שֶׁהוּא עֲכָשׁוֹ,
וְהוּא שְׂאֵמֵר 'יִהְיוּ' – יִשְׂאֵרוֹ כְּמוֹת
שְׂהֵם בְּעִירֻתָם (ספרא, יבמות נה). (כ"א):
תורה כא

הָאֵב, בֵּין עַל אַחֻזָּתֵיהֶן מִן הָאֵם.
כְּלוּמֹר: אִיסוּר אַחֻזָּת הָאֵב, אוֹ אַחֻזָּת
הָאֵם, אֵינוֹ רַק בְּאוֹפֵן שְׂאֻחוֹת זֹה הִיא
דְּוֹקָא מִצַּד אֲבִיהֶם אֲלֵא גַם כִּשְׁהִיא
מִצַּד אִמָּם בְּלֶכֶד. וְמוֹעִיר רש"י: אִמָּם,
כֵּאֵן לֹא חִילַק הַפְּתוּב בֵּין סוּג אֲחֻזָּה
מִצַּד הָאֵב לְסוּג אֲחֻזָּה מִצַּד הָאֵם, אֲבָל
לְגַבִּי עֲרֹת אִשְׁתּוֹ אֲבִיו מִצִּינֵי
שְׂאֵם הוֹזֵהֶר אֲלֵא עַל אִשְׁתּוֹ אֲבִיו
אֲבִיו מִן הָאֵב, אֲבָל אִשְׁתּוֹ אֲבִיו
מִן הָאֵם, מוֹתֶרֶת לוֹ מִן הַתּוֹרָה וְאֵין
אִיסוּרָה אֲלֵא מִדְּרַבָּנָן [וְחִילוּק זֶה
לְמִדּוּהוֹ מִגְזִירָה שְׁהוּ: נֶאֱמַר כֵּאֵן (בְּפִסְטוֹק
הַבֹּא) 'עֲרֹת דָּדוֹ גִּלְהָ', וְנֶאֱמַר שֵׁם (לִחֵל
כֹּה מֵת) 'דָּדוֹ יִגְאֻלְנוּ... מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ', מֵה
לְהֵלֶן בְּאִחֵי הָאֵב מִן הָאֵב הַפְּתוּב
מִדְּבַר, כִּי רַק מִשְׁפַּחַת הָאֵב קְרוּיָה
'מִשְׁפַּחָה', אִף כֵּאֵן דְּוֹקָא מִן הָאֵב] (א"ש,
קִיצוּר): תורה כ

(כ) אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת דֹּדָתוֹ... עֲרִירִים
יָמָתוֹ. לְמַדָּה נֶאֱמַר מִקְרָא זֶה, אִם
לְאַחֲרָה הִרִי כְּבֵר נֶאֱמָרָה בְּפִרְשֵׁת
הָאֲזֻהֹת עַל הַעֲרִיּוֹת (לעיל י"ד) 'עֲרֹת
אֲבִיךָ לֹא תִגְלֶה, אֵל אִשְׁתּוֹ לֹא
תִקְרַב דֹּדָתְךָ הִיא', וְאִם לְעוֹנֵשׁ כֶּתֶר,
כְּבֵר נֶאֱמַר בְּסִיּוּם הַפֶּרֶשָּׁה (שם פִּסְטוֹק כט)
'כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת
הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפִשׁוֹת הָעֹשֹׂת, אֲלֵא
הַמִּקְרָא הִזָּה בֹּא לְלַמֵּד עַל פֶּרֶת
הָאָמֹר לְמַעַלָּה, שְׂאֵם רַק הוּא

(יח) הַעֲרָה. גִּלְהָ. וְכֵן כָּל לַשּׁוֹן 'עֲרֹה'
עַל שֵׁם הַגִּלְהִי הוּא, וְהָיָא יוֹרֶדֶת
(מִתּוֹסֶפֶת) בַּתְּכָה בְּאִשְׁרֵי הִיא
מִשְׁמִשְׁתׁ לְשֵׁם דְּבָר, כְּמוֹ שְׁמִצִּינוּ
דְּוִגְמָתוֹ בְּלִשׁוֹן 'זַעֲוָה' (דְּבָרִים כח, כה),
שְׁפִירוּשָׁה 'זַעֲוֹעַ', וְיִסּוּדָה לֹא יִהְיֶה,
מִגְזֵרֶת וְלֹא קָם וְלֹא זָע' (אסתר ה, יט)
[לֹא קָם מְרַדְּכִי לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְהֶמֶן וְלֹא
נִדְעָזַע מִמֶּנּוּ], וְהָיָא נִסְפֶּת בָּהּ
כִּשְׁהִיא מִשְׁמִשְׁתׁ לְשֵׁם דְּבָר, וְכֵן תִּיכַת
'אֲחֻזָּה' הִיא מִגְזֵרֶת 'אֲחֻזָּה', וְהָיָא
נִסְפֶּת בָּהּ לְשִׁימוּשׁ שֵׁם דְּבָר, שֶׁהוּא
קְרִיבַת הָאֲחֻזָּת וְחִיּוּתָם זֶה עִם זֶה
[וְכָלִּשׁוֹן הַפְּתוּב (כִּרְחִי י"א י"ד) 'הָאֲחֻזָּה בֵּין
יִהְיֶה וּבֵין יִשְׂרָאֵל'], וְאִף כֵּאֵן, 'הַעֲרָה'
הִיא פְּעוּלַת הַגִּלְהִי, וְהַעֲרָה הוּא 'שֵׁם
דְּבָר' שֶׁל הַמִּגְזֵלָה. וְמוֹסִיף רש"י:
וְהַעֲרָאָה זֹה הָאָמֹרָה כֵּאֵן, נִחְלָקוּ בָּהּ
רַבּוּתֵינוּ, יֵשׁ אוֹמְרִים זֹה נִשְׁיָקֶת
שְׁמֶשׁ, וְיֵשׁ אוֹמְרִים זֹה הַכִּנְסֶת עֲטָרָה

(יבמות נה): תורה יט

(יט) וְעֲרֹת אַחֻזָּת אִמְךָ וְגו'. פֶּרֶשָׁה זֹה
עוֹסֶקֶת רַק בְּפִירוּשׁ הַעֲנָשִׁים עַל
הָאֲזֻהֹת שֶׁכְּבֵר הוֹכְרֵוּ בְּפִרְשָׁה
הַקּוֹדֶמֶת. וְאוּלָּם כֵּאֵן בְּעֲרֹת אַחֻזָּת
הָאֵב וְאַחֻזָּת הָאֵם שְׁנֵה (חֲזוֹר וְכַפֵּל)
הַפְּתוּב גַּם בְּאַחֲרֵתָן, אִף שֶׁכְּבֵר
הִזְהִיר עַל כָּךְ לְמַעַלָּה (ראוּה לַעֲלִי י"ח, י"ג),
וְזֹאת כִּדִּי לְרַבּוּת וְלומר שֶׁהוֹזֵהֶר
עֲלֵיהֶן בֵּין עַל אַחֻזָּת אֲבִיו וְאִמּוֹ מִן

(כא) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ אַחִיו נָדָה הוּא עֲרֹת אַחִיו גִּלָּה עֲרִירִים יִהְיוּ:

נש"י נדה הוא • השכיבה הזאת מנדה היא ומאוסה. ורבותינו דרשו לאסור הערצה בה כנדה, שהערצה מפרשת בה: "את מקורה הערה".

(כב) וּשְׁמֵרְתֶּם אֶת־כְּלִי־חֶקְתִּי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטִי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִקִּיאוּ אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לְשֹׁכֵת בָּהּ:

כב ותשרון ית כל קמי וית כל דיני ומעבדון יתהון ולא תרוקון יתכון ארעא די אנא מעל יתכון תמן למתב בה:

• שבת קודש כ"ו ניסן •

(כג) וְלֹא תֵלְכוּ בַּחֲקֵת הַגּוֹי אֲשֶׁר־אֲנִי מְשַׁלַּח מִפְּנֵיכֶם בִּי אֶת־כָּל־אֱלֹהֵי עֲשׂוֹ וְאֶקֶץ בָּם:

כג ולא תהכון בנימוסי עממיא די אנא מגלי מן גרמיכון ארי ית כל אלין עבדו ורחיק מימרי יתהון:

נש"י וְאֶקֶץ • לשון מאוס, כמו (בראשית כו): "קצתי בחיי", כאדם שהוא קץ במזונו.

(כד) וְאָמַר לָכֶם אַתֶּם תִּירְשׁוּ אֶת־אֲדָמָתִי וְאֲנִי אֶתְנַנֶּה לָכֶם לְרֵשֶׁת אֹתָהּ אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְרֵבֶשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים:

כד ונאמרית לכון אתון תירשון ית ארעהון ונאנא אתננה לכון למירת יתה ארעא עבדא חלב ודבש אנא יי אלהכון די אפרשית יתכון מן עממיא:

(כה) וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לְטֹמְאָה וּבֵין־הָעוֹף הַטֹּמֵא לְטָהוֹר וְלֹא־תִשְׁקְצוּ אֶת־נִפְשֹׁתֵיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכָל־אֲשֶׁר תִּרְמָשׁ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לְטֹמֵא:

כה ותפרשון בין בעירא דכנא למסאבא ובין עופא מסאבא לדכי ולא תשקצון ית נפשתיכון בבעירא ובעופא ובכל די תרמש ארעא די אפרשית לכון לסאבא:

נש"י וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לְטֹמְאָה • אין צריך לומר בין פרה לחמור, שהרי מבדלין ונפרין הם, אלא בין טהורה לך לטמאה לך, בין שנשחט רבו של סימן לנשחט חציו, וכמה בין רבו לחציו? מלא שערה. אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לְטֹמֵא • לאסר.

רש"י כפשוטו - מהדרת לשם

(כג) וְאֶקֶץ בָּם. לְשׁוֹן מִיָּאוֹס הוּא. כְּלוּמַר מֵאִסְתִּי בָּהֶם. וּבְמֹו שְׁמַצִּינוּ לְשׁוֹן זֶה: 'קִצְתִּי בַחַי' מִפְּנֵי בְנוֹת חַת' (בראשית כו, מו), וּמִתּוֹךְ שֶׁהִקְבִּיָּה קֶץ בָּהֶם, הָרִי הוּא מְשַׁלַּח אוֹתָם וּמְגַרֵּשֵׁם מֵאֶרְצוֹ, כְּאָדָם שֶׁהוּא קֶץ בְּמִזּוֹנוֹ וּמִקִּיאֹ (ספרא) (לש"י): תורה כד (כה) וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לְטֹמְאָה. לְשׁוֹן 'וְהִבְדַּלְתֶּם' מִשְׁמַע שְׁצִרִיף נְתִינַת לֵב מִיּוֹחֲדֻת בְּכִדִּי לְהַבְחִין בֵּינֵיהֶם, וְאִין צִרִיף לֹמַר כֵּן לְגַבִּי הַבְּדֵל בֵּין שְׁנֵי מִינִים שׁוֹנִים, כְּגֹוֹן בֵּין פֶּרֶה לְחִמּוֹר, שֶׁהִרִי מוֹבְדִלִין וְנִפְרִין הֵם וְקָל לְהַבְדִּיל בֵּינֵיהֶם [כִּי

(כא) נדה הוא. לְשׁוֹן 'נִדָּה' הָאִמּוֹר כָּאִן אִין פִּירוּשׁוֹ 'טוֹמְאָת נִדָּה' [כְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב (לעיל יח, יט) 'וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדָּת טוֹמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב'], אֵלָּא כִּי אוֹמַר הַכְּתוּב: הַשְׂכִּיבָה הַזֹּאת מְנִידָה הִיא וּמֵאִוֶּסָּה [וּמִצִּינוּ לְשׁוֹן נִדָּה בְּמִשְׁמַעוֹת מִיָּאוֹס וְשִׁיקוּץ, שְׂנֵאָמַר (יחזקאל ז, יט) 'בְּסֻפָּם בַּחֲצוֹת וְשִׁלְכּוּ וְהָבִיאוּ לְנִדָּה יְהִיָּה' - לְשִׁקּוּץ יְהִיָּה לָהֶם (רש"י)]. וְרִבּוּתֵינוּ דְרָשׁוּ מִכָּאן לְאַסוֹר הָעֲרָאָה בָּהּ כְּמוֹ כְּנִדָּה, שְׂאִיסוֹר הָעֲרָאָה וְנִשְׁוֶה מְפֹרָשֶׁת בָּהּ (לעיל פסוק יח), 'אֵת מִקּוּרָה הָעֲרָה... וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקְרָב עַל־מָו' (יבמות נד) (לש"י): תורה כב

(כו) וְהֵייתֶם לִי קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה וְאַבְדֵּל אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי:

כּוּ וְתִהְיוּ קְדָמִי קְדִישִׁין אַרִי קְדִישׁ אֲנִי יְיָ
וְאַפְרָשִׁית יִתְכוֹן מִן עַמֻּמָּא לְמַהְוִי פְלַחִין
קְדָמִי:

רש"י: וְאַבְדֵּל אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי • אם אתם מבדלים מהם, הרי אתם שלי, ואם לאו, הרי אתם של נבוכדנאצר וחביריו. רבי אלעזר בן עזריה אומר: מניין שלא יאמר אדם: 'נפשי קצה בבשר חזיר'! 'אי אפשי ללבש כלאים'! אבל יאמר: 'אפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי' תלמוד לומר: 'וְאַבְדֵּל אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי', שתהא הבדלתכם מהם לשמי, פורש מן העברה ומקבל עליו על מלכות שמים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 1 עמ' 18)

וְאַבְדֵּל אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי (כ, כו) פורש מן העברה ומקבל עליו על מלכות שמים (רש"י כ, כו) מבאר בחסידות, שגם משפטים יש לקיים בקבלת על, כמו החקים. לפי זה עלול אדם לחשוב, שאם פגע בזולתו, די לו לבקש מחילה מתוך קבלת על גרידא. אבל מוכן מאלי, שאסור שיהיו לאדם מדות רעות, וצריך להיות אכפת לו כל ענין של ישר בין אדם לחברו, וכפי שכתב הרמב"ם שעל דבר שהוא רע מצד השכל יש לומר 'אי אפשי'. אלא שכל זה יש לעשות מתוך קבלת על.

(כו) וְאִישׁ אִוֵּאֲשָׁה בִּיְהִיָּה בָהֶם אֹב אוֹ יִדְעֵנִי מוֹת יוֹמָתוֹ בְּאֶבֶן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמִיָּה בָם:

כּוּ וְגִבֵּר אוֹ אֶתְאָ אַרִי יְהִי בְּהוֹן בְּדִין אוֹ
דְּכוּר יִתְקַטְלָא יִתְקַטְלוּן בְּאַבְנָא יִרְגְּמוּן
יִתְהוֹן קְטָלָא חֲיִבִּין: פפפ

רש"י: בִּיְהִיָּה בָהֶם אֹב וגו' • כאן נאמר בהם 'מיתה' ולמעלה 'פרת': עדים והתראה – בסקילה, מזיד בלא התראה – בהפרת, ושגגתם – חטאת. וכן בכל חייבי מיתות שנאמר בהם 'פרת':

ס"ד פסוקים, ונג"ה סימן. מ"י זה"ב סימן. חסלת פרשת קדושים

הפטרה לפרשת קדושים נדפסה בעמ' רי

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

נאמר בהם מיתה בידי אדם, ולמעלה (בפסוק ו) נאמר בהם פרת? אלא כך הוא אומר: אם יש עדים המעידים עליו בבית דין, וגם היתה התראה – שהתרו בו בשעת העבירה והודיעו לו את האיסור והעונש, אזי דינו בסקילה כאמור כאן, ואם היה מזיד אף בלא התראה או בלא עדים, ענשו בהפרת; ושגגתם – אם היו שוגגים, מביאים קרבן חטאת. וכן בכל חייבי מיתות שנאמר בהם 'פרת', אם היו מזידים ולא היו עדים והתראה בידי להמיתו בבית דין, חייבים פרת, ואם היו שוגגים, חייבים חטאת: חסלת פרשת קדושים

שרויים בגלות תחת מלכי האומות. רבי אלעזר בן עזריה אומר, מניין שלא יאמר אדם: 'נפשי קצה בבשר חזיר, ולפיכך אינני אוכלו', או 'אי אפשי ללבש כלאים' – איני יכול ללבש שעטנז, אבל (אלא) יאמר 'אפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי' תלמוד לומר: וְאַבְדֵּל אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי, שתהא הבדלתכם מהם 'לשמי', להיות מקודשים לי, שיהא אדם פורש מן העבירה מפני גזירת המקום ומקבל עליו עול מלכות שמים (ספרא (ק"א): תורה כו (כו) כִּי יְהִיָּה בָהֶם אֹב וגו'. כאן

אסורה. ופעמים שנצרכת הבחנה מדוקדקת כדי להכריע בזה, שכן כמה יש בין רובו לחציו – מלא שערה (ב'לשהו) (ספרא (ק"א): אשר הכדלתי לכם לממא. הכתוב מדבר באיסור אכילה (כמבואר למעלה), ו'לטמא' פירושו: לאסור לאכלם (נרא): תורה כו (כו) וְאַבְדֵּל אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי. אם אתם מובדלים מהם ממנהגי העמים ואתם פורשים מן העריות וממאכלות אסורות, הרי אתם שלי, שאנכי מלכם ולאליכם ואתם עמי; ואם לאו, הרי אתם בעבדים של נבוכדנאצר וחביריו, כלומר, תהיו

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - כ' ניסן פרק כ, מפרק צז עד סוף פרק קג	יום רביעי - כ"ג ניסן פרק כ, מפרק קח עד סוף פרק קיב
יום שני - כ"א ניסן פרק כ, מפרק קד עד סוף פרק קה	יום חמישי - כ"ד ניסן פרק כ, מפרק קיג עד סוף פרק קיח
יום שלישי - כ"ב ניסן פרק כ, מפרק קו עד סוף פרק קז	יום שישי - כ"ה ניסן פרק כ, פרק קיט מפסוק א עד סוף פסוק צו
שבת קודש - כ"ו ניסן פרק כ, פרק קיט מפסוק צז עד סוף הפרק	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מוזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון כ' ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 118, וכח זה ומדה זו... עד עמ' 118, כמ"ש שם.

- 1 וְכַח זֶה וּמִדָּה זוֹ לְקִשְׁרֵי דַעְתּוֹ בְּה', - שיהיה באפשרותו של
2 יהודי, לקשר את "דעתו" בעניני אלקות, שלא זו בלבד שיבין
3 אותם, אלא שגם ירגיש אלקות, שאז הוא קשור באלקות - הרי
4 כוח זה ומדריגה זו, יֵשׁ בְּכָל נֶפֶשׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל, בִּיְנִיקָתָהּ
5 - על ידי שהיא מקבלת
6 באופן של יניקה,
7 מְנַשְּׁמַת מִשָּׁה רַבָּנוּ
8 עָלֵיוֹהֶם שְׁלֹום. - שעל ידי
9 כך מקבלת הנפש כוח זה
10 ומדה זו, שתוכל להרגיש
11 אלקות ולהיות קשורה
12 באלקות, רק מֵאַחֵר
13 שְׁנֵת לִבְשָׁה הַנֶּפֶשׁ בְּגוֹף,
14 צְרִיכָה לִיְגִיעָה רַבָּה
15 וְעֲצוּמָה כְּפֹלָה
16 וּמְכַפֶּלֶת. - כדי ש"תנוח" בה אלקות ושתהיה קשורה
17 באלקות. ואם כי אמנם הכוח לכך מקבלת הנפש על ידי יניקתה
18 מנשמת משה רבנו (שכן, בלעדי כוח זה, לא היתה תועלת בשום
19 יגיעה, אף הגדולה ביותר, שהרי כיצד יכול נברא להבין
20 ולהרגיש "בורא"? כיצד יכולה נפש המלוכשת בגוף, להרגיש
- אלקות ולהיות קשורה באלקות?! אך, גם כשישנם כוח זה ומדה
זו, נדרשת יגיעה עצומה, כפולה ומכופלת: הָאֲחֵת - היא
יְגִיעַת בָּשָׂר, - יגיעה המסירה את ההפרעות שמצד הגוף,
לְבַשׁ אֵת - לשבור את גסות וחומריות הגוף וּלְהַכְנִיעוֹ
שֶׁלֹא יַחֲשִׁיד עַל אֹר
הַנֶּפֶשׁ, - שאור הנפש,
שהוא יכולת הנפש להבין
ולהרגיש אלקות, יוכל
להאיר, כְּמוֹ שְׁנֵת בְּאֵר
לְעֵלִי בִשְׁם הַזֶּהר
דְּ"נוֹפֵא דְלֹא סָלִיק בִּיה
נְהוּרָא דְנִשְׁמָתָא
מְבַשְּׂשִׁין לִיה", - גוף
שלא חודר בו אור
הנשמה - מבטשין אותו,
וְהֵינּוּ עַל יְדֵי הַרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה מְעִמָּק הַלֵּב, כְּמוֹ שְׁנֵת בְּאֵר
שֶׁם - שעל ידי הרהורי תשובה מעומק הלב, מחלישים את
חומריות וגסות הגוף, ואז מוחדר בו "נהורא דנשמתא" - אור
ואש הנשמה. זהו סוג אחד של יגיעה, הנקרא "גיעת בשר",
המביא להרחקת ההפרעות שמצד הגוף.

יום שני כ"א ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 118, והשנית היא יגיעת... עד עמ' ס, ואוזן שומעת כו'.

- 41 וְהַשְּׁנִית - היא יְגִיעַת הַנֶּפֶשׁ, - כדי לגלות כוחות הנפש,
42 שֶׁלֹא תִכְבַּר עָלֶיהָ הָעֲבוּדָה לִיְגַע מַחֲשַׁבְתָּהּ, לְהַעֲמִיק
43 וּלְהַתְּבוֹנֵן בְּגִדְלָת ה' שְׁעָה גְדוֹלָה רְצוּפָה. - שבדרך כלל
44 קשה מאוד להתעמק שעה ארוכה בענין של אלקות; בִּי שְׁעוֹר
45 שְׁעָה זוֹ - הנדרשת
46 להתעמק בענין אלקי, כדי
47 לעורר על ידי כך בקרבו
48 אהבת ה' או יראת ה',
49 אֵינוֹ שְׁוֶה בְּכָל נֶפֶשׁ, -
50 ישנם כאלה שנדרש מהם
51 זמן רב יותר, וישנם כאלה
52 שנדרש מהם זמן פחות
53 יותר; יֵשׁ נֶפֶשׁ זָכָה
54 בְּמִבְעָה, שְׁמִיד
55 שְׁמֵתוֹנָנָת בְּגִדְלָת ה' -
56 יְגִיעַת אֱלֹהִים - מִיד, הִירָאָה
57 וּפְחַד ה', כְּמוֹ שְׁכִתּוֹב
58 בְּשִׁלְחֵי-עֲרֹף אֲרֵי-חַיִּים
59 סִימָן א': "כְּשִׁיתְּבוֹנֵן הָאָדָם שֶׁהַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מְלֶכְךָ
60 הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ-יְבָרֹךְ-הוּא, אֲשֶׁר "מֵלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ",
- עומד עָלָיו וְרוֹאֶה בְּמַעֲשָׂיו - מִיד יְגִיעַת אֱלֹהִים הִירָאָה וְכו'".
- וכפי שמסיים שם, שהתבוננות זו תביא לו הכנעה ובושה
מהקב"ה. דבר זה אמור להיות במי ששוכנת בו נפש עדינה, ולכן
הוא אומר: "מיד יגיע אליו היראה" - שכלי כל יגיעה, אלא מִיד
יתעורר בו רגש היראה
מהקב"ה, מבלי שיצטרך
אף להקדיש משך זמן
להתבוננות; וְיֵשׁ נֶפֶשׁ
שְׁפֵלָה בְּמִבְעָה
וְתוֹלְדָתָהּ, מְמָקוֹר
חֲצִבָּה מְמָדְרָנוֹת
תַּחְתּוֹנוֹת דִּי סְפִירוֹת
דְּעֵשְׂיָה, - שהוא העולם
התחתון ביותר, וב"עולם
העשיה" עצמו, באה
נפשו, מהמדריגות
התחתונות ביותר שבעשר
הספירות שבו, ושלכן נפש
זו בטבעה, היא "נפש שפלה", שענין אלקי אינו "מונח" בה, וְלֹא
תוכל לְמַצֹּא בְּמַחֲשַׁבְתָּהּ - את הָאֱלֹהוֹת, בִּי אִם בְּקִשְׁי

45 שְׁמַחְשֵׁשׁ אָדָם מִטְמוֹן וְאוֹצֵר הַטְּמוֹן בְּתַחְתִּיּוֹת הָאָרֶץ,
46 שְׁחוּפֵר אַחֲרָיו בִּיגִיעָה עֲצוּמָה — בְּהִיּוֹתוֹ בְּטוֹחַ, שְׁהָאוֹצֵר
47 טְמוֹן בְּאוֹתוֹ מְקוֹם — לֹא יִתְעִיף וַיִּמְשִׁךְ בִּיגִיעָתוֹ עַד לְמִצִּיאת
48 הַמִּטְמוֹן, כִּךְ צָרִיד לְחַפֵּר בִּיגִיעָה עֲצוּמָה, לְגִלּוֹת אוֹצֵר שֶׁל

49 יִרְאֵת שְׁמַיִם, הַצֶּפּוֹן
50 וּמִסְתֵּר בְּבִינת הַלֵּב שֶׁל
51 כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, —
52 וּמִכִּיוֹן שְׁהָאוֹצֵר שֶׁל
53 יִרְאֵת שְׁמַיִם, נִמְצָא בּוֹדָאי
54 בְּתַעֲלוּמוֹת הַלֵּב הַיְּהוּדִי,
55 בְּ"בִינת הַלֵּב" — אֵין לוֹ
56 לְאָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, לְחַדּוֹל
57 מִמֵּאמְצִים בְּלִתי נְלָאִים
58 לְחַפּוֹר וּלְחַפֵּשׁ הַתְּגִלּוֹת
59 הָאוֹצֵר שֶׁל יִרְאֵת שְׁמַיִם,
60 שְׁהִיא — "בִּינת הַלֵּב" שֶׁל
61 אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, בְּחִינָה
62 וּמִדְרָגָה שְׁלֹמַעְלָה
63 מְהוּמָן, — הִרִי שֶׁלֹּא שִׁיךְ
64 כִּלּוֹל לּוֹמֵר שְׁבַשְׁעָה
65 מְסוּיִימַת אֵין בְּאַפְשֻׁרוֹתוֹ
66 לְהִגִּיעַ אֱלֹהִים, שְׁבַשְׁעָה
67 מְסוּיִימַת הָאוֹצֵר לֹא נִמְצָא
68 — שֶׁכֵּן, הִיא הִרִי בְּחִינָה
69 וּמִדְרָגָה שְׁלֹמַעְלָה מִן
70 הַזֶּמֶן, וְהִיא הִירְאָה

71 הַמְּבַעֲיַת הַמִּסְתַּרְתַּת הַנִּזְכָּרָה לְעֵיל. אֲלֵא, אִם הִירְאָה הִיא
72 טְבַעֲיַת וְנִמְצָאת תְּמִיד בְּקִרְבּוֹ שֶׁל כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, לְשֵׁם מֵה,
73 אִיפּוֹא, עֵלִיו לְחֻזְקָק לְפַעּוּלוֹת שׁוֹנוֹת שֶׁל הַתַּעֲמֻקּוֹת הַ"דַּעַת"
74 בְּגִדּוֹלַת ה', כְּדִי לְהִגִּיעַ לִ"יִרְאָה"? — אֹמֵר עַל כֵּךְ רִבִּינוּ הַזֶּקֶן
75 לְהֵלֵךְ, כִּי מִכִּיוֹן שִׁירְאָה זֶה מוֹסְתֵרֵת בִּלְבָב, וְלִכֵּן אֵין בְּכוּחַ
76 לְהַשְׁפִּיעַ בְּמֵה שְׁנוּגַע לְמַעֲשֵׂה בְּפוֹעַל, שִׁימְנַע מַעֲשִׂית עֲבִירָה —
77 לְפִיכֵךְ זָקֵק הָאָדָם לְפַעּוּלוֹת שׁוֹנוֹת, כְּדִי לְגַלּוֹת יִרְאָה זֶה,
78 וְשִׁיחִיה בְּכוּחַ לְהַשְׁפִּיעַ בְּדַבְרִים הַנוֹגְעִים לְמַעֲשֵׂה. וּבִלְשׁוֹן
79 הַ"תְּנִיָּא": רַק שְׁכָדִי שְׁתַּבָּא — הִירְאָה הָאֲמוּרָה, לְיָדִי מַעֲשֵׂה
80 בְּבִינַת יִרְאֵת חֲטָא, — שִׁירָא לַעֲשׂוֹת חֲטָא, לְהִיּוֹת "סוֹר
81 מֵרַע" בְּמַעֲשֵׂה דְּבוֹר וּמַחְשָׁבָה — שֶׁלֹּא יַעֲשֵׂה, לֹא יִדְבֹר וְלֹא
82 יִחְשׁוֹב אֶת מֵה שְׁאֲסוֹר, צָרִיד לְגִלּוֹתָהּ אֶת הִירְאָה, מִמַּצְפּוֹנִי
83 בִּינַת הַלֵּב שְׁלֹמַעְלָה מְהוּמָן, לְהַבְיָאָה לְבִינַת מַחְשָׁבָה
84 מִמֶּשׁ שְׁבַמָּה, לְהַעֲמִיק בָּהּ מַחְשַׁבְתּוֹ מִשָּׁד זְמַן מֵה מִמֶּשׁ,
85 עַד שֶׁתַּצָּא פְּעֻלָּתָהּ מִחֶבְחָ אֶל הַפְּעֵל מִמֶּשׁ, — שְׁכוּחַ-הַפּוֹעֵל
86 שְׁבָאוֹתָהּ יִרְאָה, שֶׁהִיָּתָה מְקוּדָם רַק "בְּכוּחַ", מוֹסְתֵרֵת בְּנַפֵּשׁ —
87 תְּבוּא עֵתָה לִידֵי בִיטוֹי וּלְ"פּוֹעֵל", וּלְפַעּוֹל בְּנַפְשׁוֹ וּבְגוּפוֹ שֶׁל
88 הָאָדָם; דְּהִינּוּ לְהִיּוֹת "סוֹר מֵרַע וְעֲשֵׂה מוֹב" בְּמַחְשָׁבָה דְּבוֹר

1 וּבְחֻזְקָה¹⁰, — לִנְפֶשׁ זֶה דְּרוּשָׁה, יִגִּיעָה רַבָּה, כְּדִי לְהַתְעַמֵּק
2 בְּמַחְשַׁבְתָּהּ בְּמִשְׁךְ שַׁעַה אֲרוּכָה, שְׁתּוּכַל לְעוֹרֵר בְּקִרְבָּהּ הַתְּגִלּוֹת
3 שֶׁל הָאֵרָה אֱלֹקִית, שִׁתּוֹנַח" בַּה עֲנִין אֱלֹקִי, עַד כְּדִי כֵךְ שְׁתִּרְגִּישׁ
4 בְּעֲנִין הָאֱלֹקִי וַיַּעֲרֹר בַּה יִרְאָה מִהַקְבָּה". וּבְכַפֵּרְט אִם — בְּנוֹסָף
5 לְנַחֲיָתוֹתָהּ שֶׁל נֶפֶשׁ זֶה
6 בְּטַבְעָהּ, הַמְּמָה
7 בְּחִטְמַת נְעוּרִים, — שְׁאֵה,
8 קֶשֶׁה לָהּ עוֹד יוֹתֵר,
9 לְהִרְגִישׁ אֱלֹקִית
10 בְּמַחְשַׁבְתָּהּ, מִפְּנֵי
11 שְׁהַעֲנוּת מְבִדִּילִים כִּי
12 [בְּמִן שְׁכָתוֹב בְּסִפֵּר
13 חֲסִידִים' סִימָן לְהַ]. —
14 שְׁהַעֲנוּת הַמְבִדִּילִים בֵּין
15 יְהוּדִי לְהַקְבָּה, מִפְּרִיעִים
16 לוֹ לְהִגִּיעַ בְּקִלּוֹת לִירְאָה
17 ה'. וּמִכָּל-מִקְוֶה, בְּקִישׁ
18 וּבְחֻזְקָה, שֶׁתַּתְּחִיךְ מֵאֵד
19 מַחְשַׁבְתּוֹ בְּאִמּוֹן וַיִּגִּיעָה
20 רַבָּה וְעַמֵּק גְּדוֹלָה,
21 לְהַעֲמִיק בְּגִדּוֹלַת ה' שַׁעַה
22 גְּדוֹלָה — שַׁעַה אֲרוּכָה, —
23 כְּפִי שְׁאֲמֵר הֶרְבִּי מוֹהֲרֵי"צ
24 נ"ע בִּאֲחַת מִשִּׁיחּוֹתֶיהָ,
25 שֶׁ"שַׁעַה גְּדוֹלָה" מִשְׁמַעָה
26 גַּם: שַׁעַה הַיּוֹם וְשַׁעַה מַחֲר

27 וּכְךָ הָאֵלָה, שַׁעַל יָדִי שְׁהוּא חוֹזֵר וּמִתְעַמֵּק בְּאוֹתוֹ עֲנִין יוֹם יוֹם,
28 הִרִי אֵז — בְּוֹדָאי תִּגִּיעַ אֵלָיו עַל-כָּל-פְּנִיִם הִירְאָה תִּתְּחֵא
29 הַנִּזְכָּרָה לְעֵיל, — מוֹרָא מִהַקְבָּה, שִׁימְנַע אוֹתוֹ מִלַּעֲשׂוֹת דְּבַר
30 נִגְדֵר רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקְבָּה. וְעַל דְּבַרְיוֹ אֵלָה שֶׁל רַבְּנֵי הַזֶּקֶן, שְׁגַם נֶפֶשׁ
31 שְׁפִלָּה כּוֹז, וְגַם אִם בְּנוֹסָף לִכְךָ עוֹנוּתִיָּה מְבִדִּילִים בִּינָה לְבִין
32 הַקְבָּה — בְּכָל זֹאת, בְּהַתְּאֲמָצוֹת יִתִּירָה וְהַתְּעַמֻּקּוֹת גְּדוֹלָה
33 בְּגִדּוֹלַת ה' — תִּגִּיעַ בּוֹדָאי גַּם "נֶפֶשׁ שְׁפִלָּה" זֶה לִ"יִרְאָה תִּתְּחֵא"
34 עַל-כָּל-פְּנִיִם — מַעֲיִר כִּ"ק אֲדַמּוּ"ר שְׁלִיט"א: "שְׁמַכְךָ גַּם מוֹבָן,
35 שְׁבוּדָאי תִּגִּיעַ גַּם — וְעוֹד לִפְנֵי זֶה — לְהַסְתֵּר הַהִבְדֵּלָה מִזֵּה עוֹנוּתוֹ
36 הַמְבִדִּילִים — כְּלוּמֹר: לְחֻזּוֹר בְּתִשְׁבּוּבָה עֲלֵיהֶם"¹¹, וּכְמוֹ שְׁאֲמָרוּ
37 רַ"ל¹²: "יִגִּיעָתִי וּמַצְאָתִי — תִּתְּחֵא". — יִגִּיעָה — עוֹזֵרֵת.
38 וּבְהַסְתֵּר הֶרְבִּי שְׁלִיט"א, שִׁיגִיעָה עוֹזֵרֵת לֹא רַק לְהַשְׁגֵּת עֲנִין
39 שְׁלִפִי עֵרֶךְ הִיגִיעָה — כְּמוֹ הַשְׁכֵּר שְׁאֲדָם מְקַבֵּל לִפִּי עֵרֶךְ הָעֲבוּדָה
40 שַׁעֲשֵׂה — כִּי אִם, יִגִּיעָה עוֹזֵרֵת, שֶׁ"מַּצְאָתִי": הוּא מוֹצֵא מוֹצִיָּא,
41 שְׁאִינְגָה כִּלּוֹל לִפִּי עֵרֶךְ הִיגִיעָה שִׁיגֵעַ בְּכֵךְ. וּבְכַפֵּרְט¹³: — וּכְמוֹ
42 שְׁכָתוֹב לְגַבִּי "יִרְאָה", שְׁהִבְקִישׁ וְהִיגִיעָה בִּיחֹס לִירְאָה — מִן
43 הַהִכְרַח שִׁיעוּרָה: "אִם תִּבְקֶשְׁנָה — אֶת הִירְאָה, כְּכַפֵּרְט
44 וּכְמִטְמוֹנִים תַּחֲשָׁבְנָה — אֵז תִּבְנִין יִרְאֵת ה'", פְּרוּשׁ בְּרִידֵךְ

10. "לשון הספר חסידים, וכן לקמן" — הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שזהו מה שאדה"ז בשו"ע שלו מדה"ת — שבה הענינים מבוארים — גם בגילוי — בפרטיות ובפני' יותר — מוסיף על הכתיב בש"ע (הנ"ל בתניא, והועתק במהד"ק דשו"ע אדה"ז): 'ואם לא יגיע אליו מיד יעמיק הרבה וכו' וגם ישוב בתשובה שלימה... שהם המונעים מהגיע כו'". 12. מגילת י, ב. 13. משלי ב, דה.

- 1 ומעשה, מפני ה'
2 הצופה ומביט ומאזין
3 ומקשיב ומבין אל כל
4 מעשהו, ובוחר בליותיו
5 ולבו, - כלומר: 3 רואה ואוזן שומעת בו'
6 רעיונותיו הפנימיים.
7 ומשום כך, ימנע את עצמו מלעשות עבירה איוו שהיא
8 וישתדל בעשיית טוב. ובמאמר ר"ל¹⁴: "הסתכל -
- 9 בעיני השכל, בשלשה
10 דברים בו' - ואין
11 אתה בא לידי עבירה:
12 ציון - של הקב"ה
13 כביכול, רואה ואזן
14 שומעת בו". -
15 ההתבוננות איך הקב"ה רואה ושומע את כל מעשיו -
16 תימנע אותו מלעבור עבירה;

יום שלישי כ"ב ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' ס, וגם כי אין לו... עד עמ' 120, כנ"ל פ"ב:

- 17 ונחם כי אין לו - להקב"ה כביכול, דמות הגוף - כיצד,
18 אפוא, שייך הענין של "עין" ו"אוזן" למעלה, אברים השייכים
19 לחושי רציוני הגוף? - אלא, הרי אדרבה - אכן, משום כך
20 הכל גלוי וידוע לפניו, ביתר שאת לאין קץ מראית העין
21 ושמיעת האזן על דרך
22 משל, - כלומר: בשעה
23 שאומרים שלמעלה לא
24 קיים כלל דמות וציור של
25 "גוף" - הכוונה היא,
26 שלמעלה לא קיימים
27 ההגבלות והחסרונות
28 הנובעים מן הגוף; ולמשל:
29 העין הגשמית מוגבלת
30 לראות דברים גשמיים
31 בלבד, ולא עצמים
32 רוחניים; כוח הראיה של
33 העין, מוגבל בשטח חזק
34 לאור וכדומה. באותה
35 מדה ישנן הגבלות
36 וחסרונות גם בחוש
37 השמיעה של האוזן
- 38 הגשמית. ואילו ב"ראיה" וב"שמיעה" למעלה - לא קיימים כלל
39 כל אותם חסרונות והגבלות שבראיה ובשמיעה הגשמיות -
40 למעלה קיימת רק המעלה והשלימות שבראיה ובשמיעה; שכן,
41 כל דבר של "שלימות" שישנו בנברא - ישנו בודאי בבורא, רק
42 הוא, - ה"ראיה" וה"שמיעה" למעלה, ומה שהכל גלוי וידוע
43 למעלה, הוא על-דרך-משל, כמו אדם היודע ומרגיש בעצמו
44 כל מה שנעשה ונפעל באחד מכל רמ"ח אבריו, כמו קר
45 או חם, - כהשפעתם של קור וחום על כל אחד מאברי גוף
46 האדם, שהוא יודע אותם וחש בהם, ואפילו חם שבצפרני
47 רגליו, על-דרך-משל, אם נכוה באור, - כשאדם נוטל את
48 צפורניו אין הוא חש בכאב כלל, ואילו כשנכוות הצפרניים
- באש - מרגיש האדם בכאב; וכן מהותם ועצמותם - של
האברים עצמם - חש האדם בהם. לפני כן למדנו שאדם יודע
ומרגיש בכל המתרחש באבריו, ואילו כאן אנו לומדים שהוא
חש את האברים עצמם, וכל מה שמתפעל - ומשתנה,
בהם¹⁵ יודע - האדם,
ומרגיש במחו, - הוא
אינו צריך להשתמש
לשם כך בעיניו ובאזניו,
אלא הוא יודע וחש את
המתרחש באבריו מעצמו.
ובעין ידיעה זו, על-
דרך-משל, - בדומה
לידיעה זו למשל, יודע
הקדוש-ברוך-הוא -
את כל הנפעל בכל
הנבראים, - שבעולמות,
עליונים ותחתונים,
להיות - מפני שהם
כלם משפעים -
מקבלים השפעתם
וחיותם, ממנו יתברך,
במו שכתוב¹⁶: "כי מן - מהקב"ה, הכל", - הרי,
כשם שהמוח - המקור שממנו נמשכת חיות לכל האברים -
יודע ומרגיש בכל המתרחש באברים, כך, כביכול, יודע
הקב"ה - בהיותו מקור חיותם וקיומם של כל הנבראים - בכל
המתרחש בכל הנבראים; וזהו שנאמר¹⁷: "והכל הציור
לא נבחר מן", - מפני שכל הציור הרי נוצר ממך,
וכמו שכתב הרמב"ם - על פי חקירה, [והסכימו לזה
הכמי הקבלה, כמו שכתב הרמ"ק - רבי משה
קורדובירו, ב"פרד"ם] שבידיעת עצמו כביכול - יודע
- הקב"ה, כל הנבראים הנמצאים מאמתת המצאו וכו'.
- מכיוון שהמצאותם של כל הנבראים באה מאמתת

ליקוטי אמרים

וגם כי אין לו דמות הגוף הרי
אדרבה הכל גלוי וידוע לפניו ביתר שאת לאין קץ
מראית העין ושמיעת האוזן עד"מ רק הוא עד"מ כמו
אדם היודע ומרגיש בעצמו כל מה שנעשה ונפעל
באחד מכל רמ"ח איבריו כמו קור או חום ואפי' חום
שבצפרני רגליו עד"מ אם נכוה באור וכן מהותם
ועצמותם וכל מה שמתפעל בהם יודע ומרגיש במוחו
וכעין ידיעה זו עד"מ יודע הקב"ה כל הנפעל בכל
הנבראים עליונים ותחתונים להיות כולם מושפעי' ממנו
ית' כמ"ש כי מן הכל וז"ש וגם כל הציור לא נבחר
ממך וכמ"ש הרמב"ם [והסכימו לזה חכמי הקבלה
כמ"ש הרמ"ק בפרד"ם] שבידיעת עצמו כביכול יודע
כל הנבראים הנמצאים מאמתת המצאו וכו' רק

14. אבות ג, א. 15. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (1) זה כבר נאמר לפני זה. (2) בזה צ"ל ה'ל' נפעל. פי' מתפעל - ראה ע"ב כמה פעמים. לולא דמסתפינא אפ"ל שכאן טה"ד רצ"ל: מהם (וקאי על האדם בכללותו). ואז יתאים למש"כ (רע"ב) שאין המשל דומה כלל. 16. דברי הימים א, כט, יד. 17. במוסף ראש השנה.

28 החיונית המלכשת בגוף ממש, - הנפש החיונית, המחיה
29 את הגוף, מלובשת ממש ומאחדת עם הגוף, ובה מלובשת
30 הנפש השכלית והאלקית. אבל הקדוש־ברוך־הוא -
31 כביכול, אינו מתפעל חס־ושלום, ממאורעי העולם
32 ושינויו, ולא מהעולם
33 עצמו, - הקב"ה אינו
34 מתפעל ממציאות (מדות
35 ועצמות¹⁸) העולם, ואין
36 מציאות זו פועלת שינוי
37 ח"ו בהקב"ה, שכלם -
38 כל העולמות והאירועים
39 שבהם, אינם פועלים
40 בו - בהקב"ה, שום
41 שינוי חס־ושלום. -
42 לא בהקב"ה ולא
43 באחדותו, אלא, כשם
44 שהיה יחיד ומיוחד לפני
45 שברא את העולמות, כך הוא יחיד ומיוחד גם אחרי שבראם.
46 והנה, כדי להשכיל זה היטב בשכלנו, - כיצד אין
47 העולם פועל שינוי בבורא, בבר האריכו חכמי האמת -
48 בעלי תורת הקבלה, בספריהם, אך כל ישראל מאמינים
49 בני מאמינים - הם מאמינים בהיותם בנים לאבות
50 שהאמינו בקב"ה, בלי שום הקדמת שכל אנושי,
51 ואומרים¹⁹: "אתה הוא עד שלא נברא העולם וכו'", -
52 "ואתה הוא משנברא העולם", בלי שום שינוי כלל, כלומר,
53 יהודים מאמינים באמונה שלימה, שאין העולם פועל שום
54 שינוי בבורא, בנזכר לעיל פרק כ:

1 הימצאו של הקב"ה, לכן יודע הקב"ה, כביכול, את כל
2 הנבראים, על ידי שהוא יודע את עצמו. אך, כשאנו אומרים
3 שהקב"ה יודע את כל הנבראים שהוא מחיה, באותה מדה
4 שנפש האדם יודעת וחשה בנעשה באברים המקבלים חיותם
5 ממנה - יכול להיות
6 מקום לטעות ח"ו, לחשוב
7 שכשם שהנפש לבושה
8 בגוף ומשום כך היא
9 מתפעלת ממקרי הגוף
10 (שכן, "התלבשות"²⁰)
11 משמעה שהמלובש
12 מתפעל ממי שהוא
13 מלובש בו, - אותו דבר,
14 ח"ו, גם למעלה ביחס
15 לחיות האלקית
16 שבנבראים - יוסבר להלן
17 שבנקודה זו אין המשל
18 דומה לנמשל, שכן, החיות האלקית המחיה את העולם -
19 אינה מתפעלת מהעולם, ואין העולם וכל המתרחש בו גורם
20 בה שום שינוי. ובלשון ה"תניא": רק שמשל זה - של
21 הנפש והגוף, אינו אלא לשכך את האון, - להקל על
22 האון ועל הרעיון של האדם, כיצד אפשר לדעת
23 דבר מבלי לראותו בעינים ולשמעו באזנים, אבל באמת אין
24 המשל - של הנפש והגוף, דומה לנמשל - של אלקות
25 ועולם, כלל, כי נפש האדם, אפילו השכלית והאלהית,
26 היא מתפעלת ממאורעי הגוף וצעריו, מחמת
27 התלבשותה - של הנפש השכלית והאלקית, ממש כנפש

יום רביעי כ"ג ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 120, והנה כל אדם... עד עמ' סא, כידוע לי"ח].

70 משגיח בפרטיות על כל אחד ממעשיו ודיבוריו של האדם,
71 וסופר ומונה את צעדיו - הרי כשיתעמק האדם בכל האמור -
72 אזי תקבע בלבו הרהר
73 לכל היום בל, - גם
74 בשעות שהוא עסוק בהן
75 בענינים אחרים ואין אז
76 באפשרותו להתעמק
77 בהאמור - בשיחור -
78 מאוחר יותר במשך היום,
79 ויתבונן בזה, אפילו
80 בהתבוננות קלה, - ולא
81 בהתבוננות עמוקה
82 שנדרשים לכך זמן מיוחד
83 ושימת לב, בכל עת²⁰ וככל שעה, יהיה סור מרע ויעשה
84 טוב במחשבה דבור ומעשה, - הוא ימנע מלעבור על

55 והנה, כל אדם מישראל, יהיה מי שיהיה, - באיזה מצב
56 ומדרגה שיהיה, כשיתבונן בזה שעה גדולה בכל יום,
57 איך שהקדוש־ברוך
58 הוא מלא ממש את -
59 העולמות העליונים ואת
60 העולמות התחתונים,
61 ואת השמים ואת הארץ
62 ממש, - לא רק את
63 השמים והארץ הרוחניים,
64 שהם הספירות שלמעלה,
65 כי אם שמים וארץ
66 גשמיים, "מלא כל
67 הארץ בבורו" ממש,
68 וצופה ומביט ובוהן בליותיו ולבו - רעיונותיו ורגשותיו
69 הפנימיים, וכל מעשיו ודבוריו, וכל צעדיו וספור - הקב"ה

ליקוטי אמרים

והנה

כל אדם מישראל יהיה מי שיהיה כשיתבונן בזה שעה גדולה בכל יום איך שהקב"ה מלא ממש את העליונים ואת התחתונים ואת השמים ואת הארץ ממש מלא כל הארץ כבודו ממש וצופה ומביט ובוהן בליותיו ולבו וכל מעשיו ודבוריו וכל צעדיו יספור אזי תקבע בלבו היראה לכל היום כולו כשיחזור ויתבונן בזה אפילו בהתבוננות קלה בכל עת ובכל שעה יהיה סור מרע

ושימת לב, בכל עת²⁰ וככל שעה, יהיה סור מרע ויעשה טוב במחשבה דבור ומעשה, - הוא ימנע מלעבור על

18. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מתאים למש"כ במשל (סע"א). [ההתהוות] אינה במשל כלל, כי אין הנפש בוראה הגוף. ולכן לא מדבר בזה גם בהנמשל לשוללן". 19. בתפילת שחרית. 20. לכאור' אין הכרע אם "בכל עת וכו'" מוסב למע' כשיחזור ויתבונן כו' או

- 1 לא־תעשה ויקיים כל מצות־עשה, במחשבה, דיבור ומעשה,
2 שְׁלֹא לַמְרוֹת חֲסִידֵי־שְׁלֹם עֵינֵי כְבוֹדוֹ — של הקב"ה, אֲשֶׁר
3 "מֵלֵא כָּל הָאָרֶץ", — הוא יפחד להמרות את הקב"ה הרואה
4 הכל, ולכן יהיה "סור מרע ועשה טוב" במחשבה, דיבור
5 ומעשה. וּבְמֵאֲמָרָה²¹ רַבֵּן
6 יוֹחָנָן בֶּן זִכְאִי לְתַלְמִידָיו
7 בְּנוֹכַר לְעִיל. — בפרק 1
8 מא; "יהי רצון שיהא 2
9 מורא שמים עליכם 3
10 כמורא בשר ודם" — 4
11 להימנע מעשיית רע. 5
12 וְזֶהוּ שְׁאֵמַר הַבְּתוּב²²: — 6
13 "ועתה ישראל מה ה' 7
14 אלקיך שואל מעמך — ב' 8
15 אִם לִירָאָה אֶת ה' 9
16 אֱלֹהֶיךָ לְלַבֵּת בְּכָל
17 הָרָבִיז", — שעל כך שואלת הגמרא: וכי יראה היא דבר קטן,
18 שהפסוק אומר שהקב"ה דורש מבני ישראל רק ליראה אותו?
19 והגמרא עונה: אכן, לגבי משה — זה דבר קטן וקל. וכזכור
20 נשאלת בתחילת פרק זה השאלה: הרי נאמר בפסוק "שואל
21 מעמך" מכל אחד מישראל, ולא רק ממשה רבנו, ולגבי כל
22 אחד מישראל, האם "יראה" היא אכן דבר קטן וקל? אלא,
23 היראה המזכרת בפסוק זה, אליה קל לכל יהודי להגיע, היא
- היראה המביאה (כסיומו של הפסוק) ל"לכת בבל דרכיו",
שְׁחִיא יִרְאָה הַמְבִיָּאָה לְקִיּוּם מִצְוֹתָיו וְיִתְבָּרַךְ בְּ"סור מרע
ועשה טוב", וְהִיא יִרְאָה תַּתְּמָה — יראה תחתונה, הַנּוֹכַרֶת
לְעִיל, — ובכך מובן התירוץ בגמרא: "לגבי משה מילתא זוטרתא
היא" — לגבי משה זה דבר
קטן — כלומר: וּלְגַבֵּי
מִשְׁחָה, דְּהֵינּוּ לְגַבֵּי
בְּחִינַת הַדַּעַת שְׁבַכָּל
נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל הָאֱלֹהִית,
— שהיא בחינת משה
שישנה "עמך", בכל אחד
מישראל, מִלְּתָא זוֹמְרָתִי
הִיא, — מהווה יראה זו,
דבר קטן וקל, בְּנוֹכַר
לְעִיל — שכשיעמיק את
דעתו בענינים המעוררים
את היראה — יגיע בודאי ליראה זו — [שְׁהַדַּעַת הוּא הַמְקַשֵּׁר
מִצְוֹתָיו בֵּינָת הַלֵּב אֶל בְּחִינַת גִּילּוֹי בְּמַחֲשָׁבָה מִמֶּשׁ, —
שיראת ה' שבתעלומות לבו של כל אחד מישראל — כפי
שלמדנו, שבכל אחד מישראל ישנו אוצר חתום ומוסתר של
יראת ה' — תתגלה במחשבה ממש, שירגיש את היראה
במחשבה, שאז היא פועלת בדיבור ובמעשה, בְּיָדָע לְיֹדְעִי
חן] — חכמה נסתרה, תורת הקבלה.

יום חמישי כ"ד ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סא, ועוד זאת יזכור... עד עמ' סא, המאמן ידיו וכו'.

- 47 בדברו על היראה שצריכה להיות ליהודי מהקב"ה, אמר רבנו
48 הזקן, שהיא צריכה להיות "כעומד לפני המלך", שכן, הקב"ה
49 הרי נמצא בכל מקום ומביט ומסתכל במעשיו וכו'. אך, נשאלת
50 השאלה: כשאחד עומד לפני מלך, הרי לא זו בלבד שהמלך
51 רואה אותו, אלא גם הוא
52 מצדו רואה את המלך,
53 וראיה זו מעוררת בו 10
54 יראה ופחד מהמלך, 11
55 ואילו בנמשל שונה 12
56 הדבר, שהרי, אכן, המלך, 13
57 הקב"ה, רואה אותו, אבל 14
58 הוא, האדם, אינו רואה 15
59 את המלך, הקב"ה? —
60 יוסברו הדברים להלן, שקיים ענין נוסף שבכוחו לעורר בו את
61 היראה, שכן, קיים גם כאן הענין של ראיית המלך כביכול,
62 והוא: ראיית השמים והארץ וכל הברואים שהקב"ה מחיה
63 אותם — יש בה משום ראיית החיות האלקית המחיה אותם,
64 ובשלשון ה"תניא": וְעוֹד זֹאת — דבר נוסף, יוֹבֵר, בִּי כְמוֹ
65 שְׁבַמֶּלֶךְ בָּשָׂר וְדָם עֶקֶר הִירָאָה — מפני המלך, הִיא — באה
- מפנימיותו וחיותו — של המלך, וְלֹא מְגוּפוֹ שְׁהָרִי כְשִׁישֵׁן אֵין שׁוֹם יִרְאָה מִמֶּנּוּ. והנה
המלך, אֵין שׁוֹם יִרְאָה מִמֶּנּוּ, — למרות שגופו הוא אותו גוף
שיש למלך בשעה שהוא ער, אלא, מפני שהיראה היא
מפנימיותו וחיותו של המלך, ובשעה שהוא ישן, מפנימיותו וחיותו
הן בהעלם — לכן, לא
קיימת אז היראה מפניו.
מכך מובן — שיעקר היראה
מהמלך — כשהוא ער — בא
מפנימיותו וחיותו. וְהֵנָּה
מפנימיותו וחיותו — של
המלך, אֵין נִרְאָה לְעֵינֵי
בָּשָׂר, רק בְּעֵינֵי הַשֶּׁכֶל —
השכל יודע ומבין שבגוף
זה ישנן מפנימיותו וחיותו של המלך, עַל יְדֵי רִאִיתָ עֵינֵי בָּשָׂר
בְּגוּפוֹ וּלְבוֹשָׁיו, — של המלך, שְׂיֹדָע שְׁחִיתוֹ מְלַבֵּשׁ בְּתוֹכָם,
— בראותו בעיניו הגשמיות את גופו ולבושיו של המלך, ראות
עיני שכלו את מפנימיותו וחיותו של המלך — וזה מעורר את
היראה מראיית המלך. וְאִם כֵּן — הרי שגם בנמשל, לא רק
שהמלך, הקב"ה, רואה אותו, וזה פועל בו את היראה

47 גם ראיית הנבראים הגדולים – צבא השמים – בעמדם בביטול
48 לפני הקב"ה – יש בכוח ראייה זו לעורר יראה ופחד מהקב"ה.
49 למדנו הרי בפרק זה, שכשם שהדבר במשל של מלך בשר ודם,
50 כך הדבר גם בנמשל, שעל ידי הראיה בעיני בשר את הנבראים,

51 יודעים שנמצא בהם

52 החיות האלקית המחיה

53 אותם, ודבר זה מביא

54 ליראה מהקב"ה. ברם,

55 לכאורה אפשר לשאול:

56 כשמסתכלים על גופו של

57 מלך בשר ודם, רואים

58 בבירור שזהו גופו של

59 המלך, ועל ידי כך רואה

60 עין השכל את החיות של

61 המלך, ואילו בנבראים

62 שבעולם, מכוסה החיות

63 האלקית בכל כך הרבה

64 לבושים, שיתכן הדבר

65 שמסתכלים עליהם,

66 ובשעת מעשה לא יודעים

67 שהם הם הלבושים לחיות

68 האלקית המלוכנת בהם?

69 ממשיך רבנו הזקן להסביר,

70 שבכך על האדם להתרגל, שבשעה שהוא מסתכל על הנבראים

71 שבעולם – יזכור מיד, שהם מהווים לבושים חיצוניים בלבד

72 לחיות האלקית המחיה אותם, ועל ידי כך – לראות את החיות

73 האלקית שבעולם. ובלשון ה"תניא": **וְאֵף שֶׁהוּא עַל יְדֵי**

74 **הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּלִבוּשִׁים רַבִּים** – החיות האלקית המחיה את

75 הנבראים, מלוכנת בלבושים רבים המכסים עליה,

76 וכשמסתכלים על הנבראים, לא רואים שאלה הם לבושים של

77 החיות האלקית – **חֲרִי אֵין הַבְּדִל וְהַפְּרָשׁ כֻּלָּל בִּירְאָתוֹ מִלֶּךְ**

78 **בְּשָׂר וָדָם, בֵּין שֶׁהוּא עֲרִם²⁴, וּבֵין שֶׁהוּא לְבוּשׁ אֶחָד,**

79 **וּבֵין שֶׁהוּא לְבוּשׁ בְּלִבוּשִׁים רַבִּים.** אין זה משנה במדת

80 היראה שמפניו. שכן, העיקר הוא הידיעה שהמלך נמצא כאן,

81 ידיעה זו מעוררת את היראה. כך גם בענינו, כשיתרגל האדם

82 בכך, שבחסתכלותו על נברא העולם, יזכור שהם מהווים

83 לבושים לחיות האלקית – זה יעורר בו את היראה. **אֵלֶּא**

84 **הַעֵקֶר הוּא הַתְּרַגְּלָה, לְהַרְגִּיל דַּעְתוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ תָּמִיד, לְחַיּוֹת**

85 **קְבוּעַ בְּלִבּוֹ וּמוֹחַ תָּמִיד, אֲשֶׁר כָּל מַה שֶׁרְּוָא בְּעֵינָיו,**

86 **הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וּמִלֵּאָה, הַכֹּל הֵם לְבוּשִׁים חֲחִיצוֹנִים שֶׁל**

87 **הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְעַל יְדֵי זֶה יִזְכֹּר תָּמִיד עַל**

88 **פְּנִימִיּוּתָם וְחַיּוּתָם.** – של נבראים אלה, שהן אלקות – וזה

89 יעורר בו יראה מהקב"ה. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:

90 "ולכאורה קשה שבפרק ל"ג נתבאר שהתבוננות זו היא ענין

91 האמונה וכן בפרק זה עצמו (ס, ב). ישראל מאמינים בו –

92 ואיזה קישור להבנה ואמונה, וה"ה אדרבה שוללים זה את

1 מהקב"ה, אלא גם, **כִּכְה מַמַּשׁ יֵשׁ לוֹ לִירְאָה אֶת ה', עַל יְדֵי**

2 **רְאִיתוֹ עֵינֵי בְּשָׂר בְּשָׁמַיִם וְאָרֶץ וְכָל צָבָא, אֲשֶׁר אוֹר**

3 **אֵין-סוּף בְּרוּךְ-הוּא מְלַבֵּשׁ בָּהֶם לְחַיּוּתָם.** – ועל ידי ראיית

4 העולם וברואיו בעינים גשמיות, יש בידי עיני-השכל של יהודי

5 לראות את החיות

6 האלקית המחיה אותם –

7 ודבר זה יעורר בו את רגש

8 היראה, באותה מדה

9 שפועלת עליו ראיית

10 המלך. הגהה*: בהגהה

11 הבאה, מסביר רבנו הזקן,

12 שעל ידי ראיית השמים

13 והארץ וכו', רואים לא רק

14 שישנה בהם חיות אלקית

15 המחיה אותם, אלא אפשר

16 גם לראות איך שהעולם

17 ונבראיו בטלים לחיות

18 האלקית, שבמהלך "צבא

19 השמים" ממזרח למערב,

20 מתבטאת השתחווהותם

21 וביטולם להקב"ה, כי

22 השכינה היא במערב.

23 (וגם נראה בראית העין,

24 שהם בטלים לאורו יתברך – כיצד ובמה זה נראה?

25 בהשתחווהותם כֹּל יוֹם כְּלָפִי מַעֲרֵב בְּשִׁקְעָתָם, – שהם

26 שוקעים בצד מערב, כְּמֵאֲמַר רַ"ל²³ עַל פְּסוּק: **וַיִּצְבֹּא**

27 **הַשָּׁמַיִם לִפְנֵי מִשְׁתַּחֲוִיָּים** – שֶׁהַשְּׂכִינָה בְּמַעֲרָב, וְנִמְצָא – יוצא

28 הרי, יתירה מזו, שלא רק בשעת שקיעתם הם בטלים, אלא,

29 הַלּוֹכִים כָּל הַיּוֹם כְּלָפִי מַעֲרֵב הוּא דֶּרֶךְ הַשְּׁתַּחֲוָא וּבִטּוֹל. –

30 שכן, כפי שהדבר מובא הרי כפי קביעתם של השמש, הירח

31 והכוכבים, כל אחד באופנו, היה צריך להיות הילוכם ממערב

32 למזרח, והילוכם כל היום ממזרח למערב, ושקיעתם בערב

33 במערב – הרי זה להיפך מטבעם, אלא – דבר זה נובע ממה

34 שהשכינה במערב. – שכן, בקביעותן של ארבע הרוחות, בשורשן

35 בספירות העליונות, – מערב הוא ב"מלכות", שהיא "שכינה" –

36 מקור חיותם של הנבראים – ומכיון שנפשו של כל אחד

37 מהנבראים האמורים, בטלה למקורה – הרי זה מתבטא בגופו,

38 בהילוכו לצד מערב, בו נמצאת השכינה. הרי, שגם ראייתה של

39 העין האנושית, רואה את ביטולם של הנבראים לחיות האלקית.

40 וְהִנֵּה, גַם מִי שֶׁלֹּא רֹאֶה אֶת הַמֶּלֶךְ מַעוֹלָם, וְאֵינוֹ מְבִירוֹ כֻּלָּל,

41 **אֶת-עַלְפִּירֵי-בֵן בְּשִׁנְכֵנִם לְחֹצֵר הַמֶּלֶךְ** – ("ששם אינו המקום בו

42 עומד המלך בגילוי לגמרי, שם לא מקום כסא המלך וכו') (בנמשל

43 – עולם הזה שצ"ל ראיית שיכריו השתחווה וביטול למלך) –

44 הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א, **וְרְוָא שָׁרִים רַבִּים וְנִבְכָּרִים**

45 **מִשְׁתַּחֲוִיִּים לְאִישׁ אֶחָד** – "בחיצוניותו – הנכנס אין רואה חילוק"

46 – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א, **תָּפַל עָלָיו אֵימָה וַפְּחֵד** – כך

פו מתוך הספר "שיעורים בספר התניא" (מוגה) — פרק מג — יום שישי-שבת קודש כ"ה-כ"ו ניסן

- 1 זה (בשמבין אין צורך באמונה בו) – ומתרג: 'וזה נכלל...' 8
 2 וְזֶה נִכְלָל גַּם בִּין בְּלִשׁוֹן "אֲמוּנָה", שֶׁהוּא – המלה (בציור, עשיית כלים וכו'). הרי, שגם בנמשל ישנם שני
 3 אמונה, לְשׁוֹן "רְגִילוֹת", 9
 4 שֶׁמֶרְגִּיל הָאָדָם אֶת 10
 5 עֲצָמוֹ, כְּמוֹ אִמּוֹן¹ לְשׁוֹן רְגִילוֹת שֶׁמֶרְגִּיל הָאָדָם אֶת עֲצָמוֹ כְּמוֹ אִמּוֹן 11
 6 הַמֵּאֵמֵן יָדָיו וְכוּ'.² – המאמן ידיו וכו'. 12
 7 הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שיועד אותה בנפשו, יש לו 13
 14 בנבראים, הוא רואה ויודע את החיות האלקית המחיה אותם.

יום שישי כ"ה ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סא, וגם להיות לזכרון... עד עמ' 122, כמ"ש במ"א:

- 15 הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הנ"ל מועיל רק שתהי' היראה 36
 16 כמדת ההתבוננות שלו וכמדה שהשכל שלו "מושל" בו 37
 17 ומנהיגו. ועוד: ענין ההתבוננות בשכל – הרי לא תמיד יכול כל 38
 18 אחד להיות בדרגה של התבוננות שכלית וכו' (ראה נז, א: שגם 39
 19 במדחו ומח' אינו מרגיש 40
 20 שום יראה ובושה) – ואילו 41
 21 יראת ה' צריכה הרי 42
 22 להיות תמיד, ולכן ממשיך 43
 23 רבנו הזקן ומסביר 'וגם 44
 24 להיות'... 'וגם להיות' 45
 25 לזְכֹרֶת תְּמִיד – גם בלי 46
 26 התבוננות בתחילה, אלא 47
 27 מצד האמונה הטהורה, 48
 28 יש לזכור את לְשׁוֹן חֲזוֹל⁹ 49
 29 "קְבֻלָּתָהּ עַל מַלְכוּת 50
 30 שְׁמִי", שֶׁהוּא פְּעֻנֵן "שׁוֹם תְּשִׁים עָלַי מֶלֶךְ"²⁵, – כך צריך 51
 31 כל אדם מישראל לשים על עצמו את הקב"ה למלך, לקבל על 52
 32 עצמו עול מלכותו של הקב"ה, כְּמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר 53
 33 וְכוּ', – וזה מה שרבנו הזקן אומר בתחילת פרק מ"א, ש"אף 54
 34 שלא תפול עליו אימה ופחד בהתגלות לכו', כפי שאכן באה 55
 35 יראה זו בהתגלות מצד השכל וההתבוננות – "ישים" את 56

ליקוטי אמרים

וגם להיות לזכרון תמיד לשון חז"ל
 קבלת עול מלכות שמים שהוא כענין שום תשים
 עליך מלך כמ"ש במ"א וכו' כי הקב"ה מניח את
 העליונים והתחתונים ומייחד מלכותו עלינו וכו' ואנחנו
 מקבלים וכו' וזהו ענין ההשתחוואות שבתפלת י"ח
 אחר קבלת עול מלכות שמים בדבור בק"ש לחזור
 ולקבל בפועל ממש במעשה וכו' כמ"ש במ"א:

- 51 "שמונה עשרה", אחר קבלת על מלכות שמים בדבור
 52 בְּקִרְיַת שְׁמַע, – כשאומרים "ה' אלקינו ה' אחד" וכו', לחזור
 53 ולקבל – על עצמו שוב, בְּפַעַל מְשֻׁשׁ – עול מלכות שמים,
 54 על ידי בְּמַעֲשֶׂה וְכוּ', – זוהי המשמעות של ההשתחוואות –
 55 הביטול להקב"ה, המתבטא בתנועה מעשית של השתחוואה,
 56 כְּמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר:

יום שבת קודש כ"ו ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 122, פרק מג. והנה... עד עמ' 124, כמ"ש לקמן.

- 57 פֶּרֶק מַג. בפרק הקודם הוסבר, שהיראה שעליה אומרים שכל אחד
 58 מישראל יכול להגיע אליה – הרי זו היראה הנוגעת לקיום המצוות,
 59 ב"סור מרע ועשה טוב", והיא הנקראת "יראה תתאה", המדריגה
 60 התחתונה שביראה. בפרק מ"ג, אותו אנו מתחילים ללמוד, יסביר רבנו
 61 הזקן את שתי המדריגות שביראה: "יראה תתאה" – יראה תחתונה –
 62 ו"יראה עילאה" – יראה עליונה. שבכך תוסבר גם הסתירה שבמשנה,
 63 שהנה אומרים רבותינו ז"ל "אם אין חכמה אין יראה" – שבתחילה מן
 64 ההכרח שתהיה "חכמה" ורק לאחר מכן יכולה להיות "יראה", ואילו
 65 מיד לאחר זה אומרים חכמינו ז"ל להיפך: "אם אין יראה אין חכמה"
 66 – שבתחילה באה ה"יראה" ורק לאחריה באה ה"חכמה"? אלא – מסביר

48 התבוננות זו באדם רק בחינת יראה וביטול היש – ולא ביטול
49 במציאות, ומשום כך נקראת יראה זו בשם "יראה תתאה".
50 ובלשון ה"תניא": אִתְּתֵּיכֶן נִקְרָאת יִרְאָה זו יִרְאָה
51 חִיצוֹנִית וְתִתְּתָהּ, – יראה תחתונה, מאחר שגַּמְּשֶׁכֶת
52 מְהוֹלָמוֹת, – מההשגה
53 וההבנה בגדלות ה' שמצד
54 העולמות, שהחיות
55 האלקית מזהה אותם,
56 שְׁהֵם – העולמות הם,
57 לְבוּשִׁים שֶׁל הַמֶּלֶךְ
58 הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲשֶׁר
59 מְסַתֵּר וּמַתְעַלֵּם
60 וּמַתְלַבֵּשׁ בָּהֶם לְחַיּוּתָם
61 וְלִקְנִיָּם לְחַיּוּת יֵשׁ מֵאֵין
62 וְכו'. – לפני שהם נוצרו,
63 הם היו "אין", הם לא היו
64 בנמצא, ואחרי שנבראו,
65 נהיו בבחינת "יש", דבר
66 שמרגישים במציאותו –
67 ובאופן כזה מחיה חיות
68 אלקית זו את הנבראים
69 שהיא מתלבשת בהם, שיוכלו להרגיש את עצמם ל"יש", ו"יש"
70 זה בטל לחיות האלקית; ממילא מעוררת ההתבוננות האמורה
71 רק יראה בבחינת "ביטול היש", ולא ביטול מוחלט במציאות,
72 כפי שישנו ביראה עילאה, רַק שְׁחִיא – "יראה תתאה" זו, היא
73 הַשְּׁעָר וְהַפֶּתַח לְקִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת. – שכן, כאמור,
74 מביאה ה"יראה תתאה" (תחתונה) לקיום תורה ומצוות. ועל
75 בחינת יראה זו, אומרים חכמינו ז"ל: "אם אין יראה – אין
76 חכמה", שראשית דבר מן ההכרח שתהיה יראה, ורק לאחר מכן
77 יכולה להיות "חכמה" – קיום תורה ומצוות. אִךְ הִירְאָה עֲלֵיָהָ
78 – היראה העליונה, הנקראת יִרְאָה בְּשֵׁת, – יראה הבאה
79 מהבושה שמתביישים מגדלות ה', כמי שמתבייש ובוטל לגמרי
80 מפני אדם גדול וצדיק בדורו, שאין זה בא מחיצוניותו
81 והתפשטותו של האדם הגדול בדורו והצדיק – כפי שהיראה
82 היא מפני מלך, למשל, שהפחד מהמלך בא מחיצוניותו
83 והתפשטותו של המלך המתבטאות בשלטונו על אזרחיו (וככל
84 שגדולה יותר התפשטות מלכותו, בהיותו מלך על מדינה גדולה
85 יותר או על כמה מדינות – כך גדולה יותר היראה מפניו); על
86 יִדְרָךְ־זֶה היא גם היראה האמורה, הבאה מההתבוננות
87 ב"לבושים" ובהתפשטות אלקות בעולמות, שלכן היא נקראת
88 "יראה תתאה", מפני שאין היא מעוררת בושה והתבטלות
89 מלאה, כפי שמעוררת ההכרה במעלתו של אדם גדול בדורו
90 וצדיק, שאין זה מצד חיצוניותו והתפשטותו, כי אם מה"עצם"
91 שלו, וההתבטלות כלפיו היא כזו שהוא חש את עצמו כאפס
92 לעומתו, ומתבייש מגדולתו. כך גם נקראת יראה עילאה בשם
93 "ירא בשת" – יראה הבאה מבושה בפני גדולתו של הקב"ה, לא
94 כפי שהיא מופיעה בגלוי בעולמות. וְיִרְאָה – זו היא פְּנִימִית,

1 וְהִנֵּה עַל יִרְאָה תִתְּתָהּ זו, – שבפרק הקודם הוסבר, שכל אחד
2 מישראל יכול להגיע אליה, שְׁחִיא – נדרשת, לְקִיּוֹם מִצְוֹתָיו
3 וְתִתְּתָהּ בְּבַחֲנִית "סוּר מֵרַע" – להימנע מלעבור על לא-
4 תעשה, וְעֵשָׂה טוֹב", – ולקיים כל מצוות-העשה, הרי על יראה
5 זו אָמְרוּ: – חכמינו ז"ל:
6 "אִם אֵין יִרְאָה אֵין חֲכָמָה". – אין קיומן של
7 תורה ומצוות, (המתואר
8 במלה "חכמה"); שכן, כדי
9 לקיים תורה ומצוות, מן
10 ההכרח שתהיה יראה זו,
11 וְיֵשׁ בָּהּ – במדריגה זו של
12 ה"יראה", בְּחִינַת קְנִיָּנוּת
13 וּבְחִינַת נִדְלוּת. – גם
14 ב"יראה תתאה" – יש שתי
15 בחינות: יראה שהיא
16 בבחינת "קטנות", כי אין
17 היא נוצרת על ידי הבנה
18 והתבוננות בגדלות ה', כי
19 – אם רק על ידי שהוא
20 מעורר בקרבו את היראה
21 שבטבע כל אחד מישראל על ידי התעמקותו בענינים
22 המעוררים את היראה; ויראה שהיא בבחינת "גדלות", כי יראה
23 זו, באה מההתבוננות בגדלות ה', שיוכלים להבין מהעולמות.
24 דְּהִינֵּן, – מתי מתוארת היראה בתור בחינת "גדלות"? –
25 בְּשִׁנְיָנוּת בְּחִינַת יִרְאָה זו – כשהיראה התחתונה נמשכת
26 ונוצרת באדם, מִהֶהֱתַבְּוֹנָנוּת בְּגִדְלוֹת ה', – הנראית מהחיות
27 את העולמות והנבראים, דְּאִיהוּ מְמַלָּא כָּל עֲלָמִין, – הקב"ה
28 ממלא את כל העולמות, הוא מחיה אותם באופן שהחיות
29 האלקית מתלבשת בהם, וחיות זו מותאמת לפי כל עולם וכל
30 נברא שהיא מחיה, כך שבמדריגה עליונה יותר של עולם או
31 נברא, מלוכשת מדריגה עליונה יותר של חיות, וְיִתְּתָהּ
32 לְרִקְעָה מִהֶלֶךְ ת"ק – חמש מאות, שְ�נֵה וְכו', וְכֵן רִקְעָה
33 לְרִקְעָה כו', – שוב מהלך של חמש מאות שנה, רִגְלֵי חַיּוּת
34 כְּנֶגֶד כָּל וְכו'".² – הרגלים, המדריגה התחתונה ביותר ב"חיות
35 הקדוש", הן למעלה מכל המדריגות שלמטה מהן, וְכֵן
36 הַשְּׁתִּלְשׁוּת כָּל הָעוֹלָמוֹת לְמַעְלָה מֵעֲלָה עַד רוּם הַמַּעְלָה
37 – בכל האמור, מתבונן האדם, ויש לו השגה והבנה בחיות
38 האלקית המחיה את כל העולמות והמדריגות האמורות,
39 ומהבנתו זו בגדלות ה' באה היראה שלו, הנקראת בחינת
40 "גדלות". ברם, אם כך, מדוע, איפוא, נקראת יראה זו בשם
41 "יראה תתאה", הרי היא באה מתוך השגתו בגדלות ה'? – אלא,
42 מסביר רבנו הזקן, היא נקראת "יראה תתאה" מחמת שהיא באה
43 מהבנת החיות האלקית המלוכשת בעולמות, בחינת "ממלא כל
44 עולמין". חיות אלקית זו מוּסַתֶּרֶת בעולמות, באופן כזה,
45 שהעולמות יוכלו להרגיש את עצמם כ"יש", כדבר ממש, אלא
46 שהוא בטל לחיות האלקית המחיה אותו. ולכן מעוררת

48 שְׁדִבּוֹר אֶחָד מִדְּבָרָיו וּמַחֲשַׁבְתּוֹ כִּלְא מַמָּשׁ כּו'. – לעומת
49 כוח הדיבור שבאדם, שמכווחו מסוגל הוא לדבר דיבורים בלי
50 סוף, לא תופס דיבור אחד מקום כלל, ובודאי שאין דיבור אחד
51 תופס מקום כלל לגבי כוח המחשבה, שהוא מקור הדיבור
52 (שכן, אדם מדבר מה
53 שהוא מהרהר קודם
54 במחשבה); ועל אחת כמה
55 וכמה שאין הדיבור תופס
56 מקום כלל לגבי כוח
57 השכל או המדות שהם
58 מקור המחשבה (שאדם
59 מהרהר בענין שעוררו
60 המדות, או במה שהשכל
61 מבין); וודאי, ודאי הדבר
62 שאין לדיבור ערך ומקום
63 כלל לגבי עצם הנפש
64 (שכוח השכל או המדות
65 הוא רק כוח שלה).
66 ההבדל מתבטא בכך,
67 שהדיבור שהוציא אדם
68 מפיו, הרי הבל הדיבור,
69 נבדל ממקורו, ונראה
70 כדבר בפני עצמו, ואילו

למעלה, הרי דיבורו של הקב"ה, הבורא את הנבראים, אינו
נבדל חס־ושלום מהקב"ה עצמו, שנמצא בכל מקום, ובאותו
דיבור נמצא גם מקורו של הדיבור, כך מובן עוד יותר,
שהדיבור, שהוא מקור הנבראים, הוא בתכלית הביטול והיחוד
להקב"ה, וממילא – הבריאה כולה בטלה במציאות ממש
להקב"ה. וזהו שְׁאֵמֶר הַתְּנוּבָה: "הֵן יִרְאֵת ה' הִיא חֶכְמָה".
– שכן כאמור, יראה עילאה היא ביטול במציאות – אותו ענין
של "חכמה", שגם תוכנה הוא ביטול במציאות. אֵךְ אִי אֶפְשָׁר
לְהַשִּׁיג לִירְאָה וְחֶכְמָה זו, אֶלָּא פְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת,
עַל־יְדֵי יִרְאָה תִּתְּנָה הַחִיצוֹנִית, וְזֶהוּ שְׁתְּנוּבָה: "אִם אֵין
יִרְאָה אֵין חֶכְמָה". – שבתחילה מן ההכרח שתהיה "יראה
תתאה", וקיום תורה ומצוות שהיא מביאה לו, ורק לאחר מכן
אפשר לו לאדם להגיע ל"חכמה" – ל"יראה עילאה" וביטול
במציאות. להלן, ממשיך רבנו הזקן ומסביר, שגם באהבה ישנן
שתי מדרגות כלליות: המדרגה העליונה באהבה, היא זו
שבאה אליו כמתנה מלמעלה – בשעה שאדם הוא בשלימות
במדת היראה, ניתנת לו מלמעלה המדרגה העליונה של
אהבה בדרך מתנה. ואילו האדם עצמו, על ידי השגתו
והתבוננותו, לא היה מגיע אף פעם למדרגה זו שבאהבה;
המדרגה השניה באהבה היא, זו שאדם מגיע אליה על ידי
התבוננותו בגדלות ה'. המדרגה הראשונה נקראת "אהבה
רבה", והמדרגה השניה – "אהבת עולם", כי היא באה על ידי
התבוננות בגדלות ה' שאדם מבין מעניני העולם, מהחיות
האלקית המחיה את העולם. ובלשון ה"תניא":

1 שְׁהִיא נִמְשָׁכֶת מִפְּנִימִית הָאֱלֹהִת שְׁכִתּוֹף הָעוֹלָמוֹת –
2 כשיש לאדם הכרה בפנימיות ועצמות האלקות, שלמעלה
3 מהתפשטות בעולמות, שלגבי החיות האלקית שלמעלה
4 מהעולמות – בטלים העולמות לגמרי, ב"ביטול המציאות"
5 (ולא רק "ביטול היש") –
6 מעוררת בו הכרה זו –
7 ביטול במציאות, שהוא
8 "יראה עילאה", עֲלִיָּה –
9 על מדרגה זו של יראה,
10 אָמְרוּ: – חכמינו ז"ל:
11 "אִם אֵין חֶכְמָה אֵין
12 יִרְאָה", – בתחילה מן
13 ההכרח שתהיה "חכמה"
14 ורק לאחר מכן יכולה
15 להיות "יראה". דְּחֶכְמָה
16 הִיא בִּלְבָד מִ"ה" – ענינו
17 של ביטול המתבטא
18 במלה "מה", כמו
19 שכתוב⁵: "ונחנו מה",
20 שזהו "ביטול במציאות",
21 "וְהַחֶכְמָה מֵאֵין"
22 תִּתְּנָה⁶, – ולכן חכמה
23 היא אין וביטול, וְ"אֵין"ו
24 חֶכְמָה הִרְוָה אֶת הַנּוֹלָד⁷, פְּרוֹשׁ שְׁרֹוּאָה כֹּל דְּבַר אֵין
25 נוֹלָד וְנִתְּנָה מֵאֵין לִישׁ, כְּדִבְרֵי ה' וְרוּחַ פִּי יִתְּנָה, כְּמוֹ
26 שְׁתְּנוּבָה: "וְרוּחַ פִּי כֹל צָכָאם". וְאִי לֹאֲתָה, – שרק
27 ב"דבר ה'" נבראו כל הנבראים מ"אין", הֲרִי הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ
28 וְכָל צָכָאם – כלומר, כל הנבראים, בְּטָלִים בְּמַצִּיאוֹת מַמָּשׁ
29 – לא ביטול היש, שישנו דבר אלא שהוא בטל, כי אם ביטול
30 במציאות ממש, כְּדִבְרֵי ה' וְרוּחַ פִּי, וְכִלְא מַמָּשׁ חֲשִׁיבִי –
31 ונחשבים הם ככלום ממש, וְאֵין וְאֶפְסָם מַמָּשׁ, כְּבִטּוֹל אֹר
32 וְאֵין הַשֶּׁמֶשׁ – כשהם נמצאים בְּגוֹף הַשֶּׁמֶשׁ עֲצָמָה, – בשעה
33 שאור השמש נמצא מחוץ לגוף השמש, הוא בגדר מציאות
34 של אור וזיו, ואילו כשאור השמש נמצא בגוף השמש, הוא
35 בטל לגמרי במקורו (גוף השמש) וחודל לגמרי מלהתקיים
36 במציאות ממשית של אור – שכן קיים ונראה אז רק המקור,
37 השמש עצמה – כך גם בטלים כל הנבראים במציאות במקורם,
38 שהוא "דבר הוי" המהווה אותם "מאין ליש". התבוננות זו
39 מעוררת באדם, שגם התבטלותו להקב"ה, תהיה בבחינת
40 "ביטול במציאות". וְאֵל יוֹצִיא אֶדָם עֲצָמוֹ מִהַבֶּלֶל, – של
41 כל הנבראים, שהוא מבין שהם בטלים במציאות להקב"ה,
42 כלומר – שְׁגָם גִּפּוֹ וְנִפְשׁוֹ וְרוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ בְּטָלִים בְּמַצִּיאוֹת
43 כְּדִבְרֵי ה', – המהווה את הגוף והנפש, והרוח והנשמה שלו,
44 וְדִבּוֹר וְיִתְבָּרֵךְ מִיָּחַד מִמַּחֲשַׁבְתּוֹ כּו', – ומחשבתו היא הרי
45 דבר אחד אתו יתברך, הרי שהביטול הוא לא רק כלפי דבר
46 ה', אלא הביטול הוא ביטול במציאות להקב"ה עצמו. וְכִנּוּקָר
47 לְעִיל [פָּרָק כ' וְכַא] פְּאִרְכּוֹת כְּדִבְרֵי־מֶשֶׁל מִנְּפֶשׁ הָאָדָם,

48 כָּלֵא מִמֶּשׁ חֲשִׁיב, — הכל לגבי הקב"ה, אינו נחשב לכולם
49 ממש, וכבטול דבור אחד בנפש המשפלת בעודו
50 בַּמְחֲשָׁבֶתָהּ — בשעה שהדיבור נמצא עדיין במחשבת הנפש, או
51 בַּחֲמַדַּת הַלֵּב בְּנוֹכַר לְעִיל¹³, אֲשֶׁר עַל יְדֵי הַתְּבוּנוֹת זֶה
52 מִמִּילָא תַתְּפַשֵּׁט מִדַּת
53 הָאֱהָבָה שֶׁנִּפְשָׁה
54 מְלֻבוּשֶׁיהָ, — בהם היא
55 מְלוּבוּשֶׁת, כלומר: שיותר
56 לא תהיה לו אהבה
57 לדברים שאותם אהב
58 (שבאהבתו לאותם
59 דברים, היתה מדת
60 האהבה שבנפשו מְלוּבוּשֶׁת
61 בהם), וכל אהבתו תהיה
62 להקב"ה בלבד, דְּהֵינּוּ
63 שְׁלֵא תַתְּלַבֵּשׁ — מדת
64 האהבה, כְּשׁוֹם דָּבָר
65 הִנָּחָה וְתַעֲנוּגֵי גִשְׁמִי אוֹ
66 רוּחָנִי לָאֱהָבָה אוֹתוֹ, —
67 את ה"דבר גשמי או
68 רוחני", וְלֹא לַחֲפִיץ כָּלֵל —
69 "חפץ" משמעו רצון פנימי,
70 שׁוֹם דָּבָר בְּעוֹלָם, בְּלִתי
71 לָהּ לְבָדוֹ, — כל אהבתו
72 ורצונו הפנימי יהיו
73 להקב"ה בלבד, שהוא
74 מְקוֹר הַחַיִּים שֶׁל כָּל
75 הַתְּעוּנוּגִים, שֶׁכֵּלֶם — כל
76 הַתְּעוּנוּגִים, כְּטִלִים בְּמִצִּיאוֹת וְכָלֵא מִמֶּשׁ קִמְיָה חֲשִׁיב, —
77 לגבי "מקור החיים" שהוא "ה' לבדו", כל הַתְּעוּנוּגִים בטלים
78 בְּמִצִּיאוֹת ואינם נחשבים לכולם ממש, וְאֵין עֶרֶךְ וְדִמְיוֹן כָּלֵל
79 בִּיְיָהֶם — בין כל תענוגי העולם, לבין הקב"ה, "מקור החיים" של
80 כל הַתְּעוּנוּגִים, חֲסִיד וְשִׁלּוּם, כְּמוֹ שֶׁאֵין עֶרֶךְ לְאֵין וְאִפֹּס
81 הַמְּחַלֵּט לְגַבִּי חַיִּים נִצְחִיִּים, — כך אין ערך ודמיון כלל בין כל
82 תענוגי העולם שהם "אין ואפס המוחלט", לגבי החיים הנצחיים
83 שֶׁמִּמְקוֹר הַחַיִּים, מוֹהֲבָה — הַתְּבוּנוֹת זֶה תַעֲוֵר בּוֹ אֶת הַרְצוֹן,
84 שֶׁלֹּא לַרְצוֹת בְּכָל הַתְּעוּנוּגִים, כִּי אִם לַרְצוֹת בִּמְקוֹר כָּל
85 הַתְּעוּנוּגִים, שהוא: אלקות, וְכְמוֹ שֶׁכָּתוּב¹⁴: "מִי לִי בִשְׁמַיִם,
86 וְעַמֶּךָ לֹא תַפְצִי בְּאֶרֶץ, — כלומר: כל דבר שהוא "עמך", כל
87 דבר שהוא טפל ובטל לך — אין חפצי בו, כָּלֵה שְׁאֵרֵי לְכָבֶדִי,
88 צוֹר לְכָבֶדִי וְגוֹ", וְכְמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמְּנִי¹⁵. — פרטי אופני
89 האהבה אליהם מגיע יהודי על ידי הַתְּבוּנוֹת בגדלות ה'. כל
90 האמור הוא במי שיש לו רגש של אהבה לדברים מסויימים,
91 וְהַתְּבוּנוֹת פּוֹעֵלֶת בּוֹ שְׁמַדַּת הָאֱהָבָה "תַתְּפַשֵּׁט" מעניני
92 העולם, וְתַהִיָּה לַאֲלֻקוֹת בְּלִבָּד. אך, מי שבטבעו הוא קר,
93 ואין בו שום רגש של אהבה לאיזה דבר שהוא, כדי
94 להעביר את מדת האהבה מהם לאלקות, וממילא קשה לו

1 וְהֵנָּה, בְּאֱהָבָה יֵשׁ גַּם כֵּן שְׁתֵּי מִדְּרָגוֹת: — כלליות: "אֱהָבָה
2 רַבָּה" וְ"אֱהָבַת עוֹלָם". "אֱהָבָה רַבָּה" היא "אֱהָבָה
3 פְּתֻעֵנוּגִים", — אהבה ותענוג מאלקות — לא שהאהבה מייצגת
4 "מְבוּקֶשׁ" מסויים, שאיפה להשגת דבר מה, ולמשל: להתאחד
5 עם הקב"ה או להכלות
6 באלקות, אלא האהבה
7 עצמה משמעה תענוג
8 ודביקות באלקות, וְהִיא
9 שְׁלֵהֶבֶת הַעוֹלָה מֵאֵלֶיהָ,
10 — לא שהאדם יוצר
11 ומדליק בקרבו אהבה זו,
12 אלא אהבה זו באה אליו
13 מעצמה, וְכָאֵה מְלֻמְעָה
14 בְּכַחֲנִית מִתְּנָה לְמִי
15 שֶׁהוּא שֶׁלֵם פִּירָאָה, — מי
16 שהיראה אצלו בשלימות,
17 נותנים לו מתנה מלמעלה,
18 שיגיע ל"אהבה
19 בתענוגים"; בְּנוֹדֵעַ —
20 כידוע הפירוש עַל מֵאֵהֶם
21 רַבּוֹתֵינוּ וְ"ל¹⁰": "דְּרָבּוֹ
22 שֶׁל אִישׁ לְחֹדֶר אַחֵר
23 אֲשֶׁה", — שפירושו
24 בעבודת ה', הוא: שֶׁאֱהָבָה
25 נִקְרָאת "אִישׁ" וְ"דְּרָבּוֹ",
26 כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב¹¹: "זָכֹר —
27 חֲסִדוֹ", — שבדרך רמז
28 משמעו, שבחינת חסד
29 ("חסדו") ואהבה, היא בחינת "זָכֹר", וְ"אֲשֶׁה" — היא בחינת יִרְאָה
30 ח"י¹², — שכלשון הפסוק "אֲשֶׁה יִרְאֵת ה'" — מרומזת השייכות
31 של "אֲשֶׁה" ל"יִרְאָה", בְּנוֹדֵעַ; — וְחֹדֶר "דְּרָבּוֹ" של אִישׁ לחזר אחר
32 אֲשֶׁה, בחינת האהבה ("אִישׁ") באה מלמעלה ומתגלה ("דְּרָבּוֹ"
33 לחזר") במקום שבחינת יִרְאָה ("אֲשֶׁה") היא בשלימות, וְכָלֵי
34 קְרִימַת הִירָאָה אִי אֲפֻשֶׁר לְחַנֵּץ לָאֱהָבָה רַבָּה זֶה, כִּי אֱהָבָה
35 זֶה הִיא מִכְּחִינַת אֲצִילוֹת, דְּלִית תַּמָּן קִצּוֹן וּפְרִדּוֹ חֲסִד
36 וְשִׁלּוּם. — שאין בו בעולם האצילות שום דבר של התנתקות
37 והתפרדות כי אין שם דבר נפרד ומנותק מאלקות, שיהיה
38 מורגש למציאות לעצמו, אלא הכל שם בטל במציאות
39 לאלקות. הרי מובן, שגם האהבה שמי"אצילות" איננה יכולה
40 לשרות, במי שהיראה אצלו איננה בשלימות, מי שעדיין מרגיש
41 את עצמו למציאות איזו שהיא, ואינו בטל לגמרי לאלקות. אֶךְ
42 "אֱהָבַת עוֹלָם" — המדרגה השניה באהבה, היא הַכָּפָא
43 מִהַתְּבוּנוֹת וְדַעַת בְּגִדְלָת ה' אֵיין־סוֹף פְּרִדּוֹ־הוּא, הַמְּמַלָּא
44 כָּל עֲלָמִין — הממלא ומחיה את כל העולמות בחיות פנימית
45 ומצומצמת בהתאם להרכבו של כל נברא, וְסוֹכֵב כָּל עֲלָמִין,
46 — ומחיה את כל העולמות בחיות שלמעלה מהעולמות ואיננה
47 מצומצמת לפי ערך כל עולם ונברא שהיא מחיה, וְכָלֵא קִמְיָה

- 1 בהרבה לעורר בקרבו רגש של אהבה – אף-על-פי-כן יכול – גם הוא, לְהִלָּחִיב נַפְשׁוֹ כְּרַשְׁפִּי אֲשֶׁ וְשִׁלְחַת עֲזָה
2 גם הוא ליצור בקרבו
3 אהבה לזהות להקב"ה,
4 על ידי ההתבוננות
5 האמורה. ובלשון
6 ה"תניא": וְגַם מִי שֶׁאֵין
7 מִדַּת אֱהָבָה שֶׁנִּבְנָה
8 מִלִּבָּשֶׁת כָּלֵל בְּשׁוּם תַּעֲנוּג נִשְׁמִי אוֹ רוּחָנִי – יִכּוֹל
9 וְלָהֵב הָעוֹלָה הַשְּׂמִימָה, עַל יְדֵי הַתְּבוֹנָנוֹת
10 חֲנוּכָּתָהּ לְעִיל, – עַל
11 חֲנוּכָּתָהּ לְעִיל, – עַל
12 חֲנוּכָּתָהּ לְעִיל, – עַל
13 חֲנוּכָּתָהּ לְעִיל, – עַל
14 חֲנוּכָּתָהּ לְעִיל, – עַל
15 חֲנוּכָּתָהּ לְעִיל, – עַל
16 חֲנוּכָּתָהּ לְעִיל, – עַל

ליקוטי אמרים

היום יום . . .

יום ראשון יום ראשון, חמשה לעומר
ה'תש"ג
שיעורים. חומש: אחרי מות, פ' ראשונה עם פירש"י.
תהלים: צוֹקֵג.
תניא: וְכַח . . . 118 כמ"ש שם.

פעם נכנס כ"ק הר' חיים אברהם (בן רבינו הזקן) אל אדמו"ר האמצעי בחג הפסח
לאמר גוט יום טוב. וסיפר אז – הרח"א – שרבינו הזקן אמר: פסח דארף איינער דעם
אנדערען ניט מכבד זיין באכילה ושת'י, אָבער נעמען אליין מעג מען.

פעם נכנס כבוד קדֹשֶׁת הָרַב חַיִּים אַבְרָהָם (בֶּן רַבִּינוּ הַזֶּקֶן) אֶל אַדְמו"ר הָאֲמִצְעִי בְּחַג הַפֶּסַח
לאמר גוט יום טוב [=חג שְׂמֵחַ]. וְסִפֵּר אָז – הָרַב חַיִּים אַבְרָהָם – שֶׁרַבִּינוּ הַזֶּקֶן אָמַר: בְּפֶסַח אֵין
לְאַחַד לְכַבֵּד אֶת זולָתוֹ בְּאֲכִילָה וְשִׁתְיָה, אֶךְ לְקַחַת לְבַד מִתֵּר.

יום שני כא ניסן, שביעי של פסח, ששה לעומר
ה'תש"ג
בְּעֵת קְרִיאַת הַשִּׁירָה – עוֹמְדִים.
שיעורים. חומש: אחרי מות, שני עם פירש"י.
תהלים: קדֹקָה.
תניא: והשנית . . . ס שומעת כו'.

אין ליובאוויטש פלעגט מען זיין אויף שש"פ – אויך שבועות און הושענא רבה.
אז איך בין אלט געווען ניין יאָהר האָב איך זיך שוין ניט געלייגט שלאָפען שש"פ –
מ'דארף לערנען א גאנצע נאַכט.

בליובאוויטש הָיוּ נְעוּרִים בְּשִׁבְעֵי שָׁל פֶּסַח – גַּם בְּשִׁבְעוֹת וְהוֹשַׁעְנָא רַבָּה. כְּשֶׁהָיִיתִי בֶּן תִּשְׁעַ
שָׁנִים, כָּבֵד לֹא שִׁכְבֹּתִי לִישֹׁן בְּשִׁבְעֵי שָׁל פֶּסַח – יֵשׁ לְלַמֵּד לִילָה שְׁלָם.

יום שלישי כב ניסן, אחרון של פסח [בחו"ל], שבעה לעומר
ה'תש"ג
שיעורים. חומש: אחרי מות, שלישי עם פירש"י.
תהלים: קוֹקֵז.
תניא: וגם . . . 120 כנ"ל פ"ב.

בְּיוֹם מִהְרָדִים: לְקַדֵּשׁ, אַחַר כָּךְ מִתְפַּלְלִים תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, וְאַחֲרֵי זֶה סְעֻדַּת יוֹם טוֹב.
הַבַּעַשׁ"ט הִיא אוֹכֵל ג' סְעוּדוֹת בִּאֲחֻשׁ"פ.

סְעוּדַת אַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח הִיא נִקְרָא – אֲצֵל הַבַּעַשׁ"ט – מִשִּׁיח'ס סְעוּדָה. אַחֲשׁ"פ
איז מִשִּׁיח'ס סְעוּדָה, ווייל אַחֲשׁ"פ איז מאיר גילוי הארת המשיח.

בשנת תרס"ו התחיל הסדר, אשר תלמידי תומכי תמימים יאכלו יחד בחה"פ בהיכל הלימוד והי' אז ש"י תלמידים וח"י שלחנות. סעודת אחש"פ אכל אאמו"ר ביחד עם התלמידים, וציווה לתת לכל תלמיד ד' כוסות. ואמר אז: דאס איז סעודת משיח.

הבעל-שם-טוב ה'ה אוכל ג' סעודות באחרון של פסח.
סעודת אחרון של פסח היתה נקראת - אצל הבעל-שם-טוב - "סעודת משיח". "סעודת משיח" היא באחרון של פסח, כי באחרון של פסח מאיר גלוי הארת המשיח.
בשנת תרס"ו התחיל הסדר, אשר תלמידי תומכי תמימים יאכלו יחד בחג הפסח ב'היכל הלימוד'. והיה אז ש"י תלמידים וח"י שלחנות. סעודת אחרון של פסח אכל אדני אבי מורי ורבי (הרש"ב) ביחד עם התלמידים, וצוה לתת לכל תלמיד ד' כוסות. ואמר אז: זוהי סעודת משיח.

יום רביעי כג ניסן, אסרו חג [בחול"ל], שמונה לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אחרי מות, רביעי עם פירש"י.

תהלים: קח"קב.

תניא: והנה כל . . . סא לי"ח.

עס איז פאראן דער ענין וואס אחש"פ איז דער גילוי פון משיח, וואס איז שייך לכל ישראל. פסח איז דאך דער מדלג און ליל שמורים, און בכלל הערט זיך חרות'דיק, און נאכדעם פאלט מען אריין אין וועלט, איז דאס איז דער גילוי פון משיח, דער תוקף וואס עס גיט אז מ'זאל קענען געהן אין וועלט.

ישנו הענין שאחרון של פסח הוא גלוי של משיח, ששייך לכל ישראל. פסח הוא הרי ה'מדלג' ו'ליל שמורים'. ובכלל, ההנהגה היא של בן חורין, ואחר מכן נופלים לענייני העולם - הרי זה הוא הגלוי של משיח, התקף הנתן כדי לאפשר ההליכה בעולם.

יום חמישי כד ניסן, תשעה לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אחרי מות, חמישי עם פירש"י.

תהלים: קיג"קח.

תניא: ועוד זאת . . . סא ידיו וכו'.

נוהגים שאין מברכים שהחינו בימי ספירת העומר.

לא טוב האבען מיר אלע. שעיר לעזאזל איז געווען אן עבודה אין בית המקדש. ווי באלד א נברא איז דא לא טוב, דארף מען עס אוועקשיקען אין ארץ גזרה.

'לא טוב' יש לכלנו. שעיר לעזאזל ה'ה עבודה בבית המקדש. מכיון שנפוצה נברא ישנו 'לא טוב', יש לשלחו לארץ גזרה.

יום
שישי

יום ששי

כה ניסן, עשרה לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אחרי מות, ששי עם פירש"י.
תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד.
תניא: וגם להיות . . . כמ"ש במ"א.

העבודה היא בכל אדם לפי מהותו ומעלתו. מי שיש בידו לנקב מרגליות או ללטש אבנים טובות ועוסק בעבודת מלאכת אפית לחם – ומוכן דגמת כל זה בעבודה – הגם שהיא עבודה ומלאכה הנצרכת במאד, בכל זה לחטא יחשב לאיש ההוא.

שבת
קודש

שבת

כו ניסן, יא לעומר

ה'תש"ג

מברכים ראש חודש איר. אמירת כל התהלים בהשקפה.
יום התנצות. הפסוקה: הלא כבני כשיים.

שיעורים. חומש: אחרי מות, שביעי עם פירש"י.
תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי.
תניא: פרק מג. והנה . . . 124 לקמן.

משיחת אאמו"ר: חסידות מאנט אז ורחץ את בשרו במים ולבשם. ד. ה. די השכלה פון חסידות מוז אויסוואשען דעם בשר, און אראפשוויינקען דעם את בשרו, את הטפל לבשרו, די אלע רגילות'ן, וועלכע בשר מאכט, און דאן קען מען ערשט אנטאן די בגדי קדש. מחשבת ודבור חסידות והנהגתם של חסידים בהתבוננות קודם התפלה בגדי קדש הם, דאס איז בגדים וועלכע מען האט געגעבען מן הקדש, אבער דער ורחץ במים את בשרו דאס דארף מען אליין. לבושי הנפש דאס גיט מען מלמעלה, אבער אפואוואשען דעם טפל וואס ווערט פון בשריות און דעם בשר אליין מאכען פאר א בשר קדש, דאס איז נאר בכח עצמו. און דאס מאנט חסידות, און אויף דעם האט רבינו הגדול געהאט מסירות נפש. ער האט געעפענט דעם צנור פון מס"נ אויף עבודת ה' בתפלה, זיין צוגעבונדען צו עצמות א"ס, חסידות שטעלט אוועק א חסיד פנים אל פנים צו עצמות א"ס.

משיחת אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]: חסידות תובעת ש"ורחץ את בשרו במים ולבשם". זאת אומרת: השכלת החסידות בהכרח שתרחץ הבשר, ותשטף את ה"את בשרו", את הטפל לבשרו, כל ההרגלים שהבשר מרגיל, ורק אז אפשר כבר ללבש בגדי קדש. מחשבת ודבור חסידות, והנהגתם של חסידים בהתבוננות קדם התפלה, "בגדי קדש הם"; אלו בגדים שנתנו מן הקדש. אך את ה"ורחץ במים את בשרו", יש לעשות לבד. לבושי הנפש נתנים מלמעלה, אך רחיצת הטפל שנוצר מהבשריות, ולהפך את הבשר לבשר קדש – זהו רק בכח עצמו. וזאת תובעת החסידות, ועל כך היתה לרבנו הגדול מסירות נפש. הוא פתח את צנור מסירות הנפש עבור עבודת ה' בתפלה, כדי להיות קשורים לעצמות אין סוף. חסידות מציבה חסיד פנים אל פנים מול עצמות אין-סוף.

טריפה שחיתה שנים עשר חודש יום ראשון כ' ניסן ה'תשע"ד

א. ואם כן, מה מוסיפה 'הלכה למשה מסיני'?
אלא הביאור:

טריפה אינה חיה שנים עשר חודש (להלן פ"א ה"א) אבל זהו רק בבהמה שיש בה ספק טריפה, ואילו טריפה וודאית, אף שחיה שנים עשר חודש אינה ניתרת (רמ"א י"ד סי' נז ס"ח). ומעתה, אם למדים דין 'דרוסה' מהפסוק בתורה יש מקום לומר שהאיסור הוא רק כאשר הבהמה נדרסה ונוטה למות "ואי אפשר שתחיה ממכה זו" (הל' מאכ"א פ"ד ה"ז), אבל אם חיותה שנים עשר חודש (אף שהוא דרך נס) הרי היא כשרה. באה 'הלכה למשה מסיני' ומלמדת שאם נדרסה בוודאות, הרי היא טריפה גם אם חיותה שנים עשר חודש. ועל כך אומרת הגמרא שמנין הטריפות 'שמונה' בא למעט ליקוי בכליה שאינו נכלל בהלכות למשה מסיני, אך נלמד מן הכתוב בתורה. ולכן, אם לקתה הכליה הרי היא טריפה כי בדרך כלל אין היא חיה שנים עשר חודש, אבל אם למעשה חיותה שנים עשר חודש, הרי היא כשרה.

הלכות שחיטה פרק ה, הלכה ב: וְשְׁמוֹנֶה יְמֵי טְרִיפוֹת נֶאֱמָרוּ לוֹ לְמִשְׁחָה בְּסִינִי...

הקשה ה'כסף משנה' (להלן פ"י ה"ט ד"ה ואכתי):

הגמרא (חולין מג, א) מביאה את דברי עולא ששמונה מיני טריפות נאמרו למשה מסיני, ואומרת שהמנין 'שמונה' בא למעט ליקוי בכליה שאינו נכלל באחד מסוגי הטריפות (אף שלדעת רכיש בר פפא ליקוי בכליה - טריפה). ולפי זה אינו מובן: מאחר שכאן הביא הרמב"ם ששמונה מיני טריפות הן, כדעת עולא, איך כתב להלן (פ"ח הכ"ז) "אם לקתה הכליה... הרי זו טריפה", והרי לפי זה יש תשעה מיני טריפות?

ומבאר ה'דגול מרבכה' (יו"ד סי' כט ס"א):

לכאורה יש להקשות: אחת הטריפות היא 'דרוסה' שאיסורה מפורש בתורה (הל' מאכלות אסורות פ"ד ה"ז), וגם טריפה הנאסרת באכילה נלמדת מן הפסוק "זאת החיה אשר תאכלו", אם 'חיה' אכול, ושאינה 'חיה' לא תאכל (חולין מד,

כל המוסיף גורע יום שני כ"א ניסן ה'תשע"ד

שניטלה הקרן המיותרת יחד עם מקום חיבורה לגולגולת, ובהמה שנחסר מגולגולתה טריפה.

והנה בהלכות ספר תורה (פ"ז ה"ט) כתב הרמב"ם שכך שיש בו תורה ונביאים וכתובים כאחד אינו קדוש בקדושת ספר תורה, כי "דין היתר כדין החסר". ופירש ה'בית יוסף' (יו"ד סי' רפג) שהדבר נלמד מדין 'יתר כנטול' בטריפות. ופירוש זה יתכן רק אם 'יתר כנטול' היינו כאילו ניטל גם החלק העיקרי כנגדו ולכן הספר תורה פסול, אך אם מחשיבים רק את החלק הנוסף כאילו ניטל עם מקום חיבורו אין בכך כדי לפגום בקדושת הספר תורה.

אך יש סוברים שדין 'יתר כנטול' נאמר רק בטריפות ושאר דינים התלויים בחיות, כי כל אבר יונק וניזון מן הגוף, ואם יש שני אברים במקום אחד מתחלקת היניקה לשניים ושניהם אינם מתקיימים. וסברא זו לא שייכת בדומם. ולפי זה בהלכה האמורה בס"ת היא לא מטעם 'יתר כנטול' אלא דין מיוחד בספר תורה שכל שינוי פוסל בו – בין חסר ובין יתר.

(ראה אנציקלופדיה תלמודית ערך 'יתר כנטול')

הלכות שחיטה פרק ו, הלכה כ: וְכֵן אִם נִכְרָא בְּשִׁנֵּי אֲפָרִים מֵאוֹתוֹ אֶכֶר – טְרִיפָה; שְׁבֹל הֵיתֵר – כְּנִטּוֹל הוּא חָשׁוּב.

בגדר 'יתר כנטול' נחלקו ראשונים:

יש מפרשים שלא רק האבר המיותר עצמו כאילו ניטל, אלא אף האבר ה'מקורי', כגון בהמה שיש לה שלוש רגליים אחוריות הרי זו כאילו ניטלה אחת מהרגליים העיקריות יחד עם הנוספת, ולכן היא טריפה שהרי זה כאילו יש לה רק רגל אחת.

ויש סוברים ש'יתר כנטול' היינו שרק האבר המיותר נידון כאילו ניטל ולא שהאבר העיקרי ניטל עמו, והבהמה טריפה היא משום שנחשבת כאילו ניטל האבר עם מקום חיבורו ונעשה שם נקב.

ו'נפקא מינה' בין הדעות, בבהמה שיש לה קרן מיותרת: לפי הדעה הראשונה אינה טריפה, כי גם אם הקרניים נטולות אינה נטרפת בכך, אך לפי הדעה השניה הרי זו כמי

נאמנות אדם על עצמו יום שלישי כ"ב ניסן ה'תשע"ד

יבוא להקל ולהכשיר כדי לקבל שכר מהכשרות. וכתב הרמ"א שלכן נהגו בקצת מקומות שאין אדם שוחט ובודק לעצמו אלא הממונים מן הקהל.

והקשה ה"ט"ז (הל' שחיטה סי' יח ס"ק טו): מדוע מותר לטבח לשחוט ולבודק לעצמו ולמכור לאחרים והרי שנינו (נגעים פ"ב) "כל הבכורות אדם רואה חוץ מבכורות עצמו", והטעם הוא דבריו הגמרא (בכורות לא, א) משום שאדם חשוד על ממונו?

הלכות שחיטה פרק י, הלכה יד: כָּל טֹבֵחַ שֶׁהוּא יוֹדֵעַ הַמְּרִיפוֹת הָאֵלוּ וְהֵי הוּא בְּחֻקֵּי בְּשָׂרוֹת – מִתֵּר לוֹ לְשַׁחֵט וּלְבַדֵּק לְעַצְמוֹ וּלְמִכְרֵהוּ, וְאִין בְּזֶה חֻשְׁשׁ; שְׂעִיר אֶחָד נֶאֱמָן בְּאִסּוּרֵהוּ, בֵּין יֵשׁ לוֹ הִנְיָה בְּעֵרֻתוֹ בֵּין אֵין לוֹ.

מן הדין, המוחזק בכשרות רשאי להיות שוחט ובודק לעצמו ולמכור לאחרים, למרות שאם נמצאה טריפה מפסיד. ועם זאת הטבח צריך ליטול שכר מן הטריפות, כדי שלא

ומתריך: בכורות יש איסור בוודאי אבל בבדיקת כשרות הבהמה, כיוון שרוב השוחטים מומחים, השוחט נאמן גם כאשר הוא מוכר את הבהמות ששחט בעצמו. והט"ז מסיים בהוראה מעניינת: מותר לאדם לשחוט בעצמו "אבל אם אירע לו הוראה - לא יורה". מוסיף על כך אדמו"ר הזקן: "ולפי זה אין לשום חכם להורות היתר בשלו אלא בטרפות וכהאי גוונא דאיכא חזקה דהיתרא, אבל לא במידי דאתחזק איסורא כשחיטה וכהאי גוונא".

אדמו"ר הזקן מביא דעות אחרות, לפיהן ההבדל הוא אחר: לגבי שוחט שסוחר בבשר ששוחט אין הבדל בין 'בכורות' ל'בדיקת הכשרות', אבל בשוחט את הבהמה שלו, חוששים לחשד רק בבכורות כי התרת בכורות אינה אלא

במומחה שנתן לו הנשיא שבארץ ישראל רשות ואומר לו התר בכורות במומן, ואפילו היה מום גדול וגלוי לא יתירו אלא מומחה שנטל רשות (כמ"ש הרמב"ם בפ"ג מהלכות בכורות). ומאחר שהתרת בכורות היא רק ברשות, כי עשו מעלה בקדשים שלא יהיו מסורים לכל, אלא למי שהנשיא רואה בו ראוי לכך, עשו בהם גם מעלה זו שלא להאמין לאדם על בכורות עצמו. מה שאין כן בכל האיסורים שאין צריך נטילת רשות מיוחדת להורות בהם - יכול להורות אף בשלו. ולכן היודע הלכות שחיטה יכול להורות היתר אף בשלו, כי עד אחד נאמן באיסורין אף על פי שיש לו הנאה בעדות כמ"ש הרמב"ם (בפירוש המשניות לבכורות שם).

(שו"ע אדר"ו קו"א לה' שחיטה סי"ח, ס"ק י')

'שילוח הקן' - מצווה חיובית?

יום רביעי כ"ג ניסן ה'תשע"ד

אחר קן ציפור ב'הרים וגבעות' יש להוכיח שזו מצווה חיובית גם אם אינו מעוניין בבנים.

אבל 'המקנה' (קידושין מא, א) סובר שמצוות שילוח הקן אינה מצווה חיובית, אלא כשם שאדם חייב לשחוט רק אם רצונו בבשר כך חייב בשילוח הקן רק אם רוצה בבנים. ומוסיף ה'חתם סופר' (או"ח סי' ק) בשם הרמב"ם (דברים כב, י) שאם אינו רוצה לקחת את הבנים לא רק שאין מצווה לשלח את האם, אלא יש בגירוש האם משום אכזריות וצער בעלי חיים.

ואם כי לטעם הזהיר האמור, המצווה היא גם כאשר אינו מעוניין בבנים, כדי לעורר רחמים על בני ישראל בגלות, הרי לפי דברי הגמרא אין הדבר כן, שהרי שנינו (חולין קלח, ב): "שילוח הקן נוהג בפני הבית ושלח בפני הבית", והרי בזמן הבית בני ישראל לא היו בגלות, ואדרבה "סיהרא קיימא בשלימותה" ו"אם הבנים שמחה". ובמחלוקת בין הזהיר לגמרא ההלכה כדברי הגמרא, כי "אין לנו עסק בנסתרות" ו"הנגלות לנו ולבנינו".

הלכות שחיטה פרק יג הלכה ו: האומר: הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים – חייב לשלח את האם; שנאמר: שלח תשלח את האם.

אם הזדמן לפניו קן ציפור אבל אינו רוצה לקחת, לא את האם ולא את הבנים – האם חובה עליו לשלח את האם, או שרק אם ירצה לקחת את הביצים חייב לשלח תחילה את האם? ה'חיות יאיר' (סי' טו) סובר שבמקרה זה חייב לשלח את האם ואינו רשאי להתעלם. ומביא ראיה מדברי הזהיר (תק"ו חיקון ו), שטעם המצווה הוא כדי שהאם תצטער ותעוף ממקום למקום לחפש את בניה, ועל ידי זה יתעוררו רחמי הקב"ה על בני ישראל הנמצאים בגלות. וראיה נוספת ממשמעות הגמרא (חולין קלא, ב) השואלת: "לפי שנאמר 'שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך'", האם מוטל על האדם לחפש קן ציפור 'בהרים וגבעות'? ומשיבה שמלשון הפסוק "כי יקרא קן ציפור לפניך" משתמע שהחובה היא רק אם יודמן לאדם קן ציפור אבל אין חובה לחפש קן ציפור כדי לקיים המצווה. ומאחר שהיתה בגמרא הוה-אמינא שצריך לחזר

איפוק נחשב מעשה

יום חמישי כ"ד ניסן ה'תשע"ד

אך ה'פני יהושע' (שבועות ד, א ד"ה בתוספות) כתב שפירושו דחוק שהרי הרמב"ם כותב במפורש "נשבע על אחת מארבע מחלוקות אלו..." ובהמשך כתב שאם נשבע במזיד לוקה.

ולכן מפרש ה'פני יהושע' שגם כשנשבע שיאכל ולא אכל, אפשר שילקה – אם יעבור על האיסור בפעולה חיובית, כגון שיזרוק את הכיכר לים ויגרום שלא יוכל יותר לאוכלו, ומה שכתב להלן שאינו לוקה היינו כאשר לא עשה מאומה אלא רק נמנע מלאכול.

וה'חתם סופר' (שבועות כא, א ד"ה ובוה מיושב) מחדש: אף שבהעדר האכילה אין מעשה, אך כאשר העדר העשייה גורם לאדם צער ומחייב אותו לכופף את עצמו ולהתאפק, אזי גם ההימנעות נחשבת כעשייה. וזה החילוק בין ההלכות: להלן מדובר לגבי "שבועה

הלכות שבועות פרק א, הלכה ג: נשבע אדם מארבע מחלוקות אלו והחליף, כגון שנשבע שלא יאכל ואכל, או שיאכל ולא אכל, או שאכלתי והוא לא אכל, שלא אכלתי ואכל – הרי זו שבועת שקר... ואם נשבע לשקר במזיד – לוקה.

מדברי הרמב"ם נראה שהנשבע שבועת שקר מכל אחד מארבעת הסוגים האמורים בהלכות אלו לוקה. ולכאורה הרי זה סותר לדבריו להלן (פ"ד ה"ב): "שבועה שאוכל כיכר זו היום ועבר היום ולא אכלה... אינו לוקה שהרי לא עשה מעשה", ואילו כאן מנה את הנשבע שיאכל ולא אכל בין הלוקים!

לכן מפרש ה'כסף משנה' שבדבריו "ואם נשבע לשקר במזיד לוקה" אכן אין כוונת הרמב"ם לכל ארבעת האופנים שהזכיר לעיל, והנשבע שיאכל ולא אכל אינו לוקה.

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ צה

שאוכל כיכר זו היום ועבר היום ולא אכלה", ומאחר והשבועה היתה על כיכר מסוימת לא נדרש מאמץ מיוחד כדי לקיימה שהרי יכול לאכול כיכרות אחרות, והעדר העשייה שלא כרוך במאמץ אינו נידון כעשייה חיובית ולכן

אינו לוקה כדין העובר על לאו שאין בו מעשה, אך בהלכה זו מדובר שנשבע שיאכל היום (ולא פירט שכוונתו לאוכל מסוים), וכאשר נמנע את עצמו בכוח מקיום השבועה והתאמץ לא לאכול, הימנעות זו נחשבת כמעשה ולוקה.

מתי אין 'חצי שיעור' אסור מן התורה? יום שישי כ"ה ניסן ה'תשע"ד

מתיר לו את השבועה הרי היא נעקרת למפרע. ואמר רבא (שבועות כז, ב), שהנשבע על ככר שלא לאוכלה ואכלה, אם שייר ממנה שיעור כזית הרי זה 'נשאל' עליה ומתירים את השבועה למפרע ומותר לאכול גם את הנשאר. אבל אם אכלה כולה - אין נשאל עליה, כי אם אין מה להתיר מכאן ולהבא - אין מתירים את השבועה.

ולפי דברי הרמב"ם שגם בפחות מכזית חלה השבועה ונאסר מן התורה, יש לתמוה: מדוע רק אם שייר כזית יכול 'להישאל', הרי גם פחות מכך אסור מן התורה, והתרת השבועה יכולה לחול על זה?

ותירץ: 'חצי שיעור' אסור מן התורה הוא רק אם כל השיעור נמצא, ואז החצי 'חזי לאיצטרופי' לשיעור שלם, אבל הנשבע על ככר ואכלה ושייר ממנה רק חצי זית, ואין יותר כדי שיוכל להצטרף - הנשאר מותר, ואם כן אין על מה שתחול ההתרה.

ומסתפק: האם לפי זה יהא מותר לאכול (מן התורה) חמץ פחות מכשיעור בסוף היום האחרון של פסח, או לאכול פחות מכשיעור ברגע האחרון של יום הכיפורים, כאשר אין שהות להשלים לשיעור?

הלכות שבועות פרק ד, הלכה א: מי שִנְשָׁבַע שֶׁלֹא יֹאכַל הַיּוֹם בָּלוֹם, וְאָכַל פָּחוֹת מִכֹּזַיִת – פָּטוּר; שֶׁאִין אֲכִילָה פָּחוֹתָהּ מִכֹּזַיִת, וְהָרִי הוּא בְּאִיבָל חָצִי שְׁעוֹר מִנְבֵּלוֹת וּמִרְפּוֹת וְכִיּוּצֵי בָהֶן.

'חצי שיעור' אסור מן התורה (ימא עד, א), ואף ש"כל איסורי מאכלות שבתורה - שיעורן בכזית בינוני בין למלקות בין לכרת... אסור מן התורה לאכול כל שהוא מדבר האסור" (הל' מאכ"א פ"ד ה"ב).

והנשבע שלא יאכל, כתב הר"ן (שבועות ט, א מדפי הר"ף) בשם 'יש אומרים' שמותר לאכול פחות מכזית כי כשנשבע לא התכוון לאסור על עצמו אלא כזית.

אבל הרמב"ם כאן כתב שהנשבע שלא יאכל ואכל פחות מכזית "הרי היא כאוכל חצי שיעור מנבלות וטרפות". וביאר הר"ן (שם) כי אף שמשמעות דבריו של הנשבע היתה לאסור על עצמו שיעור אכילה שלם, כיון שה'חצי שיעור' ראוי להצטרף ולהשלים לשיעור, הרי זה ככל 'חצי שיעור' האסור מן התורה כי 'חזי לאיצטרופי'.

והקשה הגר"ע איגר (תשובות רע"א ס"ס קנר): אדם יכול 'להישאל' (להתחרט) על שבועתו, וכשהחכם

דין (חצי) פרוטה כדן מאה שבת קודש כ"ו ניסן ה'תשע"ד

שווה פרוטה גורם חיוב השבה, אך אם סיבת הפטור היא משום שהנתבע מוחל על זכותו, הרי בגזל פחות משוה פרוטה כבר מחל הנגזל וזכה הגזולן בגזילה, וכאשר גזל שוב אין כאן אלא חצי פרוטה (ראה נחל יצחק ס"ו 1).

אך יש שכתבו שאף אם טעם הפטור הוא משום מחילה, מכל מקום מצטרפים שני חצי פרוטה להתחייב עליהם, כי אם הנגזל היה יודע שאחר כך יתחייב לו עוד פחות מפרוטה וביחד יצטרפו לפרוטה לא היה מוחל, וכאשר התחייב אחר כך עוד פחות מפרוטה הוברר למפרע שהמחילה הראשונה היתה בטעות ואינה חלה (שואל ומשיב רביעאה ח"ג, קל).

ויש מחלקים: אם נודע לנגזל בין גזילה אחת לשנייה, הרי בינתיים מחל ושוב אינו יכול לתבוע את הגזילה השנייה, אך אם נודע לו רק לאחר שתי הגזילות ומלכתחילה לא ידע ולא מחל, וכעת יש כאן פרוטה שלימה, חייב הגזולן להשיב את הכל (מנחת חינוך מצוה רנח).

הלכות שבועות פרק ז, הלכה יא: אָמַר לוֹ חֵבְרִי: הֵן לִי פֶקֶדוֹן וְתִשְׁמָת יָד גָּזֵל וְאֶבְדָּה שִׁישׁ לִי בְיָדְךָ... וְאֶפְלוּ הָיָה לוֹ פְּרוּטָה אַחַת מִכָּלֵן – הָרִי אֵלָיו מִצְטָרְפִין וְחֵיב.

את טעם הדבר שאין חיוב השבה על פחות משוה פרוטה ניתן לבאר בשני אופנים:

א. פחות משוה פרוטה אינו נחשב 'ממון' מחמת פחיתותו. ויש שהוסיפו שזהו כשאר שיעורי התורה שנלמדו הלכה למשה בסיני.

ב. מן הסתם אדם מוחל על סכום מועט כזה (מחנה אפרים גזילה ס"א. מנחת חינוך קל).

והנה, בהלכה זו מבואר שהתובע את חברו פיקדון וגזל שיש לו בידו, על אף שבכל אחד מהם אין שווה פרוטה אלא רק בכולם, הכל מצטרף לתביעה אחת. ולכאורה הדבר מובן רק אם טעם הפטור של פחות משוה פרוטה הוא משום שאינו נחשב ממון, ולכן אף שבתחילה לא חל חיוב השבה, צירוף התביעות יחד לכדי

1

2

3

4

7

12

16

22

26

33

38

46 י. הַכִּנִּיס אֶת הַסִּפִּין תַּחַת הָעוֹר, וְשַׁחַט שְׁנֵי הַסִּימָנִין
47 בְּדֶרֶךְ, אוֹ שֶׁהֶחֱלִיד אֶת הַסִּפִּין תַּחַת צֶמֶר מִסָּבָה, אוֹ שֶׁפָּרַס
48 מִטְלִית עַל הַסִּפִּין וְעַל הַצֹּאֵר וְשַׁחַט תַּחַת הַמִּטְלִית -
49 הוּאִיל וְאֵין הַסִּפִּין גְּלוּיָהּ, הָרִי זֶה סֶפֶק נִבְלָה; וְכֵן אִם שַׁחַט
50 מֵעוֹט הַסִּימָנִין בְּהַחֲלָהּ, וְגִמְרַת הַשְּׁחִיטָה שְׁלֵא בְּהַחֲלָהּ -
51 הָרִי זֶה סֶפֶק נִבְלָה.

56 **יב.** הַגִּרְמָה [גְּלִישָׁה] בִּיצֵד? זֶה הַשּׁוֹחֵט בִּקְנָה לַמַּעֲלָה,
57 בַּמָּקוֹם שֶׁאֵינוֹ רְאוּי לְשַׁחֲטָה; וְכֵמוֹ שֶׁנִּי חֲטִין יֵשׁ בְּסוֹף
58 הַקְּנָה לַמַּעֲלָה בְּטַבַּעַת גְּדוּלָּה. שָׁחַט בְּחוּץ הַחֲטִין - אִם
59 יִזְכֶּה מִדֵּן בֶּל יִזְכְּרוּ לַמַּעֲלָה, הֵנוּ זֶה הַשּׁוֹחֵט וְזֶה הַמַּעֲלָה

מִשְׁפָּחֵי כֹכָבִים וְלִמְשִׁיחֵי הַמֶּלֶךְ, וְהוּא מִן הַמְּקוֹם הָרָאִי לְשִׁחְטָהּ;
וְאִם לֹא שִׁיר מִהֵן כָּלֹם אֵלָא שִׁחַט לְמַעְלָה מִהֵן, הָרִי זוּ
מִגְרָמָהּ וּפְסוּלָהּ.

63 יג. שָׁחַט רֹב הָעֹדֵד אוֹ רֹב הַשְּׁנִים, וְהַשְּׁלִים בְּדָרְסָה אוֹ
 64 הַתְּגַרְמָה - הָרִי זֶה בְּשָׂרָה, שֶׁהָרִי נִשְׁחַט הַשְּׁעוֹר כְּרֹאוּי.
 65 הַגְּרִים בְּתַחֲלָה שְׁלִישׁ, וְנִשְׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישִׁים - הָרִי זֶה
 66 בְּשָׂרָה; שָׁחַט שְׁלִישׁ, וְהַגְּרִים שְׁלִישׁ, וְחֹזֵר וְנִשְׁחַט שְׁלִישׁ
 67 הָאֶחָד - בְּשָׂרָה. הַגְּרִים שְׁלִישׁ, וְנִשְׁחַט שְׁלִישׁ, וְחֹזֵר
 68 וְהַגְּרִים שְׁלִישׁ הָאֶחָד - הָרִי זֶה פְּסוּלָה. וְאִם דָּרַס אוֹ
 69 הַחֲלִיד, בֵּין בְּשָׁלִישׁ הָרֹאשׁוֹן בֵּין בְּשָׁלִישׁ הָאֲמֻצָּעִי - הָרִי
 70 זֶה פְּסוּלָה.

71 **יד.** עקור כיצד? בג'ון שוועקרה הג'ג'רת, ויהיא הקנה, או
72 הושט, ונשטמט אָחד מֶהֶן או שניֶהֶן קֹדֶם גַּמַּר שְׁחִיטָה -
73 תְּרִי זֶה נִבְלָה; אָבֵל אִם שָׁחַט אָחֵד בְּעוֹף או רֶבֶד, וְאַחֵר
74 כִּף נִשְׁמַט הַסִּימָן הַשֵּׁנִי - שְׁחִיטתוֹ כְּשֶׁרָה.

75 טו. נִשְׁמַט אֶחָד מֵהֶן, וְאַחֵר כִּף שָׁחַט אֶת הַשָּׂנִי - שְׁחִיטתוֹ
76 פְּסוּלָה; שָׁחַט אֶחָד מֵהֶן, וְנִמְצָא הַשָּׂנִי שְׁמוּט, וְאֵין יָדוּעַ
77 אִם קָדָם שְׁחִיטָה נִשְׁמַט, אוֹ אַחֵר שְׁחִיטָה - הָרִי זוֹ סֶפֶק
78 נִבְלָה.

טז. וּמִצָּא הַסִּימָן הַשְּׁחוּט שְׁמוֹט - הָרִי זֶה כְּשֶׁרָה, שְׁוֹדַי 79
אֲחֵר שְׁחִיטָה נֶעְקָר; שְׁאֵלוֹ נֶעְקָר קֹדֶם שְׁחִיטָה, הִיָּה 80
מִדְּלֵד וְלֹא יִשְׁחַט. 81

82 יִיז. בַּמָּה יִבְרִים אֲמֹרִים? בְּשָׁלָא תָּפֶס הַסִּמְנִין בְּיָדוֹ
83 בְּשִׁשְׁחֻט; אָבֵל אִם תָּפֶסן וְשִׁחֻט, אֲפָשֶׁר שִׁשְׁחֻט אַחֵר
84 הָעֶקֶר, וּלְפִיכֹן אִם נִמְצְאָת שְׁמוּטָה וְשִׁחֻטָּה, הָרִי זֶה סֶפֶק
85 נִבְלָה.

פרק ד

46

א. ישראל שחיטתו יודע חמשה דברים המפסידין את השחיטה וכיוצא בהן מהלכות שחיטה שבארנו, ושחט בינו לבין עצמו - אסור לאכל משחיטתו, לא הוא ולא אחרים. והרי זו קרובה לספק נבלה; והאוכל ממנה פזית, מפני אותו מפת מרדות.

ב. ואפלו שחט בפניו ארבעה וחמשה פעמים שחיטה פשרה, והרי שחיטה זו ששחט בינו לבין עצמו נכונה וגמורה - אסור לאכל ממנה; הואיל ואינו יודע דברים המפסידין, אפשר שיפסיד השחיטה והוא אינו יודע, כגון שישקה או ידרס או ישחט בסכין פגומה וכיוצא באלו, בלא פגנותו.

ג. ישראל שיודע הלכות שחיטה - הרי זה לא ישחט בינו לבין עצמו לכתחלה, עד שישחט בפני חכם פעמים רבות עד שיהיה רגיל וזריז; ואם שחט תחלה בינו לבין עצמו, שחיטתו פשרה.

ד. היודע הלכות שחיטה, ושחט בפני חכם עד שנעשה רגיל - הוא הנקרא 'ממחה'; וכל הממחין שוחטין לכתחלה. ואפלו נשים ועבדים - אם היו ממחין, הרי אלו שוחטין לכתחלה.

ה. חרש שוטה וקטן ושכור שנתבלבלה דעתו ששחטו - שחיטתו פסולה; מפני שאין בהן דעת, שמא יקלקלו בשחיטתן; לפיכך אם שחטו בפני היודע, וראה אותן ששחטו בהן - שחיטתן פשרה.

ו. מי שאינו יודע אצלנו ששחט בינו לבין עצמו - שואלין אותו; אם נמצא יודע עקרי הלכות שחיטה, שחיטתו פשרה.

ז. הרי שראינו ישראל מרחוק ששחט והלך לו, ולא ידענו אם יודע או אינו יודע - הרי זו מתרת; וכן האומר לשלוחו: 'צא ושחט לי', ומצא בהמה שחוטת, ואין יודע אם שלוחו שחטה או אחר - הרי זו מתרת; שרוב המצויין אצל שחיטה, ממחין הן.

ח. אבד לו גדי או תרנגול, ומצאו שחוט - בבית - מתר, שרוב המצויין אצל שחיטה, ממחין הן; מצאו בשוק - אסור, שמא נתגבל ולפיכך השלך. וכן אם מצאו באשפה שבבית, אסור.

ט. ממחה שנשתתק, והרי הוא מבין ושומע, ודעתו נכונה - הרי זה שוחט לכתחלה; וכן מי שאינו שומע, הרי זה שוחט.

י. הסומה - לא ישחט לכתחלה, אלא אם כן אחרים רואין אותו; ואם שחט, שחיטתו פשרה.

יא. נכרי ששחט - אף על פי ששחט בפני ישראל בסכין יפה, ואפלו היה קטן - שחיטתו נבלה; ולוקה על אכילתה מן התורה, שנאמר: "וקרא לה, ואכלת מזבחיו"; מאחר

יח. כל מקום שאמרנו בשחיטה 'פסולה' - הרי זו נבלה, ואם אכל ממנה פזית, לוקה משום אוכל נבלה; שאין מוציא מידי נבלה אלא שחיטה פשרה כאשר צוה, כמו שבארנו. וכל ספק שיסתפק בשחיטה, הרי הוא ספק נבלה; והאוכל ממנה, מפני אותו מפת מרדות.

יט. בהמה שנשל גרף שלה וחללה צמה, עד שתראה חסרה פשתרפץ - הרי זו נבלה כמי שנחתף חציה ונחלקה לשני גופות, ואין השחיטה מועלת בה. וכן אם נשברה מפרקת ורב בשר צמה, או שנקרעה מגבה פג, או שנפסק רב הקנה, או שנקב הושט בכל שהוא במקום הראוי לשחיטה - הרי זו נבלה מחיים, ואין השחיטה מועלת בה. ואחד הבהמה ואחד העוף, בכל הדברים האלו.

כ. שני עורות יש לו לושט - החיצון אדם, והפנימי לכן; נקב האחד מהן בלבד, פשרה. נקבו שניהן בכל שהוא במקום הראוי לשחיטה, הרי זו נבלה; ויבין שנשחטה במקום הנקב, בין שנשחטה במקום אחר - אין השחיטה מועלת בה; נקבו שניהן זה שלא כנגד זה, נבלה.

כא. נקב הושט, ועלה בו קרום וסתמו - אין הקרום כלום, והרי הוא נקוב כשהיה. נמצא קוץ עומד בושט - הרי זו ספק נבלה, שמא נקב הושט ועלה קרום במקום הנקב, ואינו נראה; אבל אם נמצא קוץ לארכו בושט - אין חוששין לו, שרוב הבהמות המדבריות אוכלות הקוצים תמיד.

כב. וישט אין לו בדיקה מבחוץ, אלא מבפנים. ביצד? הופכו ובודק: אם נמצא עליו טפת דם, בידוע שהיה נקוב.

כג. גרגרת שנפסק רב חללה במקום הראוי לשחיטה, הרי זו נבלה; וכן אם נקבה פאסר. נקבה נקבים קטנים - אם נקבים שאין בהן חסרון הן - מצטרפין לרבה; ואם נקבים שיש בהן חסרון הן - מצטרפין לכאסר. וכן אם נטלה ממנה רצועה, מצטרפת לכאסר. ובעוף - כל שאלו מקפל הרצועה או הנקבים שיש בהן חסרון, ומניחן על פי הקנה - אם חופה את רבו, נבלה; ואם לאו, פשרה. כד. נקבה הגרגרת נקב מפלש משני צדדיה כדי שיכנס אסר לרחבו - נבלה; נסדקה לארפה - אפלו לא נשתיר מן המקום הראוי בה לשחיטה אלא משהו למעלה ומשהו למטה, פשרה.

כה. גרגרת שנקבה, ואין ידוע אם קדם שחיטה נקבה או אחר שחיטה - נוקבין אותה עתה במקום אחר, ומדמין הנקב לנקב: אם נדמה לו, מתרת. ואין מדמין אלא מחליה גדולה לחליה גדולה, או מקטנה לקטנה; אבל לא מקטנה לגדולה ולא מגדולה לקטנה; שכל הקנה חליות חליות הוא, ובין כל חליה וחליה אחת קטנה משתיקה ורפה.

מתוך מהדורת חזק

ב. ויש שם חללים אחרים, שאם יאָרעו לה תחשב טרפה, 46
והן הלכה למשה מסיני; ושמונה מיני טרפות נאמרו לו 47
למשה בסיני, ואלו הן: דרוסה, נקובה, חסרה, נטולה, 48
פסוקה, קרועה, נפולה, ושבורה. 49
ג. אף על פי שכלן הלכה, הואיל ואין לה בפרוש בתורה 50
אלא דרוסה, החמירו בה, וכל ספק שסתפק בדרוסה - 51
אסור; ושאר שבעה מיני טרפות, יש בהן ספקות מתירין, 52
כמו שיתבאר. 53
ד. הדרוסה - הוא שיטרוף הארי וכיוצא בו בהמה ויִדָּרס 54
עליה בידו, או ידרס הגז והנשר וכיוצא בהן על העוף. 55
ואין דריסה בבהמה גסה ובחיה גסה, אלא לארי בלבד; 56
ובבהמה דקה ובחיה דקה, מן הזאב ולמעלה. ובגדיים 57
וטלאים - אפלו חתול ושוועל ונמיה וכיוצא בהן, יש להן 58
דריסה. 59
ה. הגז - יש לו דריסה, ואפלו בעוף גדול; אבל שאר 60
עופות הדורסים - יש לו דריסה בעוף שפמוהו, ואין לו 61
דריסה בעוף שהוא גדול ממנו. 62
ו. ויש לחלדה דריסה בעופות; וכלב - אין לו דריסה כל 63
עקר, לא בעוף ולא בבהמה וחיה. והגז - יש לו דריסה 64
בגדיים וטלאים, והוא שיקב בצפרניו לבית החלל. 65
ז. אין דריסה אלא ביד הטורף, אבל ברגליו - אין 66
חוששין לו. ואין דריסה אלא בצפרן, אבל בשן - אין 67
חוששין לו, אלא אם כן נקב עד בית החלל; ובדקין 68
שמה נקב אחד מן האברים שנטרפת בנקיבתן. ואין 69
דריסה אלא בכונת הטורף, אבל אם נפל הדורס ונשתקעו 70
צפרניו בנטרף, אין זו דריסה. ואין דריסה אלא מחיים, 71
אבל אם דרס ונהרג ועדין ידו בדרוסה, ולא שמט צפרניו 72
ממנה אלא אחר מותו - אין חוששין לו. 73
ח. וכיצד דין הדרוסה? כל מקום שאמנו 'חוששין לה' 74
- שוחטין את הנטרף, ובדקין כל החלל שלו מכף הירך 75
עד הקדקד; אם נמצאת פלה שלמה מכל מיני טרפות, ולא 76
נמצא בה רשם הדרוסה - הרי זו מתרת; ואם נמצא בה 77
רשם הדרוסה - הרי זו טרפה, ואסורה מן התורה. 78
ט. איזה הוא רשם הדרוסה? הוא שיאדים הבשר כנגד 79
בני מעים; ואם נמוק הבשר כנגד בני מעים, עד שנעשה 80
כבשר שהרופא גורדו מן החבורה - רואין אותו הבשר 81
כאלו חסר, וטרפה. 82
י. ואם דרס בסימניו, משיאדימו - טרפה; ודריסתו 83
במשהו: כיון שהאדים בהן כל שהוא מחמת דריסה, 84
טרפה. 85
יא. ספק דרוסה אסורה עד שתבדק, בדרוסה ודאית. 86
כיצד? ארי שנקנס לבין שורים, ונמצא צפרן בגבו של 87
אחד מהן - חוששין שמה ארי דרסו, ואין אומרים: 'שמה 88
בפתל נתחבף'. וכן שועל או נמיה שנקנס לבין העופות, 89
והוא שותק והם מקרקרין - חוששין שמה דרס; אבל אם 90
היה הוא נוהם והן מקרקרין, מיראתן מנהימתו הן 91

שהזהיר שמה יאכל מזבחו, אתה למד שזבחו אסור; ואינו 1
דומה לישראל שאינו יודע הלכות שחיטה. 2
יב. וגדר גדול גדרו בדקר - שאפלו גוי שאינו עובד 3
עבודה זרה, שחיטתו נבלה. 4
יג. התחיל הגוי לשחט מעוט הסימניו, וגמר ישראל, או 5
שהתחיל ישראל, וגמר הגוי - פסולה; ישנה לשחיטה 6
מתחלה ועד סוף. אבל שחט הגוי דבר שאינו עושה אותה 7
נבלה, כגון ששחט חצי הגרגרת בלבד, וגמר ישראל - 8
הרי זו כשרה. 9
יד. ישראל משמר לעברה מן העברות, שהיה ממחה - 10
הרי זה שוחט לכתחלה; וצריך ישראל כשר לבדק את 11
הסכין, ואחר כך יתנגה למשמד זה לשחט בה - מפני 12
שחקתו שאינו טורח לבדק. ואם היה משמר לעבודה 13
זרה, או מחלל שבת בפרהסיא, או מין, והוא הפופר 14
בתורה ובמשה רבנו כמו שבארנו בהלכות תשובה - הרי 15
הוא כגוי, ושחיטתו נבלה. 16
טז. מי שהוא פסול לעדות בעברה מן העברות של תורה 17
- הרי זה שוחט בינו לבין עצמו, אם היה ממחה; שאינו 18
מניח דבר מתר ואוכל דבר אסור - שזו חזקה היא על כל 19
ישראל, ואפלו הרשעים מהן. 20
טז. אלו הצדוקין והפיתוסין (כיתות שייסדו המתיונים 21
שכופרים בתושבע"פ ותלמידיהן, וכל הטועין אחריהן 22
שאין מאמינין בתורה שבפעל פה - שחיטתן אסורה. ואם 23
שחטו בפנינו, הרי זו מתרת; שאין אסור שחיטתן אלא 24
שמה יקלקלו בשחיטתן, והן אינן מאמינין בתורת 25
שחיטה; לפיכך אינן נאמנין לומר 'לא קלקלנו'. 26
יז. כשהיו ישראל במדבר, לא נצטוו בשחיטת החליו, 27
אלא היו נוחרין (קורעים בידים) או שוחטין ואוכלין, 28
כשאר הגויים. ונצטוו במדבר, שכל הרוצה לשחט, לא 29
ישחט אלא שלמים, שנאמר: "איש איש מבית ישראל, 30
אשר ישחט שור וגו' ואל פתח אהל מועד וגו', למען אשר 31
יביאו וגו' וזבחו זבחי שלמים לה'" וגו'; אבל הרוצה 32
לנחר ולאכל במדבר, היה נוחר ואוכל. 33
יח. ומצוה זו אינה נוהגת לדורות, אלא במדבר בלבד 34
בעת החר הנחירה. ונצטוו שם, שפשיכנסו לארץ, תאסר 35
עליהם הנחירה, ולא יאכלו חליו אלא בשחיטה; וישחטו 36
בכל מקום לעולם חוץ לעזרה, שנאמר: "כי ירחיב ה' 37
אלהיך את גבולך וגו', וזבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן ה' 38
לך" וגו'. וזו היא המצוה הנוהגת לדורות, לשחט ואחר 39
כך יאכל. 40

פרק ה

א. כבר בארנו בהלכות אסורי מאכלות, שהטרפה 42
האמורה בתורה היא הנוטה למות; ולא נאמר "טרפה", 43
אלא שדבר הכתוב בהנה - כגון שטרפה ארי וכיוצא בו 44
ושברה, ועדין לא מתה. 45

45 שפכבד, והוא הקנה הרחב שבאמצעו שבו נכנס המאכל
46 לכבד - הרי זו מתרת; ובשר כבד שהתליע, מתרת.
47 י. קבה שנקבה, וחלב טהור סותם את הנקב - מתרת. וכן
48 כל נקב שהבשר או החלב המתיר באכילה סותם אותו,
49 הרי זה מתיר; חוץ מחלב הלב, והפיס שעל הלב פלו,
50 והמחיצה שבאמצע הבטן המבדלת בין אברי המאכל
51 ואברי הנשימה, והיא שקורעין אותה ואחר כך תראה
52 הראה, והיא הנקראת 'טרפס הפכד', והוא המקום הלכן
53 שבאמצע, וחלב המעי האחרון - שאברים אלו אין
54 מגנין, לפי שהן קשין; ונקב שנסתם באחד מהן, אינו
55 פסול. וחלב חיה שפגגו בכמה אסור - אינו סותם,
56 אף על פי שהוא מתיר.
57 יא. ברש שנקב - טרפה, ואין לו דבר שישתם אותו,
58 שהרי החלב שעליו אסור. וכן המסוס ובית הכוסות שנקב
59 אחד מהן לחוץ - טרפה; ואם נקב אחד מהן לתוך חלל
60 חבירו, מתרת.
61 יב. מחט שנמצאת בעיני בית הכוסות, כשרה. ואם נקבה
62 נקב מפלש [מצד לצד] לתוך חלל בית הכוסות, ונמצאת
63 טפת דם במקום הנקב - טרפה, שודאי קדם שחיטה נקב;
64 אבל אם אין דם במקום הנקב, הרי זו מתרת - שמה אחר
65 השחיטה דחקה המחט, ונקבה.
66 יג. בהמה שהלעיטה דבר שנקב בגי מעיה, כגון קרט של
67 חלתית [שרף של סוג צמח חריף] וכיוצא בו - טרפה,
68 שודאי נקב; ואם היה ספק נקב ספק אינו נקב, תבדק.
69 כל אחד מבני המעים שפסלת המאכל סובכת בהן, והן
70 הנקראין 'דקין', שנקב - טרפה. ויש מהם מלפפין ומקפין
71 זו לפנים מזו וזו לפנים מזו בעגול, כמו נחש שנכרך, ואלו
72 הן הנקראין 'הדר הפנה' [צינורות המעיים] - אם נקב אחד
73 מהן לחבירו [לעבר מעי הסמוך לו], כשרה, שהרי חבירו
74 מגן עליו.
75 יד. ומעים שנקבו ולחה סותמתן - טרפה, שאין זו סתימה
76 עומדת. בני מעים שבא זאב או כלב או גוי וכיוצא בהן
77 ונטלן, והרי הן נקובין אחר שהניחן - תולין בו ומתרת,
78 ואין אומרים: 'שמה במקום נקב נקב'. נמצאו נקובין, ולא
79 נודע אם קדם שחיטה נקבו או אחר שחיטה - נקבין בהן
80 נקב אחר, ומדמין לו: אם היה הנקב הראשון כמותו,
81 כשרה; ואם היה בגינה שני, קדם שחיטה נקב, וטרפה.
82 ואם משמשו הידים בנקב הספק - כך צריך למשמש בנקב
83 שמדמין לו, ואחר כך עורכין.
84 טו. בני מעים שיצאו לחוץ, ולא נקבו - מתרת. ואם
85 נתהפכו, אף על פי שלא נקבו - טרפה; שאי אפשר
86 שיחזרו כמות שהיו אחר שנתהפכו, ואינה חיה.
87 טז. המעי האחרון שהוא שנה ואין בו עקום, והוא
88 שהרעי יוצא בו מן הערונה, והוא דבוק בין עקרי הירכיים,
89 הוא הנקרא 'חלחלת' - אם נקב במשהו, טרפה כשאר
90 המעים. במה דברים אמורים? שנקב לחלל הבטן. אבל

1 מקררין. וכן אם קטע ראש אחד מהן, הנה נח רגו; וכן
2 אם שתק הוא והן, אין חוששין; שאלו הדין, היו
3 מקררין.
4 יב. ספק שנכנס לכאן טורף או לא נכנס לכאן, או
5 שראינוהו שנכנס ולא נודע אם זה מן הטורפין או אינו
6 מן הטורפין - אין חוששין לו; וכן עוף שנכנס לבין
7 העצים, או לבין הקנים, ויצא וראשו מנשף דם, או צוארו
8 - אין חוששין לו שמה נטרף, אלא אומרים: 'שמה בעצים
9 נק'.

יום שני כ"א ניסן ה'תשע"ד

פרק ו

12 א. נקובה ביצד? אחד עשר אברים הן, שאם נקב אחד
13 מהן לבית חללו במשהו - טרפה; ואלו הן: תרפץ הושט,
14 וקרום של מח הראש, וחלב עם הקנה שלו, והמרה, וקני
15 הפכד, והקבה, והפרס, והמסוס [חלקי הכרס], ובית
16 הכוסות, והדקין, והראה עם הקנה שלה.
17 ב. תרפץ הושט - כבד בארנו שעורו, ושהוא המקום מן
18 הושט שאינו ראוי לשחיטה למעלה; אם נקב לחללו
19 במשהו, טרפה.
20 ג. שני קרומות יש למח שבראש, אם נקב העליון הסמוך
21 לעצם הכבד - הרי זו מתרת; ואם נקב התחתון הסמוך
22 למח - טרפה. ומשיתחיל המח להמשיך לשדרה, והוא
23 מחוץ לפולין שהם תחלת הערך - יהיה לקרומו דין אחר;
24 ואם נקב חוץ לפולין, מתיר.
25 ד. המח עצמו שנקב או נתמעף, והקרום קים - כשרה;
26 ואם נשפף כמים או בדונג, טרפה.
27 ה. הלב שנקב לבית חללו, בין לחלל גדול שבשמאל בין
28 לחלל קטן שבמימין - טרפה; אבל אם נקב בשר הלב ולא
29 הגיע לחללו - מתיר. וקנה הלב, והוא המזרק הגדול
30 שיוצא ממנו לראה - הרי הוא פלב, אם נקב לחללו
31 במשהו - טרפה.
32 ו. מרה שנקבה, וכבד סותמתה - מתרת; ואם לא נסתם
33 הנקב - אף על פי שהוא סמוך לכבד, טרפה.
34 ז. נויה [גרגיר] שנמצאת במרה - אם היתה כמו גרעינה
35 של תמרה שאין ראשה חד, מתרת; ואם היתה ראשה חד
36 כגרעינת הזית, אסורה; שהרי נקבה אותה כשנכנסה; וזה
37 שלא יראה הנקב, מפני שהגדל פי המפה.
38 ח. קני הפכד, והן המזרקים שבהן הדם מתבשל - אם
39 נקב אחד מהם במשהו, טרפה; לפיכך, מחט שנמצאת
40 בחתוך הפכד - אם היתה מחט גדולה והיה הקצה חד
41 שלה לפנים, בידוע שנקבה כשנכנסה; ואם היתה הראש
42 העגל לפנים - אומרים: 'דרך סמפונות הלכה', ומתרת.
43 ט. היתה מחט קטנה, הרי היא טרפה - מפני ששני
44 ראשיה חדין, ויודאי נקבה; ואם נמצאת בסמפון הגדול

מתוך מהדורת חזק

ד. במה דברים אמורים? בשפתם מקום הנקב שבאונות,
בשר; אבל אם נסמך הנקב לצעם, אינו מגן; ואם היה
נקב האונות דבוק בצעם ובבשר, מתרת.
ה. האום של ראה שנמצאת סמוכה לדפן, בין שהעלת
צמחים [פטריות] בין שלא העלת צמחים - חוששין לה
שמה נקבה. וכיצד עושין בה? מפרקין אותה מן הדפן,
ונזהרין בה שלא תנקב. ואם נמצאת נקיבה, ונמצא בדפן
מפה במקום הנקב - תולין במפה ואומרין: 'אחר שחיטה
נקבה, כשנפרקה מן המפה'; ואם אין מפה בדפן - בידוע
שנקב זה בראה היה קדם שחיטה, וטרפה.
ו. הראה שנמצא בה מקום אטום כל שהוא, שאין הרוח
נכנסת בו ואינו נתפח - הרי זו כנקובה, וטרפה. וכיצד
בודקין אותו? קורעין המקום שלא נתפח בשעת נפיתו:
אם נמצאת בו לחה - מתרת, שמחמת הלחה לא נכנסה
שם הרוח. ואם לא נמצאת בו לחה - נוהגין עליו מעט רק
או תבן או כנף וכיוצא בהן, ונופחין אותה: אם נתנגד -
כשרה; ואם לאו - טרפה, שאין הרוח נכנסת לשם.
ז. ראה שתשמע בה הברה כשנופחין אותה - אם נפר
המקום שממנו תשמע ההברה, מושיבין עליו רק או תבן
וכיוצא בו: אם נתנגד - בידוע שהיא נקובה, וטרפה. ואם
לא נפר המקום - מושיבין אותה במים פושרין, ונופחין
אותה: אם בקבוק המים, טרפה; אם לאו, בידוע שקרום
הפתחון בלבד שנקב, והרוח תנהג [חודרת] בין שני
הקרומות, ומפני זה ישמע בה קול דממה בשעת נפיתו.
ח. זה עקר גדול יהיה בידך: שכל ראה שנופחין אותה
בפושרין, ולא יבקבוק המים - הרי היא שלמה מכל נקב.
ט. ראה שנשפכה קתיון, וקרום העליון שלה קיים שלם
בלא נקב - אם הסמפונות עומדין במקומן ולא נמוחו,
כשרה; ואם נמוח אפלו סמפון אחד, טרפה. כיצד עושין?
נוקבין אותה, ושופכין אותה בכלי שהוא שוע באבר
[מצופה במתכת חלקה] וכיוצא בו: אם נראה בה חוטין
לבנים - בידוע שנמוקו הסמפונות, וטרפה; ואם לאו -
בשר הראה בלבד הוא שנמוק, וכשרה.
י. ראה שנמצאו בה אבצבועות אבצבועות - אם היו
מלאים רוח, או מים וזכים, או לחה הנמשכת כדבש וכיוצא
בו, או לחה יבשה וקשה אפלו באבן - הרי זו מתרת; ואם
נמצאת בהן לחה סרוחה, או מים סרוחין או עכורין - הרי
זו טרפה. וכשמוציא הלחה ובודק אותה, צריך לבדק
הסמפון שתחתיה; אם נמצא נקוב, טרפה.
יא. ראה שנמצאו בה שני אבצבועות סמוכות זו לזו -
טרפה; שהדבר קרוב הרבה שיש נקב ביניהן, ואין להן
דרך בדיקה. היתה אחת ונראית כשתיים - נוקבין האחת:
אם שפכה לה האחת, אחת היא ומתרת; ואם לאו, טרפה.
יב. הראה שנתמססה, טרפה. כיצד? כגון שנמצאת
שלמה, וכשתולין אותה, תחתה ותפל חתיכות חתיכות.
ראה שנמצאת נקובה במקום שיד הטבח ממשמש, מתרת;
ותולין בידו ואומרין: 'מיד הטבח נקבה אחר

אם נקב במקום הדבוק בירכים, מתר; ואפלו נטל ממנו
מקום הדבק בלו - מתר, והוא שישתפר מארכו בשור, כמו
ארבע אצבעות.
יז. העוף - אין לו לא בשר, ולא מסוס, ולא בית הכסות;
אבל יש לו כנגדן זפק וקרקבן. וכל הטרפות שוות הן,
בבהמה חיה ועוף. וזפק שנקב בגו במשהו, טרפה; ואיזה
הוא בגו של זפק? זה שימתח עם הושט כשיאריך העוף
צוארו. אבל שאר הזפק שנקב, מתר.
יח. שני פיסין יש בקרקבן - החיצון אדם כמו בשר,
והפנימי לבן כמו עור. נקב זה בלא זה - מתר, עד שינקבו
שניהן במשהו; ואם נקבו שניהן זה שלא כנגד זה, מתר.
יט. הטחול, אינו מן האברים שנוקבתן במשהו; ולפיכך
לא מנו אותו חכמים בכללן, אלא יש לנקב שלו שעור
שאינו שונה בכלו. כיצד? הטחול, ראשו האחד עבה והשני
דק, כבדית הלשון. אם נקב בראש העבה נקב מפלש,
טרפה. ואם נקב נקב שאינו מפלש - אם נשאר תחתיו
כעבי דינר של זהב, מתר; פחות מזה, הרי הוא כמפלש
וטרפה, אבל אם נקב הדק כשרה.
כ. כל אבר שאמרנו בו שאם נקב במשהו טרפה - כך אם
נטל בלו, טרפה; בין שנטל בחלי או ביד, בין שנובא
חסר. וכן אם נבא בשני אברים מאותו אבר - טרפה, שכל
היתר כנטול הוא חשוב. כיצד? נטל אחד מן המעים או
המרה וכיוצא בהן, בין בעוף בין בבהמה - טרפה; וכן
אם נמצא בהן שתי מרות או שני בגי מעים - טרפה. וכן
כל פיוצא בהן. אבל אם נטל הטחול, או שנמצאו שנים -
מתרת, שאינו מפלל המנויין.
כא. המעי היתר שתטרף בו בהמה - הוא היתר מתחלתו
ועד סופו, עד שנמצאו שני בגי מעים זה בצד זה מתחלה
ועד סוף, כמעי העוף; או שהיה המעי יוצא כענף מן הבר,
והרי הוא מבודל, בין בעוף בין בבהמה. אבל אם תזר
ונתערב עם המעי, ונעשה אחד משני ראשיו, והרי שניהן
מבדלין באמצע - הרי זו מתרת, ואין כאן יתר.

פרק ז

א. שני קרומות יש על הראה, אם נקב זה בלא זה,
מתרת; ואם נקבו שניהן, טרפה. אפלו נגלד הקרום
העליון בלו והלך לו, מתרת. והקנה שנקב מן החזה
ולמטה במשהו - טרפה, והוא המקום שאינו ראוי
לשחיטה, בקנה למטה.
ב. התחיל בשחיטה ושתט כל הקנה, ואחר כך נקבה
הראה, ואחר כך גמר השחיטה - הרי זו טרפה, הואיל
ונקבה קדם גמר שחיטה; וכן כל פיוצא בזה.
ג. אחד מסמפוני ראה שנקב, אפלו לחברו - טרפה; וראה
שנקבה, ועלה קרום במפה ונסתם הנקב - אינו כלום.
נקבה האום של ראה - אף על פי שדפן סותמתה, טרפה;
ואם נקבה במקום חתוף האונות שלה, והוא המקום
שורכצת עליו - כשרה.

מעי, וטרפה. ולא עוד, אלא בני מעים של עוף שלא
נמצא בהם שני, וכשנשלקו נשתנו והוריקו האדמים -
בירוע שנפל לאור ונחמרו בני מעי, וטרפה. וכן הושט
שנמצא העור החיצון שלו לכן והפנימי אדם, בין בעוף
בין בבמה - הרי זה כאלו אינו, וטרפה.

פרק ח

א. חסרה כיצד? שני אברים הן, שאם חסר מנינם, טרפה;
ואלו הן: הראה, והרגלים, וחמש אונות [אחוניים] יש לה
לראה - כשיתלה אותה אדם בידו ופני ראה כנגד פניו,
שלש מן הימין ושנים מן השמאל. ובצד ימין ממנה כמו
אין קטנה, ואינה בצד האונות, ויש לה כמו כפי בפני
עצמה, והיא בתוך הכיס; ואין זו הקטנה - היא הנקראת
'ירדה', מפני שהיא דומה לורד, ואינה מן המנין. לפיכך,
אם לא נמצאת הורד - מתרת, שכן היא דרבה: יש בהמות
תמצא בהן, ויש בהמות לא תמצא בהן. ואם נמצאת
נקובה - אף על פי שהכיס שלה סותם את הנקב, הרי זו
טרפה.

ב. חסר מנין האונות, ונמצאת אחת מן השמאל או שנים
מן הימין - טרפה; ואם נמצאו בימין שנים וזאת הורדה,
הרי זו מתרת.

ג. נתחלפו האונות, ונמצאו שלש מן השמאל ושנים מן
הימין בלא ורד, או שהיתה הורד עם השלש בצד שמאל
- הרי זו טרפה; שהרי חסרה מצד הימין.

ד. נתוספו האונות במנינם, אם היתה האין היתרה בצד
האונות, או מלפני הראה שהוא לעמת הלב - מתרת. ואם
היתה על גבה שהוא לעמת העלעות - הרי זו טרפה,
שהיתר כחסר; והוא שתהיה כמו עלה של הדס, אבל
פחות מזה - אינה און, ומתרת.

ה. און שנמצאת דבוקה בחברתה הסמוכה לה, מתרת;
ואם נסמכו שלא על הסדר, כגון שנסמכה ראשונה
לשלישית - טרפה.

ו. נמצאו שתי האונות כאונה אחת, ואין נראות כשנים
דבוקות - אם היה ביניהן כמו עלה של הדס, בין בעקרון,
בין באמצען, בין בסופן, כדי שיכיר שזה דבוקות - מתרת;
ואם לאו - הרי זו חסרה, וטרפה.

ז. נמצאת פלה שתי צרוגות, ואין לה חתוף אונים -
טרפה. וכן אם חסר גוף הראה, אף על פי שלא נקבה -
הרי זו כמי שחסר מנין האונות, וטרפה. לפיכך, אם נמצא
ממנה מקום יבש, עד שיפרך [יתפורר] בצפרן - הרי זה
כחסר וטרפה, ואפלו היה כל שהוא.

ח. ראה שנמצאת נפוחה כמו עקר חריות של דקל -
אוסרין אותה מספק; שזו תוספת משנה בגופה, ושמה
תוספת בגוף כחסרון, כמו שאמרו במנין.

ט. הבמה שפחדה ויראה, עד שצמקה הראה שלה
וקרבה להיות יבשה - אם פחדה בידי שמים, כגון

השחיטה. נמצא הנקב במקום אחר, ואין ידוע אם קדם
שחיטה נקב או אחר שחיטה - נוקבין בה נקב אחר
ומדמין [משווים ביניהם], כשם שעושין בבני מעים.
יג. ואין מדמין מראה של בהמה דקה לראה של בהמה
גסה, אלא מדקה לדקה ומגסה לגסה. נמצא נקב באחד מן
האבעבועות, הרי זו טרפה; ואין אוסרין: 'נקב אבעבוע
אחר ונעדר', שאין הדבר נכר.

יד. מחט שנמצאת בראה, נופחין אותה: אם לא יצא
ממנה ריח - בירוע שזאת המחט דרך סמפונות נכנסה, ולא
נקבה. ואם נתחבקה הראה קדם נפיתה, ונמצא בה המחט
- הרי זו אסורה, שהדבר קרוב שנקבה כשנכנסה.
טו. תולעת שהיתה בראה, ונקבה ויצאה, והרי הראה
נקובה בתולעת - הרי זו מתרת; חזקה שאחר השחיטה
תקב ותצא. יש שם [במצאות] מראות, שאם נשתנה
מראה האבר לאותו המראה הרע - הרי הוא כנקוב;
שאותו הבשר שנשתנה מראיו למראה זה, כמת הוא
חשוב, וכאלו אותו הבשר הנהפך עינו אינו מצוי. וכן הוא
אומר: "ומחית בשר חי בשאת", "וביום הראות בו בשר
חי" - מקלל, ששאר הבשר שנשתנה, אינו חי.

טז. ראה שנשתנו מראיה, בין מראה פלה בין מקצתה -
אם נשתנית למראה המת, אפלו נשתנית פלה, מתרת.
ואם נשתנית למראה האסור - אפלו כל שהוא, טרפה;
שהמראה האסור כנקב הוא חשוב, כמו שבארנו.

יז. וחמש מראות אסורות יש בראה, ואלו הן: שחרה
כדיו, או ירקה [ירוק] בלשון תלמוד כולל גוונים שונים
כעין הפשוט, או כעין חלמון ביצה, או כעין חריע
[כרכום], או כמראה הבשר. וחריע - הוא הצמח שצובעין
בו הבגדים, והוא דומה לשערות אדמות מעט ונוטות
לירוקה.

יח. נמצאת כעין חריות [ענפים] של דקל - אוסרין אותה
מספק, שזה קרוב למראה האסור. וכל המראות האלו -
אין אוסרין בהן, עד שנופחין אותה וממסר בה בידו; אם
נשתנית למראה המת, מתרת; ואם עמדה בעינה, אסורה.
יט. ארבע מראות מתרות יש בה, ואלו הן: שחרה כחל,
או ירקה כחציר, או אדמה, או כמראה הכבד. ואפלו היתה
הראה פלה טלאים טלאים, נקדות נקדות, מארבע מראות
אלו - הרי זו מתרת.

כ. עוף שנפל לאור [למש], והוריק לבו או כבדו או
קרקבנו, או האדימו המעים שלו, בכל שהוא - הרי זו
טרפה: שכל הירקים שהאדימו, והאדמים שהוריקו,
מחמת האור, בעוף - הרי הן כמי שנשלו, וטרפה. והוא
שיעמדו במראה זה אחר ששולקין אותן מעט, וממסרין
[משפשים] בהן.

כא. כל עוף שנמצאת כבד שלו כמראה בני מעי, או
שנשתנו שאר בני מעי, ועמדו בשנון אחר שליכה
ומריסה, כמו שבארנו - בירוע שנפל לאור ונחמרו בני

מתוך מהדורת חזק

47 נשארו שנים; נחתכו שנים הדקין - מתרת, שהרי האחד
48 העכה גדול משניהם, והרי לא נטלה כל הצמה, אלא
49 מעוטתה. נחתך רבו של כל אחד מהן, טרפה; ואין צריך
50 לומר שנחתכו כלן, או נטלו כלן.
51 יט. ובעוף - אפלו נחתך רבו של אחד מן הששה עשר,
52 טרפה.
53 כ. ועוף שנשתברו גפיו - מתר, כבהמה שנחתכו ידיה.
54 כא. כבד שנטלה כלה, טרפה; ואם נשתיר ממנה כזית
55 במקום שהיא תלויה בו, וכזית במקום מרה - הרי זו
56 מתרת. נדלדלה הפכד, והרי היא מערה בטרפוש
57 [בהסתעפות] שלה - מתרת; נטל ממנה מקום שהיא
58 תלויה בו ומקום מרה - אף על פי שהשאר קיים כמות
59 שהיא, טרפה.
60 כב. נשאר בה כזית במקום מרה, וכזית במקום שהיא
61 תלויה בו, אבל היה מפזר מעט בכאן ומעט בכאן, או
62 שהיה מרדד [רקוע], או שהיה ארוך כרצועה - הרי זה
63 ספק; ונראה לי שהיא אסורה.
64 כג. לחי העליון שנשל, טרפה; אבל אם נטל התחתון -
65 כגון שנגמם עד מקום הסימנין, ולא נעקרו - הרי זו
66 מתרת.
67 כד. וכל אבר שנאמר בו שאם היה חסר טרפה - כך אם
68 נטל, טרפה. אבל אבר שנאמר בו אם נטל טרפה - אינה
69 נאסרת אלא אם נחתך אותו אבר; אבל אם נבראת חסרה
70 אותו אבר, הרי זו מתרת; שאם לא תאמר כן, נמצאת
71 החסרה והנטולה אחת היא. וכל אבר שנאמר בו שאם
72 נטל מתרת - קל וחמר אם חסר מתחלת ברייתו ולא נברא,
73 שהיא מתרת.
74 כה. בהמה שננטלה האם שלה, והוא בית הרחם, או
75 שננטלו הכליות - הרי זו מתרת. לפיכך, אם נבראת בכליה
76 אחת או בשלש כליות, מתרת; וכן אם נקבה בכליה,
77 מתרת.
78 כו. אף על פי שהכליה שננטלה או שחסרה מתרת, אם
79 נמצאת קטנה ביותר, והקטינה בדיקה עד כפול, ובגסה עד
80 כענבה - טרפה. וכן אם לקתה הכליה, והוא שיעשה
81 בשורה בכשר המת שהבאיש אחר ימים, שאם תאחו
82 במקצתו, תמסמס ויפל, והגיע חלי זה עד הלבן שבתוף
83 הכליה - הרי זו טרפה. וכן אם נמצאת בכליה לחה, אף
84 על פי שאינה סרוחה, או שנמצאו בה מים עכורין או
85 סרוחין - הרי זו טרפה; אבל אם נמצאו בה מים זכים,
86 הרי זו מתרת.

יום שלישי כ"ב ניסן ה'תשע"ד

פרק ט

87
88
89 א. פסוקה ביצד? חוט השדרה שנפסק העור החופה את
90 המוח - טרפה, ובלבד שיפסק רב הקפו; אבל אם נסדק

1 ששמעה קול רעם או ראת זיקים וכיוצא בזה - מתרת;
2 ואם פחדה בידי אדם, כגון ששחטו לפניה בהמה אחרת
3 וכיוצא בזה - הרי זו כחסרה, וטרפה.
4 י. ביצד בודקין אותה? מושיבין את הראה במים מעת
5 לעת; אם היה זמן הקר, מושיבין אותה במים פושרין
6 ובכלי שאין המים מתמצין מגבו ונוזלים כדי שלא יצונו
7 במהרה, ואם היה זמן החם, מושיבין אותה במים צונן
8 ובכלי שהמים מתמצין מגבו כדי שישארו קרים. אם חזרה
9 לברייתה - הרי זו בידי שמים, ומתרת; ואם לא חזרה -
10 בידי אדם היא, וטרפה.
11 יא. בהמה שהיתה חסרה רגל מתחלת ברייתה, טרפה; וכן
12 אם היתה יתרה רגל, שכל היתר כחסר הוא. אבל אם היו
13 לה שלש ידים, או יד אחת - מתרת; לפיכך אם נחתך היד
14 שלה, מתרת. נחתך הרגל - מן הארפקה [חיבור העצמות]
15 ולמעלה, טרפה; מן הארפקה ולמטה, מתרת. באיזו
16 ארפקה אמרו? בארפקה שהיא סוף היד הסמוך לגוף.
17 יב. נשבר העצם למעלה מן הארפקה - אם יצא כלו או
18 רבו לחוץ, הרי זה כמי שנחתך ונפל, וטרפה; ואם היה
19 הפשר או העור חופה רב עקבו ורב הקפו של עצם שנשבר
20 - הרי זו מתרת, ואפלו נפל מקצת העצם שנשבר והלך
21 לו. וגידים הרפים, אינן חשובין כבשר.
22 יג. צמת [מקום חיבור] הגידין, הן כבהמה ובחיה למעלה
23 מן העקב במקום שתולין בו הטבחים בהמה; והן
24 שלשה גידים לבנים - אחד עבה, ושנים דקים. ומקום
25 שיתחילו והן קשים ולבנים, עד שישור הלבן מהן ויתחילו
26 להתאדם ולהתרפף - היא צמת הגידים, והיא כארוך שש
27 עשרה אצבעות בשור.
28 יד. ומנזן גידים אלו בעוף, ששה עשר גידים; תחלתן מן
29 הענב שלמטה מאצבע יתרה, עד סוף הרגל שהוא
30 קשקשים קשקשים.
31 טו. בהמה שנחתכו רגליה במקום צמת הגידים, טרפה;
32 ואל תתמה ותאמר: 'ביצד תחתך למעלה מצמת הגידים
33 והיא מתרת, עד שתחתך למעלה מן הארפקה העליונה,
34 כמו שבארנו, ואם תחתך למטה בצמת הגידים, אסורה?'
35 - שבטרפות תחתך מפאן ותחיה, ומפאן ותמות; לא
36 נאסרה בהמה זו מפני שהיא תתוכת רגל ממקום זה, אלא
37 מפני שנחתכו הגידים, שחתכתן מכלל הטרפות, כמו
38 שיתבאר.
39 טז. נטולה ביצד? שלשה אברים הן, שאם נטלו טרפה,
40 ואף על פי שאין בהן דין נקב ולא דין חסרון; ואלו הם:
41 צמת הגידים, והפכד, ולחי העליון.
42 יז. וכבר בארנו, שהבהמה שנחתכו רגליה, וכן העוף,
43 במקום צמת הגידים - לא נעשו טרפה אלא מפני שנחתכו
44 הגידים; לפיכך, אם נחתכו הגידים לבדם, והרגל קיימת -
45 טרפה, שהרי נטלה צמת הגידים.
46 יח. נחתך כבהמה האחד העבה לבדו - מתרת, שהרי

יא. גנבים שגונבין הטלאים ומשליכין אותן לאחורי הדיר
 - אין חוששין להן משום רסוק אברים, מפני שאין
 משליכין אותן אלא בכונה שלא לשמברו. ואם החזירום
 והשליכום לדיר - מחמת יראה, חוששין להן; מחמת
 תשובה, אין חוששין להן; מפני שמתכננין להחזירן
 שלמים, ויזוהרו בהשלכתן.
 יב. שור שהרביצוהו [הריצו אותו] לשחיטה - אף על פי
 שנפל נפילה גדולה שיש לה קול בעת שמפילין אותו, אין
 חוששין לו; מפני שנועץ צפרניו בקרקע, ומתחזק עד
 שמגיע לארץ.
 יג. הכה הבהמה על ראשה והלכה לה המכה כלפי זנבה,
 או על זנבה והלכה לה כלפי ראשה, ואפלו הכה אותה
 במטה על כל השדרה - אין חוששין לה; ואם יש במטה
 חליות חליות - חוששין לה; ואם הגיע ראש המטה
 למקצת השדרה - חוששין לה. וכן אם הכה לרחב
 השדרה - חוששין לה.
 יד. עוף שנחבט על גבי דבר קשה, כגון פרי של חטים
 או קפה של שקדים וכיוצא בהן - חוששין לרסוק אברים;
 ואם נחבט על גבי דבר רך, כגון כסות כפולה והתכן
 והאפר וכיוצא בהן - אין חוששין לו.
 טו. נדבקי כנפיו בדבק בשעת צידה, ונתחבט - אם בכנף
 אחד נאחז, אין חוששין לו; ואם נאחז בשתי כנפיו
 ונתחבט בגופו, חוששין לו.
 טז. נחבט על פני המים - אם שט מלא קומתו ממטה
 למעלה לעמת המים, אין חוששין לו. אבל אם שט
 ממעלה למטה עם הלוח המים - חוששין לו, שמא המים
 הן המוליכין אותו; ואם קדם לתכן או לקש שמהלכין על
 גבי המים - הרי זה שט מחמת עצמו, ואין חוששין לו.
 יז. כל מקום שאמרנו 'אין חוששין לה' - מתר לשחט
 מיד, ואינו צריך לבדק שמא נתרסק אבר. וכל מקום
 שאמרנו 'חוששין לה' - אם שחטה, צריך לבדק כנגד כל
 החלל בלו מקדקד הראש עד הירף: אם מצא בה טרפה
 מן הטרפות שמנינו, או שנתרסק אבר מן האברים
 שבפנים ונפסדה צורתו - הרי זו טרפה. אפלו נתרסק אבר
 מן האברים שאם נטלו בשנה, כגון טחול וכליות - הרי
 זו טרפה; חוץ מבית הרחם - שאם נתרסק, הרי זו מתרת.
 יח. והסימנין [ושט וקנה] אינן צריכין בדיקה בכאן, שאין
 הנפילה ממעכת אותן.
 יט. נפלה מן הגג ולא עמדה - אסור לשחט אותה, עד
 שתשקה מצת לעת; ואם שחטה בתוך זמן זה, הרי זו
 טרפה. וכששוחט אותה אחר מצת לעת, צריכה בדיקה
 כמו שבארנו.
 כ. וכן מי שדירס ברגלו על העוף, או שדירסתו בהמה, או
 שטרפו לפתל, והרי הוא מפרס - משהין אותו מצת
 לעת; ואחר כך שוחטין אותו, ובודקין אותו כדרך
 שבארנו.
 כא. סימנין שנולדלו רבן - טרפה, ואפלו שלא מחמת

1 העור לארכו, או נקב - מתרת. וכן אם נשברה השדרה,
 2 ולא נפסק החוט שלה, או נתמעף המה שבתוך החוט,
 3 ונתנדנד - הואיל ועורו קיים, הרי זו מתרת.
 4 ב. המרף המה ונשפף כמים או פדונג שנמוס, עד שימצא
 5 החוט כשמעמידו אינו עומד - הרי זו טרפה; ואם אינו
 6 יכול לעמד מפני כבדו, הרי זו ספק אסורה.
 7 ג. עד היכן הוא חוט השדרה? תחלתו מחוץ לפולין
 8 שבתחלת הערף, עד סוף פרשה שניה, שלא ישאר אחריה
 9 אלא פרשה שלישית הסמוכה לתחלת האליה.
 10 ד. ושלש פרשיות אלו, הן שלשה עצמות דבוקין זה בזה
 11 למטה מחליות של שדרה; וחוט השדרה בעוף, עד בין
 12 האגפים. אבל למטה ממקומות אלו - אין משגיחין על
 13 החוט הנמשך לשם, בין שנפסק עורו בין שנמרף המה.
 14 ה. קרועה כיצד? בשר החופה את רב הכרש, והוא
 15 המקום מן הבטן שאם יקרע יצא הכרש - אם נקרע בשר
 16 זה, טרפה; אף על פי שלא הגיע הקרע לכרש עד
 17 שנראית, אלא כיון שנקרע רב עבי הכרש הזה, או נטל -
 18 טרפה. וכמה שעור הקרע בארץ? ארץ טפח; ואם היתה
 19 בהמה קטנה ונקרע רב ארץ הכרש החופה את הכרש -
 20 אף על פי שאין בארץ הקרע טפח - טרפה, הואיל ונקרע
 21 רבה.
 22 ו. נקדר [נחתך] הכרש הזה בעגול, או בארץ - אם היה
 23 יתר מקסלע, והוא כדי שיכנס בו שלשה גרעיני תמרה זו
 24 בצד זו בדחק - הרי זו טרפה; שאם ימתח קרע זה, יעמד
 25 על טפח.
 26 ז. בהמה שנפשט העור שעליה בלו, בין שנקרע ביד או
 27 בחלי, ונמצא בשר בלא עור - הרי זו טרפה, וזו היא
 28 הנקראת 'גלונדה'. ואם נשאר מן העור רחב סלע על פני
 29 כל השדרה, ורחב סלע על הטבור, ורחב סלע על ראשי
 30 אבריה - הרי זו מתרת; ואם נטל כרחב סלע מעל כל פני
 31 השדרה, או מעל הטבור, או מעל ראשי אבריה, וישאר כל
 32 העור קיים - הרי זה ספק, וינראה לי שמתיירין אותה.
 33 ח. נפולה כיצד? הרי שנפלה בהמה ממקום גבוה
 34 שגובהו עשרה טפחים או יתר, ונתרסק אבר מאבריה -
 35 הרי זו טרפה. וכיצד הוא הרסוק? שיתרוצץ האבר ויהלם
 36 מחמת הנפילה, עד שתפסד צורתו ותארו - אף על פי
 37 שלא נקב, ולא נסדק, ולא נשבר - הרי זו טרפה. וכן אם
 38 הכה אותה באבן או במטה, ורצץ אבר מאבריה - טרפה.
 39 באיזה אברים אמרו? באברים שבחלל הגוף.
 40 ט. בהמה שנפלה מן הגג - אם הלכה, אין חוששין לה;
 41 ואם עמדה ולא הלכה, חוששין לה. קפצה מחמת עצמה,
 42 אין חוששין לה; הניחה למעלה, ומצאה למטה - אין
 43 חוששין לה שמא נפלה.
 44 י. זכרים המנגחים זה את זה, אין חוששין להן; נפלו
 45 לארץ, חוששין להן. וכן בהמה שהיתה מגררת ורגליה -
 46 אין חוששין לה שמא נתרסקו אבריה, או שמא נפסק
 47 החוט של שדרה.

מתוך מהדורת חזק

47 שנתבארו בחבור זה: (א) דרוסה; (ב) נקב תרביץ הושט; 48
 (ג) נקב קרום של מוח; (ד) נתמסמס המוח עצמו; (ה) נקב 49
 הלב לבית חללו; (ו) נקב קנה הלב; (ז) נקבה המרה; 50
 (ח) נקבו קני הכבד; (ט) נקבה הקבה; (י) נקב הפרש; 51
 (יא) נקב המסוס; (יב) נקב בית הכוסות; (יג) נקבו מעיה; 52
 (יד) נצאו המעים לחוץ, ונהפכו; (טו) נקב הטחול בעביו; 53
 (טז) חסרה המרה; (יז) נמצאו שתי מרות; (יח) חסרה 54
 הקבה; (יט) נמצאו שתי קבות; (כ) חסר הפרש; 55
 (כא) נמצאו שני פרשים; (כב) חסר המסוס; (כג) נמצאו 56
 שני מסוסים; (כד) חסר בית הכוסות; (כה) נמצאו שני 57
 בתי כוסות; (כו) חסר אחד מן המעים; (כז) נמצאו שני 58
 בני מעים; (כח) נקבה הראה; (כט) נקב הקנה למטה, 59
 במקום שאינו ראוי לשחיטה; (ל) נקב סמפון מסמפוני 60
 ראה, אפלו לחברו; (לא) נאטס מקום מן הראה; 61
 (לב) נמוק סמפון מסמפוני הראה; (לג) נמצאת לחה 62
 סרוחה בראה; (לד) נמצאו בה מים סרוחין; (לה) נמצאו 63
 בה מים עכורין; (לו) נתמסמסה הראה; (לז) נשתנו 64
 מראיה; (לח) נהפך הושט במראיו; (לט) חסרה הראה 65
 ממנין האונות; (מ) נתחלפו האונות; (מא) הותרו האונות 66
 מגבה; (מב) נסרכה אונה לאונה שלא בסדרן; 67
 (מג) נמצאת הראה בלא חתוך אוננים; (מד) חסר מקצת 68
 הראה; (מה) יבש מקצת גופה; (מו) נמצאת הראה נפוחה 69
 ועומדת; (מז) צמקה הראה מפתח אדם; (מח) חסרה רגל, 70
 בין מתחלת בריחה בין שנחתה; (מט) או שהיתה יתרה 71
 רגל; (נ) נטלה צמת הגידים; (נא) נטלה הכבד; (נב) נטל 72
 לחי העליון; (נג) פליה שהקטינה ביותר; (נד) פליה 73
 שלקתה; (נה) פליה שנמצאת בה לחה; (נו) פליה 74
 שנמצאו בה מים עכורין, אף על פי שאינם סרוחין; 75
 (נז) פליה שנמצאו בה מים סרוחין; (נח) נפסק חוט 76
 השדרה; (נט) נמרף מוח חוט השדרה, ונתמסמס; 77
 (ס) נקרע רב הבשר החופה את הפרש; (סא) נגלד העור 78
 שעליה; (סב) נתרסקו אבריה מנפילה; (סג) נדלדלו 79
 הסימנים; (סד) נשתברו רב צלעותיה; (סה) נעקרו רב 80
 צלעותיה; (סו) נעקרה צלע אחת בחליטה; (סז) נעקרה 81
 חליה אחת; (סח) נשטט הירף מעקרו; (סט) חסרה 82
 הגלגלת כסלע; (ע) נחבס רב הגלגלת, ונתרוצץ. 83
 י. אלו השבעים חלי שאוסרין את הבהמה ואת החיה 84
 משום טרפה, כבר נתבאר כל אחד מהן ומשפטיו. וכל 85
 שאפשר מהן שימצא בעוף באכרין המצויין לעוף 86
 בבהמה, דינו בבהמה ובעוף אחד הוא - חוץ מטרפות 87
 שבפליה, ושבטחול, ושבאונות הראה; מפני שהעוף אין 88
 לו חתוך אונות בבהמה; ואם ימצא, אין לו מנין דויע. 89
 וטחול העוף עגל כמו ענב, ואינו בטחול בבהמה; וטרפות 90
 שבפליה ושבטחול - לא מנו אותן חכמים בבהמה כדי 91
 שיהיה כנגדן בעוף, ולפיכך לא נתנו לכליה שהקטינה 92
 שיעור בעוף. וכן כל פיוצא בזה. 93
 יא. ושתי טרפות יש בעוף, יתר על הבהמה, ואף על פי

1 נפילה; וכן אם נתקפלו, שהרי אינן ראויין לשחיטה. אבל 2
 אם נפרק רב תרביץ הושט מן הלחי - הרי זו מתרת; שאין 3
 התרביץ ראוי לשחיטה, כמו שבארנו.

פרק י

4
 5 א. שבורה כיצד? הוא שישתברו רב צלעותיה; וצלעות 6
 הבהמה, הן אחת עשרה מכאן ואחת עשרה מכאן. 7
 נשתברו שש מכאן ושש מכאן, או אחת עשרה מכאן 8
 ואחת מכאן - טרפה; והוא שישתברו מחצין של מול 9
 השדרה.

10 ב. נשתברו שש מכאן ושש מכאן - אם היו צלעות 11
 גדולות שיש בהן מוח, טרפה; ואם לאו, אף על פי שהן 12
 רב, ואף על פי שנשתברו כלפי השדרה - מתרת. וכן אם 13
 נעקרו רב צלעותיה, טרפה; ואם נעקרה אפלו צלע אחת, 14
 וחצי חליטה עמה שהצלע תקועה בה - הרי זו טרפה. וכן 15
 אם נעקרה מן השדרה חליה אחת - אפלו היתה מן 16
 החליות שלמטה מן הכסלים שאין בהן צלעות, הרי זו 17
 טרפה.

18 ג. בהמה שנשטט הירף שלה מעקרו, ויצא מן הכף - אם 19
 נתאכלו ניביו, והן היתרות שבצעם הכף שיוצאות על 20
 הצעם הנזכר ואומות אותו - הרי זו טרפה; ואם לא 21
 נתאכלו, מתרת.

22 ד. וכן בעוף, אם נשטט ירכו - טרפה. נשטט כנפו מעקרו 23
 - חוששין שמא נקבה הראה שלו; ולפיכך בודקין אותה, 24
 ואחר כך יאכל. ובהמה שנשטטה ידה מעקרה - מתרת, 25
 ואין חוששין לה.

26 ה. גלגלת בהמה או חיה שנטל ממנה כסלע - אף על פי 27
 שלא נקב הקרום, טרפה; ואם נקבה נקבים שיש בהן 28
 חסרון, כלן מצטרפין לכסלע.

29 ו. וכן גלגלת שנחבס [נמער] רב גבהה ורב הקפה - 30
 טרפה, אף על פי שהקרום שלם ולא חסר ממנה כלום. 31
 נחבס רב גבהה ויהי רב הקפה קיים, או שנחבס רב הקפה 32
 ויהי רב גבהה קיים - הרי זו ספק; ויראה לי שאוסרין 33
 אותה.

34 ז. עוף של מים, כגון אוזין - אם נקב עצם גלגלתו, אף 35
 על פי שלא נקב קרום של מוח, טרפה; מפני שקרומו רך. 36
 עוף היבשה שהפתו חלדה על ראשו, או שנגף באבן או 37
 בעץ - מניח ידו בצד הנקב ונועץ, או מכניס ידו לתוך פיו 38
 ודוחק למעלה: אם יצא המוח מן הנקב - בידוע שנקב 39
 הקרום, וטרפה; ואם לאו, מתר.

40 ח. בהמה שאחזה דם, או שהיתה מעשנת, או מצננת, או 41
 שאכלה סם שהורג את הבהמה, או ששתת מים הרעים - 42
 הרי זו מתרת; אכלה סם שהורג את האדם, או שנשכה 43
 נחש וכיוצא בו - מתרת משום טרפה, ואסורה משום 44
 סכנת נפשות.

45 ט. נמצאו כל הטרפות המנויות כשיפרטו, ואפשר 46
 שימצאו בבהמה וחייה - שבעים; ואלו הן, על סדר

הפכר - חוששין לה שמה נקבה וצריכה בדיקה; וכן אם
נמצא בה אבעבוע מלא לחה - חוששין שמה נקב סמפון
שמתחין, וצריך בדיקה.
ו. מן הדין היה על דרך זו, שאם נמצאת הראה תלויה
בסרכות כמו חוטין - אם היו מן האם של ראה ולדפן,
או שהיו ללב או לטרפוש הפכר - שחוטכין את הסרכה,
ומוציין את הראה, ונופחין אותה בפושין: אם נמצאת
נקובה, טרפה; ואם לא נתפצצ המים, הרי היא שלמה,
ומתרת, וסרכא זו לא היתה במקום נקב, או שמה נקב
קרום העליון בלבד. ומעולם לא ראינו מי שהורה כך, ולא
שמענו מקום שעושין בו כך.
ז. ואף על פי שאלו הן הדברים הנראין מדברי חכמי
תלמוד, המנהג הפשוט בישראל כך הוא - כששוחטין את
הבהמה או את החיה, קורעין את הטרפוש של כבד,
ובודקין את הראה במקומה: אם לא נמצאת תלויה בסרכא,
או שנמצאת סרכא מאון מאוני ראה ולבשר במקום
רביצתה, בין בשר שבין הצלעות בין בשר שבחזה, או
שנמצאת סרכא מאון לאון על הסדר, או מן האם לאון
הסמוכה לה - הרי אלו מתירין אותה.
ח. ואם נמצא חוט יוצא מן האם של ראה לאיזה מקום
שימש, ואפלו היה כחוט השערה - אוסרין אותה.
ט. וכן אם היה מן הראה חוט משוף ללב, או לטרפוש
הפכר, או לכיס הלב, או לנרדה - בין שהיה החוט מן האם
של ראה, בין שהיה מן האון, ואפלו היה כחוט השערה -
אוסרין אותה. וכן ורדה שנמצאת דבוקה בכיסה, או חוט
יוצא ממנה לכיסה - אוסרין אותה. וחוט היוצא מאון לאון
שלא על הסדר (אפילו במקום רביצתה, או על הסדר שלא
במקום רביצתה), אוסרין אותה.
י. יש מקומות, שמנהגם אם מצאו סרכא מן האון לבשר
ולעצם שבצלעות, והסרכא דבוקה בשתינתן - אוסרין
אותה. ואבא מרי זצ"ל, מן האוסרין; ואני, מן המתירין.
ומעוט מקומות מתירין אפלו נדבקה בעצם לבדו; ואני
אוסר.
יא. ויש מקומות שנופחין את הראה, שמה יש בה נקב;
ורב המקומות אין נופחין, שהרי לא נולד דבר שגורם
לחשש. ומעולם לא נפחנו ראה בספרד ובמערב, אלא אם
נולד לנו דבר שחוששין לו.
יב. ודברים אלו פלן - אינן על פי הדין, אלא על פי
המנהג, כמו שבארנו. ומעולם לא שמענו במי שבדק עוף,
אלא אם נולד לו חשש.
יג. מי ששחט את הבהמה, וקרע את הבטן, וקדם שיבדק
את הראה בא פלב או גוי, ונטל את הראה והלך לו - הרי
זה מתרת; ואין אומרים: 'שמה נקובה היתה הראה, או
שמה דבוקה היתה' - שאין מחזיקין אסור; אלא הרי זו
בחזקת היתר, עד שידע כמה נטרפה. וכשם שאין חוששין
לקרום מת וילשדרה וכיוצא בהן, כך לא נחוש לראה
שאבדה. ואין בזה מנהג; שדבר שאינו מצוי, אין בו מנהג.

יש לה אותן האברים; ואלו הן: עוף שנשמתו מראי בני
מעיו מחמת האור, ועוף המים שנקב עצם ראשו.
יב. ואין להוסיף על טרפות אלו כלל; שכל שיארע
לבהמה או לחיה או לעוף חוץ מאלו שמנו חכמי הדורות
הראשונים, והסכימו עליהן בתי דיני ישראל - אפשו
שמתה, ואפלו נודע לנו מדרך הרפואה שאין סופה
לחיות.
יג. וכן אלו שמנו ואמרו שהן טרפה, ואף על פי שיראה
מדרך הרפואה שבידינו שמקצתן אינן ממתין, ואפשו
שמתה מהן - אין לה אלא מה שמנו חכמים, שנאמר:
"על פי התורה אשר יורוד".
יד. כל טבח שידוע הטרפות האלו, והרי הוא בחזקת
פשוט - מתר לו לשחט ולבדק לעצמו ולמכר, ואין בזה
חשש; שעד אחד נאמן באסורין, בין יש לו הנזה בעדותו
בין אין לו. וכבר בארנו, שאין לזקחין בשר מטבח
ששחט ובודק לעצמו בחוצה לארץ, או בארץ ישראל
בזמן הזה, אלא אם כן היה ממחה. ואם יצאת טרפה
מתחת ידו - מנדין אותו, ומעבירין אותו; ואינו חוזר
לכשרותו עד שילך למקום שאין מפירין אותו, ויחזיר
אבדה בדבר חשוב, או יוציא טרפה לעצמו במקום חשוב.

פרק יא

א. כל בהמה או חיה או עוף שנולד בהן ספק טרפה
מטרפות אלו - כגון בהמה שנפלה ולא הלכה, או
שנטרפה ביד חיה ואין ידוע אם האדים הבשר כנגד בני
מעים או לא האדים, או שנחבסה גלגלתה ואין ידוע אם
רבה או מעוטה, וכיוצא בדברים אלו - אם היה זכר ושהה
שנים עשר חדש, הרי זו בחזקת שלמה כשאר כל
הבהמות; ואם היתה נקבה, עד שתלד. ובעוף - בזכר,
שנים עשר חדש; ובנקבה, עד שתלד כל הביצים של
טעינה הראשונה, ותטען טעינה שניה ותלד.
ב. ואסור למכר ספק טרפה זו לגוי בתוך זמן זה, שמה
מכרנה לישראל.
ג. כל בהמה חיה ועוף בחזקת בריאין הן, ואין חוששין
להן שמה יש בהן טרפה. לפיכך, כשישחטו שחיטה
כשרה, אינן צריכין בדיקה שמה יש בהן אחת מן
הטרפות, אלא הרי הן בחזקת היתר - עד שידע להן דבר
שחוששין לו, ואחר כך בודקין על אותו דבר בלבד.
ד. כיצד? כגון שנשמת הגף של עוף, בודקין את הראה
שמה נקבה; נפלה הבהמה, בודקין אותה שמה נטרסקו
אברה; נתרופץ עצם הראש, בודקין שמה נקב קרום של
מח; הפה אותה קוצ או נזק בה מח או רמח וכיוצא בהן
ונכנס לחללה, חוששין לה, וצריכה בדיקה כנגד כל
החלל, שמה נקב אחד מן האברים שתטורף בנקבתה. וכן
כל כיוצא בזה.
ה. לפיכך, ראה שהעלת צמחין, או שנמצאו סרכות, כמו
חוטין תלויין ממנה ולדפן, או שהיו ללב או לטרפוש

מתוך מהדורת חזק

ביום אחד. ונוהג בכלאים. כיצד? צבי שבא על העז, ושחט העז ובנה - לוקה. אבל עז הבא על הצביה - אסור לשחט אותה ואת בנה, ואם שחט אינו לוקה; פרה ובנה אסרה תורה, לא צביה ובנה.

ט. היתה בת הצביה הזאת נקבה, וילדה בן, ושחט את הנקבה בת הצביה ואת בנה - לוקה; וכן פלאים הבא ממין כבש וממין עז, בין מכבש עם העז, בין מעז עם הכבשה - לוקה משום אותו ואת בנו.

י. מתר לשחט את המעברה - עבר, אבר מאמו הוא. ואם יצא העבר חי אחר שחיטתה, והפרים [נעמד] על הקרקע - אין שוחטין אותו ביום אחד; ואם שחט, אינו לוקה.

יא. אסור אותו ואת בנו נוהג בנקבות, שזה בנה ודאי. ואם נודע שזה הוא אביו ודאי - אין שוחטין שניהן ביום אחד; ואם שחט - אינו לוקה, שהדבר ספק אם נוהג בזכרים או אינו נוהג.

יב. השוחט את הפרה, ואחר כך שחט שני בניה - לוקה שתי מלקיות; שחט שני בניה, ואחר כך שחטה - לוקה אחת; שחטה ואת בתה ואת בן בתה - לוקה שתיים; שחטה ואת בן בתה, ואחר כך שחט את הבת - לוקה אחת; בין הוא בין אחר.

יג. שנים שלקחו שתי בהמות, זה האם וזה הבת, ובאו לדין - זה שלקח ראשון, ושחט ראשון; והשני ימתין למחר. ואם קדם השני ושחט, זכה; וימתין הראשון עד למחר.

יד. ובארבעה פרקים בשנה, המוכר בהמה לחברו צריך להודיעו ולומר לו: 'כבר מכרתי בתה או אמה לאחר שישחטנה' - כדי שימתין זה האחרון, ולא ישחט עד למחר; ואלו הן: ערב יום טוב האחרון של חג, וערב יום טוב הראשון של פסח, וערב עצרת, וערב ראש השנה. טו. במה דברים אמורים? בשראה זה שלקח באחרונה נחפו לקנות, והיה בסוף היום - שחזקתו שהוא שוחט עתה; אבל אם היה רוח ביום, אינו צריך להודיעו - שמה לא ישחט אלא למחר.

טז. והמוכר את האם לחתן, ואת הבת לפלה - צריך להודיעו, שנדאי ביום אחד שוחטין. וכן כל פיוצא בזה. יז. יום אחד האמור באותו ואת בנו, היום הולך אחר הלילה. כיצד? הרי ששחט ראשון בתחלת ליל רביעי, לא ישחט השני עד תחלת ליל חמישי; וכן אם שחט הראשון בסוף יום רביעי קדם בין השמשות, שוחט השני בתחלת ליל חמישי. שחט ראשון בין השמשות של ליל חמישי, לא ישחט השני עד ליל ששי; ואם שחט ביום חמישי, אינו לוקה.

פרק יג

א. הלוקח את על הבנים, ושחטן - הבשר מתר באכילה;

יד. בא הגוי או הישראלי והוציא את הראה קדם שתבדק, והרי היא קנמת - נופחין אותה, ואף על פי שאין אנו יודעין אם היא שם צמחים או לא היא; מפני פשוט המנהג.

טו. יש מקומות, שאם ימצאו סרכות מדלדלות מן הראה - אף על פי שאינן דבוקות לא לדפן ולא למקום - אוסרין אותה. ודבר זה הפסד גדול הוא, ואבוד לממונם של ישראל. ומעולם לא נהגו זה בצרפת ולא בספרד, ולא נשמע זה במערב. ואין ראוי לנהג במנהג זה, אלא נופחין אותה בלבד - אם נמצאת שלמה מן הנקב, הרי זו מתרת.

יום רביעי כ"ג ניסן ה'תשע"ד

פרק יב

א. השוחט אותו ואת בנו ביום אחד - הבשר מתר באכילה, והשוחט לוקה, שנאמר: "אתו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד". ואינו לוקה אלא על שחיטת האחרון; לפיכך אם שחט אחד משניהן, ובא חברו ושחט את השני - חבירו לוקה.

ב. אסור אותו ואת בנו - נוהג בכל מקום ובכל זמן, בחלין ובמקדשין, בין מקדשין הנאכלין בין מקדשין שאינן נאכלין; לפיכך, הראשון ששחט בעזרה והשני בחוץ, או הראשון בחוץ והשני בעזרה - בין שהיו שניהן חלין או שניהן קדשים, בין שהיה אחד מהן חלין ואחד קדשים - זה ששחט אחרון, לוקה משום אותו ואת בנו. ג. אין אסור אותו ואת בנו נוהג אלא בשחיטה בלבד, שנאמר: "לא תשחטו" - בשחיטת שניהן הוא האסור; אבל אם נחר הראשון או נתגבל בידו, מתר לשחט השני. וכן אם שחט הראשון ונחר השני, או נתגבל בידו - פטור. ד. חרש שוטף וקטן ששחטו בינו לבין עצמן את הראשון - מתר לשחט את השני אחריו, שאין שחיטתן שחיטה. ה. השוחט את הראשון, והרי הוא ספק נבלה - אסור לשחט השני; ואם שחט, אינו לוקה;

ו. שחיטה שאינה ראויה לאכילה, שמה שחיטה. לפיכך, ראשון ששחט חלין בעזרה או טרפה או שור הנסקל ועגלה ערופה ופרה אדמה, או ששחט לעבודה זרה, ובא האחרון ושחט את השני - הרי זה לוקה. וכן אם שחט הראשון את האחד, ובא האחרון ושחט השני, והרי הן חלין בעזרה או שור הנסקל ועגלה ערופה או פרה אדמה - הרי זה לוקה.

ז. שחטו לעבודה זרה - פטור משום אותו ואת בנו, שהרי נתחייב בנפשו; ואם התרו בו משום אותו ואת בנו ולא התרו בו משום עבודה זרה - לוקה.

ח. אין אסור אותו ואת בנו נוהג אלא בבמה שהורה בלבד, שנאמר: "ושור או שה - אתו ואת בנו לא תשחטו

46 והאם רובצת על הזכר - הרי זה לא יקח; ואם לקח,
47 ישלח; ואם לא שלח, אינו לוקה.
48 טו. היתה יושבת בין האפרוחים או בין הביצים, ואינה
49 נוגעת בהן - פטור מלשלח; וכן אם היתה בצד הקן,
50 וכנפיה נוגעות בקן מצדו - פטור מלשלח.
51 טז. היתה על שני בדי אילן, והקן ביניהן - רואין: כל
52 שאילו ינטלו הפדין תפל על הקן, חייב לשלח.
53 יז. היתה רובצת על אפרוח אחד, או על ביצה אחת -
54 חייב לשלח. המוצא קן על פני המים, או על גבי בעלי
55 חיים - חייב לשלח; לא נאמר "אפרוחים או ביצים" ולא
56 נאמר "בכל עץ או על הארץ", אלא שדבר הכתוב בהנה.
57 יח. אסור לזכות בביצים כל זמן שהאם רובצת עליהן;
58 לפיכך, אפילו היתה רובצת על הביצים או על האפרוחים
59 בעליהן ושוככו - אינן מזמנין, ולא קנתה לו חצרו; כשם
60 שאינו יכול לזכות בהן לאחרים, כך לא תזכה לו חצרו
61 בהן; ולפיכך חייב לשלח.
62 יט. אסור לטל אם על הבנים, ואפילו לטהר בהן את
63 המצרע שהיא מצוה. ואם לקח, חייב לשלח; ואם לא
64 שלח, לוקה - שאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה, ולא
65 עשה דוחה עשה.
66 כ. המקדיש עוף לבדק הבית, ופרח מידו והרי הוא
67 מפירו, ומצאו רובץ על האפרוחים או על הביצים - לוקח
68 הפל, ומביאן לידי גזר; שאין שלוח האם נוהג
69 במקדשין, שנאמר: "ואת הבנים תקח לך", ואין אלו שלו.
70 כא. עוף שהרג את הנפש - פטור מלשלח, מפני שהוא
71 מצוה להביאו לבית דין לדון אותו.

פרק יד

72 א. מצות עשה לכסות דם שחיטת חיה טהורה ועוף
73 טהור, שנאמר: "אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל,
74 ושפף את דמו, וכסהו בצפר"; לפיכך חייב לברך קדם
75 שיכסה: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו
76 במצוותיו, וצונו על פסוי הדם'.
77 ב. פסוי הדם נוהג במקדש ובשאינו מקדש; לא נאמר "אשר
78 יצוד" אלא בהנה. ונוהג בחלין ואינו נוהג במקדשין, בין
79 קדשי מזבח בין קדשי בדק הבית; ואם עבר ושחטן, אינו
80 חייב לכסות.
81 ג. שחט חיה או עוף ואחר כך הקדישן או הקדיש את
82 הדם - חייב לכסות.
83 ד. כלאים הבא מבהמה וחיה, וכן בריה שהיא ספק
84 בהמה או חיה - צריך לכסות, ואינו מברך. השוחט
85 לחולה בשבת, חייב לכסות לאחר השבת; וכן השוחט
86 כלאים או ספק ביום טוב, מכסה דמו לאחר יום טוב.
87 ה. השוחט עופות ומיני חיה במקום אחד - מברך ברכה
88 אחת, וכסוי אחד לכלן.
89

1 ולוקה על שחיטת האם, שנאמר: "לא תקח האם על
2 הבנים". וכן אם מתה קדם שישלחנה, לוקה. ואם שלחה
3 אחר שלקחה, פטור.
4 ב. וכן כל מצות לא תעשה שנתקנה לעשה - חייב לקיים
5 עשה שבה; ואם לא קימו, לוקה.
6 ג. בא אחד וחטף האם מידו ושלחה, או שברחה מתחת
7 ידו שלא מדעתו - לוקה, שנאמר: "שלח תשלח" - עד
8 שישלח מעצמו, והרי לא קיים עשה שבה.
9 ד. נטל אם על הבנים, וקצץ אגפיה כדי שלא תעורר,
10 ושלחה - מפני אותו מפת מרדות; ומשקה אותה אצלו
11 עד שיגדלו כנפיה, ומשלחה. ואם מתה קדם לזה, או
12 ברחיה ואברה - לוקה, שהרי לא קיים עשה שבה.
13 ה. וכיצד משלח האם? אחז בכנפיה ומפריחה. שלחה
14 וחררה ושלחה וחררה, אפילו ארבעה וחמשה פעמים - חייב
15 לשלח, שנאמר: "שלח תשלח".
16 ו. האומר: 'הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים' -
17 חייב לשלח האם, שנאמר: "שלח תשלח את האם".
18 ז. לקח את הבנים והחזירן לקן, ואחר כך חזרה האם
19 עליהן - פטור מלשלח. שלח את האם, וחררה וצד אותה
20 - הרי זה מתר; לא אסרה תורה אלא לצוד אותה והיא
21 אינה יכולה לפרח, בשביל הבנים שהיא מרחפת עליהן
22 שלא ילקחו - שנאמר: "והאם רבצת על האפרוחים";
23 אבל אם הוציאה מתחת ידו, וחררה וצדה - מתר.
24 ח. שלוח האם אינו נוהג אלא בעוף טהור שאינו מזמן,
25 כגון יוני שובך ועלזה ועופות שקננו בפרדס - שנאמר:
26 "פי יקרא קן צפור לפניך"; אבל המזמן, כגון אדווין
27 ותרגולין ויונים שקננו בבית - אינו חייב לשלח.
28 ט. היו אפרוחין מפריחין שאינן צריכין לאמן, או ביצים
29 מוזרות [חריגות] - אינו חייב לשלח; היו האפרוחין
30 טרפות - הרי אלו בביצים מוזרות, ופטור מלשלח.
31 י. זכר שמצאו רובץ על הקן, פטור מלשלח; עוף טמא
32 רובץ על ביצי עוף טהור, או עוף טהור רובץ על ביצי
33 עוף טמא - פטור מלשלח.
34 יא. היתה רובצת על ביצים שאינן מינה, והן טהורין -
35 הרי זה משלח; ואם לא שלח, אינו לוקה. היתה האם
36 טרפה, חייב לשלחה.
37 יב. שחט מקצת סימנין בתוך הקן קדם שיקחנה, חייב
38 לשלח; ואם לא שלח, אינו לוקה.
39 יג. היתה מעפצפת - אם כנפיה נוגעות בקן, חייב לשלח;
40 ואם לאו היו נוגעות, פטור מלשלח. היתה מטלית או
41 כנפים חוצצות בין כנפיה ובין הקן, הרי זה משלח; ואם
42 לא שלח, אינו לוקה.
43 יד. היו שני סדרי ביצים, וכנפיה נוגעות בסדר העליון,
44 או שהיתה רובצת על ביצים מוזרות, ותחתיהן ביצים
45 יפות, או שהיתה אם על גבי אם, או שהיה הזכר על הקן

48 בריף רחמנא דסייען. נגמר ספר חמישי, בעזרת שדי.
49 ומנן פרקים של ספר זה, שלשה וחמשים: הלכות
50 אסורי ביאה, שנים ועשרים פרקים; הלכות מאכלות
51 אסורות, שבעה עשר פרקים; הלכות שחיטה, ארבעה
52 עשר פרקים.

יום חמישי כ"ד ניסן ה'תשע"ד

בשם ה' אל עולם.

נדבות פי רצה נא ה', ומשפטיך למדני.

ספר ששי והוא ספר הפלאה

57 הלכותיו ארבע, וזה הוא סדורן: הלכות שבועות,
58 הלכות נדרים, הלכות נזירות, הלכות ערכים וחרמין.

הלכות שבועות

59 יש בכללן חמש מצוות - אחת מצות עשה, וארבע
60 מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שלא לשבע
61 בשמו לשקר; (ב) שלא לשא את שמו לשוא; (ג) שלא
62 לכפר בפקדון; (ד) שלא לשבע על כפירת ממו; (ה)
63 (ה) לשבע בשמו באמת. ובאור מצוות אלו - בפרקים
64 אלו.

פרק א

66 א. ארבעה מיני שבועות הן - שבועת בטוי, ושבועת שוא,
67 ושבועת הפקדון, ושבועת העדות. שבועת בטוי, היא
68 שנאמרה בתורה: "או נפש כי תשבע לבטא בשפתיים
69 להרע או להטיב"; והיא נחלקת לארבעה חלקים - שתיים
70 להבא, ושתיים לשעבר, כגון שנשבע על דבר שעבר
71 שנעשה או שלא נעשה, ועל דבר שעתידי להיות שנעשה
72 וְשִׁלָּא יַעֲשֶׂה.

73 ב. ואין שבועת בטוי נוהגת אלא בדברים שאפשר לו
74 לעשותן, בין להבא בין לשעבר. כיצד לשעבר? 'שאכלתי',
75 או 'שזרקתי אבן לים', או 'שדבר פלוני עם פלוני', או
76 'שלא אכלתי', או 'שלא זרקתי אבן לים', או 'שלא דבר
77 פלוני עם פלוני'; וכיצד להבא? 'שאכל', או 'שאזרק אבן
78 לים', או 'שלא אכל', או 'שלא אזרק אבן לים'; הרי אלו
79 שתיים לשעבר ושתיים להבא.

80 ג. נשבע על אחת מארבע מחלקות אלו והחליף - כגון
81 שנשבע שלא יאכל ואכל, או 'שאכלתי' והוא לא אכל -
82 הרי זו שבועת שקר; ועל זה וכיוצא בו נאמר: "לא
83 תשבעו בשמי לשקר". ואם נשבע לשקר - במזיד, לוקה;
84 בשוגג, מביא קרבן עולה ויורד, שנאמר: "ונעלם ממנו,
85 והוא ידע ואשם".

86 ד. שבועת שוא נחלקת לארבע מחלקות: האחת, שנשבע
87 על דבר הידוע שאינו כן. כיצד? כגון שנשבע על האיש
88

1 ו. דם שנתערב במים - אם יש בו מראה דם, חייב לכסות;
2 ואם לאו, פטור מלכסות. נתערב ביין או בדם בהמה,
3 רואין אותו כאלו הן מים: אם אפשר שיראה מראה הדם
4 שחייב לכסותו פשעור זה אלו היה מים, חייב לכסות הכל;
5 ואם לאו, פטור מלכסות.

6 ז. פסחו ונתגלה - אינו חייב לכסותו פעם שניה. פסחו
7 הרוח, אינו צריך לכסות; חזר ונתגלה אחר שפסחו הרוח,
8 חייב לכסות.

9 ח. דם הנותן ושלל הסבין - אם אין שם דם אלא הוא,
10 חייב לכסותו.

11 ט. שחט ונבלע הדם בפרקע - אם רשומו נכר, חייב
12 לכסות; ואם אין רשומו נכר - הרי זה כמי שפסחו הרוח,
13 ופטור מלכסות.

14 י. אין חייב בכסוי אלא על דם שחיטה הראויה לאכילה,
15 שנאמר: "אשר יאכל"; לפיכך, השוחט ונמצאת טרפה,
16 או השוחט חלין בעזרה, או השוחט חיה או עוף שנגמר
17 דינו לסקילה, והשוחט ונתגבלה בידו - פטור מלכסות.
18 וכן חרש שוטה וקטן ששחטו בין לבין עצמן, אינן חייבין
19 לכסות דם שחיטתן.

20 יא. במה מכסין? מכסין בעפר, בסיד, ובגבסים, בזבל
21 דק, ובחול דק שאין היוצר צריך לכתשו, ובשחיקת אבנים
22 וחרשים, ובנערת של פשתן דקה, ובנסרת חרשים [נגרים]
23 דקה, ובלבנה וחרסית [טיט] ומגופה שכתשה; שכל אלו
24 מין עפר הן. אבל אם כפה עליו כלי, או פסחו באבנים -
25 אין זה כסוי, שנאמר: "בעפר".

26 יב. לפיכך אין מכסין בזבל גס, ובחול גס, וקמח וסובין
27 ומורסן, ושחיקת כלי מתכות - לפי שאין אלו מין עפר;
28 חוץ משחיקת הנהב בלבד שמכסין בה, מפני שאנקרא
29 'עפר', שנאמר: "ועפרת זהב לו", ונאמר: "עד אשר דק
30 לעפר".

31 יג. מכסין בשיחור, והוא פית הכבשן, ובכחל [צבע
32 איפור], ובנקרת הפסילים [פסולת ריחיים], ובאפר, בין
33 אפר עצים בין אפר בגדים, אפלו אפר בשר שנשרף -
34 שהרי נאמר: "מעפר שרפת החטאת"; ומתר לכסות בעפר
35 עיר הנדחת.

36 יד. השוחט צריך שיתן עפר למטה, ואחר כך ישחט,
37 ואחר כך יכסה בעפר; אבל לא ישחט בכלי ויכסה בעפר.
38 טו. ומי ששחט - הוא שיכסה, שנאמר: "ושפף וכסה";
39 ואם לא פסחו, וראהו אחר - חייב לכסותו; שזו מצוה בפני
40 עצמה, ואינה תלויה בשוחט לבדו.

41 טז. וכשמכסה, לא יכסה ברגלו, אלא בידו, או בסבין או
42 בכלי - כדי שלא ינהג מנהג בזיון במצוות, ויהיו בזויות
43 עליו; שאין הכבוד לעצמן של מצוות, אלא למי שצוה
44 בהן ברוח הוה, והצילנו מלמשש בחשף, וצדק אותם גר
45 לישראל לזכר {המעשים} {המעששים}, ואור להורות
46 נתיבות הישר; וכן הוא אומר: "גר לרגלי דברך, ואור
47 לנתיבתי".

בין שהיו מזדיין בין שהיו שוגגין, שנאמר: "ונפש כי
תחטא, ושמצעה קול אלה, והוא עד או ראה וכו', ולא
נאמר בה 'ונעלם' - לחיוב על הדיון כשנגזר.
יג. כיצד שגגת שבועת העדות? כגון שנעלם ממנו
שחייבין עליה קרבן, וידע ששבועה זו אסורה, ושהיא
שקר; וידונה, שידע שחייבין עליה קרבן. אבל אם לא ידע
שהיא אסורה, או ששכחו העדות ונשבעו, ואחר כך נודע
להם שהן יודעין לו עדות ונשבעו על שקר - הרי אלו
אנוסין, ופטורין אף מן הקרבן.

פרק ב

א. אחד הנשבע אחת מארבע מיני שבועות אלו מפי
עצמו, ואחד הנשבע מפי אחרים ונעה 'אמן'. אפלו
השביעו גוי או קטן, ונעה 'אמן' - חייב; שכל העונה 'אמן'
אחר שבועה, כמוציא שבועה מפיו, ואחד העונה 'אמן',
או האומר דבר שענינו כענין אמן - כגון שאמר: 'הן', או
'מחייב אני בשבועה זו', או 'קבלתי עלי שבועה זו', וכל
פיוצא בזה בכל לשון - הרי זה כנשבע לכל דבר, בין
לחייבו מלקות בין לחייבו קרבן.

ב. אחד הנשבע או שהשביעו אחד בשם המיוחד, או
באחד מן הכנויין - כגון שנשבע במי ששמו חנון, ובמי
ששמו רחום, ובמי ששמו ארף אפים; וכיוצא בהן בכל
לשון - הרי זו שבועה גמורה. וכן אלה וארור, הרי הן
שבועה - והוא, שיוזכר שם מן השמות או כנוי מן הכנויין.
כיצד? כגון שאמר: 'באלה', או 'ארור', 'לה', או 'למי
ששמו חנון', מי שיאכל דבר פלוני, ואכלו - הרי זה
נשבע על שקר; וכן בשאר מיני שבועות.

ג. וכן האומר: 'שבועה בה', או 'במי ששמו חנון', 'שלא
אכל', ואכל, 'שזו אשה', והוא איש, 'שאין לה בנדי כלום',
ויש לו, 'שאני יודע לה עדות', והוא יודע - הרי זה חייב.

ד. אומר 'אלה' או 'ארור' או 'שבועה', ולא הזכיר שם ולא
כנוי - הרי זה אסור בדבר שנשבע עליו; אבל אינו לוקה
ולא מביא קרבן אם עבר על שבועתו, עד שיהיה בה שם
מן השמות המיוחדין, או כנוי מן הכנויין, כמו שבארנו.

ה. ולא השבועה בלבד, אלא כל כנוי שבועה כשבועה;
כגון, שהיו אנשי אותו המקום עלגים, והיו קוראים
לשבועה 'שבועתה' או 'שקוקה', או שהיו ארמיים שלשון
שבועה בלשונם 'מומתא', והיו העלגים מכניין אותה
'מוהא' - כיון שאמר לשון שמשמעו וענינו שבועה, הרי
זה חייב כמו שהוציא לשון שבועה.

ו. וכן האומר: 'לאו', 'לאו' שני פעמים דרך שבועה, או:
'הן', 'והזכיר שם או כנוי - הרי זה כנשבע; וכן 'מין'
שבועה וישמאל' שבועה, שנאמר: 'נשבע ה' בימינו,
ובכרוע עזו'. וכן האומר: 'מבטא שלא אעשה כך וכו'',
והזכיר שם או כנוי - הרי זה שבועה.

1. שהיא אשה, ועל האשה שהוא איש, ועל עמוד של שיש
2. שהוא זהב; וכן כל פיוצא בזה.

3. ה. השניה, שנשבע על דבר ידוע שאין בו ספק לאדם
4. בעולם שהוא כן. כגון שנשבע על השמים שהיא שמים,
5. ועל האבן זו שהיא אבן, ועל שנים שהן שנים; וכן כל
6. פיוצא בזה, שהזכיר דבר שאין בו ספק לאדם שלם כדי לצדק
7. הדבר בשבועה.

8. ו. שלישית, שנשבע לבטל את המצוה. כיצד? כגון
9. שנשבע שלא יתעטף בציצית, ושלא ילבש תפלין, ושלא
10. ישב בספה בחג ולא יאכל מצה בלילי הפסח, או שיתענה
11. בשבתות וימים טובים; וכן כל פיוצא בזה.

12. ז. רביעית, שנשבע על דבר שאין כח בו לעשותו. כיצד?
13. כגון שנשבע שלא יישן שלשה ימים לילה יום רצופים,
14. וכן כל פיוצא בזה. כל הנשבע שבועת שוא מארבע
15. שבועות אלו - עובר בלא תעשה, שנאמר: "לא תשא את
16. שם ה' אלהיך לשוא"; אם היה מזיד, לוקה; ואם היה
17. שוגג, פטור מקלום.

18. ח. שבועת הפקדון כיצד? כל מי שיש ממון חבירו בידו,
19. בין פקדון, בין מלוה, או שגולו, או עשקו [לשכיר, שלא
20. שילם לו שכרו], או מצא לו אבדה ולא החזירה, וכיוצא
21. בזה, ותבע ממנו ממון שיש לו בידו, וכפר בו - הרי זה
22. עובר בלא תעשה, שנאמר: "לא תכחשו", זו אזהרה
23. לכפירת ממון; ואין לוקין על לאו זה. ואם נשבע לו על
24. שקר, על ממון שכפר בו - הרי זה עובר בלאו אחר; ועל
25. זה נאמר: "ולא תשקרו איש בעמיתו", זו אזהרה לנשבע
26. על כפירת ממון. ושבועה זו, היא הנקראת 'שבועת
27. הפקדון'.

28. ט. ומה הוא חייב על שבועת הפקדון ששקר בה? משלם
29. הקרן שכפר בו, עם תוספת חמש; ומקריב אשם ודאי, בין
30. שהיה מזיד בין שהיה שוגג, שנאמר: "וכחש בעמיתו
31. בפקדון, או בתשומת יד וכו' והיה כי יחטא ואשם" - ולא
32. נאמר בו 'ונעלם', לחיוב שוגג כמזיד;

33. י. והוא שזיד בפקדון או בממון שנתחייב בו, וידע בו
34. בשעת שבועה; אבל אם שגג ושכח שיש לו אצלו ממון
35. וכפר ונשבע, ואחר כך ידע - הרי זה אנוס, ופטור מקלום.
36. וכן אם לא ידע שאסור לשבע לשקר על כפירת ממון, הרי
37. זה אנוס ופטור.

38. יא. אם כן, היאך היא שגגת שבועת הפקדון? כגון
39. שנעלם ממנו אם חייבין עליה קרבן אם לא, וידע שהיא
40. אסורה ושיש לו אצלו ממון - זו היא שגגתה; וידונה,
41. שידע שחייבין עליה קרבן.

42. יב. שבועת העדות כיצד? העדים שידעו עדות ממון,
43. ותבעם בעל העדות להעיד לו, וכפרו בעדותן ולא העידו,
44. ונשבעו לו שאינן יודעין לו עדות - זו היא הנקראת
45. 'שבועת העדות'; וחייבין על שבועה זו קרבן עולה ויורד,

מתוך מהדורת חזק

חזר בו מיד בתוך כדי דבור, והוא כדי שיאמר תלמיד
 לרב: 'שלוש עליך רבי', ואמר: 'אין זו שבועה', או
 'נחמתי', או 'חזרתי בי', וכיוצא בדברים אלו שענינם
 שהתיר מה שאסר - הרי זה מתיר, ונעקרה השבועה; שזה
 דומה לטועה.
 יח. וכן אם אמרו לו אחרים: 'חזר בך', או 'מתר לך',
 וכיוצא בדברים אלו, וקבל מהן בתוך כדי דבור ואמר
 'הן', או 'חזרתי בי', וכיוצא בזה - הרי זה מתיר, ואם אחר
 כדי דבור, אינו יכול לחזור בו.
 יט. נשבע וחזר בו בתוך כדי דבור בלבד, אין זה כלום;
 וכן אם אמרו לו אחרים: 'חזר בך', או 'מתר לך', או
 'מחול לך', וקבל דבריהם בלבד בתוך כדי דבור - אין זה
 כלום; עד שיוציא החזרה בפיו, כמו השבועה.

פרק ג

א. כל הנשבע שבועה מארבע מיני שבועות אלו באנס,
 הרי זה פטור מכלום. ואחד הנשבע מתחלתו באנס כמו
 שבארנו, או שנשבע ונאנס ולא הניחוהו לקיים שבועתו,
 או שהשביעו אנס; לפיכך נשבעין לחרמין [גזלנים]
 ולהורגין ולמוכסין.
 ב. באיזה מוכס אמרו? במוכס העומד מאלי, שלוקח
 ממון שלא ברשות מלך המדינה; או שלוקח ברשות
 המלך, אבל מוסיף לעצמו על הדבר הקצוב, כמו שיתבאר
 בהלכות גזלה.
 ג. וצריך הנשבע באנס להיות כוננו בלבד בעת השבועה,
 לדבר הפוטרו; ואף על פי שדברים אלו שכלב אינן
 דברים, הואיל ואינו יכול להוציא בשפתיו מפני האנס,
 הרי זה סומך על דברים שכלב.
 ד. כיצד? כגון שנשבע לאנס שלא יאכל בשר סתם, ובלבו
 שלא יאכל היום, או שלא יאכל בשר חזיר - הרי זה מתיר;
 וכן כל פיצא בזה.
 ה. וכן שבועות של הבאי [גומחה] ושל שגגה, פטור
 עליהן. שבועות של הבאי כיצד? כגון שראה חילות
 גדולים וחומה גבוהה, ונשבע 'שראיתי חיל פלוני המלך,
 והם פיוצאי מצרים', 'שראיתי חומת עיר פלונית גבוהה
 עד לרקיע', וכיוצא בדברים אלו - שזה לא גמר בלבד
 שהדבר כך בלא פחות ולא יותר, ולא נתפסן אלא לספר
 גבה החומה או רב העם.
 ו. שבועה של שגגות כיצד? אם שבועת העדות או
 הפקדון היא, כגון ששגג בפקדון ובעדות שהוא פטור
 מכלום כמו שבארנו; ואם שבועת שוא היא, כגון שנשבע
 שלא ילבש תפלין ולא ידע שהתפללין מצוה; ואם שבועת
 שקר היא, כגון שנשבע שלא אכל ונזכר שאכל, או
 שנשבע שלא יאכל ושכח ואכל, או שלא תהנה אשתו לו
 מפני שגנבה כיסו ושהכת את בנו, ונודע שלא גנבה ושללא
 הכת. וכן כל פיצא בזה.
 ז. אם פן, איזו היא שגגת שבועת בטוי שחזרין עליה

ז. אמר: 'אסר לה' או 'למי ששמו חנון שלא אעשה', או
 'שאעשה' - הואיל והוציא בלשון שבועה, הרי הוא
 כשבועה.
 ח. שמע חבירו נשבע, ואמר: 'ואני כמותך' - הואיל ולא
 הוציא שבועה מפיו ולא השביעו חבירו, הרי זה פטור;
 וזהו מתפס בשבועה, שהוא פטור.
 ט. וכן אם נשבע 'שלא אכל בשר זה', וחזר ואמר: 'והרי
 הפת הזו בפשר הזה' - הרי זה פטור על הפת, שהרי לא
 הוציא שבועה עליה אלא התפיסה; ואף על פי שהוא
 פטור מן המלקות ומן הקרבן, אסור לו לאכל אותה הפת
 שהתפיסה בשבועה.
 י. מי שנתפסן לשבועה, וגמר בלבד שלא יאכל היום או
 שלא ישתה, ושדבר זה אסור עליו בשבועה, ולא הוציא
 בשפתיו - הרי זה מתיר, שנאמר: 'לבטא בשפתים' - אין
 הנשבע חייב, עד שיוציא ענין שבועה בשפתיו.
 יא. וכן אם גמר בלבד להשבע, וטעה והוציא בשפתיו
 דבר שלא היה בלבד - הרי זה מתיר. כיצד? המתפסן
 להשבע שלא יאכל אצל ראובן, וכשכא להוציא שבועה
 נשבע שלא יאכל אצל שמעון - הרי זה מתיר לאכל עם
 ראובן, שהרי לא הוציא בשפתיו, ועם שמעון, שהרי לא
 היה שמעון בלבד.
 יב. וכן שאר מיני שבועות, אינו חייב עד שיהיה פיו ולבו
 שוין. לפיכך, אם נשבע אחד בפנינו שלא יאכל היום,
 ואכל, והתירו בו, ואמר: 'אני לא היה בלבי אלא שלא אצא
 היום, וטעה לשוני והוציא אכילה שלא היתה בלבי' - הרי
 זה אינו לוקה, עד שיודה בפני עדים קדם שיאכל שעל
 אכילה נשבע, או שקבל התראה ולא טען שטעה בעת
 התראה, אף על פי שטען אחר כך, אין שומעין לו. וכן
 אם התירו בו, ואמר: 'מעולם לא נשבעתי', או 'לא נדחתי
 על דבר זה', ואחר שהעידו עליו שנשבע או שגדר, אמר:
 'כן היה, אבל לא היה פי ולבי שוין', או 'תנאי היה בלבי
 על הגדר' - אין שומעין לו, ולוקה.
 יג. פיוצא בו, אמרו לו: 'אשתך נדרה', ואמר: 'בלבי היה
 להפר לה, והפרתי' - שומעין לו; אמרו לו: 'נדרה', והוא
 אומר: 'לא נדרה', וכוון שראה אותם העידו עליו, אמר:
 'בלבי היה להפר לה' - אין שומעין לו.
 יד. גמר בלבד שלא לאכל פת חטין, ונשבע שלא לאכל
 פת סתם - אסור בפת חטים, שפת חטים 'פת' שמה.
 טו. מי שנשבע ואמר: 'שבועה שלא אכל היום, ועל
 דעתכם אני נשבע' - אין זה יכול לומר: 'כך וכך היה
 בלבי'; שלא נשבע זה על דעתו, אלא על דעת אחרים;
 וכוון שהיה פיו ולבם של אחרים שוין שנשבע על דעתם,
 חייב - לבם של אלו, במקום לבו קם. וכן בשאר מיני
 שבועות.
 טז. לפיכך, כשמשביעין הדינין את הנשבע, אומרים לו:
 'לא על דעתך אנו משיביעין אותך, אלא על דעתנו'.
 יז. מי שנשבע והיה פיו ולבו שוין בשבועה, ואחר שנאסר

46 אַשְׁתָּה, גְּלָה דַעְתּוֹ שְׁלֹא כָלֵל הַשְּׁתִּיָּה בְּכָלֵל הָאֲכִילָה -
47 וְנִמְצָא בְּנִשְׁבַּע עַל זֶה בִּפְנֵי עֲצָמוֹ וְעַל זֶה בִּפְנֵי עֲצָמוֹ,
48 וְלִפְיָכֶּה חֵיב שְׁתִּים.
49 ז. וְכֵן הָאוֹמֵר: 'שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל פֶּת חֲטִין וּפֶת שְׁעוּרִין
50 וּפֶת בְּסָמִין', וְאָכְלָן - חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת; שְׁלֹא אָמַר
51 'פֶּת וּפֶת וּפֶת', אֲלֵא לְחַלֵּק וּלְחַיֵּב עַל כָּל אַחַת.
52 ח. הִיָּה חִבְרוֹ מְסַרְב [מפציר] בּוֹ לֵאכֹל אֲצִלוֹ, וְאָמַר לוֹ:
53 'בּוֹא וּשְׁתֵּה עִמִּי יַיִן וְחִלְבֵּי וּדְבִשׁ', וְאָמַר: 'שְׁבוּעָה שְׁאִינִי
54 שׁוּתָה יַיִן וְחִלְבֵּי וּדְבִשׁ' - חֵיב עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְנֵי
55 עֲצָמוֹ; שֶׁהִיָּה לוֹ לומר: 'שְׁבוּעָה שְׁאִינִי שׁוּתָה כְּלוּם', או
56 'מָה שְׁאִמְרָתִי'; וּמִשְׁחִזֵּר וּפְרֵט, גְּלָה דַעְתּוֹ שְׁחֵיב עֲצָמוֹ
57 שְׁבוּעָה עַל כָּל מִין וּמִין בִּפְנֵי עֲצָמוֹ. לִפְיָכֶּה, אִין מְצַטְרִפִּין
58 זֶה עִם זֶה, וְאִינוּ חֵיב עַד שְׁיֵאכֹל כְּשַׁעוֹר מִמֵּין אֶחָד; הוֹאִיל
59 וְהֵן חֲלוּקִין לְחִטָּאוֹת, הָרִי הֵן כְּחִלְבֵּי דָם, שְׁאִינִן מְצַטְרִפִּין
60 לְכַזִּית, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּהִלְכוֹת מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת.
61 ט. 'שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל כֶּכֶר זֶה', או 'שְׁלֹא אֲכַל אוֹתָה' - בִּיּוֹן
62 שְׁאֲכַל מִמֶּנָּה כַזִּית, חֵיב; 'שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכָלְנָה', אִינוּ חֵיב
63 עַד שְׁיֵאכֹל אֶת כָּלָה. אָמַר: 'שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל כֶּכֶר זֶה',
64 שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכָלְנָה, וְאָכְלָה - אִינוּ חֵיב אֲלֵא אַחַת.
65 י. וְכֵן אִם אָמַר: 'שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל הַיּוֹם', וְחִזֵּר וְנִשְׁבַּע עַל
66 הַכֶּכֶר שְׁלֹא יֵאכְלֶנָּה, וְאָכְלָה כָּלָה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם - אִינוּ חֵיב
67 אֲלֵא אַחַת. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה, שְׁאִין שְׁבוּעָה חֲלָה עַל
68 שְׁבוּעָה. אָכֵל אִם נִשְׁבַּע עַל הַכֶּכֶר שְׁלֹא יֵאכְלֶנָּה, וְחִזֵּר
69 וְנִשְׁבַּע שְׁנִיָּה שְׁלֹא יֵאכֹל כְּלוּם, או שְׁלֹא יֵאכֹל כֶּכֶר זֶה,
70 וְאָכְלָה כָּלָה - חֵיב שְׁתִּים; שֶׁבִּשְׁעָה שֶׁנִּשְׁבַּע בְּתַחֲלָה שְׁלֹא
71 יֵאכְלֶנָּה, אִינוּ חֵיב עַד שְׁיֵאכֹל כָּלָה; וְכִשְׁחִזֵּר וְנִשְׁבַּע שְׁלֹא
72 יֵאכֹל, או שְׁלֹא יֵאכֹל אוֹתָה - מִשְׁיֵאכֹל מִמֶּנָּה כַזִּית יִתְחַיֵּב,
73 וְכִשְׁיֵאכֹל כָּלָה יִתְחַיֵּב בְּשְׁבוּעָה רֵאשׁוֹנָה.
74 יא. 'שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל תְּאֵנִים', וְחִזֵּר וְנִשְׁבַּע עַל הַתְּאֵנִים
75 וְעַל הָעֲנָבִים - חֵיב עַל הַתְּאֵנִים שְׁתִּים; שֶׁהָרִי כָלֵל הַתְּאֵנִים
76 שֶׁנֶּאֱסָרוּ בְּשְׁבוּעָה רֵאשׁוֹנָה עִם הָעֲנָבִים שֶׁהִיוּ מִתְרִין, וּמִתְרֵי
77 שְׁחֲלָה שְׁבוּעָה שְׁנִיָּה עַל הָעֲנָבִים חֲלָה עַל הַתְּאֵנִים, וְנִתְחַיֵּב
78 בְּשְׁתֵּי שְׁבוּעוֹת, כְּמוֹ שֶׁבִּאָרְנוּ בְּהִלְכוֹת מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת.
79 יב. 'שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל שְׂמוֹנָה [תאנים], לְמַשֵּׁל; וְשׁוּב
80 [נשבע], שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל תְּשַׁעָה, שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל
81 עֲשָׂרָה' - בֵּין שְׁאֲכַל שְׂמוֹנָה, בֵּין שְׁאֲכַל תְּשַׁעָה, בֵּין שְׁאֲכַל
82 עֲשָׂרָה - אִינוּ חֵיב אֲלֵא אַחַת.
83 יג. 'שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל עֲשָׂרָה, שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל תְּשַׁעָה,
84 שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל שְׂמוֹנָה' - אִם אֲכַל עֲשָׂרָה - חֵיב שְׁלֹשׁ,
85 עַל כָּל שְׁבוּעָה וּשְׁבוּעָה אַחַת. וְכֵן אִם אֲכַל תְּשַׁעָה, חֵיב
86 שְׁתִּים; אָכֵל שְׂמוֹנָה, חֵיב אַחַת.
87 יד. 'שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל תְּאֵנִים', וְחִזֵּר וְנִשְׁבַּע שְׁלֹא יֵאכֹל
88 תְּאֵנִים וְעֲנָבִים כְּאֶחָד, וְשִׁגַּג וְאָכֵל תְּאֵנִים, וְהִפְרִישׁ קֶרְבֵּן,
89 וְאַחֵר כֶּף שִׁגָּג וְאָכֵל עֲנָבִים - אִינוּ חֵיב עַל הָעֲנָבִים; מִפְּנֵי
90 שֶׁהֵן בְּחִצֵּי שְׁעוֹר, וְאִין מִבִּיאִין קֶרְבֵּן עַל חִצֵּי שְׁעוֹר.
91 טו. וְכֵן הַנִּשְׁבַּע שְׁלֹא יֵאכֹל עֶשֶׂר, וְחִזֵּר וְנִשְׁבַּע שְׁלֹא יֵאכֹל
92 עֶשֶׂר וְתִשְׁעָה, וְאָכֵל עֶשֶׂר וְהִפְרִישׁ קֶרְבֵּן, וְחִזֵּר וְשִׁגָּג וְאָכֵל

1 קֶרְבֵּן עוֹלָה וַיִּזְרַד לְשַׁעֲבֵר? כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֹא אֲכַל, וְהוּא
2 יוֹדֵעַ שְׁאֲכֹל וְשֶׁשְׁבוּעָתוֹ שֶׁקָּרָא זֶה שֶׁנִּשְׁבַּע אֲסוּרָה, אָכֵל לֹא
3 יוֹדֵעַ שְׁחֵיבִין עָלֶיהָ קֶרְבֵּן - זֶה הִיא הַשְּׁגָגָה שְׁחֵיבִין עָלֶיהָ
4 קֶרְבֵּן עוֹלָה וַיִּזְרַד בְּשְׁבוּעָתוֹ בְּטוֹי לְשַׁעֲבֵר.
5 ח. וְכִיּוֹדֵעַ הִיא הַשְּׁגָגָה שְׁחֵיבִין עָלֶיהָ קֶרְבֵּן לְהִבָּא? כְּגוֹן
6 שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֹא יֵאכֹל פֶּת חֲטִין, וְשִׁגָּג וְדָמָה שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁיֵאכֹל
7 פֶּת חֲטִין וְאָכְלָה, שֶׁזֶּה נִּעְלָמָה מִמֶּנּוּ הַשְׁבוּעָה הִיאֲף הִתְתָּה,
8 וְהָרִי הוּא זֹכֵר הַחֶפֶץ שֶׁנִּשְׁבַּע עָלָיו - זֶה הִיא שְׁגָגָה שְׁבוּעָתוֹ
9 בְּטוֹי לְהִבָּא שְׁחֵיבִין עָלֶיהָ קֶרְבֵּן.
10 ט. אָכֵל אִם נִשְׁבַּע שְׁלֹא יֵאכֹל פֶּת חֲטִין, וְאָכֵל פֶּת חֲטִין
11 עַל דַּעַת שֶׁהִיא פֶּת שְׁעוּרִים - הָרִי זֶה אָנוּס, וּפְטוּר; שֶׁהָרִי
12 לֹא נִעְלָמָה מִמֶּנּוּ שְׁבוּעָה, וְלֹא נִעְלָם מִמֶּנּוּ אֲלֵא חֶפֶץ
13 שֶׁנִּשְׁבַּע עָלָיו.
14 י. נִעְלָמָה מִמֶּנּוּ שְׁבוּעָה הִיאֲף הִתְתָּה, וְנִעְלָם מִמֶּנּוּ חֶפֶץ
15 שֶׁנִּשְׁבַּע עָלָיו - הָרִי זֶה פְטוּר מִן הַקֶּרְבֵּן. כִּיּוֹדֵעַ? כְּגוֹן
16 שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֹא לֵאכֹל פֶּת חֲטִים, וְדָמָה שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁיֵאכֹל פֶּת
17 חֲטִים, וְאָכֵל פֶּת חֲטִים, עַל דַּעַת שֶׁהוּא פֶּת שְׁעוּרִים -
18 שֶׁהָרִי הִעְלָם שְׁבוּעָה וְחֶפֶץ בִּידוֹ, וְהָרִי זֶה כְּאָנוּס וּפְטוּר.
19 יא. נִשְׁבַּע עַל כֶּכֶר שְׁלֹא יֵאכְלֶנָּה, וְנִצְטָעַר עָלֶיהָ [היה רעב
20 ולא היה לו מה לאכול] וְאָכְלָה מִפְּנֵי הַצָּעַר [הרעב], וְהוּא
21 שׁוֹגֵג, שֶׁהָרִי דָמָה שֶׁמִּתֵּר לוֹ לֵאכֹל מִפְּנֵי הַצָּעַר - הָרִי זֶה
22 פְטוּר מִן הַקֶּרְבֵּן; לִפִּי שְׁאִינוּ שָׁב מִיִּדְעָתוֹ אֲלֵא יוֹדֵעַ
23 שֶׁאֲסוּרָה הִיא, וְאָכְלָה בְּטָעוֹת.

יום שישי כ"ה ניסן ה'תשע"ד

פרק ד

24 25
26 א. מִי שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֹא יֵאכֹל הַיּוֹם, וְאָכֵל פָּחוֹת מִכַּזִּית -
27 פְטוּר; שְׁאִין אֲכִילָה פָחוֹתָה מִכַּזִּית, וְהָרִי הוּא כְּאֹכֵל חִצֵּי
28 שְׁעוֹר מִנִּבְלוֹת וּטְרָפוֹת וְכִיּוֹצֵא בִּקְוָה. וְאִם אָמַר: 'שְׁבוּעָה
29 שְׁלֹא אֲכַל דְּבָר זֶה', וְאָכְלוֹ - חֵיב, וְאִפְלוּ הִיָּה דְבָר שֶׁנִּשְׁבַּע
30 עָלָיו יוֹרֵעַ חֲרָדֵל אֶחָד או פָּחוֹת מִמֶּנּוּ.
31 ב. נִשְׁבַּע שְׁלֹא יִטְעַם כְּלוּם, וְאָכֵל כָּל שְׁהוּא - חֵיב.
32 ג. מִי שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֹא יֵאכֹל הַיּוֹם, וְשִׁתָּה - חֵיב, שֶׁשְּׁתִּיָּה
33 בְּכָלֵל אֲכִילָה. לִפְיָכֶּה אִם אָכֵל וְשִׁתָּה - אִינוּ חֵיב אֲלֵא
34 מִלְּקוֹת אַחַת, אִם הִיָּה מְזִיד; או חֲטָאת אַחַת, אִם הִיָּה
35 שׁוֹגֵג.
36 ד. נִשְׁבַּע שְׁלֹא יִשְׁתָּה הַיּוֹם - הָרִי זֶה מִתֵּר לֵאכֹל, שְׁאִין
37 אֲכִילָה בְּכָלֵל שְׁתִּיָּה. וְכִמָּה יִשְׁתָּה וְהִיָּה חֵיב? יִרְאֶה לִּי
38 שְׁאִינוּ חֵיב עַד שֶׁיִּשְׁתָּה רִבְעִית, כִּשְׁאָר הָאֲסוּרִין.
39 ה. 'שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל הַיּוֹם', וְאָכֵל מִיָּנִין הִרְבָּה, או
40 'שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲשִׁתָּה הַיּוֹם', וְשִׁתָּה מִיָּנִי מִשְׁקִין הִרְבָּה -
41 אִינוּ חֵיב אֲלֵא אַחַת. וְאִפְלוּ אָמַר: 'שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל הַיּוֹם
42 בְּשֹׁר וּפֶת וּקְטִנִּית', וְאָכֵל חֶפֶל - אִינוּ חֵיב אֲלֵא אַחַת; וְכֵלֵן
43 מְצַטְרִפִּין לְכַזִּית.
44 ו. 'שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל וְשִׁתָּה', וְאָכֵל וְשִׁתָּה - חֵיב
45 שְׁתִּים; שֶׁשְּׁתִּיָּה בְּכָלֵל אֲכִילָה, וְהוֹאִיל וּפְרֵט וְאָמַר 'וְשִׁתָּה'

47 בְּרִשְׁתּוֹ, כְּגֹן שֶׁנִּשְׁבַּע רְאוּבֵן עַל שֶׁמְעֹן שֶׁלֹּא יִלָּךְ בְּסִחוּרָה
48 אוֹ שֶׁלֹּא יֵאָכֵל בָּשָׂר, וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה; אָכֵל אִם נִשְׁבַּע רְאוּבֵן
49 שֶׁלֹּא יִכְנֹס שְׁמֵעֹן בְּבֵיתוֹ, וְשֶׁלֹּא יִהְיֶה מִנְכָּסִי, וְעֵבֶר שְׁמֵעֹן
50 וְנִכְנָס לְבֵיתוֹ שֶׁל רְאוּבֵן, וְנִהְיֶה מִנְכָּסִי שֶׁלֹּא מִדַּעַת רְאוּבֵן
51 - רְאוּבֵן פָּטוּר, שֶׁהָרִי הוּא אָנוּס; וְשֶׁמְעֹן חֵיב, שֶׁעֵבֶר עַל
52 דְּבַר הָאִסּוּר לוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ - שֶׁלֹּא נִשְׁבַּע זֶה אֶלָּא עַל דְּבַר
53 שֶׁהוּא בְּרִשְׁתּוֹ. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזֶה.
54 ה. 'שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אָכֵל', וְאָכֵל אֶכְלִין שְׁאִינָן רְאוּיִין
55 לְאֲכִילָה, וְשֶׁתָּה מִשְׁקִין שְׁאִינָן רְאוּיִין לְשִׁתְיָה - פָּטוּר; אָכֵל
56 דְּבָרִים הָאִסּוּרִין מִן הַתּוֹרָה בְּאֲכִילָה, כְּגֹן שֶׁאָכֵל כְּזֵית
57 נְבִלּוֹת וּטְרֵפוֹת שֶׁקָּצִים וְרִמְשִׁים - פָּטוּר מִשּׁוּם שְׁבוּעַת
58 בִטּוּי. 'שְׁבוּעָה שֶׁאָכֵל', וְאָכֵל אֶכְלִין שְׁאִינָן רְאוּיִין לְאֲכִילָה,
59 וְשֶׁתָּה מִשְׁקִין שְׁאִינָן רְאוּיִין לְשִׁתְיָה, אוֹ שֶׁאָכֵל נְבִלּוֹת
60 וּטְרֵפוֹת וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן - פָּטוּר מִשְׁבוּעַת בִּטּוּי, שֶׁהָרִי יֵצֵא יְדֵי
61 אֲכִילָה; מֵאֲחֵר שֶׁהֵן חֲשׂוּבִין אֶצְלוֹ, אֲכִילָתָן שְׁמָה אֲכִילָה.
62 ו. 'שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אָכֵלְתִּי', וְהוּא אָכֵל דְּבָרִים שְׁאִינָן רְאוּיִין
63 לְאֲכִילָה, אוֹ נְבִלּוֹת וּטְרֵפוֹת - חֵיב, שֶׁאֲכִילָתָן שְׁמָה אֲכִילָה;
64 שֶׁפָּקַד חֲשׂוּבִין הֵן אֶצְלוֹ, שֶׁהָרִי אֶכְלָן. אָכֵל לְחֶבֶד, שֶׁנִּשְׁבַּע
65 שֶׁלֹּא יֵאָכֵל, וְנִקְרָה נִקְרָה [מִקְרָה] וְאָכֵל - אֵינָה אֲכִילָה,
66 כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
67 ז. 'שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אָכֵל כָּל שֶׁהוּא מִנְבִּילּוֹת וּטְרֵפוֹת', וְאָכֵל
68 פָּחוֹת מִכִּזֵּית - חֵיב בְּשְׁבוּעָה, שֶׁהָרִי אֵינוֹ מִשְׁבַּע עַל חֲצִי
69 שְׁעוֹר מִהֵר סִינִי.
70 ח. 'שְׁבוּעָה שֶׁאָכֵל פָּחוֹת מִכִּזֵּית נְבִלָּה וּטְרֵפָה', חֵיב
71 בְּשְׁבוּעָה. 'שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אָכֵל עֶפֶר' וְכִיּוֹצֵא בּוֹ מִדְּבָרִים
72 שְׁאִינָן רְאוּיִין לְאֲכִילָה - אִם אָכֵל כְּזֵית, חֵיב; אָכֵל פָּחוֹת
73 מִכִּזֵּית, הָרִי זֶה סָפֵק - שֶׁמָּא יִתְחַיֵּב בְּכָל שֶׁהוּא, מִפְּנֵי שְׁאִין
74 זֶה דְּרָכָה לְאֲכִילָה כְּדִי לְהַצְרִיכוֹ שְׁעוֹר.
75 ט. וְכֵן הַנִּשְׁבַּע שֶׁלֹּא לְאָכֵל חֶרֶץ [גִּרְעִין עֲנָבִים], וְאָכֵל
76 מִמֶּנּוּ פָּחוֹת מִכִּזֵּית - הָרִי זֶה סָפֵק. הִזֵּה הַנִּשְׁבַּע נִזְיֵר שֶׁהוּא
77 אִסּוּר בְּחֶרֶץ בְּכִזֵּית, וְאָכֵל מִמֶּנּוּ פָּחוֹת מִכִּזֵּית - אֵינוֹ חֵיב
78 בְּשְׁבוּעַת בִּטּוּי; שְׁאִין דַּעַתוֹ בְּשְׁבוּעַתוֹ אֶלָּא עַל כִּזֵּית שֶׁהוּא
79 מִשְׁבַּע עֲלָיו, וְאֵין שְׁבוּעָה חִלָּה עֲלָיו. לְפִיכָךְ, אִם פָּרַשׁ
80 וְאָמַר: 'שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אָכֵל חֶרֶץ אֲחֵד', וְאָכֵל - חֵיב.
81 י. 'שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אָכֵל תְּמָרִים וְנְבִלּוֹת וּטְרֵפוֹת', וְאָכֵל כְּזֵית
82 נְבִלָּה אוֹ טְרֵפָה - חֵיב אִף מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּטּוּי; שֶׁהָרִי כָּלֵל
83 דְּבָרִים הָאִסּוּרִין עִם דְּבָרִים הַתְּמָרִין, וּמִתּוֹךְ שֶׁחִלָּה שְׁבוּעָה
84 עַל הַתְּמָרִים, חִלָּה עַל דְּבָרִים הָאִסּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
85 יא. אָכֵל אִם נִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יֵאָכֵל נְבִלָּה וּטְרֵפָה וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, שֶׁהָרִי כָּלֵל
86 בֵּין אָכֵל בֵּין לֹא אָכֵל - אֵין כָּאֵין חֵיב בְּשְׁבוּעָה כָּלֵל, לֹא
87 שְׁבוּעַת בִּטּוּי וְלֹא שְׁבוּעַת שְׁוָא.
88 יב. נִשְׁבַּע שֶׁיֵּאָכֵל נְבִלָּה וּטְרֵפָה וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן מֵאִסּוּרֵי תוֹרָה
89 - הָרִי זֶה לֹקֵה מִשּׁוּם שְׁבוּעַת שְׁוָא, בֵּין אָכֵל בֵּין לֹא אָכֵל.
90 יג. 'שְׁבוּעָה שֶׁאָכֵל כָּכָר זוֹ, שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶכְלָנָה' - הַשְּׁנִי
91 שְׁבוּעַת שְׁוָא, שֶׁהָרִי מִצְוָה עָלָיו לְאֲכִילָה; וְלֹקֵה עַל שְׁבוּעָה
92 שְׁנִיָּה, בֵּין אָכֵל בֵּין לֹא אָכֵל. וְאִם לֹא אֶכְלָה, חֵיב אִף
93 בְּשְׁבוּעַת בִּטּוּי.

1 תִּשַּׁע - הָרִי זֶה כְּחֲצִי שְׁעוֹר, וְאֵין מְבִיאִין קָרְבָּן עַל חֲצִי
2 שְׁעוֹר; שְׁעִנָּן שְׁבוּעָה אַחֲרֹנָה, שֶׁלֹּא יֵאָכֵל תִּשַּׁע עֲשָׂרָה.
3 טז. 'שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אָכֵל כָּכָר זוֹ הַגְּדוּלָּה, אִם אֶכְלִיתִי כָכָר זוֹ
4 הַקְּטָנָה', וְשֶׁכַּח תִּנְאִי זֶה בַּעַת שֶׁאָכֵל הַקְּטָנָה, וְאָכֵל אַחֵר כָּךְ
5 הַגְּדוּלָּה בְּמִזִּיד - חֵיב;
6 יז. אָכֵל אֶת הַקְּטָנָה וְהוּא זֹכֵר אֶת הַתִּנְאִי, וְיִדְעַ
7 שֶׁבְּאֲכִילָתָהּ תִּסָּר הַגְּדוּלָּה, וְשֶׁכַּח וְאָכֵל אֶת הַגְּדוּלָּה,
8 וְכִמְדָּמָה לוֹ שֶׁעָבַד לֹא נִסָּרָה - פָּטוּר. אָכֵל שֶׁתִּיָּהֵן בִּשְׁנֵי
9 פָּטוּר; שֶׁתִּיָּהֵן בְּמִזִּיד, בֵּין שֶׁאָכֵל הַגְּדוּלָּה בְּתַחֲלָה בֵּין
10 בְּאַחֲרֹנָה - חֵיב.
11 יח. וְכֵן אִם תִּלְוֶן זוֹ כְּזֵית, וְנִשְׁבַּע וְאָמַר: 'שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אָכֵל
12 אַחַת מֵהֶן, אִם אֶכְלִיתִי הָאַחֲרֹת', וְשֶׁכַּח הַתִּנְאִי וְאָכֵל אַחַת
13 מֵהֶן, וְאָכֵל הַשְּׁנִיָּה בְּדוּדֵן - חֵיב;
14 יט. הִרְאִשׁוּנָה בְּדוּדֵן, וְהַשְּׁנִיָּה בִּשְׁנֵי - {פָּטוּר} {חֵיב
15 קֶרֶב}; שֶׁתִּיָּהֵן בִּשְׁנֵי, פָּטוּר; שֶׁתִּיָּהֵן בְּדוּדֵן, חֵיב. {מַלְקוֹת}
16 כ. 'שְׁבוּעָה שֶׁאָכֵל כָּכָר זוֹ הַיּוֹם', וְעֵבֶר הַיּוֹם וְלֹא אֶכְלָה -
17 בְּשׁוּגָה, מְבִיא קָרְבָּן עוֹלָה וְיִזְרֵד; בְּמִזִּיד, אֵינוֹ לֹקֵה - שֶׁהָרִי
18 לֹא עָשָׂה מַעֲשֶׂה, וְאִף עַל פִּי שֶׁעֵבֶר עַל שְׁבוּעַת שֶׁקָּרַ
19 כא. וּמִפְּנֵי מָה לֹקֵה אִם נִשְׁבַּע שֶׁאָכֵל וְהוּא לֹא אָכֵל, אוֹ
20 שֶׁלֹּא אָכֵל וְהוּא אָכֵל, וְאִף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָשָׂה מַעֲשֶׂה? מִפְּנֵי
21 שֶׁמַּעַת שְׁבוּעָתוֹ נִשְׁבַּע לְשֶׁקֶר; אָכֵל אִם נִשְׁבַּע שֶׁיַּעֲשֶׂה וְלֹא
22 עָשָׂה, אֵינָה שְׁבוּעַת שֶׁקֶר מִשְׁעַת שְׁבוּעָה.
23 כב. מִי שֶׁאָמַר לְחֶבֶד: 'שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אָכֵל לָךְ', אוֹ 'שְׁבוּעָה
24 שֶׁאָכֵל לָךְ', אוֹ שֶׁהִזֵּה מִסָּרֵב [מִפְּסִיד] בּוֹ לְאָכֵל אֶצְלוֹ וְהוּא
25 נִמְנָע, וְנִשְׁבַּע וְאָמַר: 'שְׁבוּעָה שֶׁאָכֵל לָךְ', וְכֵן הָאִמּוֹר: 'לֹא
26 שְׁבוּעָה לֹא אָכֵל לָךְ' - כָּל אֵלּוֹ אִסּוּרִין, וְהָרִי נִשְׁבַּע שֶׁלֹּא
27 יֵאָכֵל אֶצְלוֹ; וְאִם אָמַר כָּל הַלְּשׁוֹנוֹת הָאֵלּוּ, וְעֵבֶר וְאָכֵל -
28 אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא אַחַת.

פֶּרֶק ה'

30 א. מִי שֶׁנִּשְׁבַּע שֶׁיִּזְרַק אִישׁ פְּלוֹנִי צָרוֹר [אֲבָן] לִי, וְהוּא לֹא
31 זָרֵק, אוֹ שֶׁלֹּא זָרֵק, וְהוּא זָרֵק - הָרִי זֶה חֵיב בְּשְׁבוּעַת בִּטּוּי;
32 וְאִף עַל פִּי שְׁאִינוֹ בִּלְחֶבֶד, שֶׁהָרִי אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעַ שֶׁיִּזְרַק
33 וְשֶׁלֹּא יִזְרַק אִישׁ פְּלוֹנִי. וְכָל מִי שֶׁנִּשְׁבַּע עַל אַחֲרִים שֶׁיַּעֲשׂוּ
34 כָךְ וְכָךְ, אוֹ שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ - וְאֶפְלוּ הֵיוּ כְּנִי אוֹ אֲשֵׁתוֹ - אֵינוֹ
35 חֵיב בְּשְׁבוּעַת בִּטּוּי, שֶׁהָרִי אֵין בְּיָדוֹ לֹא לְקַיֵּם וְלֹא לְבַטֵּל;
36 וּמִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוֹת [עוֹנֵשׁ מַלְקוֹת מִדְּרַבָּן] - שֶׁהָרִי אֵין
37 בְּיָדוֹ לְקַיֵּם שְׁבוּעָה זֹאת, וְנִמְצָא גוֹרֵם לְשְׁבוּעַת שְׁוָא.
38 ב. וְלָמָּה אֵינוֹ לֹקֵה מִשּׁוּם שְׁבוּעַת שְׁוָא? שֶׁהָרִי אֶפְשָׁר
39 לְאוֹתוֹ אַחֲרִים שֶׁיַּשְׁמְעוּ מִמֶּנּוּ וְתִתְקַצְּמוּ שְׁבוּעָתוֹ, וְנִמְצָא
40 כְּשִׁמְתָרִין בּוֹ בַּעַת שֶׁנִּשְׁבַּע הַתְּרָאֵת סָפֵק, שְׁאִין לֹקֵין עָלֶיהָ
41 אֶלָּא אִם הִזֵּה לֹא שָׁבָה מִפְּרָשׁ, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּהַלְכוֹת
42 סִנְהֶדְרִין. וְאֵין אוֹתוֹ אַחֲרִים נִזְקָקִין [מִחוּיָּבִים] לְקַיֵּם דְּבָרֵי
43 זֶה הַנִּשְׁבַּע, אֶלָּא אִם כֵּן עָנּוּ 'אָמֵן', כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
44 ג. וְאִם קָמּוּ דְּבָרֵינוּ - הָרִי אֵלּוֹ מִשְׁבָּחִין, שֶׁלֹּא הִרְגִּילוּ
45 לְהוֹצִיא שְׁבוּעָה לְשְׁוָא.
46 ד. כְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשִׁנְשָׁבַע עַל דְּבַר שְׁאִינוֹ

נשבעת לשוא? ואמר: 'עוף גדול ראיתי, ומגדלו קראתיו
גמל, וכך היה בדעתי' - אין זה כלום; שאין כל אדם
קוראין 'גמל' אלא לגמל, ובטלה דעתו אצל כל אדם;
ולוקה. וכן כל פיוצא בזה.
כב. דבר ידוע אצל החכמים בעלי שכל ומדע, שהשמש
גדולה מן הארץ מאה ושבעים פעמים. נשבע אחד מן
העם שהשמש גדולה מן הארץ, אינו לוקה משום שבועת
שוא - שאף על פי שהדבר כן הוא, אין דבר זה גלוי
וידוע לכל העם אלא לגדולי הנבונים בלבד; ואינו חייב
אלא אם נשבע על דבר שגלוי וידוע לשלשה בני אדם
משאר העם, כגון איש שהוא איש ואבן שהוא אבן.
כג. וכן אם נשבע שהשמש קטנה מן הארץ - אינו לוקה,
ואף על פי שאין הדבר כן; מפני שאין זה דבר ידוע לכל
אדם. ואינו כמי שנשבע על האיש שהוא אשה - שהרי
לא נשבע אלא על ראית עיניו, שהרי הוא רואה אותה
קטנה. וכן כל פיוצא בזה מדברי חשבון תקופות (הקפת
השמש והירח את כדור הארץ) ומזלות (י"ב המזלות)
וגימטריות [=גיאומטריה], וכיוצא בהן מדברי חכמה
שאין נדרין אלא לאנשים אחדים [בבבא].

פרק ו

א. מי שנשבע שבועת בטוי, ונחם (התחרט) על שבועתו,
וראה שהוא מצטער [יעיק עליו] אם קיים שבועה זו,
ונהפכה דעתו לדעת אחרת, או שנולד [נחתה] לו דבר
שלא היה בדעתו בשעת השבועה, ונחם (התחרט) בגללו
- הרי זה נשאל לחכם אחד, או לשלשה הדייטות [אנשים
פשוטים] במקום שאין שם חכם, ומתירין לו שבועתו;
ויהיה מתר לעשות דבר שנשבע שלא לעשותו, או שלא
לעשות דבר שנשבע לעשותו. וזה הוא הנקרא 'התר
שבועות'.
ב. ודבר זה, אין לו עקר [מקור מפורש] כלל בתורה
שבכתב, אלא כף למדו ממשה רבנו מפי הקבלה [תורה
שבעל פה], שזה שכתוב "לא יחל דברו" - שלא יחל דברו
הוא בעצמו, דרך קלות ראש בשאט בנפש [בדרך זלזול],
פענין שנאמר: "וחללת את שם אלהיך"; אבל אם נחם
וחרו בו, חכם מתיר לו.
ג. ואין אדם יכול להתיר שבועת עצמו. ואין אדם רשאי
להתיר שבועה או נדר במקום שיש בו גדול ממנו בחכמה;
ובמקום שיש בו רבו, אסור לו להתיר אלא מדעת רבו.
ד. זה שנשבע - הוא שיבוא לפני החכם להתיר לו, בין
איש בין אשה; ואינו עושה שליח להשאל [לבקש התרה]
לו על נדו. והבצל נעשה שליח להרשע אשתו, ומתירין
לה - ובלבד שיהיו שלשה מקבצים; אבל לא קבץ אותם
להתיר לה לבתחלה, ואינו נעשה שליח להתיר נדר לאשתו
[כלומר אינו יכול להיות חלק מהמתירים, ואפילו לא
להתיר בשמם].
ה. פיצד מתירין? יבוא הנשבע לחכם המבקש [=מומחה],

יד. 'שבועה שלא אכל כפר זו, שבועה שאכלנה' - השניה
שבועת שוא, שהרי זו אסורה עליו לאכלה; ולוקה על
שבועה שניה זו, בין אכלה בין לא אכלה. ואם אכלה,
לוקה אף משום שבועת בטוי. וכן כל הנשבע לבטל את
המצוה, ולא בטל - פטור משבועת בטוי, ולוקה משום
שבועת שוא, ועושה המצוה שנשבע לבטלה.
טו. פיצד? כגון שנשבע שלא יעשה ספה, ושלא ילבש
תפלין, ושלא יתן צדקה. וכן הנשבע לחברו: 'שלא אעיד
לך עדות זו שאני יודעה', או 'שלא אעיד לך אם אדע לך
עדות' - הרי זה לוקה משום שבועת שוא, מפני שהוא
מצוה להעיד; וכן האומר לחברו: 'שבועה שלא אדע לך
עדות' - הרי זה שבועת שוא, שאין בידו שלא ידע לו
עדות. וכן כל פיוצא בזה.
טז. נשבע לקיים את המצוה, ולא קיים - פטור משבועת
בטוי. פיצד? כגון שנשבע שיעשה לולב או ספה, או שיתן
צדקה לעני, או שיעיד לו אם ידע לו עדות, ולא עשה ולא
נתן - הרי זה פטור משום שבועת בטוי; שאין שבועת
בטוי חלה אלא על דברי הרשות, שאם רצה עושה ואם
רצה אינו עושה, שנאמר: "להרע או להיטיב". לפיכך, כל
הנשבע להרע לאחרים, פטור משבועת בטוי; כגון שנשבע
שיפכה פלוני, או יקללנו, או יגזל ממונו, או ימסרנו ביד
אנס [גזלן] - מפני שהוא מצוה שלא לעשות. ויראה לי,
שהוא לוקה משום שבועת שוא.
יז. נשבע להרע לעצמו, כגון שנשבע שיחבל בעצמו - אף
על פי שאינו רשאי, שבועה חלה עליו; ואם לא הרע, חייב
משום שבועת בטוי. נשבע להיטיב לאחרים הטבה שבידו
לעשותה - כגון שידבר עליו לשלשון, או יכבדנו - שבועה
חלה עליו; ואם עבר ולא עשה, חייב משום שבועת בטוי.
יח. נשבע שלא יאכל מצה שנה או שתיים, הרי זה אסור
לאכל מצה בלילי הפסח; ואם אכל, חייב משום שבועת
בטוי. ואין זו שבועת שוא - שהרי לא נשבע שלא יאכל
מצה בלילי הפסח, אלא כלל עתים שאכילת מצה בהם
רשות עם עת שאכילת מצה בו מצוה, ומתוך שחלה
שבועה על שאר הימים, חלה על לילי הפסח. וכן כל
פיוצא בזה, כגון שנשבע שלא ישב בצל ספה לעולם, או
שלא יעלה עליו בגד שנה או שתיים.
יט. נשבע שהניח תפלין היום, או לא הניח, שנתעטף
פלוני בציצית, או לא נתעטף - הרי זה שבועת בטוי
לשעבר; שזה מגיד דבר שנעשה, ולא נשבע על המצוה
לא לקימה ולא לבטלה.
כ. נשבע שלא יישן שלשה ימים, או שלא יאכל כלום
שבועת ימים, וכיוצא בזה, שהיא שבועת שוא - אין
אומרים: 'יעור זה עד שיצטער, ויצוים זה עד שיצטער, ולא
יהיה בו כח לסבל, ואחר כך יאכל או יישן'; אלא מלקין
אותו מיד משום שבועת שוא, ויישן ויאכל בכל עת
שירצה.
כא. נשבע שראה גמל פורח באויר - אמרו לו: 'היאך

מתוך מהדורת חזק

מתירין לו; ואם לא נחם ועמד במקומו [=בסרובו], הרי זה
 זקנים שבועתו.
יא. כיצד? נשבע שיגרש את אשתו, או שלא ינהג
 ישראל מנכסיו, או שלא יאכל בשר ולא ישתה יין
 שלשים יום, וכיוצא בזה - אומרים לו: 'בני, אם תגרש את
 אשתך, אתה מוציא לעז [שם רע] על בניך, ואומרים העם:
 מפני מה נתגרשה אמן של אלו? ולמחר קוראין להם בני
 גרושה; ושמה תנשא לאחר, ואי אתה יכול להחזירה' [אף]
 לאחר שתצא מהשני; וכיוצא בדברים אלו. 'וכן זה
 שנשבעת שלא ינהג ישראל מנכסיו - למחר יצטרך זה,
 ותהיה עובר על "וחי אחיך עמך", "והחזקת בו", או
 "פתח תפתח", וכיוצא בהן. וזה שנשבעת שלא תאכל
 בשר ולא ישתה יין שלשים יום - הרי אתה פוגע ברגל,
 ומבטל שמחת יום טוב וענג שבת. אם אמר: 'אלו הייתי
 יודע זה, לא הייתי נשבע' - מתירין לו; ואם אמר: 'אף
 על פי כן לא נחמתי, ורוצה אני בכל זה' - אין מתירין
 לו.
יב. אין פותחין בגולד [דבר שנתחדש אחר שנשבע].
 כיצד? נשבע שלא ינהג בפלוני, ונעשה סופר העיר -
 הואיל ולא נחם על שבועתו, אין פותחין לו בדבר זה;
 ואפילו אמר הוא מעצמו: 'אלו הייתי יודע, לא הייתי
 נשבע' - אין מתירין לו, הואיל ועדין לא נחם, אלא רצונו
 שלא ינהג לו, ושללא יעשה זה סופר. אכל אם נחם הוא
 מעצמו מפני הגולד, ונהפכה דעתו - מתירין לו. וכן כל
 כיוצא בזה.
יג. מי שנשבע על דבר, ונשבע שלא יתיר שבועה זו,
 ונחם - הרי זה נשאל על השבועה האחרונה תחלה,
 שנשבע שלא יתיר, ואחר כך ישאל על הראשונה.
יד. נשבע שלא ידבר עם פלוני, ונשבע אחר כך שאם ישאל
 על שבועה זו ויתירה, יהיה אסור לשמות יין לעולם, ונחם -
 הרי זה נשאל על השבועה הראשונה, ויתירה, ואחר כך
 ישאל על השנייה; שאין מתירין גדר או שבועה שצדין לא
 חלו. לפיכך, אם היה עומד בניסן, ונשבע שלא יאכל בשר
 שלשים יום מראש חדש איר, ונחם - אינו נשאל עד שיכנס
 איר.
טו. נשבע שלא ינהג לפלוני, ושללא לחכם שישראל
 לו על שבועה זו - נשאל על שבועה הראשונה, ואחר כך
 ישאל על השנייה.
טז. נשבע שלא ינהג לפלוני, והרי הוא נזיר אם נשאל
 על שבועה זו - ישאל על שבועתו תחלה, ואחר כך על
 נזירותו. וכן כל כיוצא בזה.
יז. 'שבועה שלא אכל היום, שבועה שלא אכל היום,
 שבועה שלא אכל היום', או שאמר על כך זו: 'שבועה
 שלא אכלנה, שבועה שלא אכלנה, שבועה שלא אכלנה',
 ונשאל על שבועה ראשונה והתירה - הרי זה חייב משום
 שבועה שנייה; וכן אם נשאל על השנייה, חייב משום
 שלישית. נשאל על השלישית בלבד, חייב משום ראשונה

או לשלשה הדיוטות אם אין שם ממחה, ואומר: 'אני
 נשבעתי על כך וכך, ונחמתי; ואלו הייתי יודע שאני
 מצטער בדבר זה עד כה [=כדי-כן] או עד שיארע לי כך
 וכך, לא הייתי נשבע; ואלו הייתה דעתי בעת השבועה כמו
 עתה, לא הייתי נשבע'. והחכם או גדול השלשה אומר לו:
 'יכבד נחמתי? והוא אומר: 'כן'; חוזר ואומר: 'שרי לך',
 או 'מתר לך', או 'מחול לך', וכן כל כיוצא בענין זה בכל
 לשון. אכל אם אמר לו: 'מופר לך', או 'נעקרה שבועתך',
 וכל כיוצא בענין זה - לא אמר כלום; שאין מפר [אף] ללא
 טיבה [אלא הבעל או האב, אכל החכם אינו אומר אלא
 לשון החר ומהילה] [המבוטט על חרסת הנודר].
ו. הקרובים פשרים להתיר נדרים ושבועות. ומתירין
 בלילה ומעמד [המתירים יכולים לעמוד] - שאין ההתר
 הנה דין [שדנים דווקא ביום ומיושב והקרובים פסולים
 לדין, אלא התרת נדרים דומה להוראת איסור והיתר שאין
 בה כל אלו]. לפיכך [נשאלין זה דין], נשאלין [להתיר]
 לשבועות ונדרים בשבת, אם היו לצורך השבת, כגון
 שיתירו לו שבועתו כדי שיאכל וישתה היום; ואפילו היה
 לו פנאי להתיר שבועתו או נדרו מערב שבת, הרי זה מתיר
 בשבת, הואיל והוא לצורך השבת.
ז. ראובן שהשביע לשמעון וענה 'אמן', או קבל השבועה,
 ונחם שמעון על שבועתו, ונשאל עליה - אין מתירין לו
 אלא בפני ראובן שהשביעו. וכן אם נשבע ראובן או נדר
 שלא ינהג בשמעון, או שלא ינהג שמעון בו, ונחם,
 ונשאל לחכם - אין מתירין לו אלא בפני שמעון שגדר
 ממנו בהנאה; ואפילו היה שמעון קטן או גוי, אין מתירין
 לו אלא בפניו - כדי שידע הנדר שהתיר זה נדרו או
 שבועתו, ולפיכך ינהג לו [או ינהג ממנו].
ח. אחד הנשבע בינו לבין עצמו, ואחד הנשבע ברבים,
 ואפילו נשבע בשם המיוחד, בה' אלהי ישראל, ונחם - הרי זה
 נשאל על שבועתו, ומתירין לו; נשבע על דעת רבים, או
 שגדר על דעת רבים - אין מתירין לו לעולם, אלא לדבר
 מצוה.
ט. כיצד? נשבע ותלה שבועתו בדעת רבים שלא ינהג
 {בפלוני} (מבני העיר) לעולם, והצרכו בני אותה העיר
 ללמד תורה, או למי שימול את בניהם, או שיזבח
 [=שישחט] להם, ולא נמצא אלא זה בלבד - הרי זה נשאל
 לחכם או לשלשה הדיוטות, ומתירין לו שבועתו, ועושה
 להן מצוות אלו, ונוטל שכרו מאותם האנשים שנשבע
 שלא ינהג מהם.
י. מי שנשבע, ולא נחם על שבועתו, וכא לבית דין
 [בהכרה ששבועתו אינה ברת התרה ובדעתו] לקים שבועתו
 [למרות זאת] - אם ראו הדיינים שהתיר שבועה זו גורם
 למצוה ולשלום בין איש לאשתו, בין אדם לחבירו, וישקיים
 שבועה זו גורם לעברה ולקטטה - פותחין לו פתח
 [לחרטה], ונושאין ונותנין עמו בדבר, ומודיעין לו דברים
 שגורמת שבועתו, עד שיתנחם; אם נחם בדבריהם,

מביא אשמו בלבד; שהרי הכתוב הוציאו מקלל חגיבי
מלקות, וחיבו אשם בין בידון בין בשגגה, כמו שבארנו.
ט. כפר ונשבע ארבעה או חמשה פעמים, או שהשיעור
התובע ארבעה וחמשה פעמים, והוא כופר על כל אחת
ואחת, בין בבית דין בין שלא בבית דין - הרי זה חייב
קרנן אשם על כל שבועה ושבועה; שאלו הודה אחר
שכפר - היה חייב לשלם, אף על פי שכפר בבית דין,
ונמצא פטור עצמו בכל כפירה וכפירה מן התשלומין,
ולפיכך חייב על כל שבועה ושבועה.

י. היו חמשה תובעין אותו ואומרים לו: 'תן לנו פקדון
שיש לנו בידך', 'שבועה שאין לכם ביד' - אינו חייב אלא
קרנן אחד; 'שבועה שאין לך ביד', לא לך, ולא לך, ולא
לך, ולא לך' - חייב על כל אחת ואחת.

יא. אמר לו חברו: 'תן לי פקדון ותשומת יד וגזל ואבדה
שיש לי בידך', 'שבועה שאין לך ביד' - אינו חייב אלא
אחת; ואפלו היה לו בידו פרוטה אחת מכלל, הרי אלו
מצטרפין וחייב.

יב. 'שבועה שאין לך ביד' פקדון ותשומת יד וגזל
ואבדה, חייב על כל אחת ואחת.

יג. 'תן לי חטין ושיעורין וכסמין שיש לי בידך', 'שבועה
שאין לך ביד' - אינו חייב אלא אחת; 'שבועה שאין לך
בידי חטין ושיעורין וכסמין' - חייב על כל אחת ואחת.

יד. היו חמשה תובעין אותו ואומרים לו: 'תן לנו פקדון
וגזל ואבדה ותשומת יד שיש לנו בידך', ואמר לאחד מהן:
'שבועה שאין לך ביד' פקדון וגזל ואבדה ותשומת יד,
ולא לך, ולא לך, ולא לך' - הרי זה חייב על כל
טענה וטענה, לכל אחד ואחד; ונמצא זה חייב עשרים
אשם.

טו. טען שאבד הפקדון, או כפר בו, ונשבע, ואחר כך
הודה, וחזר וטען שאבד ונשבע, וחזר והודה - משלם
הקרן הראשון, וחמש אחד על כל שבועה ושבועה,
שנאמר: 'ונחמשתיו', התורה רבתה חמשים הרבה על קרן
אחת. כיצד? היה הקרן ארבעה וכפר ונשבע והודה, וחזר
וטען שאבד ונשבע והודה, וחזר וטען שאבד ונשבע
והודה - משלם שבעה. וכן כל פיוצא בזה.

טז. פחות מפרוטה, אינו ממון; לפיכך, התובע חברו
בפחות מפרוטה, או בפחות משנה פרוטה, וכפר ונשבע
- פטור משבועת הפקדון, וחייב בשבועת בטוי.

פרק ח

א. הגונב שורו של חברו וטבח או מקרו, ותיבעו בעל
השור ואמר לו: 'גנבת שורי וטבחתי או מכרתי', והוא
אומר: 'גנבתיו, אכל לא טבחתי ולא מכרתי', ונשבע -
הרי זה פטור משבועת הפקדון; שאלו הודה מעצמו
שטבח או מכר - לא היה משלם תשלומו ארבעה וחמשה,
מפני שהוא קנס, כמו שייתבאר בהלכות גנבה. ונמצא זה
כמי שלא כפר ממון, ולפיכך פטור משבועת הפקדון;

ושננה; ונשאל על השננה, חייב משום ראשונה. אם כן,
מפני מה אמרו: 'אין שבועה חלה על שבועה'? שאם לא
נשאל ואכלה - אינו חייב אלא אחת, כמו שבארנו.
יח. מי שנשבע שבועת בטוי להבא, ושקר בשבועתו,
כגון שנשבע שלא יאכל פת זו ואכלה, ואחר שאכלה קדם
שיביא קרבנו אם היה שוגג, או קדם שילקה אם היה
מזיד, נחם ונשאל לחכם, והתירה לו - הרי זה פטור מן
הקרנן או מן המלקות. ולא עוד, אלא אפלו כפתוהו
ללקות, ונשאל והתירו לו קדם שיתחילו להלקותו - הרי
זה פטור.

יום שבת קודש כ"ו ניסן ה'תשע"ד

פרק ז

א. התובע חברו בממון שאם הודה בו יהיה חייב לשלם,
וכפר ונשבע, או שהשיעור התובע, וכפר - הרי זה הנתבע
חייב בשבועת הפקדון, אף על פי שלא ענה 'אמן';
שבשבועת הפקדון, אחד הנשבע מפי עצמו, ואחד
שהשיעור אחר וכפר, אף על פי שלא ענה 'אמן' - חייב;
שכפירתו אחר שהשיעור התובע, פענית 'אמן'.

ב. תבעו בממון שאם יודה לו ויאמר 'כן הדבר' לא יהיה
חייב לשלם, כגון שתבעו בקנס, שאין אדם משלם קנס על
פי עצמו, וכפר ונשבע - הרי זה פטור משבועת הפקדון,
וחייב משום שבועת בטוי.

ג. וכן אם תבעו בקרקע או בעבד או בשטר, וכפר ונשבע
- פטור משבועת הפקדון; וחייב בשבועת בטוי, שהרי
נשבע על שקר.

ד. ולמה נפטר משבועת הפקדון, והרי זה אלו הודה היה
משלם מה שכפר? לפי שנאמר: "בפקדון [הלוואה], או
בתשומת יד [שנתנו בידו כסף או סחורה לעסק], או בגזל,
או עשק את עמיתו, או מצא אבדה", הכל מטלטלין שאם
יודה בהם יוציא ממון מתחת ידו; וצאו קרקעות שאין
מטלטלין, והרי הן לפני בעליהן ובהן קמתן; ויצאו עבדים,
שהקשו [הוסמכו והושוו בפרסומים] לקרקעות, ויצאו
שטרות, שאין גופן ממון [ממש].

ה. אחד הנשבע אחר שתבעו בעל הממון, או הנשבע
מעצמו אף על פי שלא תבעו. כיצד? כגון שקדם ואמר:
'למה אמה הולך אחרי, כלום [סבור אתה ש] יש לך ביד
ממון? שבועה שאין לך ביד' ממון' - הרי זה חייב
בשבועת הפקדון, הואיל וכפר ונשבע, אף על פי שלא
תבעו זה.

ו. אחד הנשבע לבעל הממון עצמו, או לשלוחו הבא
בהרשאתו - ששלוחו של אדם פמותו.

ז. ואינו חייב בשבועת הפקדון, עד שישביעו בלשון שהיא
מכירה.

ח. הנשבע שבועת הפקדון במזיד - אף על פי שנשבע
לשקר, והתרו בו עדים בשעת שבועתו - אינו לוקה, אלא

46 וַעֲבָדוּ שְׂאֵמֶר 'פִּקְדוֹן הוּא', הָרִי פֶטֶר עֲצָמוּ בְּכִפְיָהּ זֹו מִן
47 הַגִּנְבָּה וּמִן הָאֲבִידָה, שְׁאֵם נִגְנַב הַשּׁוֹר אוֹ אֲבִיד אַחֵר הוֹדָאָה
48 זֹו, הִנֵּה פֶטֶר מְלֻשָּׁלִים.

49 ט. וְכֵן אִם טַעַן שֶׁשָּׂכְרוּ, וְנִשְׁבַּע - חֵיב בְּשִׁבְעַת הַפִּקְדוֹן;
50 שְׁהָרִי פֶטֶר עֲצָמוּ מִן הַשְּׁבוּעָה וּמִן הַמָּתָה. וְכֵן אִם טַעַן
51 וְאָמַר: 'הִשְׁאֵלְתָּהוּ לִי', וְנִשְׁבַּע - חֵיב בְּשִׁבְעַת הַפִּקְדוֹן;
52 שְׁהָרִי פֶטֶר עֲצָמוּ מִן הַמָּתָה בִּשְׁעַת מְלָאכָה, כְּמוֹ שִׁיְחַבְּאָר
53 בְּהִלְכּוֹת שְׂאֵלָה.

54 י. לְפִיכָף, אִם אָמַר לוֹ: 'לֹא גִנְבְּתִי, אֲלֹא אִתָּה הַפִּקְדוֹן
55 אֲצִלִּי', אוֹ 'שָׂכְרַתִּי לְשִׁמְרוֹ', אוֹ 'הִשְׁאֵלְתָּהוּ לִי, וְהָרִי שוֹרֶךְ
56 לְפָנָיִךְ, קַחְהוּ', וְנִשְׁבַּע עַל זֶה - הָרִי זֶה פֶטֶר מְשִׁבְעַת
57 הַפִּקְדוֹן; שְׁהָרִי הוֹדָה בְּכֶרֶן, וְלֹא פֶטֶר עֲצָמוּ בְּכִפְיָהּ זֹו
58 מְכֻלוֹם.

59 יא. וְכֵן אִם אָמַר לוֹ: 'אִתָּה מְכַרְתּוֹ לִי, וְעֵדִין לֹא נָתַתִּי
60 דָּמָיו - אִם תִּרְצֶה קַח דָּמָיו, אוֹ הָרִי שוֹרֶךְ לְפָנָיִךְ; אוֹ
61 שְׂאֵמֶר לוֹ: 'אִתָּה נָתַתּוֹ לִי בְּשִׁכָּר מְלָאכָה שְׂאֲעֲשֶׂה לָּךְ -
62 אִם תִּרְצֶה שְׂאֲעֲשֶׂה לָּךְ, אוֹ קָחְנוּ וְלָךְ'; 'תוֹעֵצָה בְּדֶרֶךְ
63 מִצְאָתוֹ, וְלֹא יִדְעָתִי שֶׁהוּא שָׁלָךְ, עֲכָשׁוּ שְׂיִדְעָתִי, קָחְנוּ
64 וְלָךְ', אוֹ שְׂאֵמֶר: 'אַחֵר פָּרַתִּי רֶץ, וְהָרִי הוּא לְפָנָיִךְ', וְנִשְׁבַּע
65 עַל כָּל טַעֲנָה מֵאֵלּוּ - פֶטֶר מְשִׁבְעַת הַפִּקְדוֹן, שְׁהָרִי לֹא
66 פֶטֶר עֲצָמוּ מְכֻלוֹם; וְחֵיב בְּשִׁבְעַת בְּטוֹי, שְׁהָרִי נִשְׁבַּע עַל
67 שְׁקָר.

68 יב. מִי שֶׁהָיָה חֵיב מִמּוֹן לְשִׁנֵּי שְׁתֵּפִין, וּתְבַעֲזוּ אֶחָד מֵהֶן,
69 וְכָפַר בּוֹ, וְנִשְׁבַּע - חֵיב בְּשִׁבְעַת הַפִּקְדוֹן, שְׁהָרִי כָּפַר מִמּוֹן.
70 תְּבַעֲזוּהוּ שְׁנֵי־הֶם, וְהוֹדָה בְּכָל לְאֶחָד מֵהֶן וְאָמַר: 'לֹא לִוְיָתִי
71 אֲלֹא מִזֶּה לְבִדּוֹ', וְנִשְׁבַּע - פֶטֶר מְשִׁבְעַת הַפִּקְדוֹן, שְׁהָרִי
72 לֹא פֶטֶר עֲצָמוּ מְכֻלוֹם; אֲבָל חֵיב בְּשִׁבְעַת בְּטוֹי.

73 יג. וְכֵן מִי שֶׁהָיָה עָלָיו מְלִזָּה בְּשִׁטְר, וְכָפַר בָּהּ וְנִשְׁבַּע -
74 פֶטֶר מְשִׁבְעַת הַפִּקְדוֹן; שְׁהָרִי בְּשִׁטְר נִשְׁתַּעֲבַד הַקֶּרֶעַ,
75 וְנִמְצָא זֶה כְּכּוֹפֵר בְּקֶרֶעַ, וְכָפַר בְּאֶרְנוֹ שֶׁהַכּוֹפֵר בְּקֶרֶעַ
76 פֶטֶר מְשִׁבְעַת הַפִּקְדוֹן, וְחֵיב בְּשִׁבְעַת בְּטוֹי, שְׁהָרִי נִשְׁבַּע
77 עַל שְׁקָר.

78 יד. הֵיטָה עָלָיו מְלִזָּה בְּעִדִּים בְּלִבָּד, וְכָפַר וְנִשְׁבַּע - חֵיב
79 בְּשִׁבְעַת הַפִּקְדוֹן, שְׁהָרִי פֶטֶר עֲצָמוּ בְּכִפְיָתוֹ מְלֻשָּׁלִים
80 עִתָּה. וְאֵף עַל פִּי שֶׁכָּשִׁיבּוֹאוּ הָעִדִּים, יִתְחַיֵּב לְשָׁלֵם, וְנִמְצָא
81 שֶׁלֹּא הוֹעִילָה לוֹ כְּפִירָתוֹ - הָרִי הוֹעִילָה בְּעִתָּה; וְשִׁמָּא לֹא
82 יָבּוֹאוּ עִדִּים, אוֹ יָבּוֹאוּ וְלֹא תִתְקַיֵּם עֲדוּתָן [בַּחֲקִירָת
83 הַדֵּיּינִים], אוֹ יִפְסְלוּ, וְלִפְיָכָף חֵיב.

פֶּרֶק ט

84 א. הַתּוֹבֵעַ עֲדָיו לְהַעֲרִיד לוֹ עֲדוֹת שְׁיִתְחַיֵּב הַנִּתְבַּע בְּעִדּוּתָן
85 לְבִדָּה לְתֵן לְתוֹבֵעַ זֶה מִמּוֹן הַמִּטְּלָל, וְכָפְרִי בְּעִדּוּתָן
86 וְנִשְׁבַּעוּ - בֵּין שְׁנֵשְׁבַּעוּ בְּבֵית דִּין, בֵּין שְׁנִשְׁבַּעוּ חוּץ לְבֵית
87 דִּין - הָרִי אֵלּוּ חֵיבִין מִשּׁוּם שְׁבוּעַת הָעֲדוּת, שְׁהָרִי
88 הַפְּסִידוּהוּ מִמּוֹן בְּכִפְיָתָן. וְכֵן אִם הִשְׁבִּיעַן הַתּוֹבֵעַ, וְכָפְרוּ

1 וְחֵיב בְּשִׁבְעַת בְּטוֹי - שְׁהָרִי נִשְׁבַּע עַל שְׁקָר שְׁלֹא טָבַח,
2 וְהוּא טָבַח.

3 ב. וְכֵן הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ: 'הֵמִית שוֹרֶךְ אֶת עַבְדִּי', וְכָפַר
4 וְנִשְׁבַּע, וְהַעֲבִד שְׁתַּבַּע רַבּוֹ וְאָמַר לוֹ: 'הִפְלַתְּ שְׁנֵי וְסָמִית
5 עֵינַי', וְכָפַר וְנִשְׁבַּע - פֶטֶר מְשִׁבְעַת הַפִּקְדוֹן; שְׁאֵלּוּ הוֹדָה
6 - לֹא הָיָה מְשָׁלֵם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא קָנָס. אֲבָל חֵיב בְּשִׁבְעַת
7 בְּטוֹי. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.

8 ג. הַתּוֹבֵעַ אֶת חִבְרוֹ בְּדָכָר שִׁשִּׁי בּוֹ קָנָס, שְׁאִינוֹ מְשָׁלֵם
9 אוֹתוֹ עַל פִּי עֲצָמוּ כְּמוֹ שְׂבִאֲרָנוּ, וְיֵשׁ בּוֹ מִמּוֹן שֶׁהוּא
10 מְשָׁלֵם אוֹתוֹ עַל פִּי עֲצָמוּ, וְכָפַר בְּכָל הַדָּכָר וְנִשְׁבַּע - הָרִי
11 זֶה חֵיב מִשּׁוּם שְׁבוּעַת הַפִּקְדוֹן. בִּיצֵד? תְּבַעֲזוּ וְאָמַר לוֹ:
12 'אֲנִסְתָּ אוֹ פְתִיתָ בְּתִי', וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא אֲנִסְתִּי וְלֹא
13 פְתִיתִי', וְנִשְׁבַּע - חֵיב בְּשִׁבְעַת הַפִּקְדוֹן; שְׂאֵף עַל פִּי
14 שְׁאִינוֹ מְשָׁלֵם קָנָס עַל פִּי עֲצָמוּ, אֵלּוּ הוֹדָה לוֹ - הִנֵּה
15 מְשָׁלֵם בְּשֵׁת וּפְגָם [יִרִידַת עֵרֶךְ] עַל פִּי עֲצָמוּ. וְכֵן הָאוֹמֵר
16 לְחִבְרוֹ: 'גִּנְבְּתָ שוֹרִי', וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא גִנְבְּתִי', וְנִשְׁבַּע -
17 חֵיב בְּשִׁבְעַת הַפִּקְדוֹן; שְׂאֵף עַל פִּי שְׁאִינוֹ מְשָׁלֵם כְּפָל
18 בְּהוֹדָאָתוֹ, מְשָׁלֵם הוּא אֶת הַקֶּרֶן בְּהוֹדָאָתוֹ.

19 ד. הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ: 'עֲשִׂיתָ בִּי חֲבוּרָה', וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא
20 עֲשִׂיתִי'; 'הֵמִית שוֹרֶךְ אֶת שוֹרִי', וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא הֵמִית',
21 וְנִשְׁבַּע - חֵיב בְּשִׁבְעַת הַפִּקְדוֹן; שְׁאֵלּוּ הוֹדָה לוֹ, הִנֵּה חֵיב
22 לְשָׁלֵם.

23 ה. נָתַן שוֹרֵי לְשׁוֹמֵר חֲנָם, וּמַת הַשּׁוֹר - תְּבַעֲזוּ וְאָמַר לוֹ:
24 'הֵיכֵן שוֹרִי שֶׁהַפִּקְדוֹתִי אֲצִלָּךְ? אָמַר לוֹ: 'לֹא הַפִּקְדוֹתִי אֲצִלִּי
25 כְּלוּם, אוֹ שְׂאֵמֶר לוֹ: 'הַפִּקְדוֹתִי וְגִנְבִי', אוֹ 'אֲבִיד', וְנִשְׁבַּע -
26 הָרִי זֶה פֶטֶר מְשִׁבְעַת הַפִּקְדוֹן; שְׁאֵלּוּ הוֹדָה וְאָמַר הַדָּכָר
27 כְּשֶׁהָיָה - לֹא הָיָה חֵיב לְשָׁלֵם מִמּוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא שׁוֹמֵר
28 חֲנָם. אֲבָל חֵיב הוּא מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בְּטוֹי, שְׁהָרִי נִשְׁבַּע עַל
29 שְׁקָר. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.

30 ו. הַשְּׂאִיל שוֹרוֹ לְחִבְרוֹ, וּתְבַעֲזוּ וְאָמַר לוֹ: 'הֵיכֵן שוֹרִי
31 שֶׁשְׂאֵלְתָּ מִמֶּנִּי? וְהָרִי הַשּׁוֹר מַת, וְאָמַר לוֹ הַשּׂוֹאֵל: 'גִּנְבִי'
32 אוֹ 'אֲבִיד', וְנִשְׁבַּע עַל זֶה - הָרִי זֶה פֶטֶר מְשִׁבְעַת הַפִּקְדוֹן;
33 שְׁהָרִי לֹא פֶטֶר עֲצָמוּ מִן הַתְּשִׁלוּמִין בְּכִפְיָתוֹ, וּמִכָּל מְקוֹם
34 חֵיב הוּא לְשָׁלֵם, בֵּין שָׁמַת אוֹ נִגְנַב אוֹ אֲבִיד אוֹ נִשְׁבָּה -
35 מִפְּנֵי שֶׁהוּא שׂוֹאֵל, כְּמוֹ שִׁיְחַבְּאָר בְּמִקְוָמוֹ. אֲבָל חֵיב הוּא
36 מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בְּטוֹי, שְׁהָרִי נִשְׁבַּע עַל שְׁקָר. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא
37 בְּזֶה.

38 ז. זֶה הַכָּלָל: כָּל שְׁאִינוֹ פּוֹטֵר עֲצָמוּ מִן הַתְּשִׁלוּמִין אֲלֹא
39 בְּכִפְיָהּ זֹו, וְנִשְׁבַּע - בֵּין מִפִּי עֲצָמוּ, בֵּין שֶׁהִשְׁבִּיעוּ הַתּוֹבֵעַ
40 וְכָפַר - הָרִי זֶה חֵיב בְּשִׁבְעַת הַפִּקְדוֹן, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא
41 עָנָה 'אָמֵן' וְלֹא הוֹצִיא שְׁבוּעָה מִפִּיו.

42 ח. הַגּוֹנֵב שׁוֹר חִבְרוֹ, וּתְבַעֲזוּ וְאָמַר לוֹ: 'גִּנְבְּתָ שוֹרִי', וְהוּא
43 אוֹמֵר: 'לֹא גִנְבְּתִי', מַה טִּיבוֹ [=כִּיצַד זֶה] אֲצִלָּךְ? 'אִתָּה
44 הַפִּקְדוֹתִי אֲצִלִּי', וְנִשְׁבַּע - חֵיב בְּשִׁבְעַת הַפִּקְדוֹן; שְׁאֵלּוּ
45 הוֹדָה שְׁגִנְבוּ, הִנֵּה חֵיב לְשָׁלֵם דָּמֵי הַשּׁוֹר מִכָּל מְקוֹם,

48 וְעָנִי בָלֶם 'אָמֵן', וְעָדִיו בְּכָלֶלֶם, וְאַחַר כֵּךְ תִּבְעַע עָדִיו, וְכִפְרוּ
49 בּו - הָרִי אֵלֶּי פְּטוּרִין מִשְׁבּוּעַת הָעֲדוּת, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יָחַד עָדִיו
50 בְּשִׁבּוּעָה בְּפָנֵי עֲצָמָם. אָבָל אִם אָמַר: 'מִשְׁבִּיעַ אֲנִי כָּל
51 הָעוֹמְדִים בָּאֵן, שֶׁאֵם יִדְעוּ לִי עֲדוּת שֶׁיִּבְאוּ וְיַעֲדוּ לִי', וְהָיָה
52 עָדִיו בְּכָלֶלֶם, וְכִפְרוּ - הָרִי אֵלֶּי חִיבִין בְּשִׁבּוּעַת הָעֲדוּת,
53 שֶׁהָרִי יִחְדָּן בְּכָלֶל אֲחֵרִים.
54 י. וְכֵן אִם אָמַר לְעֲדִים: 'בּוֹאוּ וְהַעֲדוּ לִי שֵׁשׁ לִי מִנָּה בִּיד
55 פְּלוֹנִי', וְאַחַר כֵּךְ עָמַד בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְהִשְׁבִּיעַ: 'כָּל מִי שֶׁיֵּדַע
56 לִי עֲדוּת יָבוֹא וְיַעֲדִי', וְלֹא בָּאוּ וְלֹא הַעֲדִיו - הָרִי אֵלֶּי חִיבִין,
57 שֶׁהָרִי תִּכְבֵּן תַּחֲלָה; וְהוּא, שֶׁיִּהְיֶה שֵׁם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְיִהְיֶה
58 שֵׁם בֵּית דִּין. אָבָל אִם לֹא הָיוּ בְּפָנֵי בֵּית דִּין - אִם עָנִי
59 'אָמֵן', חִיבִין בְּשִׁבּוּעַת הָעֲדוּת כְּשֶׁיִּכְפְּרוּ בְּעֲדוּתָן בְּבֵית
60 דִּין; וְאִם לֹא עָנִי 'אָמֵן', אֵינָן חִיבִין.
61 יא. אַחַד הַמִּשְׁבִּיעַ עָדִיו בְּשִׁבּוּעָה, אוֹ שֶׁאָמַר לָהֶם: 'מִצְוָה
62 אֲנִי עֲלֵיכֶם בְּשִׁבּוּעָה', אוֹסְרָכֶם אֲנִי בְּשִׁבּוּעָה - הָרִי אֵלֶּי
63 חִיבִין; וְהוּא שֶׁיִּשְׁבִּיעַם בְּשֵׁם אוֹ בִּכְנוּי, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
64 יב. וְאִין הָעֲדִים חִיבִין, עַד שֶׁיִּשְׁבִּיעַם בְּלִשׁוֹן שֶׁהֵן מִכִּירִין
65 אוֹתָהּ.
66 יג. הִנֵּה לְמִדָּת, שֶׁאֵין הָעֲדִים חִיבִין בְּשִׁבּוּעַת הָעֲדוּת, אֲלֹא
67 עַל פִּי עֲשָׂרָה דְּבָרִים; וְאֵלֶּי הֵן: שֶׁיִּתְבָּעֵם הַתּוֹבֵעַ, וְשֶׁתִּתְחַיֵּב הַנִּתְבָּע
68 עֲדוּת מִמּוֹן, וְשֶׁיִּהְיֶה מִמּוֹן הַמִּשְׁלָטֵל, וְשֶׁיִּתְחַיֵּב הַנִּתְבָּע
69 לְשַׁלֵּם בְּעֲדוּתָן לְבִדָּה אִם הַעֲדוּת, וְשֶׁיִּכְפְּרוּ אַחֵר שֶׁתִּכְבֵּן
70 הַתּוֹבֵעַ, וְשֶׁיִּכְפְּרוּ בְּבֵית דִּין, וְשֶׁתִּתְחַיֵּב שֵׁם שְׁבּוּעָה בְּשֵׁם אוֹ
71 בִּכְנוּי, וְשֶׁתִּקְרָא יְדִיעַת הָעֲדוּת לְשִׁבּוּעָה, וְשֶׁיִּיחַד עָדִיו בְּעַת
72 הַשְׁבּוּעָה אוֹ בְּעַת הַתְּבִיעָה, וְשֶׁתִּתְחַיֵּב הַשְׁבּוּעָה בְּלִשׁוֹן שֶׁהֵן
73 מִכִּירִין אוֹתָהּ.
74 יד. כָּל מְקוֹם שֶׁאָמְרוּ 'פְּטוּר' - מִשְׁבּוּעַת הָעֲדוּת; אָבָל
75 [עַם זֹאת], חִיב בְּשִׁבּוּעַת בִּטּוּי. וְהוּא שֶׁנִּשְׁבָּע, אוֹ שֶׁעָנָה
76 'אָמֵן' אִם הִשְׁבִּיעוּ אַחֵר, שֶׁהָרִי נִשְׁבָּע עַל שְׁקָר. אָבָל
77 הַמִּתְחַיֵּב בְּשִׁבּוּעַת הָעֲדוּת - אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא נִשְׁבָּע עַל
78 שְׁקָר, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מְזִיד - אֵינִי חִיב מִשּׁוֹם שְׁבּוּעַת
79 בִּטּוּי, אֲלֹא מִשּׁוֹם שְׁבּוּעַת הָעֲדוּת בְּלִבּוֹ; שֶׁהָרִי הַכְּתוּב
80 הוֹצִיא שְׁבּוּעַת הָעֲדוּת מִכָּלֶל שְׁבּוּעַת בִּטּוּי, לְחִיב הַמְּזִיד
81 כִּי כְּשֶׁנִּשְׁבָּע בְּקִרְבָּן, לֹא בְּמִלְקוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְאַחַת מֵאֵלֶּה"
82 - בְּמִין אַחַד מִמֵּינֵי שְׁבּוּעוֹת אֲתָה מִתְחַיֵּב הַנִּשְׁבָּע, וְאֵין אֲתָה
83 מִתְחַיֵּב בְּשֵׁנֵי מֵינִין, עַד [כִּדִּין] שֶׁיִּהְיֶה חִיב בְּדִין שְׁבּוּעַת
84 הָעֲדוּת וּבְדִין שְׁבּוּעַת בִּטּוּי.
85 טו. 'מִשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, אִם לֹא תִבְאוּ וְתַעֲדוּ לִי, שֵׁשׁ
86 לִי בִּיד פְּלוֹנִי פְּקֻדוֹן וְתִשׁוּמַת יָד גָּזֵל וְאֲבִדָּה', 'שְׁבּוּעָה
87 שֶׁאֵין אֲנִי יוֹדְעִין לָךְ עֲדוּת' - אֵינָן חִיבִין אֲלֹא אַחַת;
88 'שְׁבּוּעָה שֶׁאֵין אֲנִי יוֹדְעִין לָךְ עֲדוּת שֵׁשׁ לָךְ בִּיד פְּלוֹנִי
89 פְּקֻדוֹן וְתִשׁוּמַת יָד גָּזֵל וְאֲבִדָּה', חִיבִין עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.
90 טז. 'מִשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, אִם לֹא תִבְאוּ וְתַעֲדוּ לִי, שֵׁשׁ
91 לִי בִּיד פְּלוֹנִי חֲטִין וְשַׁעֲוִרִין וְכִסְמִין', 'שְׁבּוּעָה שֶׁאֵין אֲנִי
92 יוֹדְעִין לָךְ עֲדוּת' - אֵינָן חִיבִין אֲלֹא אַחַת; 'שְׁבּוּעָה שֶׁאֵין
93 אֲנִי יוֹדְעִין לָךְ עֲדוּת שֵׁשׁ לָךְ בִּיד פְּלוֹנִי חֲטִין וְשַׁעֲוִרִין
94 וְכִסְמִין', חִיבִין עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

1 בו - אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִשְׁבָּעוּ הֵן, וְלֹא עָנִי 'אָמֵן' אַחֵר
2 שְׁבּוּעָתוֹ - בִּינָן שֶׁכִּפְּרוּ, הָרִי אֵלֶּי חִיבִין; וְהוּא, שֶׁיִּשְׁבִּיעַם
3 בְּבֵית דִּין.
4 ב. אֵין הָעֲדִים חִיבִין בְּשִׁבּוּעַת הָעֲדוּת עַד שֶׁיִּכְפְּרוּ בְּעֲדוּתָן
5 בְּבֵית דִּין; בִּין שֶׁנִּשְׁבָּעוּ אוֹ הִשְׁבִּיעוּ בְּבֵית דִּין, בִּין שֶׁנִּשְׁבָּעוּ
6 אוֹ הִשְׁבִּיעוּ חוּץ לְבֵית דִּין [וַעֲנוּ אַחֲרָיו] - הַכְּפִירָה בְּבֵית דִּין
7 בְּלִבּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "אִם לֹא יִגִּיד, וְנִשָּׂא עֲוֹנוֹ" - מְקוֹם שֶׁיִּגִּיד
8 וְיִוָּעִיל, הוּא שֶׁאֵם לֹא יִגִּיד שֵׁם יִתְחַיֵּב.
9 ג. תִּכְבֵּן בְּעֲדוּת שֶׁאֵינָה מִחִיבָת מִמּוֹן, אוֹ בְּעֲדוּת קִרְקָעוֹת,
10 אוֹ עֲבָדִים, אוֹ שְׁטֻרוֹת, וְכִפְרוּ וְנִשְׁבָּעוּ - פְּטוּרִין מִשְׁבּוּעַת
11 הָעֲדוּת; שֶׁאֵינָן חִיבִין אֲלֹא עַל כְּפִירַת עֲדוּת מִמּוֹן שְׁדוּמָה
12 לְפִקְדוֹן וְתִשׁוּמַת יָד גָּזֵל וְאֲבִדָּה שֶׁפָּרָטָן הַכְּתוּב בְּפִרְשָׁהּ,
13 שֶׁהֵן מִשְׁלָטֵלִין שְׁגוּפָן מִמּוֹן; וְכִשְׁעִידוֹ לָזֶה, יִתֵּן זֶה.
14 ד. וְכֵן הַמִּשְׁבִּיעַ עָדִי קֵנֶס, וְכִפְרוּ - פְּטוּרִין מִשְׁבּוּעַת
15 הָעֲדוּת; מִפְּנֵי שֶׁאֵם קֵדָם הַנִּתְבָּע וְהוֹדָה בְּקֵנֶס - יִפְטֹר
16 מִלְשָׁלֶם, וְאֵף עַל פִּי שֶׁבָּאוּ הָעֲדִים אַחֵר כֵּן וְהַעֲדוּ. נִמְצָאוּ
17 הָעֲדִים שֶׁלֹּא חִיבִי זֶה בְּעֲדוּתָן לְבִדָּה, אֲלֹא עֲדוּתָן עִם כְּפִירַת
18 הַנִּתְבָּע הִיא הַמִּחִיבָת אוֹתוֹ; וְהוּאִיל וְאִם הוֹדָה, לֹא תוֹעִיל
19 עֲדוּתָן - אִם כִּפְרוּ בָּהּ וְנִשְׁבָּעוּ, פְּטוּרִין.
20 ה. 'מִשְׁבִּיעַכֶּם אֲנִי שֶׁתִּבְאוּ וְתַעֲדוּ לִי שֵׁשׁ לִי בִּיד פְּלוֹנִי
21 תִּשְׁלֹמִי כָּפָל וְתִשְׁלֹמִי אֶרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה', וְכִפְרוּ - חִיבִין
22 בְּשִׁבּוּעַת הָעֲדוּת, מִפְּנֵי הֶקְרָן שֶׁהוּא מִמּוֹן, לֹא מִפְּנֵי הַכָּפָל
23 שֶׁהוּא קֵנֶס. וְכֵן אִם הִשְׁבִּיעוּ וְיַעֲדוּ לוֹ שֶׁאֵנֶס פְּלוֹנִי אוֹ
24 פְּתָה בְּתוֹ, וְכִפְרוּ - חִיבִין בְּשִׁבּוּעַת הָעֲדוּת, מִפְּנֵי הַבִּשְׁת
25 וְהַפְּגָם, שֶׁאֵם הוֹדָה בָּהֶן הַנִּתְבָּע מִשְׁלֶם, לֹא מִפְּנֵי הַקֵּנֶס. וְכֵן
26 כָּל כִּיּוֹצָא בָּזֶה.
27 ו. אֵין הָעֲדִים חִיבִין בְּשִׁבּוּעַת הָעֲדוּת, עַד שֶׁיִּכְפְּרוּ וְיַשְׁבָּעוּ
28 אַחֵר תְּבִיעַת בְּעַל הַדִּין עֲצָמוֹ אוֹ שְׁלוּחוֹ; אָבָל אִם קִדְּמוּ
29 וְנִשְׁבָּעוּ קִדְּם שֶׁיִּתְבָּעֵם, פְּטוּרִין מִשְׁבּוּעַת הָעֲדוּת.
30 ז. כִּיּוֹצָא? רָאוּ הַתּוֹבֵעַ הוֹלֵךְ אַחֲרֵיהֶן, אָמְרוּ לוֹ: 'לָמָּה אַתָּה
31 בָּא אַחֲרֵינוּ? שְׁבּוּעָה שֶׁאֵין אֲנִי יוֹדְעִין לָךְ עֲדוּת' - הָרִי אֵלֶּי
32 פְּטוּרִין מִשְׁבּוּעַת הָעֲדוּת; מִפְּנֵי שֶׁלֹּא תִּכְבֵּן הַתּוֹבֵעַ, אֲלֹא הֵן
33 קִדְּמוּ וְנִשְׁבָּעוּ בְּתִבְעַת עֲצָמָם. וְכֵן אִם הִשְׁבִּיעוּ הַנִּתְבָּע,
34 'שֶׁאֵם תִּדְּעוּ לָזֶה שֶׁתּוֹבֵעַ אוֹתִי עֲדוּת, שֶׁתִּבְאוּ וְתַעֲדוּ לִי',
35 וְכִפְרוּ - הָרִי אֵלֶּי פְּטוּרִין מִשְׁבּוּעַת הָעֲדוּת, עַד שֶׁיִּשְׁבִּיעַם
36 הַתּוֹבֵעַ. וְאֵין צָרִיף לִזְמַר אִם הִשְׁבִּיעַם שֶׁיִּבְאוּ וְיַעֲדוּ שֵׁשׁ
37 לְפְלוֹנִי בִּיד פְּלוֹנִי מִמּוֹן, וְכִפְרוּ - שֶׁהֵם פְּטוּרִין, שֶׁאֵין זֶה
38 תּוֹבֵעַ דִּין [שֶׁל] עֲצָמוֹ. וְכֵן אִם קִדְּמָה שְׁבּוּעָה לְעֲדוּת - הָרִי
39 אֵלֶּי פְּטוּרִין מִשְׁבּוּעַת הָעֲדוּת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשִׁמְעָה קוֹל אֱלֹהִי,
40 וְהוּא עַד" [וְחִכְרָה] - שֶׁקִּדְּמָה עֲדוּת לְשְׁבּוּעָה, לֹא שֶׁקִּדְּמָה
41 שְׁבּוּעָה לְעֲדוּת.
42 ח. כִּיּוֹצָא? 'מִשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, כְּשֶׁתִּפְקְדוּ לִי עֲדוּת שֶׁתִּבְאוּ
43 וְתַעֲדוּנִי', וְאָמְרוּ 'אָמֵן', וְיַדְּעוּ לוֹ עֲדוּת אַחֲרֵי כֵן, וְתִכְבֵּעַם
44 לְהַעֲדִי וְכִפְרוּ בּו - הָרִי אֵלֶּי פְּטוּרִין מִשְׁבּוּעַת הָעֲדוּת.
45 ט. אֵין הָעֲדִים חִיבִין בְּשִׁבּוּעַת הָעֲדוּת, עַד שֶׁיִּיחַד אוֹתָם
46 הַתּוֹבֵעַ וְיַשְׁבִּיעַם אוֹ יִשְׁבָּעוּ. כִּיּוֹצָא? עָמַד בְּבֵית הַכְּנֶסֶת
47 וְאָמַר: 'מִשְׁבִּיעַ אֲנִי, כָּל מִי שֶׁיֵּדַע לִי עֲדוּת שֶׁיִּבְאוּ וְיַעֲדוּ לִי',

- 1 יז. וכן אם תבצעו אותם רבים להעיד להם, ואמרו:
- 2 'שבועה שאין אני יודעין לכם עדות' - אינם חביבין אלא
- 3 אחת; 'לא לך, ולא לך, ולא לך' - חביבין על כל אחת
- 4 ואחת, כדרך שבארנו בשבועת הפקדון.
- 5 יח. הנשבע לחברו שהוא יודע לו עדות, ונמצא שאינו
- 6 יודע לו עדות - הרי זה פטור, ואין כאן לא שבועת העדות
- 7 ולא שבועת בטוי; מפני שבועת בטוי אינה אלא בדרך

- 8 שיש בו לאו והן, ואם יאמר: 'שבועה שאני יודע לך
- 9 עדות', אין זו שבועת בטוי אלא שבועת העדות; והואיל
- 10 ולא זו שיש בה אינה שבועת בטוי, כן הן שבה, שהוא
- 11 הנשבע שיודע לו עדות, אינה שבועת בטוי.
- 12 יט. דבר ברור הוא, שהנשבע לחברו שהעיד לו, והוא לא
- 13 העיד לו, או שלא העיד לו, והוא העיד - הרי זה חייב
- 14 משום שבועת בטוי, ואין כאן שבועת עדות כלל.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ו ניסן ה'תשע"ד

יום ראשון כ' ניסן ה'תשע"ד

הלכות רוצח ושמירת נפש

פרק ו

א. שלשה הם ההורגים בלא כונה:

ב. יש הורג בשגגה והעלמה גמורה, וזה הוא שנאמר בו: 'ואשר לא צדה'. ודינו - שיגלה לערי מקלט וינצל, כמו שבארנו.

ג. ויש הורג בשגגה, ותהיה השגגה קרובה לאנס; והוא שיאירע במיתת זה מארע פלא [נזיר], שאינו מצוי ברוב מארעות בני אדם. ודינו - שהוא פטור מן הגלות; ואם הרגו גואל הדם, נהרג עליו.

ד. ויש הורג בשגגה, ותהיה השגגה קרובה לזדון; והוא שיהיה בדבר כמו פשיעה, או שהיה לו להזהר ולא נזהר. ודינו - שאינו גולה; מפני שזונו חמור, אין גלות מכפרת לו; ואין ערי מקלט קולטות אותו, שאין קולטות אלא המחייב גלות בלבד. לפיכך, אם מצאו גואל הדם בכל מקום, והרגו - פטור.

ה. ומה יעשה זה? ישב וישמר עצמו מגואל הדם. וכן כל הרצחנין שהרגו בעד אחד, או בלא התראה, וכיוצא בהם - אם הרגו גואל הדם, אין להן דמים; לא יהיו אלו חמורים מההורג בלא כונה.

ו. ביצר? הזורק אבן לרשות הרבים והרג, או הסותר בתלו לרשות הרבים ונפלה אבן והמיתה - בין שסותרו ביום, בין שסותרו בלילה - הרי זה קרוב למזיד, ואינו נקלט; מפני שזו פשיעות היא, שהרי היה לו לעזין ואחר כך יזרק או יסתר.

ז. סתרו לאשפה בלילה - אם הרבים מצויין בה תמיד - הרי זה קרוב למזיד, ואינו נקלט; ואם אין הרבים מצויין בה כלל - הרי זה קרוב לאנס, ופטור מן הגלות.

ח. היתה האשפה עשויה להפנות בה בלילה, ואינה עשויה להפנות בה ביום, ונקרה אדם וישב שם, ונפלה

עליו אבן בשעת סתירה ומת - הרי זה גולה. ואם אחר שנפלה האבן, בא זה וישב ונפלה עליו ומת - הרי זה פטור מן הגלות.

ט. וכן הזורק את האבן, ואחר שיצאת מידו הוציא הלה את ראשו וקבלה - פטור מן הגלות, שנאמר: 'ומצא את רעהו', פרט למצא עצמו.

י. השונא שהרג בשגגה - אינו נקלט, שנאמר: 'והוא לא אויב לו'; חזקתו שהוא קרוב למזיד. ואיזה הוא שונא? זה שלא דבר עמו שלשה ימים מפני האבה; וכן אם נכנס לקרן וזית והמיתו שם בשגגה, או שדחפו בגופו, או שנתכפו לזרק [למרחק של] שפים [אמות] וזרק ארבע, או שעלה על דעתו שמתר להרג, או שנתכפו להרג את זה והרג את זה, אפלו נתכפו להרג גוי או בהמה ונמצא ישאל - הרי כל אלו קרובין למזיד, ואין נקלטין.

יא. הנכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות, והרגו בעל הבית בשגגה - פטור מן הגלות, שנאמר: 'ואשר יבא את רעהו ביצר' - מה יצר שיש רשות לנהרג להכנס לשם, אף כל כיוצא בו. לפיכך, הנכנס לחנות הנגר שלא ברשות, ונתנה בקעת, וטפחה לו על פניו, ומת - פטור מגלות; ואם נכנס ברשות, הרי זה גולה.

יב. מי שהיה דולה את החבית [מהבור] להעלותה לגג, ונפסק החבל ונפלה על חברו והרגתה, או שהיה עולה בסלם, ונפל על חברו והרגו - פטור מן הגלות; שזה כמו אנוס הוא, שאין זה דבר הקרוב להיות ברב העתים, אלא כמו פלא הוא. אבל אם היה משלשל את החבית, ונפלה על חברו והרגתה, היה יורד בסלם, ונפל על חברו והרגו, היה מעגל [מחליק טיח הגג] במעגילה, ונפלה על חברו והרגתה - גולה, שנאמר: 'ויפל עליו, וימת', שיפל דרך נפילה. שהרי דרך נפילה מצוי ברב העתים להזקק, ודבר קרוב הוא להיות, שהרי טבע הכבד לירד למטה במהרה; והואיל ולא גזר עצמו ותקן מעשיו יפה בשעת ירידה - יגלה. וכן כל כיוצא בזה.

יג. קצב שהיה מקצב והגביה ידו בקופים [סכין גדולה] לאחוריו, והחזירו לשבר העצם כדרך שהקצבים עושים -

46 זקנים [דיינים] - אינה קולטת, שנאמר: "זקני העיר
47 ההיא".

48 ז. רוצח שגלה לעיר מקלט, ורצו אנשי העיר לכבדו -
49 יאמר להם: 'רוצח אני'; אמרו לו: 'אף על פי כן' - יקבל
50 מהן.

51 ח. הגולה אינו יוצא מעיר מקלטו לעולם, ואפלו לדבר
52 מצוה או לעדות, בין עדות ממון בין עדות נפשית; ואפלו
53 להציל נפש בעדותו, או להציל מיד הגיס [צבא], מיד
54 הנער, מיד הדלקה, ומיד המפלת. ואפלו כל ישראל
55 צריכין לתשועתו כיוצא בן צרויה - אינו יוצא משם
56 לעולם, עד שיעמות הכהן הגדול. ואם יצא, התיר עצמו
57 למיתה, כמו שבארנו.

58 ט. אחד כהן גדול המשות בשמן המשחה, ואחד המרבה
59 בכגדים, ואחד הכהן הגדול העובד [נכתת], ואחד הכהן
60 שעבר - כל אחד מארבעתן שמת, מחזיר את הרוצח. אבל
61 משום מלחמה אינו מחזיר, מפני שהוא ככהן הקדוש.
62 י. רוצח שנגמר דינו לגלות ולא היה שם כהן גדול,
63 וההורג כהן גדול ולא היה שם כהן גדול אחר, וכהן גדול
64 שהרג ולא היה שם כהן גדול אחר - הרי אלו גולים, ואין
65 יוצאין מעיר מקלט לעולם.

66 יא. נגמר דינו לגלות, ואחר כך מת הכהן הגדול קדם
67 שיגלה הרוצח - הרי זה פטור מן הגלות. ואם עד שלא
68 נגמר דינו מת הכהן הגדול, ומנו כהן אחר תחתיו, ואחר
69 כך נגמר דינו - הרי זה חוזר במיתתו של שני שנגמר דינו
70 בפניו.

71 יב. נגמר דינו, ונמצא הכהן הגדול בן גרושה או בן
72 חלוצה - בטלה כהנה, וכאלו נגמר דינו בלא כהן גדול,
73 ואינו יוצא משם לעולם.

74 יג. רוצח ששב לעירו אחר מות הכהן הגדול, הרי הוא
75 כשאר כל אדם; ואם הרגו גואל הדם - נהרג עליו, שפכר
76 נתפס לו בגלותו.

77 יד. ואף על פי שנתכפר לו, אינו חוזר לשררה שהיה בה
78 לעולם, אלא הרי הוא מורד מגדלתו כל ימיו, הואיל ובאה
79 תקלה זו הגדולה על ידו.

80 טו. אף על פי שהחובל באביו בידו, חייב מיתת בית דין
81 כמו ההורג שאר אדם, אם חבל באביו או באמו בשגגה,
82 אינו חייב גלות; שלא חייבה תורה גלות אלא להורג נפש
83 אדם בשגגה בלבד, כמו שבארנו.

יום שלישי כ"ב ניסן ה'תשע"ד

פרק ח

86 א. מצות עשה להפריש ערי מקלט, שנאמר: "שלוש
87 ערים תבדיל לך"; ואין ערי מקלט נוהגות אלא בארץ
88 ישראל.

89 ב. ושש ערים היו: שלש הבדיל משה רבנו בעבר הירדן,
90 ושלש הבדיל יהושע בארץ כנען.

1 כל שימות בהולכה, שהיא הגבהה מלפניו וירידה
2 מאחוריו - אינו גולה עליו; וכל שימות בחזרה, שהיא
3 עליה מאחוריו וירידה לפניו - גולה. זה הכלל: כל
4 שבדרך ירידתו, גולה; שלא בדרך ירידתו, אינו גולה;
5 ואפלו בירידה שהיא צרך עליה, אינו גולה.

6 יד. כיצד? היה עולה בסלם, ונשמטה שליכה [מדריגה]
7 מתחת רגלו, ונפלה והמיתה - פטור מן הגלות. וכן
8 המתפונן לזרק בצד זה, והלכה לה לצד אחר, או שהיתה
9 אבן מנחת לו בחיקו ולא הפיר בה מעולם, ועמד ונפלה
10 והמיתה, וכן הסומה שהרג בשגגה - כל אלו פטורין מן
11 הגלות, מפני שהן קרוב לאנס.

12 טו. היתה אבן בחיקו והכיר בה ושכחה, ועמד ונפלה
13 והמיתה - גולה, שנאמר: "בשגגה", מפלל שהיתה לו
14 ידיעה. נשמט הפרזל מקחו, והרג - הרי זה גולה. נשמט
15 הפרזל מן העץ המתבקע - אינו גולה, מפני שאין זה
16 מכחו אלא מכח כחו, ונמצא כמו אנס. וכן הזורק אבן
17 לתמר להפיל תמרים, ונפל מן התמרים על תינוק,
18 והרגוהו - פטור, מפני שהן באין מכח כחו. וכן כל פיוצא
19 בזה משאר הסבות.

יום שני כ"א ניסן ה'תשע"ד

פרק ז

22 א. תלמיד שגלה לעיר מקלט, מגלין רבו עמו, שנאמר:
23 "וחיי" - עשה לו פדי שחייה, וחיי בעלי חכמה ומבקשיה
24 בלא תלמוד - כמיתה חשובה. וכן הרב שגלה, מגלין
25 ושיבתו עמו.

26 ב. עבד שגלה לעיר מקלט - אין רבו חייב לזונו; ומעשה
27 ידיו לרבו. אשה שגלת לעיר מקלט - בעלה חייב לזונה;
28 ואינו יכול לומר לה: 'שאי מעשה ידיך במזונותי', אלא
29 אם בן היו מספיקין לה.

30 ג. רוצח שנגמר דינו להגלותו, ומת קדם שיגלה -
31 מוליכין עצמותיו לשם; ורוצח שמת בעיר מקלט, קוברין
32 אותו שם. ובעת שימות הכהן הגדול, מוליכין עצמות
33 הרוצח משם לקברי אבותיו.

34 ד. שאר הלויים השוכנים בערי מקלט - כשימות אחד
35 מהן, אינו נקבר בעיר ולא בתוך התחום, שנאמר:
36 "ומגרשיהם יהיו לבקמתם ולרכשם ולכל חיתם" - לחיים
37 נתנו, ולא לקבורה.

38 ה. רוצח שהרג בשגגה בעיר מקלטו - גולה בה משכונה
39 לשכונה, ואינו יוצא מן העיר. וכן לוי שהרג במדינתו
40 [בעירו] - גולה למדינה אחרת מערי הלויים, לפי שכל
41 קולטות, כמו שיתבאר; ואם הרג חוץ מערי הלויים, וברח
42 לעירו - הרי זה קולטתו.

43 ו. עיר מקלט {שרבה רצחנים} {שיש בה רוצחים}, אינה
44 קולטת - שנאמר: "ודבר באני זקני העיר ההיא את
45 דבריו", ולא ששוי דבריהם לדבריו. וכן עיר שאין בה

48 עומד בתוך תחום ערי מקלט, ונופו נוטה חוץ לתחום -
49 משגיג תחת הנוף, נקלט; היה עומד חוץ לתחום, ונופו
50 נוטה לתוך התחום - משגיג לעקר [גזע], נקלט.
51 וההורגו שם, נהרג עליו. ואף על פי שהתחום קולט, אין
52 הרוצח דר בו, שנאמר: "וישב בה" - ולא בתחומה.

יום רביעי כ"ג ניסן ה'תשע"ד

פרק ט

54 א. הרוג שנמצא נופל [מושלך] בארץ, ולא נודע מי הכהו
55 - מניחין אותו במקומו, ויוצאין חמשה זקנים מבית דין
56 הגדול שפירושלים, שנאמר: "ויצאו זקניו וישפטו",
57 ומודדין ממנו אל הערים שסביבות החלל [ההורג]. אפלו
58 נמצא בצד עיר זו, שהדבר ידוע בודאי שהיה הקרובה -
59 מצוה למדד.

60 ב. אחר שמודדין, ונודעה העיר הקרובה - קוברין את
61 הנהרג במקומו, וחוזרין זקני ירושלים למקומן. ובית דין
62 של אותה העיר מביאין עגלת בקר משל אנשי אותה
63 העיר; ומודדין אותה אל נחל שהוא שוטף בתחנה, וזה
64 הוא "איתן" האמור בתורה.

65 ג. ועורפין אותה שם בקופים [סכין גדולה] מאחוריה.
66 ובית דין של אותה העיר, עם כל זקני העיר, אפלו הן
67 מאה - הכל רוחצין את ידיהם שם, במקום עריפתה של
68 עגלה. ואומרים שם בתוך הנחל בלשון הקדש: "ידינו לא
69 שפכו את הדם הזה, ועינינו לא ראו"; כלומר, שלא בא
70 לידינו הנהרג הזה, ופטרונוהו בלא מזונות; ולא ראינוהו
71 והנחנוהו בלא לוייה. והכהנים אומרים בלשון הקדש:
72 "כפר לעמך ישראל אשר פדית, ה', ואל תתן דם נקי
73 בקרב עמך ישראל", והולכין להן. והקדוש ברוך הוא
74 מכפר על הדם, שנאמר: "ונכפר להם הדם".

75 ד. כשמודדין מן החלל, מדקדקין במדה, ואין מקדדין
76 [מחזזין] בה. ואין מודדין אלא לעיר שיש בה בית דין
77 של עשרים ושלשה; ואין מודדין לירושלים, שאין
78 ירושלים מביאה עגלה ערופה, לפי שלא נתחלקה
79 לשבטים, ונאמר: "באמה אשר ה' אלהיך נותן לה
80 לרשתה".

81 ה. נמצא קרוב לירושלים, או לעיר שאין בה בית דין -
82 מניחין אותה, ומודדין אל שאר העירות הסמוכות לו.
83 נמצא סמוך לספר [גבול], או לעיר שיש בה גויים - אין
84 מודדין כל עקר, שהרי זה בתקנת שהרגוהו גויים.

85 ו. אין העיר הקרובה מביאה, אלא בזמן שמנני העם שבה
86 כמו מנן העיר הרחוקה ממנה; אבל אם היו אלו
87 שברחוקה מרבין על אנשי הקרובה ממנה - הולכין אחר
88 הרב, והמרבין מביאין העגלה;

89 ז. אף על פי שהולכין אחר הרב מן התורה, והולכין אחר
90 הקרוב - הרב עדיף.

91 ח. נמצא הנהרג מכון [בדיוק] בין שתי עירות, ואנשי זו

1 ג. אין אחת מערי מקלט קולטת, עד שיבדלו בלן -
2 שנאמר: "שש ערי מקלט תהינה לכם". והודיענו משה
3 רבנו, שאין שלש שבועבר הירדן קולטות, עד שיבדלו
4 שלש שבוערין פנען. ולמה הבדילן? אמר: 'הואיל וכאה
5 מצוה לדי, אקמנה'.

6 ד. בימי המלך המשיח, מוסיפין שלש אחרות על אלו
7 השש, שנאמר: "ויספת לה עוד שלש ערים, על השלש
8 האלה". והיכן מוסיפין אותן? בערי הקיני והקנזי
9 והקדמוני, שנכרת לאברהם אבינו עליהן ברית, ועדין לא
10 נכבשו; ועליהן נאמר בתורה: "ואם ירחיב ה' אלהיך את
11 גבולך באשר נשבע לאבותיך, ונתן לה את כל הארץ אשר
12 דבר לתת לאבותיך, ויספת לה עוד שלש ערים, על השלש
13 האלה".

14 ה. ותיבין בית דין לבנן [ליישר] הדרכים לערי מקלט,
15 ולתקן אותן ולהרחיבן; ומסירין מהן כל מכשול וכל
16 תקלה, ואין מניחין בדרך לא תל [גבעה] ולא גיא [בקעה]
17 ולא נהר, אלא עושים עליו גשר אשר כדי שלא לעכב את
18 הבורח לשם, שנאמר: "תכין לה הדרך". ורחב דרך ערי
19 מקלט, אין פחות משלשים ושתים אמות. ומקלט'
20 'מקלט' היה כתוב על פרשת דרכים, כדי שיפירו הרצחנין
21 ויפנו לשם.

22 ו. בתמשה עשר באדר בכל שנה, בית דין מוציאין
23 שלוחים לתקן הדרכים; וכל מקום שמצאוהו שנתקלקל,
24 מתקנים אותו. ובית דין שנתרשלו בדבר זה, מעלה עליהם
25 הכתוב כאלו שפכו דמים.

26 ז. וכן מושחין [מודדין] בין כל עיר ועיר מערי מקלט
27 בתחלת הפרשתן, עד שיהיו משלשות בשנה - שנאמר:
28 "תכין לה הדרך, ושלשת את גבול ארצך".

29 ח. ערי מקלט - אין עושים אותן לא עירות קטנות, ולא
30 פרבים גדולים, אלא עירות בינוניות. ואין מושיבין אותן
31 אלא במקום שוקים, ובמקום המים; ואם אין שם מים,
32 מכניסין לתוכן מים. ואין מושיבין אותן אלא במקום
33 אכלוסין. נתמצטו אכלוסיהן, מוסיפין עליהן; נתמצטו
34 דיוריהן, מכניסין לתוכן כהנים לזים וישראלים. ואין
35 פורשין בתוכן מצודות [לציד חיות], ואין מפשילין בתוכן
36 חבלים, כדי שלא תהיה רגל גואל הדם מצויה שם.

37 ט. כל ערי הלזים קולטות, וכל אחת מהן עיר מקלט היא,
38 שנאמר: "ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר"; כל הערים
39 אשר תתנו ללזים - ארבעים ושתים עיר; הקישן הכתוב
40 בלן זו לזו לקלט.

41 י. ומה הפרש יש בין ערי מקלט שהבדלו למקלט, ובין
42 שאר ערי הלזים? שערי מקלט קולטות בין לדעת בין
43 שלא לדעת, הואיל ונקנס בהן נקלט; ושאר ערי הלזים,
44 אין קולטות אלא לדעת. ורוצח הדר בערי מקלט, אינו
45 נותן שכר ביתו; והדר בשאר ערי הלזים, נותן שכר לבעל
46 הבית.

47 יא. כל עיר הקולטת, תחומה קולט כמוה. אילן שהוא

יום חמישי כ"ד ניסן ה'תשע"ד

פרק י

א. אין דין עגלה ערופה נוהג אלא בארץ ישראל, וכן בעבר הירדן.
ב. עגלה ערופה, בת שתי שנים או פחות; אבל אם היתה בת שתי שנים ויום אחד, פסולה. ואין המומין פוסלין בה; ואף על פי כן, אם היתה טרפה - פסולה; "בפירה" נאמר בה, כקדשים.
ג. כל העבודות פוסלות את העגלה, כמו שפוסלין בפרה אדמה - שנאמר: "אשר לא עבד בה, אשר לא משכה בעל". ולמה נאמר "על" אחר שנאמר "אשר לא עבד בה", שהוא כולל העל עם שאר עבודות? שהעל פוסל בין בשעת מלאכה, בין שלא בשעת מלאכה; כיון שמשכה בעל טפה - נפסלה, אף על פי שלא חרש בה ולא עשה בה מלאכה. ושאר עבודות, אינן פוסלין אלא עד שעת מלאכה.
ד. כל מלאכה שהיא לצרכה, כגון שפרש טליתו עליה מפני הזבובים - אינו פוסלה; וכל שהוא שלא לצרכה, כגון שפרש טליתו עליה לנשאה - פסולה. וכן כל פיוצא בזה, כמו שבארנו בהלכות פרה אדמה.
ה. אין עורפין את העגלה אלא ביום, לפי שנאמר בה "בפירה" כקדשים; וכל היום כשר לעריפת העגלה. ואין עורפין שתי עגלות כאחת, שאין עושין מצוות חבילות חבילות [כמה בבת אחת].
ו. עגלה ערופה אסורה בהנחה, ונקברת במקום עריפתה. ומשתרד לנחל - תאסר בהנחה, אף על פי שעדיין לא נערפה; ואם מתה או נשחטה אחר ורידתה - הרי זו אסורה בהנחה, ותקבר.
ז. נמצאו עדיה זוממין, הרי זו מתרת בהנחה. כיצד? כגון שאמר עד אחד: 'אני ראיתי את ההורג', וכאז שנים והכחישוהו ואמרו לו: 'לא ראית', והפרישו את העגלה, והורידוה לנחל לערפה על פיהם, ואחר כך הוזמו השנים - הרי זו מתרת בהנחה.
ח. נמצא ההורג עד שלא תערף העגלה - תצא ותרעה בעדר. נמצא אחר שנערפה - תקבר במקומה; שעל הספק באה מתחלתה, כפרה ספקה, והלכה לה. ואף על פי שנמצא הרוצח אחר עריפתה - הרי זה יהרג, שנאמר: "ואתה תבצר הדם הנקי מקרבה".
ט. הנחל שנערפה בו העגלה - אסור בזריעה ועבודה לעולם, שנאמר: "אשר לא יעבד בו, ולא יזרע". וכל העובד שם עבודה בגופה של קרקע, כגון שחרש או חפר או זרע או נטע וכיוצא באלו - לוקה. ומתיר לזרע שם פשתן ולגזר [לטתת] שם אבנים - שזה כמי שארג בגד שם או תפרו, שאינה מלאכה בגוף הקרקע; לכך נאמר: "לא יעבד בו, ולא יזרע" - מה זריעה בגופה של

כאנשי זו בשה - יביאו עגלה אחת בשתפות, ויתנו ויאמרו: 'אם זו היא הקרובה, הרי היא שלקח, ואלו נתנו להם חלקם מתנה; ואם אלו הם הקרובים, הרי היא שלקחם, ואלו נתנו להן חלקם מתנה'; לפי שאי אפשר לצמצם [לדייק], ואפלו בידי אדם.
ט. מהיכן מודדין? מחטמו. נמצא גופו במקום אחד, וראשו במקום אחר - מוליכין הגוף אצל הראש, וקוצרים אותו במקומו. וכן כל מת מצוה - מוליכין גופו אצל ראשו, ונקבר במקומו.
י. נמצאו מתים רבים זה בצד זה, מודדין מחטמו של כל אחד ואחד מהן; ואם היתה עיר אחת קרובה לכלן, מביאה עגלה אחת על כלן. נמצאו זה על גבי זה, מודדין מן העליון כמות שהן מנחין.
יא. נאמר: "פי ימצא חלל" - לא חנוק ולא מפרפר, שאין זה נקרא 'חלל'. "באדמה" - לא טמון בגל. "נופל" - לא תלוי באילן. "בשדה" - לא צף על פני המים. "לא נודע מי הנהיג" - הא אם נודע, לא היו עורפין;
יב. אפלו ראה [את] ההורג עד אחד - אפלו עבד, או אשה, או פסול לעדות בעברה - לא היו עורפין. לפיכך, משרבו הרצחנים בגלוי, בטלה עגלה ערופה.
יג. עד אחד אומר: 'ראיתי את ההורג', ועד אחד הכחישו ואמר לו: 'לא ראית' - היו עורפין. במה דברים אמורים? בשבאו שניהם כאחת. אבל אם אמר אחד: 'אני ראיתי את ההורג' - הרי זה נאמן בשנים לענין זה, ואם בא אחר כך עד אחד והכחישו ואמר לו: 'לא ראית' - אין משגיחין על דברי האחרון, ואין עורפין.
יד. באו שנים אחר שהעיד האחד, והכחישוהו ואמרו לו: 'לא ראית' - הרי הם כשתי עדות המכחישות זו את זו, ועורפין. אשה אומרת: 'ראיתי את ההורג', ואשה אחרת מכחשת אותה ואומרת לה: 'לא ראית' - היו עורפין, בין שבאו שתייהן כאחת, בין שבאו זו אחר זו. שנים אומרים: 'ראינו', ואחד אומר להם: 'לא ראיתם' - אין עורפין; אחד אומר: 'ראיתי', ושנים אומרים לו: 'לא ראית' - היו עורפין.
טו. במה דברים אמורים? בשהיו שלשתם כשרים או פסולים. אבל אם אמר עד אחד: 'ראיתי ההורג', ושתי נשים או שני פסולים אומרים לו: 'לא ראית' - אין עורפין.
טז. שתי נשים או שני פסולים אומרים: 'ראינו ההורג', ועד אחד מכחישם ואומר: 'לא ראיתם' - עורפים; שאפלו מאה נשים או מאה פסולים, ועד אחד מכחיש את כלם - הרי אלו כעד אחד ועד אחד.
יז. שלש נשים או שלשה פסולים אומרים: 'ראינו ההורג', וארבע נשים או ארבעה פסולים אומרים: 'לא ראיתם' - עורפין. זה הכלל: בפסולין, הלך אחר רב המניין בכל מקום.

המשקין - אין מקפידין על גלוין, שאין בעלי ארס שותין
מקין.
ח. השום שנתרסק ואבטיח שנתרסק, ונתגלה - אסור; וכן
כל פיוצא בזה. וכן מבשל, אין בו משום גלוי; וכן וין
תוסס, והוא וין משעת דריכתו עד שלשה ימים, וין או
מים או חלב שהיו חמין, כל זמן שההבל עולה מהן, וכן
משקין שהיה המשקה יורד מלמעלה לתוכן טפה אחר
טפה, והוא שהיה טורד ויורד - כל אלו אין בהן משום
גלוי; שזוהלי עפר מתרואין מבפוע המשקה ומן ההבל,
ואין שותין ממנו.
ט. מי כבשין (שכבשו בהן ירקות), ומי שלקות (שבישלו
בהן), ומי תורמוסין (צמחים מרים) - אין בהן משום גלוי.
מים ששקה בהם כבשין ושלקות ותורמוסין - אם נשתנה
טעמן, אין בהן משום גלוי; ואם אין בהן גוהן טעם,
אסורין. וכן מים שהדיח בהן פרישים ודרמוסקין (סוגי
פירות) לחולה - אסורין משום גלוי.
י. וין שערב בו דברים חדין (חריפים) כפלפלין, או דברים
מרים כאפסנתין, עד שנשתנה טעמו - אין בו משום גלוי;
והוא הדין בשאר המשקין.
יא. כל המשקין האסורין משום גלוי שנתגלו, בין ביום
בין בלילה - אסורין; ואפלו היה בצדן אדם לשתן, אין
אימת לשתן על הזוחלין. וכמה ישהו ויהיו אסורין? כדי
שיצא הרחש (רמש) מתחת און כלי, וישתה ויחזור
למקומו.
יב. שעור המים שיאסרו אם נתגלו, כדי שיהיה הסם נכר
[ונרגש] בהן ומזיק. אבל אם היו המים מרפין כדי שתאכד
בהן המרה - הרי אלו מתרין, בין בקרקעות בין בכלים.
וכן הדין בשאר המשקין.
יג. מעין המושף (זורס) כל שהוא, אין בו משום גלוי.
לגין (כד יין) מגלה שהניחו בשדה תבה ומגדל, או בתיק
שלו, או בבור, אפלו עמק מאה אמה, או במגדל גבוה
מאה אמה, או בטרקלין מפה ומסיד - הרי זה אסור. בדיק
את התבה או את המגדל, ואחר כך הניחו בו - הרי זה
מתר. ואם היה בהן נקב, אסור; כמה יהיה בנקב? כדי
שתפנס אצבע קטנה של קטן.
יד. חבית שנתגלתה - אף על פי ששתי ממנה תשעה ולא
מתו, לא ישתה עשירי; מעשה היה, ואמרו ששתה עשירי
ומת, מפני שארס הנחש שוקע למטה. ויש סם חמת וזוחלי
עפר (נחשים) שעולה וצופה למעלה, ויש סם שהיא נחלית
באמצע המשקה; ולפיכך הכל אסור, ואפלו סנונו במסננת.
וכן אבטיח שנתגלה - אף על פי שאכלו ממנו תשעה ולא
מתו, לא יאכל עשירי.
טו. מים שנתגלו - לא ישפכם לרשות הרבים, ולא ירפץ
בהן את הבית, ולא יגבול (יעורב) בהן את השיט, ולא ירחץ
בהן פניו ידיו וגליו, ולא ישקה מהן בהמה, בין בהמתו
בין בהמת חבירו; אבל משקה אותן לחתול.

קרקע, אף כל עבודה שנאסרה שם אינה אלא בגופה של
קרקע.
י. אנשי עיר קרובה שנתאחרו ולא הביאו עגלה ערופה
- כופין אותן ומביאין, ואפלו לאחר כמה שנים; שחייבי
עגלה ערופה שעבר עליהן יום הכפורים, חייבים להביא
לאחר יום הכפורים.

יום שישי כ"ה ניסן ה'תשע"ד

פרק יא

א. מצות עשה לעשות אדם מעקה לגגו, שנאמר:
"ועשית מעקה לגגך"; והוא, שהיה בית דירה (מגורים);
אבל בית האוצרות (מחסן תבואה) ובית הכקור וכיוצא
בהן, אינו זקוק לו. וכל בית שאין בו ארבע אמות על
ארבע אמות, פטור מן המעקה.
ב. בית של שני שתפין, חייב במעקה, שנאמר: "כי יכל
הנפל ממנו", לא תלה אלא בנופל. אם בן למה נאמר
"גגך"? למעט בתי כנסיות ובתי מדרשות, לפי שאינן
עשויות לדירה. היתה רשות הרבים גבוהה מגגו - אינו
זקוק למעקה, שנאמר: "כי יכל הנפל ממנו", ולא לתוכו.
ג. גבה המעקה - אין פחות מעשרה טפחים, כדי שלא
יפל ממנו הנופל. וצריך להיות המחיצה חזקה, כדי
שישען האדם עליה ולא תפל. וכל המניח גגו בלא מעקה
- בטל מצות עשה, ועבר על לא תעשה, שנאמר: "ולא
תשים דמים בבימתך". ואין לזקין על לאו זה, מפני שאין
בו מעשה.
ד. אחד הגג ואחד כל דבר שיש בו סכנה וראוי שיפשל
בו אדם וימות, כגון שהיתה לו באר או בור בחדרו, בין
שיש בו מים בין שאין בו מים - חייב לעשות לו חלצה
[תל עפר] גבוהה עשרה טפחים, או לעשות לה כסוי כדי
שלא יפל בה אדם וימות. וכן כל מקשול שיש בו סכנת
נפשות - מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדרך
יפה יפה, שנאמר: "השמר לך ושמר נפשך". ואם לא
הסיר, והניח המכשולות המביאין לידי סכנה - בטל מצות
עשה, ועבר על "לא תשים דמים".
ה. הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהן סכנת
נפשות; וכל העובר עליהן ואמר: "הריני מספן בעצמי,
ומה לאחזרים עלי כבד", או "איני מקפיד על כך" - מפני
אותו מפת מרדות.
ו. ואלו הן: לא יניח אדם פיו על הסילון (צינור) המקלח
מים וישתה, ולא ישתה בלילה מן הנהרות ומן האגמים,
שמה יכלע עלוקה, והוא אינו רואה. ולא ישתה מים מגלין
- שמה שתה מהן נחש וכיוצא בו מזוחלי עפר, וימות.
ז. ואלו הן המשקין האסורין משום גלוי: המים, והיין
ואפלו מזוג, ואפלו התחיל להשתנות טעמו לחמץ,
והחלב, והדבש, והציר (מיץ חמאכל); אבל שאר כל

39 לְהַמִּיתוּ. וְאֵל יִשָּׁח [יִכּוּף] לִפְנֵי, שְׁמָא יִרְץ [ירוצץ] אֶת
40 גְּלִגְלָתוֹ.
41 ח. אִם שָׁאָלוּ: 'לָאֵן אַתָּה הוֹלֵךְ? יִרְחִיב לּוֹ אֶת הַדֶּרֶךְ
42 [יאמר לוֹ מִקּוֹם מְרוּחָק], כִּדְרֶךְ שֶׁהִרְחִיב יַעֲקֹב לַעֲשׂוֹ,
43 שְׁנֵאמַר: "עַד אֲשֶׁר אָבָא אֶל אֲדָנִי שְׁעִירָה".
44 ט. אֲסוּר לִקַּח רְפוּאָה מִן הַגּוֹי, אֲלֵא אִם כֵּן נִתְיָאֲשׁוּ מִמֶּנּוּ
45 שְׂחִיחָה; וְאֲסוּר לְהִתְרַפֵּאת מִן הַמִּין, וְאִף עַל פִּי שְׁנֵתִיאֲשׁוּ
46 מִמֶּנּוּ – שְׁמָא יִמְשְׁכוּ אַחֲרָיו. וּמִתֵּר לִקַּח רְפוּאָה מִן הַגּוֹיִים
47 לְבִהמָה, אוֹ לְמִכָּה שְׂבִיגוּף מִבְּחוּץ, כְּגוֹן מְלוּגְמָה וְיִטְיָה
48 [תחבּוּשׁוֹת שׁוֹנוֹת]; וְאִם הִיָּתָה מִכָּה שֶׁל סִכְנָה, אֲסוּר לִקַּח
49 מִמֶּנּוּ. וְכָל מִכָּה שְׁמַחֲלִין עָלֶיהָ אֶת הַשְּׂבֵת, אֵין מִתְרַפְּאִין
50 מִהֶן.
51 י. וּמִתֵּר לִשְׁאֹל לְרֹפֵא גּוֹי, וְיֹאמַר לוֹ: 'סִם פְּלוֹנִי יָפָה לָךְ,
52 וְכָךְ וְכָךְ תַּעֲשֶׂה'; אָבָל לֹא יִקַּח מִמֶּנּוּ.
53 יא. וְאֲסוּר לְהִסְתַּפֵּר מִהֶן בְּרִשׁוֹת הַיָּחִיד, שְׁמָא יִהְרַגְנוּ.
54 וְאִם הִיָּה אָדָם חָשׁוּב – מִתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְיָרָא לְהִרְגֹּ. וְאִם
55 וְאִם דְּמָה לְגוֹי שֶׁהוּא אָדָם חָשׁוּב, כְּדִי שִׁיפְתֹּחַ מִמֶּנּוּ וְלֹא
56 יִהְרַגְנוּ – הִרִי זֶה מִתֵּר לְהִסְתַּפֵּר מִמֶּנּוּ.
57 יב. אֲסוּר לְמַכּוֹר לְגוֹיִים כָּל כְּלֵי הַמִּלְחָמָה, וְאֵין מִשְׁחִיזִין
58 לָהֶן אֶת הַזֵּין [סִכִּין]. וְאֵין מוֹכְרִין לָהֶן לֹא סִפִּין, וְלֹא
59 קוֹלְרִין, וְלֹא כְּבָלִים [מִינֵי שְׂרָשְׁרוֹת], וְלֹא שְׁלִשְׁלָאוֹת שֶׁל
60 בְּרָדֶל הַנִּדְוָאָה [מִחֻדוֹ], וְלֹא דְבָיִם וְאֲרִיֹּת, וְלֹא כָּל דְּבָר
61 שִׁישׁ בּוֹ גִּזְק לְרִבִּים; אָבָל מוֹכְרִין לָהֶן תְּרִיסִין [מַגִּינִים],
62 שְׂאִינֵן אֲלֵא לְהִגֵּן.
63 יג. וְכִשֵּׁם שְׁאֲסוּר לְמַכּוֹר לְגוֹי, כֵּךְ אֲסוּר לְמַכּוֹר לְיִשְׂרָאֵל
64 שְׂמוּכָר לְגוֹי. וּמִתֵּר לְמַכּוֹר הַזֵּין לְחִיל שֶׁל בְּנֵי הַמְּדִינָה,
65 מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְגִנִּין עַל יִשְׂרָאֵל.
66 יד. כָּל שְׁאֲסוּר לְמַכּוֹר לְגוֹי – אֲסוּר לְמַכּוֹר לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא
67 לִיסְטִים, מִפְּנֵי שְׁנִמְצָא מְחֻזָּק יָדֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה וּמִכְשִׁילֵן.
68 וְלֹא אֵלּוּ בַלְבָּד, אֲלֵא כָּל הַמִּכְשִׁיל עוֹר בְּדָבָר, וְהִשְׂאִיו עֲצָה
69 שְׂאִינָה הוֹגְגָת [נִכְוָנָה], אוֹ שְׂחֻזָּק יָדֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה, שֶׁהוּא
70 עוֹר וְאִינוֹ רוֹאֶה דֶּרֶךְ הָאֱמֻתָּה מִפְּנֵי תַּאֲוַת לְבוֹ – הִרִי זֶה
71 עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֵאמַר: "וְלִפְנֵי עוֹר, לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל";
72 הַבָּא לְטַל מִמֶּךָ עֲצָה, תֵּן לוֹ עֲצָה הַהוֹגְגָת לוֹ.
73 טו. וְאֲסוּר לְהִשְׂאִי עֲצָה טוֹבָה לְגוֹי, אוֹ לַעֲבֹד רָשָׁע. וְאֲפֹלוּ
74 לְהִשְׂאִי עֲצָה שְׂעִישָׁה דְּבַר מַצּוּה, וְהוּא עוֹמֵד בְּרָשָׁעוֹ –
75 אֲסוּר; וְלֹא נִתְנָסָה דְּנִיָּאל אֲלֵא עַל שֶׁהִשְׂאִי עֲצָה לְנִבְכּוֹדִנְאֲצַר
76 לְתֵן צִדְקָה, שְׁנֵאמַר: "לָהֶן מִלְכָּא, מִלְכִּי יִשְׁפֹּר עָלָךְ".

1 טז. עֶסֶה שְׁנִלְוִשָׁה בְּמִים מְגִלִּין, אֲפֹלוּ הִיא שֶׁל תְּרוּמָה –
2 תִּשְׁרָף; וְאֲפֹלוּ נֶאֱפִית, הִרִי הַפֶּת אֲסוּרָה.

יום שבת קודש כ"ו ניסן ה'תשע"ד

פרק יב

5 א. בְּהִמָּה חִיָּה אוֹ עוֹף שֶׁנִּשְׁכָּן נָחַשׁ וְכִיּוּצָא בּוֹ, אוֹ שְׁאֲכָלוּ
6 סִם הַמִּמִּית הָאָדָם – קִדְּם שִׂישְׁתָּנָה בְּגוּפָן, הִרִי אֵלּוּ אֲסוּרִין
7 מִשׁוּם סִכְנַת נַפְשׁוֹת. לְפִיכָךְ, בְּהִמָּה חִיָּה אוֹ עוֹף שֶׁנִּמְצָאוּ
8 חֲתוּבֵי רִגְלִים – אִף עַל פִּי שֶׁהֵן מִתְרִין מִשׁוּם טְרִפָּה, הִרִי
9 אֵלּוּ אֲסוּרִין מִשׁוּם סִכְנָה, שְׁמָא אֶחָד מִזִּחְלֵי עֶפֶר נִשְׁכָּן;
10 עַד שִׁיבְדָּקוּ. כִּיצַד בּוֹדֵקֵן? צוּלָה אוֹתָן בְּתַנּוּר: אִם לֹא
11 נִתְחַתָּף [נִתְפָּרֵק] הַכֶּשֶׁר, וְלֹא נִשְׁתַּנָּה מִשְׁאֵר הַצֵּלִי – הִרִי
12 אֵלּוּ מִתְרִין.
13 ב. וְכֵן נִקְוִי [נִקְבִי] תֹּאנִים וְעַנְבִּים וְהַקְשׁוּאִין וְהַדְלוּעִין
14 וְהָאֲבִישִׁיחִין וְהַמְלָפְפוֹנוֹת – אֲפֹלוּ הֵיוּ גְדוֹלִים בִּיחֹר, בֵּין
15 תְּלוּשִׁין בֵּין מוֹכְרִין, וְאֲפֹלוּ הֵיוּ בְּתוֹךְ הַכֵּלִי – כָּל שִׁישׁ בּוֹ
16 לָחָה וְנִמְצָא נִשּׁוּף, אֲסוּר; שְׁמָא נָחַשׁ וְכִיּוּצָא בּוֹ נִשְׁכּוּ.
17 וְאֲפֹלוּ רָאָה צְפוּר אוֹ עֲכָבֵר יוֹשֵׁב וּמִנְקָר – הִרִי אֵלּוּ
18 אֲסוּרִין, שְׁמָא בְּמִקּוֹם נֶקֶב נֶקֶב.
19 ג. תֹּאנָה אוֹ עֵנֵב שֶׁנִּשְׁטַל הַעֲקֵץ שֶׁלָּהֶן, אֵין בָּהֶן מִשׁוּם גְּלוּי;
20 לְפִיכָךְ, אוֹכֵל אָדָם תֹּאנִים וְעַנְבִּים בְּלִילָה, וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ.
21 תֹּאנָה נְקוּרָה שִׁיבְשָׁה וְנִעֲשִׂית גְּרוּגְרָת, וְתִמְרָה נְקוּרָה
22 שִׁיבְשָׁה – שְׂחִיחָה מִתְּרוֹת.
23 ד. אֲסוּר לְאָדָם לְתֵן מַעוֹת אוֹ דִּנְרִין לְתוֹךְ פִּי; שְׁמָא יִשׁ
24 עָלֵיהֶם רֵק רִבֵּשׁ שֶׁל מִפִּי שְׁחִין אוֹ מִצְרִיעִין, אוֹ זַעַה – שֶׁכָּל
25 זַעַת הָאָדָם סִם הַמָּוֶת, חוּץ מִזַּעַת הַפְּנִים.
26 ה. וְכֵן לֹא יִתֵּן אָדָם פֶּס [כֶּף] יָדוֹ תַּחַת שְׁחִיו – שְׁמָא נִגַּע
27 בְּיָדוֹ בְּמִצְרָע אוֹ בְּסִם רַע, שֶׁהִדִּים עֲסֻקָּנוֹת. וְלֹא יִתֵּן
28 הַתְּכָשִׁיל תַּחַת הַמָּטָה, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּסַעֲדוֹה,
29 שְׁמָא יִפֹּל בּוֹ דְּבַר הַמְּזִיק, וְהוּא אֵינוֹ רוֹאֶה.
30 ו. וְכֵן לֹא יִנְעֹץ הַסִּכִּין בְּתוֹךְ הָאֲתֵרוֹג אוֹ בְּתוֹךְ הַצָּנוֹן –
31 שְׁמָא יִפֹּל אָדָם עַל חֲדָה, וְיָמוּת. וְכֵן אֲסוּר לְאָדָם לַעֲבֹר
32 תַּחַת קִיר נְטוּי, אוֹ עַל גֶּשֶׁר רָעוּעַ, אוֹ לְהִכָּנֵס לְחֻרְבָּה; וְכֵן
33 כָּל כִּיּוּצָא בָּאֵלוּ מִשְׁאֵר הַסִּכְנוֹת, אֲסוּר לַעֲמֹד בְּמִקּוֹמָן.
34 ז. וְכֵן אֲסוּר לִיהוּדִי לְהִתְיַחַד עִם הַגּוֹיִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן
35 חֲשׁוּדִין עַל שְׂפִיכוֹת דָּמִים. וְלֹא יִתְלוֹה עֲמֵהֶן בְּדֶרֶךְ; פִּגְעַ
36 בְּגוֹי בְּדֶרֶךְ, מִחֲזִירוֹ לִימִינוֹ [מִפְּנֵהוּ]. הֵיוּ עוֹלִין בְּמַעֲלָה אוֹ
37 יוֹרְדִים בִּירִידָה – לֹא יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל לְמִטָּה וְהַגּוֹי לְמַעֲלָה,
38 אֲלֵא יִשְׂרָאֵל לְמַעֲלָה וְהַגּוֹי לְמִטָּה; שְׁמָא יִפֹּל עָלָיו

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ב כ"ו ניסן ה'תשע"ד

80 וּבָנָה בְּיוֹם אֶחָד בֵּין בִּקְדָּשִׁים בֵּין בְּחִלִּין, וְהוּא אֲמָרוּ
81 יַתְעַלָּה: "אֲתוּ וְאֶת־בְּנוֹ לֹא תִשְׁחָטוּ בְּיוֹם אֶחָד" (ויקרא
82 כב, כה). וּמִי שֶׁעָבַר וְשָׁחַט – לוֹקָה. וְכָבֵד נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי
83 מַצְוָה זוֹ בִּשְׁלֵמוֹת בְּפָרָק ה' מַחֲלִין.

יום ראשון כ' ניסן ה'תשע"ד

78 מצות לא תעשה קא.

79 המצוה הק"א — האזהרה שהזהרנו מלשחוט בהמה

יום שני כ"א ניסן ה'תשע"ד

42 (וממשיכה הגמרא) — "אֵי נִימָא (אם נאמר שזהו כאשר
43 נשבע) שְׁלֹא אוֹכֵל וְאֹכֵל — הֵתָם מַעֲשֶׂה עֶבֶד (עשה
44 מעשה); אֶלֶּא דְאָמַר: אוֹכֵל וְלֹא אֹכֵל — הֵהוּא מִי לְקִי
45 וְהָא אֶתְאָמַר עָלֶה וְכוּ" (בבלי אופן; ממהלך הגמרא שם
46 משתמע שאי קיום שבועת ביטוי היא ההגדרה של שבועת
47 שקר). הַעוֹבֵר עַל לֹא זֶה, אִם הוּא מְזִיד — לֹקָה (גם
48 אם אין בו מעשה — מלימוד מיוחד): וְאִם הוּא שׁוֹגֵג —
49 מְבִיא קָרְבַּן עוֹלָה וְיֹרֵד, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּמִצְוַת ע"ב
50 מִמִּצְוֹת עֲשֶׂה (שיעור קצ), וְהוּא אָמַר בְּפֶרֶק ג' מִשְׁבֻּעוֹת
51 (כא): "זוֹהִי שְׁבֻעַת בְּטוֹי שְׁחִיבִין עַל וְדוֹנָה מִלְּקוֹת וְעַל
52 שְׁגָגָתָה קָרְבַּן עוֹלָה וְיֹרֵד", וְשֵׁם נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ.
53 וְדַע שֶׁזֶה שְׁאֲמַרְתִּי בְּמִצְוָה זוֹ שֶׁהַמְּזִיד בָּהּ חַיֵּב מִלְּקוֹת,
54 אֵין זֶה מוֹרָה שֵׁישׁ אֵיזוֹ עֲבָרָה שְׁחִיבִים עָלֶיהָ מִלְּקוֹת
55 אֶפְלוּ בְּלִי וְדוֹן, אֶלֶּא כָּל־מְקוֹם שֶׁתִּשְׁמַעְנִי אוֹמֵר עַל אֵיזוֹ
56 עֲבָרָה שְׁחִיבִים עָלֶיהָ מִלְּקוֹת — בֵּין בְּמַה־שֶּׁקֶדֶם וּבֵין
57 בְּמַה־שִּׁיבֹא לְקַמֵּן — דַּע שְׁאֵינוּ חַיֵּב בְּכָף אֶלֶּא אִם הוּא
58 מְזִיד וְדָקָא, בְּעֵדִים וְהִתְרָאָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֲרָא מִתְּנַאי הָעֵדִים
59 וְהִתְרָאָה בְּמִסְכַּת סִנְהֶדְרִין (כא); אֶבֶל הַשּׁוֹגֵג אוֹ הָאֲנוּס
60 אוֹ הַמְטָעָה — אֵינוּ חַיֵּב כָּלֵל, לֹא מִלְּקוֹת וְלֹא כֶּרֶת,
61 כָּל־שֶׁכֶּן מֵיתֵת בֵּית דִּין. וְזֶה נוֹהֵג בְּכָל־הַמִּצְוֹת, וְדַע זֹאת.
62 אֶבֶל נִבְאָר בְּמִקְצַת הַמִּצְוֹת וְנֹאמַר, שֶׁהַמְּזִיד חַיֵּב מִלְּקוֹת
63 אוֹ מֵיתָה, (לפי) שֶׁהוּא חַיֵּב קָרְבַּן אִם הוּא שׁוֹגֵג בְּאוֹתוֹ
64 חֲטָא — (לפי) שֶׁלֹּא כָּל־חֲטָא חַיֵּבִים עַל שְׁגָגָתוֹ קָרְבַּן
65 (אבל חטא שחייבים על שגגתו חטאת חייבים על ודונו מלקות
66 או מיתתה): אֶבֶל כָּל מַה שְׁחִיבִים עָלָיו כֶּרֶת אוֹ מִלְּקוֹת
67 וּמֵיתֵת בֵּית דִּין אֵין חַיֵּבִים בְּכָף אֶלֶּא בְּעֵדִים וְהִתְרָאָה
68 וְיָדוּעַ שֶׁהִתְרָאָה אֵינָה אֶלֶּא לְהַבְחִין בֵּין שׁוֹגֵג לְמְזִיד.
69 וְדַע כָּלֵל זֶה וְאֵל תִּבְקַשׁ מִמֶּנִּי לַחֲזוֹר עָלָיו.

יום שישי כ"ה ניסן ה'תשע"ד

70 **מצות לא תעשה סב.**
71
72 הַמִּצְוָה הַס"ב — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזֵּהָרָנוּ עַל שְׁבֻעַת שְׁוֹא,
73 וְהוּא אָמַר וְתַעֲלֶה: "לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם־ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא"
74 (שמות כ, ז), וְהוּא שִׁישְׁבַע עַל מַחֲבִיב הַמִּצִּיאוֹת שֶׁהוּא
75 בְּהֶפֶךְ מִמָּה שֶׁהוּא בְּאֻמַּת (כגון נשבע על היום שהוא לילה),
76 אוֹ עַל דָּבָר מִן־הַנִּמְנָעוֹת (הבלתי אפשרי) שֶׁהוּא מְצוּי, אוֹ
77 שִׁישְׁבַע לְבַטֵּל מִצְוָה מִן־הַתּוֹרָה. וְכֵן אִם נִשְׁבַּע עַל דָּבָר
78 יָדוּעַ שֶׁאֵין עָלָיו מַחְלָקָת וְלֹא וּפּוֹחַ לְשׁוֹם אֲדָם מִן־
79 הַמְּלָמְדִים, כְּגוֹן שִׁישְׁבַע בַּה' שֶׁפֶל־הִנְשַׁחֵט יָמוֹת — הָרִי
80 גַם זֶה נִשָּׂא שֵׁם ה' לְשׁוֹא, וְלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה (שבועות כט):
81 "אֵיזוֹ הִיא שְׁבֻעַת שְׁוֹא? נִשְׁבַּע לְשִׁנּוֹת אֶת־הַיָּדוּעַ לְאֲדָם
82 וְגו'". וְהַעוֹבֵר עַל לֹא זֶה בְּמִזִּיד — לֹקָה, וּבִשְׁגָגָה —
83 פְּטוֹר, כְּשֶׁאָר חַיֵּב לְאִוִּין, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ. וְשֵׁם אָמַרְנוּ,
84 כְּלוֹמַר בְּשֻׁבוֹעוֹת: "זוֹ הִיא שְׁבֻעַת שְׁוֹא שְׁחִיבִין עַל
85 וְדוֹנָה מִכּוֹת וְעַל שְׁגָגָתָה פְּטוֹר", וְשֵׁם נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה
86 זוֹ.

1 **מצות עשה קמז.**
2
3 הַמִּצְוָה הַקמ"ז — הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ בְּכִסּוּי הַדָּם בְּעַת
4 שְׁחִיטַת הָעוֹף אוֹ הַחִיָּה, וְהוּא אָמַר וְתַעֲלֶה: "וְשִׁפֹּף
5 אֶת־דָּמּוֹ וְכִסְהוּ בְּעֶפֶר" (ויקרא יז, יג). וְכָבֵד נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי
6 מִצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק ו' מִחֻלִּין.

יום שלישי כ"ב ניסן ה'תשע"ד

7 **מצות לא תעשה שו.**
8
9 הַמִּצְוָה הַש"ו — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזֵּהָרָנוּ מִלְּקַחַת בְּשַׁעַת
10 צִיד אֶת קַן־הָעוֹף כְּלוּ, הָאֵם וְהָאֶפְרוֹחִים, וְהוּא אָמַר
11 וְתַעֲלֶה: "לֹא־תִקַּח הָאֵם עַל־הַבָּנִים" (דברים כב, ו). וְלֹא
12 זֶה נִתֵּק לַעֲשֶׂה וְהוּא אָמַר: "שְׁלַח תִּשְׁלַח אֶת־הָאֵם" (שם
13 ז). וְכָל־זֶמֶן שֶׁלֹּא יִשְׁלַח וְלֹא קָנִים עֲשֶׂה שָׁבָה (שנוצר מצב
14 שלא יוכל לקיים), כְּגוֹן שֶׁמֵּתָה הָאֵם קֹדֶם שִׁישְׁלַחָנָה —
15 לֹקָה. וְכָבֵד נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּסוֹף חֻלִּין (מדף קלח).

יום רביעי כ"ג ניסן ה'תשע"ד

16 **מצות עשה קמח.**
17
18 הַמִּצְוָה הַקמ"ח — הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ בְּשִׁלוּחַ הַקֵּן, וְהוּא
19 אָמַר וְתַעֲלֶה: "שְׁלַח תִּשְׁלַח אֶת־הָאֵם וְאֶת־הַבָּנִים תִּקַּח
20 לָךְ" (דברים כב, ז). וְכָבֵד נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּשִׁלְמוֹת
21 בְּפֶרֶק אַחֲרוֹן מִחֻלִּין.

יום חמישי כ"ד ניסן ה'תשע"ד

22 **מצות לא תעשה סא.**
23
24 הַמִּצְוָה הַס"א — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזֵּהָרָנוּ שֶׁלֹּא לַעֲבֹר עַל
25 שְׁבֻעַת בְּטוֹי, וְהוּא אָמַר וְתַעֲלֶה: "וְלֹא־תִשְׁבְּעוּ בְּשִׁמִּי
26 לְשֶׁקֶר" (ויקרא יט, יב). וְשְׁבֻעַת בְּטוֹי הִיא שֶׁנִּשְׁבַּע עַל
27 דְּבָרִים שֶׁאֶפְשָׁר לָנוּ לַעֲשׂוֹתָם אוֹ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹתָם בְּלִי
28 מְנִיעָה מִצַּד הַתּוֹרָה עַל דָּבָר מִהֶם שֶׁנַּעֲשֶׂה אוֹ שֶׁלֹּא
29 נַעֲשֶׂה — הָרִי אָנוּ חַיֵּבִים לְקַיֵּם מַה שֶׁנִּשְׁבַּעְנוּ עָלָיו.
30 וְהַזֵּהָרָנוּ מִלַּעֲבֹר עַל אוֹתָהּ הַשְּׁבֻעָה, שֶׁנִּאָּמַר: "וְלֹא־
31 תִּשְׁבְּעוּ בְּשִׁמִּי לְשֶׁקֶר". וּבְגִמְרָא שְׁבֻעוֹת (כא). אָמַרְנוּ:
32 "אֵיזוֹהִי שְׁבֻעַת שֶׁקֶר? נִשְׁבַּע לְהַחֲלִיף" (נשבע ומחליף) —
33 מִסֵּלֶף — עוֹבְדָה שֶׁנַּעֲשֶׂתָה כְּבָר. כְּגוֹן נִשְׁבַּע: "לֹא אֲכַלְתִּי" —
34 (ואכל), וְתִקְנֵנוּ אֶת־זֶה וְאָמַרְנוּ: "אֵימָא: נִשְׁבַּע וְהַחֲלִיף"
35 כְּלוֹמַר: שֶׁנִּשְׁבַּע עַל דָּבָר (שִׁיעֲשָׂהוּ בַּעֲתִיד) וְעָשָׂה הֶפֶךְ
36 מִמָּה שֶׁנִּשְׁבַּע עָלָיו. וְשֵׁם נִתְבָּאֲרָא בְּפֶרֶק ג' מִשְׁבֻּעוֹת וְגַם
37 בְּמִסְכַּת תְּמוּרָה (ג), שֶׁשְׁבֻעַת שֶׁקֶר — הִיא אֵי־קִיּוֹם
38 שְׁבֻעַת בְּטוֹי, וְהוּא אָמַרְנוּ: "שְׁבֻעַת שֶׁקֶר הִיכִי דְמִי?"
39 (ומפרש רבינו את קושיית הגמרא): כְּלוֹמַר: אֵיךְ הִיא שְׁבֻעַת
40 שֶׁקֶר שֶׁאֵין בָּהּ מַעֲשֶׂה? (ולכן כך פירושה של קושיית
41 הגמרא) לְפִי שְׁזוּהִי (על־פי) כְּוִנַּת הַדְּבָרִים שֶׁקָּדְמוֹ שֵׁם

אָמרו: "וְלֹא־תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעַמִּיתוֹ" (שם יט, יא), כְּגוֹן אִם
 פָּר בַּפִּקְדוֹן — הָרִי עֶבֶר עַל אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "לֹא־
 תִּכְחָשׁוּ"; וְאִם נִשְׁבַּע עַל כְּפִירָתוֹ — עֶבֶר עַל אָמְרוּ:
 "לֹא־תִשְׁקְרוּ". וּבִסְפָּרָא (פרשת קדושים שם): "וְלֹא־
 תִּשְׁקְרוּ" מֵה תִּלְמֹד לֹמַר? לִפִּי שְׁנֵאָמַר: "וְנִשְׁבַּע עַל־
 שֶׁקֶר" לְמַדְנֵנוּ עֲנֵשׁ, אֲזַהְרָה מִזֵּין? תִּלְמֹד לֹמַר: "לֹא־
 תִּשְׁקְרוּ". וּכְכֹר נִתְבָּאָרֵי דִינֵי מִצְוָה זֹו בַּפֶּרֶק ה' מִשְׁבֹּעוֹת
 (טו:). וְשֵׁם נִתְבָּאָר שְׁהִנְשָׁבַע שְׁבֹועַת שֶׁקֶר עַל כְּפִירַת מָמוֹן
 — עוֹבֵר בְּשָׁנֵי לֶאֱוִין: מִשּׁוֹם "לֹא־תִשְׁבַּעוּ בְּשֵׁמִי לְשֶׁקֶר"
 (שם, יב) וּמִשּׁוֹם "לֹא־תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעַמִּיתוֹ".

יום שבת קודש כ"ו ניסן ה'תשע"ד

מצות לא תעשה רמח. רמט.

הַמִּצְוָה הַרְמ"ח — הָאֲזַהְרָה שְׁהִזְהִירוּ מִלְּכַפּוֹר בַּחֲבוּבוֹת
 שְׁאֵנוּ חֲבִיבִים וּבַפִּקְדוֹנוֹת שְׁהִפְקְדוּ אֶצְלָנוּ, וְהוּא אָמְרוּ:
 "וְלֹא־תִכְחָשׁוּ" (ויקרא יט, יא), וְנִתְבָּאָר שְׁבַמָּמוֹן הַפְּתוּב
 מְדַבֵּר. וְלִשׁוֹן סְפָרָא (קדושים שם): "לִפִּי שְׁנֵאָמַר: "וְכַחֵשׁ
 כֹּה וְנִשְׁבַּע עַל־שֶׁקֶר" (שם ה, כב) לְמַדְנֵנוּ עֲנֵשׁ, אֲזַהְרָה
 מִזֵּין? תִּלְמֹד לֹמַר: "לֹא תִכְחָשׁוּ". וּכְכֹר יִדְעַת שְׁהַכּוֹפֵר
 בַּפִּקְדוֹן פִּסּוֹל לְעִדּוֹת אֶף־עַל־פִּי שְׁלֹא נִשְׁבַּע, לִפִּי שְׁעֶבֶר
 עַל אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "לֹא תִכְחָשׁוּ". וּכְכֹר נִתְבָּאָרֵי שֵׁם דִּינֵי
 מִצְוָה זֹו בַּכֶּמֶה מְקוֹמוֹת בְּמַסְכַּת שְׁבֹועוֹת.

הַמִּצְוָה הַרְמ"ט — הָאֲזַהְרָה שְׁהִזְהִירוּ מִשְׁבֹּעַת שֶׁקֶר
 שְׁאֵנוּ נִשְׁבָּעִים אוֹתָהּ לְכַפּוֹר חוּב הַקְּבוּעַ עֲלֵינוּ, וְהוּא

המשך ביאור למסכת סוטה ליום החמישי לעומר עמ' א

ש' בשם בשר נרמזת המילה שְׁאֵל - שסופו של האדם להיות בקבר.
 ואין לפרש שנרמזת המילה סרוחה, משום דְּכְתִיב בשר בָּשִׂין ולא
 בשִׁין.
 אָמַר רַב אֲשִׁי כָּל אָדָם שֵׁשׁ בּוֹ נְפֻשׁוֹת הָרוּחַ לְסוּף נִפְתָּח - מתמעט
 מחשיבוותו ונעשה פחות שבאנשים, שְׁנֵאָמַר לגבי נגעים

למחלות רבות וכו' - שכאשר היא מתגברת על האדם בא חולי
 ומכאוב על האדם, כלומר שהאדם כולו הבל ושפלות ולכך אין לו
 להתגאות. ולמה נקרא בשר האדם בשם בָּשִׂר, שנרמז בראשי
 התיבות, שלאחר מות האדם יש לו בִּישָׁה - ביום הדין, ס'רוחה -
 גופו סרוח ור"מָה - שגופו מאכל לתולעים. אִיכָא דְאָמְרִי שבאות

המשך ביאור למסכת סוטה ליום השמיני לעומר עמ' ב

מֵהָאֲדָם עַל חֲטָאוֹ, לֹא וִיתְרוֹ לוֹ אֵלָא מִצְטַרֵּף לַחֲשׁוֹן בַּעֲתִיד.
 וּמִשִּׁיבָה, תִּלְמֹד לֹמַר "אַחַת לְאַחַת לְמִצְוָה חֲשִׁבוֹן" - חטא לחטא
 מִצְטַרֵּף לַחֲשׁוֹן שִׁיבּוּא.
 מִמְּשִׁיבָה הַבְּרִייתָא, וְכֵן מִצִּינוּ בְּסוּטָה שְׁבַמָּמָה שְׁמִדָּה, כֹּה מְדַר
 לָהּ - שְׁנַעֲנֵשָׁה לִפִּי הַדֶּרֶךְ שִׁחֲטָהּ. הִיא עֲמִידָה עַל פֶּתַח בֵּיתָהּ
 לִירְאוֹת לוֹ - לַהֲרָאוֹת לוֹ, לְפִיכָּהּ בְּהֵן מַעֲמִידָה עַל שַׁעַר נִקְנוֹר שְׁבו
 הִיוּ מִנוּוֹלִים אוֹתָהּ וּמִרְאָה קְלוּנָה לְכָל. הִיא פְּרִסָּה לוֹ - בַּעֲבוּרָה,
 לַהֲתַנְאוֹת בִּפְנֵי, סוֹדְרִין נָאִין עַל רֹאשָׁהּ, לְפִיכָּהּ בְּהֵן נוֹטִיל בָּפֶה -
 צִיָּף הַמִּכְסָּה אֶת רֹאשָׁהּ מִעַל רֹאשָׁהּ, וּמִנִּיחוֹ תַּחַת רִגְלֶיהָ. הִיא
 קִשְׁטָה לוֹ פְּנִיָּה, לְפִיכָּה

לְמַלְכוּת אוֹ לִיסְמִין בְּאִין עֲלָיו, וְדַרְכָּם לַהֲרוֹג בַּחֲרֵב. מִי שְׁנִתְחַיֵּב
 חֲנִיקָה, אוֹ מוֹבֵעַ כְּנֶדֶר וְנִחַנֵּק בְּתוֹךְ הַמַּיִם, אוֹ מֵת בְּכְרוּנִי - עַל יְדֵי
 חוּלִי גִרְוֹן, וְנִחַנֵּק בַּחוּלִי.
 תִּנְיָא, הִיךְ רַבִּי אוֹמַר מִזֵּין - מֵהָ הַמְקוֹר לְדַבֵּר שְׁבַמָּמָה שְׁאֲדָם מוֹדֵר
 כֹּה מוֹדֵרִין לוֹ, וּמִשִּׁיבָה, שְׁנֵאָמַר "בְּסִמְכָהּ בְּשִׁלְחָה תִּרְיֶכְנָה".
 שְׁוֹאלַת הַבְּרִייתָא, אִין לִי אֶמָּא סָאָה - עֲבִירָה גְדוּלָה, מִזֵּין לְרַבּוֹת
 תִּרְקֵב - חֲצִי סָאָה וְחֲצִי תִרְקֵב, קֵב וְחֲצִי קֵב, רֹיבֵעַ וְחֲצִי רֹיבֵעַ,
 תוֹמֵן וְעוֹיבָלָא - מִשְׁקָלוֹת קֻטְנִים יוֹתֵר, מִזֵּין שֵׁם עַל עֲבֵרוֹת קֻטְנוֹת
 מַעֲנִישׁ ה' בְּאוֹתָהּ מִדָּה. וּמִשִּׁיבָה, תִּלְמֹד לֹמַר "כִּי כָל כֹּאֵן כֹּאֵן
 בְּרַעֲשׁ" וְנִלְמַד מִכָּל שִׁאפִּילוֹ מִדָּה קֻטְנָה. שְׁוֹאלַת הַבְּרִייתָא, וּמִזֵּין
 שְׁכָל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה מִצְטַרֵּפַת לַחֲשִׁבוֹן גְּדוֹל - שֵׁם לֹא נִפְרַעו

המשך ביאור למסכת סוטה ליום התשיעי לעומר עמ' ב

כְּשֶׁהֵלַךְ לְמוֹת מִצְמָא, נַעֲשֶׂה לוֹ חֲנֹס עַל יְדֵי לְחֵי הַחֲמוּר שְׁהוּא דְּבַר
 טִמָּא.
 דּוֹרֶשֶׁת הַגְּמָרָא אֶת הַפִּסּוֹק עַל שְׁמִשׁוֹן "וְתִתֵּל רוּחַ ה' לַעֲמֹדוֹ בַּמַּחֲנֶה
 דָּן בֵּין צִרְעָה וּבֵין אֲשֵׁתָאוֹל וְגו'". אָמַר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינְיָא, חֲלָתָה
 הַתְּקִימָה נְבוֹאָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֲבִינוּ, דְּכְתִיב שֶׁהִתְנַבֵּא יַעֲקֹב "וְהִי דָן
 נָחֵשׁ עָלֵי דָדָךְ" - וְהוֹלֵךְ עַל שְׁמִשׁוֹן שְׁהִידָה מִשְׁבֵּט דָּן. "לַעֲמֹדוֹ בַּמַּחֲנֶה
 דָּן, אָמַר רַבִּי יִצְחָק דְּבִי רַבִּי אֲמִי מִלְּמַד שְׁחִיתָה שְׁבִינָה
 מִקְּשָׁקֶשֶׁת לְפָנָיו - מְלוּוָה אוֹתוֹ כְּזוֹג - כְּמוֹ פַּעֲמוֹן הַקְּשׁוֹר לְאֲדָם,
 וְנִלְמַד מִכָּר שְׁכָתִיב חֲמָא - אֲצֵל שְׁמִשׁוֹן "לַעֲמֹדוֹ בַּמַּחֲנֶה דָּן, וּכְתִיב
 הָתָם - לְגַבִּי הַמַּעֲיֵל שֶׁל כְּהֵן גְּדוֹל "פְּעָמָן וְרִימָן". בֵּין צִרְעָה וּבֵין
 אֲשֵׁתָאוֹל, אָמַר רַבִּי אֲסִי צִרְעָה וְאֲשֵׁתָאוֹל שְׁנֵי הָרִים גְּדוֹלִים הִיוּ
 - כִּךְ שִׁמְם שֶׁל הָהָרִים, וְעִקְרָן שְׁמִשׁוֹן וְנִתְחַנֵּן זֶה בָּהֶם.
 דּוֹרֶשֶׁת הַגְּמָרָא אֶת דְּבַרֵּי הַמֶּלֶךְ עַל שְׁמִשׁוֹן, "וְהוּא יִחַל לְהוֹשִׁיעַ
 אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים", מֵהוּ הַלְשׁוֹן "חֵל", אָמַר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי
 חֲנִינְיָא

שְׁמִים. "וְיִהְיֶה כִּי תִצְיָקָה לוֹ בְּדִכְרִיָּהּ כָּל הַיָּמִים וְתִאֲלָצְהוּ" - דְּלִילָה
 הַצִּיָּקָה לְשִׁמְשׁוֹן וְאִילָצָה אוֹתוֹ לֹמַר לֵה בְּמָה כְּחוֹ, שְׁוֹאלַת הַגְּמָרָא,
 מָאי "וְתִאֲלָצְהוּ" - אִיךְ אִילָצָה אוֹתוֹ. וּמִשִּׁיבָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק דְּבִי
 רַבִּי אֲמִי, בְּשִׁעַת נִסְר בִּיאָה - שְׁתֵּאוֹת הָאָדָם גְּדוּלָה, נִשְׁמָטָה
 מִתְחַתֵּיו שְׁלֹא יוֹכֵל לִסַּיִם אֶת הַמַּעֲשֶׂה, וְאִזְלָה אוֹתוֹ לֹמַר לֵה.
 כְּשֶׁהִתְגַּלָּה הַמֶּלֶךְ לְמַנּוּחַ וְאִשְׁתּוֹ לְבִשֵּׁר לָהֶם שִׁיּוֹלֵד לָהֶם בָּן, הַזְּהִיר
 אֶת אִשְׁתּוֹ מִנּוּחַ וְאָמַר לָהּ, "וְעַתָּה הַשְׁמִרִי נָא וְאֵל תִּשְׁתִּי יוֹן וְשֶׁכֶר
 וְאֵל תֹּאכְלִי כָּל טָמֵא כִּי הֵנָּה הִרָּה וְיִלְדֵת בָּן", שְׁוֹאלַת הַגְּמָרָא, מָאי
 כָּל טָמֵא - מֵהֶם הַדְּבָרִים הַטְּמָאִים שֶׁהַזְּהִיר אוֹתָהּ לֹא לֵאכּוֹל, וְתוֹ
 עַד הַשְׁתָּא דְּכָרִים טְמָאִים קֹאבְלָה - וְעוֹד יֵשׁ לַהֲקִשּׁוֹת, וְכִי עַד
 עֲכָשִׁי הִיא אֲכָלָה דְּבָרִים טְמָאִים. מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק
 דְּבִי רַבִּי אֲמִי, דְּכָרִים הַטְּמָאִים בְּגוֹר - שְׁלֹא רַק מִיֵּין תִּשְׁמֹר, אֵלָא
 אִפִּילוֹ מִמַּיִם שֶׁשְּׂרוּ בֵּין, וְכִדּוּמָה. "וְיִבְרַק אֱלֹהִים אֶת הַמִּכְתָּשׁ אֲשֶׁר
 בְּלָחִי" - נַעֲשֶׂה לְשִׁמְשׁוֹן נֶס בְּשַׁעֲהַ שְׁהִידָה צִמָּא מָאד, וּמִלְּחֵי הַחֲמוּר
 יֵצְאוּ מִיָּם, אָמַר רַבִּי יִצְחָק דְּבִי רַבִּי אֲמִי הוּא אִינְה לְדָבָר טָמֵא -
 שְׁמִשׁוֹן חֲשֵׁק לְהִינָשׂא לְנִכְרִית, לְפִיכָּה נִתְלוֹ חֲיָיו בְּדָבָר טָמֵא - לְכֹן

ביאורים למסכת סוטה דף ה עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

לשברו ולעקרו באשירה - כמו שצריך לשברו ולעקרו מהשורש עץ
שעברו אותו לעבודה זרה. ונלמד מכך שבשניהם נאמר לשון גדיעה,
כתיב הקא - לגבי בעל גאווה, ונלמד מכך שבשניהם נאמר לשון גדיעה,
- לגבי עבודה זרה, ואשירה הגדעון. ואמר רבי אלעזר כל אדם
שיש בו נפשות הרות, אין עפרו ננער - אינו קם לתחיית המתים,
שנאמר הקיצו ורגנו שכני עפר, ומדייקים מכך ששכני עפר
לא נאמר, אלא רק מי שנעשה שכן לעפר בחייו - שהשפיל עצמו
המתים, אלא רק מי שנעשה שכן לעפר בחייו - שהשפיל עצמו
כעפר. ואמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו נפשות הרות שכניה
מיללת - מקוננת ובוכה עליו, שנאמר ונבה ממרקק ידע,
ודורשים שמי שמגביה את עצמו, כבר 'מרקק' עוד לפני שבא
הפורענות, ידע השכינה בוכה ומתאוננת עליו.
דרש רב עזריא ואיתימא - ויש אומרים שדרש זאת רבי אלעזר,
בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם, מדת
בשר ודם נבזה רואה את הנבזה - החשוב והמכובד מחשיב ומקרב
את השווה לו בחשיבותו, אבל ואין נבזה רואה - מחשיב ומקרב
את השפיל, אבל מדת הקדוש ברוך הוא אינו כן, אלא הוא נבזה
ואף על פי כן ורואה את השפיל שנאמר כי רח' וישפיל וראה.
אמר רב חסדא ואיתימא רב עקיבא, כל אדם שיש בו נפשות
הרות, אמר הקדוש ברוך הוא איני אני והוא יבולין לדור בעולם
יחד, שנאמר מלשני בסתר רעהו אותו אצמית, נבה עינים ורחב
לבב אותו לא אוכל, אל תקרי אותו לא אוכל אלא אותו לא אוכל
- כלומר שה' אינו יכול להיות יחד עם המתגאה בעולם. איבא
דמתני לה - את הדרשה שלא יכול ה' לדור איתו יחד בעולם,
אמספרי - על מספרי לשון הרע, שנאמר בתחילת הפסוק מלשני
בסתר רעהו אותו אצמית, אמר רבי אלכסנדר כל אדם שיש
בו נפשות הרות, אפילו רוח קימא - פורענות קלה שבאה לעולם
עופרתו - טורפת ומאבדת אותו מהעולם, שנאמר והרשעים בים
נגרש וכו' ויגרשו מימיו רפש וטיט - בעלי גאווה הם כמו הים אשר
משליך רפש סביבו ועובר את מימיו. ודורשים, ומה יש שיש בו כמה
רביעיות לוגים של מים, אף על פי כן אנו רואים שרוח קימא
עופרתו - מערבת את מימיו, אדם שיש בו אלא רביעית אחת
של דם שעל ידה הוא מתקיים, על אחת כמה וכמה שרוח קלה של
פורענות עוברת ומאבדת אותו מהעולם.
אמר רבי חייא בר אשי אמר רב, תלמיד חכם צריך שיהא בו
אחד משמונה בשמינית - כלומר, שלא יהיה שפל ביותר אלא
תהיה בו מידה קטנה של גאווה, כדי שהתקבלו דבריו לבני עירו ויוכל
להוכיחם. אמר רב הונא בריה דרב יהושע, ומעשרא ליה - אותה
מעט גאווה מוסיפה נוי לתלמיד חכם כי סאסא לשבולתא - כמו
ראש השיבולת שמוסיף נוי לשיבולת. אמר רבא בשמיתא - בנידוד
יהיה ראית ביה - תלמיד חכם שיש בו גאווה, וקשמתא - ובנידוד
יהיה דלית ביה - תלמיד חכם שאין בו מעט גאווה. דעה חולקת,
אמר רבי נחמן בר יצחק לא מינה ולא מקצתה - שלא תהיה
בתלמיד חכם אפילו מעט גאווה, מי וזמר דכתיב ביה - וכי קטן הוא
בעיניו מה שכתוב על בעל גאווה "תועבת ה' כל נבה לב".
אמר חזקיה אין תפלתו של אדם נשמעת ומתקבלת, אלא אם כן
משים לבו בקשר - שלבו רך כבשר ולא קשה כאבן כמו בעל
גאווה, שנאמר והיה מדי חדש בחדשו וגו' יבוא כל בשר
להשתחוות וגו' - ולא כתוב כל אדם, וכדלהלן. אמר רבי ירמיה
בשר כתיב ביה ונרפא - כאשר כתוב בתורה על בשר שיש בו גנע
צרעת כתוב גם שנרפא. אבל כאשר כתוב על אדם שיש בו גנע לא
כתיב ביה ונרפא. ולומדים מכך שמי שהוא רך ועניו כבשר יש
רפואה למכאוביו, אך מי שלבו קשה כאדם, כלומר כאדמה, אין
רפואה למכאוביו.
אמר רבי יוחנן, למה נקרא האדם בשם אדם, משום שנרמז בראשי
התיבות של שם זה, שהאדם יש בו אפר - יסודו מעפר, דם - שגורם

המשך בעמוד קכה

אפילו עושה אותו אדם צדקה בסתר - ויד ליד' הוא מלשון נתינה,
שנותן צדקה מידו ליד העני, דכתיב על כך "מתן בסתר יכפה אף
וגו', אף על פי כן לא ינקת מדינה של גיהנם.
שואלת הגמרא, אזהרה לנפשי הרוח - שלא להתגאות, מנין.
ומשיבה, אמר רבא אמר יערי מהפסוק "שמעו והאוינו אל
תנחנו", הרי כאן אזהרה שלא להתגאות. רב נחמן בר יצחק אמר
מקבה - שהאזהרה היא מהפסוק "ורם לבבך ושכחת את ה'
אלהך", כלומר שהמתגאה בא לידי שכחה ה', וכתיב "השמר לך
פן תשכח את ה' אלהיך" - שמוחר האדם שלא לשכוח את ה',
וממילא יש כאן אזהרה שלא להתגאות, שהרי הגאווה מביאה
לשכחה ה'. וברדבי אבין אמר רבי אילעא - מה שאמרנו שהלשון
השמר פן תשכח' הוא לא תעשה, זה על פי דברי רבי אבין בשם רבי
אילעא. דאמר רבי אבין אמר רבי אילעא כל מקום שנאמר
בתורה לשון של השמר, פן, ואל, אינו אלא לומר שהעובר על ציווי
זה, הרי הוא עובר בלא תעשה.
דרש רב עזריא, ומנין אמר לה - פעמים אמר דרשה זו משמיה
דרב אפי, ומנין אמר לה משמיה דרב אפי, כל אדם שיש בו
נפשות הרות, לסוף מהמקט - סופו שמתמעט מחשיבותו, שנאמר
דומי מקט - ודורשים שאם מתרומם ומתגאה סופו להתמעט.
ממשיכה הגמרא לבאר את המשך הפסוק, ושפא תאמר יאשו
בעולם - שחי ככל האדם, תלמוד לומר "ואינינו" - שמת קודם זמנו.
ואם חוזר בו ונעשה עניו, הרי הוא נאסף - מת בזמנו באברהם
אבינו והאבות, שנאמר והמכו ככל יקפצון - ודורשים את
המילה 'והומכו', שאם נעשה עניו ומר, מתקיים בו 'ככל יקפצון' -
שימות מות ישרים באברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו' ככל' מכל'
כל', והיינו כי'כל' יקפצון, כמו האבות שכתוב בהם 'כל'. ואם לאו -
אם לא נעשה עניו, מתקיים בו המשך הפסוק ובראש שבלת ימלו'
- שישבר ויפול כמו שיבולת, וכדלהלן.
שואלת הגמרא, מאי ובראש שבלת' - מה כוונת הפסוק שבעל
גאווה יפול כמו שנופל ראש השיבולת. ומשיבה שנחלקו בזה רב
הונא ורב חסדא, חד אמר - אחד מהם אמר שיפול כי סאסא
דשיבולתא - כמו החלק העליון של השיבולת שנופל ונשבר מאיליו.
וחד אמר בשיבולת עצמה שנופלת בזמן הלקיתה. מקשה הגמרא,
בשלמא למאן דאמר כי סאסא דשיבולתא - כראש השיבולת,
היינו דכתיב - מובן מה שנכתב בפסוק שהמתגאה יפול ובראש
שבלת', אלא למאן דאמר כי שובליתא עצמה, קשה מאי ובראש
שבלת' - והרי הדימוי הוא לנפילת השיבולת עצמה. מתרצת
הגמרא, אמר רב אפי וכן תנא דבי רבי ישמעאל, משל לאדם
שנכנס לתוך שדרו לקט שיבולות, נבזהו נבזהו הוא מלקט -
דרכו להתחיל לקט את השיבולים הגבוהים שבוולטים למעלה,
ומדמה הפסוק שיכרת בעל הגאווה כמו שכורתים ושוכרים תחילה
את השיבולת שראשה גבוה.
מביאה הגמרא פסוק נוסף שמדבר על ענוה, "מרום וקדוש אשכון
ואת ברא ושפל רוח", נחלקו רב הונא ורב חסדא בביאור המילה
זאת, חד אמר אתי דכא - ה' מגביה את הדכא ושפל רוח אליו
שישכנו עמו. וחד אמר אני את דכא - ה' מרכין את שכניו לשכון
אתם. אומרת הגמרא, ומסתברא כמאן דאמר אני את דכא -
שמוריד שכניו אליהם, שחרי מצינו במתן תורה שהקדוש ברוך
הוא הניח כל הרים ונבעות והשרה שכניו על הר סיני הנמוך,
ולא נבה הר סיני למעלה - ולא הגביה ה' את הר סיני להשרות
עליו את השכינה, הרי מצאנו שמוריד ה' את השכינה לעניו. אמר
רבי יוסף לעולם ילמד אדם מדעת קונו לאהוב את השפלות
והענוה, שחרי במתן תורה הקדוש ברוך הוא הניח כל הרים
ונבעות והשרה שכניו על הר סיני שהיה עניו. והניח כל
אילנות מובות והשרה שכניו בסנה - באילן שלא נותן פירות).
אמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו נפשות הרות ראוי לגדעו -

בכל מכל וכל רבותא הוא שנתקדשו בכל, אבל
 וכל אשר נתן לי מלתא בקלמא הוא קדמא, וכל
 כמאמא דשכלתא. גבדו של שכולת שקורין וכן
 השכולת, והוא נשבר ונופל מאליו: גבוה גבוהה
 הוא מלמך והיינו וקראש שכולת שראשא
 נראית מלמך: מחתרתא: אתי' דבא, אני
 מגבידו עד ששוכן אצלי, והיינו אשכון את דבא:
 אני את דבא. אני מרדין שכינתי אצלי: לימד
 אדם מרעת קונו. לאדוב את הנקמות: כל היום
 ונקמות. כגון חבור וקרמל שבאו שם, בדכתיב
 וכל חכמתו וכל חכמתו וכל חכמתו וכל חכמתו

איתום שהם בשר יבואו ויחללו פי הם שומעים
לפי, אגב גסי הרוח לא יבואו: **בשר תביט בם וינפא**, וכשר פי יזיה בו בעורו שחין ונרפא. אךם פי יזיה בעור בשרו, נגע צרעת פי תזיה באדם, לא כתיב בחד מנייהו ונרפא. לפי
דברך אתה למד, שמי שהוא רגוע ונעים בכשר קרוב להתרפאות מסיורין וקבץ צילי, אבל מי שהוא קשה באדם אין רפואה למכותיו: **אדם**, למד נקרא שמו אדם, שהוא אפר דם מרה,
כלומר בלו הבל, לפר אל תאגה. מרה היא ליחלוית מרה היוצאה מן המריצה שבכבד ומתגברת באדם הכל לפי החידשים ושנוי העתים ולפי המאכל שאוכל, ועל ידיה באין חליים
ונגעים ומכאובות. יש שקורין בדברי הרופאים מריזה שחורה ויש שקורין מריזה אדומה: **שחור**, מקום שאלו ביתו: נפתח, מתמעט מחשיבותו ונעשה פחות באנשים;
ולשאת

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ה עמוד ב

תוספות

רש"י

הא גופא קשיא. תימה לרבי אמאי לא נקט הכא לישנא דריש מס' מכות (דף כג.) כיצד העדים נעשים וזוממין כיצד אין העדים נעשים וזוממין מבעי ליה הכא נמי הוה ליה למימר הכי כיצד מקנא לה כיצד אין מקנא לה והתם מותרין שפיר אבל הכא אפילו לפי התיורין הוה ליה למיתני כיצד אין מקנא לה ונראה דלחכי לא פריך הכא משום

דמצי למימר אל תדברי דרישא פירושו סתירה דהיינו קינוי גמור ואתי שפיר לישנא דכיצד מקנא לה ולא קשיא מידי אלא רישא לסיפא וה"פ הכא אלמא פירוש דמתני' דדיבור סתירה הוא מודקתני כיצד מקנא ולשון נקי הוא כדתנן בפרק קמא דתובות (דף יג.) ראוה מדברת ומפרש בגמ' מאי מדברת נסתרה א"כ תיקשי סיפא דקתני דבריה עדיין מותרת לביתה ואי פירוש דדיבור דמתניתין סתירה אמאי מותרת אלא דיבור ממש הוא ולפי הירושלמי משמע דבעי לתרוצי דדיבור דרישא סתירה אלא דנקט לשון נקי וחכי איתא התם סוף דבר שתרבר עמו הא אם נסתרה עמו ולא דברה אין סתירתה כלום פירוש בתמיה דבורה אלא מימר לך אפי' דברה עמו ולא נסתרה עדיין מותרת לביתה לשון נקי הוא מתני' פי' דיבור דרישא לשון נקי מידו דסיפא אית לן למימר על כרחך דיבור ממש:

לאחר

ולא ליבם. אין להקשות מפרק האשה שפנול לה נכסים (מכות דף קפ.) בשמעתין דשומרת יבם דפריך התם ודא בעינן לכשתנשאי לאחר וטלי מה שכתוב לזכי אמר רב אשי יבם כמו אחר דמי דלענין לשון תנאי ב"ד שויה כאחר אבל באחר דקרא אין האב בכלל וחכי נמי משמע בפרק אין מקדישין (מכילת דף כט.) דקתני אם מכר את השדה לאיש אחר לאחר ולא לכן או אינו אלא לאחר ולא לאח שכחא אומר אשי הרי אב אומר דא מה אני מקיים לאחר לאחר ולא לכן דמשמע טעמא דכתיב איש הא לא הכי לא הוי אב בכלל אחר וכו' ש גבי יבם דבא מבח נשואי אחיו דלאו אחר הוא וחכי אמרין נמי בפ"ק דקידושין (דף יג.) אמר קרא פן ימות במלחמה ואיש אחר יקנה מתקין לה רב שישא בריה דרב אידי אימא מאן אחר יבם ומשני דיבם לא מקרי אחר אלא קשיא מפרק האומר (קדושין דף סז.) דנפקא לן מהכא בפרק האומר דלא תפסי קדושין באחות אשה אימר דאיצטרך קרא דוקא ליבם משום דרמיא עליה ליבומי כדאמר' בשמעתין ואבתי אחות אשה מגלן ועוד תקשה דהכא אע"ג דכתיב איש אחר ממעטין יבם ובערכין מרבינן יבם מאיש וממעטין בן נאחר וא"ת מאיש ממעטנה ב"פ האומר (נ"ז סז.) קרובים ומלאחר יבם סוף סוף ואיש אחר יקנה מאי דרשת ביה:

לאחר

ולא ליבם. אי קשיא ודא האי קרא בסוטה ודאי ע"י עדים כתיב דילפינן דבר דבר ממנון בסוף מסכת גיטין (דף כג.) וסוטה ודאי אמר בפ"ק דרבנן (דף יא.) דפסורה בלא חליצה משום דכתיב בה טומאה כעריות תריץ דלאחר לא איצטרך למיכתב אלא ליצואת משום סתירה כיון דנפקא לן סוטה ודאית טומאה דכתיב בה:

אילו

איתיה לבעל מי לא בעיא גט. הקשה רבי בשם ר' אבהו בר מרדכי דל ודא סוטה ודאית ואיילוגית היבא דהכי בה ואשת סריס דבעי גט מבעל היבא דאיתיה ואפ"ה פסורות מיבם בלא חליצה ויש לתרץ סוטה ודאית לא דמיא להכא כיון דטומאה (כתיב בה) סתם הרי היא כערה גמורה דגזירת הכתוב הוא דפסורות ואשת סריס ואיילוגית היבא דאיתיה לבעל שרו ליה ואפ"ה אימעות בפ"ק דרבנן מדין יבום דלא צריך בהו כלל אבל סוטה ספק לא אימעות אלא גבי איסורא דבעל וקמשמע לן קרא כיון דבא מבח נשואי אחיו הרי הוא במקום בעל דאסורה לו ליבם אבל חליצה בעיא:

דלא

ליסתריה לביתיה ואת אמרת תתייבם נמי יבומי. רבינו תנאן הטעים דבריו ופרש ורחמנא אמר אשר לא יבנה לבנות ולא תסור:

ולשאת ולספחת. על ידי שמונשא עצמו בא לידי ספחת. שאינו עקר באנשים אלא נספח וספח: שפלה. דבר שאינו חשוב בעצמו אלא נספח באחרים: ספחני. נא. אספני נא. כנבואת בית עלי משתעי קרא. אעמיד כהנים גדולים אחרים שיוציאו את בנותי ורעך מנדלכם, ויצטרכו לבקש מהם לאספם ולקלסם אצלם: אל אחת תהנות. באחת מן המשמרות: שבר עולה בידו. ולא שבר קרנן אחר. ונח. כל הזבחים במשמע: השם ארחותיו. מחשב הפסד מצוה כנגד שברה: (אמר לה כפני שנים אל תדברי עם איש פלוני ודברה עמו. שלא ביחוד: עדיין סתרת לביתה. לשמש. ביתה לשון תשמיש הוא: אסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה. עד שתשתה. ולקמן בפ' השם שהמים בודקין (דף כט.) גלף מונטמאה ונטמאה שלש פעמים, אחד לבעל ואחד לבעול ואחד לתרומה: ואם מת בלא גיבם. עד שלא השקה חולצת ולא סתתרה. בגמרא מפרש טעמא: דא גופא קשיא אמרת כיצד מקנא לה אמר לה כפני שנים בו. ס"ד אמר לה בו היינו פרושא דכיצד מקנא לה אמר לה כפני שנים בו. ואשמעין דהוה קתני: אלמא דבור סתירה הוא. אפי' מדברת עמו בשום סתירה חשיב לה מקדאמר זה הקושי. דאי לאו דסתירה הוא ולא מיתסרא בה מאי קניי איבא ולקול לי דמתרה בה: והדר תני. דכי עברה על התקראתו ודברה עמו מתרת לביתה: אמר אפי' הכי קאמר. אמר לה לא פרושא דכיצד מקנא לה הוא. אלא תרתי קתני וה"ק. אמר לה אל תדברי ונסתרה או דברה אע"פ שעברה על קצוה אצל דבור, או אם דברה עמו אחר קצו גמור דאל תסתר, עדיין באחת משתי אלו מתרת לבעלה. אבל עברה על קצוה אצל סתירה. כגון שאמר לה אל תסתר ונגנסה עמו לבית הסתר בו: ויצאה מביתו. לעיל מניה כתיב פי מצא בה ערות דבר וגו' ויצאה מביתו וגו' לאיש אחר, לקח לי למכתב, אי למשריה לאנסובא על ידי גט כריתות לכתוב ויצאה מביתו והיתה לאיש, לקח לי למכתב לאחר, אלא למעוטי דקמה תיבא דלא גרשה בעל אחר שמצא בה ערות דבר, וחכי משתמע קרא כי מצא בה ערות דבר וירשנה בספר כריתות ויצאה מביתו, כלומר וכלל צד שתצא מביתו בין ע"י גירושין בין ע"י מיתה, אם באת לנשא, לאיש אחר תנשא ולא לזבם, שאינו אחר אצל נשואין של זו, שמכח נשואי ראשון היא נזקקת לו: אי הכי חליצה נמי לא תיבעי. דקא פטרה רחמנא ושרייה לאיש אחר בכל ענין שתצא מביתו אחר שנמצא בה ערות דבר. אלו איתיה לבעל. מי משתריא בלא גט, הא כתיב וכתב לה ספר כריתות, אפי' מצא בה ערות דבר כריתות בעיא, השתא נמי בעיא חליצה, דיקבם במקום בעל קאי: אית דאמרי. דהכי שני רב יוסף לעיל, רחמנא אמר בו צוה לבעלה לגרשה מביתו ששמצא בה ערות דבר כי הכי דלא תסתריה לביתיה, כדאמר לעיל ונתת בביתא כי קראי לשומשא:

כי

ביאורים למסכת סוטה דף ה עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

שהרי לא התייחדה עמו. נמצא שתחילה אמר התנא 'דיבור' והתכוון
ליחוד ובהמשך אמר 'דיבור' והתכוון לדיבור כפשוטו. מתרצת
הגמרא, **אמר אביי הכי קאמר**, אם אמר לה אל תדברי עם פלוני
ודברה עמו, או שאמר לה אל תדברי ונסתרה - התייחדה עמו,
(ולא כלום), וכן אם אמר לה אל תסתרי עם פלוני ודברה עמו
דיבור בעלמא אך לא התייחדה עמו, אינה נחשבת סוטה אלא עדיין
מוותרת לביתה - לשמש עם בעלה, ומוותרת לאכול בתרומה -
אם בעלה כהן. אבל אם אמר לה אל תסתרי, הרי זה קינוי, ואם עברה
על ציוויו ונכנסה עמו לבית הסתר ושחתה שם עמו כפי מומחה,
נחשבת סוטה, ודינה שאסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה.
שנינו במשנה, ואם מת בעלה של הסוטה ואין לו בנים, הסוטה
חולצת לאחיו ולא מתייבמת. שואלת הגמרא, אמאי יכולה רק
לחלוץ, תתייבם נמי ויבמי - מדוע אינה מתייבמת. מתרצת הגמרא,
אמר רב יוסף דין זה נלמד ממה שאמר קרא לגבי אשה שגירשה
בעלה מפני שמצא בה ערוות דבר, **ויצאה מביתו והלכה והיתה**
לאיש אחר, ודורשים מהיתור של 'איש אחר', שאשה שנמצא בה
דבר ערוה יכולה להנשא רק לאיש אחר, אך ולא ליבם. מקשה
הגמרא, אמר ליה אביי, **אלא מעתה** - שאמרה התורה שתלך
לאיש אחר, חליצה נמי לא תיבעי שהרי התירה התורה למי
שנמצא בה דבר ערוה להנשא לאחר. מתרצת הגמרא, **אמר ליה**
רב יוסף אינה מותרת בלא חליצה, שהרי גם אילו איתיה לבעל -
אם בעלה היה בחיים, מי לא בעינא גט - האם לא הייתה צריכה גט
כדי להנשא לאחר, **השתא נמי** שמת ואחיו עומד במקומו, תיבעי
חליצה - היא צריכה חליצה כדי להיות מותרת לשוק להנשא.
ואית דאמרי אמר רב יוסף - יש אומרים שרב יוסף למד דין זה
שסוטה אינה מתייבמת, באופן אחר, **רחמנא אמר** - התורה ציוותה
למי שמצא באשתו דבר ערוה **ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש**
אחר - כלומר שיגרשנה כדי שלא ליסתריה לביתה - שלא
תחריב את ביתו, ואת אמרת תתייבם נמי ויבמי - ודאי שאין לומר
שמצוה לאחיו לייבמה ולגרם שתחריב את ביתו. שואלת הגמרא,
אמר ליה אביי רב יוסף **אלא מעתה לאחר לא תינשא** - יהיה
אסור לאותה אשה שזינתה להינשא גם לאחר, כדי שלא תיסתריה
לביתה, ואילו התורה אמרה והייתה לאיש אחר. **אמר ליה** רב
יוסף לאביי,

ולשאת ולספחת ודורשים, ואין שאת אלא מלשון גבוה, כמו
שנאמר **ועל כל החרים הרמים ועל כל הנבעות הנשאות**,
הרי ששאת' הוא לשון של התנשאות והתרוממות. ואין ספחת
אלא מלשון מפילה, כמו **שנאמר** **ספחני נא אל אחת ממשמרות**
הכהנות לאכל פת לחם, הרי ש'ספחת' הוא מלשון דבר הנטפל
ונספה, ויש ללמוד מכאן שכל המתנשא על אחרים סופו שלא יהיה
חשוב אלא נטפל לאחרים.
אמר רבי יהושע בן לוי בא וראה כמה גדולים נמוכי הרוח -
השפלים והענוים לפני הקדוש ברוך הוא, **שבשעה שביט המקדש**
קיים, ארם שמקריב עולה, שבר של הקרבת קרבן עולה בידו, וכן
המקריב מנחה שבר של הקרבת קרבן מנחה בידו, אך אין להם
שבר יותר ממה שהקריבו בפועל. אבל מי שדעתו שפלה, מעלה
עליו חתוב כאילו הקריב את כל הקרבנות בולם, שנאמר **ובחי**
אלהים רוח נשברה, ונדרש משום ש'ובחי' משמע הרבה זבחים.
ולא עוד אלא שאין תפילתו של מי שדעתו שפלה נמאסת לפני
ה', שנאמר **לב נשבר ונדרה, אלהים לא תבזה** - שלא יבחו
לתפילתו. **ואמר רבי יהושע בן לוי כל השם אויחותיו בעולם היה**
- שמחשב את מעשיו, הפסד של מצווה כנגד שברה אם יקיימה,
זוכה ורואה בישועתו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר **ושם דרך**
ארצנו בישע אלהים, אל תקרי ושם אלא ושם דרך, שמחשב
את דרכיו.

שנינו במשנה. **(ביצד מקנא לה כו')** אמר לה בפני שנים אל תדברי
עם איש פלוני ודברה עמו עדיין היא מותרת וכו'. מקשה הגמרא, **הא**
נפסא קשיא - גוף דברי המשנה סותרים, בתחילה אמרת - אמר
התנא שקינוי היינו שאמר לה בעלה בפני שנים אל תדברי עם
איש פלוני זה, אלא - ממה שאמר שבר הוא לשון קינוי, משמע
שמה שאמר התנא שאסור עליה 'דיבור', סתירה הוא - שציווה עליה
לא להתיחד עם פלוני, אלא שהתנא דיבר בלשון נקיה וקרא ליחוד
דיבור. ואילו והדר תני - המשיך התנא ואמר שאם עברה האשה
על ציוו זה ודיברה עמו - עם אותו פלוני, עדיין מותרת לביתה
ומוותרת לאכול בתרומה - שאינה נאסרת כדן סוטה, **אלא** -
משמע ש'דיבור' שדיבר עליה התנא אינו יחוד, שאם כן מדוע אינה
נאסרת כדן סוטה והרי קינא לה ונסתרה, אלא ודאי 'דיבור' לא
כלום הוא - שמתפרש כפשוטו מלשון דיבור, ולכן אינה נאסרת

המשך ביאור למסכת סוטה ליום השישי לעומר עמ' א

היום אין המים בודקים אותה, נמי נמצא אתה מוציא שם רע על
המהורות ששתי ולא ארע להן דבר משום שלא זנו, והן אומרים
טמאות הוי - ויאמרו עליהן שבאמת זינו, **אלא שיש להן עדים**
במדינת הים - מה שלא ארע להן דבר, וזו משום שאין המים
מועילים לבדוק כיון שיש עדים שיודעים שזינו. אלא מוכח מדברי
רבי שמעון שהמים בודקים גם במקרה שיש עדים שיודעים שזינתה,
וקשה על רב ששת. מתרצת הגמרא, **לרבי שמעון קאמרת** - וכי
מריב שמעון אתה מוכיח שלא כדברי רב ששת, **לרבי שמעון**
מדוכות לא תליא עדים נמי לא תלו - לדעת רבי שמעון הסובר
שאף אם יש בידה זכות מועילים המים לבדוקה, והוכיח דבריו, שאם
לא כן יצא לעז על נשים כשרות, אכן גם באופן שיש עדים שיודעים
שזינתה המים בודקים אותה. ורב ששת אמר את דינו לדעת רבי
ורבן שלא חששו ללעז זה.

מקשה הגמרא על רב ששת, **מתיב רב** שנינו במשנה להלן, **ואלו**
שמנחותיהן נשרפות - אלו הן הנשים הסוטות ששורפים את
מנחותיהן, ולא ניתן לפדותן או להוציאן לחולין.

היתה לה זכות, מדוע לא התנוונה, שהרי התבאר שגם אם יש לה
זכות היא מתנוונה. ורב יוסף כבר, **לרבי הווי מתנוונה** - רק לרבי
היא מכחישה והולכת, אך לרבנן לא הווי מתנוונה - אלא מפני
הזכות לא ניכר עליה דבר. וממילא אין להוכיח מהמשנה, שלעולם
יתכן שהמים בודקים אותה גם באופן שיש עדים, ומה שלא אירע לה
דבר הוא משום שהיתה לה זכות.
מקשה הגמרא על רב ששת, **מתיב רב שימי בר אשי**, שנינו במשנה
שם **רבי שמעון אומר אין זכות תולה במים הקרים** - חולק על
רבי ורבנן, וסובר שאין זכות של האשה מועילה כלל למנוע ממנה
את העונש הראוי לבוא על ידי המים המרים, **ואם אתה אומר זכות**
תולה במים הקרים - אם תאמר שזכות מועילה שלא תענש, נמצא
מדהא אתה את המים בפני כל הנשים השוטות - הסוטות לא
יפחדו מלשתות את המים. ועוד, **ואתה מוציא שם רע על**
המהורות ששתי ולא אירע להן דבר משום שלא זנו, והן אומרים
טמאות הוי - ויאמרו עליהן שבאמת זינו **אלא שתלה להן זכות** -
מה שלא ארע להן דבר וזו מחמת זכות שבידם. וקשה, **ואם איתא**
- אם נאמר כרב ששת, מחמת דין זה שאם יש לה עדים במדינת

ביאורים למסכת סוטה דף ו עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

לבודקה, שכיון שבא עליה באיסור אין המים בודקים אותה אם
זינתה.
נמרא. אמר רב עמרם, הא מילתא - הדין שלהלן אמר לן רב
ששת, ואנחה לן עיניו מפתניתי - והאיר את עניינו בכך שהביא
ראיה לדבריו ממשנתנו. סופה שיש לה עדים במדינת הים
שיודעים שזינתה עם מי שקינא לה בעלה, אף אם אותם עדים לא
מעידיים על כך, אין המים בודקין אותה - אין שתי המים מועילה
לבדוק אם זינתה. מבאר רב ששת, מאי מעמא שאין שתי המים
מועילה לבודקה, משום דאמר קרא ונסתרה והיא נסמאה ועד
אין בה, ודורשים, שדוקא אם ועד אין בה, כלומר דליכא דידע
בה - שאין בשום מקום עדים שיודעים שזינתה, באופן זה נאמרה
הפרשה ויהיבא האיש את אשתו אל הכהן וגו', ושנבדקת על ידי
המים המרים. לאפוקי הא - למעט מקרה כזה שיש עדים שזינתה,
דהא איכא דידע בה - שהרי יש מי שידוע שזינתה. ואנחה לן עיניו
מפתניתי - והביא רב ששת ראיה לדינו ממשנתנו, דקתני ונפלאו
לה עדים שהיא נסמאה אסורה לאכול תרומה לעולם. והנה יש
לברר, דאיתו עדים אמת - מתי באו העדים והעידו שזינתה, אי
נימא מקמי דתשתי - אם נאמר שבאו לפני ששתה הסוטה את
המים, מדוע הוצרכה המשנה לומר שאינה אוכלת בתרומה, אין בזה
חידוש כלל, שהרי זונה היא, וכבר אמרה המשנה שאם הודתה
האשה שזינתה אסורה לאכול בתרומה, וכל שכן אם באו עדים.
אלא בהכרח צריך לומר שבאו העדים לבתר דשתא - אחרי שכבר
שתתה את המים המרים, וחידשה המשנה שאף על פי שלא אירע
לה דבר על ידי שתיית המים, נאמנים העדים לומר שזינתה. מבאר
רב ששת את ההוכחה מהמשנה, אי אמרת בשלמא שאם יש עדים
שיודעים שזינתה אין המים בודקין אותה, שפיר - מוכן הדבר שאף
ששתתה ולא אירע לה דבר אין זו ראיה שלא זינתה, שכיון שהיו
עדים שידעו שזינתה, אין המים מועילים לבודקה. אלא אי אמרת
שהמים בודקין אותה גם באופן שיש עדים שיודעים שזינתה, אם
כן, כיון ששתתה והוכח שלא זינתה, תינלי מילתא למפרע דשהרי
שקרי נינהו - יתברר שהעדים שמעידיים שזינתה הם עדי שקר,
ומדוע נאסרת בתרומה. אלא מוכח, שבאופן שיש עדים שיודעים
שזינתה - אין המים בודקים אותה.
דוחה הגמרא את ראיית רב ששת, אמר ליה רב יוסף, לעולם אימא
לך - ניתן לומר שגם אם יש עדים שיודעים שזינתה המים בודקין
אותה, והא - ומה שמאמינים לעדים שזינתה אפילו אם כבר שתתה
ולא אירע לה דבר, הוא משום שאימור זכות תולדה לה - יתכן
שזכות מעשים טובים שבידה עמדה לה שלא אירע לה דבר,
ובדלהלן, ואין מכך הוכחה שלא זינתה והם עדי שקר.
שואלת הגמרא, במאי קמיפלגי רב ששת ורב יוסף, אם יש להוכיח
ממשנתנו שאין המים בודקים את האשה באופן שיש עדים שיודעים
שזינתה או לא. ומשיבה, נחלקו במתנוונות דרבי, דתנן רבי אמר
זכות תולדה במים המרים - סוטה שזינתה אלא שיש לה זכות של
מעשים טובים, מועילה הזכות לענין שלא תהיה בטנה מתנפחת
וירכה נופלת בשעה ששותה את המים, אך אף שיש לה זכות ואינה
יולדת ואינה משפחת - אינה יולדת עוד ואינה מבריא ומתחזקת,
אלא מתנוונת - מכחישה והולכת, ולסוף - סופה שהיא מתה
באותה מיתה שבאה על ידי שתיית המים, שבטנה צבה וירכה
נופלת. מבארת הגמרא את מחלוקתם, רב ששת סבר בין לרבי ובין
לרבנן שחולקים על רבי, הויא מתנוונת - הרי היא מכחישה
הזכות מזמן שתיית המים, אלא שלרבי סופה שמתה באותה מיתה,
ולרבנן מתה במיתה רגילה. והנה במשנתנו לגבי סוטה שבאו עדים
שזינתה לאחר שכבר שתתה, לא מבואר שהאשה התנוונה לאחר
שתיית המים, ולכן הוכיח רב ששת שאם יש עדים שיודעים שזינתה
אין המים בודקים אותה, שאם המים בודקים אותה אלא שאשה זו

סברא זו אינה שייכת אלא לגבי יבום, שכיון שאשה זו עלולה
להחריב את הבית לא מסתבר שתצווה התורה ליבמה, ווממילא היא
אסורה על היבם באיסור אשת אח. אך אין זו סברא לאסור אותה
להינשא לאחר, משום שמי קא רמינן לה עליה בעל ברחיה - וכי
אנו מכריחים את האחר לישא אותה, אם ירצה ישאנה.
ואיכא דאמרי אמר רב יוסף, הדין שאם מת בעל הסוטה בלא בנים
אינה מתייבמת נלמד מסברא, שהרי תתוב קראו - למי שנושא
אשה שמצא בה בעלה הראשון ערות דבר - 'אחר', כלומר, שאין
הבעל השני בן זוגו של הראשון - שאינו דומה לו, משום ששה -
הראשון הוציא רשעה מביתו, וזה - ואילו השני הכניס רשעה
לתוך ביתו, ומפני שאינו דומה לראשון נקרא 'אחר'. ואת אמרת
תתיבם נמי גבומי, ודאי שאין שייך לצוות את היבם ליבמה, ויקרא
'אחר' משום שמכניס רשעה לתוך ביתו. שואלת הגמרא, אמר ליה
אביי לרב יוסף, אלא מעתה - לדברך, גם אם הלכה אותה אשה
שמצא בה בעלה ערות דבר וגירשה ונשאת לאחר, וזאת האחר
בלא בנים, לא תתיבם לאחיו של האחר, משום דתתוב קראו -
אם ישא אשה רשעה זו 'אחר'. מתרצת הגמרא, באופן זה יש דין
יבום, כיון שלגביה דהאי - לגבי האח של הבעל השני מהא בנש
מזב הוה קיימא משום שלא זינתה תחת הבעל שהיה לפניו, ויש
לומר שחזרה בה ממעשה הרעים, ואם ייבמה לא יקרא 'אחר'.
רבא אמר הדין שאם מת בעל הסוטה בלא בנים אינה מתייבמת נלמד
מקל וחומר, שאם נאסרה מחמת שנעשתה סוטה במוותר לה -
לבעלה שהייתה מותרת לו, אם כן באסור לה - לאחיו שהייתה
אסורה עליו בחי בעלה, לא כל שכן שתיאסר להתיבם לו מחמת
שנעשתה סוטה תחת אחיו, ולכן אין הסוטה מתייבמת. שואלת
הגמרא, אמר ליה אביי לרבא אלא מעתה - לדברך, צריך להיות
הדין בבית גדול שקידש את האלמנה שאסורה לו, וזאת בלי בנים,
ויש לו אח בזה הדיוט שמוותר באלמנה, שלא תתיבם לכהן הדיוט.
משום שיש לומר קל וחומר כעין זה, אם נאסרה כשהייתה נשואה
במוותר לה - לבעלה הכהן הגדול, אם כן באסור לה - לאחיו
שהייתה אסורה עליו בחי בעלה, לא כל שכן שתיאסר להתיבם לו.
דוחה הגמרא, אין נידון זה דומה לסוטה, שהסוטה היתה מותרת
לבעלה ונאסרה מחמת שנעשתה סוטה, אך באלמנה לכהן גדול, וכי
האלמנה נאסרה עליו, הא אסורא קיימא - מעולם לא היתה
מותרת לו. וכן מה שאמרת שנאסרה במוותר לה, הרי הכהן גדול
אסור לה הוא, ולכן לא שייך בזה הקל וחומר. אלא כך הקשה אביי
לרבא, לדברך צריך להיות הדין באשת בן שנאסרה ונאסרה בזה
על בעלה, וזאת בעלה בלי בנים, ויש לו אח חלל - שמוותר לו לישא
אשה שפסולה לכהונה, שלא תתיבם לאח החלל, משום שיש לומר
את אותו קל וחומר, אם נאסרה מחמת שנאנסה במוותר לה -
לבעלה שהייתה מותר לו, אם כן באסור לה - לאחיו שהייתה אסורה
לו בחי בעלה, לא כל שכן שתיאסר להתיבם לו מחמת שנאנסה
תחת אחיו. דוחה הגמרא, גם נידון זה אינו דומה לסוטה, שאיסור
סוטה נודח גם באת, וגם אם היתה נעשית סוטה תחתיו היתה נאסרת
עליו. אך בנידון זה, הדין הוא שאינם מיישראלי מיישראלי שרי -
כלומר, שרק אשת כהן כשר שנאנסה נאסרת לבעלה, אך אשת
ישראל וכן אשת כהן חלל שנאנסה מותרת, וגבי דהאי (מיהא)
ליבא איסורא - וכיוון שאם הייתה נאנסת תחתיו לא היתה נאסרת,
לא נאסרת להתיבם לו מחמת שנאנסה תחת אחיו.
משנה. ואלו הם הנשים הסוטות שנשואות לכהנים ואסורות
מלאכול בתרומה לעולם, משום שלא ניתן לבודקן על ידי המים
המרים. האומרת סמאה אני לך - שמודה האשה שזינתה תחתיו,
ושבאו עדים שמעידיים עליה שהיא סמאה - שזינתה, והאומרת
אני שותה - שאינה רוצה לשתות את המים ולהיבדק, ושבעלה
אינו רוצה להשקותה את המים. ושבעלה בא עליה כשהיו בדרך

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ו עמוד ב

תוספות

רש"י

כי קדוש מעיקרא שפיר קדוש משום הכי נשרפת. קשיא כיון דהוא היה מביא מנחתו עליה אמאי נשרפת מאי שנא מהא דתנן בפרק ודבבסכת נזיר (ק"ז) האשה שנדרה בניזר והפרישה את הבתומה בניזר והפיר לה בעלה אם שלו היתה הבתומה תצא ותורעה בעדו ואם שלה היתה הבתומה חטאת ממות ואע"ג דבשעת הקדש הות בת מקדש דק"ל דבעל מינו

גזי ואפ"ה אמר כיון דמשלו היתה תצא ותורעה

בעד דנפק לחולין ותנן נמי החם בפרק בית שמאי (ס"ד ק"ז) מי שנדר בניזר חלץ להביא בהמתו אם עד שלא נגבה בהמה נדר הרי הוא נזיר ואם משנגבה בהמה נדר אינו נזיר והכי נמי הו' עדים בעולם קודם הקדש ולא אדעתא דהכי הקדש ועוד אמאי נשרפת כיון דק"ל בבית הלל דאמרי בפרק יש נוחלין (כ"ז ק"ז) ובפרק ב"ש במסכת נזיר (ק"ז) דיש שאלה להקדש למה אינו נשאל עליה ותצא לחולין: **רבי** קדוש מעיקרא בטעות קדוש. ואין להקשות הוא אשם תלוי אע"ג דכי קדוש מעיקרא בטעות קדוש דלא חזי לכפר מדיד הכא דלא חטא ואפ"ה תנן בפרק בתרא דכריתות (ק"ז) והביא אשם תלוי ונדע שלא חטא ירעה עד שיתטב דהא מפרש התם טעמא משום דלבו נוקפו גמר ומקדש:

גזירה שמא יאמרו מוציאין מבלי שרת לחולין. ואי תקשה כל הני דתנן תצא ותורעה בעד נגזר שמא יאמרו מוציאין מקדשת הגוף לחולין תריץ דהם לא מוכחא מילתא וליכא היכרא כי קדושת פה לקדושת הגוף ויאמר קדושת הפה היה אבל הכא איכא היכרא בין קדושת הפה לקדושת כלי שרת וצ"ע בפרק שתי מדות (מנחות ק"ז) ובפרק התורה (ס"ד ק"ז פט):

קרב הקומץ ולא הספיק בו. נראה דהוא הדין אם קרב הקומץ ובאו עדים שנטמאה דאמר נמי כיפיה ספיקה דהכי אמר בפרק בתרא דכריתות (ק"ז) גבי חטאת העוף דבא על הספק אם משמיצה דמו נודע לה שילדה אסורה אפילו בתנאה של הספק באת כיפיה ספיקה:

נמצאו עדים זוממין. ראה דאקדשה בכלי קאי וקודם קמיצה דלאחר הקמיצה איכא איסורא דרבנן ונשרפת דמוקמינן נמי התם הא דתנן משנמלקה נודע לה הרי זו תכר בנדע לה שלא ילדה ובדין הוא דמותרת בהנאה וזמאי טעמא תכר מדרבנן:

ומהורה ולא שחלה לה זכות. מהכא משמע דבעלה מותר בה לאלתר ולא אמרי

ימתין עד שלש שנים שמא זכות תלתה לה דאם היה אסור בה היכי הוה מצינו למיסקר בה ונקתה ונורעה ורע וכן הראינו רבי בירושלמי ונקתה האיש מעון אינה (אינו) חושש שמא תלה זכות ואתיא במ"ד דהכות תולה ואינה ניכרת:

יש

האומרת טמאה אני ושבאו לה עדים שהיא טמאה, דאיתו עדים אמת, אילימא מקמי דתקדוש, תיפוק לחולין. אלא לכתר דקדוש, אי אמרת בשלמא מים בודקין אותה, אלמא בת מקדש ומקדש היא, וכי קדוש מעיקרא שפיר קדוש, ומשום הכי מנחתה נשרפת. אלא אי אמרת אין המים בודקין אותה, תיגלי מילתא למפרע דכי קדוש מעיקרא בטעות קדוש ותיפוק לחולין. אמר רב יהודה מדיסקרתא, כגון שזינתה בעוניה, דכי קדוש מעיקרא שפיר קדוש. מתקיף לה רב משירשיא, והלא פירחי בהונה מלון אותה, שזינתה מפירחי בהונה עצמן. רב אשי אמר, כגון שזינכה לנקביה, דאטו פירחי בהונה בכיפה תלי לה. רב פפא אמר, לעולם כדאמרין מעיקרא, ודקאמרת תיפוק לחולין מדרבנן, גזירה שמיא יאמרו מוציאין מבלי שרת לחול. מתיב רב מרי, נטמאת מנחתה עד שלא קדשה בכלי, הרי היא ככל המנחות ותפדה. משקדשה בכלי הרי היא ככל המנחות ותשרף. קדש הקומץ ולא הספיק להקריבו עד שמת הוא או עד שמתה היא, הרי היא ככל המנחות ותשרף. קרב הקומץ ולא הספיק לאכול שירים עד שמת הוא או עד שמתה היא, הרי היא ככל המנחות ותאכל, שעל הספק באת מתחילה, כיפיה ספיקה ותלכה לה. באו לה עדים שהיא טמאה, מנחתה נשרפת. נמצאו עדיה זוממין, מנחתה חולין. עדים זוממין קאמרת, עדים זוממין קלא אית להו. תניא בנזירות דרב ששת ולא מפעמיה, 'מהורה' ולא שיש לה עדים במדינת הים. 'ומהורה' ולא שתלתה לה זכות. 'היא' ולא שישאו ויתנו בה מזוזות בלבנה. ורבי שמעון, נזיר דיו"ו לא דריש והא איכא

יש

האומרת טמאה אני. שהודתה לבית דין על קלקולה. שהיו מאמינן עליה בדתינן מתנינן: סקמי דתקדוש. בכלי שרת: תיפוק לחולין. בפדיון. שלא היה קדשת הגוף אלא קדשת פה וכל המנחות נפדות כל זמן שלא קדשו בכלי: **אלא לכתר דקדוש.** דכלי שרת מקדשין את הראי והם שלא לצאת עוד לחלץ כדתנן כל הנוגע בהם יקדש. ולקרב אינה ראויה שחרי אינה באה אלא להזביר עונה של זו

שתקדש וזרי היא בודקה ועומדת. ולקדשה נמי לא חזיא להקריבה דמנחת שעורים אינה כשרה אלא לסוטה ולעמר: **אי אמרת בשלמא מים בודקין אותה.** אם שתתה עד שלא באו עדים, אלמא בשעה שנתנה בכלי ראויה היתה לכלי שרת. דההיא שעתא בת מיקדשא ומקדש היא מספק בשאר מנחת סוטה. הלכך כי קדש בכלי שפיר קדש ומשום הכי כי אתו עדים איפסקא מהקדשה מכאן ולהבא ולא נפקא לחלץ ונשרפה: **אלא אי אמרת אין המים בודקין אותה.** הואיל ולא לבדק עומדת ולא ראויה היא למנחה: תיגלי פלחא לטפרע. ולא היתה ראויה לכלי ואין כלי שרת מקדשין אלא הראוי להם כדאמר בנזירות (ק"ז פט) ותיפוק לחולין. בלא פדיון. שקדשת פה שלה וקדשת כלי שלה הכל בטעות. שהיו סבורים שהיא טמאה מנחה ואינו כן, ונקדש טעות אינו הקדש: שזינתה בעוניה. לאחר שקדשה בכלי, ועל זנות זה באו העדים ולא על טמאה של סתירה ראשונה, הלכך כי קדשה בכלי בת מקדש ומקדש תנא, ולא הו' לה עדים: שזינכה לנקביה. והזיניה ותלכה ונתתה: דאטו פירחי בהנה בכפה. של ראשה תלויים לה שלא תשמש מין: לעולם כדאמרין מעיקרא. כדקדח סלקא דעתיה ברישא שעל טמאת סתירה ראשונה באו, ואפלו הכי לא קשיא לרב ששת, דהא דאקדמו דכיון דלא חזיא לקדוש תיפוק לחלץ, אין הכי נמי מדאורייתא יצאת לחלץ, ומדרבנן היא נשרפת לפי שאין הכל בקיאין בהקלות לידע שבשביל שהיו לה עדים לא היתה ראויה לקדש, ואתו למימר מוציאין דבר שקדש בכלי שרת לחלץ: הרי היא ככל המנחות. שנטמאה עד שלא קדש בכלי ותפדה וביא בדמיה את המנחה: קדש הקמץ. שקמיצה ונתן הקמץ בכלי שרת קדש בקדשת קמץ, שהמנחה טעונה ארבע עבודות כנגד ארבע עבודות של דם וזבחים, קמיצה מתוך כלי שרת כנגד שחיטה, שהספיק של כלי שרת מקדש את הדם, ומתן כלי להקדיש הקמץ בכלי שרת שני כנגד קבלת דם, והולכה כנגד הולכה, והקטרת הקמץ כנגד זריקת הדם: שמת הוא. ושוב אינה שוטה, דאמאן בעינן למשרייה: הרי היא ככל המנחות. שאידע כהן פסול בין קמיצה להקטרה ותשרף למטה: ולא חספיק. כהן לאכול את השירים: כפרה. מנחה זו את ספקה. הני כפרה לאו כפרת

עון הוא ולא חוקרת עון, אלא כפרה הראויה לה קאמרין, שעשתה מנחה זו בשעת הקטרת קמיצה כל מה שיש עליה לעשות. שהרי בהכשר קרבה, ובא וישקה אותה ותבדק, וכיון דבהכשר קרבה שריה נאכלין כל זמן שלא אירע בה פסול בגופה. באו לה עדים שהיא טמאה, אמעקרא קאי, קדם הקטרה: נמצאו עדיה זוממין. עדי סתירתה שעל ידיהם באה לכה מנחתה חלין. לא קדשת פה ולא קדשת כלי, ואין מוציאין בה דבשעות הנה, אלמא לא אמרין תשרף מדרבנן כי נמצאו עדיה זוממין שמא יאמרו מוציאין מבלי שרת לחול. ושמ"כ קמינן באו לה עדים שהיא טמאה מנחתה נשרפת מדאורייתא קאמר. דבת מקדש תנא קלא אית להו. הכל יודעין שהקדשה טעונה: בנזירות דרב ששת. דאין המים בודקין סוטה שיש לה עדים: **ולא מפעמיה.** דודע אין בה, דההוא לאו לספק סוטה מיריש אלא לסוטה ודאית בעד אחר, אלא מקרא אחרניא נפקא: מהורה. ואם לא נטמאה האשה והורה היא ונקתה ונורעה ורע, ותנה ליה למכתב ואם לא נטמאה ונקתה וגו'. והורה היא לדרשה למדרש הכי, סוטה נורעה ורע ולא שנוצלה מן המים מפני שהיו עדים בטמאתה: ומהורה. וזו ותיקדש למעוטי שתלתה לה זכות. דבקה לא אמר קרא ונורעה ורע היא. ולא הוצלת מן המים על ידי שהיה קלקלה מפרסם לכל. שכבר היו נושאות ונותנות בה לדבר בה מזוזות בלבנה. ששים טוות בלבנה ופריבין ורבי שמעון. דאמר אין זכות תולדה, נזיר דיו"ו לא דריש מידו יש לה עדים נפקא מקרא. קשיא דאקתה מוציא שם רע על הטוהרות ויאמרו עדים היו להם:

לא

ביאורים למסכת סוטה דף ו עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הקדוש יקנו מנחה אחרת. אבל אם נטמאה משקדשה בבל - שחלה
עליה קדושת הגוף שאינה ניתנת לפדיון, הרי היא ככל המנחות
שנטמאו לאחר שקדשו, ונתשרף. אם קדש הקומץ - הניח הכהן את
הקומץ מהמנחה בתוך כלי שרת והתקדש הקומץ, ולא הספיק
להקריבו - להקטיר את הקומץ, עד שמת הוא - הבעל, וממילא
אין צורך להשקותה שהרי אין למי להתירה, או עד שמתה היא -
הסוטה, הרי היא ככל המנחות שאירע בהן פסול בין הקמיצה
להקטרה, ונתשרף. אבל אם כבר קרב הקומץ - הקטירו את קומץ
המנחה, ולא הספיק הכהן לאכול את השירים עד שמת הוא או
עד שמתה היא, ולא ישקו אותה, הרי היא ככל המנחות שנטמאו
השירים שלהם לאחר הקטרת הקומץ, ונתאכל המנחה לכהנים
כדינה. והטעם שאם כבר הוקטר הקומץ נאכלים השירים אף על פי
שלא ישקו את האשה, הוא משום שעל הפסוק באת מתחילה -
שהרי מקריבים את המנחה מספק שמא זינתה האשה, כיפירה
ספיקה והלכה לה - עשתה המנחה מה שהיה עליה לעשות,
כלומר, שהוקרבה כדן והכשירה את האשה שיהיה ניתן להשקותה,
ואף שלמעשה לא ישקו אותה מפני שמת הוא או מתה היא, מכל
מקום כל קרבן שהוקרב כדינו, נאכלים השירים לכהנים. ואם פאו
לה עדים לפני שהוקטר הקומץ, והעידו שהיא טמאה - שזינתה,
מנחתה נשרפת. ואם נמצאו עדים - העדים שהעידו שנסתרה עם
אותו פלוני שקינא לה בעלה שלא תסתר עמו וזמין - שהוזמו
ונמצאו שקרנים, מנחתה חולין - המנחה יוצאת לחולין, כיון
שמתברר שהקדושה חלה בטעות, משום שבטלה עדות העדי סתירה
ואינה נחשבת לסוטה. וקשה על רב פפא שאמר שאף במקום
שהתברר שהקדש חל בטעות שורפים את המנחה מדרבנן, שאם
כן, מדוע באופן שנמצאו העדי סתירה וזמין חזרת המנחה להיות
חולין ולא גוזרים מפני הרואים. מתרצת הגמרא, עדים וזמין
קאמרת - אתה מקשה מעדים שנמצאו וזמנים, עדים וזמין קלא
אית להו - מתפרסם הדבר שהוזמו וממילא אינה סוטה כלל, ושוב
לא יבאו לטעות ולומר שניתן להוציא לחולין מנחה שהוקדשה כדן.
והגזירה היא רק באופן שאם עדים שזינתה, כיון שאין האנשים
בקאים בדין של רב ששת, שאם יש עדים שזינתה שזינתה אין
המים בודקים אותה, ולכן אינם יודעים שהקדש היה בטעות.
תניא בנותיה דרב ששת ולא מנחתה - בברייתא מבואר כדינו
של רב ששת אך לא מטעמו. שנאמר בפסוק "ואם לא נטמאה האשה
וטהורה היא, ונקתה ונורעה זרע", והמילים 'טהורה היא' מיותרות
שהרי כבר כתוב שלא נטמאה, ודורשת מכך הברייתא, 'טהורה' -
דווקא אם ניצלה מהמים משום שהיא טהורה, מתקיים בה המשך
הפסוק 'נקתה ונורעה זרע', ולא אם ניצלה משום שיש לה עדים
במדינת חם. ומהורה' - מהיתור של האות וי"ו בתחילת המילה
דורשים, שהיא מנוקה רק אם ניצלה משום שלא זינתה, ולא אם
ניצלה משום שתלתה לה זכות. ומיהא דורשים, ולא שישאו
ויתנו בה מוזרות בלבנה - למעט סוטה שניצלה משום שהיה
מפורסם ברבים שזינתה, ואף הנשים שטוות חוטים לאור הלבנה
מספרות זאת האחת לחברתה.
שואלת הגמרא, ורבי שמעון שאומר שאין זכות תולה לאשה, אלא
אם זינתה אף אם יש לה זכות נענשת על ידי המים, נהי דין"ו - את
הייתור של האות וי"ו במילה 'טהורה' לא דריש - שאינו דורש את
הייתור של האות וי"ו, ולכן חולק על התנא של הברייתא וסובר שגם
אם יש לה זכות המים בודקים אותה. אך קשה עליו והא איכא

האומרת ממהא אני - שהודתה שזינתה, ושבאו לה עדים שהיא
ממהא - שהעידו שזינתה, שורפים את מנחתה. ויש לברר לגבי
המקרה השני במשנה, דאנו עדים אימת - מתי באו העדים והעידו
שזינתה, אילימא מקמי דתקדוש - לפני שהניח הכהן את המנחה
בכלי שרת, אם כן מדוע שורפים את המנחה, תיפוק - תצא המנחה
לחולין על ידי שיפדה אותה בדמים, וכמו כל דבר הקדוש בקדושת
דמים שאפשר לפדותה. אלא ודאי שהעידו לבתר דקדוש - אחרי
שהכהן הניח את המנחה בכלי שרת, וחלה עליה קדושת הגוף שאי
אפשר לפדותה. מבארת הגמרא את הקושיא על רב ששת, אי
אמרת בשלמא מים בודקין אותה - את האשה שיש עדים
שיודעים שזינתה, אלא בת מקדש ומקרב היא - נמצא שמנחתה
היא כמנחת שאר סוטות, וראויה להיות קדושה ולהקריבה על גבי
המזבח, ובי קדוש מעיקרא - ולכן כשהונחה בכלי שרת לפני שבאו
העדים, שפיר קדוש - חלה עליה קדושת הגוף כדן, ומשום נהי -
ולפיכך כשבאו אחר כך עדים ולא ניתן להשקותה, מנחתה נשרפת
כיון שלא ניתן להקריבה. אלא אי אמרת כרב ששת, שאם יש עדים
שיודעים שזינתה אין המים בודקין אותה, אם כן, לאחר שבאו
העדים לפני בית דין, תינלי מילתא למפרע דבי קדוש מעיקרא
במעוה קדוש - יתברר למפרע שהקדושה שחלה על המנחה היתה
בטעות, שהרי כבר באותו זמן לא היה ניתן לבדוק את האשה על ידי
המים, וממילא לא ניתן להקריב את המנחה, ותיפוק לחולין - ותצא
המנחה לחולין, ומדוע אמרה המשנה שמנחתה נשרפת.
מתרצת הגמרא, אמר רב יהודה מדיסקריתא, אין כוונת המשנה
שהעידו שזינתה בזמן שנסתרה לראשונה עם אותו פלוני, אלא כגון
שהעידו שזינתה בעורה לאחר שכבר הוקדשה מנחתה, דבי קדוש
מעיקרא שפיר קדוש - שהקדושה שחלה עליה מתחילה חלה כדן,
כיון שבאותו זמן היתה יכולה להיבדק על ידי המים וממילא ראויה
להקריב מנחה, ולכן כאשר העידו שלאחר מכין זינתה בעורה
ומעתה אין סיבה להשקותה, נשרפת המנחה. מקשה הגמרא, מתקין
לה רב משרשיא, כיצד יתכן שזינתה בעורה לאחר שהביאה
מנחתה, והלא הדין הוא שפירחי כהונה מליין אותה משהגיעה
לעזרה, וודאי שהיו מונעים ממנה לזנות. מתרצת הגמרא, שמעידים
העדים שזינתה מפירחי כהונה עצמן. רב אשי אמר לתרץ, כגון
שנצרכה לנקיה - ובאותו זמן אין הפרחי כהונה גלויים לה, דאמרי
פירחי כהונה בביפה תלי לה - וכי הפרחי כהונה מחזיקים בכיפה
שעל ראשה שלא תלך מהם, ובאותו זמן זינתה.
תירץ נוסף על קושיית רב, רב פפא אמר, לעולם בראמרינן
מעיקרא - כפי שלמדנו מתחילה, שמעידים שזינתה בסתירה
הראשונה שמחמתה נעשית סוטה, ודקאמרת שלדעת רב ששת
קשה מדוע נשרפת המנחה, והרי לאחר שבאו עדים התברר
שהקדש היה בטעות, כיון שבזמן שהניחו בכלי שרת לא היתה
ראויה להיבדק על ידי המים ולהביא מנחה, ואם כן תיפוק המנחה
לחולין. דין זה מדרבנן הוא, שאמרו לשורפה גזירה שמוציאין שרת לחול
הרואים שהמנחה חוזרת להיות חולין, שמוציאין מכלי שרת לחול
- שניתן לפדות ולהוציא קרבן קדוש לחולין, והם אינם יודעים
שהתברר שהמנחה לא היתה קדושה.
מקשה הגמרא על רב פפא, מתיב רב מרי, שנינו בברייתא, אם
נמאנת מנחתה של הסוטה עד שלא קדשה בבל - לפני שהניחה
בכלי שרת, שעדיין לא חלה עליה קדושה, הרי היא ככל המנחות
שנטמאו לפני שקדשו, ונתפדה המנחה בכסף ותצא לחולין, ובכסף

ביאורים למסכת סוטה דף ז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

עליה. אך סוֹמֵחַ דָּלָאוּ - כשהיא סוטה ואם יבוא עליה לא עבר אלא
 על לאו, לא חִמְיָא לִיהּ וְלֹא מְהִינָן - אינו חמור בעיניו, ולכן אינו
 נאמן שלא יבוא עליה, ואסור לו להתייחד עמה בלא שני עדים.
 מקשה הגמרא על הברייתא שהביאה, ורַבִּי יְהוּדָה מַקְלָן וְחוֹמֶר
 מִיֵּיתִי לָהּ - וכי רבי יהודה למד שהבעל נאמן מקל וחומר, וְהָא רַבִּי
 יְהוּדָה מַקְרָא מִיֵּיתִי לָהּ - והרי מצאנו שלמד זאת מפסוק, דִּתְנִינָא
 בברייתא אחרת, נאמר בפסוק לגבי סוטה "וְהִכִּיָּא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ
 אֶל הַכֶּהֱן", מבואר שֶׁמֶן הַתּוֹרָה הָאִישׁ לבדו מְכַיֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ הסוטה
 לבית דין הגדול, ואין צריך שנים שילווהו. אֲבָל אֲמָרוּ חֲכָמִים -
 מדרבנן מוֹסְרִין לוֹ שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים, משום שחוששים שֶׁמָּא יָבֹא
 עָלֶיהָ בְּדֶרֶךְ. רַבִּי יוֹסִי חוֹלֵק וְאֹמֵר, אף מדרבנן אין צריך שנים
 שילווהו, אלא בַּעֲלָהּ נֶאֱמָן עָלֶיהָ שלא יבוא עליה, ולומד זאת מַקְלָן
 וְחוֹמֶר, וְמָה נִדָּה שְׁהִיא בְּכֹרֶת, בַּעֲלָהּ נֶאֱמָן עָלֶיהָ, סוֹמֵחַ שְׁהִיא
 בְּלֹאָ, לֹא כָּל שֶׁבֶן שנאמן. אֲמָרוּ לוֹ חֲכָמִים לרבי יוסי, לֹא - אין
 ללמוד מהקל וחומר משום שיש לפורכו, אִם אֲמָרְתָּ בְּנֶדֶה - מה
 שמצינו לגבי נדה שבעלה נאמן הוא משום שֶׁבֶן יֵשׁ לָהּ הֵיתֵר -
 שתודה מותרת לו לאחר זמן כשטובלת, ולכן לא חוששים שיבוא
 עליה באיסור, תֵּאֵמַר בְּסוֹמֵחַ שְׁאִין לָהּ הֵיתֵר - אין ללמוד משם
 שיחיה נאמן גם לגבי איסור סוטה, שהרי אם יתברר שזינתה תהיה
 אסורה עליו לעולם, ולכן יש יותר חשש שיבוא עליה בדרך. וְאֹמֵר
 - וכן לגבי סוטה יש יותר חשש, כפי שאומר הפסוק "מִיָּם גְּנוּבִים
 יִמָּתְקוּ וְגו'", דהיינו, שיש מתיקות לאדם דווקא בדבר האסור לו,
 ולכן אין הבעל נאמן שלא יבוא עליה. ממשכה הברייתא, רַבִּי
 יְהוּדָה אֹמֵר, מִן הַתּוֹרָה הָאִישׁ לבדו מְכַיֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכֶּהֱן,
 שֶׁנֶּאֱמַר "וְהִכִּיָּא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ", ואם כן קשה, שבברייתא הזו
 מבואר שרבי יהודה למד מפסוק שהבעל נאמן והולך לבדו, ואילו
 בברייתא הראשונה מבואר שלמד כן מקל וחומר. מתרצת הגמרא,
 אֲמָר לְהוּ קַל וְחוֹמֶר בְּרִיָּאָה - בתחילה אמר להם רבי יהודה שהבעל
 נאמן מקל וחומר, ופָּרְכֻהוּ - ופרכו לו את הקל וחומר, וְהִירָא אֲמָר
 לְהוּ קָרָא - וחזר ודרש להם כן מהפסוק.
 שואלת הגמרא על הברייתא השנייה, רַבִּי יְהוּדָה הֵינּוּ תַנָּא קָמָא -
 שניהם הרי לומדים מהפסוק שהבעל לא צריך עדים, ובמה הם
 חולקים. מתרצת הגמרא, אִיבָא בִּינֵיהוּ אֲבָל אֲמָרוּ - שתנא קמא
 הוסיף 'אבל אמרו חכמים', שמדרבנן צריך שני שלוחים, ואילו רבי
 יהודה לא סבר תקנה זו.
 המשנה תבאר את סדר הדברים שהיו עושים לה בבית דין הגדול
 ובבית המקדש קודם שהשקו אותה.
 משנה. הָיוּ הַבַּעַל וְהַשְּׁלִיחִים מַעֲלִין אוֹתָהּ - את האשה לְבֵית דִּין
 הַגָּדוֹל של שבעים ואחד דינים שְׁבִירוּשָׁלַיִם, וּמֵאִימִין עָלֶיהָ -
 מפחדים אותה ממי הסוטה, כדי שאם נבעלה תודה בכך ולא
 תצטרך להיבדק, בְּדֶרֶךְ שְׁמֵאִימִין עַל עֲדֵי נִפְשוֹת - כמו שמצינו
 שמפחדים עדים שעל פי עדותם הורגים אדם. וְאֹמֵר לָהּ הֲרִיין כדי
 לפתוח בפניה דרך להודות, בְּתִי, יתכן שאכן זנית תחת בעלך,
 שֶׁהֲרַבְתָּ יַיִן עוֹשָׂה - גורם לבא לידי עבירה, וכן הֲרַבְתָּ שְׁחוֹק עוֹשָׂה,
 הֲרַבְתָּ יְלָדוֹת עוֹשָׂה, הֲרַבְתָּ שְׂכָנִים הָרַעִים עוֹשִׂין. ואם אכן זנית, אל
 תגרמי לעצמך מיתה מנוולת הבאה על ידי שתיית המים, אלא תודי
 בכך. וכן אומר לה, עֲשִׂי - אם אכן זנית, תודי לִשְׁמוֹ הַגָּדוֹל שֶׁנִּכְתָּב
 בְּקִרְיָשָׁה - למען כבוד שם השם שנכתב על המגילה שְׁלֹא יִמָּחֶה עַל
 הַיָּמִים - שכך היו עושים. כמו כן וְאֹמֵר לְפָנֶיהָ דְּבָרִים שְׁאִינֶם כּוֹרִי
 לְשׁוֹמְעֵן - שאין ראוי לה שתשמע אותם, על הצדיקים שחטאו והודו
 כפי שיתבאר בגמרא, הִיא - משמיעם בפניה וְכָל מִשְׁפַּחַת בֵּית אָבִיהָ
 - ובפני משפחתה, בשביל שתודה. אִם הִשְׁתַּכְנַעָה האשה להודות
 וְאִמְרָה מִמָּחָה אֵנִי - שזינתה תחת בעלה, הרי היא שׁוֹכֶרֶת בְּתוֹכָהּ
 - כותבת שובר שזינתה והפסידה את כתובתה, וְיוֹצֵאת מִבַּעֲלָהּ בגט.
 וְאִם אף לאחר כל מה שאמרו לה, עמדה על דבריה וְאִמְרָה מְהוֹרָה

המשך בעמוד מט

1 - אך הרי נדרש מהמילה 'טהורה', שאם יֵשׁ לָהּ עֲדִים בְּמִדַּת הַיָּם
 2 אין המים בודקים אותה, ולדבריו נמצא אתה מוציא שם רע על
 3 הנשים הטהורות. מתרצת הגמרא, עדים שיודעים שזינתה ולא
 4 העידו לֹא שְׂבִיחָא - אינו מצוי, ולכן אין לחשוש שיאמרו האנשים
 5 שמפני כך לא אירע לה דבר.
 6 משנה. אשה שקינא לה בעלה שלא תיסתר עם פלוני ונסתרה עמו,
 7 אך אומרת שלא זינתה, בִּיצֵד עוֹשָׂה לָהּ בעלה לבדוק אם זינתה,
 8 מוֹלִיכָה לְבֵית דִּין שְׁבִאָתוֹ מְקוֹם - שנמצא בו, ומוֹסְרִין לוֹ - הבית
 9 דין לבעל שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים שישמרו אותו בדרך לירושלים, מפני
 10 שחוששים שֶׁמָּא יָבֹא עָלֶיהָ בְּדֶרֶךְ - והרי היא אסורה עליו משעה
 11 שנסתרה. דעה חולקת, רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר לא היו צריכים שנים
 12 ללוותה, משום שַׁבְּעָלָה נֶאֱמָן שלא יבוא עָלֶיהָ. ובגמרא יתבאר טעם
 13 מחלוקתם.
 14 גמרא. מדייקת הגמרא, מבואר במשנה שבית דין מוסרים לבעל שני
 15 תלמידי חכמים ללוותה, תָּרִי וְאִיהוּ - שני השלוחים והבעל, הָא
 16 תִּלְתָּא - נמצא שלושה חולקים עם הסוטה לירושלים. לִימָא
 17 מְסִיעֵה לִיהּ לָרֶב - נאמר שממשנתנו יש ראייה לדינו של רב לגבי
 18 ייחוד, דִּאֲמָר רַב יְהוּדָה אֲמָר רַב, לֹא שְׁנֵי שְׁמוֹת לאשה להתייחד
 19 עם שני אנשים, אִלָּא בְּעִיר, אֲבָל בְּדֶרֶךְ - מחוץ לעיר, אסורה
 20 להתייחד עִד דִּאֲבָא שְׁלֹשָׁה אנשים, משום שאם יהיו רק שנים, יש
 21 לחשוש שֶׁמָּא יִצְמָד אֶחָד מֵהֶן לִנְכֵסְיוֹ וילך להתפנות בריחוק מקום
 22 משום צניעות, וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן - השני מְתִיחַד עִם הַעֲרִיָּה -
 23 האשה שאסורה עליו. וממה שמבואר במשנה, ששלחו עם הבעל
 24 והאשה שני שלוחים ולא די בשליח אחד, מוכח כדברי רב. דוחה
 25 הגמרא, לֹא - אין ראייה מהמשנה לדברי רב, וְהָכָא - במשנה הֵינּוּ
 26 מַעֲמָא שלא מספיק שליח אחד, אין זה משום איסור יחוד, אלא כִּי
 27 הֵיכִי דְלִיהוּ עָלֶיהָ סְתֵרִי - שאם יבוא עליה בעלה בדרך, יעידו על
 28 כך בבית דין הגדול ולא ישקו אותה את המים.
 29 מדייקת הגמרא, תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אֵין - שלחו בית דין דווקא לתלמידי
 30 חכמים, אֲבָל כּוֹלֵי עֲלָמָא - סתם אנשים, לֹא היו שולחים. לִימָא
 31 מְסִיעֵה לִיהּ לְאִידֵךְ דָּרֵב - נאמר שממשנתנו יש ראייה לדין אחר
 32 שאמר רב לגבי ייחוד, דִּאֲמָר רַב יְהוּדָה אֲמָר רַב, לֹא שְׁנֵי שְׁמוֹת
 33 לאשה להתייחד עם שני אנשים, אִלָּא בְּשָׂרִין - עם אנשים
 34 שמוחזקים כשרים, אֲבָל פְּרוּצִין - עם אנשים שפרוצים בעריות,
 35 אִפְּלִי עִם עֲשָׂרָה נְמִי לֹא - אסורה להתייחד, כיון שאינם מתביישים
 36 אחד מהשני, וחוששים שיבואו לידי איסור. ואכן מַעֲשָׂה הָיָה
 37 וְהוֹצִיאוּהָ עֲשָׂרָה בְּמָסָה - עשרה אנשים פרוצים הוציאו אשת איש
 38 מהעיר במיטה כדי לזנות עמה, הרי שאינם מתביישים בדבר. וממה
 39 שמבואר במשנה ששלחו עם הבעל והאשה דווקא תלמידי חכמים,
 40 מוכח כדברי רב. דוחה הגמרא, לֹא - אין ראייה מהמשנה לדברי רב
 41 אלו, וְהָכָא - במשנה הֵינּוּ מַעֲמָא ששלחו דווקא תלמידי חכמים,
 42 משום דִּידְעֵי לְאִתְרִיבֵי בֵּית - שאם יראו שרוצה בעלה לבוא עליה
 43 בדרך, ידעו לשכנעו ולומר לו שאם יבוא עליה לא ישקו אותה.
 44 שנינו במשנה, רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר בַּעֲלָה וְכו', אין מוסרים לו שלוחים
 45 כיון שנאמן שלא יבוא עליה בדרך. תִּנְיָא רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר בַּעֲלָה
 46 נֶאֱמָן, ולומד זאת מַקְלָן וְחוֹמֶר, וְמָה נִדָּה שְׁהִיא בְּכֹרֶת - שאסורה על
 47 בעלה באיסור חמור שעונשו כרת, אף על פי כן בַּעֲלָה נֶאֱמָן עָלֶיהָ -
 48 שלא יבוא עליה בזמן שהיא נדה. סוֹמֵחַ שְׁהִיא בְּלֹאָ - שאסורה על
 49 הבעל באיסור לאו שהוא איסור יותר קל, לֹא כָּל שֶׁבֶן שיחיה הבעל
 50 נאמן שלא יבוא עליה. שואלת הגמרא, וְרַבֵּן הַסּוֹבְרִים שהבעל לא
 51 נאמן וצריך שני שלוחים, מה ישיבו על הקל וחומר. משיבה הגמרא,
 52 רבנן סוברים שְׁהִיא תְּנִיחָתָה - החילוק שהבאת בין חומר האיסור
 53 בנדה לחומר האיסור בסוטה, הוא הסיבה לומר שהדין כפי שאנו
 54 באמרים, שְׁנֵדָה בְּכֹרֶת - כשהיא נדה שאם בא עליה עונשו כרת,
 55 חִמְיָא לִיהּ וּמְהִינָן - האיסור חמור בעיניו ולכן נאמן שלא יבוא

לא שְׂכִיחָא. ולא מסקי אינשי אדעתיהו למחשידיהו לטהורות בהכי. והא דשני לעיל לר' שמעון מדוכות לא תלה עדים נמי לא תלה. משום דאפתי לא יהו קיימא לן דרשא דהאי קרא: מִתְּנֵי שָׂמָּה יבא עליה בדרך. שצריך להשקותה בירושלים בבי"ד הגדול בדרך: ונאמן עליה. שלא יבא: ונאמן עליה. לא שני. הא דתנן בקדושין אכל אשה מתינתת עם שני

אנשים: שָׂמָּה יצטרך ב"ד. הכא נמי הואיל

ושניהם אסורין בה לא סגי בתרי. שָׂמָּה יצטרך

הפעל או שליח ביד לנקבו ב"ד דליתו עליה

קַתְרִי. אם יבא עליה יעידו עליה ובלבד הגדול

ולא יקשה: ל"ש. דאשה מתינתת עם שני

אנשים: והוציאנה עשרה. לאשת איש חוץ לעיר

במטה בנות מתה לקלל עמה: דידעי לארירי

ביה. ולומר לו מן התורה בשאין האיש מנקה

מִעוֹן. שָׂמָּה עליה משנאסרה עליה. אין המים

בודקין את אשתו: בעלה נאמן עליה. ואין צריך

להעמיד עדים אצל: סוטה שְׂמָה בלאו. דלא

יוכל בעלה הראשון וגו'. דאמרין ביבמות בפ"ק

(דף י"א) מה אָני מקים אחרי אשר הטמאה לרבות

סוטה שנסתקרה והיא הנותנת. המדה הזאת

שהבאת ראיה לדרךך. היא הנותנת את הדין

שָׁמָּה אומרים שצריך עדים: נדה שְׂמָה בְּכֶרֶת.

חמורה עליה ואינו בא עליה: שכן יש לה היתר.

לכשתסרה. לפיכך אין יצרו תוקפו שמבטח הוא

לאחר זמן: שָׂמָּה לה היתר. אם תמצא טמאה.

ולפיכך לבו רודף אתריה: גבויים. כלומר דבר

האסור לו יצרו רודף אתריה: ופרכיה. כדאמר

שכן יש לה היתר: היינו ת"ק. דבריהם: אבל

אָמְרוּ. לר' יהודה לית ליה: מתני' ופאיימין עליה.

שתיה מודה על עדי נפשות. כדאמרין

בסנהדרין. הווי יודעין שלא כדני ממונות דיני

נפשות ב"ד. בפ"ק אהר דיני ממונות (דף י"א) הרבה

לדות עושה. וגורם אחריה: לידה שתבא ליד

קלקול. ושָׂמָּה אמת הדין. אל תביא עצמך

לידי מיתה מנגלת זו: שכנים רעים. יודעים

לפחות ומצויין לה תמיד: שאניה בדאי לשפן.

אניה ראיה לה. שאומר לפניה דברי הודאות

צדיקים הראשונים. אלא כדי שתודה על

שקוללה כדאמרין לקמן יהודה הודה ולא בוש

לדות עושה. וגורם אחריה: על כתבתה. וזית

והפסדתי כתבתי. ונותנת ביד בעלה שלא

תתבענו לאחר זמן. ואניה נהרגת. שלא התיר

בה עדים בשעת מעשה: לשער פורה. שער

החיצון שבו נכנסין לרה הבית. ומשם לשער

נקנור הוא שער העליזין שבחומה שבין עזרת

השקל לעזרת נשים: שָׂשֶׁם מִשְׁקֵן את הספוחות

מפני שלא תתקדש בקדש עזרה עבי חלל אותו

השער. מפני המצורעין שמכניסין ודיקן

לכהונת לתן מדם האֶשֶׁם על בן: ידו. ומקשר

כפורים שנגנס לעזרה בְּכֶרֶת. לפיכך לא קדשה

שיכול לעמוד בחלל השער. שאם היה בן

מוציא את דם האֶשֶׁם חוץ לעזרה הרי הוא נפסל

ביוצא. לפיכך צריך להכניס ידו לתוך חלל

העזרה. וביאת מקצת קרא רחמנא: נקנור. אדם

גדול היה. והביא דלות נחשת מאלכסנדריא

של מצרים לאותו שער ונעשו בו נסים בדתן

בסדר זמא (דף י"א) ונקראו על שמו: שָׂשֶׁם מִשְׁקֵן

ספוחות. דבעין לפני ה' בדליקין לקמן: ופסחין

את היולדות. לקמן מפרש מאי היא: אוהו

בבבְּרִית. בבית הנזאר שלה: אֵם נִקְרָעוּ. אינו חושש. ואֵם נִקְרָעוּ.

אינו חושש. פרימה גדולה מקריעה שנקרעה לקרעים הרבה דמיצאיר בלע"ז כמו האי דפרים סלקא (דף ע"ג) עד

שפגלה את לבו. ולקמן יליף לה מקרא: וסותר את שְׁעָרָה. מקליעתו. ולקמן יליף לה:

יש לה עדים במדינת חים לא שכחא. והיא בא עליה בעלה בדרך נמי לא שכח: כ"י היכי דידעי לאתרוי ביה. והכי אמרין נמי בפ' אלו דין הגולין (מסע דף ט"ג) גבי גולין לעיר מקלט ומוסרין לו שני תלמידי חכמים שמא יחרגו בדרך ודייק בגמרא מאי לא דאתרו ביה דאי קטיל בר קטלא הוא אלמא גבי התראה בעינן תלמידי חכמים: נדה. שהיא בכרת בעלה נאמן עליה. תימה דמשמע בפרק אין מעמידין (פ"ד דף ל"א) דידוד דעריית דאורייתא אם כן יחוד נדה מנלן דשרי ויש לומר דוקא יחוד דעריית דאין לה חיתר דומיא דבן עם אמר סרה תורה אבל נדה לא:

היא הנותנת. האי הלא הנותנת לא דמי כלל

לזהו דפרק קמא דעירובין (דף י"א): אָמְרוּ

לחז"ל ופרכו. יש לומר דוקא בפירכא שכן יש

היתר לאיסורו (פרכורו אבל בדיא הנותנת לא

פרכורו ולכן הוצרכוהו לפירכא אחריתי

דאשכחן בדוכתי גיטין דחמירא לחז"ל אינשי

בעריה קלה ומתספא מינה טפי מעבידה חמורה

בגין פ"ק דכתובות (דף ע"ז) דחמירא לחז"ל אבלות

דלא הוי אלא מדרבנן מנדה שהיא בכרת ובפ'

הנוקין (עין דף ע"ז) באתריה דרבי יהודה חמירא

לחז"ל שביעית דליכא אלא לאו משבת שהוא

בסקילה ובריש פ"ק דביצה (דף ע"ג) אמר האי דקיל

צריך הרהקה טפי דאמר מ"ש גבי שבת דסתם לן

תנא כרבי שמעון וגבי יום טוב כרבי יהודה שבת

דחמירא סתם לן ב"ש י"ט דקיל סתם לן כרבי

יהודה אלמא יומנין דידיה מקילתא טפי מחמירתי

חיימין איפכא והשתא צריך ליישב הברייתא לפי

הירושלמי והתוספתא דהכי מיתניא בתוספתא

(פ"א) ר' יהודה אומר נאמן עליה בעלה מקל וחומר

ומה נדה שחייב על ביאתה כרת וכו' ר' יוסי אומר

הכתוב האמנינו שנא' והביא האיש את אשתו וגו'

ובירושלמי מיתניא דהכי רבי יהודה אומר בעלה

נאמן וכו' אמרו לו לא אם אמרת בנדה שיש לה

היתר וכו' אמר להם רבי יהודה גזירת הכתוב הוא

הביא האיש את אשתו וגו' אמרו לו ובלבד

בעדים והשתא אית לן למימר בבהזיא תוספתא

פרכורו והדר אמר לחז"ל קרא בהזיא דירושלמי

אבל ובמדברי יוסי איכא לתמוה ולמימר איפכא

דמיעקרא אמר לחז"ל קרא הדר אמר לחז"ל קל

חומר: ואומר מים גבויים. נראה דהאי ואומר

פירשו הכי כלומר מאי תלי בהכי שאין היתר

לאיסורה חזא דיערו תוקפו מאחר שאין היתר

לאיסורה אין מתן בדבר אם לא עכשיו אימתי

וא"ת לא יתקנעו יצרו על אשתו הואיל ובעלה

כבר מים גבויים יתקנעו:

על עדי נפשות ואומרים לה בתי, הרבה יין עושה, הרבה שחוק עושה, הרבה ילדות עושה, הרבה שכנים הרעים עושין, עשי לשמו הגדול שגבת בקדושה שלא ימחה על הפנים. ואומר לפניה דברים שאניה בדאי לשומען, היא וכל משפחת בית אביה. אם אָמְרָה טמאה אני, שוכרת כתובתה ויוצאת. ואם אָמְרָה טהורה אני, מעלין אותה לשער המזרח שעל פתח שער נקנור ששם משקין את הספוחות ומטהרין את היולדות ומטהרין את המצורעין, וכהן אוהו בבגדו, אם נקנור נקנור ואם נפרכו נפרכו עד שהוא מגלה את לבו וסותר את שְׁעָרָה. רבי יהודה אומר אם היה לפה נאה לא היה מגלהו, ואם היה שְׁעָרָה נאה לא היה סותר, היתה מתכסה בלבוש מכסה בשחורים, היה עליה כלי זהב וקטליאות

פרימה גדולה מקריעה שנקרעה לקרעים הרבה דמיצאיר בלע"ז כמו האי דפרים סלקא (דף ע"ג) עד שפגלה את לבו. ולקמן יליף לה מקרא: וסותר את שְׁעָרָה. מקליעתו. ולקמן יליף לה:

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ז עמוד ב

תוספות

רש"י

1 וְקָטְלָאוֹת. תְּכַשִּׁיט הוּא כְּמִין חֲצִי עֵגוּל פְּתוּחָה, וְסוּגְרָתָהּ בּוֹ אֵת הַלְוָקָה וּמִקְפָּה אֶת גְּרוּנָהּ מִן
2 הַצִּדְדִּין: הַכֵּל הַפְּצָרִי. עֲשׂוֹי מִצּוּרֵי דָקֶל, מְסִיב הַגָּדֹל קְצִיב הַדָּקֵל וְכָרוֹךְ עָלָיו וְקוֹיֶשֶׁר
3 לְמַעַלָּה מִדְּרִית. כִּדִּי שֶׁלֹּא יִשְׁמָטוּ בְּגָדֶיהָ לְאָרֶץ: שְׁלֵבָה גַם כִּי. כְּשֶׁאֵדָשׁ וְזָמָה חֲבִירוֹ
4 דַּעְתּוֹ מִתְּנַבְרַת עָלָיו וְלֹא תִירָא וְלֹא תוֹדָה. וְאֵנָּה מְבַקְשִׁין שֶׁתּוֹדָה וְלֹא יִמָּחֶה שֵׁם הַקֹּדֶשׁ
5 עַל הַמִּים: וְכָל הַנָּשִׁים מְסֻרֹת לְרֹאוּתָהּ. לִקְנוֹן

6 פְּרִירִי וְהָאֵת תִּנָּא רִישָׁא כָּל הַרְצָה לְרֹאוּתָהּ כִּי
7 רֹאוּתָהּ וְאִפְלוּ אֲנָשִׁים: וְנִסְכְּרוּ כָּל הַנָּשִׁים. מִקְרָא
8 הוּא בִּיתוּקָא: גַּם מִנָּה חֲנִי מִלִּי. דְּבַעֲיָא בִּיד
9 הַגָּדוֹל, נָהִי דְּבִירוֹשָׁלַם בְּעִינֵן לְהַשְׁקוּתָהּ
10 כִּדְכִיתִי וְהַמְמִיד הַכְּתוּן אֶת הַתֶּשֶׁה וְזָמָה חֲבִירוֹ
11 בִּיד הַגָּדוֹל דְּהִינּוּ שְׁבַעִים וְאַחַד מִנְּקוֹן דְּלֹא
12 נִתְכַּשְׁרָה כִּי אֶחָד מִשְׁנֵי בְּתִי דִּינִין שְׁהָיוּ שָׁם שֶׁל
13 עֲשָׂרִים וְשִׁלְשָׁה, אֶחָד יוֹשֵׁב עַל פֶּתַח הַר הַבַּיִת
14 וְאַחַד יוֹשֵׁב עַל פֶּתַח הָעֶזְרָה כְּדָאֵר בְּסִנְהֶדְרִין
15 (וְרַב סָא: מַה לְּחַלְלֵן בְּזֶקֶן מִמָּרָא: בְּשַׁבְעִים וְאַחַד.
16 דְּכִתִּיב (וְקָיִים יו) מִן הַמִּקְדָּשׁ הַזֶּהוּ, מִקְדָּשׁ מִיָּדָה,
17 דְּהִינּוּ לִשְׁכַּת הַקְּדוֹת, שְׁאִפְלוּ מִצָּעָן אֲבִי פְּנִי
18 וְהַמְרָה עֲלֵיהֶן יִלְפִינוּ מִנִּיה דְּאִין הַמְרָתוֹ
19 הַמְרָאָה (וּמִקְדָּשׁ יו: יד: עֲשֵׂר עַל בּוֹרֵייהּ. הַסְּמִיכִי
20 עַל גְּמִיחֵיהֶן: קָדָם שְׁנִימְחָקָה מְגִילָה כִּדִּי שֶׁלֹּא
21 יִמָּחֶה הַשֵּׁם מֵאִמּוּן שֶׁלֹּא לִשְׁתוּת, וְלֹא־אֶרֶךְ
22 שְׁנִימְחָקָה אוֹמְרִים לָהּ דְּכִדִּי תִּנְחַמֵּן לִשְׁתוּת אִם
23 נִקְדָּה הִיא כִּדִּי לְהַתִּירָה לְבַעֲלָהּ, שֶׁלֹּא תִירָא מִן
24 הַמִּים וְהַתֹּמֵר טְמֵאָה אֲנִי וְהִיא טְמֵאָה וְחֻצְיָא
25 לַעֲזָה עַל עֲצָמָה וְעַל בְּנִיה: בְּתוֹכֵיהֶם הָרָאשׁוֹנִים.
26 בְּדָרְסִים הַכְּתוּבִים בַּתּוֹרָה שְׁנַעֲשׂוּ בְּיָמִים
27 הָרָאשׁוֹנִים, בְּגוֹן הַגָּדֹל וְזוֹ דְּאֶשֶׁר חֲכָמִים יִגִּידוּ
28 וְיִזְדּוּ עַל חֲטָאִם וְלֹא כְּחֹדֶר עֲשׂוֹם מֵאֲבוֹתֵיהֶם. וְמִי
29 הֵם, רֹאבוּן בְּמַעֲשֵׂה בִלְהָה בְּרַלְקָמָה, וְיִהוּדָה
30 בְּמַעֲשֵׂה תִמְרָה צִדְקָה מִמֶּנִּי: לָהֶם לְבָדֶם נִתְּנָה
31 הָאֶרֶץ: וְיִהוּדָה זָכָה לְמַלְכוּת בְּתוֹסֶפֶתָא וְכִרְבוּתָא
32 (פִּינִי), רֹאבוּן נָטַל חֶלֶק תַּחְלָה בְּאֶרֶץ עֲבֵר הַיַּרְדֵּי:
33 וְלֹא עֲבֵר זֶר בְּתוֹכֵהֶם. דִּרְשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא, אִמְתִּי
34 לֹא עֲבֵר זֶר בְּתוֹכֵהֶם, כִּשְׁבָא מִשָּׁה לְבָרְכִי: וְחִי
35 רֹאבוּן וְזֹאת לִיְהוּדָה, אִין לָךְ בְּכִרְבַּת כָּל הַשְּׁבָטִים
36 מִתְּחִלָּתָה וְזֹאת חוּץ מִזֶּה: עֲצָמוֹתֵי שֶׁל יְהוּדָה
37 מִתְּחִלָּתָה בְּאֶרֶץ, עֲצָמוֹת כָּל הַשְּׁבָטִים הִעֲלֵה
38 מִמֶּצְרַיִם, וְזֹאת שְׁאֵמֶר יוֹסֵף וְהַעֲלִימָם אֶת
39 עֲצָמוֹתֵי מִזֶּה אֲתֵכֶם (מִטּוֹת יג) עַם עֲצָמוֹתֵכֶם, וְחִי
40 עֲצָמוֹת כָּל הַשְּׁבָטִים שֶׁלָּךְ קִיָּמָה, וְיִהוּדָה
41 אִיבְרִי מִתְּפָרֵק וּמִתְּחִלָּתָה בְּאֶרֶץ מִמֶּנִּי שְׁנָה
42 אֶת עֲצָמוֹת עֲבָרָבוֹת שֶׁל בְּנֵימִין וְחִסְאֵל לָךְ כָּל
43 הַקְּדִים (בְּמִטּוֹת יג) אֶפְרַיִם לַעֲזוֹלֵם הָבָא, וּמִהָבָא
44 נִקְפָא לָךְ (מִטּוֹת יד: יא) נָדִיד שֶׁל חֶבֶק אִפְלוּ עַל תְּנַאי
45 הוּא בָּא: מִי גֵרִם לְרֹאבוּן שְׁיִידָה, בְּמַעֲשֵׂה יִצְעָרִי
46 אֲבִי: וְיִהוּדָה, שְׁהוּדָה בְּמַעֲשֵׂה תִמְרָה. וְכֵן הָיָה
47 מִסּוֹרֶת בִּידֵיהֶם, וּמִדְּרַשׁ אֲגָדָה דִּר' תַנְחוּמָא,
48 כִּשְׁאֵמֶר יְהוּדָה צִדְקָה מִמֶּנִּי עֲמֵד רֹאבוּן וְאֵמֶר
49 בְּלִבְלִיתִי יִצְעָרִי אֲבִי, וְעִבְשִׁי חִי רֹאבוּן שְׁלֹו
50 קִיָּמָה כֹּאֵלוּ הוּא חִי, וְזֹאת לִיְהוּדָה שְׁהוּא
51 מִתְּחִלָּתָה לְשִׁמְשֵׁם, לְמִקְדָּשׁ שְׁתָּקוּ מִשָּׁם, כְּמוֹ דִּישָׁן
52 מִדְּבִרְתִּיהָ (וְחִי יד: כ:א) לְמִיתִּיבָתָהּ. לִשְׁאֵל וְלִתֵּן עֵצ
53 שְׁאֵר הַחֲכָמִים: לְשִׁמְשֵׁל וּמִסְרָה, לִשְׁאֵל וְלִתֵּן: דִּי
54 רַב לֹא, יָהֵא לֹא נִצְחָן לְרִיב רִיבֵּו, וְהִיא דְּכִתִּיב דִּי
55 לִשׁוֹן מִלְחָמָה הוּא מִלְחָמָה שֶׁל תּוֹרָה: אֲלֵכָא

וְקָטְלָאוֹת נִזְמִים וְטַבְעוֹת, מַעֲבִירִין מִמֶּנֶּה כִּדִּי לְנוֹלָהּ.
וְאַחֲרֵי כֵן מְבִיא חֶבֶל מִצָּרִי וְקוֹשְׁרוֹ לְמַעַלָּה מִדְּרִיתָהּ, וְכָל
הַרְצָה לְרֹאוּתָהּ בָּא לְרֹאוּתָהּ חוּץ מִעֲבִרְיָהּ וְשִׁפְחוֹתֶיהָ,
מִפְּנֵי שְׁלֵבָה גַם בָּהֶן. וְכָל הַנָּשִׁים מוֹתֵרוֹת לְרֹאוּתָהּ
שְׁאֵמֶר וְנִסְכְּרוּ כָּל הַנָּשִׁים וְלֹא תַעֲשִׂינָהּ מִוִּמְתִּיבָתָהּ:
וְכִמְרָא מְנַחֵי מִלִּי, אִמֵּר רַבִּי חִיָּיא בְּרַם נִמְרָא אִמֵּר
רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, אֲתִיָּא תוֹרָה תוֹרָה, כְּתִיב הִכָּא
יַעֲשֶׂה לָהּ הַכְּתוּן אֶת כָּל הַתּוֹרָה וְכְתִיב הַתֵּם 'עַל
פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרֵד' מַה לְּחַלְלֵן בְּשַׁבְעִים וְאַחַד אֶף
כָּאֵן בְּשַׁבְעִים וְאַחַד: וְאִמְרִינֵן עָלֶיהָ וְכו': וְרַמְבַּנְהוּ,
כִּדְרָךְ שְׁמִימִינֵן עָלֶיהָ שֶׁלֹּא תִשְׁתַּחֲוֶה כִּדִּי מֵאִמְרִינֵן עָלֶיהָ
שֶׁתִּשְׁתַּחֲוֶה, אוֹמְרִים לָהּ בְּתִי אִם בְּרוּר לָךְ הַדְּבָר
שֶׁתּוֹרָה אַתָּה, עֲמִיד עַל בּוֹרֵייהּ וְשִׁתִּי, לְפִי שְׁאִין מִים
הַמְרִים דוֹמִין אֲלָא לָסֶם יִבֵּשׁ שְׁמוֹנָה עַל בִּשְׂרֵי חִי,
אִם יֵשׁ שָׁם מִכָּה מִחֻלְחָל יוֹרֵד, אִין שָׁם מִכָּה אִינוּ
מוֹעִיל בָּלוֹם. לֹא קִשְׁיָא, כָּאֵן קוֹדָם שְׁנִימְחָקָה מְגִילָה,
כָּאֵן לְאַחֲרֵי שְׁנִימְחָקָה מְגִילָה: וְאִמֵּר לְפָנֶיהָ וְכו': תֵּנוּ
רַבְּנָן אוֹמֵר לְפָנֶיהָ דְּרָרִים שֶׁל הַגָּדָה וּמוֹעֲשִׂים שְׁאִירְעוּ
בְּתוֹכֵיהֶם הָרָאשׁוֹנִים, בְּגוֹן 'אֲשֶׁר חֲכָמִים יִגִּידוּ וְלֹא
כְּחֹדֶר מֵאֲבוֹתֵהֶם'. יְהוּדָה הוֹדָה וְלֹא בּוֹשֵׁ, מַה הָיָה סוּפֹר,
נָחַל חִי הָעוֹלָם הִכָּא. רֹאבוּן הוֹדָה וְלֹא בּוֹשֵׁ, מַה הָיָה
סוּפֹר, נָחַל חִי הָעוֹלָם הִכָּא. וְזִמָּה שְׁכָרָה, מַה שְׁכָרָן
כְּדָאֵר אֲמִרְנֵן, אֲלָא מַה שְׁכָרָן עוֹלָם הָיָה לָהֶם לְבָדֶם
נִתְּנָה הָאֶרֶץ וְלֹא עֲבֵר זֶר בְּתוֹכֵהֶם. בְּשִׁלְמָא בִּיהוּדָה,
אֲשִׁמְחֵן דְּאוֹדִי דְּכִתִּיב 'וְיִבֵּר יְהוּדָה וְיִאֵמֶר צִדְקָה מִמֶּנִּי',
אֲלָא רֹאבוּן מִנְּקוֹן דְּאוֹדִי, דְּאִמֵּר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַם נְחִמְנִי
אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן, מֵאִי דְּכִתִּיב 'חִי רֹאבוּן וְאֵל יִמָּת'
וְזֹאת לִיְהוּדָה', כָּל אוֹתָן שְׁנִים שְׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר
הָיוּ עֲצָמוֹתֵי שֶׁל יְהוּדָה מְגִילָתִין בְּאֶרֶץ עַד שְׁעִמְד
מִשָּׁה וּבְקֶשׁ עָלָיו רַחֲמִים, אִמֵּר לְפָנֶיהָ רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם,
מִי גֵרִם לְרֹאבוּן שְׁהוּדָה, יְהוּדָה וְזֹאת לִיְהוּדָה מִיָּד

הַחֵם
וְהַלְבָּתָא. לֹא הָיָה זִכְרָה לִזְמַר דְּכִרַּת הַמִּתְקַבֵּל: כָּאֵן דְּפִסְרִים חֲסִיאִי. לְרִבִּים נִרְאָה שְׁאִינוּ וּבוֹשׁ וּנְכַלֵּם בְּכִדְרָה: דְּלֹא לִישְׁדוּ אַחֲוֵי. שֶׁלֹּא יִהְיֶה שְׁאֵר אִירֵי נִחְשָׁרִין מֵאֲבִיהֶם: שְׁמֵעַ מִנָּה בּוֹתִיבִין
שׁוֹבֵר. וְפִלְגוּתָא דְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי הִיא בְּבָבָא בְּתַרָּא (וְרַב עֲקֵי) דְּקָאֵמֶר רַבִּי יְהוּדָה אִין בּוֹתִיבִין שׁוֹבֵר אֲלָא יִקְרְעוּ אֶת הַשִּׁטָּה. דָּאֵם בֶּן צִרְיָן זֶה לִשְׁמֹר שׁוֹבֵר מִן הַעֲבָרִים: הִנֵּי מִקְרַעַת.
שִׁטָּה בְּתַבְרָתָהּ: בְּקִימִים שְׁאִין בּוֹתִיבִין בְּתַבְרָתָהּ. אֲלָא סוּמְכִין עַל תְּנַאי בֵּית דִּין שֶׁתִּקְנוּ לְבִתּוּלָהּ מֵאִתָּם וְלֹא־לִמְנָה מִנָּה וּכְשֶׁמִּקְרָשָׁה מוֹצִיאָה גִּטָּה וְגוֹבָה בָּהּ, וְכִשְׁנִתְּנָתָאֵהָ מִכִּיָּא עַד מִיתָהּ
וְגוֹבָה, וְהֵתֵם כִּיֵּן דְּלֹא אֶפְשָׁר מוֹדִי רַבִּי יְהוּדָה שְׁתוֹתִיב שׁוֹבֵר, דְּטוֹב לוֹ שְׁתֵּאֵה בִּידֵי קֶצֶת רִאֵיהָ שְׁפָרַע כִּדִּי שֶׁלֹּא תִחְזוֹר וְתִבִּיא עַד מִיתָהּ אַחֲרֵיהֶם בְּבֵית דִּין אֲחֵר וְתִתְּנָבְנָה:
הַחֵם

וְהַלְבָּתָא. לֹא הָיָה זִכְרָה לִזְמַר דְּכִרַּת הַמִּתְקַבֵּל: כָּאֵן דְּפִסְרִים חֲסִיאִי. לְרִבִּים נִרְאָה שְׁאִינוּ וּבוֹשׁ וּנְכַלֵּם בְּכִדְרָה: דְּלֹא לִישְׁדוּ אַחֲוֵי. שֶׁלֹּא יִהְיֶה שְׁאֵר אִירֵי נִחְשָׁרִין מֵאֲבִיהֶם: שְׁמֵעַ מִנָּה בּוֹתִיבִין
שׁוֹבֵר. וְפִלְגוּתָא דְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי הִיא בְּבָבָא בְּתַרָּא (וְרַב עֲקֵי) דְּקָאֵמֶר רַבִּי יְהוּדָה אִין בּוֹתִיבִין שׁוֹבֵר אֲלָא יִקְרְעוּ אֶת הַשִּׁטָּה. דָּאֵם בֶּן צִרְיָן זֶה לִשְׁמֹר שׁוֹבֵר מִן הַעֲבָרִים: הִנֵּי מִקְרַעַת.
שִׁטָּה בְּתַבְרָתָהּ: בְּקִימִים שְׁאִין בּוֹתִיבִין בְּתַבְרָתָהּ. אֲלָא סוּמְכִין עַל תְּנַאי בֵּית דִּין שֶׁתִּקְנוּ לְבִתּוּלָהּ מֵאִתָּם וְלֹא־לִמְנָה מִנָּה וּכְשֶׁמִּקְרָשָׁה מוֹצִיאָה גִּטָּה וְגוֹבָה בָּהּ, וְכִשְׁנִתְּנָתָאֵהָ מִכִּיָּא עַד מִיתָהּ
וְגוֹבָה, וְהֵתֵם כִּיֵּן דְּלֹא אֶפְשָׁר מוֹדִי רַבִּי יְהוּדָה שְׁתוֹתִיב שׁוֹבֵר, דְּטוֹב לוֹ שְׁתֵּאֵה בִּידֵי קֶצֶת רִאֵיהָ שְׁפָרַע כִּדִּי שֶׁלֹּא תִחְזוֹר וְתִבִּיא עַד מִיתָהּ אַחֲרֵיהֶם בְּבֵית דִּין אֲחֵר וְתִתְּנָבְנָה:
הַחֵם

וְהַלְבָּתָא. לֹא הָיָה זִכְרָה לִזְמַר דְּכִרַּת הַמִּתְקַבֵּל: כָּאֵן דְּפִסְרִים חֲסִיאִי. לְרִבִּים נִרְאָה שְׁאִינוּ וּבוֹשׁ וּנְכַלֵּם בְּכִדְרָה: דְּלֹא לִישְׁדוּ אַחֲוֵי. שֶׁלֹּא יִהְיֶה שְׁאֵר אִירֵי נִחְשָׁרִין מֵאֲבִיהֶם: שְׁמֵעַ מִנָּה בּוֹתִיבִין
שׁוֹבֵר. וְפִלְגוּתָא דְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי הִיא בְּבָבָא בְּתַרָּא (וְרַב עֲקֵי) דְּקָאֵמֶר רַבִּי יְהוּדָה אִין בּוֹתִיבִין שׁוֹבֵר אֲלָא יִקְרְעוּ אֶת הַשִּׁטָּה. דָּאֵם בֶּן צִרְיָן זֶה לִשְׁמֹר שׁוֹבֵר מִן הַעֲבָרִים: הִנֵּי מִקְרַעַת.
שִׁטָּה בְּתַבְרָתָהּ: בְּקִימִים שְׁאִין בּוֹתִיבִין בְּתַבְרָתָהּ. אֲלָא סוּמְכִין עַל תְּנַאי בֵּית דִּין שֶׁתִּקְנוּ לְבִתּוּלָהּ מֵאִתָּם וְלֹא־לִמְנָה מִנָּה וּכְשֶׁמִּקְרָשָׁה מוֹצִיאָה גִּטָּה וְגוֹבָה בָּהּ, וְכִשְׁנִתְּנָתָאֵהָ מִכִּיָּא עַד מִיתָהּ
וְגוֹבָה, וְהֵתֵם כִּיֵּן דְּלֹא אֶפְשָׁר מוֹדִי רַבִּי יְהוּדָה שְׁתוֹתִיב שׁוֹבֵר, דְּטוֹב לוֹ שְׁתֵּאֵה בִּידֵי קֶצֶת רִאֵיהָ שְׁפָרַע כִּדִּי שֶׁלֹּא תִחְזוֹר וְתִבִּיא עַד מִיתָהּ אַחֲרֵיהֶם בְּבֵית דִּין אֲחֵר וְתִתְּנָבְנָה:
הַחֵם

וְהַלְבָּתָא. לֹא הָיָה זִכְרָה לִזְמַר דְּכִרַּת הַמִּתְקַבֵּל: כָּאֵן דְּפִסְרִים חֲסִיאִי. לְרִבִּים נִרְאָה שְׁאִינוּ וּבוֹשׁ וּנְכַלֵּם בְּכִדְרָה: דְּלֹא לִישְׁדוּ אַחֲוֵי. שֶׁלֹּא יִהְיֶה שְׁאֵר אִירֵי נִחְשָׁרִין מֵאֲבִיהֶם: שְׁמֵעַ מִנָּה בּוֹתִיבִין
שׁוֹבֵר. וְפִלְגוּתָא דְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי הִיא בְּבָבָא בְּתַרָּא (וְרַב עֲקֵי) דְּקָאֵמֶר רַבִּי יְהוּדָה אִין בּוֹתִיבִין שׁוֹבֵר אֲלָא יִקְרְעוּ אֶת הַשִּׁטָּה. דָּאֵם בֶּן צִרְיָן זֶה לִשְׁמֹר שׁוֹבֵר מִן הַעֲבָרִים: הִנֵּי מִקְרַעַת.
שִׁטָּה בְּתַבְרָתָהּ: בְּקִימִים שְׁאִין בּוֹתִיבִין בְּתַבְרָתָהּ. אֲלָא סוּמְכִין עַל תְּנַאי בֵּית דִּין שֶׁתִּקְנוּ לְבִתּוּלָהּ מֵאִתָּם וְלֹא־לִמְנָה מִנָּה וּכְשֶׁמִּקְרָשָׁה מוֹצִיאָה גִּטָּה וְגוֹבָה בָּהּ, וְכִשְׁנִתְּנָתָאֵהָ מִכִּיָּא עַד מִיתָהּ
וְגוֹבָה, וְהֵתֵם כִּיֵּן דְּלֹא אֶפְשָׁר מוֹדִי רַבִּי יְהוּדָה שְׁתוֹתִיב שׁוֹבֵר, דְּטוֹב לוֹ שְׁתֵּאֵה בִּידֵי קֶצֶת רִאֵיהָ שְׁפָרַע כִּדִּי שֶׁלֹּא תִחְזוֹר וְתִבִּיא עַד מִיתָהּ אַחֲרֵיהֶם בְּבֵית דִּין אֲחֵר וְתִתְּנָבְנָה:
הַחֵם

וְהַלְבָּתָא. לֹא הָיָה זִכְרָה לִזְמַר דְּכִרַּת הַמִּתְקַבֵּל: כָּאֵן דְּפִסְרִים חֲסִיאִי. לְרִבִּים נִרְאָה שְׁאִינוּ וּבוֹשׁ וּנְכַלֵּם בְּכִדְרָה: דְּלֹא לִישְׁדוּ אַחֲוֵי. שֶׁלֹּא יִהְיֶה שְׁאֵר אִירֵי נִחְשָׁרִין מֵאֲבִיהֶם: שְׁמֵעַ מִנָּה בּוֹתִיבִין
שׁוֹבֵר. וְפִלְגוּתָא דְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי הִיא בְּבָבָא בְּתַרָּא (וְרַב עֲקֵי) דְּקָאֵמֶר רַבִּי יְהוּדָה אִין בּוֹתִיבִין שׁוֹבֵר אֲלָא יִקְרְעוּ אֶת הַשִּׁטָּה. דָּאֵם בֶּן צִרְיָן זֶה לִשְׁמֹר שׁוֹבֵר מִן הַעֲבָרִים: הִנֵּי מִקְרַעַת.
שִׁטָּה בְּתַבְרָתָהּ: בְּקִימִים שְׁאִין בּוֹתִיבִין בְּתַבְרָתָהּ. אֲלָא סוּמְכִין עַל תְּנַאי בֵּית דִּין שֶׁתִּקְנוּ לְבִתּוּלָהּ מֵאִתָּם וְלֹא־לִמְנָה מִנָּה וּכְשֶׁמִּקְרָשָׁה מוֹצִיאָה גִּטָּה וְגוֹבָה בָּהּ, וְכִשְׁנִתְּנָתָאֵהָ מִכִּיָּא עַד מִיתָהּ
וְגוֹבָה, וְהֵתֵם כִּיֵּן דְּלֹא אֶפְשָׁר מוֹדִי רַבִּי יְהוּדָה שְׁתוֹתִיב שׁוֹבֵר, דְּטוֹב לוֹ שְׁתֵּאֵה בִּידֵי קֶצֶת רִאֵיהָ שְׁפָרַע כִּדִּי שֶׁלֹּא תִחְזוֹר וְתִבִּיא עַד מִיתָהּ אַחֲרֵיהֶם בְּבֵית דִּין אֲחֵר וְתִתְּנָבְנָה:
הַחֵם

וְהַלְבָּתָא. לֹא הָיָה זִכְרָה לִזְמַר דְּכִרַּת הַמִּתְקַבֵּל: כָּאֵן דְּפִסְרִים חֲסִיאִי. לְרִבִּים נִרְאָה שְׁאִינוּ וּבוֹשׁ וּנְכַלֵּם בְּכִדְרָה: דְּלֹא לִישְׁדוּ אַחֲוֵי. שֶׁלֹּא יִהְיֶה שְׁאֵר אִירֵי נִחְשָׁרִין מֵאֲבִיהֶם: שְׁמֵעַ מִנָּה בּוֹתִיבִין
שׁוֹבֵר. וְפִלְגוּתָא דְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי הִיא בְּבָבָא בְּתַרָּא (וְרַב עֲקֵ

ביאורים למסכת סוטה דף ז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

1 וְקַטְלֵיאוֹת - תבשיט המקיף את הצואר מלפניה, נְזָמִים וּמְבָעוֹת,
2 מַעֲבִירִין - מסירים אותם מִמֶּנָּה כְּדִי לְנוֹחֶלָה, בשביל שתודה. ואחר
3 כֵּן - אחר שקרע הכזה את בגדה עד כנגד הלב, מביא הָכֵל מַצֵּר -
4 העשוי מסיב הגדל סביב הדקל, וְקוֹשְׁרוֹ לְמַעַלְה מַדְרִיחַ בשביל שלא
5 יפלו בגדיה עוד כלפי מטה. וְכֵן הַרֹצֵחַ לְרֵאוֹת את הסוטה בביונה
6 ובבושתה כֹּא לְרֵאוֹת, חוץ מַעֲבִרֶיהָ וּשְׂפָחוֹתֶיהָ, שִׁמְפְּנִי שְׁלֵבָה נֶס
7 בָּהֶן היא לא תודה בפניהם. וְכֵן הַנְּשִׁים מוֹתֵרוֹת לְרֵאוֹתָהּ בשעת
8 נְיוּלָה, שֶׁנֶּאֱמַר וְנִסְרוּ כָּל הַנְּשִׁים וְלֹא תַעֲשֶׂינָה כְּמוֹתְכֶנָּה - על
9 ידי שיראו הנשים מה שעושים לסוטה, ישמרו עצמם שלא לבוא
10 לידי זימה חזונה.

11 גִּמְרָא. שנינו במשנה, שהיו מביאים את הסוטה לבית דין הגדול
12 בירושלים. שואלת הגמרא, מִנְּהֵי מִיָּלִי - שלגבי סוטה צריך בית דין
13 של שבעים ואחד דיינים. ומשיבה, אֲמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר נְזַרְא אֲמַר רַבִּי
14 יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, אֲתֵיָא - לומדים בגזירה שווה 'תורה' 'תורה',
15 בְּתֵיב הָכֵא - לגבי סוטה "וְעָשָׂה לָהּ כְּהֶנָּה אֵת כָּל הַתּוֹרָה" וּבְתֵיב
16 הָתֵם - לגבי זקן ממרא "עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרֵד", ולומדים מה
17 לְהֵלֵךְ בְּשִׁבְעִים וְאַחַד - שזקן ממרא חייב דווקא אם הורה כנגד בית
18 דין הגדול, אֵף כֹּאן - השקאת הסוטה היא בְּשִׁבְעִים וְאַחַד.

19 שנינו במשנה, וּמֵאִימִין עָלֶיהָ וְכו' כדי שאם זינתה תודה ולא ישקו
20 אותה. מקשה הגמרא, וְרַמִּינָהּ, כְּדִרְךָ שֶׁמֵּאִימִין עָלֶיהָ שְׁלֹא תִשָּׁתֵּה
21 כֵּן מֵאִימִין עָלֶיהָ שֶׁתִּשָּׁתֵּה, שֶׁאִמְרִים לָהּ בְּתִי, אִם כִּירוֹר לָךְ הִדְבַּר
22 שֶׁמְהוֹרָה אֵת וְלֹא נִבְעֵלַת בַּסְתִּירָה, עֲמִידָה עַל בּוֹרְיָה - תסמכי על כך
23 שאת נקיה מעון, וְשִׁתִּי את המים ולא תינזקי מהם, לִפִּי שֶׁאֵין מִים
24 הַמְרִים דּוֹמִין אֵלֶּם יִבֶּשׁ שְׁמוֹנָה עַל בִּשְׁרֵי חֵי, אִם יֵשׁ שֶׁם מִכָּה
25 והבשר פתוח, הרי הסם מְחַלְחֵל וְיוֹרֵד לגוף, אִךְ אִם אֵין שֶׁם מִכָּה,
26 אֵינּוּ מוֹעִיל בָּלֹם - שאינו מחלחל לתוך הבשר, וכמו כן המים
27 המרים לא עושים דבר לאשה שלא זינתה. וקשה שהרי במשנה
28 מבואר שמאימים עליה רק כדי שלא תשתה. מתרצת הגמרא, לֹא
29 קִשְׂיָא, כֹּאן - מה שמבואר במשנה שמאימים עליה כדי שלא תשתה,
30 הֵיוּ עוֹשִׂים כֵּן קֹדֶם שֶׁנִּמְחַקֶּה הַגְּנִילָה שֶׁכָּתוּב בָּהּ שֶׁם הַשֵּׁם בַּתּוֹךְ
31 המים, ולכן היו מאימים עליה שלא תשתה בשביל למנוע את מחזקת
32 השם. כֹּאן - מה שמבואר בברייתא שמאימים עליה גם כדי
33 שתשתה. הֵיוּ עוֹשִׂים כֵּן לְאַחֵר שֶׁנִּמְחַקֶּה הַגְּנִילָה וְנִמְזָק כָּבֵד שֶׁם
34 השם, הֵיוּ אוֹמְרִים לָהּ דְּבִרֵי תַנְחוּמִים, כדי שאם היא טהורה לא
35 תודה שזינתה מחמת שתפחד מהמים.

36 שנינו במשנה, וְאֲמַר לִפְנֵיהָ דְּבָרִים שֶׁאֵינֶם כְּדֹאֵי לְשׁוּמְעָן וְכו'. תָּנוּ
37 רַבֵּן מֵה הֵם הַדְּבָרִים שֶׁהִיא אוֹמֵר לְסוֹטָה, אֲמַר לִפְנֵיהָ דְּבָרִים שֶׁל
38 הַגְּנִיחַ וּמַעֲשִׂים שֶׁאֵינֶם וְכוּתוּבִים בְּפִתּוּכִים - בתורה, אשר נעשו
39 בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים. בְּגוֹן, דְּבָרֵי הַגְּדָה עַל הַפֶּסֶק "אֲשֶׁר חֲכָמִים יִגִּידוּ
40 וְלֹא כְּהִירוֹ מֵאֲבוֹתֵהֶם" - שהחכמים ספרו את חטאם והודו עליו ולא
41 הסתירו אותם. החכמים הם יהודה וראובן, שֶׁהוֹדָה הוֹדָה שָׁבָא עַל
42 תֹּמֶר וְלֹא בּוֹשׁ לַהֲדוּת, וְכֹה הָיָה סוֹפּוֹ, שׁוֹכֵה וְנָחַל חַיִּי הָעוֹלָם הָכֵא.
43 וְרֵאוּבֵן הוֹדָה עַל מַעֲשֵׂה בִלְהָה וְלֹא בּוֹשׁ לַהֲדוּת, וְכֹה הָיָה סוֹפּוֹ,
44 זָכָה וְנָחַל חַיִּי הָעוֹלָם הָכֵא. וכגון אלו הדברים היו אומרים לסוטה,
45 כדי לשכנעה להודות אם זינתה. שואלת הברייתא, וְכֹה שֶׁכָּרֵן - מה
46 השכר שקיבלו ראובן ויהודה על מה שהודו. מפסיקה הגמרא
47 ומקשה על הברייתא, מַה שֶׁכָּרֵן - מה כוונת הברייתא ששאלה מה
48 שכר, בְּדִקְנָא אֲמַרִּין - והרי התבאר שנחלו חיי העולם הבא.
49 מתרצת הגמרא, אֵלֶּא כוונת הברייתא בשאלתה, מַה שֶׁכָּרֵן שֶׁקִּיבְלוּ
50 בְּעוֹלָם הַהוּא. משיבה הברייתא, קִיבְלוּ שְׂכָרָם אֵף בְּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר
51 עֲלֵיהֶם לָהֶם לְבָדָם תִּתֶּנָּה הָאֱרֶץ וְלֹא עֶבֶר זֶר בְּתוֹכָם.
52 שואלת הגמרא על הברייתא, בְּשִׁלְמָא בִּיהוּדָה אֲשֶׁכְּחָן דְּאִידִי,

53 דְּכִתִּיב כִּשְׁלַחָה אֵלָיו תֹּמֶר אֵת הַסִּימָנִים וְיִכָּר יְהוּדָה וְיִאֲמַר צִדְקָה
54 מִיָּנִי, הֲרֵי שֶׁהוּדָה. אֵלֶּא רֵאוּבֵן מְנַלֵּן דְּאִידִי - היכן מצאנו שהודה
55 מַעֲצָמוּ בַּמַּעֲשֵׂה בִלְהָה. משיבה הגמרא, דְּאִמַּר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר
56 נַחֲמָנִי אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מֵאִי דְּכִתִּיב "חֵי רֵאוּבֵן וְאֵל יִמֵּת" וְזוֹת
57 לְיְהוּדָה" - מפני מה שונה ברכת יהודה ומתחילה ב'זאת ליהודה',
58 לומר לך שְׁכָל אוֹתָן שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבָּר הָיוּ עֲצָמוֹתָיו שֶׁל
59 יְהוּדָה שֶׁהָעָלָם יִשְׂרָאֵל מִמַּצְרַיִם מְגוֹלְלִין בְּאֶרֶץ - מתגלגלים
60 ומתפרקים בארון, עַד שֶׁעָמַד מֹשֶׁה וּבִקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים לִפְנֵי הַקֹּדֶשׁ
61 וְאֲמַר לִפְנֵי, רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִי גָרַם לְרֵאוּבֵן שֶׁהוֹדָה עַל מַעֲשֵׂה
62 בִלְהָה, יְהוּדָה - שכיון שראה את יהודה מודה על מעשה תמר הודה
63 הוא עַל מַעֲשֵׂה בִלְהָה, וְעַל זֶה אָמַר מֹשֶׁה וְזוֹת לְיְהוּדָה" - שיהודה
64 אֲבָרִיו מְפֹרָקִים וְאֵילֵי רֵאוּבֵן שְׁלֵדוּ קִיָּם. מִיָּד "שְׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה"
65 - התקבלה תפילתו של משה על יהודה, וְעַל אֵיבָרֶיהָ לְשִׁפָּא - וחזרו
66 אֲבָרֵיו לִמְקוֹם חִיבוּרָם. וְלֹא הָיוּ קָא מַעֲיִילִין לִיָּה לְמַתִּיקָתָא דְּרַקִּיעָא
67 - אך עדיין לא הכניסו את יהודה לישיבה של מעלה, עַד שֶׁהִתְפַּלֵּל
68 מֹשֶׁה וְאֵל עָמָּו תְּבִיאֵנוּ, והכניסוהו לישיבה של מעלה. וְלֹא הָיוּ קָא
69 יָדַע מִשְׁקָל וּמִטְרָח בְּשִׁמְעָתָא בְּהָרֵי רִבְנָן - אך עדיין לא היה יודע
70 יהודה לשאת ולתת בדברי תורה עם החכמים, עַד שֶׁהִתְפַּלֵּל מֹשֶׁה
71 וְיָדָיו רַב לו' - שיהיה לו כח לנצח במלחמתה של תורה, ואחר
72 שֶׁהִתְפַּלֵּל כֵּן, יָדַע לִשְׁאֵל וּלְתַת בְּדָבָרֵי תוֹרָה. אִךְ לֹא הָיוּ קָא סְלִיקָא
73 לִיָּה שֶׁמַּעֲתָא אֵלֶיָּה דְּהִילִיכָתָא - עדיין לא היה זוכה יהודה לומר
74 דְּבָרִים שֶׁיִּתְקַבְּלוּ לְהַלְכָה, עַד שֶׁהִתְפַּלֵּל מֹשֶׁה וְעוֹרֵר מַצְרֵיו תְּהִיָּה.
75 הֲרֵי מְפֹרֵשׁ שְׂרָאוּבֵן הוּדָה עַל חֲטָאוֹ.
76 מַקְשָׁה הַגְּמָרָא, בְּשִׁלְמָא יְהוּדָה דְּאִידִי - מובן שהודה, בִּי חֵיכִי דְּלֹא
77 תִּישָׁרְףָה תֹּמֶר - שעל ידי הודאתו נמנעה שריפתה, אֵלֶּא רֵאוּבֵן לִמָּה
78 לִיָּה דְּאִידִי - מפני מה הודה. והרי וְהָאֲמַר רַב שִׁשְׁתִּי חֲצִיף עָלִי (בַּר
79 יִשְׂרָאֵל) דִּמְפָּרִיט חֲמָאִיה - המודה ברבים שחטא הרי הוא חצוף,
80 שֶׁמֶרָא שֶׁל מַתְבִּישׁ בְּדָבָר. מתרצת הגמרא, שְׂרָאוּבֵן הוּדָה בִּי
81 חֵיכִי דְּלֹא לִיְהֻשְׁרוֹ אַחוּזִי - כדי שלא יחשוד יַעֲקֹב בְּשֶׁאֵר הָאֲחִים
82 שֶׁהֵם חֲטָאוּ וּבִלְבָּלוּ אֶת מִיטְתּוֹ.
83 שנינו במשנה, אִם אֲמַרְהָ מִמָּהָ אֵנִי וְכו', כּוֹתֵבַת וְנוֹתֵנָה לְבַעַל שֹׁטֵר
84 שֶׁכָּתוּב בּוּ זִנִּיתִי וְהַפְסַדְתִּי אֶת כְּתוּבָתִי. שֶׁמַּעֲתָ מִיָּנָה - נלמד מדברי
85 הַמֶּשֶׁנָּה שֶׁכּוֹתֵבִין שׁוֹבֵר - ולא כשיטת רבי יהודה בבבא בתרא,
86 שִׁכּוּב הַלוּוָה לומר שאינו פורע את חובו עד שיחזיר לו המלווה את
87 שֹׁטֵר הַהוּא כִּדִּי שֶׁלֹּא יוֹכֵל לְתַבּוּעַ אוֹתוֹ שׁוֹב, ואינו מסתפק בכך
88 שִׁיתְּבוֹב הַמְלוּוָה שׁוֹבֵר שִׁפְרָע לוֹ הַלוּוָה אֶת הַחֹב, מפני שִׁכּוּב לְטַעֲוֹן
89 שאינו יכול לשמור את השטר כל ימיו שלא יאכלו אותו העובדים
90 וכדומה. וּמִמָּה שֶׁמְבֹאֵר בַּמֶּשֶׁנָּה שֶׁהָאִשָּׁה כּוֹתֵבַת לְבַעַל שֶׁאֵינוּ חֵיב
91 לָהּ כְּתוּבָה, וְלֹא מַצְרִיכִים אֶת הָאִשָּׁה לְהַחזִיר לְבַעַל אֶת כְּתוּבָתָהּ,
92 מִשְׁמַע כְּשִׁיתֵּת רַבִּי יוֹסִי שְׁחוּלָק שֶׁם. אֲמַר אֲבִי אֵין רֵאִיָּה מִהֶמְשֵׁנָה
93 שֶׁסּוֹבֵרַת כְּרִבִּי יוֹסִי, מִשּׁוּם שֶׁהֵנִי מְקַרְעֶת - ניתן לשנות במשנה
94 מְקַרְעֶת כְּתוּבָתָהּ, דִּהֵינּוּ שֶׁצְרִיכָה לְקַרֹּעַ אֶת כְּתוּבָתָהּ וְאֵכֵן לֹא דִי
95 בְּכִתִּיבַת שׁוֹבֵר. שואלת הגמרא, אֲמַר לִי רַבָּא לֵאבִי, וְהָאֵין שׁוֹבֵרַת
96 קְתָנִי - הרי שנינו במשנה 'שׁוֹבֵרַת כְּתוּבָתָה' וְלֹא נִתֵּן לִשְׁנוֹת
97 שְׁקוּרַעַת. אֵלֶּא אֲמַר רַבָּא אֵין רֵאִיָּה מִהֶמְשֵׁנָה שֶׁסּוֹבֵרַת כְּרִבִּי יוֹסִי,
98 מִשּׁוּם שֶׁבְּמִקְוִים שֶׁאֵין בְּתֵיבָתָהּ עֶסְקִין - המשנה דיברה על
99 מְקוֹם שֶׁנִּהְגוּ שֶׁלֹּא לְכַתּוֹב כְּתוּבָה לְאִשָּׁה, אֵלֶּא סוֹמְכִים עַל תְּקַנָּה
100 חֲכָמִים שֶׁאֵם מֵת הַבַּעַל או גִּירָשָׁה חֵיב לָהּ כְּתוּבָה, וּבְמִקְוִים כּוֹה שֶׁאֵין
101 כְּתוּבָה לְקַרֹּעַ, גַּם לִפִּי רַבִּי יְהוּדָה תְּכַתּוּב לוֹ שׁוֹבֵר
102 שֶׁנִּינוּ בַּמֶּשֶׁנָּה, וְאִם אֲמַרְהָ מִהוּדָה אֵנִי מַעֲלִין אוֹתָהּ לְשַׁעֲרֵי מוֹדָה.
103 מַקְשָׁה הַגְּמָרָא, מַעֲלִין אוֹתָהּ - וכי היא הייתה מחזיק לעזרה שיש
104 צורך להעלותה לשם,

ביאורים למסכת סוטה דף ח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מטהרין שני מצורעין באחת - לא מתעסקים בטהרת שני מצורעים
 יחד, ואין רוצעין באחזנם של שני עבדים עבריים שאינם רוצים לצאת
 לחופשי לאחר שש שנים באחת, ואין עורפין שתי עגלות של עגלה
 ערופה באחת, לפי שאין עושים מצות חבילות חבילות. הרי מפורש
 שלא ניתן להשקות שתי סוטות ביחד משום שאין עושים מצות חבילות
 חבילות. מתרצת הגמרא, אמר אביי ואיתמא - ויש אומרים שתרץ
 זאת רב כהנא, לא קשיא, כאן - הברייתא שאמרה שאין משקים שתי
 סוטות יחד משום שאין עושים מצות חבילות חבילות, דיברה בבית
 אחר, שאם ישקה יחד נראה טורח עליו, כאן - שיתן רבי שמעון
 שניתן לפעמים להשקות שתי סוטות יחד, נאמר בשני פהנים - שכל
 כהן ישקה סוטה אחרת, ולכן אינו נחשב לחבילות חבילות.
 שנינו במשנה, והפכה אוהו ככנניה וכו' עד שהוא מגלה את לבה,
 וסותר את שער. תנו רבנן נאמר בתורה: "ופרע את ראש האשה",
 אין לי אלא ראשה - שמפורש בפסוק רק שיגלה את ראש הסוטה,
 גופה מנין - מניין שמגלה גם את גופה עד כנגד הלב כפי שלמדנו
 במשנה. תלמוד לומר 'האשה' - נלמד מהיתור שכתוב ראש
 'האשה' ולא כתוב ופרע את ראשה. ממשכה הברייתא ושאלת, אם
 כן מה תלמוד לומר 'ופרע את ראשה' - מה בא לרבות היתור של
 'אשה' ומשיכה, יתור זה מלמד, שהפכה סותר את שער - שלאחר
 שגילה את ראשה מוסיף וסותר את קשירת השער כדי להרבות
 בגילוייה בכך ששערה מתפור.
 שנינו במשנה, רבי יהודה אומר אם היה לבה נאה לא היה מגלהו
 וכו'. למימא - עולה מדברי המשנה דרבי יהודה חייש לתרהורא
 - שחושש לכך שהרואים את הסוטה יתגרה יצרם ממנה, ולכן סובר
 שאם היא נאה לא היו מגלים את בשרה. ואילו ורבנן לא חיישי -
 אינם חוששים לכך, ולכן סוברים שגם אם היתה נאה היה מגלה את
 גופה. מקשה הגמרא, והא איפכא שמינן להו - שבברייתא להלן
 אמרו להיפך, דתניא לגבי היוצא להיגר בסקילה, האיש שיוצא
 להיסקל, מכסין אותו פרק אחד מלפניו - בחתיכת בד מלפניו כנגד
 מקום הערווה, והאשה שני פרקים אחד מלפניה ואחד מלאחריה
 - ואת האשה היו מוסיפים לכסות בחתיכת בד גם מאחוריה, מפני
 שכולה ערוה - שנראית ערוותה גם מאחור, אבל שאר גופה היה
 ערום בשעה שנסקלים, דברי רבי יהודה. והכמים אומרים האיש
 נסקל ערום, וכדברי רבי יהודה, אבל ואין האשה נסקלת ערומה
 אלא בבגדים. הרי שלרבנן חוששים שהרואים אותה ערומה יתגרה
 יצרם בה ולכן נסקלת בבגדים, ואילו לרבי יהודה לא חוששים לכך
 ולכן נסקלת ערומה, והוה סתירה לשיטתם במשנתנו. מתרצת
 הגמרא, אמר רב הובא - לגבי בסוטה מעמא מאי - מה טעם דברי
 רבי יהודה שחוששים שיתגרו ממנה, משום שפא תצא מבית דין
 זכאית - תיבדק ויתברר שהיא טהורה ולא תמות, ויתגרו בה פה פה
 כהונה - ויש לחשוש שהכהנים שראו את גופה יתגרו ממנה, ולכן
 סובר רבי יהודה שאם היא נאה אין לגלות את גופה. אבל ה'הם -
 ביוצאת להיסקל, הא מסתלקא - הרי היא נסקלת ומתה, ולכן אין
 לחשוש שיבואו הרואים להרהר בה. וביימא אחי לא יתגרו
 באחריה - ואם תאמר שאף שלא יתגרו בנסקלת, אך עדיין
 לחשוש שמתוך שיראו אותה ערומה יתגרו באשה אחרת, יש להשיב
 שאין לחשוש מכך, שהרי האמר רבא נמי - מסורת בידי מרבתי,
 דאין יצר הרע שולט אלא כמה שעיני רואות - באותה אשה
 שראה האדם, ולכן ביוצאת להיסקל שהיא מתה מיד לא חשש רבי
 יהודה שיתגרו ממנה הרואים.
 מקשה הגמרא, אמר רבא, דרבי יהודה אדריי יהודה קשיא דרבנן
 אדריי לא קשיא - וכי הסתירה שהקשתה הגמרא הייתה רק
 בדברי רבי יהודה ולא בדברי רבנן, כלומר, אמנם תירץ רבה את
 הסתירה בדברי רבי יהודה, אבל לא תירץ את הסתירה בדברי רבנן.
 אלא אמר רבא דרבי יהודה אדריי יהודה לא קשיא, כדשני -
 כמו שחלק רבה בין היוצאת להיסקל שהיא מתה מיד, לבין סוטה
 שאם היא טהורה ותצא זכאית יבואו הרואים להתגרות בה.

ה'הם קיימא - הרי היא כבר נמצאת בבית דין הגדול שבלשכת
 הגזית, שהרי שם איימו עליה. מתרצת הגמרא, דמסקין לה
 ומחתינן לה כדי ליינעה - מעלים אותה ומורדים אותה כדי ליינעה,
 כלומר שלאחר שהעלו אותה ואיימו עליה, הורידו אותה אל מחוץ
 להר הבית כדי שתתייגע, ומתוך כך תודה אם זינתה. וכעין מה
 שמצאנו לגבי עדים הבאים להעיד כדי להרוג אדם, דתניא, רבי
 שמעון בן אלעזר אומר, בית דין מסייעין את העדים הבאים להעיד
 כדי להרוג אדם, במקום למקום - שאומרים להם לא כאן נקבל את
 עדותכם אלא בחדר אחר וכן הלאה, כדי שהתפרה דעתן עליהן,
 ויתורו בהן - ומתוך כך יחזרו בהם מלהעיד אם הם שרקנים.
 שנינו במשנה, ששם - בשער ניקור משקין את הסוטות ומטהרין
 את היולדות ומטהרין את המצורעין וכו'. שואלת הגמרא, בשלמא
 סוטות, מה שצריכות לעמוד בשער ניקור, נלמד מדכתיב בפרשת
 סוטה "והעמיד תפכה את האשה לפני ה' - ולפני ה' מתקיים על
 ידי שעומדת בכניסה לעזרה, דחינו בשער ניקור. ומצורעין נמי,
 מה שצריכים לעמוד בכניסה לעזרה נלמד מדכתיב בפרשת מצורע
 "והעמיד תפכה המטהר וגו' לפני ה'". אלא יולדת מאי מעמא
 צריכה לעמוד בשער ניקור, אילמא משום דאתיין וקנימין
 אקורבניהו - אם נאמר שהטעם הוא משום שצריכות לעמוד ליד
 הקרבן בשעת הקרבתו, וכדתניא אין קרבנו של אדם קרב אלא
 אם בן עומד על גביו - שעומד סמוך לקרבנו בזמן הקרבתו, ולכן
 היו עומדות היולדות בשער ניקור. אי הכי - אם כן, וכן וזכות נמי
 - גם זכ או זה שמביאים את קרבן טהרתם יצטרכו לעמוד שם,
 ואילו המשנה הזכירה רק יולדת. מיישבת הגמרא, אין הכי נמי -
 אכן גם זכים וזכות צריכים לעמוד בשער ניקור, מפני הטעם שאין
 קרבנו של אדם קרב אלא אם כן עומד שם, ותנא תרא מינייהו נקט
 - אלא שהתנא הזכיר דוגמא אחת של מחוסר כפרה שצריך לעמוד
 שם, ולכן הזכיר רק יולדת.
 תנו רבנן אין משקין שתי סוטות באחת - הנמצאות בעזרה ביחד,
 כדי שלא יהא לבה גם בחבריתה - שיתכן שאחת מהן טמאה,
 ומתוך שתראה את השניה עומדת על דבריה ואומרת שהיא טהורה,
 יתגר עליה לבה לעשות כמותה, ולפיכך לא תודה שנבעלה. רבי
 יהודה אומר לא מן השם הוא זה - אין זה עיקר הטעם שלא
 משקים שתי סוטות ביחד, אלא אמר קרא - נלמד מהפסוק "והשביע
 אותה הכהן", ששמעם שבדקים רק סוטה זו לבה. שואלת הגמרא,
 ותנא קמא שלמד זאת מסברא שלא יהיה לבה גם בחברתה, והרי
 הקרובי אותה, ולמה לא למד זאת מהפסוק. מתרצת הגמרא, אכן
 גם תנא קמא למד דין זה מהפסוק, אלא שהתנא קמא בברייתא רבי
 שמעון היא, דרריש טעם דקרא - אשר דורש את טעמי התורה,
 ומה טעם קאמר - ומה שאמר את הסברא שלא יהיה לבה גם
 בחברתה, הוא טעם לדברי התורה, מה טעם התורה שמשביע הכהן
 אותה לבה, כדי שלא יהא לבה גם בחבריתה.
 שואלת הגמרא, מאי בינייהו - מה החילוק לדין בין רבי שמעון
 שדרש את הטעם שאין משקים שתי סוטות ביחד לבין רבי יהודה שלא
 דרש, ומשיבה, איכא בינייהו יצא חילוק ביניהם לדין באופן שהסוטה
 רותמת - מפתחת ורועדת מהבדקים ואף על פי כן לא הורתה. לדעת
 רבי שמעון שהטעם שאין משקים שתי סוטות יחד הוא כדי שלא יהיה
 לבה גם, באופן זה הרי אנו רואים שאין לבה גם בה, ואם כן ניתן
 להשקותה יחד עם סוטה אחרת. אך לדעת רבי יהודה שלא דרש טעם
 התורה אלא זו גזירת הכתוב, לא ישקו אותם יחד אף באופן זה. מקשה
 הגמרא, ורותמת מי משקין - האם אכן לדעת רבי שמעון, באופן
 שהיא ורותת משקים שתי סוטות יחד, כיון שאין את החשש שהיא
 לבה גם בה. וקרא - והרי יש סיבה נוספת לומר שלא יהיו משקים שתי
 סוטות יחד, שהרי כלל הוא בדינו שאין עושים מצות חבילות
 חבילות, - אין מקיימים שתי מצוות יחד, כדי שלא יראה שעשיית
 המצוות טורח עליו כמי שסוחב משא ורוצה להיפטר ממנו, וסיבה זו
 שייכת אף באופן זה. וכדתנן אין משקין שתי סוטות באחת, ואין

הָתָם קָרִימָא. דְּמַסְקִינָן לֵה
דִּתְנִינָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶזְרָיָה
אֶת הָעֵדִים מִמָּקוֹם לְמִקְוֵה
וַיְהִירוּ בָהֶן: שֵׁשֶׁם מִשְׁקִינָן
סוֹטוֹת, דְּכֹתִיב 'וְהַעֲמִיד
מִצּוֹרְעִין נָמוּ, דְּכֹתִיב 'וְלֹא
אֵלָא יוֹלֶדֶת מֵאִי טַעֲמָא, אֵי
אֶפְרֹרְבַּיְהוּ, דִּתְנִינָא אֵין קָמוּ
בֶּן עוֹמֵד עַל גְּבִיּוֹ, אֵי הָיָה
נָמוּ וְתָנָא חֲדָא מִינֵיהּ
שְׁתֵּי סוֹטוֹת פֶּאֶחֶת, כְּדֵי עַ
רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, לֹא מִי
קָרָא 'אוֹתָהּ' לְבִדָּה. וְתָנָא
קָמוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן הֵיא דְדָר
קָאֵמֵר, מַה פִּעֻם אוֹתָהּ
גַּם בְּחִבְרֵתָהּ. מֵאִי פִינִי
וְרוֹתַתָּ מִי מִשְׁקִין, וְהָאֵין
חִבְלוֹת, דִּתְנֵן אֵין מִשְׁקִין
מִטְהֵרִין שְׁנֵי מִצּוֹרְעִין כֹּאֵן
פֶּאֶחֶת וְאֵין עוֹרְפִין שְׁתֵּי עַ
מִצּוֹת חִבְלוֹת חִבְלוֹת. אֵי
לֹא קִשְׁיָא, כֹּאֵן בִּכְהֵן אֶחָ
אוֹחֹז בְּבִגְדֵיהּ: תְּנוּ רַבְּנֵי
לִי אֵלָא רֵאשִׁיָּה, גּוֹפֵה מִנֵּי
בֶּן מַה תְּלֻמוּד לֹאִמֵר 'פֶּרְעִי
סוֹתֵר אֶת שַׁעְרָה: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
לְמִימָרָא דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: וְהָא
חִיטִּין, וְהָא אֵיכָא שְׁמַעִין
אוֹתוֹ פֶּרֶק אֶחָד מִלְפָּנֵינוּ
מִלְפָּנֶיהָ וְאֶחָד מִלְּאַחֲרֶיהָ
יְהוּדָה. וְתַכְמִּים אוֹמְרִים הָיָה
נִסְקֶלֶת עֲרוּפָה. אָמֵר רַבִּי
תַּצָּא מִבֵּית דִּין וְפֹאֵת וְיִיר
הָא מִסְתַּלְקָא, וְכִי תִימָא
הָאֵמֵר רַבָּא, גְּמִירִי דִּיא
בְּמַה שְׁעִינִי רוֹאֹת. אָמֵר
יְהוּדָה קִשְׁיָא, דִּרבֵּנָן אִידוּ
רַבָּא, דְּרַבִּי יְהוּדָה אִידְרִבֵּי

וַיִּתְּנֵהוּ בֶּה פִּרְדֵּי כַּחוּנָה. תִּמְנָה בֵּין דְּלֹא חֻבָּה לֵאנְשֵׁי לְרֹאשֶׁתָּהּ יִחְלוּ סְדִין שֶׁל בֶּרֶךְ בִּנְיָמִן וְהָבִי תְּנִי בְּסִפְרֵי בְּהִדְיָה וּפְרַע אֶת רֹאשׁ הָאֵשָׁה סְדִין שֶׁל בֶּרֶךְ פֹּרֶשׁ בִּנְיָמִן לְבֵן הָעַיִת יִחְזוּהוּ אִם הָיָה פֹּרֶשִׁין סְדִין בֵּינָה לְבֵן הָאֲנָשִׁים אֵלּוּ הָיָה יִחְזוּל כֹּל כֶּךָ בְּפִנֵּי הַנְּשִׁים מִמּוֹ אֲנָשִׁים רְאוּת. מִקְשֵׁי מִפְּנֵי אֵין דּוֹרֶשִׁין (מִתִּנֵּה אֵל) דְּאִמְרָה עֵרִיטוֹן כֶּן בְּפִנֵּי בֶן שֶׁלֹּא בְּפִנֵּי נִפְשֵׁי יִצְרִי"ל שֶׁלֹּא מִפְּנֵי אֵין מִחֻבָּה שְׂרָאָה אֵלּוּ

[illegible]

ואתר

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ח עמוד ב

תוספות

רש"י

ואחר כך מביא חבל המצרי. בירושלמי מפרש חבל המצרי וכפיפה המצרית באין משייר
הלשכה כחומת העיר ומגדליה ולא ידענא אי סודר שנחנק בו וסייף שנחרג בו
דאמרינן פרק נגמר הדין (מסנהין ק"ק) דבאין משל צבור אי פירשו נמי משייר הלשכה כי
הכא:

תנינא ואחר כך מביא חבל המצרי. ולא ידענא

מאי פשיט מהכא טפי מהא דקתני היא
חגרה לו בצלצול דמשמע דחבל מצרי בעינן
ממש ועל כרחך לכתחילה למצוה בעינן אבל לאו
דוקא לעכב דהיכא כתיב חבל המצרי או שום
קשריה בתורה ולמה היה לו לעכב מיהו המדקדק
בפירוש רש"י לא קשיא מידי דעיקר הבאתו
קמבעיא ליה אי משום מדה במדה דוקא חבל או
משום שמיטת בגדים הואיל וצריך לקשור צלצול
לקשור חבל כדי לפרע ממנה מיהו היכא דליכא
חבל המצרי ואיכא צלצול לא מהדרנא יותר
מודאי בתר חבל:

מיום שחבר בהמיק וכו'. וזהו דבומן הבית
נהוג דין ד' מיתות מי שנתייב בזה בלא
עדים והתראה שלא והיו יוכרין לדנוה בסנהדרין
כדאמר בפ' אחד דיני ממונות (ק"ק) מעשה ברבי
שמעון בן שטח שהיה בזמן הבית הדניא אמר רבי
שמעון בן שטח אראה בבחמה אם לא ראיתי וכו'
עד שהשיבו נחש ומקשינן והאי בר נחש הוא
והתני רבי חייא וכו' אלא האי דנקט מיום שחבר
בית המקדש מלתא דפסיקא נקט דבטלו ארבע
מיתות לגמרי: **מי** שנתייב סקילה. מקשי מפרק
השוכר את הפועלים (כ"ח ק"ק) דרבי אלעזר
רבי שמעון היה תפיס גבוי יומא חד פגע בחהוא
כובס אמר ליה תפסוהו ותפסוהו (וקפדוהו) וקפדוהו
וקא בכי אמר לו רבי אל ירע לך שהוא ובנו בעלו
נערה מאורסה ביהודי וזה שנתלה נחנק ואמאי
לא פריך והאי בר הכי הוא בר סקילה הוא אבל
לפרש"י לא קשיא מידי דפירש התם משום הכי
נתלה משום דכל הנסקלין נתלין ויש לומר דלאו
דוקא נקט נופל מן הגג או היה דורסות אלא מעין
מיתה שנתייב בה ידירג ויש מפרשים דבנו בעל
תחילה דהויא לה בעולה דמיתתו הויא בתנא
אבל קשיא לרבי מהא דאמר בפרק אלו הן הגולין
(מנכ"י) דיש ריש קלש ואלאחד אנה לידו זה
שהרג במידי יושב תחת הסולם וזה שהרג בשוגג
עולה ונופל הורגו והא לאו בר סקילה הוא
ותירץ אע"ג דלאו בר סקילה מיהו מדה במדה
היא דדורק על חבירו דרך ירידה הוא כדכתיב
(מנכ"י) ויפל עליו וימות ואלו מתים דרך ירידה
ואם הרגו בסיף הקדוש ב"ה נפרע מהם בענין
אחר:

מנמינן

דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא, **הכא** טעמא מאי משום
'ונוסרו כל הנשים', התם אין לך יסור גדול מזה,
וכי תימא לעבד בה תרתי, **אמר** רב נחמן **אמר** רבה
בר אבוי, **אמר** קרא 'ואהבת לרעך כמוך' ברור לו
מיתה יפה. **לימא** דרב נחמן תנאי היא, לא דכולי
עלמא אית להו דרב נחמן, והכא בהא קמפלגי, **מר**
סבר בזוניה עדיף ליה טפי מצערא דגופיה, **ומר**
סבר, צערא דגופיה עדיף ליה טפי מבזוניה: היתה
מכוסה לבנים וכו': תנא אם היו שחורים נאים לה,
מכסין אותה בגדים מכוסעים: היו עליה פלי והב
וכו': פשיטא, השתא נוולי מנוויל לה, הני מיבעיא.
מהו דתימא, בהני אית לה בזיון טפי, כדאמר אינשי,
שליה ערמיל וסיים מסאני, קא משמע לן: **ואחר** כך
מביא חבל וכו': בעא מיניה רבי אבא מרב הונא, חבל
המצרי מהו שיעפב בסוטה, משום שלא ישמטו בגדיה
מעליה הוא ובצלצול קטן נמי סגי, או דילמא משום
דאמר מר היא חגרה לו בצלצול לפיכך בהו מביא
חבל המצרי וקושר לה למעלה מדדיה, מעפב. **אמר**
ליה, תניתיה ואחר כך מביא חבל המצרי וקושרו לה
למעלה מדדיה כדי שלא ישמטו בגדיה מעליה: וכל
הרוצה לראות בה יראה וכו': הא גופא קשיא, אמרת
כל הרוצה לראות בה רואה, אלמא לא שניא גברי
ולא שניא נשי, והדר תני כל הנשים מותרות לראותה,
נשים אין, אנשים לא. **אמר** אבוי, תרגמה אנשים. **אמר**
ליה רבא, והא כל הרוצה לראות בה רואה קתני,
אלא **אמר** רבא, כל הרוצה לראות בה רואה, לא שניא
גברי ולא שניא נשי, ונשים חייבות לראותה שנאמר
'ונסרו כל הנשים ולא תעשינה כפומתכנה': **משנה**
במדה שאדם מודד בה מודדין לו, היא קשטה את
עצמה לעבירה, המקום גולה. היא גלתה את עצמה
לעבירה, המקום גלה עליה. בירך התחילה בעבירה
תחילה, ואחר כך הפסל, לפיכך תלקה הירך תחילה
ואחר כך הפסל ושאר כל חגור לא פלט: **גמרא**

הכא טעמא מאי. **אמר** רבנן שמצוה לבקשה ואפלו היא סוהרה, משום ונסרו כל הנשים,
שלא יביאו עצמן ליד חשד ותהייה צנועות. התם, שהיא נסקלת אין לך יסור גדול מזה
לאחרות תרתי. מיתה ובושה: **מר סבר** בזויה עדיף ליה. חשוב על האדם ושנוי לו טפי
מצערא דגופיה, הלבך מיתה יפה היא לו לסקל לבוש ואע"פ שצער נמשך שאינו ממטר
למות, ולא לסקל ערום ויתבזה, ורבי יודנה סבר
צערא דגופא עדיף ליה, וזו היא מיתה יפה לו
לסקל ערום ואע"פ שמתבזה, ולא יסקל לבושו
וימשך צערו: **בהני אית לה בזיון טפי**. שהיא
ערה עד לפה וראשה פרוץ ויתן עליה תכשיטי
ותב גנאי הוא לה, שדרך בני אדם להתלוצץ
באדם ערום ומגעלו ברגליו ואמרי שליח ערמיל
וקיים מסאני. שליח - מפשט, כדמתרגמין
ופשט וישלח. ערמיל - ערום: משום דאמר מר.
לקמן, במדה שאדם מודד בה מודדין לו, היא
חגרה לו. חגרה את עצמה בצלצול גאה
להתנאות בפניו. צלצול בגדיל בלע"ז: תניתיה.
דעקר הקאחו אינו אלא כדי שלא ישמטה
תרגמה. לרישא דקתני כל הרוצה לראותה:
תרגמה. פרש אותה: מתני' וירך תחילה בעבירה
תחלה. בדרך תשמיש הירך נהנה תחלה בקרוב
בשר. לפיכך תלקה ירך תחלה לקלל אותה,
דכתיב בתת ה' את ירכב ופלת ואת בטנך צבה
(משנ"א) וכו'. ואע"ג דפסד, עצמה בטלה, שפסקו
ארבע מיתות בית דין, במדה לא כפיל. שמודדין
להם לעוברי עברה במדה שמתחייבים בה,
ומתים בדוגמת אותה מיתה: דאמר רב יוסף.
המקרא קאמר דאמר רב יוסף נמי בעלמא וכן
תני בוי' דין ארבע מיתות דין שמים שהיא
דוגמתה: נופל מן הגג דומיא דסקילה, דתנן
(מסנהין ק"ק) בית הסקילה היה גבה שתי קומות
אחד מן העדים בא ודחפו בו: היה דורסות. ארי
דורסו בצברקו ומפילו לארץ, וגם זה דומה
לנסקל: נחש מבישו. והאמר שורפה נמסר
לפלגות. ומיתת מלכות מתנין את ראשו בסוף
והרג נמי סוף הוא כדאמרין בסנהדרין (ק"ק) וכו':
סרינכי. בזמל"ט, והוא חלי בגרונה: כסאסא.
בתוך אותה סאה עצמה כסאסא משלקה
לאבדון תרנגוה: ואין לי אלא סאה. עברה
גדולה: תרקב. חצי סאה, תרי נקב, דהיינו ג'
קבין: תמן ועובלא. משקלות קטנים הן ושעורן
בבבא בתרא בהמוכר את הספינה (ק"ק) ומנין
שכל פרוטה ופרוטה וכו'. ואע"פ שלא נפרעו
ממנו פעם ראשונה ושניה לא ותריו לו עליהם,
אלא מצטרפין לו אותן לחשבון: לראות לו:
פרסה לו. כנגדה: כסא. צעיה
פניה

אמר רב יוסף, אף על גב דמדה בטילה, במדה לא כפיל. דאמר רב יוסף וכן תני רבי חייא, מיום שחבר בית המקדש, אף על פי
שבטלה סנהדרין, ארבע מיתות לא בטלו. והא בטלו, אלא דין ארבע מיתות לא בטלו. מי שנתייב סקילה, או נופל מן הגג או היה
דורסות. מי שנתייב שריפה, או נופל בדליקה או נחש מבישו. מי שנתייב הריגה, או נמסר לפלגות או ליסמין באין עליו. מי
שנתייב תניקה, או טובע בנהר או מת בסרינכי. תניא היה רבי אומר, מנין שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו, שנאמר 'כסאסא
בשלקה תרנגוה', אין לי אלא סאה, מנין לרבות תרקב וחצי תרקב. קב וחצי קב, רובע וחצי רובע, תומן ועובלא מנין, תלמוד לומר
'כי כל סאון סאן פרעש'. ומנין שכל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול, תלמוד לומר 'אחת לאחת למצא חשבון'. וכן מציינו
בסוטה שבמדה שמדדה בה מדרו לה, היא עמדה על פתח ביתה לראות לו, לפיכך בהו מצטרפה על שער נקנור ומראה קלונה
לכל. דיש פסוקה לו סודדין נאין על ראשה, לפיכך בהו נופל כפה מעל ראשה ומניחו תחת רגליה. היא קשטה לה פניה, לפיכך

פניה

ביאורים למסכת סוטה דף ח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

בפני מי שנותרה עמו, לפיכך בהן מביא חבל המצרי - שהוא גס
ועבה וקושר לה למעלה מדרגה כדי שתתבזה, ולפי טעם זה חבל
מצרי מעבב, שדווקא בו היא מתגנה. פושטת הגמרא את הספק,
אמר ליה - רב הונא לרב אבא, תנייתיה - למדנו במשנתנו, ואחר
כך מביא חבל המצרי וקושרו לה למעלה מדרגה כדי שלא
ישמטו בגדיה מעליה, הרי מפורש שהקשירה היא בשביל שלא יפלו
הבגדים, ואם כן כל חבל כשר ולא דווקא חבל מצרי.
שנינו במשנה, וכל הרוצה לראות בה ראה וכו' וכל הנשים
מותרות לראותה. מקשה הגמרא, הא נופא קשיא - דברי המשנה
סותרים, אמרת - בתחילה אמרה המשנה שכל הרוצה לראות בה
רואה, אלא - משמע שלא שנה נכרי ולא שנה נשי - אין הבדל
בין אנשים לנשים, אלא לכולם מותר לראות את הסוטה בשעה
שמונולים אותה. ואילו נהדר תני - בהמשך המשנה למדנו שכל
הנשים מותרות לראותה, ומשמע נשים אין - דווקא לנשים מותר
לראות את הסוטה, אבל אנשים לא. מתרצת הגמרא, אמר אביי
תרגמה - נפרש את דברי המשנה כך, מה שאמרה המשנה שכל
הרוצה לראות בה ראה, היינו אנשים - נאמר רק על נשים. דוחה
הגמרא, אמר ליה רבא לאביי והא כלי הרוצה לראות בה רואה
קתני - הרי כתוב במשנה שכל מי שרוצה רואה, ומשמע שגם
אנשים. אלא מתרצת הגמרא, אמר רבא, אכן תחילת דברי המשנה
שכל הרוצה לראות בה רואה, נאמרה על כולם לא שנה נכרי ולא
שנה נשי, ומוסיפה המשנה, ונשים חייבות לראותה - הנשים
שנמצאות בעזרה יש עליהם חיוב לראות את הסוטה בניוולה, לקיים
את מה ששנאמר ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה בזמתינה - עלי
יד שיראו הנשים מה עונשה לא יבאו לעשות את מעשיה, וכדלעיל.
לאחר שלמדנו במשנה הקודמת איך היו מנוולים ומבזים את הסוטה,
באה המשנה והגמרא שלפנינו לבאר שהכל נעשה לה מדה כנגד
מדה.
משנה. במדה שאדם מודד בה מודדין לו - כשמענישים את האדם
משמים על עבירה שעבר, מתנהגים עמו באותה מדה שהוא התנהג
בעבירה. ולכן לגבי סוטה, שהיא קשמה את עצמה לעבירה -
בשביל העבירה, למצוא חן בעיני הבעל, כנגד זה, המקום נוולה -
התורה ציוותה לנוול אותה. וכן כיון שהיא גלתה את עצמה כדי שהבעל יראה
אותה ויעבור איתה עבירה, כנגד זה, המקום גלה עליה - התורה
ציוותה שתהיה מגולה לעיני כל בשעה שמעמידים אותה בשער
ניקור. בדרך התחילה בעבירה תחילה, ואחר כך הפך - דרך
התשמיש הוא שהיך נתנה הראשון מקדירוב בשר לבעל, ואחר כך
הבטן, לפיכך מקללה הכהן תלךה תהיה תחילה ואחר כך הפך
שנאמר "בתת ד' את ירכך נופלת ואת בטנך צבה", ושאר כל הגוף
לא פלט - ואף שאר אברי הגוף אינם נמולטים מן החולי והכאב
לאחר היך והבטן.
גמרא. אמר רב יוסף, אף על גב דמדה במילה - שפסקו להעניש
בארבעה מיתות בית דין, מכל מקום במדה לא במיל - עונש
כדוגמת אותה מיתה לא פסק, אלא מודדים משמים לעוברי עבירה
שימותו במיתה שהתחייבו בה, וכדלעיל. דאמר רב יוסף וכן תני
רבי חייא, מיום שחרב בית המקדש, אף על פי ששפלה סנהדרין
ולא דנים עוד דיני נפשות, מכל מקום ארבע מיתות לא פטלו.
שואלת הגמרא, והא במיל - הרי אין דנים כבר דיני נפשות. משיבה
הגמרא, אלא דין ארבע מיתות לא פטלו - דין שמים להעניש את
החוטא בארבע מיתות בית דין לא בטל, ולכן נענש במיתה דומה
להם, כגון, מי שנתחייב סקילה - מי שעשה עבירה שהעונש עליה
היא סקילה, או נופל מן הגג או היה דורסותו ומפילתו לארץ, מי
שנתחייב שריפה, או נופל בדיקה ונשרף, או נחש מבישו והארס
שורף אותו מבפנים ומת. מי שנתחייב חריגה - סייף, או נמסר

דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא הסתירה בין הדינים, שלעולם לא
חששו רבנן להרהור, אלא שהכא - לגבי סוטה מעמא מאי - הטעם
שמגלים את גופה, הוא משום שנאמר ונוסרו כל הנשים' - ולכן
מזוה לביישה, כדי שיראו זאת הנשים ויקחו מוסר להתנהג
בצניעות ולא להביא את עצמם לידי חשד שזנו. אך הנה - לגבי
יוצאת להיסקל, אין צריך לביישה כדי שאחרות יקחו מוסר ולא ינהגו
כמותה, שהרי אין לה יסור גדול מזה - שראות אותה כשהיא
נסקלת. וכי תימא לעבד בה תרתי - ואם תאמר שיראו גם שהיא
נהרגת וגם שמביישים אותה, אמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה,
אין עושים כן, משום שאמר רבא ואתחבתה לרעה כמותי, ונלמד
מכאן שפרוץ לו - יש לברור ליוצא להיסקל להיסקל - שלא
יתבייש כשממיתים אותו.
שואלת הגמרא, למה דרב נחמן תנאי היא - האם נאמר שהדין
שאמר רב נחמן שיש לברור לנהרג מיתה יפה, תליה במחלוקת רבי
יהודה ורבנן לגבי היוצאת להיסקל. וזה טעם מחלוקתם, שרבנן
סוברים שיש לברור מיתה יפה ולכן סוברים שאין האשה נסקלת
ערומה, ורבי יהודה חולק על דין זה ולכן סובר שנסקלת ערומה.
דוחה הגמרא, לא - דברי רב נחמן לא תלויים במחלוקת רבי יהודה
ורבנן, אלא דבולי עלמא אית להו דרב נחמן - שיש לברור ליוצא
להיסקל מיתה יפה, והכא בהא קמיפלגי - אלא שנחלקו מה היא
המיתה היותר יפה לה, מר סבר - רבנן סוברים, מיוזניה עדיף ליה
מפי מצערא דנפשיה - יותר חשוב לאשה שלא תתבזה משלא
תצטער, ולכן מעדיפה האשה להיסקל עם בגדים אף שזה יעכב את
המיתה ויגרם לה להצטער יותר, מאשר להתבזות ולהסקל כשהיא
ערומה. וממילא זו היא המיתה היפה לה. ומר - רבי יהודה סבר,
צערא דנפשיה עדיף ליה מפי מיוזניה - יותר חשוב לאשה שלא
תצטער משלא תתבזה, ולכן מעדיפה האשה להתבזות ולהיסקל
ערומה, מלהיסקל עם בגדים אשר יעכבו את המיתה ויגרמו לה
להצטער יותר. וממילא זו היא המיתה היפה לה.
שנינו במשנה, היתה מכוסה לבנים מתכסה בשחורים וכו', תנא -
למדנו בברייתא שאם היו גם בגדים שחורים נאים לה, מכסין
אותה בבגדים מכוסים, בשביל שתתנוול ותתבזה.
שנינו במשנה, היו עליה כלי זהב וכו' מעבירין ממנה כדי לנוולה.
שואלת הגמרא, מדוע הוצרכה המשנה לומר זאת, והרי זה פשיטא
שמסירים ממנה את התכשיטים, השתא נוול מנוול לה - שהרי
עושים מעשים לנוולה, הני מיעצא - וכי צריך לומר שמסירים
ממנה את התכשיטים כדי שלא תהיה מקושטת. מתרצת הגמרא,
מהו דתימא - היינו סוברים לומר שיש להשאיר עליה את
התכשיטים משום שבהני אית לה כיון מפי - שאם יהיו עליה
תכשיטים בזמן שהיא ערומה עד כנגד ליבה ושערה מגולה ומפוזר,
יש בכך יותר בזיון, ובדאמרי אינשי שליח ערמיל וסניי מסאני -
וכמו שדרך האנשים לצחוק על מי שהולך ערום ולבוש רק נעליים,
כך אשה זו כולה מנוולת והולכת עם תכשיטי זהב. קא משמע לן -
חידשה לנו המשנה שמכל מקום יותר בזיון לה להיות בלי תכשיטי
זהב.
שנינו במשנה, ואחר כך מביא חבל מצרי וקושרו למעלה מדרגה
וכו'. בעא מיניה רבי אבא מרב הונא - שאל רב אבא את רב הונא,
חבל המצרי מהו שיעעבב בסוטה - האם הקשירה חבל מצרי זה
מעכב את השקאת הסוטה, או שאם אין חבל מצרי יקשרו בחבל
אחר וישקו אותה. וצדי הספק הם, האם הטעם לקשירה הוא משום
שלא ישמטו בגדיה מעליה הוא - בשביל שלא ימשכו הבגדים
כלפי מטה לאחר שקרע אותם הכהן עד כנגד לבה, ולפי זה ובצלצול
קמן נמי סגי - בחבל קטן גם מספיק. או דילמא שהטעם לקשירה
הוא משום דאמר מר להלן, שבמדה שאדם מודד מודדים לו, ולכן
כיון שהיא חתרה לו בצלצול - הסוטה חגרה בגד נאה להתנאות

ביאורים למסכת סוטה דף ט עמוד א מתוך "ש"ס לזבלין - מכון המאור"

הקדוש ברוך הוא אף שלא נאבדו מן העולם, וקשה על רבי חנינא
בר פפא. וְכִי תִימָא - ואם תאמר לתרץ, שהנך אָדוּר - האומה
המצרית שהייתה בזמן משה נבחרה לגמרי, וְהִנֵּי אַחֲרָיִי נִינְהוּ -
והמכות השניות שניתנו, הם על אומות אחרות שהתיישבו אחר כך
במצרים. רוחה הגמרא, וְהִתְנִינָא אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִנִּימִין גַּר
הַמִּצְרִי הָיָה לִי חֶבֶר - היה לי חבר ומנימין שמו שהיה גר מצרי, והוא
מִתְלַמְּדֵי רַבִּי עֲקִיבָא, וכך אֲמַר מִנִּימִין גַּר הַמִּצְרִי על עצמו, אֲנִי
מִצְרִי רִאשׁוֹן - מצרי שהתגייר, וְנִשְׁאַרְתִּי מִצְרִית רִאשׁוֹנָה - גיורת
מצרית, אֲשֶׁר לִבְנֵי מִצְרִית שֵׁנִיָּה - מצרית בת גרים, כְּדִי שִׁיחָא בֶן
בְּנֵי מוֹתֵר לְבָא בְּקָהֶל - כדי שבני יהיה דור שלישי ומותר להינשא
לכשרה. ומכך שמנימין היה מצרי האסור לבא בקהל, מוכח
שהאומה המצרית עדיין קיימת בעולם, ולא נבחרה לגמרי כשהכה
אותם ה'. אֲלָא מַסִּיקָה הגמרא מכח הקושיא, אִי אֵיתָמַר הָכִי
אֵיתָמַר - אם נאמרו הדברים, כך נאמרו, אֲמַר רַבִּי חִינְנָא בַר פֶּפְא, כִּי
אֵין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרַע מִן הַמֶּלֶךְ של האומה, עַד שֶׁשֶּׁת
שִׁילוּחַ - שנפסקת מלכותו, שֶׁנֶּאֱמַר 'בְּסֻמָּאָה בְּשִׁלְחָה תִּרְיֹבְנָה
וְגו' ונדרש על מלך.
אֲמִירָא מִתְנִי לְהָא דְרַב חִינְנָא בַר פֶּפְא אָהָא - אמירא למד את
דברי רבי חנינא בר פפא כפי שהבינה הגמרא בתחילה, ומהפסוק
שלהלן, מֵאִי דְבִתִּיב - מה כוונת הכתוב 'כִּי אֲנִי ה' לֹא שְׁנִיתִי
וְאַתֶּם בְּנֵי עֲקֵב לֹא כְלִיתֶם', ודרש רבי חנינא בר פפא כך, 'אֲנִי ה'
לֹא שְׁנִיתִי' לֹא הִבִּיתִי לְאוֹמָה וְשְׁנִיתִי לָהּ - שלא הכינתי אומה
מאומות העולם וחזרתי שוב להכותה, אלא בשעה שאני מכה אותם
אני מאבדם. ואילו 'וְאַתֶּם בְּנֵי עֲקֵב לֹא כְלִיתֶם' - את עם ישראל
אני מכה ולא משמיד, וְהִינֵנוּ דְבִתִּיב 'חֲצִי אֲכָלָה בָם' - בישראל,
שְׁחָצִי בְלִין - מכותי כלות, אבל וְהֵן אֵינִן בְּלִין.
אֲמַר רַב הִמְנוּנָא, אֵין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרַע מִן הָאֲדָם -
להענישו על חטאו, עַד שֶׁתִּתְמַלֵּא סֶאֱתָו - שירבו עוונותיו, שֶׁנֶּאֱמַר
'בְּמַלְאוֹת סֶפֶקוֹ יֵצֵר לוֹ וְגו' - כאשר התמלאו רצונותיו ותאוותיו,
'יֵצֵר לוֹ' - יבואו עליו הצרות והעונשים.
דְּרַשׁ רַבִּי חִינְנָא בַר פֶּפְא, מֵאִי דְבִתִּיב 'רִנְנוּ צְדִיקִים בַּה' לְיִשְׂרָאֵל
נְאוּה תְהִלָּה', אֵל תִּקְרִי נְאוּה תְהִלָּה, אֲלָא נְאוּה תְהִלָּה - ומתפרש
הפסוק כך, רננו צדיקים במה שעשה להם ה', שרק ישרים יהללוהו
בגדה בתים שהם בנו. ומי הם הצדיקים, וְהַ מִּשְׁחָ וְדוֹד שְׁלֹא שְׁלֹמוֹ
שׁוֹנְאִיהֶם בְּמַעֲשֵׂיהֶם, דְּוִד דְבִתִּיב 'טָבְעוּ בְּאֶרֶץ שְׁעָרֶיהָ' - שבנה
שעיר ירושלים, מִשְׁחָ, דְּאֲמַר מַר, מִשְׁנַבְנָה מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן נִגְנוּ אֲהֵל
מוֹעֵד קְרָשִׁיו קְרָסִיו וּבְרִיחֵיו וְעַמּוּדָיו וְאֲדָנִיו - ולא יכלו האויבים
לקחת את המשכן שבנה משה ולהתהלל בו. שואלת הגמרא, הִיכָא
- היכן נגנו אודל מועד. ומשיבה, אֲמַר רַב חִסְדָּא אֲמַר אֲבִימִי, תַּחַת
מִתְחִילוֹת שְׁלֵ הֵיכַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.
תְּנֵן רִבְנָן, סוֹטָה נִתְנָה עֵינֵיהָ בְּמֵי שְׁאִינוּ רָאוּיָ לָהּ - שנבעלה למי
שאסור עליה באיסור אשת איש, סופה, שְׂמָה שְׂבִירָקָשָׁה לֹא נִיתֵן לָהּ
- שאסורה על הבעול לעולם. וְהָ שְׂבִירָה נִמְלּוּהוּ מִמֶּנָּה - ואף
נאסרה לבעלה שהייתה מותרת לו. ללמדך שְׂכָל חַוּוֹתָן עֵינֵיו בְּמָה
שְׁאִינוּ שָׁלוֹ, מַה שְׂמִבְּקָשׁ אֵין נִתְּנִין לוֹ וְהָ שְׂבִירָה נִמְלִין הִמְנוֹ.

פְּנִיָּה מוֹרִיקוֹת. הִיא בְּחִלָּה לוֹ עֵינֵיהָ, לְפִיכָּה עֵינֵיהָ בּוֹלְמוֹת -
שבזמן ששונה את המים פניה מוריקות ועיניה בולטות. הִיא קָלָעָה
לוֹ אֶת שְׁעָרָה - שקלעה את שערה בעבור הבעול בשביל להתנאות
בפניה, לְפִיכָּה בְּהֵן סוֹתֵר - פורע את שְׁעָרָה. הִיא הִרְאָתָה לוֹ
בְּאֶצְבָּע - לרמוז לו שיבוא אליה, לְפִיכָּה צִיפּוֹרְנִיהָ נוֹשְׂרוֹת. הִיא
חִנְרָה לוֹ בְּצִילָצוֹל - חגורה נאה, לְפִיכָּה בְּהֵן מְבִיא חֶבֶל הַמִּצְרִי
וְקוֹשֶׁר לָהּ לְמַעַלָּה מוֹדִיעָה. הִיא פִּשְׁטָה לוֹ אֶת יָרִיכָה לַמַּעֲשֶׂה
הַעֲבִירָה, לְפִיכָּה יָרִיכָה נּוֹפֶלֶת. הִיא קִיבְּלָתָה עַל בְּרִיכָה בַּמַּעֲשֶׂה
הַעֲבִירָה, לְפִיכָּה בְּמִנָּה צָבָה - מתנפחת, כמו שכתוב "וצבתה בטנה
ונפלה ירכה". הִיא הִאֲכִילָתָה מַעֲדֵי עוֹלָם בְּשִׁבִּיל לַפְתּוֹתָהּ לַעֲבִירָה,
לְפִיכָּה קִרְבָּנָה מֵאֲכֵל בְּהֶמָּה - שעורים. הִיא הִשְׁקִתָּהּ וְהֵן מְשׁוֹבָּח
בְּכּוֹסוֹת מְשׁוֹבָּחִים, לְפִיכָּה בְּהֵן מִשְׁקָה אוֹתָהּ מֵיִם הַמְרִים בְּמִקְדָּה
שֶׁל חֶרֶשׁ - בכלי חרס. הִיא עֲשָׂתָה אֶת מַעֲשֶׂה הַעֲבִירָה בְּסִטֵּר, כִּגְד
זֶה ה' שְׁהוּא יֵשֵׁב בְּסִטֵּר עֲלֵיוֹן שֶׁם בַּה פְּנִים - מתפתה כדי להיפרע
מִמֶּנָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'וְעֵין נִאֲפָה שְׁמֶרָה נִינְפָה לְאִמָּר לֹא תִשְׁרֹנִי עֵין
וְגו' וסתר פנים ישים" - שהנואף מצפה לחשכת הלילה לעבור את
הַעֲבִירָה בְּסִטֵּר, וְה' שְׁהוּא יוֹשֵׁב בְּסִטֵּר יִשִּׁים פְּנֵיו לַהֲיִפְרַע מִמֶּנּוּ. דְּכָר
אָחֵר - פירוש אחר איך מתקיים המדה כנגד מדה על כך שעשתה
הַסוֹטָה אֶת מַעֲשֶׂה הַעֲבִירָה בְּסִטֵּר, הִיא עֲשָׂתָה בְּסִטֵּר, כִּגְד זֶה
הַמְקוֹם פִּירְסָמָה בְּגִלּוֹי - שנתן בלב בעלה לקנאות לה ובכך
מִתְפַּרְסְמִים מַעֲשֵׂיהָ, וְכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'תִּבְכֶּסֶה שְׁנֵאָה בְּמִשְׁאֵן תִּגְלָה
רַעְתִּי בְּקָהֶל (וְגו')' - המכסה ומסתיר את מעשיו השנואים לה' על
ידי שעושה אותם בחשך ומסתור, סופו שמגלה ה' את מעשיו הרעים
לרבים.

הַבְּרִייתָא לַמְדָּה מִפְּסוּקִים שֶׁבְּמִדָּה שֶׁאֵדָם מוֹדֵד מוֹדֵדִים לוֹ. שְׁוֹאֵלֶת
הַגְּמָרָא, וְהָאֲחֵר דִּנְפִקָא לִיה מֵאֲחָת לֵאחֶת לְמַצָּא חֲשׁוֹן - שכבר
למדנו מפסוק זה שמצטרפים החטאים בשביל להיפרע, אם
כֵּן הַפְּסוּק 'כִּי כָל סֵאֵן סֵאֵן בְּרַעַשׁ' לְמָה לִי - בשביל מה נכתב, הִיא
אֵין בּוֹ צוּרָה לַלְמַד עַל עֲבִירוֹת טַעֲנוֹת. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, לְכַמְּדָה -
מפסוק זה לומדים שגם על חטאים קטנים נענשים במדה כנגד מדה,
שְׁהַעֲנוּשׁ יִהְיֶה כַּעֵין הַחֲטָא. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא לַחֲקֻשׁוֹת, וְהָאֲחֵר
דִּנְפִקָא לִיה מֵאֲחָת לֵאחֶת לְמַצָּא חֲשׁוֹן סֵאֵן בְּרַעַשׁ שְׁמַעֲנִישִׁים בְּמִדָּה כִּגְד
מִדָּה, אִם כֵּן 'בְּסֻמָּאָה בְּשִׁלְחָה תִּרְיֹבְנָה' לְמָה לִי - בשביל מה
נכתב, הִיא אֵין בּוֹ צוּרָה לַלְמַד כִּגְד מִדָּה כַּפִּי שְׁדַרְשָׁה מִמֶּנּוּ הַבְּרִייתָא
בַּתְּחִלָּה. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, פְּסוּק זֶה הוֹצִירָךְ לְדַרְשׁ לְכַדְרֵב חִינְנָא בַר
פֶּפְא, דְּאֲמַר רַבִּי חִינְנָא בַר פֶּפְא אֵין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרַע מִן
הָאוֹמָה - אינו מעניש אומה עַד שֶׁשֶּׁת שִׁילוּחָה - עד שמגיעה השעה
שֶׁנֶּאֱבָדָה לַגְּמָרִי מִהָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר 'בְּסֻמָּאָה בְּשִׁלְחָה תִּרְיֹבְנָה וְגו'
- שמעניש אותם ה' על כל העברות בשעה שמשלח אותם לאבדון.
מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, אֵינִי - איך ניתן לומר כך, שרק בזמן שה' מאבדם
מִהָעוֹלָם הוּא מַעֲנִישׁ אוֹתָם, וְהָאֲמַר רַבָּא שְׁלֹשָׁה בּוֹסוֹת הַמְּאִירוֹת
בְּמִצְרַיִם - בחלומו של שר המשקים, לְמָה - על מה רגומים. כּוֹס
יִסוּרֵת אֲחֶת, שְׁשִׁשֶׁת - ששתתה מצרים בְּמֵי מִשְׁחָ - עשרת המכות
וְקִרְעַת יָם סוֹף בּוֹזֵן שִׁיזָא יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. וְאַחֶת, שְׁשִׁשֶׁת בְּמֵי
פְּרַעְיָה נָכָה - שהכה נבוכדנאצר מלך בבל את מצרים. וְאַחֶת,
שְׁשִׁתִּידָה לְשִׁתּוֹת עִם חֲבֵרוֹתֶיהָ - בימות המשיח. וְנִמְצָא, שְׁהַעֲנִישִׁם

המשך ביאור למסכת סוטה ליום האחד עשר לעומר עמ' ב

חֲצִירוֹן הוֹלִיד אֶת עֲזוֹבָה אִשָּׁה וְאֶת יִרְעוֹת וְאֵלָה בְּנֵיהָ יִשָּׁר
וְשׁוֹבָב וְאֲדָרְוִן. שְׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, וְכִי הִיא כָּלָב בֶּן חֲצִירוֹן, וְהִיא
נִאֲמַר בַּפְּסוּק 'כָּלָב בֶּן יִפְנֹה'. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא, אֲבִיו הִיא חֲצִירוֹן, אֵלָא
שְׁנִקָא 'בֶּן יִפְנֹה' עַל שֶׁם מַעֲשִׂיו, כְּלוּמַר, הוּא בֶּן שְׁפִנָּה מַעֲצָת
מְרָגְלִים. שְׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, וְאַחֲתִי - עדיין קשה, וְהִיא כָּלָב בֶּן קִנּוּ
הוּא, דְּבִתִּיב 'וְיִלְכְּדָה עֲתִנְיָאֵל בֶּן קִנּוּ אֲחִי כָלָב' - וכיון שהיה
אחיו של עתניאל, נִמְצָא שֶׁאֵף הוּא בֶּן קִנּוּ. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא, אֲמַר
רַבָּא חוֹרְגֵי דְקִנּוּ הָיָה - כלב בן אשתו של קנז היה, וְעֲתִנְיָאֵל הִיא
אחיו מצד האם.

בְּהוֹנָה וְלוֹנָה - שבניהם היו כהנים ולוים, וְהָד אֲמַר בְּתֵי מַלְכוּת,
שֶׁהַמְּלָכוֹת יִצְאָה מִצִּצְאִיָּהֶם. מֵאֵן דְּאֲמַר שְׁעָשָׂה לָהֶם בְּתֵי בְּהוֹנָה
וְלוֹנָה, הִינֵנוּ אֲחֵרִין וְנִשְׁחָה שִׁיזָא מִיּוֹכְד. וְהָאֵן דְּאֲמַר שְׁעָשָׂה לָהֶם
בְּתֵי מַלְכוּת, הִיא זֶה דְּוִד, שְׁהוּא נְמִי מְרִיָּם קְאָתִי - יצא, דְּבִתִּיב
'וְתִמָּת עֲזוֹבָה' - זו מרים שנצטרעה ונחשבה כמתה, (אִשָּׁה כָּלָב)
וְיִקַּח לוֹ כָּלָב אֶת אִפְרָת - לאחר שנתרפאת מצרעתה, חזר כלב
ולקחה, וְתִלְדַּל לוֹ אֶת חוּר - הרי שנקראה מרים אפרת, וְבִתִּיב
'וְדוֹד בֶּן אִישׁ אֲפִרְתִּי וְגו'', הִיא שְׁהִיא דוֹד הַמֶּלֶךְ מִצִּצְאִיָּה מִצֵּד
הָאֵם.
מִבִּארֵת הַגְּמָרָא אֶת הַפְּסוּקִים בְּדַבְרֵי הַיָּמִים בַּעֲנִין כָּלָב. "וְכָלָב בֶּן

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ט עמוד א

רש"י

תוספות

פניה מוריקות. הכי תני לקמן, אינה מספקת לשתות עד שפניה מוריקות וענינה בולטות: הראתה לו באצבעותיה. רמזה לו לבא אצלה: טאבל בהמה. שעורים: במקרה של תרש. פחותה ומגנה שבכוסות: שם בה פנים. פנאי לפרע ממנה, נשמתו אני את פני ונקא ס ונתתי (את) פני (ס י) בלן לשון פנה אני מכל עסקי ועוסקי בהן: תכסה שגאה בשפואו. (שנאמר במשאון) המכסה דבר השני למקום.

במשאון בחשך כמו שואה (לויט ג) ששועש 1 מעשיו בחשך: כי כל סאון. שבא ללמדנו שאף 2 גברות קטנות נפרעות הימנה למה לי. מאחת 3 לאחת נפקא: לכמה. ולמדנו שבמדה שמודר 4 מודרין לו, הפרעון מעין החטא: שלוחה. אבודה 5 מן העולם: נ' כוסות. בתלמודו של שר המשקים: 6 בימי פירעה נכה. לבא נבוכדנצר מלך בבל 7 להכות את ארץ מצרים: עם חברותיה. לימות 8 המשיח: אלמא לא נטרדה במכה ראשונה: וכי 9 תימא הנך אדורי. הראשונים כלו בלן ואלו 10 מאמות אחרות היו שנתישבו בארץ מצרים: 11 מצרי ראשון. הוא עצמו נתגזיר: אשיא לבני 12 מצריט שניה. בת מצריט גירור וגר מצרי שנתא 13 היא שניה גירור כד שיהא בן בני שלשי ורואי 14 לשא בת ישראל, דכתיב (דברים כג) גנים אשר 15 ילדו להם דור שלשי יבא להם בקהל ה' שאם 16 הייתי משיא לבני מצריט ראשונה היה בן בני 17 שני מצד האם, ואמר ביבמות (דף עט) ובקדושין 18 (דף סו) ונגנים אשר ילדו להם הלא אחר פסולן. 19 אלמא עדין מצרים הם, דאלו שאר אמות 20 מתרין לבא בקהל מדי. מנמיין לית ליה דא 21 דאמר בבבבכות (דף כח) שהעמונים והמצרים 22 מתרין לבא בקהל שכבר עלה סנחריב ובלבל 23 את כל האמות, והכי נמי קתני בתר דהך מלכא 24 בתוספתא דקדושין, אמר לו ר"ע מנמיין טעית 25 שכבר עלה סנחריב ובלבל כר: אהא. מן המקרא 26 הנה: חצי בליים. ממותי בלות: במלאות ספקו. כל 27 רצונו: יצר לו. תבואנו קרה: אלא נזה תחלה. על 28 עסקי נזה בתים שבנו והללללל: שלא שלשו 29 שונאיהם בפעשה יריהם. להיות נהנים מהם: דוד 30 דכתיב טבעו בארץ שעריה. לעיל מניה כתיב 31 חשב ה' להשדות חומת בת ציון, ועלה כתיב 32 טבעו בארץ, ומצדת ציון היא עיר דוד וביתו 33 דכתיב בספר שמואל (כ ט) וכשכאו צרים בימי 34 צדקדו טבעו השערים, דלתות השערים שהיו 35 של נחושת אל שו וכסף וזהב, כדי שלא ישאם 36 אויבים, ועצים לא נשאו אתם: מה שבקשה לא 37 נתן לה. שאסורה לבעול: ומה שבקשה נטלו 38 הפנה. אם שוהה מים מתה, ואם הודתה נאסרה 39 לבעול והפסידה בתקנתה: 40 נחש

לה, ואתם בני יעקב לא כליתם' היינו דכתיב 'חצי אכלה בס' חצי בלן וזהו אינן בלן. אמר רב 34 המנונא, אין הקדוש ברוך הוא נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו, שנאמר 'במלאות ספקו 35 יצר לו וגו'. דרש רבי חיננא בר פפא, מאי דכתיב 'רנו צדיקים בה' לישירים נאוו תהלה' 36 אל תקרי נאוו תהלה אלא נזה תהלה, זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם בפעשיהם, דוד 37 דכתיב 'טבעו בארץ שעריה'. משה, דאמר מר, משכנה מקדש ראשון נגנו אהל מועד קרשיו 38 קרשיו ובריו וצמודיו ואדניו. היכא, אמר רב חסדא אמר אבימי, תחת מחילות של היכל. תנו 39 רבנן, סוטה נתנה עיניה במי שאינו ראוי לה, מה שבקשה לא ניתן לה ומה שבקשה נטלוהו 40 ממנה, שכל הנותן עיניו במה שאינו שלו, מה שמבקש אין נותנין לו ומה שבקשה נטלוהו הימנו. 41

מניימין גר המצרי וכו'. מקשים מפרק תפלת השחר (נכסות דף קח) דאמר בו ביום עמד 1 יהודה גר עמוני לפנייה בבית המקדש ואמר להם מה אני לבא בקהל אמר 2 לו ר"ג אסור אתה א"ל ר' יהושע מותר אתה א"ל ר"ג הלא כתיב לא יבא עמוני ומואבי 3 אמר לו ר"י וכי עמון מואב במקומם הן יושבין והלא כבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל 4 את כל העולם כולו א"כ אפילו מנימין היה 5

פניה מוריקות. היא כחלה לו עיניה, לפיכך עיניה 1 בולטות. היא קלעה לו את שערה, לפיכך כהן סותר 2 את שערה. היא הראתה לו באצבע, לפיכך ציפויניה 3 נוסרות. היא חגרה לו בצלצול, לפיכך כהן מביא 4 חבל המצרי וקושר לה למעלה מדדיה. היא פשטה 5 לו את יריכה, לפיכך יריכה נופלת. היא קיבלתו 6 על פריסה, לפיכך בטנה צבה. היא האכילתו מעדני 7 עולם, לפיכך קרפנה מאכל בהמה. היא השקתהו יין 8 משיבה בכוסות משובחים, לפיכך כהן משקה מים 9 המרים במקרה של חרש. היא עשתה פסתר, לשב 10 בסתר עליון שם בה פנים, שנאמר 'ועין נאף שמרה 11 משף לאמור לא תשוני עין וגו'. דבר אחר, היא עשתה 12 פסתר, המקום פריסה בגלוי שנאמר 'תכסה שגאה 13 במשאון תגלה רעו בקהל וגו'. ומאחר דנפקא ליה 14 מאחת לאחת למצא חשבון, כי כל סאון סאן פרעש' 15 למה לי, לכמה. ומאחר דנפקא ליה מ'פי כל סאון 16 סאן פרעש', בסאסאה בשלחה תריבנה' למה לי, 17 לכדורב חיננא בר פפא דאמר רבי חיננא בר פפא, אין 18 הקדוש ברוך הוא נפרע מן האומה עד שעת שילוחה 19 שנאמר 'בסאסאה בשלחה וגו'. איני, והאמר רבא, 20 שלשה כוסות האמורות במצרים למה, אחת ששתת 21 בימי משה, ואחת ששתת בימי פרעה נכה, ואחת 22 ששתת לשתות עם חברותיה. וכי תימא הנך אדורי 23 והני אחריני ניהו, והתניא אמר רבי יהודה, מנימין גר 24 המצרי היה לי חבר מתלמידי רבי עקיבא, אמר מנימין 25 גר המצרי, אני מצרי ראשון ונשאתי מצריט ראשונה, 26 אשיא לבני מצריט שניה כדי שיהא בן בני מותר 27 לבא בקהל, אלא אי איתמר הכי איתמר, אמר רבי 28 חיננא בר פפא, אין הקדוש ברוך הוא נפרע מן המלך 29 עד שעת שילוחו, שנאמר 'בסאסאה בשלחה תריבנה 30 וגו'. אמימר כתני להא דרב חיננא בר פפא אהא, 31 מאי דכתיב 'פי אני ה' לא שנית ואתם בני יעקב לא 32 כליתם, אני ה' לא שנית' לא הפיתי לאומה ושנית 33 לה, ואתם בני יעקב לא כליתם' היינו דכתיב 'חצי אכלה בס' חצי בלן וזהו אינן בלן. אמר רב 34 המנונא, אין הקדוש ברוך הוא נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו, שנאמר 'במלאות ספקו 35 יצר לו וגו'. דרש רבי חיננא בר פפא, מאי דכתיב 'רנו צדיקים בה' לישירים נאוו תהלה' 36 אל תקרי נאוו תהלה אלא נזה תהלה, זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם בפעשיהם, דוד 37 דכתיב 'טבעו בארץ שעריה'. משה, דאמר מר, משכנה מקדש ראשון נגנו אהל מועד קרשיו 38 קרשיו ובריו וצמודיו ואדניו. היכא, אמר רב חסדא אמר אבימי, תחת מחילות של היכל. תנו 39 רבנן, סוטה נתנה עיניה במי שאינו ראוי לה, מה שבקשה לא ניתן לה ומה שבקשה נטלוהו 40 ממנה, שכל הנותן עיניו במה שאינו שלו, מה שמבקש אין נותנין לו ומה שבקשה נטלוהו הימנו. 41

ותימה מאי הוה מצי לתרץ דלא הוה מצי לתרץ למלך של אומה מוקדאמר ואתם בני יעקב דמשמע אבל בני יעקב קאמר ובאומה שלימה מיירי:

אלא

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ט עמוד ב

תוספות

רש"י

נחש הקדמוני. נתן עינו בחרה וקא עליה, והיינו דכתיב (בבלאים ג) הנחש השיאני, לשון תשמיש ונשואין הוא; נטלו חייבנו. קומה וקופה: והא סוף. שלקך עשאו ערום מכל: אני אמרתי
 ויחלף בקומה וקופה. מקללתי אתה למד מקללתך. פון. נתן עינו בתאומה יתרה שנולדה עם הכלל. ששתי תאומות נולדו עמו, והיינו דכתיב (בראשית ז) את אחיו
 את הכלל, שני אחים שני רבויים: קרה. על הכהנה ובלע: בלעם. בממונו של בלק לקלל את ישראל, ונחרג במדון שהלך לשול שבר עשרים וארבעה אלף שנפלו מישראל בעצתה
 דואג. אפיר הרועים ונדול שבתלמידים היה, ונתקנא בדרך שראויו נבון דבר ואיש תאר ומראה פנים בהלכה בדכתיב (שמואל ב טז) הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי וגו', ואמר באגדה
 דחלק (וה טז) דכל הפסוק הזה דואג אמרו בלשון
 הרע: ואחיתופל. נתן עינו במלוכה כדאמר
 בחלק (וה טז) ראה אש יוצא מאמרו וכסבור
 שעשיתי למלוך, ומה שבדור נטלו הימנו לא יחצו
 ימיהם: פחיו. בממונו של נעמן ונצטרע: ואחיתופל.
 באבישג ונחרג: וקווייה. בבהנה, והלשע ורחה
 על מצחו (וה טז) כי לייט בוי, וקללה היא
 תחלת הפורענות: מיהו כי בדיק מיהו כי
 אורחיהו בדיק. שבפועלים נכנסו תחלה
 ומקלקלות אותן ואחרי נפלות לדרך: שלא
 להוציא לעו. שיאמרו לא עשו כסדר האלה ואין
 פורענות זו על דין. מתני שמשון הלך אחר
 עינו. בדילוף וקמון: על עשר פלגשי אביו.
 בדכתיב בספר שמואל (כ טו) ויעזוב עשר נשים
 פלגשים לשמור הבית: לזנביות. תנינו: לב
 אביו ולב ב"ד. דכתיב (שם) אלקה נא ואשקמה
 את נדרי וגו', וכתבי את אבשלום הלכו מאתם
 איש קרואים וחולכים לתקום, ואמרין בסוטה
 דירושלמי קרואים מדוד שעל ידי מנות דוד
 הלכו עמו. אמר לו כתוב לי שילכו עמי אותן
 שנים שאבחר וכתב לו, והנה מראה חותמו של
 דוד לשנים וחולכים אתיו וכן לשנים אחרים
 עד שכנס מאתם וכלן ראשי סנהדריות. הרי
 לב אביו ולב ב"ד וכל אנשי ישראל דכתיב בקרב
 איש להשתחוות וגו', וכתבי מי ישימי שופט
 בארץ, וכתבי ויגבד אבשלום את לב אנשי
 ישראל: ואין באחיו גדול פגמו. שהיה מלך, אנשי
 מדה שמדד שנקבר אביו בגדולים ובו במדה
 מדוד לו שנקבר הוא בגדולים: מי לנו. לעגן
 בבור בקריה לקבר בגדולים גדול מיוסף שלא
 נתעסק בו אלא משה שהוא גדול מישראל ואין
 בישראל גדול ממנו. הרי שבמדה שמדד לקבור
 את יוסף ע"י גדול בה מדוד לו, שאין לקבור
 בכבודו קבור משה שלא נתעסק בו אלא
 הקב"ה: גמ' בעיניו מרד. ע"י עינו מרד בבורא:
 כי מה' הוא. שהקטן באותה אשה כדי להתנאות
 בפלגשים: וכתבי ויירד שמשון תמקתה. וירא
 שם אשה מבנות פלגשים ותיטב בעיניו שמשון,
 ומעשה של זו שבתמנת קודם למעשה של זו
 שבעזה: תחלת קלקולו מיהא בעזה תהי. ודנהיא
 דתמנת לאו קלקול הוא כלי תאי, שילקחה לו
 לאשה ולא בא עליה בנות: שדללה. עקרה,
 כמו אבני הר שדללה: מנה. ידעה. הלא כמה
 כזבים אמר לה קדם לכן ומצאתו שקר: נכרין
 דברי אמת. מתקבלין מיישבין ודברים על
 אפניהם. ראתה שערך גדול ולא היה שותה יין,
 ותבניה שהדברים האחרונים שאמר לה שבדך
 תהי תהי פחו אמת קו: ותאלצהו. לשון
 דחק ומצוקה: בשעת נסר ביאת. תאות האדם
 מרדה: דברים האסורים לגיור. משרת עגבים,
 כגון נזיר ששרה עגבים במים ויש בהם טעם יין,
 ולא נפקא מכל אשר יעשה מוגפן תהי (ומפדק וז)
 מכתש. מקום קביעות השן: איה לדרר טמא.
 לשא בת אל נכר: בדרר טמא. וזהו המקום
 שאכלמה הוא יקח מים בצמא: רוח ה'. רוח
 נבואה ששרתה על יעקב: מקשקשת לפניו.
 ללוחו באשר הולך.
 הוחל

ביאורים למסכת סוטה דף ט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

1 וכן מצינו בנחש הקדמון שנברא בבריאת העולם,
2 שנתן עיניו במה שאינו ראוי לו - בחוה, ובא עליה. מה שביקש
3 לא נתנו לו - שאסור בה, ומה שבידו - שהיה בקומה זקופה,
4 וכדלהלן, נמלחו מן. אמר הקדוש ברוך הוא, אני אמרתי
5 שהנחש יהא מלך על כל בהמה וחי, ועכשיו - עונשו שארור
6 הוא מכל הבהמה ומכל חית השדה. אני אמרתי יהלך בקומה
7 זקופה, עכשיו, על גחונו ילך. אני אמרתי יהא מאכלו מאכל
8 אדם, עכשיו, עפר יאכל. הוא אמר אחריו את אדם ואשא את
9 חוה - הנחש חשב להרוג את האדם על ידי שיאכילו מעץ הדעת,
10 ועל ידי כך יוכל לישא את חוה, עכשיו, איכה אשית ביני ובין
11 האשה ובין ירעה ובין ירעה' - לא רק שלא תהיה אהבה בינו לבין
12 האשה, אלא אף תהיה איבה ביניהם.
13 וכן מצינו בקין - שנתן עיניו בתאומה הנוספת שנולדה עם הבל,
14 וקרח - בכהונה של אהרן, וסופו שנבלע באדמה. ובלעם - בבסוף
15 של בלק, וסופו שנהרג כשהלך לטול את הכסף. ודואג - שקינא
16 בדוד, ואחיתופל - במלוכה, ומתו בקיצור ימים. וגחזי - בממון נעמן,
17 ונצטרע. ואבשלום - במלוכה, ונהרג. ואדוניו - באבישג, ונהרג.
18 ועוורו - בכהונה גדולה, ונצטרע והפסיד גם את המלוכה. והמן.
19 שכל אלו שנתנו עיניהם במה שאינו ראוי להם, מה שביקשו לא
20 ניתן להם, ומה שבידם נמלחו מהם.
21 שנינו במשנה, בדרך התחילה בעבירה וכו' לפיכך תלקה הירך
22 תחילה ואחר כך הבטן. שואלת הגמרא, מנא הני מילי - מניין
23 שלוקה הסוטה תחילה בירך, אילימא משום דכתיב - נלמד ממה
24 שמשביע הכהן את האשה לפני ששותה ואומר, "בית ה' את
25 יריכך נפלת ואת בטנך צכה" - שקודם ירך ואחר בטן, והכתיב -
26 הרי לאחר ששותה ונמצא שזינתה כתוב "וצכתה בטנה ונפלה
27 ריכה" - נמצא שלוקה הבטן תחילה. מתרצת הגמרא, אמר אביי כי
28 לייט, לייט תחילה ירך והדר בטן לייט - כאשר מקלל הכהן את
29 האשה ומשביעה על מה שיקרה לה אם ימצא שזינתה, מקללה
30 תחילה על הירך ואחר כך על הבטן, ומשום שבירך התחילה
31 בעבירה. ומיאי כי ברכי, כי אורחיהו ברכי - אך כאשר המים
32 בודקים אותה, הם בודקים לפי הסדר שנכנסים לגוף, בטן ברישא
33 והדר ירך - קודם הבטן ואחר כך הירך. ואמרה המשנה שלוקה הירך
34 תחילה, כיון שהקללה היא תחילת הפורענות. שואלת הגמרא,
35 בקללה נמי - בפסוק אחר כתיב 'וצבות בטן ולגפלי ירך' - הרי גם
36 בקללה מצינו שקודם הבטן לוקה. משיבה הגמרא, הווא דמודע
37 לה בלח - בפסוק זה מודיע הכהן לסוטה, דבטן ברישא והדר ירך -
38 שבפועל, קודם תלקה הבטן ואחר כך הירך, ואין פסוק זה חלק
39 מהקללה. ומבאר הגמרא, שצריך להודיע לה כן, כדי שלא
40 להציא לעו על מים הקרים - שיאמרו שמה שקרה לה אינו קשור
41 לשתיית המים, מפני שלא נגרם לה על פי סדר דבריו.
42 המשנה מביאה עוד מקומות שהעונש הוא באותה מדה שחטאו, וכן
43 לטובה שמקבלים שכר מדה כנגד מדה.
44 משנה. שמשון חלף אחר עיניו - נמשך אחרי מראה עיניו, לפיכך
45 נקרו פלשתים את עיניו, שנאמר 'ויאחזוהו פלשתים ונקרו את
46 עיניו'. אבשלום נתנאח בשעריו, לפיכך נתלה בשעריו - שהסתבר
47 שעריו ונתלה באילן, ואז הרגו אותו. ולפי שבא אבשלום על עשר
48 פלגשי אביו לפיכך נתנו בו עשר לונביות - חניות, שנאמר
49 'ויסבו עשרה אנשים נשאי בלי יואב וכו' את אבשלום'. ולפי
50 שנגנב אבשלום שלש נגבות, את לב אביו ולב בית דין - שבקש
51 מדוד לכתוב לו ששני אנשים שהוא יבחר בהם ילכו אותו להקריב
52 את קרבנו יהיו צריכים לבא עמו, והלך אבשלום והראה זאת לשנים
53 ועוד שנים, עד שאסף מאתים ראשי סנהדרין, ובכך גנב לב אביו ולב
54 בית דין. ולב ישראל (שנאמר 'וינגב אבשלום את לב אנשי

1 וישראל') - שאמר לבאים להתדיין אצל דוד, שאם היה דן אותם היה
2 מוכה אותם, ובכך גנב את לב העם. לפיכך נתקעו בו שלש
3 שבטים - שרביטים, שנאמר 'ויקה שלש שבטים בכפו ויתקעם
4 בלב אבשלום'.
5 וכן לענין המוכה, מצינו שמקבלים את השכר באותו ענין של
6 המצוה. מרים המתינה למשה שעשה אחת, כשהיה בתוך התיבה
7 ביאור, שנאמר 'ותתצב אחתו מרחק', לפיכך קיבלה שכר
8 ונתעכבו לה ישראל ו' ימים במדבר בזמן שהיתה מצורעת, שנאמר
9 'והעם לא נסע עד האסף מרים'. יוסף נזה לקבור את אביו ואין
10 באחיו גדול ממנו - שיוסף היה מלך והתעסק בקבורת יעקב,
11 שנאמר 'ויעל יוסף לקבר את אביו ויעלו עמו גם רכב גם
12 פרחים', ובאותה מדה מדדו לו, שהתעסקו בקבורתו גדולים, שהרי
13 מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה, כדלהלן. וכן מצינו
14 במשה, שזכה בעצמות יוסף ואין בישראל גדול ממנו - התעסק
15 בעצמו בהעלאת עצמות יוסף ומצרים, אף שלא היה גדול ממשה
16 בישראל, שנאמר 'ויקה משה את עצמות יוסף עמו', ובאותה
17 מדה מדדו לו בפטירתו, שמי גדול משה שלא נתעסק בו אלא
18 המלך - הקדוש ברוך הוא בעצמו נתעסק בקבורתו, שנאמר
19 'ויקבר אותו בנאי'. מסיימת המשנה, שלא על משה בלבד אמרו
20 שהתעסק בו, אלא על כל הצדיקים, שנאמר 'והקלף לפניו צדיק
21 כבוד ה' יאסף' - שאוסף ה' את נשמות הצדיקים במותם להביאם
22 לגן עדן.
23 נמרא. תנו רבנן שמשון בעיניו מרד, שנאמר 'ויאמר שמשון אל
24 אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני', לפיכך נקרו פלשתים
25 את עיניו שנאמר 'ויאחזוהו פלשתים ונקרו את עיניו'. מקשה
26 הגמרא, איני, וכי שמשון נשאה לפי שנתן בה עיניו, והכתיב 'ואביו
27 ואמו לא ידעו כי משה היא' - שישא אותה, הרי שמשון רצו
28 שישא את הפלשתית. מתרצת הגמרא, כי אול מיהא ברת ישרותיה
29 אול - שמשון לא ידע שזה רצון ה', אלא הלך אחרי מראה עיניו.
30 תניא רבי אומר, תחילת קלקולו של שמשון היה בעזה, לפיכך
31 לקה בעזה, תחילת קלקולו בעזה, דכתיב 'ויחלף שמשון עזתה
32 וירא שם אשה זונה וגו' ויבא אליה. לפיכך לקה בעזה, דכתיב
33 כאשר תפסו אותו הפלשתים 'ויורדו אותו עזתה'. שואלת
34 הגמרא, והכתיב 'ויחלף שמשון תמנתה וגו' ולקח לו אשה משם,
35 וכפי שביארה הגמרא לעיל שמשון נלמד שמרד בעיניו. מיישבת
36 הגמרא, תחילת קלקולו מיהא בעזה היה - שהקלקול היה בעזה
37 שבא עליה בזנות, אבל מה שבא לתמנת היה דרך נשואים ואינו
38 קלקול.
39 דורשת הגמרא את הפסוקים במעשה שמשון. 'ויהי אחר כך ויאהב
40 אשה בנחל שורק ושמה דלילה', תניא רבי אומר אילמלא (לא)
41 נקרא שמה דלילה - גם אם לא היה שמה דלילה, ראויה היתה
42 שתקרא דלילה - ששם זה רומז על מעשיה, שכן דילדלה את בלח
43 של שמשון, וכן דילדלה את לבו, וכן דילדלה את מעשיו. דילדלה
44 את בלח, דכתיב 'ויסר בלח מעליו' - על ידי שגילחה את שערו,
45 דילדלה את לבו, דכתיב 'ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו'
46 - שסוד כוחו בניירותו, דילדלה את מעשיו, דאסתלק שכינה
47 מיניה, דכתיב 'והוא לא ידע כי ב' סר מעליו' - לאחר שנפסקה
48 נזירותו. 'ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו' שואלת הגמרא,
49 מנא ידעה שבאותו הפעם אכן גילה לה מנין כוחו. משיבה הגמרא,
50 אמר רבי חנין אמר רבי, ניפרין דברי אמת - שראתה שאכן שערו
51 מגדל ואינו שותה יין. תירץ נוסף, אביי אמר, ידעה בו באתו
52 צדיק דלא מפיק שם שמים לבטלה, ובין דאמר "זויר אלהים
53 אני מבטן אימי אם גולחתי וסר ממני כוחי, אמרה השתא ודאי
54 קושטא קאמר - עכשיו ודאי הוא אומר אמת, ולכן מזכיר שם

ביאורים למסכת סוטה דף י עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

שמשון. ואמר רבי יוחנן, שמשון על שמו של הקדוש ברוך הוא
נקרא, שנאמר "כי שמש ומנן ה' אליהם וגו'" - כלומר שמש
הוא אחד משמותיו של הקדוש ברוך הוא, ונקרא שמשון על שם זה.
שואלת הגמרא, אלא מעתה - שנקרא ממש על שמו של הקדוש
ברוך הוא, אם כן לא יקחה - יהיה אסור למחוק את המילה שמשון.
עונה הגמרא, שמשון לא נקרא כך על שמו של הקדוש ברוך הוא,
אלא כוונת רבי יוחנן, שנקרא כך לפי שהיה בו מעין שמו - תכונתו
של הקדוש ברוך הוא, שמה הקדוש ברוך הוא מנין על כל
העולם כולו, אף שמשון היה מנין ברורו על ישראל. ואמר רבי
יוחנן, בלעם חירג ברנלז אחת היתה, שנאמר "ויקח שפי" - שפון
והיגר ברנלז האחת. שמשון חירג בשתי רגליו היתה, שנאמר
"שפיפן עלי ארץ" - שפיפה כפולה, שהיה חירג בשתי רגליו.
תנו רבנן, חמש בני אדם נבראו מעין דונמא של מעלה -
שנשטנו בבריאתם לתפארת מיתר הבראיהם, וכולן - כל חמישה
אלו, לקו בקו - באותם איברים. הברייתא מונה את החמשה בני
אדם, שמשון, היה מעין דוגמה של מעלה בקבו - בגבורתו. שאול,
היה מעין דוגמה של מעלה בצוארו - שהיה צווארו נאה מאוד.
אבשלום, היה מעין דוגמה של מעלה בשער - שהיה שער עבה.
צדקיה, היה מעין דוגמה של מעלה בעינו - שהיטיב לראות בהם
יותר מהרגיל. אכא, היה מעין דוגמה של מעלה ברגליו - שהיה לו
ברגליו כח עצום יותר משאר אדם. ומביאה הגמרא ראיה שכל אלו
לקו במעלותיהם, שמשון לקה בקבו, דכתיב "ויסר בחו מעליו".
שאול לקה בצוארו, דכתיב "ויקח שאול את החרב ויפל עליה",
הרי שנחרג בצוארו. אבשלום לקה בשער, דכתיב "למימר קמן
- כפי שתבאר הגמרא להלן. צדקיה לקה בעינו, דכתיב "ואת
עיני צדקיהו עור". אכא לקה ברגליו, דכתיב "ויק לעת וקנתו
חלה את רגליו", ואמר רב יהודה אמר רב, מחלתו היתה שאחזתו
פדגא - סוג חולי הרגלים. אמר ליה מר זוטרא בריה דרב נחמן
לרב נחמן, היכי דמי פדגא - מהי ההרגשה בחולי זה, אמר ליה
הרגשתו היא כמחש הדוקרת בכשר החי. שואלת הגמרא, מנא ידע
- מנין ידע רב נחמן שזויה ההרגשה. ומשיבה, איכא דאמרי, מיהש
הוה חש ביה - רב נחמן חלה בזה ודרגיש את האבא. ואיכא
דאמרי, מרביה שמע ליה - כך קיבל מרבו. ואיכא דאמרי, סוד
ה' ליראיו ובריתו להודיעם" - ידע זאת רב נחמן ברוח קדשו.
דרש רבא, מפני מה נענש אכא חלה, מפני שעשה אנגריא -
עבודת המלך, בתלמידי חכמים, שנאמר "המלך אכא השמיע
את כל יהודה אין נקי" - הזעיקו לכל יהיה מי מכולם נקי ונפטר
מלכוא לשאת את אבני הרמה שבנה בעשא מלך ישראל. ומבארת
הגמרא, מאי אין נקי, אמר רב יהודה אמר רב, אפילו חתן
מחרדו וכלה מחופתה שנאמר בהם "נקי יהיה לביתו שנה אחת",
לא נפטרו מהכרות אסא, וכל שכן שלא פטר את התלמידי חכמים.
הגמרא מקשה סתירה בפסוקים אודות העיר תמנת. בתיב "ויבד
שמשון תמנתה", משמע שתמנת היתה בעמק, ובתיב לגבי תמר,
"הנה חמף עלה תמנתה", משמע שהיתה על הר. מתרצת הגמרא,
אמר רבי אלעזר, שמשון שנתנה בה - שהתנה במעשה זה,
שנשא שם אשה האסורה לו, מבנות פלשתים, בתיב ביה ירידה -
נאמרה בו לשון ירידה. ואילו יהודה שנתעלה בה - שהתעלה
במעשה זה, שהרי ממעשה זה נולדו פרץ וזרח שהעמידו מלכים
ונביאים בישראל, בתיב ביה עליה - נאמרה בו לשון עליה. רבי
שמואל בר נחמני אמר - מיישב באופן אחר, שתי תמנאות היו -
שני מקומות נקראו תמנת, תרא בירידה ותרא בעליה - אחת מהם
היתה בידיה, ואחת מהם היתה בעליה. רב פפא אמר - מיישב
באופן נוסף, תרא תמנה הוא - באמת היתה רק עיר אחת שנקראת
תמנת, אלא שהיתה ממוקמת באמצע צלע הר, דאיתי מהאי גיסא
- לבא מצד זה היתה זו ירידה, ודאיתי מהאי גיסא - ולבא מצד

כוונת הפסוק, שהוחל - בטלה שביעתו של אבימלך דכתיב "אם
תשקר לי וליניני ולנכדי", - שנשבעו אברהם ואבימלך שלא ימשול
אחד על ניניו ונכדיו של האחר, ובטלה השבועה מפני שהפלשתים
עברו עליה תחילה.
נאמר בפסוק, "ותלד האשה בן ותקרא את שמו שמשון ויגדל הנער
ויברכוהו ה'", שואלת הגמרא, במה ברכו. אמר רב יהודה אמר
רב, שברכו באמתו, שהיתה אמתו ככני אדם - כשאר בני אדם,
וירעו היה רב כנחל שומה.
נאמר בנביא שקודם שהפיל שמשון את הבית בו שהו הפלשתים
ששבוהו, התפלל לה' שיהיה בעזרו, הגמרא דורשת את תפילתו,
"ויקרא שמשון אל ה' ויאמר ה' אלהים וברני נא וחוּקני נא אף
הפעם הנה ואנקמה נקם אחת משתי עיני מפלשתים" - שאקבל
שבר ניקור עיני האחת בעולם הזה על ידי שאנקם מפלשתים. אמר
רב, אמר שמשון לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם ובור
לי עשירים (ושתיים) שנה ששפמתי את ישראל ולא אמרתי לאחד
מהם העבר לי מקל ממקום למקום, וכיון שלא לקחתי מהם אפילו
שימוש קל כזה, נמצא שעיוורון עיני אינו כעונש על לקיחת שוחה,
ולכן יותן שכרי בעד זה להינקם מפלשתים.
ויקח שמשון וילכד שלש מאות שועלים, שואלת הגמרא, מאי
שנא שועלים - מדוע צד דווקא שועלים. ומישבת, אמר רבי איבו
בר נגדי אמר רבי חייה בר אבא, אמר שמשון, יבא מי שחוזר
לאחוריו - השועל, שכאשר צדים אותו אינו מרחיק לברוח אלא
מסובב דרכו עקלקלות ובורח, ויפרע מפלשתים שחזרו בשבועתו.
תניא אמר רבי שמעון תחסי, בין בתיפיו - רוחב כתפיו של
שמשון, ששים אמה היתה, שנאמר "וישכב שמשון בעוה עד חצי
הלילה, ויקם בחצי הלילה, ומצא את דלתות שער העיר נעלות,
ויאחז בדלתות שער העיר ובשתי המזוזות - עמודי הפתח, ויכעם
- ויעקרם ממקומם עם הקרית, וישם על בתיפיו ויעלם אל ראש
הקר אשר על פני הקרון", וגמרי - מסורת בידנו מרבותינו, דאין
דלתות עזה פחותות משישים אמה רוחב.
הגמרא מוסיפה לבאר פסוקים נוספים האמורים לגבי שמשון. ויהי
מוין בבית האסורים, אמר רבי יוחנן אין מחינה אלא לשון
עבירה, וכן הוא אומר - ומצינו לשון זה בפסוק "תסחן לאחר
אשתי". מלמד - העבירה היא, שכל אחד ואחד מאנשי פלשתים
הביא לו את אשתו לבית האסורים כדי שיבוא עליה ועל ידי כן
יותש כוחו, וכן כרי שנתעפר הימנו ותלד בנים גיבורים כמותו.
אמר רב פפא, היינו דאמרי אינשי - זהו שאומרים הבריות, לפני
כל אדם מביאים מה שהוא רגיל בו, קמי דשתי תמרא תמרא - לפני
הרגיל בשתיית יין מביאים יין, קמי דפוקא - לפני אדם עובד אדמה
ועודר בגינות שרגיל לאכול ירק, גרידיא דובלא - מביאים סל מלא
ירק. וכן שמשון, שהיתה דרכו להדווג עם בנות פלשתים, גם בבית
האסורים לא חסר לו הדבר.
ואמר רבי יוחנן, כל אדם המונה עם נשים, אשתו מוננת עליו -
מונה עם אחרים, שנאמר "אם נפתה לבי על אשה ועל פתח רעי
ארכתי" - אם היה לבי נפתה מזהיר הרע על אהבת אשה, ואם
ארכתי על פתח רעי לחזר אחר אהבת אשתו לזנות עמה, ובתיב -
העונש על כך הוא הנאמר בפסוק הבא, ש"תסחן לאחר אשתי
ועליה יברעון אחריו" - שתהיה אשתי שפחה בזויה הטוחנת
בריחים, וישכבו עמה אחרים. והיינו דאמרי אינשי, זהו שאומרים
הבריות, איהו כי קארי - הוא עסוק בדלעת גדולה, ואיתתיה כי
בוציני - ואשתו עסוקה בדלעת קטנה, כלומר שניהם עסוקים באותו
ענין.
ואמר רבי יוחנן, שמשון דן את ישראל באיבהם שבשמים -
במשפט צדק, שנאמר בברכת יעקב, "דן ידיו עמו כאחד וגו'" -
משבט דן יעמוד אדם שידון את ישראל ביחידו של עולם, ונאמר על

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף י עמוד א

רש"י

תוספות

הוחל שבועתו של אבימלך. בטלה. לשון לא יחל דברו ומקורו, לפי שהם עברו על השבועה תחלה. כשה ברכו. כל ברכה שבמקרא לשון רבוי הוא, דבר המורכב ומצוי בו שבע פיישין בלעז. ומה ברכה נקרא בו, לא מצוינו עשר בשמשון. שברכו באמתו. להיות זרעו כנחל שוטף. למה שנתאנה נתברך. נקם אחת משתי עיני. שכר אחת מעיניו תן לי בנקמה זו, ושכר האחרת לעולם הבא: שחזור לאחוריו. בצדקין אותו אינו (מרחיק) לברוח אלא חוזר עקלקלות: שער העיר. בושערו עזה משתעי קרא: על כתפיו. כשיעור כתפיו: קפי דשתי המקרא המקרא. לפני כל אדם מביאין מה שהוא רגיל בו, לפני שותיו יין מביאין יין: קפי רפואה גירידיא דובל. לפני עובד אדמה וחפור בגנות שרגיל לאכול ירק מביאין סל מלא ירק. דובל מין ירק הוא: קארי וביצני. מין אחר הוא. אלא

אלא מעתה לא ימחה. תימה לרבי מאי שנא משלום דאמר בפ"ק דשבת (דף י) אמר רב המנונא משמיה דעולא אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בבית המדרש משום דשלם גופיה איקרי שלום כדכתיב ויקרא לו ה' שלום ולא קא חשיב ליה במס' סופרים (פ"ה) בהדי שמות שאין נמחקין ונראה דהנא ושייר ועדיף מחנון ורחום דאמר בפרק שבעת העדות (פסוק דף לז) דנמחק ולא אשכחן שקרא הקב"ה שמו כן חנון והבא פריך אהא דקאמר על שמו של הקב"ה נקרא משמע דשמו נקרא כך והיינו דקא דחי אלא מפני שמו כמו חנון על שם שהוא חנון ומרחם על ברייתו.

נח

הוחל שבועתו של אבימלך, דכתיב 'אם תשקר לי ולניני ולנכדי'. ויגדל הנער ויברכוהו ה' כמה ברכו, אמר רב יהודה אמר רב, שברכו באמתו, אמתו כבני אדם, וזרעו כנחל שוטף. ויקרא שמשון אל ה' ויאמר ה' אליהם וזכרני נא ותזקניני נא אך הפעם הוה ואנאקמה נקם אחת משתי עיני מפלשתיים. אמר רב, אמר שמשון לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם וכו' לי עשרים (ושתיים) שנה בשמשון את ישראל ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל ממקום למקום. וילך שמשון וילכד שלש מאות שועלים מאי שנא שועלים, אמר רבי איבו בר נגדי אמר רבי חיאי בר אבא, אמר שמשון, יבא מי שחוזר לאחוריו ויפרע מפלשתיים שחזרו בשבועתו. תניא אמר רבי שמועזי החסיד, בין כתיביו של שמשון, ששים אמה הוה, שנאמר וישכב שמשון עד חצי הלילה, ונקם כחצי הלילה, ויאהז בלילות שער העיר ובשתי המזוזות ויסעם עם הכרית, וישם על כתיביו, וגמירי דאין דלתות עזה פחתות משישים אמה. ויהי טוחן לבית האסורים אמר רבי יוחנן, אין טחינה אלא לשון עבירה, וכן הוא אמר תחתן לאחר אשתו, מלמד שכל אחד ואחד הביא לו את אשתו לבית האסורים כדי שתתעבר הימנו. אמר רב פפא, היינו דאמרי אינשי, קפי דשתי חכרא, חכרא. קפי רפואה, גירידיא דובל. ואמר רבי יוחנן, כל המזנה, אשתו מזונת עליו, שנאמר אם נפתה לבי על אשה ועל פתח רעי ארבתיו וכתיב 'תחטון לאחר אשתו ועליה יכרעון אחריה', והיינו דאמרי אינשי, איזה בי קארי ואיתתיה בי בוציני. ואמר רבי יוחנן, שמשון דן את ישראל באביהם שבשמים, שנאמר דן ידיו עמו כאחד וגו'. ואמר רבי יוחנן, שמשון על שמו של הקדוש ברוך הוא נקרא, שנאמר כי שמש ומגן עולה. אלא מעתה, לא ימחה. אלא, מעין שמו של הקדוש ברוך הוא, מה הקדוש ברוך הוא מגין על כל העולם כולו, אף שמשון מגין בדורו על ישראל. ואמר רבי יוחנן, בלעם חיגר ברגלו אחת הוה, שנאמר וילך שפי'. שמשון חיגר בשתי רגליו הוה, שנאמר 'שפינו על ארץ'. תנו רבנן, חמישה נבראו מעין דוגמא של מעלה, וכולן לקו בהן. שמשון כבחו, שאול בצוארו, אבשלום בשער, צדקיה בעיניו, אסא ברגליו. שמשון כבחו, ויחסר כחו מעליו. שאול בצוארו, דכתיב 'ויקח שאול את החרב ויפל עליה'. אבשלום בשער, כדכתיב למימר קמין. צדקיה בעיניו, דכתיב 'ואת עיני צדקיהו עור'. אסא ברגליו, דכתיב 'וק לעת זקנתו חלה את רגליו', ואמר רב יהודה אמר רב, שאחיותו פדגרא. אמר ליה מר זוטרא בריה דרב נחמן לרב נחמן, היכי דמי פדגרא, אמר ליה כמחט בבשר החי. מנא ידע, איפא דאמרי, מיחש הוה חש ביה. ואיפא דאמרי, מרביה שמע ליה, ואיפא דאמרי, 'סוד ה' ליראיו ובריתו לחודיעם'. דרש רבא, מפני מה נענש אסא, מפני שעשה אנגרא בתלמידי חכמים, שנאמר והמלך אסא השמיע את כל יהודה אין נקי. מאי אין נקי, אמר רב יהודה אמר רב, אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה. כתיב 'ויגר שמשון המנחה', וכתיב 'הנה חמיו עליה המנחה', אמר רבי אלעזר, שמשון שנתנה בה, כתיב ביה ירדה. יהודה שנתנה בה, כתיב ביה עליה. רבי שמואל בר נחמני אמר, שתי המנאות היו, חדא בירידה וחדא בעליה. רב

פפא אמר, חדא המנה הוא, דאחי מהאי גיסא - ירדה, ודאחי מהאי גיסא - עליה, כגון ורדוגיא, ובי בארי, ושוקא דגרש. ויתשב בפתח עינים, אמר רבי אלפסנדר, מלמד שהלכה וישבה לה בפתחו של אברהם אבינו, מקום שכל עינים צופות לדאוחו. רבי חנין אמר רבי, מקום הוא ששמו עינים, וכן הוא אמר 'תפתח והעינים'. רבי שמואל בר נחמני אמר, שנתנה עינים לדבריה. בשתכניה, אמר לה, שמא נכרית את, אמרה ליה גיורת אני. שמא אשת איש את, אמרה ליה פגויה אני. שמא קיבל בך אביו קידושין, אמרה ליה ותקמה אני. שמא מנאה את, אמרה ליה מהורה אני. ויפיע אשל בבאר שבע, אמר ריש לקיש, מלמד שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים. רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר פרדס וחד אמר פונדק, בשלמא למאן דאמר פרדס, היינו דכתיב 'ויפיע', אלא למאן דאמר פונדק, מאי 'ויפיע', כדכתיב 'ויפיע אהלי אפדנו וגו'. ויקרא שם בשם ה' אל עולם, אמר ריש לקיש, אל תיקרי 'ויקרא', אלא

אלא

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף י עמוד ב

תוספות

רש"י

נזח לו לאדם שיפיל את עצמו לתוך כבשן האש. כדאמר בפ' הוזהב (כ"ט דף נ"ה) כל הורדין לגיהנם עליון חוץ משלשה וחד מיניהו המלבין פני חבריו ברבים ואומר נמי (ס"ט ע"ג) נזח לו לאדם שיבעול ספק אשת איש ואל ילבין פני חבריו ברבים מנלן מדוד ונראה האי דלא חשיב ליה (פסחים דף ס"ג) בהדי ג' עבירות שאין עומדים בפני פקח נפש עבודת כוכבים וגילו עריות ושפיכות דמים משום דעבירות

הלבנת פנים אינה מפורשת בתורה ולא נקט אלא עבירות המפורשות:

יצאת בת קול ואמרה ממני יצאו כבושים. בשלחי מסכת מכות (נ"ה ע"ג) מסיק דהבי גמירי לה:

דקרב רישא לגבי גופיה. תימה רבי מאיר דאמר בחלק (פסחים דף ק"ג) אבשלום אין לו חלק לעולם הבא א"כ סבירא ליה דקרב רישיה לגבי גופיה ולא סבירא ליה דאיתיה לעלמא דאתי מכל מקום אסקיה משבעה מדורי גדיהם ואם כן אמאי לא חשיב ליה בהדי אחו ואחיה דאמר (ס"ט ע"ג) לא חיינן ולא נידונינן וייל דלא חשיב אלא מלכים:

דאיתיה לעלמא דאתי. ואי קשיא הא אמרו בחלק (פסחים דף ק"ג) ברא מזכי אבא אבא לא מזכי ברא כדכתיב ואין מידי מציל אין אברם מציל את ישמעאל ולא יצחק את עשו אבל הבן מציל את האב כגון אישיו שלא מנו את אמו וייל משום דאבשלום נטל את שלו בעולם הזה שנחרג במיתת משונה הועילה לו תפלת אביו דומיא דיהוויקים דאמר הוזהב כחוב על גולגולת זאת ועוד אחרת ונפרע ממנו לאחר מיתה לא מנו אותו ועוד אבשלום לא עבר עבודת כוכבים א"נ מצי למימר הא דאמר אבא לא מזכי ברא היינו משום כבוד האב אין מונעין מלמונתו עם רשעים כלא תפלה אבא תפלה מועלת דוד התפלל על אבשלום: ולעולם

לה אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא, ואמרי לה אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, נזח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חבריו ברבים, מנלן, מתקמ. 'הכר נא' אמר רבי חנא ברבי חנינא, 'ב'הכר' בישור לאביו, 'ב'הכר' בישורו. 'ב'הכר' בישור - 'הכר נא התנת בנך הוא', 'ב'הכר' בישורו - 'הכר נא לכו'. 'נא', אין 'נא' אלא לשון פקשה, אמרה ליה בבקשה מן הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממני. ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני, היינו דאמר רב חנין בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא, ויסף שקדש שם שמים בפתר, זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא, דכתיב

עדות ביהוסף שמו, יהודה, שקדש שם שמים בפרהסיא, זכה ונקרא כילו על שמו של הקדוש ברוך הוא. כיון שהזדה ואמר 'צדקה ממני' יצתה בת קול ואמרה, אתה הצלת תמר ושני בניה מן האור, חייך שאני מציל בזכותך שלשה מבניך מן האור, מאן נינהו, חניניה מישאל ועזריה. 'צדקה ממני' מנא דע, יצתה בת קול ואמרה, ממני יצאו כבושים. 'ולא יסף עוד לדעתה' אמר שמואל סבא, חמיה דרב שמואל בר אמי משמיה דרב שמואל בר אמי, כיון שידעה שוב לא פסק ממנה, פתיב הכא 'ולא יסף עוד לדעתה' וכתיב היום 'קול גדול ולא יסף'. אבשלום נתנאה בשער וכו', תנו רבנן, אבשלום בשער מרד, שנאמר 'וכאבשלום לא היה איש יפה וגו' ובגלחו את ראשו (וגו')', והיה מקץ ימים לימים אשר יגלח כי כבד עליו וגלחו וישקל את שער ראשו מאתים שקלים באבן המלך. תנא, אבן שאנשי מבריא ואנשי ציפורי שוקלים בת. לפיכך נתלה בשער, שנאמר 'ויקרא אבשלום לפני עבדי דוד, ואבשלום רכב על הפר, ויבא הפר תחת שובך האלה הגדולה, ויאחו (ויחזק) ראשו באלה ויתן בין השמים ובין הארץ והפרד אשר תחתיו עבר', [שקל ספסירא בעא למיפסקיה]. תנא דבי רבי ישמעאל, באותה שעה נבקע שאול מתחתיו. 'ורגו המלך, ויעל על עלית השער ויכר, וכה אמר בלכתו, בני אבשלום בני בני' [אבשלום]. מי יתן מותי אני תחתיד אבשלום בני בני'. 'והמלך לאט את פניו, ויזעק המלך קול גדול, בני אבשלום אבשלום בני בני', הגי תמינא וימיני 'בני' למה, שבעה דאסקיה משבעה מדורי גיהנם, ואידך, איבא דאמרי דקריב רישיה לגבי גופיה, ואיבא דאמרי דאיתיה לעלמא דאתי. 'ואבשלום לקח ויצב לו בחייו מאי לקח', אמר ריש לקיש שלקח מקח רע לעצמו. את מצבת אשר בעמק המלך וגו', אמר רבי חנינא בר פפא, בעצה עמוקה של מלכו של עולם,

אלא ויקריא. למד לפריות לקרות שם בשם ה' אל עולם: ביצר לאחר שאכלו ושתו. משלו היו עומדין לקרבו לאבקהם, והוא אומר להם וכי משלי אכלתם: שפכתה פניה בבית חסיה. ולא ראה אותה כל הימים שנדלה בביתו, לפיכך לא הכיר בה: אמרין אביו של וישעיה ואמציה מלך יהודה אחים הוה ואמציה מורע דוד היה ואמון אחיו נביא היה,

אלמא נביאים נפיק מנה: היא מותצאת. הוי משמע לשון הוצאה בעל כרחיה, היא מוצאת משמע לשון מציאה: סימניה. חותמו ופתילים ומטה. שבא סמאל שהוא שר של אדום ויחזקן כרי שתשרף ולא יצא דוד ממנה המכה את אדום בגיא מלח: וינת אלם רחוקים. על עסקי הרחקה שנעשו סימניה רחוקים. לידו מכתם.

לאותה שהיתה (ושהיא) ראויה ועומדת לצאת ממנה דוד: שהוא קוד. עניו: ותם. תמים בדרךיה: סבתה. תמה. מקום מילה שהוא ראוי למכה היה תם ושלם, שלא הצרך לחסרו: ד"א בשם שבתאי. קדם שפלה. כך בגדלתו. לאחר שפלה, ולשון מכתה שהיתה מקח מכות מתחלתו ועד סופו, לא נחסר ענותנותו ולא נשתפיה: והיא שלחה וגו' לאיש אשר אלה לו.

ולא שלחה לו לאמר מקח אני הרה ודור סימנין שלה: והיבא ליה מימר. שלחתי אמר לו שממנו אני הרה ואלו סימניו: ואל ילבין פני. אף זה נזח היה לה לשרף ואל תלבין פניו, לפיכך שלחה לו, אם יודה ויגלה הוא עצמו את הדין יגלה, ואם לאו לשרף ולא תגלה היא את הדין: בתכר כשר. אל אביו דבר שנצטער בו, ובחפר בשורה: מנא דע. שממנו היא מעברת. שמא אף אחרים באו עליה: ויאמר. בת קול אמרה: כבושים.

דברים עלומים שנגזרו מלפני שיצאו מוזה מלכים, ואי אפשר לצאת אלא מיהודה דכתיב (פסחים מז) גור ארזה יהודה. כבושים - דברי סתר. גזרת המלך, כמו בתרי כבשי דקדושא בריך הוא לקח לה, בבכרות (נ"ה ע"ג) גבי חזקיה כיון שידעה שידע בה שהיא צדקה ולשם שמם נתבונה: פסין ימים למים. משנה לשנה, שניר עולם היה ומגלח אחת לייב חרש: דקריב רישיה לגבי גופיה. שהיה ראשו משלך רחוק מגופו ויכרבו: שלקח מקח רע לעצמו. והכי קאמר קרא, ואבשלום לקח לו את המצבה והשררה וזאת בחייו: ויצב לו את מצבת אשר בעמק המלך: עצה עסקיה של הקב"ה שהוא מלך עולם שגור על דוד כן במעשה בת שבע:

הנני

הנני

ביאורים למסכת סוטה דף י עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

ברמז, כדי שאם ירצה להודות, יגלה הדבר בעצמו, ואם לא, תישרף
ולא תגלה את הדבר.
בהמשך הפסוק נאמר, "ותאמר ה' ה'ר נא למי החתמת והפתילים
והמטה האלה, אמר רבי חסא ברבי חנינא, ב"הר" ב"ישר יהודה
לאביו דבר שגרם לו צער, וכנגד כך, ב"הר" ב"ישרוהו - את
יהודה. ומבאר, ב"הר" ב"ישר לאביו, שכן אמר לו אודות יוסף "ה'ר
נא הכתנת בנך הוא", ב"הר" ב"ישרוהו, שאמרה לו תמר "ה'ר
נא למי החתמת ולמי הפתילים", שכשם שרימה את אביו על ידי
הכתנת וציערו לחשוב שנטרף יוסף, נענש אף הוא שרימתה אותו
תמר בבלי עד שיצטרע לחפשה ולמוצאה. דורשת הגמרא את
המילה "נא", אין "נא" אלא לשון בקשה. ומבארת, שאמרה לה
תמר ליהודה, אף אם תרצה לכפור באותו מעשה ובסימנים, לפי
שלא היו עדים, בבקשה ממך - מבקשת אני ממך, שאף על פי כן,
ה'ר פני בוראך היודע ועד בדבר, ואל תעלים עיניך ממני.
בפסוק הבא נאמר, "ויברך יהודה ויאמר צדקה ממני", היינו - והו
דאמר רב חנין בר בינא אמר רבי שמעון חסידא, יוסף שקדש
שם שמם כסתר - בעמידתו בסיון במעשה אשת פוטיפר. וזה
והוסיפו לו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא, דכתיב
"עדות ביהוסף שמו", הרי שנתוספה לו האות ה'. ואילו יהודה,
שקדש שם שמם בפרהסיא - שהודה לדברי תמר ואמר "צדקה
ממני", וזה ונקרא בולו על שמו של הקדוש ברוך הוא. ומוסיפה
הגמרא לדרוש, כיון - לאחר שהודה יהודה ואמר "צדקה ממני",
יצתה בת קול ואמרה, אתה הצלת את תמר ושני בניה מן האור
- מן האש, חייך שאני מציל בזכותך את שלש בנך מן האור,
מאן נינהו, חנינא מישאל ועזריה.
לאחר שראה יהודה את הסימנים, אמר 'צדקה ממני', שואלת
הגמרא, מאן ידע - מזהיך ידע יהודה שממנו הרתה, שמא אף
אחרים באו ומהם הרתה. ומשיבה, שיצתה בת קול ואמרה, ממני
יצאו בבושים - דברים עלומים ונסתרים אלו, שגור מלפני שיצאו
מתמר מלכים, והרי אי אפשר שיצאו מלכים אלא מיהודה, ולכן
סובב הדבר שיבוא עליה יהודה.
נאמר בהמשך הפסוק, "ולא יסף עוד לדעתה", אמר שמואל סבא,
חמות דרב שמואל בר אמי משמיה דרב שמואל בר אמי, כוונת
הפסוק, שיון שדעה - מאחר שהכיר בה יהודה שהיא צדקת ולשם
שמים נתכוונה, שוב לא פסק ממנה - לא פסק מלכוד עליה. ומביא
ראיה לדבר, שבתים ברא "ולא יסף עוד לדעתה" וכתוב ה' -
במתן תורה, "את הדברים האלה דיבר ה' וגו' קול גדול ולא יסף"
- וכמו ששם הביאור הוא שלא פסק, כך כאן..
שינוי במשנה, אבשלום נתנאח בשער וכו'. תנו רבנן, אבשלום
בשער מרד - חטא, שנאמר "ובאבשלום לא היה איש יפה וגו'
ובגלחו את ראשו (וגו')", והיה מקץ ימים לימים אשר יגלח - עת
גילווח היה פעם בשנה, כי כבד עליו וגלחו - ומפני שהיה כבד עליו
שער לכן היה מגלחו, וישקל את שער ראשו - והיה שוקל את שער
ראשו, ועלה משקלו מאתים שקלים באבן המלך - במשקל המלך.
תנא, 'אבן המלך' היא אבן שאנשי סבירא ואנשי ציפורי שוקלים
בה. ולפיכך - כיון שהתנאה אבשלום בשער, נענש ונתלה בשער,
שנאמר "ויקרא - ויודמן, אבשלום לפני עבדי דוד, ואבשלום רבב
על הפדר, ויבא הפדר תוך כדי מרוצתו, תחת שופך - הסתבכות
ענפי האלה הגדולה, ויאתו [ויחזק] ראשו באלה - ויסתבכו
שערותיו של אבשלום ונאחו ראשו באלה, ויתן בין השמים ויגן
הארץ - נותר תלוי באויר, והפדר אשר תחתיו עבר", וכן
ספסירא - נטל אבשלום את חרבו, בעא למיפסקיה - ורצה לחתוך
את שערותיו. תנא דבי רבי ישמעאל, באותה שעה שהיה
אבשלום תלוי בין שמים וארץ נבקע שאול - נפער הגיהנם

אלא "ויקרא", מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקדוש
ברוך הוא בפה כל עובר ושם - לימדם לקרות בשם ה'. כיצד,
לאחר שאכלו ושתו אורחיו של אברהם מהמאכל ומשתה שנתן
להם, ועמדו לכרבו - להודות לו, אמר להם, וכי משלי אכלתם,
הרי משל אלהי עולם אכלתם, ואם כן הודו ושגחו וברכו למי
שאמר והיה העולם - להקדוש ברוך הוא, שברא את העולם
במאמרו.
הגמרא חוזרת לבאר פסוקים נוספים במעשה יהודה ותמר. נאמר
"ויקרא יהודה ויהשבה לזונה כי כסתה פניה", שואלת הגמרא,
האם משום דכסתה תמר את פניה חשבה יהודה לזונה, והרי אין
דרך הזנות לכסות פניה. אמר רבי אלעזר, אין פירוש הפסוק
שחשבה לזונה משום שכסתה פניה בעת שראה אותה יהודה על אם
הדרך, אלא שכיון שפסתה פניה בבית חמיה - יהודה, ולא ראה
אותה בכל הימים שהיתה בביתו, לכן לא הכירה כשהיתה על אם
הדרך וחשבה לזונה. ומצינו שהיה צנועה, דאמר רבי שמואל בר
נחמני אמר רבי יונתן, כל בלה שהיא צנועה בבית חמיה, וזכה
ויוצאין ממנה מלכים ונביאים. מנלן, מתמר, שבזכות צניעותה
בבית חמיה, זכתה ויצאו ממנה מלכים ונביאים. מבארת הגמרא,
יצאו ממנה נביאים, דכתיב "חזון ישעיהו בן אמוץ", ואף מלכים
יצאו ממנה מדוד שהיה מורעה. ואמר רבי לוי, דבר זה מסורת
בדינו מאבותינו, שאמוץ אבי ישעיה, ואמצייה מלך יהודה, אחים
היו - היו אחים, ואמצייה היה מורע דוד, ואמוץ אחיו היה נביא, הרי
שיצאו מתמר נביאים ומלכים.
נאמר בפסוק אודות הרצאת תמר לשריפה, "היא מוצאת והיא שלחה
אל חמיה לאמר וגו'". שואלת הגמרא, מדוע נאמר 'היא מוצאת'
שמשמע לשון מציאה, היא מיתוצאת - שהוצאה בעל כרחא,
מיפני ליה - היה לפסוק לומר. אמר רבי אלעזר, אמרה התורה
מוצאת לדרשה, שלאחר שנמצאו סימניה - החותם, הפתילים
והמטה, שנתן לה יהודה, בא ספאל - שר של אדום, וירחקו, כדי
שתישרף תמר ולא ייצא ממנה דוד העתיד להכות את אדום, וקא
גבריאלי וקירבן. לפי דברי רבי אלעזר, דורשת הגמרא את הפסוק
הבא על תמר. חיינו דכתיב - זהו שכתוב, "למנצח על יונת אלים
רחקים לדוד מכתם", אמר רבי יוחנן - מבאר כיצד דורשים את
הפסוק, 'על יונת אלים רחוקים' - שמשעה שנתרחקו סימניה של
תמר על ידי מנאל, עשית תמר ביונה אלקות - שלא היה בפייה מה
לחשוב. לדוד מכתם - שיצא ממנה דוד שהיה מך - עניו, ותם
תמים בדרכיו לכל. דבר אחר - ביאור אחר, נקרא "מכתם" לפי
שהיתה מכתו תמה - שמוקם המילה הראוי למכה, היה תם ושלם
אצלו, מפני שגולד בשווא מהול. דבר אחר, "מכתם", שהיתה
מכתו - ענוותנותו, תמה, שמתחילתו ועד סופו לא נחסרה ענוותנותו
ולא נשתנתה, שבשם שפסקנותו - לפני שמלך, הקמין דוד עצמו
אצל מי שגדול ממנו - אצל מפוכשות, כדי ללמוד תורה, כך גם
בגדולתו, לאחר שמלך, הקטין את עצמו כדי ללמוד תורה ממי
שגדול ממנו.
נאמר עוד בהוצאת תמר לשריפה, "והיא שלחה אל חמיה לאמר
לאיש אשר אלה לו אנכי קרה", שואלת הגמרא, מדוע תמר אמרה
לשליח שיאמר ליהודה 'לאיש אשר אלה לו', לרמז לו שהרתה
ממנו, ותימא ליה מימר - תאמר לשליח שייגר ליהודה בפירוש
שממנו היא הרה. מייבשת הגמרא, אמר רב וזמרא בר מוביה אמר
בשם רב, ואמרי לה - יש אמרים שאמר זאת רב תנא בר בינא
אמר - בשם רבי שמעון חסידא, ואמרי לה אמר רבי יוחנן משום
רבי שמעון בן יוחי, נוח לו לאדם שפיל עצמו לתוך כבשן האש
ואל ילבין פני חבירו ברבים, מנלן, מתמר - שהעדיפה להישרף
באש ובלבד שלא להלבין את פני יהודה, ולכן שלחה ואמרה לו כן

ביאורים למסכת סוטה דף יא עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

וכפשוטו של מקרא. וזמאן דאמר שנתחדשו גזירותיו, נימוקו הוא
 דלא בתיב וקמת מלך מצרים וימלך תחתיו אחר, ולכן משמע שהיה
 זה אותו מלך. ואף שנאמר "אשר לא ידע את יוסף", ואם היה זה
 אותו מלך, איך לא הכירוהו, הביאור שם הוא דהוה דמי כמאן דלא
 ידע ליה כלל - שמגורותיו לישראל היה נראה כאילו אינו מכיר את
 כל הטובה שעשה יוסף למצרים.
 "ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל". הנא, הוא - פרעה, התחיל
 בעצה של השיעבוד תחילה, לפיכך לקח הוא תחילה. ומבאר
 הגמרא, הוא התחיל בעצה תחילה, דבתיב "ויאמר אל עמו",
 לפיכך לקח תחילה, דבתיב "ובכה ובעמך ובכל עבדיך יעלו
 הצפרדעים" - הרי שהתחילה המכה בו.
 "הכה נתחבמה לו", שואלת הגמרא, להם מיבעי ליה, שהרי דיבר
 על כללות עם ישראל. ומשיבה, אמר רבי חמא ברבי חנינא, אמר
 פרעה ליעציו, באו ונחכם למושיעו של ישראל הקב"ה, לבקש
 חכמה כנגדו כדי שלא יוכל להענישנו על שנהרגו את ישראל. אמרו,
 כמאן דוונם - באיזו מיתה נמיתם ולא יוכל להענישנו ולהרגנו על
 כך באותה מיתה, שהרי דרכו למדוד ולהעניש מדה כנגד מדה, אם
 נותנים כעש, בתיב "כי הנה ה' כעש יבוא" וכתוב "כי כעש ה'
 נשפט וגו'", ואם כן יענישנו מדה כנגד מדה באש, ואם נמית אותם
 בחרב, בתיב ["ובחרבו את כל בשר"]. אלא בואו ונדונם במים
 - נשליכם ליאור, שבער נשבע תקדוש ברוך הוא שאינו מביא
 מבול לעולם, שנאמר "כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי
 נח וגו'", וממילא לא יוכל להענישנו מדה כנגד מדה במים. אולם והן
 אינן יודעין, שעל כל העולם בולו אינו מביא מבול, אכל על
 אויבה אחת הוא מביא, ואם כן יוכל להענישם במים. אי נמי - אף
 אם אינו מביא מבול אפילו על אומה אחת, אך לא נשבע אלא שהוא
 אינו מביא, אכל הן עצמם כמאן ונופלין בתוכו - בתוך המים, ודבר
 זה אינו כלול בשבועה, וכן הוא אומר - שנעשו במים, כמו שכתוב
 "ומצרים נסים לקראתו". והיינו דאמר רבי אלעזר, מאי דבתיב
 "כי בדרך אשר ודו עליהם", ידו' הוא מלשון ביטול, כלומר,
 שבקדירה שבישלו המצרים, שדנו את ישראל בהשכלת בניהם
 ליאור, כה נתבשלו הם, שטבעו ונתבשלו בים סוף בבקדירה.
 שואלת הגמרא, מאי משמע דהא - מהיכן משמע לרבי אלעזר
 שידו' לישיא דקדירה הוא, ומשיבה, דבתיב "וידו יעקב ניד" -
 שיבשל יעקב תבשיל בקדירה.
 כיון שהובא לעיל שטיסכו פרעה ועבדיו עצה להתחכם נגד מושיען
 של ישראל, מביאה הגמרא מי היו היועצים בעצה זו.
 אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי סימא, שלשה היו באותה
 עצה של 'הבה נתחכמה לו', והם, בלעם ואיוב ויתרו. בלעם שניעץ
 לדונם במים, נהרג. איוב ששחק ולא מחה, נידון גיסורין. ויתרו
 שפירח, ולא רצה ליעץ לעשות רע לישראל, וכן מפני פניו שישבו
 בלשכת הנזות בעצת הסנהדרין ויעשו משפט ברשעים, שנאמר
 "ומשפחות ספרים - חכמים בתורה, יושבי יעבץ - תלמידי יעבץ
 שהיה אדם גדול בתורה, והיה שם משפחתם, תרעתיים - על שם
 ששמעו תרועה בחר סיני, וכן על שם שהיו יושבים ודנים בשערי
 ירושלים, שמעתיים - ששמעו מצות אביהם, (סוכתיים) [שוכתיים]
 - שהיו יושבים בסוכות, הקה הקנים - הם בני הקני, הנאים
 מחמת אבי בית רבב" - שנולדו מחמת, שהיה מבית רבב. ובתיב
 "ובני קני חתן משה וגו'", הרי שהקני הם בניו של יתרו, וקראם
 הנביא "משפחת סופרים", דהיינו סנהדרין, וכן "תרעתיים", דהיינו זקני
 שער.
 חזרת הגמרא לענין שיעבוד מצרים. נאמר בפסוק, "ונלחם בנו
 ועלה מן הארץ", שואלת הגמרא, ועלינו מיבעי ליה, שהרי פחדם
 של המצרים היה פן יגרשו ישראל, ויצטרכו הם לעלות מארצם.

המשך בעמוד קנד

דבתיב "הנני מקים עליך רעה מביתך", וכונת הפסוק, שאבשלום
 לקח את דבר הקב"ה וגזירתו העמוקה לדוד במעשה בת שבע,
 שנאמר לו "הנני מקים עליך רעה מביתך", והציב את אותה עצה
 וקיממה, וגרם לאותה רעה שתיקרא על שמו, וזה הוא המקח הרע
 שלקח לעצמו.
 בויצא בדבר אתה אומר, כעין דרשה זו יש לדרוש על הנאמר בעת
 ששלח יעקב את יוסף לראות את שלום אחיו, ושעל ידי כן התגלגל
 הדבר וירדו אבותינו למצרים, "וישלחהו מעמק חברון", אמר רבי
 חנינא בר פפא, מהו 'מעמק חברון', בעצה עמוקה של אותו צדיק
 - אברהם, שקבור בחברון. דבתיב - בברית בין הבתרים, שאמר
 הקב"ה לאברהם, "ידע תדע כי גר יהיה ירעך בארץ לא להם וגו'",
 ועל ידי שנמכר יוסף למצרים וירדו אבותינו לשם, התקיים הדבר.
 הגמרא חוזרת לבאר את הפסוק שהביאה לעיל אודות אבשלום. "כי
 אמר אין לי בן", שואלת הגמרא, ולא הוה ליה בן - האם לא היו
 לאבשלום בנים, והבתיב "וילדו לאבשלום שלשה בנים וכת
 אחת". מתרצת הגמרא, אמר רב יצחק בר אבדימי, אין הכוונה
 שלא היו לו בנים, אלא שלא היה לו בן הגון - ראוי למלוכה, ולכן
 חפץ להנציח את שמו לדורות על ידי המצבת. רב חסדא אמר,
 מיישב באופן אחר - מסורת בדינו מרבותינו, שכל השוהף
 את תבואתו של חברו, נענש במדה כנגד מדה ואינו מניח בן
 לירשו, ואיזה - אבשלום, קליה לדיאב - שרף את תבואתו של
 יואב, דבתיב "ויאמר אל עבדיו ראו חלקת יואב אל ידי ולו שם
 שערים לבו והציתוהו באש, ויצתו עבדי אבשלום את החלקה
 באש", ולכן לא ירשו בניו של אבשלום אותו.
 שנינו במשנה וכן לענין הטובה מרים וכו', שאף לענין הטובה,
 במדה שאדם מודד בה מודדין לו, וכמו שמצינו אצל מרים. שואלת
 הגמרא, מי דמי - האם דומה הטובה שעשתה מרים לגמול שנמדה
 לה, הרי ה' - מה שהמתנה למשה, תדא שעתא - היה שעה
 אחת, ואילו הקב"ה - ההמתנה שהמתנו לה בעת שנצטרעה, היתה
 שבעה ימי, נמצא שקיבלה הרבה מעבר למדה שמדדה. מתרצת
 הגמרא, אמר אביי, אימא - יש לבאר את המשנה, שולענין הטובה
 אינו בן - אין מודדים לו באותה מדה שדמד כמו במדה רעה, אלא
 ביותר ממה שמדד. אמר ליה רבא לאביי, הא וכן לענין הטובה
 קתני, ומשמע שכמו שלענין הרעה נמדד מדה במדה כמו כן לענין
 הטובה. אלא אמר רבא - מיישב באופן אחר, הכי קתני, וכן לענין
 הטובה - דבאותה מדה, הדמיון בין מדה טובה לרעה הוא, שכמו
 שלענין הרעה מודד הקב"ה מדה כנגד מדה, כן ההנהגה היא גם לגבי
 הטובה, ולעולם מדה טובה מרובה ממה שפורענות, אולם אין זה
 דומה, שלענין הטובה מקבל האדם גמול יותר ממה שעשה, כיון
 שמדה טובה מרובה ממידת פורענות.
 נאמר לגבי מרים "ותתצב אחותו מרחק", אמר רבי יצחק, פסוק
 זה בולו - כל מילה בו, על שם שכינה נאמר, שהשכינה הנקראת
 אחות לישראל - כיון שמצויה עמהם בגלות, היתה ניצבת שם.
 מצינו לגבי השכינה את המילה "ותתצב", דבתיב "ויבא ה' ויתיצב
 וגו'". אחותו, דבתיב "אמר לחכמה אחתי את". מרחוק,
 דבתיב "מרחוק ה' נראה לי". לרעת, דבתיב "כי אל רעות ה'".
 מזה, דבתיב "מה ה' אליהו שאל מעמך". יעשה, דבתיב "כי
 לא יעשה ה' [ה'] אלהים דבר". לו, דבתיב "ויקרא לו ה' שלום".
 הגמרא מוסיפה לדרוש בפסוקים האמורים אודות שיעבוד ישראל
 במצרים. "ויקם מלך חדש וגו'". נחלקו רב ושמאי בביאור כוונת
 הפסוק, חד אמר, חדש ממש - התחלפה המלוכה ועמד מלך חדש
 במצרים, וחד אמר שהיה זה אותו מלך ששלט קודם לכן במצרים.
 אלא שנתחדשו גזירותיו - שחדש גזירות ופורעניות עליהם.
 ומבאר הגמרא, מאן דאמר חדש ממש, למד זאת מדבתיב 'חדש',

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יא עמוד א

רש"י

תוספות

ולעולם מדה טובה מרובה ממדת פורענות. וא"ת הא מצינו מדת פורענות גדולה ממדת טובה דכתיב איכה ידרוף אחד אלף ושינים יניסו רבבה (נניסו) גבי מדת פורענות וגבי מדה טובה כתיב ורדפו מכם חמשה מאה (ויקחלו) ו"ל דעדיין גבי מדת פורענות מיירי וברדיפה ולא וברדיגה אבל הכא דכתיב ורדפו מכם חמשה סיפא דקרא ונפלו ואיבינם לפניכם לחרב. מספר הישר:

מרים חמתיה למשה שעה אחת. לא דוקא נקט שעה אלא שליש שעה או רביע דקתני בתוספתא מדה טובה מרובה ממדת פורענות על אחת חמש מאות אבל קשיא לרבי וזא במרגלים נפרע מהם יום לשנה יום לשנה אם כן היתה מרובה ממדת פורענות ממדה טובה של מרים ועוד בפ"ק דחגיגה (ק"ה) דדרש רבי יוחנן אותי יום יום ידרשוני שכל העוסק בתורה אפילו יום אחד כאילו עוסק כל השנה כולה וכן במדת פורענות כתיב (במלני) כי במספר הימים אשר תרתם את הארץ יום יום וגו' אלמא דכי חדדי גינתה שדחיתה

הנני מקים וגו'. הציב אבשלום אותה עצה וקמה מצבת דבריו של הקב"ה דכתיב לעולם ה' דברך נצב (והוא קוים). וקרא למצבת על שמו, וזרם לאותה רעה שתקרא על שמו. וקרא לה יד אבשלום, כך היא נקראת: וישלחוהו מעמק חברון. ביסוף משתעי קרא. כששלחו יעקב אצל אחיו, והוא תחלת סבת ירדת ישראל למצרים: של אותו צדיק שקבור בחברון. אברהם: אינו בן. דיותר ממה שהוא מורד מודדים לו: דבאותה מדה. דנוקא מעין אותו ענין. ומיהו יותר ממה שעשה משתלם. דמדה טובה מרבה בתשלומין ממדת פורענות: אמור להקמה. שהיא אצל הקב"ה ומפיו, שנאמר כי ה' יתן הקמה מפיו דעת ותבונה (מק"ט ט): ולא כתיב וקמה. מלך מצרים וימלוך תחתיו אחרי: ונתחכם למושיעיו. לבקש לנו הקמה כנגדו: כמה נדונם. שלא יוכל לרדן אותנו בו. שידענו מדרךיו שיקדד מדה כנגד מדה לרדו המבול ולאנשי סודם: כי באש ה' נשפם. וכן ישיב לנו גמולו: ששלו. לשון ויוד יעקב ניד (בבב"א) כה: באותה עצה. דנתחבמה לו: יושבי יעבין. תלמיד יעבין. אדם גדול בתורה היה דכתיב (וי"א ז) וקרא יעבין לאלהי ישראל ולאמר) אם כך תברכני בתורה ותרביה את גבולי בתלמידים וגו' וקא אלהים את אשר שלל (ממנו) וקרא יעבין. מפרש בספרי. ששמש תרועה בחר סיני. ל"א תרעמים על שם שהיו יושבים בשערי ירושלים: שמעתי. ששמש ממות אביהם. דבבני יונדב בן רבך משתעי קרא. וזהו מביני בניו של יתרו כדמפרש ואזיל המה הקנים: סוכתים. על שם שהיו יושבים בסכות דכתיב (ויק"ט ט) ונשב באהלים. וקרי ליה משפחת סופרים דהיינו סנהדרין. וכן תרעמים זקני שעה ועליו מן הארץ מביעי ליה. וירשנו מן הארץ. מאי ועלה. הלואי שיצאו שונאיהם מארצם והואיל ויראים מפניהם: מלפני. כמין דפוס שבו עושין הלכנים שממלאין אותו טט ומחליקין אותו והוא הלכנה ותלו לו לפרעה. דעליה קאי קרא ומיהו סליק. ואמר אל עמו וגו' הקה נתחבמה לו וגו' וישימו עליו שרי מסיס: אספנים. מפנין ואינו יכול לעשות מלאכה: שרי מסיס. דבר שמשם רדיו של שומה שמרגלין ומשימין לעבודה. אותו מלבן שתלו לו היה לישראל רדיו של השומה: למען ענתו לפרעה. בשביל סבלותם דישאל שישו שכם לסבול: שמסכנות. את בעליהן. שעל ידי אותן הערים ואותה עבודה נסתכנו מצרים לטבע בים שמסכנות. מדלדלות דכתיב ויגזלו את מצרים. ובשביל עבודה זו אירע להן. ולהאי לשא לא גרסין דאמר מר ביבמות כל העוסק בבנין מתמסכן. ומאן גרסין לה מתרגמין לחד דרב ושמואל נמי אבל בניינים של כל אדם מסכנות. פנמים שנופל מהבנין ומת. ממסכנות. שומאי את האדם ליד עניות. דאמר מר כל העוסק בבנין מתמסכן: ראשון ראשון מתרוסס. כשהיו בנין קצת היה מתרוסס ונפל. ודורין ובנין הוא נופל: פי תרוסס בולעו. נבלע בארץ: רוח הקדש מבשרתו. לישראל ואומר למצרים אין מועיל לכם. בן ירבה תמיד וכן יפרוץ: וקוצו היה דומה להן. כאלו עניניהם וגופם מלאים קוצים בראותם את ישראל פרים ורבים: בפרך

באש, ויצתו עבדי אבשלום את החלקה באש: וכן לענין הטובה מרים וכו': מי דמי, הקם חדא שעתא, הכא שבעה יומי. אמר אפי, אימא, ולענין הטובה אינו בן. אמר ליה רבא, הא וכן לענין הטובה קתני, אלא אמר רבא הכי קתני, וכן לענין הטובה, דבאותה מדה, ולעולם מדה טובה מרובה ממדת פורענות. ויתמצב אחת מרחק' אמר רבי יצחק, פסוק זה כולו על שם שכניה נאמר, ויתמצב, דכתיב ויבא ה' ויתמצב וגו'. 'אחזתו', דכתיב 'אמר לחכמה אחתי את'. 'מרחוק', דכתיב 'מרחוק ה' נראה לי'. 'לדעת', דכתיב 'פי אל דעות ה'.' 'מה', דכתיב 'מה ה' אלהיו שאל מעמך'. 'עשה', דכתיב 'פי לא יעשה ה''] אלהים דבר'. 'לו', דכתיב 'ויקרא לו ה' שלום: ויקם מלך חדש וגו' רב ושמואל, חד אמר חדש ממש וחד אמר שנתחדשו גזירותיו. מאן דאמר חדש ממש, דכתיב 'חדש', ומאן דאמר שנתחדשו גזירותיו, דלא פתיב 'ויקם וימלוך'. 'אשר לא ידע את יוסף', דהיה דמי כמאן דלא ידע ליה כלל. 'ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל' תנא, הוא התחיל בעצה תחילה, לפיכך לקה תחילה. הוא התחיל בעצה תחילה, דכתיב 'ויאמר אל עמו', לפיכך לקה תחילה, דכתיב 'ובכה ובעמך ויבך עבדך'. 'הכה נתחבמה לו', להם מביעי ליה, אמר רבי חמא ברבי חנינא, באו ונחכם למושיעין של ישראל. כמה נדונם, נדונם באש, פתיב 'פי הנה ה' באש יבוא' וכתוב 'פי באש ה' נשפט וגו'. בתרב, פתיב 'ויבחרבו את כל בשר'. אלא בואו ונדונם בפנים, שפבר נשבע הקדוש ברוך הוא שאינו מביא מבול לעולם, שנאמר 'פי מי נח זאת לי וגו', והן אינן יודעין, שעל כל העולם כולו אינו מביא, אבל על אומה אחת הוא מביא. אי נמי, הוא אינו מביא אבל הן באין ונפלין בתוכו, וכן הוא אמר 'ומצרים נסים לקראתו', והיינו דאמר רבי אלעזר, מאי דכתיב 'פי בדבר אשר ודו עליהם' בקדירה שבישלו בה נתבשלו. מאי משמע דהאי 'ודו' לישנא דקדירה הוא, דכתיב 'ויוד יעקב ניד'. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי סימאי, שלשה היו באותה עצה, בלעם ואיוב ויתרו. בלעם שיעין נהרג, איוב ששתק, נידון ביסורין. ויתרו שברח, וכו' מבני בניו שישבו בלשפת הנוזת שנאמר 'ומשפחות ספרים יושבי יעבין תרעמים שמעתי' (סוכתים) [שוכתים] הקה הקנים הנאים מחמת אבי בית רכב, וכתוב 'ובני קוני חתן משה וגו': 'ונלחם בנו ועלה מן הארץ' ועלינו מביעי ליה, אמר רבי אבא בר כהנא, באדם שמקלל את עצמו ותולה קללתו בחבירו. 'וישימו עליו שרי מסיס' עליהם מביעי ליה, תנא דבי רבי אלעזר ברבי שמעון, מלמד שהביאו מלבן ותלו לו לפרעה בצוארו, וכל אחד ואחד מישראל שאמר להם איסמנים אני, אמרו לו כלום איסמנים אתה יותר מפרעה. 'שרי מסיס' - דבר שמשם (לבנים). 'למען ענתו בסבלתם' [ענתם מביעי ליה], למען ענתו לפרעה בסבלותם דישאל. 'ויבן ערי מסכנות לפרעה' רב ושמואל, חד אמר שמסכנות את בעליהן וחד אמר שמסכנות את בעליהן. דאמר מר, כל העוסק בבנין מתמסכן. 'את פתם ואת רעמסם' רב ושמואל, חד אמר פיתום שמה ולמה נקרא שמה שמה רעמסם, שראשון ראשון מתרוסס. וחד אמר רעמסם שמה ולמה נקרא שמה פיתום, שראשון ראשון פי תרוסס בולעו. 'ויבאשר יענו אותו בן ירבה ובן יפרץ' בן רבו וכן פרו מביעי ליה, אמר ריש לקיש, רוח הקדש מבשרתו 'בן ירבה ובן יפרץ': 'ויקצו מפני בני ישראל' מלמד שהיו דומין בעניניהם בקוצים. 'ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך'

שהוא מורד מודדים לו: דבאותה מדה. דנוקא מעין אותו ענין. ומיהו יותר ממה שעשה משתלם. דמדה טובה מרבה בתשלומין ממדת פורענות: אמור להקמה. שהיא אצל הקב"ה ומפיו, שנאמר כי ה' יתן הקמה מפיו דעת ותבונה (מק"ט ט): ולא כתיב וקמה. מלך מצרים וימלוך תחתיו אחרי: ונתחכם למושיעיו. לבקש לנו הקמה כנגדו: כמה נדונם. שלא יוכל לרדן אותנו בו. שידענו מדרךיו שיקדד מדה כנגד מדה לרדו המבול ולאנשי סודם: כי באש ה' נשפם. וכן ישיב לנו גמולו: ששלו. לשון ויוד יעקב ניד (בבב"א) כה: באותה עצה. דנתחבמה לו: יושבי יעבין. תלמיד יעבין. אדם גדול בתורה היה דכתיב (וי"א ז) וקרא יעבין לאלהי ישראל ולאמר) אם כך תברכני בתורה ותרביה את גבולי בתלמידים וגו' וקא אלהים את אשר שלל (ממנו) וקרא יעבין. מפרש בספרי. ששמש תרועה בחר סיני. ל"א תרעמים על שם שהיו יושבים בשערי ירושלים: שמעתי. ששמש ממות אביהם. דבבני יונדב בן רבך משתעי קרא. וזהו מביני בניו של יתרו כדמפרש ואזיל המה הקנים: סוכתים. על שם שהיו יושבים בסכות דכתיב (ויק"ט ט) ונשב באהלים. וקרי ליה משפחת סופרים דהיינו סנהדרין. וכן תרעמים זקני שעה ועליו מן הארץ מביעי ליה. וירשנו מן הארץ. מאי ועלה. הלואי שיצאו שונאיהם מארצם והואיל ויראים מפניהם: מלפני. כמין דפוס שבו עושין הלכנים שממלאין אותו טט ומחליקין אותו והוא הלכנה ותלו לו לפרעה. דעליה קאי קרא ומיהו סליק. ואמר אל עמו וגו' הקה נתחבמה לו וגו' וישימו עליו שרי מסיס: אספנים. מפנין ואינו יכול לעשות מלאכה: שרי מסיס. דבר שמשם רדיו של שומה שמרגלין ומשימין לעבודה. אותו מלבן שתלו לו היה לישראל רדיו של השומה: למען ענתו לפרעה. בשביל סבלותם דישאל שישו שכם לסבול: שמסכנות. את בעליהן. שעל ידי אותן הערים ואותה עבודה נסתכנו מצרים לטבע בים שמסכנות. מדלדלות דכתיב ויגזלו את מצרים. ובשביל עבודה זו אירע להן. ולהאי לשא לא גרסין דאמר מר ביבמות כל העוסק בבנין מתמסכן. ומאן גרסין לה מתרגמין לחד דרב ושמואל נמי אבל בניינים של כל אדם מסכנות. פנמים שנופל מהבנין ומת. ממסכנות. שומאי את האדם ליד עניות. דאמר מר כל העוסק בבנין מתמסכן: ראשון ראשון מתרוסס. כשהיו בנין קצת היה מתרוסס ונפל. ודורין ובנין הוא נופל: פי תרוסס בולעו. נבלע בארץ: רוח הקדש מבשרתו. לישראל ואומר למצרים אין מועיל לכם. בן ירבה תמיד וכן יפרוץ: וקוצו היה דומה להן. כאלו עניניהם וגופם מלאים קוצים בראותם את ישראל פרים ורבים: בפרך

פיתום, שראשון ראשון פי תרוסס בולעו. 'ויבאשר יענו אותו בן ירבה ובן יפרץ' בן רבו וכן פרו מביעי ליה, אמר ריש לקיש, רוח הקדש מבשרתו 'בן ירבה ובן יפרץ': 'ויקצו מפני בני ישראל' מלמד שהיו דומין בעניניהם בקוצים. 'ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך'

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יא עמוד ב

תוספות

רש"י

- בפרק בפה רף. משכום בדרים ובשכר עד שהרגילום לעבודה: בפרקיה. בשכרן גוף ומתנים וחוקה: ה"ל בעבודה קשה אפר ר' שמואל בר נחמני אפר ר' יונתן שהיו מחליפין וכו'.
 וזו היא קשה. שלא היו רגילים בכה: ולמאן דאמר. בפרק קמא בפה רף. האי בפרק בתרא ודאי פריכה היא דהכתיב וקמרה: ושושלות. כשמושיבין הסיר על גבי כירה קרי לה שפיתה:
 אחת של חמין. לחרוץ רגלי בעליהן בשדה: בין שפתיים. בין מצרי השדות. מקומות צנועין. מצר גבול השדה גבה מכאן וחברו מכאן וחרוץ באמצע: יונה. ישראל שנאמר יונתני תמותי
 (מי ו: עוררתי. לצאת ממעי אמה: חבלתי. לשון חבלי ילדה: וספג: וגו: בפרק. מנקה: משפר. כמו שעושין לחינוכות לישב את אבריהם ולתקן. שנתקן מצער הלידה: לא ברת ששה.
 לא היה כל מלדת לתתן טבור הולד: למשעי.
 להחליק בשר. כמו חלקת צואריו (נחליט כו)
 שיערות: עולין. כעין כבר עגול: נעשה להן נס:
 רבקה כצמח השדה. גדלים מן הארץ כצמח
 השדה: ותבא. לבית אביה: הם הכירוהו. שראו
 שכינתו ברה: זה אלי. שראיתי כבר: אלישבע. בת
 עמלק: אשתו של אהרן: שהיתה פועה לולד.
 משעשעת אותו בדרך שמשחקים לתינוקות
 בדרים ערכים לשעשע: פועה. עוצקת. כמו
 כיולדה אפעה (נחליט מנ: ה"ל וראיתן על
 האבנים. אמר רבי יוחנן סימן גדול מסר להן.
 בשעה שבורעת לילד ירכותיה מצטננות
 באבנים: ד"א על האבנים בדרתיה ואמר בית
 הויצר וגו' מה יוצר זה ירך מכאן ב: סימן גדול.
 שלא תטלנו האם ותחביאנו ותאמר נפל היה. זה
 לבס הסימן של לידה. ואז תטלנו ותתרגמה:
 ד"א להכי קרי ליה למשבר של אשה אבנים.
 בדרתיה גבי יוצר כלי תרס אבנים. ואשה נמי
 ליוצר דמקא: סין. עץ עב שעלי יושב ומגלגל
 הבצים לעשותן בדפוס הכלי לפי גדלו וקטנם:
 סימן גדול כסר להם. וראיתן על האבנים אם בן
 הוא. שם אתן: וכולות לראות מיד אם בן הוא
 בלא שום הנקדה: בן פניו לפניה. בדרך
 תשימוש: בת פניה למעלה. בדרך תשימשה.
 והכי מפרש במסכת נדה וף פלג. אליה. משמע
 על עסקי ביאה. לשון ובה אליה (נחליט כט)
 ותתיין. והיא ליה למקח ולא תמיתו וקלדים.
 ותתיין משמע שהיו מטיעין להחיותה. שהיו
 טומנות אותן בבתייהן ומגלות אותם: אי ניקא
 חיות משפ. מגלות: בתייהן נמשלה. ודעת השדה
 אינה צריכה למילדת: דכתיב ביה כתיב ביה. מי
 שכתבו בו שנקרא בשם בהמה וחייה קרי כתיב
 בו. ושאינ כתיב בו קרי כתיב בכל כנסיתו: יחד.
 באת אפר. לבאי בין אריות רבקה. אפר. אפר.
 ישראל בלה נקראת לביאה: אחר ומה. שיצאו
 מיוכבד: ותסת עזובה אשת כלב. והיא מרים.
 ולקמן מפרש לקח נקראת שמה עזובה. והיא
 ותמות שנצטרעה: ונקח לו כלב את אפרת.
 לאחור שנתרפאת חור ולקחה לו. אלא אפרת
 קרי מרים. וכתיב בדר בן איש אפרת: וכלב בן
 חצרון. פסוק הוא בדברי הימים: בן אשה בן
 שנפנה מעצת מרגלים. ונרצח הוא דקא מתרגל.
 לעולם בן חצרון הוא ולמה נקרא בן אשה על
 שם מעשיה: ה"ל ואפתי בן קנו הוא: חורגו דקנו.
 בן אשתו של קנו היה כלב. ונמצא עתניאל אחיו
 מאמה:
 דיקא
 בפרק רבי אלעזר אפר בפה רף. רבי שמואל בר נחמני
 אמר בפרקיה. וימרו את חיהם בעבדה קשה בחמר
 ובלבנים וגו' אמר רבא. בתחילה 'בחומר' ובלבנים'
 ולבסוף 'ובכל עבדה בשדה'. 'את כל עבודתם אשר
 עבדו בהם בפרק' אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן. שהיו מחליפין מלאכת אנשים
 לנשים ומלאכת נשים לאנשים. ולמאן דאמר נמי התם בפה רף. הכא ודאי בפרקיה. דרש
 רב עריא. בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים. בשעה שהולכות
 לשאוב מים. הקדוש ברוך הוא מזמן להם דגים קטנים בכדיהן. ושואבות מן החצות מים
 ומחצה דגים. ובאות ושפותות שתי קדירות. אחת של חמין ואחת של דגים. ומולכות אצל
 בעליהן לשדה. ומרחיצות אותן וסכות אותן. ומאכילות אותן ומשקות אותן. ונוקקות להן
 בין שפתיים. שנאמר 'אם תשכבון בין שפתיים וגו'. בשכר 'תשכבון בין שפתיים' וכו' ישראל
 לבית מצרים. שנאמר 'בנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה ביקרק חרוץ' וכו' שמתעברות.
 באות לבתייהם. וכיון שפגעו זמן מולדתה. הולכות ויולדות בשדה תחת התפוח. שנאמר
 'תחת התפוח עוררתי וגו'. והקדוש ברוך הוא שולח משמי מרום מי שמנקר ומשפיר
 אותן. בתייהן זו שמשפיר את הולד. שנאמר 'ומולדותיך ביום הולדת אתך לא ברת שרף
 ובמים לא רחצת למשעי וגו'. ומלקט להן שני עגולין. אחד של שמן ואחד של דבש.
 שנאמר 'ונקחו דבש מסלע ושמן וגו'. וכיון שפפירן בהן מצרים באין לחורגן. ונעשה להם
 גם ונבלעין בפרקע. ומביאין שוורים וחורשין על גבן. שנאמר 'על גבי חרשו חרשים וגו'.
 לאחר שהולכין. היו מבצבצין ויוצאין בעשב השדה. שנאמר 'רבקה בצמח השדה נתתיך'
 וכיון שמתגדלן באין עדרים עדרים לבתייהן. שנאמר 'ותרבי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים' אל
 תקרי 'בעדי עדיים'. אלא 'בעדרי עדרים'. וכשנגלה הקדוש ברוך הוא על הים. הם הכירוהו
 תחלה. שנאמר 'זה אלי ואניוהו. ויאמר מלך מצרים למלדת העברית וגו' רב ושמואל. חד
 אמר אשה ובתה. וחד אמר בלה ובמותה. מאן דאמר אשה ובתה. יוכבד ומרים. ומאן דאמר
 בלה ובמותה. יוכבד ואלישבע. תניא כמאן דאמר אשה ובתה. דתניא. 'שפרה' זו יוכבד.
 ולמה נקרא שמה שפרה. שמשפיר את הולד. דבר אחר. 'שפרה' שפרו ורבו ישראל בימיה.
 פועה זו מרים. ולמה נקרא שמה פועה. שהיתה פועה (ומוציאה את הולד). דבר אחר.
 פועה. שהיתה פועה ברוח הקודש ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל.
 ויאמר בילדכן את העבריות וגו' מאי אבנים. אמר רבי חנן. סימן גדול מסר להן. אמר להן.
 בשעה שבורעת לילד ירכותיה מצטננות באבנים. ואות דאמר בדרתיה 'ואמר בית הויצר
 והנה הוא עשה מלאכה על האבנים' מה יוצר זה. ירך מכאן וירך מכאן ויסדן באמצע. אף
 אשה ירך מכאן וירך מכאן והולד באמצע. 'אם בן הוא והמתן אותו' אמר רבי חנינא. סימן
 גדול מסר להן. בן פניו למטה. בת. פניה למעלה. 'ותיראן המילדת את האלהים ולא עשו
 כאשר דבר אליהן וגו' להן מיבעי ליה. אמר רבי יוס' ברבי חנינא. מלמד שתבען לדבר
 עבירה ולא נתבעו. 'ותתיין את הילדים' תנא. לא דיין שלא הכיחו אותן אלא שהיו מספיקות
 להם מים וכוון. 'ותאמרן המילדת אל פרעה כי לא בנשים וגו' מאי 'חיות'. אילימא חיות
 ממש. אטו חיה מי לא צריכה חיה אחריתי לאולודה. אלא אמרו לו. אומה זו בתייהן נמשלה.
 יהודה 'גור אריות'. דן 'הי דן נחש'. נפתלי 'אילה שלחה'. יששכר 'חמר גרם'. יוסף 'בכור שור'. בנימין 'אב יטרף'. דכתיב ביה.
 כתיב ביה. ודלא כתיב ביה. כתיב (ביה) "מה אמך לבאי בין אריות רבקה וגו'". ויהי כי יראו המילדות את האלהים ויעש
 להם בתיים' רב ושמואל. חד אמר בתי ביהמה ולויה וחד אמר בתי מלכות. מאן דאמר בתי ביהמה ולויה. אחרן ומה. ומאן
 דאמר בתי מלכות. דוד נמי מפרים קאתי. דכתיב 'ותמת עזובה (אשת כלב) ונקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור'. וכתיב
 'דוד בן איש אפרתי וגו''. 'וכלב בן חצרון הוליד את עזובה אשה ואת ירעוא ואלה בניה ישר ושובב וארדון'. 'בן חצרון. בן
 יפנה'. הוא בן שפנה מעצת מרגלים. ואפתי בן קנו הוא. דכתיב 'וללכדה עתניאל בן קנו אחי כלב'. אמר רבא. חורגו דקנו היה.
 דיקא

ביאורים למסכת סוטה דף יא עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הוא לישראל על היום - בקריעת ים סוף, הם - אותם התינוקות,
הקרינוהו תחלה, כיון שכבר ראו את השכינה בעת לידתם, שנאמר
"זה אלי" - שראיתיו כבר, ואנהו.
ו"יאמר מלך מצרים למלכת העברית וגו'", נחלקו רב ושמואל
מי היו המילדות, חד אמר אשה ובתה, הן יוכבד ומרים בתה, וחד אמר בלה ורחמיה.
מאן דאמר אשה ובתה, הן יוכבד ומרים בתה, וחד אמר בלה
ורחמיה, הן יוכבד ואלישבע אשת אהרן. תנא - בברייתא מבואר
במאן דאמר אשה ובתה, דתנא, "שפחה" זו יוכבד, ולמה נקרא
שמה שפחה, שמשפחה את הולד - מיישרת איבריו. דבר אחר,
"שפחה" שפרו רבו ישראל בימיה. פועה זו מרים, ולמה נקרא
שמה פועה, שהיתה פועה - משעשעת ושוחקת לולד. (ומציא
את הולד). דבר אחר, פועה, שהיתה פועה - מדברת, ברוח
הקודש ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל.
ו"יאמר בילדכן את העבריות וגו'", שואלת הגמרא, מאי
"אכנים". ומשיבה, אמר רבי חנן, סימן גדול מסר להן פרעה
למילדות, שעל ידי זה ידעו שהולכת האם ללדת, ולא תוכל
להכחיש ולומר שהולד היה נפל, אמר להן, בפועה שפועה האשה
לילד וכוונתה מצטננת באכנים. ואית דאמר - יש מי שאמר
שלפיכך נקרא המשרב שילדות עליו האשה "אכנים", דכתיב
"וארד בית היוצר - אמן עושה חרס, והנה הוא עשה מלאכה על
האכנים - כלי המיוחד לעשיית כלי חרס", כלומר, מה יוצר זה, ירד
מכאן וירד מכאן, וסדן - עץ עבה שעליו מייצר ומעצב האומן את
כלי החרס באמצע, אף אשה ירד מכאן וירד מכאן והולד
באמצע.
"אם בן הוא והמתן אתו", אמר רבי חנינא, סימן גדול מסר להן
פרעה למילדות, שיוכלו לראות מיד אם הולד בן או בת, ולא יוצרכו
להגביהו ולבודקו, בן נולד בשפניו למטה - בדרך תשמישו, בת
פניה למעלה - בדרך תשמישה.
ו"ותיראן המלדת את האלהים ולא עשו באשר דבר אליהן וגו'",
שואלת הגמרא, מדוע נאמר אליהן, להן מיכעל ליה - היה לו לומר
כלשון שנכתב בשאר הפרשה. אמר רבי יוסי ברבי חנינא, מלמד
שתבצע פרעה למילדות לזכר עבירה - לבוא עליהן ולא נתבצע -
ולא הסכימו.
ו"ותחיון את הילדים", תנא, מכך שלא נאמר "ולא המיתו" את
הילדים, אלא "ותחיון", יש ללמוד שלא דיון שלא המיתו אותן
המילדות, אלא שהיו גם מספיקות להם מים ומזון, ועל זה טען
לחן פרעה, לא די שלא המיתו אותן, אלא אתן אף מספקות להם
מזון.
ו"ותאמרן המלדת אל פרעה כי לא בנשים כי חיות הנה וגו'",
שואלת הגמרא, מאי 'חיות', אלימא חיות ממש - ממילדות, אטו
חיה מי לא צריכה חיה אחריה לאלוליה - וכי ממילדת אינה
זקוקה למילדת אחרת שתילד אותה. ומשיבה, אלא כך אמרו לו,
אופית זו - ישראל בחיה נמשלה שאינה זקוקה למילדת, וכן אומה
זו יולדת תחת התפוח בסיוע מלאך משמים, ואף מספק לילדיהם שני
עיגולי מזון שזמה הם נזונים. מבארת הגמרא היכן נמשלו ישראל
לחיה, והנה, שנאמר "גור ארצה יהודה". דן, שנאמר "חיה דן
נחש". נפתלי, שנאמר "נפתלי אלה שלחה". יששכר, שנאמר
"יששכר חמר גרם". יוסף, שנאמר "בכור שור". בנימין, שנאמר
"בנימין זאב ימרה". דבתיב ביה בתיב ביה - מי מהשבטים שנכתב
בו שנקרא בשם בהמה וחיה, הרי כתוב בו, ודלא בתיב ביה - ואף
מי שלא כתוב לגביו בפירושו, בתיב (ביה) - הרי כל כנסת ישראל
נמשלו לחיות, שנאמר "מה אמך לבניא בין אריות רבצה וגו'".
ו"וחיה כי יראו המלדת את האלהים ויעש להם בתים", נחלקו רב
ושמואל מה הם הבתים שעשה להם, חד - אחד מהם אמר בתי

בפרך, מבארת הגמרא מהו 'בפרך', רבי אלעזר אמר בפה רך -
משכו אותם בדברים רכים ובשכר, עד שהרגילום בעבודה, רבי
שמואל בר נחמני אמר בפריקה - העבידום בחזקה בעבודת פרך
השוברת את הגוף והמותניים. ו"וימררו את חיהם בעבדה קשה
בחמר ובלבנים וגו'", אמר רבא, בתחילה שיעבדום "בחומר
ובלבנים", ולבסוף "ובכל עבדה בפרך", ולבסוף, את כל
עבודתם, דהיינו בכל מיני עבודה. "את כל עבודתם אשר עבדו
בהם בפרך", אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, ביאור
הפסוק, שהיו מחליפין המצרים לישראל מלאכת אנשים לנשים
ומלאכת נשים לאנשים. ומבארת הגמרא, ולמאן דאמר נמי היום
- ואף רבי אלעזר המפרש את הפסוק "יעבידו מצרים וגו' בפרך" -
בפה רך, חקא ודאי - בפסוק זה יפרש שביאור המילה "בפרך" הוא
בפריקה, בעבודת פרך, שהרי במפורש נאמר כאן "וימררו את
חיהם".
דרש רב עזריא, בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור ננאלו
ישראל ממצרים קודם זמנם, ומה היה מעשיהם, בפועה שהולכות
לשואב מים, היה הקדוש ברוך הוא מוזן להם דגים קטנים
בבדיהן, ושואבות בכדים ממצה מים ומצצה דגים, ובאות
ושופותן - מושיבות על גבי הכירה שהיו קדירות, אחת של מים
חמין, כדי לרחוץ רגלי בעליהן בשדה, ואחת של דגים, ומוליכות
אותן אצל בעליהן לשדה, ומרחיצות אותן וסכות אותן,
ומאכלות אותן ומשקות אותן, ונוקקות להן בין שפתים - בין
מיצרי השדות, במקום צנוע, שנאמר "אם תשכבון בין שפתים
וגו'", כלומר שהיו שוכבות ונוקקות לבעליהן בין גבולות השדה.
מוסיפה הגמרא, בשכר "תשכבון בין שפתים" - בשכר שלא נתנו
נשים שבאותו הדור עיניהם למצוא חן באחרים להזיק להם, ונוקקו
רק לבעליהן, וכו' ישראל לבית מצרים - זכו למציאת חן בעת
שבאו לשאול כלי כסף וכלי זהב משכניהם המצרים, ועל ידי כן זכו
לבית מצרים, שנאמר בהמשך הפסוק, "בנפי יונה - כנפיה של
ישראל, המשוולה ליונה, נחפה בכסף - מחופות בכסף, ואברותיה
בירקרק חרוץ" - וכנפיה מחופות בזהב.
ובין שפתים עור, ובין שפניו זמן מולדתה - זמן לידתה, היו
הולכות ויולדות בשדה תחת התפוח, מפחד המצרים, שנאמר
"תחת התפוח עוררתיה" - לצאת ממעי אמן וגו', והקדוש ברוך
הוא היה שולח משמי מרום מי ששנקר ומשפיר אותן - מלאך
שננקר ומעמיד את איבריהם, בחיה זו - כיולדת שמשפחה את
הולד, שנאמר "ומולדותיה - ההולדה שלה, ביום הולדת אהרן -
ביום שנולדה, לא כרת שרף - לא היו לך מיילדות לחתוך טבור
הולד, ובמים לא רחצת למשע" - ולא מי שירחצך במים כדי
לחלק את הבשר וגו', והקדוש ברוך הוא סיפק כל הצרכים הללו.
ומלכט להן המלאך שני עגולין - כעין ככרות עגולים, אחד של
שמן - לסיכה, ואחד של דבש - להנקה, שנאמר "וינקחו דבש
מסלע ושמן וגו'", ובין שפניו זמן מולדתה - ובין שפניו
המצרים רואים את התינוקות, היו כאין לארץ, ונעשה להם גם
ונבלעין בפרקע, וסברו המצרים שהוא מעשה כשפים, ומביאין
שונרים וחורשין על גבן, כדי שייכנסו בעומק, שאין הכשפים
שולטים שם, שנאמר "על גבי חרשו חרשים וגו'". לאחר שהולכין
המצרים, היו התינוקות מכבצין ויוצאין מהקרקע בעשב השדה,
שנאמר "ורבבה בצמח השדה נתתיה" - עשיתי להם נס שהייתם
גדלים מן הארץ כצמח השדה. ובין שפתיהן אותם התינוקות,
היו כאין עדרים עדרים - קבוצות קבוצות לבתיהן, שנאמר בהמשך
הפסוק, "ותרבי ותגדלי ותבאי - לבית אביך, פערי עדרים" אל
תקרי 'פערי עדרים', אלא 'פערי עדרים'. ובשנגלה הקדוש ברוך

נישואי לער ואונן לא היו נישואין גמורים ואיני אסורה עליך כדן
כלה לחמיה. אמר לה יהודה, שָׁמָּא מַמְאָה אַתְּ - שמא נדה את,
אִמְרָה לִיה מְהוּרָה אֲנִי.
מאחר שהביאה הגמרא לעיל שישבה תמר במקום בו היה אברהם
מכניס אורחים, מביאה דרשות אודות הכנסת האורחים של אברהם.
"וַיֵּשֶׁב אִשָּׁל בְּבֶאֱר שְׂבַע", אִמְר רִישׁ לְקִישׁ מְלָמֵד שְׁעֵשָׂה אֲבֵרָה
פְּרָדָם וְנָטַע בּוֹ כָּל מִינֵי מִגְדִּים - מיני פירות מתוקים, כדי שיהנו
מהם העוברים ושבים. נחלקו רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אָמַר
שֶׁאֵשֶׁל הוּא פְּרָדָם, וְחַד אָמַר שֶׁהוּא פְּוֹנֵדֵק - אבסטיה, וכוונת הפסוק
לומר שבנה שם אברהם פונדק להכניס אורחים שילוו בו. שואלת
הגמרא, בְּשָׁלְמָא לְמָאן דְּאָמַר שֶׁאֵשֶׁל הוּא פְּרָדָם, הֵינּוּ דְּכַתִּיב -
מובן מה שכתוב בפסוק "וַיֵּשֶׁב", שבאילנות שייכת נטיעה, אֵלָּא
לְמָאן דְּאָמַר פְּוֹנֵדֵק, מָא "וַיֵּשֶׁב". מתרצת הגמרא, מצינו לשון
נטיעה באהלים, בְּכַתִּיב "וַיֵּשֶׁב אֱהֱלֵי אֶפְרַיִם וְגו'".
נאמר בהמשך הפסוק, "וַיִּקְרָא שֵׁם בְּשֵׁם ה' אֵל עֹלָם", אִמְר רִישׁ
לְקִישׁ, אֵל תִּיקְרִי "וַיִּקְרָא", שאברהם עצמו קרא בשם ה',

האחר, היתה זו עֲלִיָּה, כְּגוֹן וַרְדִּינָא, וְכִי בָאֲרִי, וְשׁוּקָא דְנָרְשׁ.
הגמרא מביאה פסוקים נוספים בענין תמר לדורשם. "וַתֵּשֶׁב בְּפֶתַח
עֵינִים", אִמְר רַבִּי אֶלְפִּסְנָדְרִי, מְלָמֵד שֶׁהִלָּכָה תמר וַיֵּשֶׁבָה לָּהּ
בְּפֶתַחוֹ - בפתח ביתו, שֶׁל אֲבֵרָהָם אֲבִינוּ, שהוא מְקוֹם שְׁכָנָה
הַעֲיִנִים צוּפוֹת לְרֹאוֹתוֹ מְרֹוב חֵיבָה. רַבִּי חֲנִינִי אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי, אִין
צוּרָךְ לְדִרוּשׁ כֶּךָ, אלא מתפרש כפשוטו, מְקוֹם הוּא שְׁשֻׁמוֹ עֵינִים,
וישבה תמר בפתחו של אותו מקום, וְכֵן הוּא אָמַר - מצינו שהיה
מְקוֹם בְּשֵׁם זֶה, שנאמר "תִּפְתָּח וְהָעֵינִים". רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי
אָמַר - דורש את הפסוק באופן שונה, "פתח עיניים" היינו שְׁתַּנְתְּנָה
תמר עֵינֶיהָ - פתחי היתר, לְרִבְרִיָּה, בְּשִׁתְּבָעָהּ יהודה, ואמרה לו
שאין חשש עבירה במה שיבוא עליה. ומבאר, שכאשר אָמַר לָהּ
יהודה, שָׁמָּא נְכָרִית אַתְּ, אִמְרָה לִיה תמר גִּיּוּרָת אֲנִי - איני עובדת
עבודה זרה, ואף מקיימת שבע מצוות בני נח. אמר לה יהודה, שָׁמָּא
אִשֶּׁת אִישׁ אַתְּ ואת אסורה עלי, אִמְרָה לִיה פְּנוּיָה אֲנִי, ואם כן אני
מותרת לך. אמר לה יהודה, שָׁמָּא קִיבֵל כֶּךָ - עבורך, אֲבִיךָ קִידוּשִׁין
מאדם מסויים ואת מקודשת לו, אִמְרָה לִיה יְתוּמָה אֲנִי - אבי מת
בהיותי קטנה, והשיאוני אחי ואמי, ואין להם זכות להשיאני, ולכן

המשך ביאור למסכת סוטה ליום העשירי לעומר עמ' ב

ומישבת, שְׂבָעָה - שבע פעמים, דְּאִסְקִיָּה - שהעלה דוד על ידי כך
מִשְׁבָּעָה מְדוּרֵי גִיהֶנֶם, וְאִידֵךְ - והפעם הנוספת, אִיכָא דְאָמְרִי
דְּקָרִיב רִישִׁיה לְגַבִּי גּוֹפִיָּה - שהיה ראשו מושלך רחוק מגופו, ועל
ידי אמירתו "בני" קירב דוד את ראשו לגופו. וְאִיכָא דְאָמְרִי
דְּאִיִּיתִיה לְעֵלְמָא דְאִתִּי - שעל ידי כך הביאו לעולם הבא.
נאמר בפסוק, "וַאֲבִשְׁלוֹם לָקַח וַיַּצֵּב לוֹ בְּחַיּוֹ את מצבת אשר בעמק
המלך וגו'", שואלת הגמרא, מָא "לָקַח", אִמְר רִישׁ לְקִישׁ שֶׁלָּקַח
אֲבִשְׁלוֹם מִקֶּח דַּע לְעַצְמוֹ. וממשיכה הגמרא לדרוש לפי זה את סוף
הפסוק, "אֵת מַצֵּבַת אֲשֶׁר בְּעֵמֶק הַמֶּלֶךְ וְגו'", אִמְר רַבִּי חֲנִינָא בַר
פַּפְא, "בעמק המלך" היינו בְּעֵצָה עֲמוּקָה שֶׁל מְלֹכָה שֶׁל עוֹלָם,

מִתְחַתִּיו, ולכן לא יכל לחתוך שערות ראשו כיון שהיה נופל
בשאלו.
הגמרא מוסיפה לבאר את המשך הפסוקים האמורים במות אבשלום.
כאשר הודיעו לדוד אודות מות בנו, נאמר בפסוק "וַיִּרְגֶּז - ויחרד,
הַמֶּלֶךְ, וַיַּעַל עַל עֲלִית הַשָּׁעַר - על עליית שער העיר, וַיִּבְכֶּה וְכֹה
אָמַר בְּלִבָּתּוֹ, בְּנִי אֲבִשְׁלוֹם בְּנִי בְנִי [אֲבִשְׁלוֹם], מִי יִתֵּן מוֹתִי אֲנִי
תַּחְתִּירָךְ - הלוואי והייתי אני מת במקומך, אֲבִשְׁלוֹם בְּנִי בְנִי". ונאמר
עוד שם, וְ"הַמֶּלֶךְ לָאֵט - כיסה את פניו, וַיִּזְעַק הַמֶּלֶךְ בְּקוֹל גָּדוֹל,
בְּנִי אֲבִשְׁלוֹם אֲבִשְׁלוֹם בְּנִי בְנִי". שואלת הגמרא, הֲנִי תַּמְנִיא בְּנִי"
- שמונת הפעמים שאמר דוד את המילה "בני", לָמָּה - מדוע אמרם.

המשך ביאור למסכת סוטה ליום האחד עשר לעומר עמ' א

לטבוע בים, וְחַד אָמַר שְׁמִמְסַכְנֹת - מדלדלות אֵת בְּעֲלִיתָן - שעל
ידי עבודה זו נגרם למצרים שרוקנום ישראל מנכסיהם. דְּאָמַר מַר,
כָּל הָעוֹפֵק כְּבִנְיָן מִתְמַסְכֵּן - בא לידי עניות. במה שנאמר שבנו
"אֵת פֶּתַח וְאֵת רַעְמָסֶס", אין אלו שתי ערים אלא עיר אחת,
ונחלקו רב ושמואל, חד אָמַר פֶּתַח הוּא שְׁמָה של העיר, וְלָמָּה
נִקְרָא שְׁמָה רַעְמָסֶס, כיון שְׂרָאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְדִירוֹסֶם - כל קצת
שהיו בונים, היה מתמוטט ונופל, וחזרו ובנוהו ושוב נפל. וְחַד אָמַר
רַעְמָסֶס שְׁמָה של העיר, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָה פֶּתַח, כיון שְׂרָאשׁוֹן
רֹאשׁוֹן פִּי תַּחֲסֹם בּוֹלְעוֹ - כל קצת שהיו בונים, היה נבלע באדמה.
"וְכֹאֲשֶׁר יַעֲנֶה אוֹתוֹ בֶּן יִרְבֵּה וְכֵן יִפְרִיץ", שואלת הגמרא, כֵּן רַבּוֹ
וְכֵן פְּרָצוּ מִיָּבֵעִי לִיה. מתרצת הגמרא, אִמְר רִישׁ לְקִישׁ, רוּחַ
הַקֹּדֶשׁ מְבַשְּׂרֵתָן לישראל, ואומרת למצרים לא תועיל עצתכם
למעט את ישראל, אלא "כֵּן יִרְבֵּה וְכֵן יִפְרִיץ".
"וַיִּקְצֹוּ מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל", דורשת הגמרא, 'ויקצו' הוא מלשון
קוצים, מְלָמֵד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל דּוֹמִין בְּעֵינֵיהֶם של המצרים בְּקוֹצִים,
שבראותם שישאל פרים ורבים היה נדמה להם כאילו עיניהם
גופם מליאים קוצים.
"וַיַּעֲבִדוּ מִצְרַיִם אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"

מתרצת הגמרא, אִמְר רַבִּי אֲבָא בַר כְּהֵנָא, כְּאֶדָם שְׁמַקְלָל אֵת
עַצְמוֹ וְתוֹלָה אֵת קַלְלָתוֹ בְּחִבְרֹו - שהתכוונו אכן שהם עצמם
יצטרכו לעלות, אלא שאמרו כן על ישראל.
"וַיִּשְׁמְעוּ עָלָיו שְׂרֵי מִסִּים", שואלת הגמרא, עָלֵיהֶם מִיָּבֵעִי לִיה -
שהרי על ישראל מינו שרי מיסים. מתרצת הגמרא, תָּנָא דְּבִי רַבִּי
אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, 'וישמו עול' - היינו על פרעה, מְלָמֵד
שֶׁהִבְיָאוּ מְלָכִין - דפוס שבו מייצרים את הלבנים, וְתָלוּ לוֹ לְפִרְעָה
בְּצִוְאָרוֹ, וְכָל אַחֵד וְאַחֵד מִיִּשְׂרָאֵל שְׁאָמַר לָהֶם אִיסְמָנִים אֲנִי -
מפונק אני ואיני יכול לעשות מלאכה, אָמְרוּ לוֹ כְּלוּם אִיסְמָנִים
אַתָּה יוֹתֵר מִפְּרָעָה הַמִּשְׁתַּתָּף אֵף הוּא בעשיית המלאכה. לפי דרשה
זו מוסיפה הגמרא לדרוש, 'שְׂרֵי מִסִּים' - דְּבַר שְׁמִשִּׁים (לְבָנִים),
המלכן שתלו לפרעה היה דבר המרגיל ומשים את הבריות בעבודה.
כיוצא בזה יש לשאול על הפסוק "לִמְעַן עֲנֹתָ בְּסִבְלָתָם", [עֲנֹתָם
מִיָּבֵעִי לִיה], אלא יש לבאר, לִמְעַן עֲנֹתָ - לְפִרְעָה - בְּסִבְלָתָם
דִּישְׂרָאֵל - המצרים עינו את פרעה כדי שכתוצאה מכך אף ישראל
ישו שכמם לסבול ולעבוד.
"וַיִּבְנוּ עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפִרְעָה", רַב וְשְׁמוּאֵל נחלקו בביאור הפסוק,
חד מהם אָמַר, שְׁמִסְכְּנוֹת אֵת בְּעֲלִיתָן - שעל ידי העבודה
שהעבירו המצרים את ישראל באותם ערים, הסתכנו המצרים

מלכים ב י כו-לו

כו וַיָּצְאוּ אֶת־מַצֻּבֹת בֵּית־הַבַּעַל וַיִּשְׁרְפוּהָ: כו וַיִּתְּצוּ אֶת מַצֵּבַת הַבַּעַל וַיִּתְּצוּ אֶת־בֵּית הַבַּעַל וַיִּשְׁמְהוּ
לְמַחְרָאוֹת (לְמוֹצָאוֹת קרי) עַד־הַיּוֹם: כז וַיִּשְׁמֹד יְהוָה אֶת־הַבַּעַל מִיִּשְׂרָאֵל: כז רַק חֲטָאֵי יִרְבֵּעַם בְּיָנֻכָּם
אֲשֶׁר הִחֲטִיֵּא אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא־סָר יְהוָה מֵאַחֲרֵיהֶם עַגְלֵי הַזֹּהֵב אֲשֶׁר בֵּית־אֵל וְאֲשֶׁר בְּדָן: ס ל וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יַעַן אֲשֶׁר־הִטִּיבְתָּ לַעֲשׂוֹת הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינַי כָּכָל אֲשֶׁר בָּלָבְכִי עָשִׂיתָ לְבֵית אַחָאָב בְּנֵי רַבְעִים
וַיֵּשְׁבוּ לָךְ עַל־כַּפֵּא יִשְׂרָאֵל: לא וַיְהִי־לֹא שָׁמֶר לָלֶכֶת בְּתוֹרַת־יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל בְּכָל־לִבָּבוֹ לֹא סָר
מֵעַל חֲטָאוֹת יִרְבֵּעַם אֲשֶׁר הִחֲטִיֵּא אֶת־יִשְׂרָאֵל: לב בַּיָּמִים הָהֵם הָחַל יְהוָה לְקַצּוֹת בְּיִשְׂרָאֵל וַיָּבֶם חֲזָאֵל
בְּכָל־גָּבֹל יִשְׂרָאֵל: לג מִן־הִירְדֵּן מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ אֶת כָּל־אֶרֶץ הַגִּלְעָד הַגָּדִי וְהַרְאוּבֵנִי וְהַמְנַשִּׁי מֵעַרְעָר
אֲשֶׁר עַל־נַחַל אַרְנֹן וְהַגִּלְעָד וְהַבְּשָׁן: לד וַיֵּתֶר דְּבָרֵי יְהוָה וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְכָל־גְּבוּרָתוֹ הַלֹּא־הֵם בְּתוֹכָם
עַל־סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: לה וַיִּשְׁכַּב יְהוָה עַם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ בְּשִׁמְרוֹן וַיִּמְלֹךְ יְהוֹאָחָז
בְּנֵו תַחְתָּיו: לו וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ יְהוָה עַל־יִשְׂרָאֵל עֲשָׂרִים וּשְׁמֹנֶה־שָׁנָה בְּשִׁמְרוֹן: פ

מלכים ב יא א-ג

א וַעֲתָלְיָה אִם אֲחֻזִּיהוּ וְרֹאשָׁהּ (רֹאשָׁהּ קרי) כִּי מָתָּ בָנָה וְתִקֵּם וְתִאָּדָר אֶת כָּל־זֶרַע הַמַּמְלָכָה: ב וְתִקַּח
יְהוֹשֻׁבֶעַ בַּת־הַמֶּלֶךְ־יִזְרֵם אֶחָת אֲחֻזִּיהוּ אֶת־יוֹאָשׁ בֶּן־אַחֻזִּיהּ וְתִגְנֹב אוֹתוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי־הַמֶּלֶךְ הַמְּמוּתִים
(הַמְּמוּתִים קרי) אוֹתוֹ וְאֶת־מִינִקְתּוֹ בַּחֲדָר הַמַּטּוֹת וַיִּסְתֵּרוּ אוֹתוֹ מִפְּנֵי עַתְלִיָּהוּ וְלֹא הוֹמָת: ג וַיְהִי אֵתָּה בֵּית
יְהוָה מִתְחַבֵּא שֵׁשׁ שָׁנִים וַעֲתָלְיָה מָלַכָה עַל־הָאָרֶץ: פ

רש"י

(כז) למחראות. לשון בית הכסא, וכן (ישעיהו לו יב):
לאכול את חוראיהם: (כט) רק חטאי ירבעם וגו'.
מדאגה שלא תשוב הממלכה לבית דוד, כמו שנתירא
ירבעם: (ל) ויאמר ה' אל יהוא. ביד יונה: בני
רבעים. ארבע דורות, תחת שהשמדת את בית אחאב,
שמלכו ארבע דורות, עמרי, ואחאב, ואחזיה, ויהורם:
(לב) לקצות. כמו (בראשית כו מו): קצתי בחיי:

מצודת ציון

(כו) ושרפוה. כל אחת ואחת: (כז) ויתצו. מלשון נתיצה
ושבירה: למוצאות. להפנות שם לגדולים: (לב) לקצות.
להכרית, כמו (דברים כה יב): וקצותה את כפה:

מצודת דוד

(כז) מצבת הבעל. הבסיס שעמדה עליו צורת הבעל:
(כט) עגלי הזהב. מוסב על תחילת המקרא, לומר ומה הם
חטאי ירבעם, עגלי הזהב אשר בבית אל וכו': (ל) ויאמר ה'.
על ידי נביא: הטיבות לעשות וכו'. הישר בעיני עשית, בצד
היותר טוב, וכפי מחשבות לבבי עשית וכו': בני רבעים. ד' דורות מזרעך ימלכו: (לב) החל ה'. התחיל ה' להכרית בישראל:
בכל גבול ישראל. לא במקום אחד לבד: (לג) מזרח השמש. לצד המזרח הכה את כל ארץ הגלעד וכו': מערער וכו'. מן
ערער הכה עד סוף הגבול: והגלעד. עיר הגלעד היתה מטרפולין לכל ארץ הגלעד, ואמר מלבד שהכה ארץ הגלעד כמו שנאמר
למעלה, הכה גם עיר המטרפולין שלה: (א) כל זרע. בכדי שתמלוך היא, מבלי מערער: (ב) אותו ואת מניקתו. את יואש
ומניקתו, החביאה בחדר המטות שהיה בבית המקדש: ויסתירו. אף היודעים הסתירו אותו, לבל יודע לעתליה, ולזה לא הומת:
(ג) ויהי אתה. כי היא היתה אשת כהן גדול, והתמידה לשבת בבית המקדש: ועתליה מולכת. וימי מלכותה ו' שנים מקוטעות:

ק"מ. יט-לט

יט גַּר אֲנֹכִי בָאָרֶץ אֶל־תַּסְתֵּר מִמֶּנִּי מְצוֹתֶיךָ: כ גֵּרְסָה נִפְשִׁי לְתַאֲבָה אֶל־מִשְׁפָּטֶיךָ בְּכָל־עֵת: כא גַּעֲרַת זָדִים אַרְוִירִים חֲשֹׁנִים מִמְּצוֹתֶיךָ: כב גַּל מַעְלֵי חֲרָפָה וְכוּז פִּי עֲדוֹתֶיךָ נִצְרָתִי: כג גַּם יֵשְׁבוּ שָׂרִים בִּי נִדְבְּרוּ לְעִבְדְּךָ יִשְׁחֵךְ בַּחֲקִיךָ: כד גַּם־עֲדוֹתֶיךָ שְׁעִשְׁעִי אֲנִשִּׁי עֲצָתִי: ד כה דְּבַקָּה לַעֲפָר נִפְשִׁי חֲיָנִי בְּדִבְרֶךָ: כו דְּרָכִי סִפְרָתִי וְתַעֲנֵנִי לְמַדְנִי חֲקִיךָ: כז דְּרֹד־פְּקוּדֶיךָ הִבִּינִי וְאִשְׁיַחָה בְּנִפְלְאוֹתֶיךָ: כח דִּלְפָּה נִפְשִׁי מִתּוֹגָה קִימְנִי בְּדִבְרֶךָ: כט דְּרֹד־שֶׁקֶר הָסֵר מִמֶּנִּי וְתוֹרַתְךָ חֲנִנִי: ל דְּרֹד־אֱמוּנָה בְּחַרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ שְׁוִיתִי: לא דְּבַקְתִּי בְּעֲדוֹתֶיךָ יְהוָה אֶל־תְּבִישְׁנִי: לב דְּרֹד־מְצוֹתֶיךָ אֲרוֹץ פִּי תִרְחִיב לִפִּי: לה הִנֵּנִי יְהוָה דְּרֹד חֲקִיךָ וְאֶצְרְנָה עֵקֶב: לו הִבִּינִי וְאֶצְרָה תּוֹרַתְךָ וְאִשְׁמְרָנָה בְּכָל־לֵב: לז הִדְרִיכֵנִי בְּנִתִּיב מְצוֹתֶיךָ כִּי־בו חֲפָצְתִּי: לח הִטְלֵנִי אֶל־עֲדוֹתֶיךָ וְאֵל אֶל־בָּצַע: לט הֶעֱבֵר עֵינִי מֵרְאוֹת שָׁוָא בְּדִרְכֶּךָ חֲנִנִי: לא הִקֵּם לְעִבְדְּךָ אִמְרַתְךָ אֲשֶׁר לִירְאָתְךָ: לט הֶעֱבֵר חֲרָפְתִּי אֲשֶׁר יִגְרָתִי בִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים:

רש"י

נפשי. נטפה כלומר נחסרת והולכת: (ל) משפטיך שויתי. שמתי עצמי למשפטיך ודבקתי בעדותיך לבחור בדרך אמונה לכך אני שואל דרך שקר הסר ממני: (לג) ואצרנה עקב. אשמרנה בכל מעגלותיה ועקבי נתיבותי' ל' עקבי טראצ"ש בלע"ז: (לח) הקם לעבדך אמרתך. אשר הבטחתני: אשר ליראתך. שאהיה אני וזרעי יראי שמך שעל מנת כן הבטחתני אם ישמרו בניך את דרכם וגו' (מ"ב): (לט) העבר חרפתי. מחול לי על אותו עון ושוב לא יוכלו אויבי לחרפני בו: כי משפטיך טובים. וכבר אני מקבל עלי לשלם הכבשה ארבעתים:

מצודת ציון

(כ) גרסה. ענין שבירה כמו ויגרס בחצץ שני (איכה ג): לתאבה. כמו לתאווה: (כא) השוגים. מלשון שוגג ומשגה: (כב) גל. גלגל וסבב: וכוז. בזיון: (כח) דלפה. ענין הטפה כמו דלף טורד (משלי כז): מתוגה. מל' יגון: (לב) ארוץ. מל' ריצה ורדיפה: (לג) הורני. ענין למוד כמו את מי יורה דעה (ישעיה כח): עקב. ענין סוף ואחרית ע"ש שהעקב הוא סוף הגוף ובעבור זה יקרא גם השכר בלשון עקב כמ"ש והיה עקב תשמעון (דברים ז) כי השכר הוא סוף המעשה: (לה) בנתיב. ענין שביל ומסילה: (לו) בצע. אהבת הממון כמו שונאי בצע (שמות יח):

מצודת דוד

(כ) גרסה נפשי. נשברה מרוב תאוה בכל עת אל משפטיך: (כא) גערת. ר"ל כי ראיתי אשר מעולם גערת בודים ארורים אשר הם שוגים ממצותיך בעבור זדון לבם אשר לא למדו ולזה אתאווה אל משפטיך ללמדם ולעשותם: (כב) גל. העבר מעלי חרפה ובזיון כי שמרתי התורה ואינו בדין להתבונות למען יגדל כבוד התורה: (כג) גם ישבו. לא לבד באקראי ידברו בי כי גם ישבו דרך קבע אבל אני לא אדבר בס "א אשיח בחוקיך: (כד) גם עדותיך. לא לבד אשיח בהם דרך עראי כי גם שעשועי המה בכל עת ויחשבו לאנשי עצתי לדבר בהם בתמידות כאדם עם יועציו: (כה) דבקה. שחה נפשי ודבקה עד לעפר ואשאל ממך חייני מהצרה כדברך עלי ע"י נתן הנביא: (כו) דרכי. ענייני הייתי מספר לפניך לשאול לך עצה עליהם כמ"ש וישאל דוד בה' (ש"ב ה): ותענני. ענית לי על שאלתי: למדני. לכן אשאל גם זאת אשר תלמדני חכמת התורה וענני גם עתה למלא משאלותי: (כז) דרך פקודיך. ר"ל מסתרי המצות ועיקרם: ואשיחה. ואדבר עוד לזולתי ללמד בדברי הנפלאים והמכוסים שבהם: (כח) דלפה. מרוב תוגה נמס נפשי עד שנוטפת טיפין והוא ענין מליצה והפלגה: קימני כדברך. קיימני בחיים כדברך ע"י נתן הנביא: (כט) הסר ממני. לבל אתאווה ללכת בה: ותורתך חנני. ללכת בדרך תורתך: (ל) שויתי. שמתי דברי משפטיך לנגד עיני ללכת בהם: (לא) דבקתי. על כי דבקתי בעדותיך לכן אתה ה' אל תביאני לידי בושה: (לב) ארוץ. ר"ל בזריות רב אעשה מצותיך כי ידעתי אשר בעבורם תרחיב לבי בתענוגי עוה"ב: (לג) ואצרנה עקב. ואשמרנה עד סוף ימי מבלי הפסק: (לד) הבינני. דרכי התורה: (לה) הדריכני. ר"ל מן השמים יסייע לי לדרוך בנתיב מצותיך: כי בו חפצתי. והבא לטהר מסייעין לו: (לו) הט לבי. תן בלבי להיות נוטה אל התורה ולא אל אהבת אסיפת הממון: (לז) העבר עיני. מנע עיני מלראות דבר שוא ואיסור כי פן אחמוד בה ואכשל: בדרכך חייני. החיה את נפשי בהסתכלות דרכיך לחמוד אליהם: (לח) הקם. תקים לעבדך הבטחת אמרתך אשר היא מבוא ליראתך כי על ידי ההשקט אוכל לירא את ה': (לט) חרפתי. חרפת העון אשר אפחד ממנו העבר נא ומחול עליו כי הלא טובים משפטיך בעשות חסד עם המשפט:

ענין שבירה כמו ויגרס בחצץ שני (איכה ג): לתאבה. כמו לתאווה: (כא) השוגים. מלשון שוגג ומשגה: (כב) גל. גלגל וסבב: וכוז. בזיון: (כח) דלפה. ענין הטפה כמו דלף טורד (משלי כז): מתוגה. מל' יגון: (לב) ארוץ. מל' ריצה ורדיפה: (לג) הורני. ענין למוד כמו את מי יורה דעה (ישעיה כח): עקב. ענין סוף ואחרית ע"ש שהעקב הוא סוף הגוף ובעבור זה יקרא גם השכר בלשון עקב כמ"ש והיה עקב תשמעון (דברים ז) כי השכר הוא סוף המעשה: (לה) בנתיב. ענין שביל ומסילה: (לו) בצע. אהבת הממון כמו שונאי בצע (שמות יח):

ה השלחן ארבו עשרה ורחבו חמשה, לחם הפנים ארבו עשרה ורחבו חמשה; נותן ארבו כנגד רחבו של שלחן, וכופל טפחים ומחצה מכאן, וטפחים ומחצה מכאן, נמצא ארבו ממלא כל רחבו של שלחן; דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר: השלחן ארבו שנים עשר, ורחבו ששה, לחם הפנים ארבו עשרה, ורחבו חמשה; נותן ארבו כנגד רחבו של שלחן, וכופל טפחים מכאן, וטפחים מכאן, וטפחים רוח פאמצע, כדי שתהא הרוח מנשבת ביניהן. אבא שאול אומר: שם היו נותנין שני בוצי לבונה של לחם הפנים. אמרו לו: והלא כבר נאמר (ויקרא כד, ז): "ונתת עליה מערכת לבנה זפה". אמר להן: והלא כבר נאמר (במדבר כ, כ): "ועליו מטה מנשה". ו ארבעה סניפין של זהב היו שם, מפצלין מראשיהן, שהיו סומכים בהן, שנים לסדר זה, ושנים לסדר זה. ועשרים ושמונה קנים, פחצי קנה חלול, ארבעה עשר לסדר זה, וארבעה עשר לסדר זה. לא סדור קנים, ולא נטילתן דוחה את השבת, אלא נכנס מערב שבת, ושומטין, ונותנין לארבו של שלחן. כל הפלים שהיו במקדש — ארפן לארבו של בית.

פירוש ברטנורה

ה ארבו עשרה ורחבו חמשה. כדרכי (שמות כ"ח) אמתים ארכו ואמה רחבו. ר' יהודה למעמיה דאמר של כלים בת חמשה טפחים הוא: נותן ארבו של לחם הפנים כנגד רחבו של שלחן; וכופל. הלחם, טפחים ומחצה למעלה בנובה מכאן ומכאן. והן הן הקרנות. ונמצאו זקופות בשוה לשפת השלחן: ונמצא ארבו ממלא רחבו של שלחן. ורחבו מחזיק חצי אורך של שלחן, וכשהיה מסדר אחר אצלו נמצא שלחן כולו מלא: ארבו שנים עשר. ר' מאיר למעמיה דאמר כל אמה בת ששה טפחים, חוץ ממונה הוחב וקרן מובה החיצון והסובב והיסוד. והלכה כר' מאיר: לחם הפנים ארבו עשרה. בהא מורה רבי מאיר: וטפחים ריוח באמצע. בין שני הסדרים. דרוחב הלחם לא היו אלא חמשה, שני הסדרים מחזיקין עשרה בשלחן לארכו, פשו להו טפחים ריוח בין סדר לסדר, שתהא רוח מנשבת בהם שלא יתעפשו: אבא שאול אומר שם. באותו ריוח שבין סדר לסדר נותנים הבוים: והלא כבר נאמר ונתת על המערכת. ועל, ממש משמע: ועליו מטה מנשה. והיו סמוך, הכא נמי על סמוך. והלכה כאבא שאול: מפוצלין. לתת ראש קנים באותן פיצולים. וכמנין הקנים כך מנין הפצולים: ארבעה עשר לסדר זה. שש חלות שהיו בסדר המערכת. לארבעה מהן לכל אחת שלשה קנים, הרי שנים עשר קנים, והעליונה אינה צריכה אלא שנים לפי שאין עליה משאוי, הרי ארבעה עשר. החלה התחתונה אינה צריכה כל עיקר, לפי שמונחת על טהורו של שלחן: לא סדור קנים. במערכת החדשה: ולא נטילתן. מעל הישנה, דוחה שבת: נכנס מערב שבת ושומטין. מבין כל

משניות מבוארות — קהתי

לחם הפנים, כמפורש בתורה (ויקרא כד, ז). אָמְרו לו — חכמים לאבא שאול: וְהָלֵא כָּכָר נֶאֱמָר (שם): "וְנָתַתְּ עַל־הַמַּעֲרֶכֶת לְבָנָה זָפָה" — ומשמע על המערכת ממש ולא בין המערכות. אָמַר לָהֶן — אבא שאול לחכמים: וְהָלֵא כָּכָר נֶאֱמָר: "וְעָלְיוֹ מִטָּה מְנַשֶּׁה" — ומשמעו: על ידו (בצידו), אף כאן כוונת הכתוב שיתן את הלבונה בצד המערכת. והלכה כאבא שאול.

ב א ו ר מ ש נ ה ו

משנה זו ממשיכה בתאור השולחן וסידור לחם הפנים עליו.

אַרְבָּעָה סְנִיפִין שֶׁל זָהָב — לוחות זהב, הֵיוּ שָׁם — בקצות השולחן, שהיו עומדים על הארץ ועולים מעל גובה השולחן, כנגד גובה מערכת הלחם, מִפְצְלִין מִרְאשֵׁיהֶן — בראשי הלוחות, מעל לגובה השולחן, היו פיצולים, כדי לתת עליהם קנים, שְׁהֵיוּ סוֹמְכִים בָּהֶן — בלוחות אלו את מערכות הלחם, שָׁנִים לְסִדְרָן זֶה, וּשְׁנִים לְסִדְרָן זֶה — שני לוחות משני הצדדים של המערכת האחת ושני לוחות משני הצדדים של המערכת השנייה. וְעֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנֶה קָנִים — של זהב היו נתונים בפיצולים של הלוחות, כל קנה היה פְּחָצִי קָנָה חֲלֹל — שהיה סדוק לארכו, אַרְבָּעָה עָשָׂר — קנים, לְסִדְרָן זֶה — למערכת האחת, וְאַרְבָּעָה עָשָׂר לְסִדְרָן זֶה — למערכת השנייה, שכן בכל מערכת היו שש חלות, חלה על גבי חלה; החלה התחתונה היתה מונחת על השולחן עצמו, וארבע החלות האמצעיות היו מונחות, כל אחת מהן, על שלושה קנים, הרי שנים עשר קנים, והחלה העליונה היתה מונחת על שני קנים בלבד, לפי שאין עליה משא, הרי ארבעה עשר. לֹא סְדוּר קָנִים — בשביל המערכות החדשות, וְלֹא נְטִילָתָן — מן המערכות הישנות, דוּחָה אֶת הַשֶּׁבֶת — שהואיל ואפשר לעשות את העבודות הללו מערב שבת, אסור לעשותן בשבת, אֲלָא נִכְנָס מֵעֶרֶב שֶׁבֶת, וְשׁוֹמְטִין — מוציא את הקנים מבין החלות, וְנוֹתְנִין לְאַרְבוֹ שֶׁל שֶׁלְחָן — במקום הפנוי שבין שתי המערכות (מכאן שמשנתנו היא לדעת רבי מאיר, שהיו טפוחים ריווח באמצע), ובשבת מסדר את הלחם בשתי המערכות בלא קנים,

ב א ו ר מ ש נ ה ה

משנתנו דנה בסידור לחם הפנים על השולחן.

הַשֶּׁלְחָן — שערכו עליו את לחם הפנים, אַרְבָּו עָשָׂרָה — טפחים, וְרָחְבּוֹ חֲמִשָּׁה — טפחים, שכתוב (שמות כח, ג): "ועשית שלחן... אמתים ארכו ואמה רחבו", ואמת הכלים שבמקדש היתה — לדעת רבי יהודה — בת חמישה טפחים (כלים יז, י). לָחֶם הַפָּנִים אַרְבּוֹ עָשָׂרָה וְרָחְבּוֹ חֲמִשָּׁה — כמו ששינו במשנה הקודמת. נֹתֵן אַרְבוֹ — של הלחם, כְּנֶגֶד רָחְבּוֹ שֶׁל שֶׁלְחָן, וְכּוֹפֵל טַפְחִים וּמַחְצָה מִכָּאן, וְטַפְחִים וּמַחְצָה מִכָּאן — כלומר שבשעה שעושה את הלחם בדפוס, כופף אותו משני צדדיו כלפי מעלה, טפחים ומחצה לכל צד, ואלו דפנותיו הוקפופו בשווה לשפת השולחן. נִמְצָא אַרְבוֹ מִמָּלֵא כָּל רָחְבּוֹ שֶׁל שֶׁלְחָן — שהרי לאחר שכפל את הלחם, נשארו בארכו חמישה טפחים, שהיו ממלאים את כל רחבו של השולחן; וכן רחבו של הלחם היה תופס חצי ארכו של השולחן, ומכאן ששני הסדרים היו ממלאים את השולחן כולו; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה — הסובר, שמידות השולחן היו עשרה טפחים על חמישה, כמו שהבאנו לעיל. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר: הַשֶּׁלְחָן אַרְבוֹ שָׁנִים עָשָׂר — טפחים, וְרָחְבּוֹ שֶׁשָּׁה — טפחים, שלדעת רבי מאיר כל אמה היתה בת ששה טפחים, לָחֶם הַפָּנִים אַרְבוֹ עָשָׂרָה, וְרָחְבּוֹ חֲמִשָּׁה — לדברי הכל, נֹתֵן אַרְבוֹ — של הלחם, כְּנֶגֶד רָחְבּוֹ שֶׁל שֶׁלְחָן, וְכּוֹפֵל טַפְחִים מִכָּאן, וְטַפְחִים מִכָּאן — לדעת רבי מאיר לא היה גובה הדפנות משני הצדדים אלא שני טפחים בלבד, ונשתתירו בארכו ששה טפחים, שהיו ממלאים את רחבו של השולחן, וְטַפְחִים נֶרוֹחַ פְּאָמְצָע — בין שני הסדרים המונחים לאורך השולחן, שהרי רוחב הלחם לא היה אלא חמישה טפחים, ונמצאו שני הסדרים תופסים עשרה טפחים בלבד, והואיל והשולחן ארכו שנים עשר טפחים, הרי נשאר ריווח של שני טפחים בין סדר לסדר, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה הָרוּחַ מְנַשֶּׁבֶת בֵּינֵיהֶן — שלא יתעפשו. אָבָא שְׂאוּל אֹמֵר: שָׁם — באותו הריווח שבין שני הסדרים, הֵיוּ נֹתְנִין שְׁנֵי בִּצְבִי לְבֹנָה שֶׁל לָחֶם הַפָּנִים — שתי כפות עם לבונה שהיו באות עם

ז שני שלחנות היו באולם מבפנים, על פתח הבית, אחד של שיש ואחד של זהב. על של שיש נותנים לחם הפנים בכניסתו, ועל של זהב ביציאתו, שמעלין בקדש ולא מורידין. ואחד של זהב מבפנים, שעליו לחם הפנים תמיד. ארבעה פהנים נכנסין, שנים בידם שני סדרים, ושנים בידם שני בוכים. וארבעה מקדימין לפניהם, שנים לטול שני סדרים, ושנים לטול שני בוכים. המכניסים — עומדים בצפון, ופניהם לדרום. המוציאין — עומדים בדרום, ופניהם לצפון. אלו מושכין, ואלו מניחין, וטפחו של זה כנגד טפחו של זה, שנאמר (שמות כה, ל): "לפני תמיד". רבי יוסי אומר: אפלו אלו נוטלין ואלו מניחין — אף זו היתה תמיד. יצאו ונתנו על השלחן של זהב שהיה באולם, הקטירו הבוכין, והחלות מתחלקות לפניהם. חל יום הכפורים להיות בשבת — החלות מתחלקות לערב. חל להיות ערב שבת — שעיר של יום הכפורים נאכל לערב. הפבליים אוכלין אותו פשהוא חי, מפני שדעתן יפה.

פירוש ברטנורא

לחם ולחם, ומניחם לארכו של שלחן, ולמחר מסדר הלחם, ולמוצאי שבת נותן הקנים בין כל לחם כמשפטן: ארבע לארכו של בית. ממזרח למערב היו מונחין בארבע. חוץ מן הארון שארכו לרחבו של בית, שהבדים שבארון היו בולטים ודוחקין בפרוכת ודומין כשני דרי אשה, שנאמר (במלכים א ה) ויארכו הבדים וירא, והבדים לרחבו של ארון היו מונחים, דאילו לארכו של ארון היו בדים לא היה בין בד לבד אלא שיעור רוחב הארון דהיינו אמתא ופלגא, ותרי גברי הנושאים בשני בדים את הארון שנים מכאן ושנים מכאן לא הוו מצי לכנס בין בד לבד, אלא ודאי לרחבו נתונים, והם היו ממזרח למערב שהרי היו דוחקים בפרוכת, נמצא ארכו של ארון לרחבו של בית:

ז על פתח הבית. אצל פתח ההיכל בכניסתם. ולא היו מניחים שם אלא להראות שמעלין בקדש, דעכשו מניחין על של שיש ומיד נושאין להיכל ומסדרין על של זהב של משה: ועל של זהב ביציאתו. עד שיוקטרו בוכים, כדקתני לקמן במתניתין: המכניסים עומדים בצפון. דהכי עדיף טפי דאותן שמסדרים העבודה יהיו בצפון: אלו מושכין. ועד שלא יגביהו מן השלחן אלו מניחין: אפילו אלו נוטלין. ואלו עצמן מניחין אחר שנמלו: אף זו היתה תמיד. דסבר ר' יוסי דאין תמיד אלא שלא ילין שלחן לילה אחד בלא לחם: והחלות מתחלקות לכהנים. משמר היוצא חולק עם משמר הנכנס: חל יום הכיפורים להיות בשבת. שדן לחם הפנים לאכלו באותו שבת שנוטלים אותו מעל השלחן, ועכשו אין יכולים לאכלו מפני התענית: החלות מתחלקות לערב. ואין ממתינים לחלקו למחר מפני שנפסל בלינה לאחר זמנו שנסתלק: השעיר. של מוסף שהוא חטאת ונאכל לכהנים: נאכל לערב. בלילי שבת. שזמנו ליום

משניות מבוארות – קהתי

משבת שעברה, ושנים לטול שני בוכים — של הלבונה. המכניסים — את הלחם החדש והלבונה, עומדים בצפון — בצד צפון של השולחן, ופניהם לדרום — לצד דרום, שהנסת הלחם עבודה היא, הלכך מן הראוי שהמכניסים יהיו בצד צפון שקדושתו עדיפה, כמו שמוצאים בקדשי קדשים ששחיתם בצפון. המוציאין — את הלחם הישן והלבונה, עומדים בדרום — בצד דרום של השולחן, ופניהם לצפון — דהיינו אלו מול אלו, אלו מושכין — המוציאים מושכים את הלחם מעל השולחן, ואלו מניחין — והמכניסים מניחים את הלחם החדש, וטפחו של זה כנגד טפחו של זה — שכשמושכים אלו את הלחם כטפח מעל השולחן, מניחים אלו באותו מקום כטפח מן הלחם החדש, שנאמר: "לפני תמיד" — שאסור לסלק את כל הלחם הישן קודם שהניחו שם את הלחם החדש. רבי יוסי אומר: אפלו אלו נוטלין ואלו מניחין — אפילו היו נוטלים את כל הלחם הישן ואחר כך מניחים את הלחם החדש, אף זו היתה תמיד — רבי יוסי סובר, ש"תמיד" היינו שלא ילין השולחן לילה אחד בלא לחם. יצאו — הכהנים עם הלחם הישן והלבונה מן ההיכל, ונתנו — את הלחם, על השלחן של זהב שהיה באולם — כמו ששינו לעיל, הקטירו הבוכין — דהיינו הלבונה, והחלות מתחלקות לפניהם — של המשמר היוצא ושל המשמר הנכנס, שכן בכל שבת היו מתחלפים המשמרות של הכהנים במקדש והלחם היה מתחלק בין שני המשמרות שווה בשווה. חל יום הכפורים להיות בשבת — ואי אפשר לאכול את לחם הפנים באותו היום מפני הצום. החלות מתחלקות לערב — במוצאי יום הכפורים, שלחם הפנים אינו נאכל אלא באותה שבת שנוטלים אותו מעל השולחן ומוצאי אותה שבת. חל — יום הכיפורים, להיות ערב שבת — היינו בזמן שקידשו את החודש על פי הראייה (עיי' "תוספות יום טוב"), שעיר של יום הכפורים — של מוסף יום הכיפורים, שהוא חטאת, ונאכל לכהנים, נאכל לערב — בליל שבת, שזמן אכילתו ליום ולילה עד חצות; וכיון שאי אפשר לבשלו לא ביום הכפורים ולא בשבת, היו הפבליים אוכלין אותו פשהוא חי — הכהנים שעלו לרגל מבבל היו

ובמוצאי שבת נותן את הקנים מתחת לחלות כסדרם. כל הפלים שהיו במקדש, ארבע לארכו של בית — ארכו של בית המקדש היה ממזרח למערב, ובאה המשנה להשיענו, שכל הכלים שהיו במקדש (כגון השולחן) היו עומדים בארבע ממזרח למערב, חוץ מן הארון שארכו היה לרחבו של בית המקדש, דהיינו מצפון לדרום (ברטנורא). יש מפרשים: ונותן לארכו של שולחן — על גבי הרצפה, שכן כל הכלים שהיו במקדש ארכן לארכו של בית (רבנו גרשום). וכן פירשו התוספות, שהיה מניח את הקנים על הרצפה, משום שעל השולחן לא היה מקום פנוי לקנים.

באור משנה ז

משנתנו מוסיפה ללמד, כיצד היו עורכים את לחם הפנים.

שני שלחנות היו באולם — שלפני ההיכל שבמקדש, מבפנים — האולם, על פתח הבית — אצל פתח ההיכל: אחד של שיש ואחד של זהב — שולחן אחד של שיש ושולחן אחד של זהב. על של שיש נותנים לחם הפנים בכניסתו — להיכל, שלאחר שנאפה הלחם היו מניחים אותו על השולחן של שיש, כדי שיתקרר ולא יתעפש עד שיכניסו אותו להיכל, ועל של זהב ביציאתו — מן ההיכל, שכשנטלו מן השולחן שבפנים את הלחם הישן, היו מניחים אותו על השולחן של זהב שבאולם, עד שיוקטרו הבוכים, כפי שנלמד להלן במשנתנו, שמעלין בקדש ולא מורידין — הואיל והיה הלחם מונח בהיכל כל השבוע על שולחן הזהב, אין מורידים אותו ממעלתו ביציאתו להניחו על שולחן של שיש או של כסף, אלא מניחים אותו על שולחן של זהב. ואחד של זהב מבפנים — ושולחן אחד של זהב עמד בפנים ההיכל, שעליו לחם הפנים תמיד — כמו שכתוב (שמות כה, ל): "ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד". ארבעה כהנים נכנסין — בכל שבת להיכל, ושנים מהם, בידם שני סדרים — נושאים את שתי מערכות החלות, ושנים בידם שני בוכים — שתי כפות של לבונה, וארבעה כהנים אחרים, מקדימין לפניהם — להיכנס אל ההיכל, ושנים מהם, לטול שני סדרים — לסלק מהשולחן את הלחם הישן

ח סדר את הלחם בשבת, ואת הבזקים לאחר שבת, והקטיר את הבזקים בשבת — פסול, ואין חיבין עליהן משום פגול, נותר, וטמא. סדר את הלחם ואת הבזקים בשבת, והקטיר את הבזקים לאחר שבת — פסול, ואין חיבין עליהן משום פגול, ונותר, וטמא. סדר את הלחם ואת הבזקים לאחר שבת, והקטיר את הבזקים בשבת — פסול. פיצד יעשה? וניחנה לשבת הפאה, שאפילו היא על השלחן ימים רבים, אין בכך כלום.

ט שתי הלחם נאכלות אין פחות משנים, ולא יתר על שלשה. פיצד? נאפות מערב יום טוב ונאכלות ביום טוב לשנים; חל יום טוב להיות אחר השבת — נאכלות לשלשה. לחם הפנים נאכל אין פחות מתשעה, ולא יתר על אחד עשר. פיצד? נאפה בערב שבת ונאכל בשבת — לחשעה; חל יום טוב להיות ערב שבת — נאכל

פירוש ברטנורא

ולילה עד חצות. ואע"פ שאין יכולים לבשלו בשבת ולא ביום הכיפורים: **הבבליים**. כהנים שעלו מבבל. ובגמרא מפרש דלא בבליים היו אלא אלכסנדרים היו. ועל שם ששונאים תלמידי חכמים שבארץ ישראל את הבבליים, קראו אלכסנדרים שעושים מעשה רעבתנות בבליים: היו אוכלין אותו חי. כשהל יום הכיפורים להיות בערב שבת: **מפני שדעתן יפה**. ואין קצים לאכול הבשר כשהוא חי:

ח ואת הבזקים לאחר שבת. ודין היה לסדרן בשבת בשעת עריכת הלחם: והקטיר את הבזקים בשבת פסולה. דמחוסר זמן הוא, שלא היה על השלחן אלא ששה ימים. והכא אי אפשר לתקן ולומר וניחנו עד שבת הבאה, דכיון דלחם נסדר כדיו בשבת, קדשו שלחן ושוב אינו יכול לשהותו אלא עד שבת ראשונה דמפסיל בלינה: ואין חיבין עליהם משום פגול. אם הקטיר על מנת לאכול הלחם למחר אינו פגול, שלא קרב המתיר כמצותו: ולא משום נותר. שאין נותר חל על הלחם, שהרי אין ראוי לאכילה: וטמא. האוכלו בטומאת הגוף אינו בכרת, כדאמרין בהקומץ (דף ה) הניתר לטהורים חייבים עליו משום טומאה, וזה לא נותר לטהורים מעולם, דבזקים הוו מתירים דידה ולא קרבו כהלכתן: וניחנו לשבת הבאה. ויעמוד שבעים על השלחן, דכיון דלא נסדר בשבת אין שלחן מקדש עד שתגיע שבת, ומאותו שבת יכול להשהותן שבעת ימים: שאפילו היה על השלחן ימים רבים. קודם השבת אין בכך. כלום שאין השלחן מקדשו עד השבת, הלכך לא מופסל בלינה לאחר השבת:

ט אין פחות משנים. משני ימים משנאפו: נאכל לשלשה. שאפואם בעערב שבת. לפי שאין אפיתן דוחה לא שבת ולא יום טוב: לתשעה. בשבת שניה, שהוא תשיעי לאפיתו: לעשרה. שנאפו בחמישי בשבת: שני ימים טובים של ראש השנה. קודם לשבת. נאפה ברביעי ונאכל בשבת שניה, הרי לאחר

משניות מבוארות — קהתי

ואת הבזקים עד שישוהו על השולחן משבת לשבת, שהואיל ולא נסדרו הלחם והבזקים בשבת אלא לאחר השבת, אין השולחן מקדשם עד שתגיע שבת, ומאותה שבת יכול להשהותם שבע שנים עד לשבת הבאה, שאפילו היא על השלחן ימים רבים — כלומר שאף על פי ששוהה הלחם על השולחן למעלה משבעה ימים, אין בכך כלום — ואינו נפסל בלינה עד לאחר השבת השנייה, לפי שלא נתקדש הלחם אלא בשבת הראשונה, ויקטיר את הבזקים כמצוותם בשבת השנייה. — עיין משנה תורה להרמב"ם (חל) תמידין ומוספין ה, יב-יז; מדבריו שם נראה, שהיתה לו גירסה אחרת במשנתנו (עיין "תוספות יום טוב").

באור משנה ט

כבר למדנו במשנה ב בפרקנו, שאפייתן של שתי הלחם ולחם הפנים אינה דוחה את השבת. משנתנו מוסיפה ללמד, שאף ביום טוב אסור לאפותו. הטעם מבואר בגמרא (פסחים מז, א), לפי שכתוב ביום טוב (שמות יב, טז): "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם" ודרשו: "לכם" ולא לגבוה.

שתי הלחם נאכלות — לכהנים, אין פחות משנים — משני ימים לאחר אפייתן, ולא יתר על שלשה — ימים לאחר אפייתן, כלומר שאכילת שתי הלחם אינה אלא ביום השני לאפייתן או לפעמים ביום השלישי לאפייתן, אבל לא לפני היום השני ולא לאחר היום השלישי. פיצד? נאפות מערב יום טוב — שתי הלחם נאפות מערב חג השבועות, ונאכלות ביום טוב — בחג השבועות, לשנים — ביום השני לאפייתן. חל יום טוב להיות אחר השבת — ביום ראשון, דהיינו שערב חג השבועות חל להיות בשבת, נאכלות — שתי הלחם, לשלשה — ביום השלישי לאפייתן, לפי שנאפו בערב שבת. לחם הפנים נאכל — לכהנים, אין פחות מתשעה — ימים לאחר אפייתן, ולא יתר על אחד עשר — ימים. פיצד? נאפה בערב שבת ונאכל בשבת — השנייה, לתשעה — שהוא היום התשיעי לאפייתו; חל יום טוב להיות ערב שבת — אופים את לחם הפנים מערב יום טוב, דהיינו בחמישי בשבת, ונמצא נאכל לעשרה — ביום העשירי לאפייתו; שני ימים טובים של ראש השנה — חלו שני הימים של ראש השנה להיות לפני השבת, דהיינו בחמישי ובששי בשבת, אופים את הלחם בערב ראש השנה, דהיינו

אוכלים את בשרו חי, בלתי מבושל, מפני שדעתן יפה — שאינם אניני הדעת ואינם קצים בבשר חי. בגמרא מבואר, שלא בבליים היו אלא אלכסנדרים היו, ונתנו ששונאים חכמי ארץ ישראל את הבבליים, קוראים הם את האלכסנדרים שעושים מעשה רעבתנות על שם הבבליים (גמרא מנחות ק, א). ובתוספות פירשו, שמה שמזכירין אותם לגנאי יבוא בשר קודש ליד נותר, לפי שהרגילו עצמם לאכלם חיים שלא יבוא בשר קודש ליד נותר, שראה כרעבתנות.

באור משנה ח

סדר את הלחם בשבת — כמצוותו, ואת הבזקים לאחר שבת — שלא כמצוותו, שהרי מצווים לסדר את הבזקים בשבת בשעת סידור הלחם, והקטיר את הבזקים בשבת — הבאה, כשנטל את הלחם מעל השולחן, פסולה — כלומר הלחם נפסל, לפי שלא שהו הבזקים על השולחן משבת לשבת; ואין חיבין עליהן משום פגול — שאם הקטיר את הבזקים על מנת לאכול את הלחם למחר, אין חיבים על הלחם משום פגול, לפי שלא קרב המתיר כמצוותו (עיין לעיל א, ד); נותר — שאם נותר מן הלחם עד יום ראשון ואכלו, אינו חייב עליו, שהואיל והלחם אינו ראוי לאכילה, לא חל עליו דין נותר; וטמא — שאם אכל את הלחם בטומאת הגוף, אינו חייב משום אכילת קדשים בטומאה, שכן אמרו (גמרא מנחות כה, ב): הניתר לטהורים חייבים עליו משום טומאה, וזה לא נותר לטהורים מעולם, משום שהבזקים, המתירים את הלחם, לא קרבו כהלכתן, הלכך אין חיבים על הלחם משום טומאה. סדר את הלחם ואת הבזקים בשבת — כמצוותו, והקטיר את הבזקים לאחר שבת — לאחר השבת הבאה, שנפסלו הבזקים בלינה; ויש מפרשים: לאחז שבת — הראשונה, שלא היו על השולחן אלא יום אחד (רבנו גרשום), פסול — הלחם, ואין חיבין עליהן משום פגול, ונותר, וטמא — כמבואר לעיל. סדר את הלחם ואת הבזקים לאחר שבת, והקטיר את הבזקים בשבת פסול — הלחם שלא היה על השולחן משבת לשבת, פיצד יעשה — בלחם ובבזקים שסידרם לאחר שבת, שיהיו כשרים? וניחנה לשבת הפאה — שלא יסלק את הלחם

לעשרה; שני ימים טובים של ראש השנה — נאכל לאחד עשר. ואינו דוחה לא את השבת ולא את יום טוב. רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון בן הספן: דוחה את יום טוב, ואינו דוחה את יום צום.

פרק שנים עשר

א המנחות והנסכים שנממאו, עד שלא קדשן בכלי — יש להם פדיון; משקדשו בכלי — אין להם פדיון. העופות והעצים והלבונה וכלי שרת — אין להם פדיון, שלא נאמר אלא בהמה.

ב האומר: הרי עלי במחבת, והביא במרחשת; במרחשת, והביא במחבת — מה שהביא הביא, וידי חובתו לא יצא. זו להביא במחבת, והביא במרחשת; במרחשת, והביא במחבת — הרי זו פסולה. הרי עלי שני עשרונים להביא בכלי אחד, והביא בשני כלים; בשני כלים, והביא בכלי אחד — מה שהביא הביא, וידי חובתו לא יצא.

פירוש ברטנורה

עשר. ואם תאמר, הרי שנים עשר נינהו, דהא אותה שבת היו יום הכפורים ואין הלחם נאכל עד למוצאי שבת. הא לא קשיא, דלענין אכילת קדשים הלילה הולך אחר היום שעבר, הלכך מקרי אחד עשר: ואינו דוחה לא את השבת ולא את יום טוב. לפי שאין אופים ומבשלים ביום טוב אלא מה שאוכל באותו היום בלבד: רבן שמעון בן גמליאל אומר וכו'. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

יב א המנחות והנסכים. עד שלא קדשו בכלי. אינן קדושים קדושת הגוף, אלא קדושת דמים, שצריך לפדותן והדמים קדושים. ודוקא כשנממאו יש להן פדיון אם לא קדשו בכלי, אבל לא נממאו אף על פי שלא קדשו בכלי אין פודים אותן: העופות והעצים והלבונה וכלי שרת שנממאו אין להם פדיון. שלא נאמר פדיון בקדושת הגוף אלא בבהמה בעלת מום, דכתיב (ויקרא כ"ז) ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' והעריך חכהן אותה וכו'. ובבעלי מומים שנפדו הכתוב מדבר, דאי בבהמה טמאה ממש, כשהוא אומר (שם) ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך, הרי בהמה טמאה אמורה. ואשמועינן במתניתין דאע"ג דאשכחן בקדוש קדושת הגוף ונפל ביה מומא דמפריק, העופות והעצים והלבונה וכלי שרת דקדשי קדושת הגוף ונממאו לא מפריק:

ב מה שהביא הביא. דאמרין לא לשם נדרו הביאה, אלא נדבה אחרת היא זו: זו להביא במחבת. שהיתה עשרון סולת מונחת לפניו, ואמר, זו להביא במחבת וכו': הרי זו פסולה. דקבעה לכלי שהוכיח בה ואין יכול לשנותה לכלי אחר: אלו להביא בכלי אחד. אלו שהיו מונחים לפניו: הרי אלו פסולים. דהיכא דנדר בכלי אחד והביא בשני כלים מפריש ממנה שני קומצים, והוא לא נדר אלא קומץ אחד. ועוד, שמנחה חסרה היא בכל כלי וכלי. והיכא דנדר

משניות מבוארות — קהתי

אלא קדושת דמים, הלכך יש להם פדיון. ברום, אם לא נטמאו, אף על פי שלא נתקדשו בכלי שרת, אין פודים אותם, שכל הראוי למזבח, אינו יוצא מידי מזבח לעולם (בדרייתא בגמרא). משקדשו בכלי — אבל אם נטמאו לאחר שנתנם בכלי שרת, אין להם פדיון — שהואיל ונתקדשו כבר בכלי, חלה עליהם קדושת הגוף, ואי אפשר לפדותם; וכיון שנטמאו, שורפים אותם ככל קרבן שנטמא. העופות — תורים או בני יונה שהוקדשו לקרבן, ואחר כך נפל בהם מום הפוסל אותם למזבח, והעצים — שהוקדשו למזבח, והלבונה — שהוקדשה, וכלי שרת — כל אלו אם נפסלו או נטמאו, אין להם פדיון — אין פודים אותם בדמים, שלא נאמר — בתורה שקדשים יש להם פדיון, אלא בהמה — בהמת קרבן שנפל בה מום, כמו שבארנו בהקדמה למשנתנו; אבל כל אלו שנימנו לעיל אינם ניפדים כשנפסלו.

באור משנה ב

משנתנו באה ללמד במי שנדר מנחה ושינה ממה שנדר.

האומר: הרי עלי במחבת — הרי עלי להביא מנחה במחבת, **והביא במרחשת**; או שאמר: הרי עלי להביא מנחה במרחשת, **והביא במחבת** (עיי' לעיל ה. ח — שם מבואר "מה בין מחבת למרחשת"). מה שהביא הביא — המנחה שהביא, מנחה כשרה היא, שאנו אומרים: לא לשם נדרו הביאה, אלא מנחת נדבה היא, וידי חובתו לא יצא — וצריך עוד להביא את המנחה שנדר. זו להביא במחבת — שהיה עשרון סולת מונח לפניו, ואמר: הרי זו מנחה להביאה במחבת, והביא במרחשת — את המנחה שנדר; או שאמר: הרי זו להביאה במרחשת, והביא במחבת, הרי זו פסולה — לפי ששינה את המנחה ממה שנדר בה. האומר: הרי עלי שני עשרונים להביא בכלי אחד — דהיינו שתי מנחות, של שני עשרונים סולת, והביא בשני כלים — דהיינו שתי מנחות, כל אחת מעשרון סולת, והקריב מהן שני קמצים; או שאמר: הרי עלי שני עשרונים בשני כלים, והביא בכלי אחד — מנחה אחת של שני עשרונים סולת, והקריב ממנה קומץ אחד, מה שהביא

ברביעי בשבת, ונמצא נאכל לאחד עשר — ביום האחד עשר לאפייתו. ואף על פי שהיום האחד עשר, דהיינו השבת השנייה, הוא יום הכיפורים, ואין הלחם נאכל אלא למוצאי יום הכיפורים (עיי' לעיל משנה ז), שהוא כבר היום השנים עשר, מכל מקום בקדשים הלילה הולך אחר היום שעבר, ולכן נחשב הוא עדיין אחד עשר (רש"י). ואינו דוחה — כלומר שאין אפייתו של הלחם דוחה, לא את השבת — שהרי זו מלאכה שאפשר לה ליעשות מערב שבת (עיי' לעיל משנה ד). ולא את יום טוב — כמו שהבאנו הטעם בהקדמה למשנתנו. והרמב"ם בפירושו למשנתנו מבאר, שאין אופין ומבשלין ביום טוב אלא מה שיאכל באותו היום בלבד. רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון בן הספן: דוחה את יום טוב — שאינו דורש "לכם" ולא לגבוה, אלא "לכם" ולא לנכרים. ואינו דוחה את יום צום — יום הכיפורים, שאם חל יום הכיפורים להיות בערב שבת אסור לאפות בו את לחם הפנים.

באור משנה א

המקדש בהמה תמימה למזבח, הריה קדושה קדושת הגוף ואין לה פדיון, דהיינו שאי אפשר לתת במקומה דמים להקדש ולהוציאה לחולין, אלא צריך להקריב אותה על המזבח. אבל אם נפל בה מום ונפסלה לקרבן, הרי היא נפדית, וביא בהמה אחרת קרבן תחתיה, שנאמר (ויקרא כז, יא-יב): "ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה', והעמיד את בהמה לפני חכהן; והעריך חכהן אותה...." ופירושו חכמים: בבהמה בעלת מום הכתוב מדבר (שהיא טמאה להקריב — רש"י). שכן בענין בהמה טמאה ממש הרי נאמר (באותה פרשה, פסוק כז): "ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך"; ועוד, שהכתוב מוסיף כאן: "אשר לא יקריבו ממנה קרבן". ואילו היה מדובר בטמאה ממש, לא היה צריך הכתוב להוסיף את הדברים הללו, שהרי ידוע שבבהמה טמאה אינה נקרבת (רמב"ם). ומאן שאין הכתוב מדבר אלא בבהמת קדשים שנפל בה מום (שהבהמה היא בבחינת טמאה, שאינה ראיה לקרבן). ובא הכתוב ללמדנו שבכגון זה בלבד (כשנפל בה מום). יוצאת בהמת קדשים לחולין על ידי פדיון. משנתנו דנה בענין פדיון של מנחות ונסכים, וכן לגבי קרבנות העופות ומכשירי קרבן.

המנחות והנסכים שנממאו — הקדש אדם (באמירה) סולת ושמן למנחות ויין לנסכים, ונטמאו, עד שלא קדשן בכלי — אם נטמאו קודם שנתנם בכלי שרת, יש להם פדיון — פודים אותם בדמים, והדמים קדושים; שהואיל ולא נתקדשו עדיין בכלי שרת, אין קדושתם

אלו להביא בכלי אחד, והביא בשני כלים, בשני כלים, והביא בכלי אחד — הרי אלו פסולין. הרי עלי שני עשרונים להביא בכלי אחד, והביא בשני כלים, אמרו לו: בכלי אחד נדרת; הקריבן בכלי אחד — פשרים; ובשני כלים — פסולין. הרי עלי שני עשרונים להביא בשני כלים, והביא בכלי אחד, אמרו לו: בשני כלים נדרת; הקריבן בשני כלים — פשרים; נתנן בכלי אחד — פשתי מנחות שנתערבו.

ג הרי עלי מנחה מן השעורים — יביא מן החטים. קמח — יביא סלת. בלא שמן ולבונה — יביא עמה שמן ולבונה. חצי עשרון — יביא עשרון שלם. עשרון ומחצה — יביא שנים. רבי שמעון פוטר, שלא התנדב בדרך המתנדבים. ד מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון, ומביא בכלי אחד. אם אמר: הרי עלי ששים ואחד — מביא ששים בכלי אחד, ואחד בכלי אחד; שכן צבור מביא ביום טוב הראשון של החג שחל להיות בשבת ששים ואחד, דיו

פירוש ברטנורא

בשני כלים והביא בכלי אחד הוא מנחה יתירה ומיעוט בקומצין, שהוא בירר לה שתי קמיות ולא קמץ אלא אחד: אמרו לו בכלי אחד נדרת. ולא חש לדבריהם והקריבה בשני כלים, פסולים, ואף על גב דלא אמר אלו להביא בכלי אחד. משום דהשתא ליכא למימר לשום נדבה אחרת אייתי לה, דכיון דאמרי ליה בכלי אחד נדרת הוה ליה למימר להו אנא משום נדר אחרינא מיייתנא לה: בשתי מנחות שנתערבו. דאמרינן בפרק הקומץ, אם יכול לקמץ מוז בפני עצמה ומוז בפני עצמה כשרות, ואם לאו פסולות. והא דקתני לעיל אלו להביא בשני כלים והביא בכלי אחד פסולות, מיירי כגון דלא יכול לקמץ מכל אחת בפני עצמה:

א הרי עלי מנחה מן השעורים יביא מן החטים. שאין מנחת נדבה באה אלא מן החטים. וכגון שאמר אילו הייתי יודע שאין מביאים מנחה מן השעורים לא הייתי נודר אלא מן החטים. אבל אם אמר לא הייתי נודר כלום, אינו חייב כלום: יביא סלת. דכתוב (ויקרא ב') סולת יהיה קרבנו: ר' שמעון פוטר. ר' שמעון סבר בגמר דבריו אדם נתפס, והואיל וגמר דבריו שלא כדון המנחה, אינו חייב כלום. ואין הלכה כר' שמעון:

ד שכן צבור מביאים וכו'. שלשה עשרונים לפי ל"ג פרים הם תשעה ושלשים עשרונים, ועשרון לכבש לארבעה עשר כבשים הם ארבע עשר עשרונים,

משניות מבוארות — קהתי

ב א ו ר מ ש נ ה ג

משנתנו דנה בנדר מנחה שלא כמנחות.

האומר: הרי עלי מנחה מן השעורים — שנדר להביא מנחה מן השעורים, יביא מן החטים — חייב הוא להביא מנחה מן החטים לשם קיום נדרו, שאין מנחת נדבה באה אלא מן החטים. בגמרא מבואר, שמדובר כאן בכגון שאמר: "אילו הייתי יודע שאין מביאים מנחה מן השעורים, לא הייתי נודר מן השעורים אלא מן החטים", הלכך מביא מן החטים. אבל אם אמר: "אילו הייתי יודע שאין מביאים מנחה מן השעורים, לא הייתי נודר כלום", אינו חייב כלום. קמח — הנדר להביא מנחה של קמח, יביא סלת — שכתוב במנחת נדבה (ויקרא ב, א): "סלת יהיה קרבנו". בלא שמן ולבונה — אם נדר להביא מנחה בלא שמן ולבונה, יביא עמה שמן ולבונה. חצי עשרון — שמנחת נדבה טעונה שמן ולבונה (עיין לעיל ה, ג). חצי עשרון — האומר: הרי עלי מנחה של חצי עשרון סולת, יביא עשרון שלם — שאין מנחה פחותה מעשרון, שכתוב (ויקרא יד, כא): "למנחה ולוג שמן", ודרשוהו למתנדב מנחה שלא יפחות מעשרון סולת הטעון לוג שמן (גמרא מנחות פט, א). עשרון ומחצה — אם נדר להביא מנחה של עשרון ומחצה סולת, יביא שנים — שני עשרונים סולת, שאין מביאים למנחה אלא עשרונים שלמים. רבי שמעון פוטר — בכל אלו שנימנו לעיל להביא מנחה כלל, שלא התנדב בדרך המתנדבים — להקריב מנחה. בגמרא מבואר, שרבי שמעון סובר: "בגמר דבריו אדם נתפס", וכיון שגמר דבריו שלא כדון המנחה, אין נדרו נדר, ולכן אינו חייב כלום. ואין הלכה כרבי שמעון.

ב א ו ר מ ש נ ה ד

מתנדב אדם להביא מנחה של ששים עשרון — סולת, ומביא בכלי אחד — את כל הששים עשרון. אם אמר: הרי עלי להביא מנחה של ששים ואחד — עשרון סולת, מביא ששים בכלי אחד, ואחד בכלי אחד — כלומר שמביא שתי מנחות, אחת של ששים עשרון ואחת של עשרון אחד, שאין היחיד יכול להביא יותר מששים עשרון בכלי אחד, שכן צבור מביא ביום טוב הראשון של החג — הסוכות שחל להיות בשבת ששים ואחד — עשרון, שהרי מקריבים באותו יום: שלושה עשר פרים, ומנחתם שלושה

הביא — ונחשבת מנחתו כמנחת נדבה, וידי חזקתו לא יצא — וצריך עוד להביא מנחה כפי שנדר. ואם היו מונחים לפניו שני עשרונים סולת ואמר: הרי אלו — מנחה — להביא בכלי אחד, והביא בשני כלים — שתי מנחות; או שאמר: הרי אלו להביא בשני כלים, והביא בכלי אחד — מנחה אחת, הרי אלו פסולין — שאם נדב להביא את שני העשרונים בכלי אחד והביאם בשני כלים, הרי הפריש מהם שני קמצים, והוא לא נדר אלא קומץ אחד; ואם נדב להביאם בשני כלים והביאם בכלי אחד, הרי מיעט בקמצים, שנדר שני קמצים, ולא קמץ אלא קומץ אחד. האומר: הרי עלי שני עשרונים להביא בכלי אחד, והביא בשני כלים — נתנם בשני כלים, כשתי מנחות, אמרו לו: בכלי אחד נדרת — ולא בשני כלים, הקריבן בכלי אחד — אם לאחר שהזכירו לו את נדרו, הקריב את שני העשרונים בכלי אחד, פשרים — שהקריבם כמו שנדר, ובשני כלים — אבל אם הקריבם בשני כלים, דהיינו שתי מנחות, פסולין — ואף על פי שאמר "הרי עלי", ולא אמר "הרי אלו", אין המנחות הללו נחשבות כמנחות נדבה אחרות, כמו ששינו לעיל, שהואיל והזכירו לו את נדרו, והוא לא השיב: "אני מביא עכשיו מנחת נדבה אחרת", הרי גילה דעתו שהביאם לשם מנחתו שנדר, וכיון ששינה ממה שנדר, המנחות פסולות הן. והוא הדין לענין מחבת ומרחשת, שאם אמר: הרי עלי במחבת, וכשבא להקריב את המנחה, אמרו לו: "במחבת נדרת" — והקריבה במרחשת, המנחה פסולה. האומר: הרי עלי שני עשרונים להביא בשני כלים, והביא בכלי אחד — שנתן את שני העשרונים בכלי אחד, אמרו לו: בשני כלים נדרת — ולא בכלי אחד, הקריבן בשני כלים — כמו שנדר, פשרים — קרבנות המנחה; נתנן בכלי אחד — אם הקריבם בכלי אחד כמו שהביאם, הרי דינם פשתי מנחות שנתערבו — ששינו לעיל (ג, א), שאם יכול לקמץ מוז בפני עצמה ומוז בפני עצמה כשרות; ואם לאו, פסולות. וכן מה ששינו ברישא, שאם אמר: אלו להביא בשני כלים והביא בכלי אחד, 99טו — מדובר שם כגון שאינו יכול לקמץ מכל אחת בפני עצמה. ויש מפרשים: נתנן בכלי אחד — שלאחר שאמרו לו "בשני כלים נדרת", נתנן בשני כלים, וחזר ונתנן בכלי אחד, הלכך דינם כשתי מנחות שנתערבו, כמו שבארנו לעיל (תוספות).

לִיחִיד שִׁיחָה פָּחוֹת מִן הַצֶּבֶר אָחָד. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: וְהָלֹא אֵלּוּ לְפָרִים, וְאֵלּוּ לְכֶבֶשִׁים, וְאֵינֶם נִבְלָלִים זֶה עִם זֶה? אֵלֶּא עַד שְׁשִׁים יְכוּלִים לְהַבְלִל. אָמְרוּ לוֹ: שְׁשִׁים נִבְלָלִים, וְשְׁשִׁים וְאַחַד אֵין נִבְלָלִים? אָמַר לָהֶן: כָּל מִדּוֹת הַכֶּמֶס בֵּין: בְּאַרְבָּעִים סָאָה — הוּא טוֹבֵל, בְּאַרְבָּעִים סָאָה חֶסֶר קֶרְטוּב — אֵינוֹ יָכוֹל לְטַבּוֹל בָּהֶן. אֵין מִתְנַדְּבִים לָג, שְׁנִים וְחֲמִשָּׁה. אֶבֶל מִתְנַדְּבִים שְׁלֹשָׁה, וְאַרְבָּעָה, וְשִׁשָּׁה, וּמִשְׁשָׁה וְלִמְעֵלָה.

ה מִתְנַדְּבִים יֵין, וְאֵין מִתְנַדְּבִים שְׁמֶן; דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי טַרְפוֹן אָמַר: מִתְנַדְּבִין שְׁמֶן. אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן: מַה מְצִינוּ בֵּינָן, שָׂפָא חוֹבָה וְכָא נִדְבָה, אִף הַשְּׁמֶן, בָּא חוֹבָה וְכָא נִדְבָה. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: לֹא, אִם אֲמַרְתָּ בֵּינָן, שֶׁכֵּן הוּא קָרֵב חוֹבָתוֹ בְּפָנֵי עֲצָמוֹ; תֹּאמַר בְּשִׁמְךָ, שְׂאִינוֹ קָרֵב חוֹבָתוֹ בְּפָנֵי עֲצָמוֹ? אֵין שְׁנִים מִתְנַדְּבִים עֲשָׂרוֹן אָחָד, אֶבֶל מִתְנַדְּבִים עוֹלָה, וְשְׁלָמִים. וּבַעוּף — אֶפְלוּ פְרִידָה אַחַת.

פירוש ברטנורא

ושני עשרונים לאיל לשני האילים הם ארבע עשרונים, הרי חמישים ושבעה, ולשני תמידים שנים, ולשני כבשי מוסף שבת שנים, הרי ששים ואחד. ואמר להם רבי שמעון, וכי כל אותן של אותו יום בכלי אחד היו, והלא אלו לפרים ואלו לאילים ולכבשים, ואי מערב להו מפסיל, שמנחת פרים בלילתן עבה, שני לוגים לעשרון, חצי ההין שלשה עשרונים, ומנחת כבשים בלילתן רכה, רביעית ההין לעשרון דהיינו שלשה לוגים, והן בולעות זו מזו, ונמצאת זו חסרה זו ויתירה. אלא מפני מה אין מביא יחיד ששים ואחד עשרונים בכלי אחד, דעד ששים יכול להבליל בלוג אחד. והאי תנא סבר לה כרבי אליעזר בן יעקב דאמר בפרק שתי מדות אפילו מנחה של ששים עשרונים אין לה אלא לוג. ואף על פי שלא נבללה כולה, כיון שראויה להבליל אין הבלילה מעכבת, דהכי קיימא לן דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו: ויששים ואחד אין נבללים. בחמיה: קרטוב. רביעית של רביעית הלוג: אין מתנדבים לוג. יין לנסכים. שלא מצינו מנחת נסכים של לוג אחד ולא של שנים ולא של חמשה: אבל מתנדבים ג' לוגים. דחזו לכבש. וארבעה דחזו לאיל. וששה לוגים שהוא חצי ההין דחזו לפר. ומששה ולמעלה מתנדבים, דשבעה חזו שלשה מנייהו לכבש וארבעה לאיל, ושמונה חזו לשני אילים, ותשעה חזו לכבש ופר, עשרה חזו לאיל ופר, אחד עשר חזו לשני אילים ולכבש. וכן לעולם:

ה מתנדבים יין. בלא סולת ושמן, ומנסכו לשיתין בפני עצמו: ואין מתנדבים שמן. בלא סולת ויין: מתנדבין שמן. וקומצו ומקטיר הקומץ ושיריים נאכלים: שכן הוא קרב חובתו בפני עצמו. עם חובתו הוא קרב בפני עצמו. אף על פי שהוא בא חובה עם המנחה אינו מעכב המנחה: תאמר בשמן בו. דכיון דלא אשכחן ביה דלית בכלי בפני עצמו, השתא נמי לא לית: אפילו פרידה אחת. תור אחד, או בן יונה אחד, מתנדבים בין שנים. והלכה שמתנדבים יין ושמן בפני עצמן. ומתנדבים מנחת נסכים בין נסכי פר בין נסכי איל וכבש. וכל הקרבנות באים בנדרה בשותפות, חוץ מן המנחה לפי שנאמר בה נפש, דכתיב (ויקרא ב') ונפש כי תקריב קרבן מנחה:

משניות מבוארות – קהתי

הנסכים של איל הם ארבעה לוגים יין ("שלישית ההין"). ויששה — לוגים, שכן הנסכים של פר הם ששה לוגים יין ("חצי ההין"). ומששה ולמעלה — שראויים הם לנסכים של כמה קרבנות, כגון שבעה לוגים ראויים לכבש (שלושה) ולאיל (ארבעה), שמונה לוגים ראויים לשני אילים, תשעה — לפר (ששה) ולכבש (שלושה), עשרה — לפר ולאיל, אחד עשר — לשני אילים ולכבש, וכן לעולם.

באור משנה ה

מִתְנַדְּבִים יֵין — לנסכים, בלי סולת ושמן, ומנסכים אותו על המזבח, ויורד לשיתין. וְאֵין מִתְנַדְּבִים שְׁמֶן — בלי סולת; דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי טַרְפוֹן אָמַר: מִתְנַדְּבִין שְׁמֶן — בפני עצמו, בלי סולת. בגמרא מבואר, שקומצו (מפרש ממנו בכלי כשיעור קומץ. דהיינו כשני זיתים — "ותוספות יוס טוב"). ומקטיר הקומץ, ושיריו נאכלים לכהנים (ובחצא א. ב.). אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן: מַה מְצִינוּ בֵּינָן, שָׂפָא חוֹבָה — מנחת נסכים, וְכָא נִדְבָה — שמתנדבים יין כמנחה בפני עצמה, אִף הַשְּׁמֶן, בָּא חוֹבָה — כמנחת נסכים, וְכָא נִדְבָה — שמביאים שמן לבר, בלי סולת, כמנחת נדבה בפני עצמה. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא — לרבי טרפון: לֹא — אין ללמוד שמן מיין, אִם אֲמַרְתָּ בֵּינָן — שהוא בא נדבה, שֶׁכֵּן הוּא קָרֵב חוֹבָתוֹ בְּפָנֵי עֲצָמוֹ — שכשמקריבו חובה, במנחת נסכים, הרי הוא קרב בפני עצמו ואינו מעורב במנחה, תֹּאמַר בְּשִׁמְךָ, שְׂאִינוֹ קָרֵב חוֹבָתוֹ בְּפָנֵי עֲצָמוֹ — שאף כשהשמן בא חובה, במנחת נסכים, אינו קרב בפני עצמו אלא בלול הוא עם הסולת; התאמר, שיבוא בפני עצמו כנדבה? אלא מכאן שאין מתנדבים שמן בפני עצמו. ברם, הלכה היא, שבין יין ובין שמן מתנדבים כמנחת נדבה בפני עצמה. אֵין שְׁנִים מִתְנַדְּבִים עֲשָׂרוֹן אָחָד — למנחה בשותפות; בגמרא מבואר הטעם, לפי שנאמר במנחה "נפש", שכתוב (ויקרא ב. א.): "ונפש כי תקריב קרבן מנחה", אֶבֶל מִתְנַדְּבִים עוֹלָה, וְשְׁלָמִים — עולה או שלמים בשותפות. וּבַעוּף, אֶפְלוּ פְרִידָה אַחַת — תור אחד או בן יונה אחד מתנדבים שניים בשותפות.

עשרונים לפר, הרי שלושים ותשעה עשרונים לשלושה עשר הפרים; שני אילים, ומנחתם שני עשרונים לאיל, הרי ארבעה עשרונים לשני האילים; ארבעה עשר כבשים, ומנחתם עשרון לכבש, הרי ארבעה עשר עשרונים לארבעה עשר הכבשים; נמצאו כל המנחות הבאות עם מוסף חג הסוכות חמישים ושבעה עשרונים (שם כה, ד-ה), ושני עשרונים לשני כבשי מוסף של שבת (שם שם, ט); הרי ששים ואחד עשרון. דִּיּוּ לִיחִיד שִׁיחָה פָּחוֹת מִן הַצֶּבֶר אָחָד — ולא יביא אלא ששים עשרון בכלי אחד. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: וְהָלֹא אֵלּוּ לְפָרִים, וְאֵלּוּ לְכֶבֶשִׁים — הלא בחג הסוכות מביאים מנחות עם הפרים ומנחות עם הכבשים, וְאֵינֶם נִבְלָלִים זֶה עִם זֶה — שאין מערבים מנחות אלו בכלי אחד (עיין לעיל ט, ד), וכיצד באים ללמוד מכאן בענין מנחת נדבה של יחיד, ששיעורה בכלי אחד הוא עד ששים עשרון בלבד? אֵלֶּא — הטעם הוא: עַד שְׁשִׁים יְכוּלִים לְהַבְלִל — עד ששים עשרון סולת נבללים יפה בשמן; יותר מששים עשרון אין יכולים לבלול יפה את הסולת בשמן בכלי אחד. — ואף על פי ששנינו לעיל (ג, ב.): "לא בלל, המנחה כשרה", היינו כשהמנחה ראויה לבילה, שכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, אבל כל שאינו ראוי לבילה, בילה מעכבת בו (גמרא). אָמְרוּ לוֹ — חכמים לרבי שמעון: שְׁשִׁים נִבְלָלִים, וְשְׁשִׁים וְאַחַד אֵין נִבְלָלִים — בשמן בכלי אחד? אָמַר לָהֶן — רבי שמעון לחכמים: כָּל מִדּוֹת הַכֶּמֶס בֵּין — שנתנו בהן שיעור קצוב, לא פחות ולא יותר: בְּאַרְבָּעִים סָאָה הוּא טוֹבֵל — מקווה שיש בו מים בשיעור ארבעים סאה, כשר הוא לטבילה, בְּאַרְבָּעִים סָאָה חֶסֶר קֶרְטוּב — אחד מששים וארבעה בלוג (הסאה = 24 לוגים). כלומר בארבעים סאה חסר משהו, אֵינוֹ יָכוֹל לְטַבּוֹל בָּהֶן — במי המקווה הזה, שאינו כשר לטבילה. אֵין מִתְנַדְּבִים — יין לנסכים, לָג, שְׁנִים וְחֲמִשָּׁה — לא לוג אחד ולא שני לוגים ולא חמישה לוגים, לפי שאין שיעורים אלו במנחת נסכים, אֶבֶל מִתְנַדְּבִים שְׁלֹשָׁה — לוגים יין, שכן הנסכים של כבש הם שלושה לוגים יין ("רביעית ההין"). וְאַרְבָּעָה — לוגים, שכן

פרק שלשה עשר

א הרי עלי עשרון — יביא אחד; עשרונים — יביא שנים. פירשתי, ואיני יודע מה פירשתי — יביא ששים עשרון. הרי עלי מנחה — יביא איזו שירצה. רבי יהודה אומר: יביא מנחת הסלת, שהיא מיוחדת שבמנחות. **ב** מנחה, מין המנחה — יביא אחת. מנחות, מין המנחות — יביא שתים. פירשתי, ואיני יודע מה פירשתי — יביא חמשתן. פירשתי מנחה של עשרונים, ואיני יודע מה פירשתי — יביא מנחה של ששים עשרון. רבי אומר: יביא מנחות של עשרונים, מאחד ועד ששים. **ג** הרי עלי עצים — לא יפחת משני גזרין. לבונה — לא יפחת מקמץ. חמשה קמצים הן: האומר: הרי עלי לבונה — לא יפחת מקמץ. המתנדב מנחה — יביא עמה קמץ לבונה. המעלה את הקמץ בחוץ — חיב. ושני בופן מעונין שני קמצים.

פירוש ברטנורא

יג א הרי עלי עשרון. פירשתי כמה עשרונים אביא ואיני יודע כמה אמרתי: יביא ששים עשרונים. דאי בציר מהכי נדר, לא איכפת ליה, דמתני ואומר מה שפירשתי והא לא נדרתי להשאיר יהא לנדבה. ובמפי מהכי ליכא לספוקי, דאין מנחה אחת יתירה מששים עשרון: הרי עלי מנחה. האומר הרי עלי מנחה סתם: יביא איזו שירצה. מחמש מנחות: מיוחדת. שנקראת מנחה סתם ואין לה שם לווי. וכל שאר מנחות יש להם שם לווי, מנחת מחבת, מנחת מרחשת, מנחת מאפה. ואין הלכה כרבי יהודה: **ב** מנחה מין המנחה. האומר הרי עלי מנחה, או מין מנחה: יביא אחת מן המנחות האמורות בפרשה: מנחות עלי. או שאומר מין מנחות עלי, יביא שתי מנחות ממין אחד: פירשתי. מיני מנחות שאביא, ואיני יודע כמה מינים הם שנדרתי להביא: מביא חמשתן. מנחת סולת, מנחת מרחשת, מנחת מחבת, מנחת מאפה תנור והיא באה שני מינים, חלות ורקיקין: פירשתי מנחה של עשרונים בכלי אחד, ואיני יודע כמה עשרונים קבעתי בה: יביא ששים עשרון. דמפי מהכי ליכא לספוקי. ואי בציר מהכי נדר לא איכפת לן, דמתנה ואומר כמה שפירשתי והא לא נדרתי להשאיר יהא לנדבה: רבי אומר. כיון דאמר מנחה דמשמע חדא, אלמא בכלי אחד קבעה, ואם יביא ששים בכלי אחד, שמא בציר מהכי נדר והוי מנחה יתירה, דאית ליה לרבי דקבעותא דמנא מלתא היא, הלכך יביא ששים מנחות מאחת ועד ששים, חדא של עשרון אחד, וחדא של שנים, וחדא של שלשה, וחדא של ארבע, עד ששים. שנמצא מביא בין הכל אלף שמונה מאות וששים עשרון, דוראי חדא מנייהו נדר, ואיך נדבה. ואין הלכה כרבי: **ג** לא יפחות משני גזרין. שתי בקעות גדולות. דמיעוט עצים שנים: והמעלה את הקומץ בחוץ חיב. כרת, דהעלאה היא. ובהאי כללא הוי נמי המעלה קומץ בפנים דהקמרה מעליהא היא, הלכך חשיב חמשה קומצים ותו לא, ולא חשיב להאי דהמעלה קומץ בפנים לקומץ ששי: ושני בויכח. של להם הפנים:

משניות מבוארות — קהתי

באור משנה א

פרק זה דן בנדרי הקדש, שהנודר לא פירש בהם פריס, ויש ספק בכונתו נדרו, או שפירש ואינו זוכר מה פירש, כפי שיבואר. האומר: הרי עלי עשרון — למנחה, יביא אחד — יביא מנחה של עשרון אחד סולת. עשרונים — אם אמר: הרי עלי עשרונים, יביא שנים — יביא מנחה של שני עשרונים סולת, שמיעוט "עשרונים" שניים. ואם אמר: פירשתי — בשעת נדרי כמה עשרונים אביא למנחה, ואיני יודע מה פירשתי — ששכחתי את מנין העשרונים שנדרתי, יביא ששים עשרון — שאין מנחה אחת יתירה מששים עשרון, כמו ששינו (לעיל יב, ד). האומר: הרי עלי מנחה — סתם, ולא פירש איזו מנחה, יביא איזו שירצה — מן חמש המנחות המפורשות בתורה דהיינו: סולת, מחבת, מרחשת, מאפה — חלות, מאפה־רקיקים. רבי יהודה אומר: יביא מנחת הסלת, שהיא מיוחדת שבמנחות — שמנחת סולת נקראת בתורה "מנחה" סתם, ואין לה שם לווי, כמו שכתוב (ויקרא ב, א): "ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה' סלת ויורה קרבנו", אבל כל שאר המנחות יש להן שם לווי: מנחת מחבת, מנחת מרחשת, מנחת מאפה תנור.

באור משנה ב

מנחה, מין המנחה — האומר: הרי עלי מנחה, או: הרי עלי מין המנחה, יביא אחת — מחמש המנחות, איזו שירצה, כמו ששינו במשנה הקודמת. מנחות, מין המנחות — אם אמר: הרי עלי מנחות, או: הרי עלי מין המנחות, יביא שתים — שתי מנחות של מין אחד מחמשת מיני המנחות. ואם אמר: פירשתי — בשעת נדרי אלו מיני מנחות אביא, ואיני יודע מה פירשתי — שנשכח ממני אלו מינים נדרתי, יביא חמשתן — כל חמש המנחות, דהיינו: מנחת סולת, מנחת מחבת, מנחת מרחשת, ומנחת מאפה תנור, שיש בה שני מינים: חלות ורקיקים, כמו שכבר בארנו במשנה הקודמת. האומר: פירשתי — בשעת נדרי, שאביא מנחה של עשרונים

באור משנה ג

האומר: הרי עלי עצים — להביא למקדש, לא יפחת משני גזרין — משתי חתיכות עץ, כאותן החתיכות שהיו עורכים על גבי המזבח. לבונה — האומר: הרי עלי לבונה, לא יפחת מקמץ — לבונה. חמשה קמצים הן — בחמישה דברים נקבע השיעור של קומץ: א) האומר: הרי עלי לבונה, לא יפחת מקמץ — כמו ששינו לעיל. בגמרא מבואר הטעם, שכתוב (ויקרא ו, ח): "והרים

ד הרי עלי זהב — לא יפחת מדינר זהב. כסף — לא יפחת מדינר כסף. נחשת — לא יפחת ממעה כסף. פרשתי, ואיני יודע מה פרשתי — הוא מביא עד שיאמר: לא לך נתפנתי.

פירוש ברטנורא

ד לא יפחות מדינר זהב. והוא שיאמר ממכע של זהב. דאי לא, דלמא נסכא דרהבא קאמר, דהיינו חתיכה של זהב: נחושת לא יפחות ממעה כסף. שיביא נחושת ששוה מעה כסף: פירשתי. כך וכך זהב: ואיני יודע כמה פירשתי. יביא כל כך עד שידע בעצמו שמעולם לא נחבין לכל כך:

משניות מבוארות — קהתי

באור משנה ד

האומר: הרי עלי זהב — כלומר שנדר לתת מטבע של זהב לבדק בית המקדש, לא יפחת מדינר זהב — חייב הוא לתת להקדש לא פחות מדינר זהב, שהוא עשרים וחמישה דינרי כסף. כסף — האומר: הרי עלי מטבע של כסף לבדק הבית, לא יפחת מדינר כסף — יתן להקדש לא פחות מדינר כסף. נחשת — האומר: הרי עלי נחושת לבדק הבית, לא יפחות ממעה כסף — יתן נחושת ששוויה לפחות מעה כסף (דינר כסף = 6 מעות). האומר: פרשתי — בשעת נדרי כמה זהב או כסף או נחושת אתן להקדש, ואיני יודע מה פרשתי — ששכחתי את הסכום שנדרתי, הוא מביא — כל כך הרבה, עד שיאמר: לא לך נתפנתי — דהיינו עד שיהא ברור לו שלא התכוון לסכום כה גדול.

ממנו בקמצו מסלת המנחה ומשמנה ואת כל הלבונה אשר על המנחה — מקיש הכתוב לבונה להרמה של מנחה, מה הרמה של מנחה — קומץ, אף לבונה — קומץ. א) המתרבה מנחה, יביא עמה קומץ לבונה — מהטעם שהבאנו לעיל. ברם, בדיעבד אם הביא עמה שני קרטים לבונה, כשרה, כמבואר לעיל (א, ג). ג) המעלה את הקומץ בחוץ — המקטיר את הקומץ של המנחה חוץ לעזרה, חייב במזיד כרת. ברם, במסכת זבחים שנינו (יג, ד), שדעת חכמים היא, שאפילו לא הקטיר את כל הקומץ בחוץ רק כזית ממנו, חייב כרת; ומבואר בתוספות (מנחות קו, ב) שמשנתנו נקטה "המעלה קומץ", כדי להשמיענו, שהמעלה בחוץ אחד משני הקמצים של בזיכי הלבונה (כפי שנלמד מיד במשנתנו), חייב; ולא כדעת רבי אלעזר (זבחים יג, ו). שאינו חייב עד שיקטיר שני הקמצים בחוץ (עין "תוספות יום טוב"). דה-ה) ושני קומצין — שני בזיכי הלבונה של לחם הפנים (עין לעיל יא, ה), טעונין שני קמצים — קומץ לבונה לכל בזיך.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ג ניסן, תשי"ח

ברוקלין

תושבי כפר חב"ד

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם הגיעתני הבשורה הטובה מהשתתפות תושבי הכפר במבצע המצה שמורה, ובטרתם בגופם אפיית המצה שמורה, וכפי שכותבים לי מודגשה היתה השתתפות נשי ובנות חב"ד, ה' עליהן תחיינה.

ויהי רצון אשר ההשתתפות במבצע מיכלא דאסוותא ומיכלא דמהימנותא לאחינו בני ישראל תוסיף בפעולות מיכלא זה בהנוגע לתושבי הכפר בעניניהם, שכללותם - יציאת מצרים, חירות מכל מצרים העלמות והסתרים ויציאה למרחב האמיתי הן בגשמיות והן ברוחניות.

ובמיוחד לנשי ובנות חב"ד אשר בכפר חב"ד הרי יהי רצון שכימי צאתך מארץ מצרים, שהודיעונו רז"ל שבזכות נשים צדקניות שבאותו הדור נגאלו אבותינו ממצרים, תזכנה גם הן ביחד עם כל בני ובנות ישראל בקרוב ממש לקיום היעוד, אראנו נפלאות ע"י משיח צדקנו שיגאלנו בגאולה האמיתית והשלימה.

בברכה לבשו"ט תכה"י ולהרחבה אמיתית בגו"ר בכל הענינים.

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף סג עמוד ב: מבארת הגמרא מדוע צריך בשעיר המשתלח גם ריבוי למחוסר זמן וגם ריבוי לבעל מום: **וְאִיצְטְרִיף לְמִכְתָּב** - והוצרכה התורה לכתוב ריבוי **שֶׁפַעַל מוֹם** פסול בשעיר המשתלח, וכן **אִיצְטְרִיף לְמִכְתָּב מְחֻסֵּר זְמַן** שאסור בשעיר המשתלח, משום **דְּאִי כְתָב רְחֻמָּנָא** - שאילו כתבה התורה רק איסור **מְחֻסֵּר זְמַן**, היינו אומרים שדווקא בזה פסול, **מְשֻׁם דְּלֹא מְטִי זְמַנִּיה** - שעדיין לא הגיע הזמן שיוכשר לקרבן, **אֲכָל פַּעַל מוֹם דְּמְטִי זְמַנִּיה** - שכבר הגיע זמן הכשרו, **אִימָא** - נאמר שלא פוסל בו המום. **וְאִי כְתָב רְחֻמָּנָא** - ואילו היתה התורה כותבת רק פסול **פַּעַל מוֹם**, היינו אומרים שדווקא מום פוסל בו **מְשֻׁם דְּמְאִים**, - שהוא מאוס ואינו ראוי להביאו כקרבן, **אֲכָל מְחֻסֵּר זְמַן דְּלֹא מְאִים**, מפני שאין זה פגם בגוף השעיר, **אִימָא** - נאמר שלא יפסל אלא יהיה כשר לשעיר המשתלח, **צְרִיכָא** - לפיכך צריכים ריבוי מיוחד גם בבעל מום וגם במחוסר זמן, ללמדנו ששעיר המשתלח דינו כשאר קדשים לדינים אלו.

דף סד עמוד א. הגמרא מתרצת תירוץ נוסף מדוע צריך פסוק לפסול מחוסר זמן בשעיר המשתלח: **רְבָא אָמַר**, ודאי שאין צריך פסוק לפסול מחוסר זמן בשעיר המשתלח, והריבוי לאסור נצרך למקרה **כְּגוֹן שְׁחִיחָה לֹא** - למוכר הבהמות שמכר לציבור את השעיר, **חֻלָּה מְסוּכָּה בֵּיתוֹ** שמותר לחלל עבורו את יום הכיפורים, **וְשִׁחַט עֲבוּרוֹ** את **אָמֹ** של השעיר המשתלח **בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים** לאחר שנעשתה ההגדלה על השעירים, ונמצא שעתה השעיר לעזאזל מחוסר זמן למצותו להשתלח מחמת האיסור (ויקרא כב כח) 'אתו' וְאֵת בְּנֹה לֹא תִשְׁחַטוּ בְּיוֹם אֶחָד', ולולא הריבוי היינו אומרים שכיון שבשעת הגדלה לא היה מחוסר זמן, אינו נפסל.

מקשה הגמרא: **וְכִי הֲאִי גִּוּוֹנָא** - ובאופן זה שמיתתו בריסוק איברים בדחיה לצוק, **מִי אָסִיר** - האם נאסר מחמת 'אתו' וְאֵת בְּנֹה, הלא **לֹא תִשְׁחַטוּ אָמַר רְחֻמָּנָא**, ומשמע שדווקא כששניהם בשחיטה אסור, **וְהָא** - דחיית השעיר לצוק **לֹא שְׁחִיטָה הִיא**. מתרצת הגמרא: **הָא אָמַרִי בְּמַעֲרָבָא** - הרי כבר אמרו בארץ ישראל, שדְּחִיטָתוֹ של השעיר לצוק כדי לקיים מצותו זו **הִיא שְׁחִיטָתוֹ** - נחשבת כשחיטה, ולפיכך כששחט את אמו נאסר לדחותו בצוק.

שנינו במשנה: ואם משהגדיל מת, יביא זוג אחר ויגדיל עליהם בתחילה, ויאמר **אִם שָׁל שֵׁם מֵת זֶה שֶׁעָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל** לשם יתקיים תחתיו **וְכֹה**, והשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה. הגמרא מבארת איזה שעיר ירעה עד שיסתאב ואיזה יעשה בו עבודתו: **אָמַר רַב**, השעיר **הַשְּׂנִי שֶׁהָיָה בְּזוּג הָרִאשׁוֹן יִקְרָב** לקרבן, והשעיר **הַשְּׂנִי שֶׁבְּזוּג הַשְּׂנִי** שהובא אחרי שמת אחד השעירים שבזוג הראשון, **יִרְעָה** עד שיסתאב. **וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר**, השעיר **הַשְּׂנִי שֶׁבְּזוּג הָרִאשׁוֹן יִרְעָה** עד שיסתאב, והשעיר **הַשְּׂנִי שֶׁבְּזוּג הַשְּׂנִי** שהובא כדי לקחת את בן זוגו במקום זה שמת, **יִקְרָב** לקרבן, ונמצא לפי רבי יוחנן שעבודת השעירים מתקיימת בשני שעירי הזוג השני.

הגמרא מבררת את מחלוקתם: **בְּמֵאִי קָא מִיפְלְגִי** - במה נחלקו רב ורבי יוחנן. **רַב סָבַר**, ש**פַּעַלִי חַיִּים** שנפסלו ונדחו ממצותם **אֵינָן נִדְחִין** לגמרי, וכשיחזרו להיות ראויים מקריבים אותם, ולפיכך השעיר מהזוג הראשון אף שנדחה כשמת חבירו, לא נדחה לגמרי, וכשיעמוד אחר במקום המת חוזר להיות ראוי. **וְרַבִּי יוֹחָנָן סָבַר**, ש**פַּעַלִי חַיִּים** שנדחו נִדְחִין לגמרי, ואינם ראויים עוד להקרבה אפילו אם יתוקן הפסול, ולפיכך השעיר מהזוג הראשון דינו שירעה עד שיסתאב, כיון שנדחה כשמת חבירו. הגמרא מבארת את טעמיהם: **מֵאִי טַעְמָא דְּרַב** הסובר שבעלי חיים אינן נדחין, **דִּילָיָה** [-שלומד] **מְחֻסֵּר זְמַן** - בהמה שעדיין לא מלאו לה שבעה ימים ללידתה שאסורה להקרבה, ורק מהיום השמיני כשרה להקרבה, והרי **מְחֻסֵּר זְמַן**, **לֹא אָף עַל גַּב דְּרִשְׁתָּא** - אפילו שכעת שלא מלאו לו שבעה ימים **לֹא חָזִי** - אינו ראוי להקרבה, מכל מקום **כִּי הָדָר מִיחֲזִי** - כשעברו שבעה ימים וראוי להקרבה **שְׁפִיר דְּמִי** - כשר לקרבן, אפילו שהיה דחוי, **הָכָא נִמְי** - אף בבעלי חיים שנדחו, וכגון השעיר שהיה ראוי מתחילה ונדחה במיתת חבירו, **לֹא שָׁנָא** - אין דינו שונה, וכיון שחוזר להיות ראוי כשמביאים לו בן זוג אחר, כשר. מקשה הגמרא: **מִי דְּמִי** - האם שעיר הנדחה במיתת חבירו דומה למחוסר זמן, **הָתָם** - במחוסר זמן **לֹא אֵיתְחִי כָּלֵל** - מעולם לא היה ראוי להקרבה, וכאילו לא הוקדש כלל עד שמלאו ימיו, אבל **הָכָא** השעיר נִרְאָה היה מתחילה לקרבן, ונִדְחָה במיתת השעיר השני, ולכן יש לומר שאינו חוזר ונראה עוד.

1 הוֹרִיצָה הָדָם וּזְרִיקָתוֹ כְּשֶׁרָה עַל מִנֵּת לְהַקְטִיר אִמּוּרֵין לְעֹרֵב.
2 וּמִבּוֹאֵר, דָּאם זֶרֶק דִּיעָבֵד, אֵין ו-הוֹרִיקָה מִרְצָה, אֲבָל לְכַתְּחִלָּה לֹא
3 יִזְרוֹק. וּבִשְׁלָמָא לְרָבָא שְׁלֵא הִתִּיר זְרִיקָה בְּיוֹם טוֹב אֲלֵא לְצוֹרֵךְ
4 אֲכִילַת בֶּשֶׂר, נִיחָא, שְׁהָרִי בִשְׁבַת אִי אֲפֻשֶׁר לֵאכּוֹל הַבֶּשֶׂר, כֹּאמֹר.
5 אֶלָּא לְרָבָא בִּר רַב הוּנָא שְׁהִתִּיר זְרִיקָה בְּיוֹם טוֹב אֲפִילוּ לְצוֹרֵךְ
6 הַקְטֵרָה, קִשְׁיָא. מִסִּימַת הַגְמָרָא: אֲבָן קִשְׁיָא לְדַבְרֵיו. וְאִיבָעִית
7 אִימָא, אֲפֻשֶׁר לְתַרְץ, דְּשִׁאנִי שְׁבֹת שְׁבֹת שְׁהַחֲמִירוּ בָּהּ חֲכָמִים יוֹתֵר
8 מִשְׁבֹּת יוֹם טוֹב, וְלֹא אֲסִרָה בְּרִייתָא זְרִיקָה שְׁאֵין בָּהּ צוֹרֵךְ הַיּוֹם
9 אֲלֵא בִשְׁבַת, אֲבָל לֹא בְּיוֹם טוֹב:
10 ***

11 מִסְתַּפַּקַת הַגְמָרָא: בְּעָא מִנֵּיהּ רַב אֱוִיָּא סְבָא מִרְבּ הוּנָא, בְּהִמָּה שְׁהִיא
12 חֲצִיָּה שֶׁל נִבְרִי וְחֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, מָהוּ לְשַׁחֲמָה בְּיוֹם טוֹב, לְצוֹרֵךְ
13 אֲכִילַת חֲצִיָּה הַשִּׁיךְ לִישְׂרָאֵל. אֶמֶר לִיה רַב הוּנָא, מוֹתֵר. אֶמֶר לִיה
14 רַב אֱוִיָּא סְבָא, וְכִי מָה בֵּין זֶה לְשַׁחֲמָה שְׁלָמִי נִדְרִים וְנִדְרֹת,
15 הַאֲסוּרָה מִחֲמַת חֶלֶק גְּבוּהָ, אֵף שְׁבִשְׁרָם נֹאכַל לְהַדְיוּט. לֹא הִשִּׁיבּוּ
16 רַב הוּנָא, אֲלֵא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ לְדַבֵּר אַחֵר וְאֶמֶר לִיה, רָאָה עוֹרְבָא פִּרְחָ
17 (-עוֹרֵב הַפּוֹרוּחַ). בִּי נֶפֶק רַב אֱוִיָּא, אֶמֶר לִיה רַבָּה בְּרִיה (-בְּנוֹ שֶׁל רַב
18 הוּנָא) לְרַב הוּנָא, שְׁאֵין הִינּוּ רַב אֱוִיָּא סְבָא דְּמִשְׁתַּבַּח לִיה מִרְ בְּגוּיָה
19 דְּנִבְרָא רַבָּה הוּא - וְכִי זֶה רַב אֱוִיָּא סְבָא שְׁתַּחֲבַּח מִשְׁתַּבַּח בּוֹ
20 שְׂאֵדָם גְּדוֹל הוּא, וְלָמָּה הִתְעַלְמַת מִדַּבְרֵיו, עַד שֶׁחֶלֶךְ לוֹ בְּכִלְמָה.
21 אֶמֶר לִיה רַב הוּנָא לְבָנּוּ, וְכָא אֶעְבִּיד לִיה (-אֶעֱשֶׂה לוֹ), חֲלַשׁ אֲנִי
22 מִחֲמַת שְׂדֵרְשֵׁתִי בְּרַבִּים, וְאֲנִי הַיּוֹם בְּבַחֲנִית 'סְמִכּוֹנִי בְּאִשְׁשִׁישׁוֹת
23 רְפִינִי בְּתַפּוּחִים', כֹּלֹמֶר, הָבּוּ לִי סַעוּדָה וְאֲסַעֵד אֶת לִיבִי, וְכָעָא
24 מִינָּי (-וְשִׂאל מִמֶּנִּי) מִלְּתָא דְּכָעָא מַעְבָּא - דְּבַר הַדּוֹרֵשׁ טַעַם וַעֲיִין
25 רַב.

26 שְׁוֹאלַת הַגְמָרָא: וּבִאֲמַת מַעְבָּא מָאִי לְחַלֵּק בֵּין בְּהֵמָה הַמְשׁוּתַפֶּת
27 לְנִבְרִי וְיִשְׂרָאֵל, לְנִדְרִים וְנִדְרֹת. מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: בְּהִמָּה חֲצִיָּה שֶׁל
28 נִבְרִי וְחֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל מוֹתֵר לְשַׁחֲמָה בְּיוֹם טוֹב, מִשּׁוּם דָּא אֲפֻשֶׁר
29 לְכִנִּית אֲכִילַת בֶּשֶׂר מִמֶּנָּה בְּלֹא שְׁחִיטָה שֶׁל כּוֹלָה, וְנִמְצָא
30 שֶׁהַשְׁחִיטָה נַעֲשִׂית עֲבוּר חֶלֶק הַיִּשְׂרָאֵל, שְׁהָרִי גַם לְחַלְקוֹ לְחֹדֶר
31 נִצְרַכַת הַשְׁחִיטָה. אֲבָל נִדְרִים וְנִדְרֹת אֲסוּר לְשַׁחֲמָה בְּיוֹם טוֹב, מִשּׁוּם
32 שֶׁהַשְׁחִיטָה כּוֹלָה נַעֲשִׂית לְצוֹרֵךְ גְּבוּהָ, דְּכִתְּנִים בִּי קָא וְכוּ בַּחוּז
33 שׁוֹק לְאֲכִילָה, מִשְׁלַחַן גְּבוּהָ קָא וְכוּ, כַּעֲבֵד הַנוֹטֵל פְּרוּסָה מִבֵּית
34 רַבּוֹ, וְצִרְכֵי גְבוּהָ שְׁאֵין זִמְנָם קַבְּעוּ בּוֹ בְּיוֹם לֹא הוֹתֵרוּ בְּיוֹם טוֹב:
35 אֶמֶר רַב חֲסִידָא, בְּהִמָּה חֲצִיָּה שֶׁל נִבְרִי וְחֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, מוֹתֵר
36 לְשַׁחֲמָה בְּיוֹם טוֹב, דָּא אֲפֻשֶׁר לְכִנִּית בֶּשֶׂר בְּלֹא שְׁחִיטָה. אֲבָל עֵיפָה
37 שְׁהִיא חֲצִיָּה שֶׁל נִבְרִי וְחֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֲסוּר לְאַפְסוּתָהּ בְּיוֹם טוֹב,
38 דְּהָא אֲפֻשֶׁר לִיה לְמַפְלָגָה (-לְחַלְקָה) בְּלִישָׁתָה, וְלֵאפּוֹת רַק אֶת חֶלֶק
39 הַיִּשְׂרָאֵל לְבַדּוֹ.

40 מִקְשָׁה הַגְמָרָא: מָתִיב רַב חֲנָא בִּר חֲנִילָא, שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה (חֲלָה פ"א
41 מ"ח), עֵיפָת בְּלָבִים בְּזִמְן שְׁהָרִיעִין אוֹכְלִין מִמֶּנָּה, דִּינָה כִּמְאֲכַל אֲדָם,
42 וְהִיא הִיא חֲזִיבַת בְּחֶלֶה, וּמַעְרְבִין בָּהּ עִירוּבֵי חֲצִירוֹת, וּמִשְׁתַּתְּפִין בָּהּ
43 שִׁיתוּפִי מִבּוֹאֹת, וּמַבְרִינִין עֲלֶיהָ הַמּוֹצִיא, וְשִׁלְשָׁה שְׁאֲכָלוּ כֹּאחֵד
44 מִזִּמְנִין עֲלֶיהָ בְּבִרְכַת הַמּוֹזֵן, וְנִאֲפַת בְּיוֹם טוֹב, וְאֵם מִצָּה הִיא, אֲדָם
45 יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּלִילָה הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, שְׁחוּבָה לֵאכּוֹל בּוֹ
46 מִצָּה. שְׁמֵאֲחֵר שְׁנֵאכְלַת גַּם לְרוּעִים, נַחֲשֶׁבַת לֶחֶם לְגַבִּי כֹל
47 הַדִּינִים הָאֵמּוּרִים. וּמִסִּיק רַב חֲנָא קוּשִׁיתָּה: וְאֶמֶר נִאֲפִית בְּיוֹם טוֹב
48 מִחֲמַת הַחֶלֶק הַנֹּאכַל לְרוּעִים, וְהָא אֲפֻשֶׁר לִיה לְמַפְלָגָה בְּלִישָׁתָה
49 וְלֵאפּוֹת רַק חֶלֶק זֶה לְבַדּוֹ, כֵּשֶׁם שְׁאֲמַרְתָּ בַּעֲיִסָּה שְׁחִלְקָה שֶׁל נִבְרִי.
50 מִתְרַצַת הַגְמָרָא: שְׁאֵין עֵיפָת בְּלָבִים, שְׁכוּלָה רֹאוּיָה לְאֲכִילַת
51 הָרוּעִים, הוּאִיל וְאֲפֻשֶׁר לְפִיִּיכֵן לְכִלְבִּים בְּנִבְלָה מִבְּלִי לְהֵאכְלִילָם
52 מִהַעֲיִסָּה, וְאִז תַּחֲשַׁב כּוֹלָה כִּצּוֹרֵךְ אוֹכֵל נֶפֶשׁ שֶׁל הָרוּעִים, מָה
53 שְׁאֵין כֵּן בְּשִׁיכַת חֲצִיָּה לְנִבְרִי, שְׁחִיב לִיתֵן לְנִבְרִי חֶלְקוֹ. מִקְשָׁה
54 הַגְמָרָא: הֲלֹא רַב חֲסִידָא הוּא בַּעַל הַשְּׁמוּעָה הָאֵמּוּרָה, וְכִי אֵית לִיה
55 לְרַב חֲסִידָא סִבְרַת הוּאִיל, שְׁנוֹכַל לְפָרֵשׁ בְּשִׁיתוֹ שְׁעִית הַכִּלְבִּים
56 מוֹתֵרַת מִשּׁוּם הוּאִיל וְאֲפֻשֶׁר לְפִיִּיכֵן בְּנִבְלָה. וְהָא אֲתֵמַר, הָאִפּוֹפָה

57 מִיּוֹם טוֹב [אַחֵר שְׁגִמַר סַעוּדָתוֹ] לְצוֹרֵךְ חוֹל, רַב חֲסִידָא אֶמֶר לִזְקָה
58 מִשּׁוּם אִיסוּר מִלֵּאכְהָ בְּיוֹם טוֹב, רַבָּה אֶמֶר אֵינִי לִזְקָה. וְהִתְפַּרֵּשׁ
59 בְּטַעַמָם, רַב חֲסִידָא אֶמֶר לִזְקָה, דְּלֹא אֶמְרִין הוּאִיל וּמִקְלָעִי (-וְיִזְדַּמְנוּ)
60 לִיה אוֹרְחִים חָזִי לִיה (-וְרָאוּ לוֹ), לְצוֹרֵךְ הָאוֹרְחִים, הִשְׁתָּא נָמִי אֵף
61 שְׁלֹא נִזְדַּמְנוּ לוֹ, נַחֲשֶׁבַת הָאִפּוֹפָה כְּחָזִי לִיה בְּיוֹם טוֹב, אֲלֵא מֵאַחֵר
62 שֶׁבְּפוּעַל אֵין לוֹ אוֹרְחִים, אֵין כֵּאֵן צוֹרֵךְ אוֹכֵל נֶפֶשׁ שֶׁל יוֹם טוֹב,
63 אֲלֵא צוֹרֵךְ חוֹל הוּא, וְלֹכֵן לִזְקָה. וְרַבָּה אֶמֶר אֵינִי לִזְקָה, מִשּׁוּם
64 דְּאֶמְרִין הוּאִיל וְאֵם יִבּוּאוּ לוֹ אוֹרְחִים תְּהִידָה הָאִפּוֹפָה צוֹרֵךְ יוֹם טוֹב,
65 אֵף עֲכָשִׁי שְׁאֵין לוֹ אוֹרְחִים דִּינָה כְּדִין מִלֵּאכְתָּ אוֹכֵל נֶפֶשׁ, וּמוֹתֵר
66 מִן הַתּוֹרָה, וְעַל כֵּן אֵינִי לִזְקָה עֲלֶיהָ. וּמִבּוֹאֵר שְׁלַדַּעַת רַב חֲסִידָא אֵין
67 אוֹמְרִים 'הוּאִיל', אֲלֵא כֹל זִמֵּן שֶׁבְּפוּעַל אֵין כֵּאֵן צוֹרֵךְ יוֹם טוֹב
68 אֲסוּרָה הַמִּלֵּאכְהָ מִן הַתּוֹרָה, וְאֵין דִּי בִּאֲפֻשְׁרוֹת שְׁלַבְסוּף יִתְעוֹרֵר
69 בְּכֹךְ צוֹרֵךְ לִיּוֹם טוֹב עֲצֻמּוֹ. וְאֵם כֵּן, אֵיךְ אֲפֻשֶׁר לְהִתִּיר לְשִׁיתוֹ
70 לֵאפּוֹת אֶת עֵיסַת הַכִּלְבִּים כּוֹלָה, מִחֲמַת שְׁאִילוֹ הִיתָה לוֹ נִבְלָה
71 הִיא מִפִּיִּיסָם בָּהּ, שְׁהָרִי לְמַעֲשֶׂה אֵין לוֹ נִבְלָה, וְהָאִפּוֹפָה נַעֲשִׂית גַּם
72 לְצִרְכָם. מִתְרַצַת הַגְמָרָא: אֶלָּא לֹא תִּימָא לְפָרֵשׁ שֶׁהִתִּירָה הַמִּשְׁנָה
73 לֵאפּוֹתָהּ הוּאִיל וְאֲפֻשֶׁר לְפִיִּיכֵם בְּנִבְלָה, אֶלָּא הַעֲמַד אֶת דְּבָרֵי
74 הַמִּשְׁנָה בְּזִין דְּבְּפוּעַל אֵית לִיה נִבְלָה, דְּרֹדָא אֲפֻשֶׁר לוֹ לְפִיִּיכֵן
75 בְּנִבְלָה, וְעִדִּיף זֹאת מִ'הוּאִיל' הָאֵמּוּר לְעִיל, כִּיּוֹן שְׁלֹא חֲסַר בִּידּוֹ
76 כֹּלֹם שֶׁתְּהִידָה כֹּל הַעֲיִסָּה לְצוֹרֵךְ אָדָם, שְׁהָרִי בִּידּוֹ לְפִיִּיס הַכִּלְבִּים
77 בְּנִבְלָה:
78 ***

79 מִסְתַּפַּקַת הַגְמָרָא: בְּעָא מִנֵּיהּ מִרְבּ הוּנָא, הִנֵּי בְּנִי בָּאנָא (-יִשְׂרָאֵלִים
80 הַגֵּרִים בְּכַפְרִים) דְּרָמּוּ עֲלֵיהּ קִשְׁמָא דְּבְנֵי חִילָא - שְׁהִטִּיל עֲלֵיהֶם
81 הַמֶּלֶךְ לֵאפּוֹת קַמְחוֹ לֵאנְשֵׁי חִילוֹ הַנִּכְרִים, מָהוּ דִּינָם, הָאֵם מוֹתֵר
82 לָהֶם לְאַפְסוּתָהּ לִפְתֵּי בְּיוֹם טוֹב, אוֹ לֹא. אֶמֶר (לִיה) [לְהוֹ] רַב הוּנָא,
83 חֲזִינָא - רֹאִים אֲנִי, אִי יִהְיִי לִיה הָאִפּוֹפָה רְפָתָא (-פֶּת, כִּכֵּר אַחֲתָן)
84 לִינוּקָא (-לְתִינוּקָא, יִשְׂרָאֵל) וְלֹא קִפְדִּי בְּנֵי הַחִיל, נִמְצָא שִׁישׁ בִּאֲפִיָּה
85 זֶה מִשּׁוּם צוֹרֵךְ אוֹכֵל נֶפֶשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמוֹתֵר, שְׁכָל חֲדָא וְחֲדָא
86 מִהַכְּבֻרֹת חֲזִינָא (-רֹאִיָה לְהִינְתָן) לִינוּקָא, וְיֵשׁ לוֹמֵר עֲלֶיהָ כִי הִיא
87 זֶה הַנַּעֲשִׂית לְצוֹרֵךְ הַיִּשְׂרָאֵל, וְעַל כֵּן שְׁרִי לֵאפּוֹת אֶת כֹּל הַכְּבֻרֹת.
88 וְאִי לֹא, שְׁמִקְפִּידִים בְּנֵי הַחִיל שְׁלֹא יִתְּנוּ אֲפִילוֹ פֶת אַחַת לְתִינוּק
89 יִשְׂרָאֵל, אֲסוּר לֵאפּוֹת, שְׁהָרִי מִיעֵטָה הַתּוֹרָה 'לֹכֵם' וְלֹא לְנִכְרִים
90 מִקְשָׁה הַגְמָרָא עַל רַב הוּנָא: וְהִתְנִיָּה, מַעֲשֶׂה בְּשִׁמְעוֹן הַתִּימָנִי שְׁלֹא
91 בָּא אִמָּשׁ וּבִין הָעֲרֵבִים שֶׁל יוֹם טוֹב לְבֵית הַמִּדְּרָשׁ, בְּשִׁחְרִית מִצְרָא
92 רַבִּי יְהוֹדָה בֶּן בָּבָא, אֶמֶר לוֹ, מִפְּנֵי מָה לֹא בָּאת אִמָּשׁ לְבֵית הַמִּדְּרָשׁ,
93 אֶמֶר לוֹ שְׁמַעוֹן הַתִּימָנִי, בְּלִישָׁתָה (-חִיל נִכְרִים הַמַּחֲפִּשִׁים אַחֵר שֶׁלֹּל)
94 בָּאָה לְעִירָנִי, וּבְקִשָּׁה לְחֶמֶן אֶת כָּל רִכּוּשׁ הָעִיר, וְשִׁחְטָנִי לָהֶם עֲגֵל
95 וְהָאֲכָלוּם, וּפְטָרָנִים לְשָׁלוֹם. אֶמֶר לוֹ רַבִּי יְהוֹדָה בֶּן בָּבָא, תָּמָה אֲנִי
96 אֵם לֹא יוֹצֵא (-אֲבָד) שְׁכָרְכָם [וְשִׁחְטָנִים מִמוֹנֵכָם] בְּהַפְסָדְכָם
97 וְשִׁתְּנֵשׁוּ עַל שְׁחִילָתָם יוֹם טוֹב, שְׁהָרִי אֲמַרָה תּוֹרָה 'לֹכֵם' וְלֹא
98 לְעוֹבְדֵי בּוֹכְכִים. וּמִסִּימַת הַגְמָרָא אֶת הַקּוּשִׁיא: וְאֶמֶר נִאֲסַרָה
99 עֲלֵיהֶם מִלֵּאכְהָ זֶה, וְהָא חָזִי הַיִּשְׂרָאֵל לְמִיכָל כִּזִּית בֶּשֶׂר מִינָּה -
100 מַעֲגַל זֶה, שְׁהָרִי לֹא הִיתָה מִקְפִּידָה הַבּוֹלֶשֶׁת אֵם הִיוּ יִשְׂרָאֵל
101 מִשְׁאִירִים קִצַּת מִמֶּנּוּ לְעַצְמָם, שְׁהֵלֹא מִשֵּׁל יִשְׂרָאֵל הִיא הַעֲגֵל.
102 מִתְרַצַת הַגְמָרָא: אֶמֶר רַב יוֹסֵף, עֲגֵל מִרְפָּה הוּא, וְלֹא הִיא רֹאוּי
103 לְמֵאכַל יִשְׂרָאֵל אֲלֵא לְנִכְרִים. מִמְשִׁיבָה הַגְמָרָא לְהַקְשׁוֹת: וְהָא חָזִי
104 עֲגֵל זֶה לִישְׂרָאֵל, לְהֵאכְלִילָם לְכָלֵּבִים שְׁלָהֶם. מִתְרַצַת הַגְמָרָא:
105 מִחֲלוּקַת תְּנָאִי הִיא הָאֵם מוֹתֵר לְשַׁחֲטוֹ בְּיוֹם טוֹב לְצוֹרֵךְ כִּלְבִּים,
106 וְרַבִּי יְהוֹדָה בֶּן בָּבָא סִבְרָה כִּהְנָא שְׁאוּסֵר. דְּתִנָּא, נִאֲמַר בְּדִיתֵר
107 מִלֵּאכְתָּ אוֹכֵל נֶפֶשׁ בְּיוֹם טוֹב (שְׁמוֹת יב טז) 'אִדּוּ אֲשֶׁר יֵאכַל לְכָל נֶפֶשׁ'
108 הוּא לְבָדּוּ יַעֲשֶׂה לָכֶם, מִמְשִׁמְעֵי שְׁנֵאֲמַר 'לְכָל נֶפֶשׁ', שְׁמוֹעַ אֲנִי אֲפִילוֹ
109 נֶפֶשׁ בְּהִמָּה בְּמִשְׁמַע, בְּעִנְיָן שְׁנֵאֲמַר (וּיקָרָא כד יח) 'וּמִכָּה נֶפֶשׁ בְּהִמָּה
110 יִשְׁלַמְנָה', וְאֵם כֵּן יֵשׁ לְהִתִּיר אֵף מִלֵּאכְתָּ אוֹכֵל נֶפֶשׁ שֶׁל בְּהֵמָה,
111 תְּלַמּוּד לְזִמְרָא לָכֶם,

אבל נדרים ונדבות כי קא זכו משלחן גבוה קא זכו – בהנים בחוה ושוק, והישראל בבשר, משלחן גבוה – כעבד שנטל פרס מרבו, כן פירש רש"י, ואפילו לרבי יוסי הגלילי, דקאמר: קרשים קלים ממון בעלים הן, בבבא קמא (יבב). ואפילו לארץ זריקה קאמר דממון בעלים הם רק במנות כוונה – מכל מקום אותו ממון זכה משלחן גבוה, דהא עיקר הקרבן בשביל גבוה, והלכך, נהי דהוי ממון לקדש בו את האשה – מכל מקום כל העבודות לצורך גבוה הם עושים. עיסה חציה של גוי וחציה של ישראל – ואם תאמר: והאמר לעיל רבי שמעון בן אלעזר אומר: ממלאה אשה תנור פת, ואף על פי שאינה צריכה אלא לפת אחת – מפני שהפת נאכל יפה בזמן שהתנור מלא, ושרי לאפות ביום טוב אפילו לבתה. וכן תימא דאתיא לתנא קמא – והא הלכתא כרבי שמעון דמתני! ויש לומר: דשאני התם, דכל הפת של ישראל, שהרשות בידו לאכול כל אחד ואחד או זה או זה, ועוד: דלמא מקלעי ליה אורחים. אבל הכא, דחציה של גוי – אסור לאפותה ביום טוב.

חזונו אי יחבינן ליתקא ולא קפדי כל חזא וחדא וכו' – פירש רש"י: ופליגא אההיא דלעיל דרב חסדא דקאמר עיסה חציה של גוי וכו' דאפשר למפלגה בלישה. ואומר רבינו יצחק: דלא פליג, דשאני עיסה דחציה של גוי וחציה של ישראל מצי למפלגה ולאפות חלקו. אבל הכא מיירי שהיה הקמח לבני חילא, אלא שטורח אפיה הוה רמי אבני באגא – הלכך לא היו יכולין ליקח כלל מן הקמח קודם האפיה לאפותו לצורך התינוק. אבל אורח כר, שאפו בשביל החיל – אז לא קפדי, וכן בעגל דבסמון – לא שייך אפשר למפלגה, שנתנו משלם. ומשום הכי, אם היו לוקחין ממנו – היו מקפידין, אם לא על ידי טורח הבשול, כדרך מבשלים שאוכלין מעט מן הבשול. להכי פריך אדרב הונא מהבא.

הואיל ומקלעי אורחים וכו' – ותימה: הא אמר בשבת פרק "המצינע" (צהא, שם) דרודה חלות דבש ביום טוב סופג ארבעים, ואמאי לוקה לריבה, דאמר הכא: הואיל וכו', התם נמי גימא: הואיל דמקלעי אורחים וכו'! ואין לומר: דשאני התם דאפשר לעשותו מערב יום טוב, דלענין אוכל נפש אין לחלק בין אפשר ללא אפשר, כדפרישית בריש מביאין (גא, גבי רב יוסף דאמר משום פירות הנושרין ויש לומר: דמיירי שהדיבש הדיבש ואינו ראוי לאכילה אלא לבתישה דגמלי, אי נמי שתלש חלות דבש סמוך לחשכה, ולא היה שהות, אפילו באו אורחים, לאכלו.

לכם

הני גני באגא דרמו עליהו קמחא דבני חילא, מהו לאפותה ביום טוב? אמר ליה: חזונו, אי יחבי ליה רפתא לינוקא ולא קפדי – כל חזא וחדא חזונו לינוקא, ושרי ואי לאו – אסור. והתניא: מעשה בשמעון התימני שלא בא אמש לבית המדרש, בשרית מצאו רבי יהודה בן בבא, אמר לו: מפני מה לא באת אמש לבית המדרש? אמר לו: בלשתי פאה לעירנו ובקשה לחטוף את כל העיר, ושמענו להם עגל והיכלנום, ופטרנום לשלום. אמר לו: תמה אני אם לא יצא שכרם בהפסדכם, שהרי אמרה תורה "לכם" ולא לגוים, ואמאי? הא חזי למוכל מיניה? אמר רב יוסף: עגל טרפה הוא. והא חזי לכלבים! תנאי הוא, דתניא: "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם" ממשמע שצאמר "לכל נפש" – שומע אני אפילו נפש בהמה במשמע, כענין שצאמר "וימפה נפש בהמה ושלמנה", תלמוד לומר "לכם" "לכם"

חורצה על מנת להקטיר בו' – כלומר: וקטיר אימורין לערב, ולא יקטירם היום. לבתחלה לא – הואיל ולא יאכל בשר היום. שאני שבות שבת – החמירו חכמים בדבריהם בשבת מביום טוב. מה בין זה לנדר ונדבה – שחצין לו וחצין לגבוה, ואסור לשחוט מפני חלק גבוה. עורבא פרח – עורב הפרח למעלה. השיאו לדבר אחר. כי נפק – רב אויא. אמר

ליה רבה בריה – דרב הונא לאבאה. לאו היינו בו' – ולמה דחיתו והלך לו בכלימה? אני היום סמכוני באשישות – יום טוב הוא, ודרשתי לרבים, וחליתי מטורח הדרשה, וקורא אני על "סמכוני באשישות" – הביאו לי סעודה ואסעוד. דבעיא מעמא – ויציא בני דיהודא ולעין בה. ופעמא מאי – סוגיא דגמרא הוא. בהנים משלחן גבוה קא זכו – בחוה ושוק, והוא הדין לבעלים בשאר הבשר, כעבד הנוטל פרס מבית רבו, נמצאת כל השחיטה לשם גבוה. חייבת בחלה – דלחם קרינא ביה. ופערבין בה – ערובי חצרות, להוציא מבתיים לחצר, שהבתיים רשות לכל יחיד ויחיד, והחצר רשות כולן, וצריכים ערב להוציא כל אחד מביתו לחצר, ומשתתפים בה – שתוף קרי במבוי שחצירות הרבה פתוחין לו, וכל חצרות שבתלמוד לפני הבתיים, ויצאים דרך חצר לרשות הרבים או למבוי, ופערבין עליה – "המוציא". ומוטנים עליה – שלשה שאכלו באחת. ונאפת כיום טוב – משום חלק הרועים. ואדם יוצא בת ידי חובתו בפסח – לילה הראשון של פסח, שהוא מצוה לאכול מצה, דכתיב "בערב תאכלו מצות" (שמות יב). ושאר הימים, אם רצה לאכול שאר דברים בלא לחם – הרשות בידו. לפיכך נבבלה – ונמצאת כולה נאכלת לאדם. ומי אית ליה הואיל – סוף סוף מפרנס הכלבים ממנה, שהרי אין לו נבלה ומשום אסמכתא דהואיל ואילו היה לו נבלה קא שרית ליה. מיום טוב לחול – לאחר שסעד אפה, דהא ודאי לחול הוא. בני באגא – ישראל הדרים בבפרים. דרמו עליהו קמחא דבני חילא – המלך הטיל עליהם לאפות ולבשל לבני חילא, אנשי מלחמתו. כל חזא וחדא בו' – ופליג רב הונא אדרב חסדא. דאמר חציה של גוי וחציה של ישראל אסור לאפותה. התימני – מתמנת היה, כדכתיב (שופטים טו) "שמעון חתן התימני" – מתמנת. אמש – כלומר: בין הערבים של יום טוב. בלשת – חיל גדול של גדודי גוים, שמחפשים ובוטשין לשלול שלל. יצא שכרם – שנשבתם בממון, יצא ואבד בשביל הפסד עונש שתענשו על חילול יום טוב. ולא לכלבים – לא גרסין. והא חזי למיכל מניה – ולא יקפידו, שהרי משלחן היה. היינו דקאמר ליה – כי לא גרס. והכי גרס: והא חזי לכלבים. תנאי היא – דאיכא תנא דאסר לכלבים. לכל נפש – "אך אשר יאכל לכל נפש".

הני

בבא, אמר לו: מפני מה לא באת אמש לבית המדרש? אמר לו: בלשתי פאה לעירנו ובקשה לחטוף את כל העיר, ושמענו להם עגל והיכלנום, ופטרנום לשלום. אמר לו: תמה אני אם לא יצא שכרם בהפסדכם, שהרי אמרה תורה "לכם" ולא לגוים, ואמאי? הא חזי למוכל מיניה? אמר רב יוסף: עגל טרפה הוא. והא חזי לכלבים! תנאי הוא, דתניא: "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם" ממשמע שצאמר "לכל נפש" – שומע אני אפילו נפש בהמה במשמע, כענין שצאמר "וימפה נפש בהמה ושלמנה", תלמוד לומר "לכם" "לכם"

לכם ולא לכלבים דברי רבי יוסי הגלילי – ואמר הרב רבנו שמואל מאיבר"א בשם אחיו הרב רבנו משה דהלכה כרבי יוסי הגלילי, ואף על גב דקיימא לן דהלכה כרבי עקיבא מחברו – דהא אשכחנא סתמא דמשנה כותיה במסכת חלה (פרק א משנה ח) בהדיא דמית ליעיל: עיסת כלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה נאפית ביום טוב. ודוקא בזמן שהרועים

אוכלין ממנה, הא לאו הכי – לא. והכי איתא (בספרי) בהדיא: אבל אין הרועים אוכלין ממנה – אין אופין אותה ביום טוב.

הני סופלי לחיותה דהכי שדינן – ואם תאמר: מאי מספקא ליה, דאמאי היה לו לאסור? אי משום טרחא – מהא לא משני מידי, דמה בכך משום דחזיא להסקה? והאיכא טרחה ויתרא! ואי בעי לאסור משום מוקצה, דאית לה דמאכל לבהמה מוקצה הוא – לא היא, דאם כן תיקשי דהיא אנו נותנין תבן לבהמה! ועוד תנן: מטלטלין שער של אפונים הואיל שהוא ראוי למאכל בהמה! ועוד דאמר: בשר תפוח מטלטלים אותו, מפני שהוא ראוי למאכל כלבים. ויש לומר: דהני גרעיני תמרה אינן ראויין לבהמה אלא על ידי תקון גדול לחתוך, ומדרבנן הוא מלאכה, ומכל מקום ראויין כמו שהם על ידי הדחק, והואיל ואינן ראויין לחיות עיקר עיקר מאכל בהמה אלא על ידי תקון גדול, דהכי שדינן להו, למאן דריש "לכם" ולא לכלבים, משום דהויא מלאכה? ומשני: דמתורין לטלטל ליתנן לחיות, מפני דחזו להסקה.

עושה אדם כל צרכו בפת – ותימה: דאמר בשבת (קמ"ב) דלא אמרו דיתר כבר או תינוק אלא למת בלבד! ויש לומר: בדבר שיכול לעשות מבעוד יום אמר התם דלא אמר היתר אלא למת בלבד, אבל הני סופלי – לא היה יכול לעשותם מערב יום טוב.

כנונא אגב קטמיה אף על גב דאיכא עליה שברי עצים – ואם תאמר: מאי מיתני מהכא? דלמא שאני הכא שיש בו דבר המטלטל, כגון קטמא שראוי לכסות בו צואה או רוק, אבל בלא קטמא – לא שרי, משום דהוי בסיס לדבר האסור. ואם כן הכא, בכוס שיש בו דבר שאסור לטלטלו – לאו ויש לומר: דהכי נמי מדמה שבכל אחד יש בו חידא לטיבותא וחידא לריעותא, והכא הכוס שרי לטלטל, ומה שיש בתוכו אסור. וגבי כנונא – יש בתוכו דבר המותר, והכנונא עצמו אסור לטלטל, דמלאכתו לאיסור. והכי פירושו: כי דהכי דמטלטל כנונא אגב קטמא – הכי הוה לן לטלטל השוירין עם הכוס. ואין נראה, דלפום רהיטא משמע דהא דקאמר מטלטלין כנונא אגב קטמיה – לאו מכח הקטמא, אלא היינו לצורך גופו ולצורך מקומו ולא דמי לכוס. ואם כן, אף כי הוי מלאכתו לאיסור – שרי לטלטל. אלא נראה דסיבותא דכוס הוי משום דשוירי כוסות גריעי טפי, וראויין להתבטל אגב הכוס, כמו שברי עצים אגב קטמא. ורבינו תם פירש: דלא מקרי בסיס לדבר מועט שאינו נקבע, כגון שברי עצים ושיוירי כוסות. ודאמרין דבעינן קטמא – היינו משום שמתלטל שברי עצים תוך הכנונא, והיה לו לנערם, אבל אי איכא קטמא – לא היה יכול לנערם שלא יפול הקטמא. וכל שכן שיוירי כוסות, אף על גב דליכא דיתר עמקן – מכל מקום שרי לטלטל אגב כסא, לפי שאי אפשר לנערם.

לא יחם אדם חמין אלא אם כן ראויין לשתיה – ואם תאמר: מאיזה טעם שרי בית שמאי, ואפילו ראויין לשתיה? הא לית להו מתוך? ויש לומר: דמייירי כגון ששונה, ומרבה לרחוץ רגליו. והכי איתא בהדיא בירושלמי, דלביט שמאי צריך לשתות מין, ובית הלל מתירין. ודוקא לרגליו, אבל לכל גופו – מודה דאסור, דדבר השוה לכל נפש בעינן, וזה אינו ראוי אלא לבני אדם מעתה, אבל ידיו ורגליו – שוה לכל נפש.

הני סופלי – גרעיני תמרין. היכי שדינן להו – כיון דלאדם לא חזו, ומאכל לבהמה לא משתרי – אסורי בטלטול. עושה אדם כל צרכו בפת – ומטלטל על ידי הפת, ולא חיישין לבזיון דאוכלין. ופליגא דרבי יהושע בן לוי – הא דרב חונא דלעיל, דאמר אי כי יהבינן רפתא ליתוקא כו', שיוירי כוסות – של יין, ששרה בהן פת, ומטלטלין השמש להצניע הכוס. דידן נמי – הא לא חזו, דמאיסי. כנונא – כלי שמשמשים בו הגחלים, אגב קטמיה – שהיינו צריכין לאפרו, והוכן מערב שבת לכסות רוק או צואה. ואף על גב דאיכא עליה שברי עצים – דלא חזו, מטלטל להו עם כנונא. הכא איסורי הנאה ניהו – ומוקצי טפי, ולהוי כגוף של רעי – שמותר לטלטלו ולפנתו לאשפה מחמת מאוס, כדאמרין בפרק בתרא (ל"ב), וכי עושין גוף של רעי לכתחילה – נהי דכי איתיה קמן מסלקין ליה, אבל לאתווי קמן, או למיזל אנן לגביה כי היכי דנמאס עלן ונטסלה – מי שרי? משנה לא יחם אדם חמין – לרחוץ רגליו. אוכל נפש התיר הכתוב, ולא להבעיר אור בשביל רחיצה. מדורה – היסק גדול. גמרא הנאת כל גופו – דמאי לאוכל נפש. משנה שלשה דברים כו' – מפרש טעמא בגמרא. אין זוקפין – משמע: אם נפלה מדורה של מתכת – אין זוקפין ומשיבין אותה. פתין גריצין – בכרות עבים, משום טרחא. חרדין – שאופים על הגחלים.

גמרא

דידהו נמי חזו לתרנגולין! דידהו איסורי הנאה ניהו. ולטלטלינהו אגב קסא, מי לא אמר רבא: מטלטלין כנונא אגב קטמיה, אף על גב דאיכא עליה שברי עצים! התם לאו איסורי הנאה, ניהו הכא איסורי הנאה ניהו. אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא: ולהוי כגוף של רעי! אמר ליה: וכי עושין גוף של רעי לכתחילה? אדפריה רבא למר שמואל ודרש: מומזין את הגוי בשבת, ואין מומזין את הגוי ביום טוב, גזירה שפא ירבה בשבילי. מרימר ומר זוטרא פי הוה מקלע להו גוי ביום טוב אמרו ליה: אי ניהא לך כמאי דפריחא לן – מוטב, ואי לא – טרחה ויתרא אדעתא דידך לא טריחין. משנה בית שמאי אומרים: לא יחם אדם חמין לרגליו אלא אם כן ראויין לשתיה, ובית הלל מתירין. עושה אדם מדורה ומתחמם בגגה. גמרא איבעיא להו: האי מדורה מאן קתני לה? דברי הכל היא, ושני להו לבית שמאי בין הנאת כל גופו להנאת אבר אחד, או דלמא בית הלל קתני לה, אבל בית שמאי לא שני להו? תא שמע: בית שמאי אומרים: לא יעשה אדם מדורה ויתחמם בגגה, ובית הלל מתירין. משנה שלשה דברים רבן גמליאל מחמיר בדברי בית שמאי: אין מומזין את החמין לכתחילה ביום טוב, ואין זוקפין את המגורה ביום טוב, ואין אופין פתין גריצין אלא רקיקין. אמר רבן גמליאל: מימיהן של בית אבא לא היו אופין פתין גריצין אלא רקיקין. אמרו לו: מה נעשה לבית אביך, שהיו מחמירין על עצמן ומקילין לכל ישראל להיות אופין פתין גריצין וחרדין. גמרא היכי דמי? אי דאנח עירובי תבשילין – מאי טעמא דבית שמאי? ואי דלא אנח עירובי תבשילין – מאי טעמא דבית הלל? אמר רב חונא: לעולם אימא לך שלא הניח עירובי תבשילין, וכדי תניו שרו ליה רבנן. ורב חונא לפעמיה, דאמר רב חונא: מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת אחת, ומבשילין לו קדרה אחת, ומדליקין

שמתלטל שברי עצים תוך הכנונא, והיה לו לנערם, אבל אי איכא קטמא – לא היה יכול לנערם שלא יפול הקטמא. וכל שכן שיוירי כוסות, אף על גב דליכא דיתר עמקן – מכל מקום שרי לטלטל אגב כסא, לפי שאי אפשר לנערם.

לא יחם אדם חמין אלא אם כן ראויין לשתיה – ואם תאמר: מאיזה טעם שרי בית שמאי, ואפילו ראויין לשתיה? הא לית להו מתוך? ויש לומר: דמייירי כגון ששונה, ומרבה לרחוץ רגליו. והכי איתא בהדיא בירושלמי, דלביט שמאי צריך לשתות מין, ובית הלל מתירין. ודוקא לרגליו, אבל לכל גופו – מודה דאסור, דדבר השוה לכל נפש בעינן, וזה אינו ראוי אלא לבני אדם מעתה, אבל ידיו ורגליו – שוה לכל נפש.

ומדליקין

ביצה דף כא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קסט

רבינא, וכי עושין גרף של רעי לכתחלה, והרי לא התירו אלא אם
 כבר ישנו, אבל להביא אלינו דבר שעתידי להימאס, או ללכת
 למקום הדבר המאוס כדי שימאס עלינו ויהיה מותר לפנותו, לא
 התירו. ועל כן אין מומנים נכרים בשבת, כי בכך אנו מביאים על
 עצמנו לכתחילה גרף של רעי, על ידי שיירי כוסותיהם:
 הגמרא מביאה הכרעה להלכה כרבי יהושע בן לוי: **אֲדָרְבֵּיהּ**
 (ו-הנהיג) **רָבָא לָמַר שְׂמוּאֵל לְטִיִּל עִמּוֹ, וְדָרְשׁ לוֹ, מִזְּמִינֵי אֶת הַנֶּכְרִי**
בְּשֶׁבֶת ואין חוששים שיעבור השימוש על איסור טלטול מוקצה
 בשיירי כוסו. ואין מומנים את הנכרי ביום טוב, גזירה שפא ירבה
 בשבילו בתבשיל, ויעבור על איסור ביטול ביום טוב שלא לצורך
 אוכל נפש של ישראל:
 הגמרא מביאה הנהגת אמוראים בהזמנת נכרי לסעודת יום טוב:
מֵרִמָּר וְכֹר וְזִמְרָא, כִּי הָיוּ מְקַלְלֵי לָהּ – כַּשֶּׁהִזְדַּמְּנוּ לָהֶם נֶכְרִי בְיוֹם
טוֹב בביתם בלא שהזמינו אותו, אמרו לה, אי ניתא לך בְּמֵאָה
 דְּמִיָּחָא לָן – אם מסתפק אתה במה שהכנו לעצמנו מומם, ואי לא,
 מִיָּחָא וְיִתְרָא אֲדַעְתָּא דִּידָךְ לֹא מִיָּחָיִינֵךְ – אין בדעתנו לטרוח טירחה
 יתירה בעבורך, ולהוסיף על מה שכבר ביטלנו לעצמנו:

משנה

בית שמאי אומרים, לא יחם אדם חמין לרחיצת רגליו ביום טוב,
 שלא התירה התורה הבערה אלא לצורך אוכל נפש בלבד. אלא
 אם בן הם ראויין לשתיקה, ומחממם לך, אז יכול להוסיף ולחמם
 גם לצורך רחיצת רגליו. ובית הלל מתירין לחמם מים לרחיצת
 רגליו, אף כשאינם ראויים לשתיקה, שמתוך שהותרה הבערה
 לצורך אוכל נפש, הותרה גם שלא לצורך. דין נוסף: עושה אדם
 ביום טוב מדרה ומתחמם בגזירה:

גמרא

מסתפקת הגמרא: איכעיא לה, האי סיפא, שהתירה הבערת
 מדרה, מאן קתני לה (מי שנאה), האם דברי הכל היא, ושני להו
 לבית שמאי בין (הבערת מדרה, הגורמת) הנאת כל גופו,
 שנחשבת כאוכל נפש, ומותרת, להנאת אבר אחד שאינו נחשב כך,
 ולכן יש לאסור חימום המים לרגליו. או דלמא, דווקא בית הלל
 קתני לה לסיפא דמדרה, אבל בית שמאי לא שני להו בין הנאת
 כל גופו להנאת אבר אחד, וכל מלאכה שאינה צורך אכילה ממש
 לא הותרה ביום טוב. פושטת הגמרא: תא שמע, בית שמאי
 אומרים, לא יעשה אדם מדרה ויתחמם בגזירה, ובית הלל מתירין.
 ומבואר שרק לדברי בית הלל הותרה המדרה:

משנה

שלושה דברים רבן גמליאל מחמיר בדברי בית שמאי, ואין מומנים
 את החמין לכתחלה ביום טוב שחל בערב שבת, כדי שישאר חומם
 עד שבת. ב. ואין זוקפין את המנוחה של מתכת שנפלה ביום טוב.
 ג. ואין אופין ביום טוב פתין גריצין – ככרות עבים, משום הטירחא
 שיש באפייתם, אלא אופים רקיקין – ככרות דקים בלבד. ובכל
 שלשת הדברים הללו בית שמאי אסרו ובית הלל התירו, והחמיר
 בהם רבן גמליאל כבית שמאי. ויבוארו דינים אלו בגמרא. אמר
 רבן גמליאל, מימיהן של בית אמא לא היו אופין פתין גריצין אלא
 רקיקין. אמרו לו, מה נעשה לבית אמא, שהיו מחממין בדבר זה רק
 על עצמן בלבד, אולם ומקילין היו לכל ישראל להיות אופין פתין
 גריצין, ואפילו חרדין – ככרות לחם שאופים אותם על הגחלים
 ממש, והם צריכים היסק גדול כדי שלא יכבו הגחלים מחמת
 הבצק שעליהם:

גמרא

שנינו במשנה, אין תומנים את החמין לכתחילה ביום טוב. ושאלת
 הגמרא: היכי דמי – באיזה אופן נחלקו בית שמאי ובית הלל, אי
 דאנא עירובי תבשילין בערב יום טוב, מאי מעמא דבית שמאי

ודורשים 'לכם' ולא לכלבים. דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא
 אומר, נפש, אפילו נפש בהמה במשקע, ועל כן אין למעט צורך
 בהמה מלכם, ואלא אם בן, מה תלמוד לומר 'לכם', למעט לכם
 ולא לצורך עובדי פוכבים. שואלת הברייתא: ומה ראית לרבות את
 הכלבים מנפש, ולהוציא את העובדי פוכבים מלכם, והלא גם
 נכרי הוא בכלל נפש. ומשיבה: מרבה אני את הכלבים שפיונותן
 עליך, ולכן מסתבר יותר להתיר לבשל עבורם. ומוציא ו-ממעט:
 אני את העובדי פוכבים שאין מונוותן עליך, ואינם בכלל 'לכם' כלל:
 * * *

אמר ליה אבי ירוב יוסף, ולרבי יוסי הגלילי דאמר 'לכם' ולא
 לכלבים, הני סופין (ג-רעני תמרים) לחיותא חיבי שדינן להו ביום
 טוב – איך אנו מטילים אותם לפני הבהמות למאכל ביום טוב,
 והרי אינם ראויים אלא למאכל בהמה, וכיון שאסור לעשות
 מלאכה עבורה, אסורים בטלטול. אמר ליה רב יוסף לאביי, הואיל
 וחוץ גרעניים אלו להפקה תחת תבשילו ביום טוב, אינם מוקצה.
 הקשה אביי, תינה גבישיתא – תירצת בגרעניים יבשים הראויים
 להסקה, אבל גבישיתא – בגרעניים לחים שאינם ראויים לך,
 מאי אכא למימר. אמר ליה רב יוסף, אף הלחים חוו להיפק גזול,
 שמגודל האש הם מתייבשים ומתלקחים ומסייעים לביטול
 הקדירה. הוסיף אביי להקשות: תינה ביום טוב שהותר בו הביטול,
 אבל בשבת מאי אכא למימר. השיבו רב יוסף: בשבת מְטַלְטְלִין
 להו לצורך הבהמות אנן ריפתא – יחד עם הפת. שמכיון
 שמטלטלים עם דבר המותר, אין בדרך זו איסור בטלטול המוקצה.
 ואין לאסור משום בויון הפת, דְּשְׂמוּאֵל, דְּאָמַר שְׂמוּאֵל, עושה אדם
 כל צרכו בפת, כל זמן שאינה נמאסת בכך.
 * * *

לעיל התיר רב הונא לאפות לצורך נכרים, אם אין הם מקפידים
 שהישראל האופה עבורם, יקח פת אחת מהככרות ויאכילה
 לתיוקו, שעל ידי כך נמצא שכל פת ופת בפני עצמה ראיה לאוכל
 נפש של ישראל. מביאה הגמרא דעה החולקת: ופליגא דרבי יהושע
 בן לוי. דאמר רבי יהושע בן לוי, מומנים את הנכרי בשבת לסעודה,
 ואין מומנים את הנכרי ביום טוב לסעודה, משום גזירה שפא ירבה
 לבשל בשבילו יותר מהצריך לעצמו, ואסור משום 'לכם' ולא
 לנכרי. ורב הונא ודאי חולק על כך, שהרי לשיטתו אין איסור
 להוסיף בתבשיל עבור הנכרי, כיון שכל חלק וחלק ראוי לאכילת
 ישראל.

רב אחא בר יעקב חלק על רבי יהושע בן לוי ואמר שאפילו בשבת
 נמי לא יזמן את הנכרי לסעודה, משום שמכשיל את השמש
 בטלטול מוקצה, כשיפנה שיורי כוסות היין ששורה בהן הנכרי את
 פיתו, המוקצים מחמת איסור יין נסך. מקשה הגמרא: אי הכי,
 שיירי כוסות דידן (שלנו) נמי מוקצים הם מחמת מיאוס, ואיך
 מותר לפנותם. מתרצת הגמרא: דידן חוו להשקותם לתרנגולין.
 מקשה הגמרא: שיריים דידהו (שלם), הנכרים נמי חוו לתרנגולין.
 מתרצת הגמרא: דידהו איסורי הנאה נינהו, ואסור ליתנם לפני
 התרנגולים. מקשה הגמרא: ולטלטלינהו השמש אנן כסא (הכוס)
 שבו הם נתונים, מי לא אמר רבא, מְטַלְטְלִין בשבת כְּנוּנָא אַנְבָּ
 קמיה – כלי העשוי להחזיק גחלים אגב האפר (שהכינו מבעוד
 יום לכיסוי רוק או צואה) שבתוכו, ואף על גב דאיכא עליה (יש
 בתוך הכלין שברי עצים המוקצים, אין הם אוסרים הטלטול, משום
 שהם בטלים לגבי האפר. הכוון כי יש להתיר גם את טלטול שירי
 יין הנכרי אגב טלטול כוסות שהם נתונים בתוכה, משום שהם
 בטלים אליה. מתרצת הגמרא: הָתָם מותר לטלטל את שברי
 העצים אגב האפר, משום שאין איסורם חמור כל כך, דלאו איסורי
 הנאה נינהו. אבל הָתָם, שיריים אלו חמור איסור מוקצה שלהם,
 דאיסורי הנאה נינהו, ולא הותר טלטולם בשבת אפילו אגב דבר
 המותר:

אמר (שאל) ליה רב אחא מדפתי לרבנא, ולתו שיריים אלו בגזירה
 של רעי (כלי חרס שמטילין בו צואה) שאף שהוא מוקצה התירו
 חכמים לטלטלו בשבת ולפנותו לאשפה, מחמת מיאוסו. אמר ליה

1 וּמְדַלְקִין לוֹ אֶת הַנֵּר. שְׂכַל מַה שֶׁנֶּצֶר לְאָדָם כְּדִי חַיִּיתוֹ, הַתִּירוֹ
2 בְּדִיעֵבֶד לְהַכִּינוּ מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבַּת בְּלֹא עֵירוֹב תַּבְשִׁילִין. מִשּׁוּם רַבִּי
3 יִצְחָק אֲמַר, אִם צוּלִין לֹא דָג קָמָן. תִּנְיָא נָמִי הָבִי, מִי שְׂלֹא הֵנִיחַ
4 עֵירוֹבֵי תַבְשִׁילִין, אוֹפִין לוֹ פֶּת אַחֶת, וְטוֹמְנִין לוֹ קֶדְרָה אַחֶת,
5 וּמְדַלְקִין לוֹ אֶת הַנֵּר, וְחֻמְמִין לוֹ קִיתָן אֶחָד שֶׁל מַיִם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים,
6 אִם צוּלִין לֹא דָג קָמָן.

7 תִּירוֹץ נוֹסֵף: רָבָא אֲמַר, לְעוֹלָם מְדַבֵּרַת מִשְׁנֵתֵינוּ שֶׁהֵנִיחַ עֵירוֹב
8 תַּבְשִׁילִין, וְטַעַם בֵּית שְׁמַאי שֶׁאִסְרוּ לְהַטְמִין אֶת הַחֻמְמִין מִשּׁוּם
9 דְּשֹׁאֲנֵי הַטְּמִינָה דְּמוֹכָחָא מְלֵתָא דְּאִדְעָתָא דְּשִׁבְתָּא קַעְבִּיר – שְׁמוּכָה
10 וְנִכְרַח מִתּוֹךְ הַהַטְמָנָה עֲצָמָה, שְׁנַעֲשִׂית שְׂלֹא לְצוֹרֵךְ יוֹם טוֹב, שֶׁכֵּן
11 הַדְרָךְ לְהַטְמִין לְצוֹרֵךְ מַחֲר. וְאִין הָעֵירוֹב מִתִּיר אֲלֵא מִלֵּאכּוֹת
12 שִׁיכּוֹל הָרֹאֵה לְחֹשֶׁב שְׁנַעֲשִׂית לְצוֹרֵךְ יוֹם טוֹב. אֲבִי מִקְשָׁה עַל
13 רַבָּא: אִיתִיבֵיהּ אֲבִי, תִּנְיָא אוֹמְרִי, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, אִין אוֹפִין
14 מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבַּת אֲלֵא אִם כֵּן עֵרֵב כְּפֶת, וְאִין מְבַשְׁלִין אֲלֵא אִם כֵּן
15 עֵרֵב בְּתַבְשִׁיל, וְאִין טוֹמְנִין אֲלֵא אִם כֵּן הִיוּ לוֹ חֻמְמִין טְמוּנִין מְעַרֵב יוֹם
16 טוֹב. הָא אִם הִיוּ לוֹ חֻמְמִין טְמוּנִין, מִיָּהָ עֵבֶד – יִכּוֹל הוּא לְסַמּוֹךְ עַל
17 עֵירוֹב זֶה לְהַטְמִין מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבַּת, וְאִם עַל גַּב דְּמוֹכָחָא מְלֵתָא
18 דְּאִדְעָתָא דְּשִׁבְתָּא קַעְבִּיר. נִמְצָא כִּי אֵף בֵּית שְׁמַאי מוֹעִיל הָעֵירוֹב אֵף
19 לְהַטְמָנָה. אֲלֵא אֲמַר אֲבִי, כְּגוֹן שֶׁעֵרֵב לֹא – שְׁבִישֵׁל אוֹ אִפֵּה לֶשֶׁם
20 עֵירוֹב, וְלֹא עֵרֵב לֹא – וְלֹא טַמֵּן לֶשֶׁם עֵירוֹב. וְכַדְעַת תִּנְיָא הִיא,
21 וְאִילָפָה – בְּשִׁטְתָּם דְּבֵית שְׁמַאי, שֶׁאִין דִּי בְּעֵירוֹב אַחֵד, אֲלֵא כָּל
22 מִין עַל מִינוֹ, בִּפְתַּל לֵאפִיָּה, בְּתַבְשִׁיל לְבִישׁוֹל, וּבַחֻמְמִין טְמוּנִים
23 לְהַטְמָנָה:

24 שְׁנֵינוּ בְּמִשְׁנָה: וְאִין וּזְקִפִּין אֶת הַמְּנוֹרָה: מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: מָאִי קָא
25 עֵבֶד – מַה הִיא זְקִיפָה זֶה, וּמִפְּנֵי מַה נִּאֲסְרָה. מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: אֲמַר
26 רַב הֵינָא פֶּרִי בִּסְנָא, הָבָא בְּמִנְיָה שֶׁל חֲלִיזוֹת וְהַעֲשִׂיָּה מִכְמָה
27 חֲלָקִים שְׁמַתְחַבְרִים זֶה בְּזֶה עֲקָרִין, וְכַשֵּׁנְפֵּלָה נִפְרְדוּ חוֹלִיזוֹתֶיהָ,
28 וְכַשִּׁמְרִיכֵם מִחֲדָשׁ, יֵשׁ חֲשֵׁשׁ דְּמָחִין וְשִׁנְרָאָה בְּבִנְיָה, דְּבֵית שְׁמַאי
29 אוֹסְרִים דְּקַבְרִי יֵשׁ תּוֹרַת בְּנִין בְּכָלֵם, וְשִׁיעוֹר מִלֵּאכּוֹת בּוֹנָה, בְּכָל
30 שְׁהוּא. וְבֵית הַלַּל מְתִירִים דְּקַבְרִי, אִין בְּנִין בְּכָלֵם, וְאִין סְתִירָה
31 בְּכָלֵם, שֶׁאִין אִיסוּר בְּכָלֵם אֲלֵא אִם עֲשָׂה מִלֵּאכּוֹה, כְּגוֹן מִמְּחָק אוֹ
32 אוֹרָג אוֹ תוֹפֵר, שְׁהֵם אֲבוֹת מִלֵּאכּוֹה לְכַשְׁעֲצָמָם, אֲבָל הַחוֹרֵת
33 הַחוֹלִיל לְמִקּוֹמָן שֶׁאִין בּוֹה אֲלֵא מִשּׁוּם בְּנִין לֹא נִאֲסְרָה, מִשּׁוּם
34 שֶׁאִין בְּנִין אֲלֵא בְּבֵתִים וְאוֹהֵלִים.

35 עוֹלָא אִיקְלָע – הוֹדְמָן לְבִי רַב יְהוּדָה בְּלִיל יוֹם טוֹב, קָם שְׁמַעִיָּה –
36 מִשְׁרֵתוֹ שֶׁל עוֹלָא, וְקָם לֵה לְשִׁרְיָא – הִגְבִּיָּה אֶת פִּי הַנֵּר בְּאוֹפֵן
37 שִׁיטְלָק הַשֶּׁמֶן שֶׁבֶנֶר מִן הַפְּתִילָה, וּבִכָּךְ תִּמְהַר הַנֵּר לִכְבוֹת.
38 אִיתִיבֵיהּ רַב יְהוּדָה לְעוֹלָא, שְׁנֵינוּ בְּבִרְיָתָא, הֵנִיחַ בְּשַׁבַּת שְׁמֵן בְּנֵר,
39 חֵיִיב מִשּׁוּם מְבַעֵיר, שֶׁבִּכָּךְ מִתְּחַזָּקֶת הַלֵּהבָה. וְהַמְּסַתְפֵּק וְנוֹטֵל שְׁמֵן
40 מִמֶּנּוּ וְאוֹכְלוֹ חֵיִיב מִשּׁוּם מְבַעֵר, לְפִי שֶׁכַּשְׁמַתְמַעֵט הַשֶּׁמֶן נִחְלַשׁ כִּי
41 הָאֵשׁ וּמִתְעַמֵּעַם הָאוֹר, וְאֵף בִּיּוֹם טוֹב אִסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן שְׁהִרִי
42 הַכִּיבִי נִאֲסַר אֵף בִּיּוֹם טוֹב. אֲמַר לִיה עוֹלָא, לֹא אִדְעָתָא – לֹא
43 עֲשָׂה כֵּן הַשֶּׁמֶשׁ עַל דַּעֲתִי, אֲלֵא לְרִצּוֹנוֹ, וְשִׁלָּא כַּדִּין:

44 דִּין נוֹסֵף בְּעִנְיַן הַשִּׁימוֹשׁ בְּנֵר: אֲמַר רַב, קִנְיָא שְׂרִי – מַחֲזִיטָא רֹאשׁ
45 הַפְּתִילָה וְנִיקוּיָהּ מִמַּהֲפָחָם בְּכִידִי שֶׁהִשְׁלַחְתָּ תֹאִיר יִפֵּה, מוֹתֶרֶת בִּיּוֹם
46 טוֹב:

47 בְּעָא מִיָּה אֲבָא פֶּר מִרְתָּא מֵאֲבִי, מַהוּ לְכַבּוֹת אֶת הַנֵּר בִּיּוֹם טוֹב
48 מִפְּנֵי דְּבָר אַחֵר – כְּדִי לְשַׁמֵּשׁ אֶת מִיטָתוֹ. הָאִם נִחְשַׁבְתָּ הֵנָּה הַגּוֹף
49 כְּצוֹרֵךְ אוֹכֵל נֶפֶשׁ אוֹ לֹא. אֲמַר לוֹ, אֲפֻשֶּׁר לְהוֹצִיא אֶת הַנֵּר וּלְהַנִּיחוֹ
50 בְּבֵית אַחֵר, וְעַל כֵּן אִין לְהַתִּיר אֶת הַכִּיבִי. הוֹסִיף וּשְׁאֵל, אִין לֹא
51 בֵּית אַחֵר, מָאִי, הָאִם מוֹתֵר לִכְבוֹת. הִשִּׁיבוּ אֲבִי, אֲפֻשֶּׁר לַעֲשׂוֹת לוֹ
52 מַחֲצִיָּה בְּסִדִּין בֵּינוּ לְבֵין הַנֵּר. הוֹסִיף וּשְׁאֵל, אִין לֹא סִדִּין לַעֲשׂוֹת
53 מַחֲצִיָּה, מָאִי. הִשִּׁיבוּ אֲבִי, אֲפֻשֶּׁר לְכַפּוֹת עָלָיו אֶת הַכֵּל וּלְהַאֲפִיל
54 עַל אוֹרוֹ. הוֹסִיף וּשְׁאֵל, אִין לֹא כֵּלִי מָאִי. אֲמַר לִיה אֲבִי, אִסוּר
55 לְכַבּוֹת אֶת הַנֵּר, מִשּׁוּם שֶׁאִין הֵנָּה הַגּוֹף נִחְשַׁבְתָּ לְאוֹכֵל נֶפֶשׁ. אֲבָא

60 בִּרְמִיתָא מִקְשָׁה לְאֲבִי מְדַבְרֵי הַתּוֹסַפְתָּא: אִיתִיבֵיהּ, אִין מְבַכִּין
61 בִּיּוֹם טוֹב אֶת הַקְּקֵעַת וְהַחֲתִיכַת עַץ שְׁבוּעֶרְתָּן כְּדִי לְחַסֵּם עָלֶיהָ, לְפִי
62 שֶׁאִין הַכִּיבִי צוֹרֵךְ יוֹם טוֹב. וְאִם בְּשִׁבְלִי שְׂלֹא יִתְעַשֵּׂן תַּבְשִׁיל, אוֹ
63 הַקְּדֵרָה וְיִתְקַלְקַל הַתַּבְשִׁיל, מוֹתֵר לִכְבוֹתָהּ. וְאֵף שְׁלִמְנוּעַ עִישוֹן
64 הַבֵּית אִינוֹ צוֹרֵךְ אוֹכֵל נֶפֶשׁ, אֲלֵא צוֹרֵךְ הֵנָּה הַגּוֹף. אֲמַר לִיה אֲבִי,
65 הֵיכָּא תּוֹסַפְתָּא בְּשִׁיטָה רַבִּי יְהוּדָה הִיא, שֶׁהִתִּיר לַעֲשׂוֹת אֵף מְכַשִּׁיר
66 אוֹכֵל נֶפֶשׁ בִּיּוֹם טוֹב, מִשּׁוּם שֶׁדֶּרֶשׁ 'הוּא לְבָדוֹ יַעֲשֶׂה לָכֵם', לְכַסֵּם
67 לְכָל צִרְכֵּיכֶם. וְלִשְׁטִיתוֹ לֹא דוּקָא צִרְכֵי אֲכִילָה הוֹתֵרוֹ. וְכִי
68 קָאמִינָא אֲנָא לְאִסוּר כִּיבִי לְצוֹרֵךְ תַּשְׁמִישׁ, אֲמַרְתִּי כֵּן לְשִׁיטָה רַבָּנָן
69 הָאוֹסְרִים מְכַשִּׁירֵי אוֹכֵל נֶפֶשׁ, מִשּׁוּם שֶׁדֶּרֶשׁ מִ'הוּא לְבָדוֹ',
70 שְׁדוּקָא אוֹכֵל נֶפֶשׁ הוֹתֵר, וְלֹא מְכַשִּׁירֵי.

71 בְּעָא מִיָּה אֲבִי מִרְתָּא, מַהוּ לְכַבּוֹת אֶת הַדִּלְקָה בִּיּוֹם טוֹב. מִפְּרַשׁ
72 אֲבִי אֶת שְׁאֵלָתוֹ, הִיכָּא דְּאִיכָּא סְכָנָה נִפְשׁוֹת לֹא קָא מְבַעֵרֵי לִי,
73 דְּאִפְּלוּ בְּשַׁבַּת שְׂרִי לַעֲשׂוֹת כָּל מִלֵּאכּוֹה לְצוֹרֵךְ פִּיקוּחַ נֶפֶשׁ. כִּי
74 מְבַעֵרֵי לִי, לִכְבוֹתָהּ מִשּׁוּם אֲבִיד הַטְּמוּן שִׁיגֵרָם מִהַדְלִיקָה, מָאִי.
75 אֲמַר לִיה רַבָּה, אִסוּר. הִקְשָׁה אֲבִי לְרַבָּה: אִיתִיבֵיהּ, אִין מְבַכִּין אֶת
76 הַקְּקֵעַת כְּדִי לְחַסֵּם עָלֶיהָ, וְאִם בְּשִׁבְלִי שְׂלֹא יִתְעַשֵּׂן תַּבְשִׁיל אוֹ הַקְּדֵרָה,
77 מוֹתֵר. הִרִי שְׁהוֹתֵר כִּיבִי אֵף לְשֹׁאֵר צִרְכֵי הַגּוֹף, וְיֵשׁ לְהַתִּיר כִּיבִי
78 הַדְלִיקָה שְׂלֹא יִהְיֶה מוֹכֵרֵחַ לְשַׁבַּת בְּשִׁרְבֵּי אוֹ בְּגִשְׁמִים. הִשִּׁיב לוֹ
79 רַבָּה, הֵיכָּא רַבִּי יְהוּדָה הִיא, כִּי קָאמִינָא אֲנָא לְרַבָּנָן. כִּפִּי שֶׁנִּתְבָּאֵר
80 לְעִיל.

81 בְּעָא מִיָּה רַב אֲשִׁי מֵאֲמִימֵר, מַהוּ לְכַחֵל אֶת הָעֵץ – לְשִׁים כַּחֵל
82 בְּעִין לְרִפְאוּתָהּ בִּיּוֹם טוֹב. מִפְּרַשׁ רַב אֲשִׁי אֶת שְׁאֵלָתוֹ, הִיכָּא דְּאִיכָּא
83 סְכָנָה בְּחוּלֵי זֶה, כְּגוֹן רִירָא – דִּלְקַת הָעֵץ שְׁמַעֲלָה רִיר שְׁמַגְלִיד
84 תְּמִיד, וְכֵן דִּירָצָא – דִּקְרִית הָעֵץ, אוֹ דְּמָא – שְׁנִתְקַבֵּץ דָּם בְּעֵין, אוֹ
85 דְּמַעֲתָא – שֶׁהָעֵץ מִדְּמַעַת לֹא הִפְסֵק, וְכִדְרָתָא – הַתְּחַמּוּת הָעֵץ,
86 וְהַחֲלָת אוֹכְלָא – בְּתַחֲלִיל כָּל הַחוֹלָאִים הָאֵלּוּ, לֹא מְבַעֵרֵי לִי,
87 דְּאִפְּלוּ בְּשַׁבַּת שְׂרִי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַנִּדְרָשׁ לְרִפְאוּתָם, כְּמִבּוֹאֵר
88 בְּגִמְרָא (ע"ז כח) שֶׁגִּידֵי עֵץ תְּלוּיִם בְּטִרְפֵּשִׁי הֵלֵב, וְעַל כֵּן חוּלִי
89 הָעֵץ מִסְכֵּן אֶת כָּל הַגּוֹף. כִּי קָאמִינָא לִי, בְּסוֹף אוֹכְלָא – כְּשִׁמְחָלוֹת
90 אֵלּוּ קְרוּבוֹת לְהַתְרַפָּא, וְפִצּוּחֵי עֵינָא – כְּכֹר נִפְקָה הָעֵץ, וְאִינוֹ
91 כּוֹחֵלָה אֲלֵא כְּדִי לְהִיטִיב אֶת רִאשֵׁיתוֹ, מָאִי, הָאִם מוֹתֵר לְכַחֵל אֶת
92 הָעֵץ לֶשֶׁם כֵּךְ, אוֹ שֶׁאִסוּר מִשּׁוּם שֶׁהִרְפּוּאָה אִסוּרָה בְּאִיסוּר שְׁבוֹת,
93 כְּדִי שְׂלֵא יִבּוֹא לִידֵי שְׁחִיקַת סַמְמִנִּין שֶׁאִסוּרָה מִשּׁוּם טוּחָן. אֲמַר לִיה
94 אֲמִימֵר, אִסוּר. הִקְשָׁה רַב אֲשִׁי לְאֲמִימֵר: אִיתִיבֵיהּ, אִין מְבַכִּין אֶת
95 הַקְּקֵעַת, וְאִם בְּשִׁבְלִי שְׂלֹא יִתְעַשֵּׂן הַבֵּית מוֹתֵר. הִרִי שְׁמוּתֵר
96 לַעֲשׂוֹת כָּל צִרְכֵי הֵנָּה הַגּוֹף בִּיּוֹם טוֹב. וְאֵף לְכַחֵל אֶת הָעֵץ
97 מִצִּרְכֵי הַגּוֹף הוּא. וְשִׁנִּי – וְתִירוֹץ לִיה אֲמִימֵר, בְּדִשְׁנִין – כְּמוֹ
98 שֶׁתִּירְצוּ אֲבִי וְרַבָּה לְעִיל, שֶׁתּוֹסַפְתָּא זֶה רַבִּי יְהוּדָה הִיא, אֲבָל
99 לְחַכְמִים לֹא הוֹתֵר אֲלֵא אוֹכֵל נֶפֶשׁ מִמֶּנּוּ.

100 אֲמִימֵר שְׂרִי לְמַכְחֵל עֵינָא מְבַכֵּרִי – עַל יְדֵי גוֹי אֵף בְּשַׁבְתָּא, וְאֵף בְּסוֹף
101 הַחוּלִי כְּשֶׁכֶּבֶר אִין בוֹ סַכְנָה. אִיכָּא דְּאִמְרִי, אֲמִימֵר גּוֹפִיָּה – בּוֹ עֲצָמוֹ
102 אִירַע הַמַּעֲשָׂה שֶׁחָלַל עֵינָא מְבַכֵּרִי בְּשַׁבְתָּא. אֲמַר לִיה רַב אֲשִׁי
103 לְאֲמִימֵר, מָאִי דְּעָתִיד לְהַתִּיר עַל יְדֵי נִכְרִי, הֵלֵא הוּא מִשּׁוּם דְּאֲמַר
104 עוֹלָא בְּרִיה דְּרַב עִילָא, כָּל צִרְכֵי חוּלָה שֶׁאִין בוֹ סַכְנָה עוֹשִׂין עַל יְדֵי
105 נִכְרִי בְּשַׁבַּת, וְכֵן אֲמַר רַב הֵינְנוּנָא, כָּל דְּבָר חוּלִי שֶׁאִין בוֹ סְכָנָה
106 אוֹמְרִי לְנִכְרִי וְעוֹשֶׂה. אֵךְ עֲדִין אִין בִּכָּךְ הִתֵּר לַעֲשׂוֹת אֶת מַה
107 שְׁעָשִׂית. כִּי הֵנִי מִלֵּי שֶׁהִתִּירוּ לְהַתְרַפָּא עַל יְדֵי נִכְרִי, דוּקָא הִיכָּא
108 דְּלֹא מְסַיֵּעַ הִישְׁרָאֵל בְּהִרְיָה – יַחַד עִם הַנִּכְרִי בְּמַעֲשֵׂה הִרְפּוּי, אֲבָל
109 מִרְתָּא אֲמִימֵר אֶת רִיסֵי הָעֵץ כְּדִי שִׁיכַסֵּם הַכּוֹחַ לְעֵין, וְנִמְצָא
110 שֶׁמִּסְיֵיעַ בְּמַעֲשֵׂה הִרְפּוּי. אֲמַר לִיה אֲמִימֵר, אִיכָּא רַב זְבִיד דְּקָא
111 בְּתוֹקָה, שֶׁכֶּבֶר הִקְשָׁה עָלֵי כְּקוּשִׁיתָךְ, וְשִׁנִּי לִיה – וְתִירְצִיתִי לוֹ, שְׂכַל
112 שֶׁאִינוֹ עוֹשֶׂה אֶת גּוֹף הַמִּלֵּאכּוֹה בְּעַצְמוֹ אֲלֵא מְסַיֵּעַ מִעַט בִּידֵי
113 הַנִּכְרִי הָעוֹשֶׂה, אִין כּוֹ מְשִׁשׁ. מֵאַחֵר שֶׁהִידָה נַעֲשָׂה עַל יְדֵי הַנִּכְרִי גַּם
114 בְּלֹא סִיעוֹ הִישְׁרָאֵל, אִין נִחְשַׁב מִסְיֵיעַ כְּשׁוֹתָף בְּגוֹף הַמַּעֲשָׂה.

ומדליקין לו נר - מכאן משמע שצריך להחזיר בברכת ייחודי תבשילין: זהא שרי לבשולי ולאפוי ולאדלוקי וכו'. ואם בשביל הדלקה לא התנה - משמע חכא דיהא אסור להדליק לו רק נר אחד, מרחינן להוצרך להחזיר אדלוקי הנה, משמע דאסור למי שלא הניח להדליק לו רק נר אחד.

ובית הלל סברי אין בנין וסתירה בבליים - ואם תאמר: זהא בשבת (מוא), במנורה של חליות, כולי עלמא לא פליגי דאסורו ויש לומר: דהתם מיירי בשבת, והכא מיירי ביום טוב, ולא החמירו חכמים הואיל ואין בנין בבליים. אי נמי יש לומר, דהתם מיירי שכולה של חליות, ומפרקין אותה אברים אברים, אבל חכא מיירי שאין חסר כאן רק להקימה קצת, ואינה בעלת אברים, דכולה מחוברת היא.

והמסתפק מרצה חייב משום מכבה - אינו מרצה למר מפני שממחר כבוי דלא הוי אלא גרס כבוי, וגרס כבוי ביום טוב שרי, אף על פי שממחר כבוי. ובשבת נמי אינו חייב. אלא היינו טעמא: הואיל דבאותה שעה שהוא מסתפק ממנה מכבה קצת, ומכסה אורו דלא יכול לאנהורי כולי האי, כי איכא שמן מועט בנר, ולכן נראה ככבוי. ומכאן יש להחיר קנדי"א של שעה גדולה לחנוך למטה ממנה, כיון דבשעה שחותך אותה אינו מוכחש מאור שלה כלל, אף על גב שהוא גורם לגרום כבוי - שרי. ודוקא לחתוך אותה באור, אבל בסכך אסור אליבא דכולי עלמא, דאמר לקמן במתניתין (לבא): חותכה באור בפי שני נרות.

קנבא שרי - פירש רש"י מוקיירי בלעז, למחוט ראש התפילה, ועושה פהם. ולא דבירא: דלקמן פרק "המביא" (לבא) קרי ליה מוחטין את הנה, מאי מוחטין - עדוי חושבא ולא קאמר חכא כי ההיא לישנא דהתם. לכן נראה דהרי חטויי: אחד - בשעה שדולק, והיינו ההוא דלקמן, ויש אחד לאחר שכבה - שמתקין אותה כדי שידליק מזה, ומסיר הפהם שבראש התפילה ובכך נוחה כשידליק אותה. והיינו ההוא דחכא דשרי. **אין** מכבין את הבקעת וכו' - מכאן יש למחות את הנשים שרגילות להסיר התפילה מתוך השמן כשהיא דולקת, ומשימין אותה על הקרקע. וכן שלא לכבות את האור, ומה שחננו העולם להדליק הנה מיום טוב לחברו, ואין מדקדקין אם הוא לילה, ולעיל פירשתי דהוי חכנה, ואין יום טוב מכין לחברו - יש לומר: דאף על גב שאינו לילה, מכל מקום הוא סמוך לחשיכה ואף באותו יום צורך הוא אותה הדלקה.

ההיא רבי יהודה היא - דאית ליה לכל צריכיה, ואנן עבדינן כרבנן. ואם תאמר: זהא אנו פסקין לקמן הלכה כרבי יהודה ויש לומר: דמסיק עליה: ואין מורין בן. אי נמי, יש לומר: דהא דשרינן מדרשה ד"לכס" - היינו דוקא דביר שהוא אוכל נפש, אבל דביר שאינו אלא לתשמש בעלמא, וכן שלא תתעשן הקדרה - אסור.

דנפישא

עניא מגוי בשבתא. איפא דאמרי: אמרימ רב אשי לאמימר, מאי דעתיד - דאמר עולא בריה דרב עולאי: כל צרכי חולה עושין על ידי גוי בשבת, ואמר רב המנונא: כל דבר שאין בו סכנה - אומר לגוי ועושה. הני מילי - היכא דלא מסייע בהדיה, אבל מר - קא מסייע בהדיה, דקא עמיץ ופתח! אמר ליה: איפא רב זביד דקאי בנותה, ושני ליה: מסייע אין בו ממש. לאמימר שרא למכחל עניא ביום טוב שני של ראש השנה. אמר ליה רב אשי לאמימר: והאמר רבא: מת ביום טוב ראשון - יתעסקו בו עממין, ביום טוב שני - יתעסקו בו ישראל, ואפילו בשני ימים טובים של ראש השנה.

מה

גמרא שערי לוח ולא ערב לוח - אפה ובשל מבעוד יום לשם ערב, ולא טמן חמין, במנורה של חליות - וכשנפלה נפרדו חליותיה. יש תורת בנין בבליים - ובונה חייב בכל שהוא. אין תורת בנין בבליים - ואינו חייב אלא אם כן עשה בו מלאכה, כגון ממוח או מחתך או אורג או תופר שהן אבות מלאכות לעצמם, אבל חזרת חליות, שאין בה אלא משום בנין - אין בונה אלא בבתיים ואהלים. קם שמעיה - דעולא. וקף לשרגא - שהיה רוצה שיתלק השמן לאחריו, ולא ימשך אחר התפילה, ותכבה. שרגא - נר של חרס, וקרידו"ל בלעז. הניחן שמן בנר - בשבת. המסתפק - הנוטל ממנו ואוכל. חייב משום מכבה - וכבוי ביום טוב לא אשתירי. לאו אדעתאי - עשה השמש מה שעשה. קנבא - למחוט ראש התפילה שנעשה פהם, שקורין מוקיירי בלעז. מפני דבר אחר - לשמש מנחתו. לעשות מחיצה - בסדין. בקעת - צאיטיל"א. כדי לחוס עליה - שאין כבוי זה צורך יום טוב. ואני שמעתי, דהוי ליה סותר על מנת לכבות במקומו. פותר - אלמא, לצורך יום טוב שיהנה היום - שרי. רבי יהודה - דאמר לקמן: מכשירי אוכל נפש שרי. ודרשי: "יעשה לכם" - לכל צריכיהם. והאי נמי צריכיהם הוא, וכן תשמיש. ואנא דאסרנא - כרבנן דדרשי: "הוא לברך". איתביה בו' - ואין לך עשון בית גדול מן הדלקה, וצורך יום טוב הוא לכבותה, שלא יצטרך לישב בשרב ובגשמים. למכחל עניא - לשום בו כחול לרפואה. וירא - שעושה ריר, דביב"א, והוא שקורין קצצ"ה בלעז. שהוא עושה ריר שמגלדי תמיד. דיצא - פירוש: שנוקב כמו מחט, כמו: דץ ביה מידי (חולין צגב). דמא - שנקבצ"ה. דמעתא - מידמות תמיד. קדחתא - לשון "קדחה באפי" (דברים לב) - שורפת, והוא שקורין דאיתקלפישוין. תחלת אוכלא - תחלת החוליה של כל אלו. דאפילו בשבת שרי - כדאמרין במסכת עבודה זרה (כחב), שורייני דעניא באובנתא דלבא תלו. סוף אוכלא ופצונו עניא - שקרוב להתרפאות הוא. ואינו כוחל אלא להגיע מאורו. איתביה בקעת - שמותר להנאת הגוף שלא יתעשן. ברשני - רבי יהודה היא, דאמר: לכל צריכיהם. עמיץ ופתח - סוגר ופותח יסי עינו, להבניס הכחול. איכא רב זביד - שהיה מקשה לי במתוך. ושני ליה - ופרקתי לו. מסייע אין בו ממש - מי שאינו עושה מלאכה ממש, אלא מסייע מעט כי האי, ובלאו הוא מתעבדא - אין בו ממש, והכי אמר במסכת שבת ב"המוציא" (גאצ), גבי זה יכול וזה אינו יכול: יכול - חייב, ושאינו יכול - פטור; ואעל גבי דקמסייע בהדיה - מסייע אין בו ממש.

מה

יהודה היא, פי קאמינא אנא - לרבנן. בעא מיניה רב אשי מאמימר: מהו לכחול את העין ביום טוב? היכא דאיכא סכנה, כגון רירא, דיצא, דמא, דמעטא, וקדחתא, ותחלת אוכלא - לא מקבעיא לי, דאפילו בשבת שרי. פי מקבעיא לי - סוף אוכלא, ופצונו עניא, מאי? אמר ליה: אסור. איתביה: אין מכבין את הבקעת! ושני ליה פדשני. אמרימ שרי למכחל

עניא מגוי בשבתא. אמרימ רב אשי לאמימר, מאי דעתיד - דאמר עולא בריה דרב עולאי: כל צרכי חולה עושין על ידי גוי בשבת, ואמר רב המנונא: כל דבר שאין בו סכנה - אומר לגוי ועושה. הני מילי - היכא דלא מסייע בהדיה, אבל מר - קא מסייע בהדיה, דקא עמיץ ופתח! אמר ליה: איפא רב זביד דקאי בנותה, ושני ליה: מסייע אין בו ממש. לאמימר שרא למכחל עניא ביום טוב שני של ראש השנה. אמר ליה רב אשי לאמימר: והאמר רבא: מת ביום טוב ראשון - יתעסקו בו עממין, ביום טוב שני - יתעסקו בו ישראל, ואפילו בשני ימים טובים של ראש השנה.

1 **דנפישא** בלישה - פירש רש"י: ובית הלל מתירין משום דאמר רבי שמעון בן אלעזר
2 ממלאה אשה תנור פת וכו'. ולא נהירא: ודא, דאם כן הוה ליה לאתויי הא
3 דרבי שמעון בן אלעזר, כיון דפלוגיתיהו בהכי, ועוד: דלא דמי כלל לפתין גריצין, ולמאי
4 אייתניהו כהא? לכן נראה לי דפת מרובה דקאמר - היינו פתים גדולים ביותר ועושה לצורך
5 חול, הואיל ואין בו טורח כל כך. והבי משמע
6 בירושלמי: מתוך שאתה מיגעו - ממגע ואין עושה
7 אלא כדי צרכו, דפת קטן יש בו טורח יותר
8 בעריסת כל אחד ואחד, ובין גריצין ובין רקיקין -
9 היינו כדי צרכו בלבד, וגם הן שוין בעביין, אלא
10 דגריצין היינו גדולות, ורקיקין קטנות, והא
11 דקאמר בסמוך משום דקא טרח טרחא דלא צריך
12 - הכי קאמר: מתוך שעושה ככרות גדולות אתי
13 למעבד יותר מצורך יום טוב.
על

1 **מה שאין פן בביצה**. אמר ליה: **אנא פנתרדעי סבירא**
2 **לי, דאמרי אף בביצה**. ומאי דעתיה? - **דלמא מעברי**
3 **ליה לאלול, האמר רב חיננא בר פהנא: מימות עזרא**
4 **ואילך לא מצינו אלול מעובר**. "ואין אופין פתין גריצין
5 **אלא רקיקין**". **תנו רבנן: בית שמאי אומרים: אין**
6 **אופין פת עבה בפסח, ובית הלל מתירין, וכמה פת**
7 **עבה? אמר רב הונא: טפה, שכן מצינו בלחם הפנים**
8 **טפה. מתקף לה רב יוסף: אם אמרו בורזין - יאמרו**

9 **בשאין וריזין? אם אמרו בפת עמלה - יאמרו בפת שאינה עמלה? אם אמרו בעצים יבשים**
10 **- יאמרו בעצים לחים? אם אמרו בתנור חם יאמרו בתנור צונן? אם אמרו בתנור של מתכת**
11 **- יאמרו בתנור של חרס? אמר רב ירמיה בר אבא: שאליה את רבי ביחוד, ומנו - רב: מאי**
12 **פת עבה? פת מרובה. איבא דאמרי, אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב: שאליה את רבי**
13 **ביחוד, ומנו - רבינו הקדוש: מאי פת עבה? פת מרובה. ואמאי קרו ליה פת עבה - משום**
14 **דנפישא בלישה. אי נמי, באתריה דהאי תנא פת מרובה "פת עבה" קרו ליה. מפר, משום**
15 **דקמרח טרחא דלא צריך הוא, מאי אריא פסח? אפילו בשאר ימים טובים נמי! אין הכי**
16 **נמי, ותנא ביום טוב דפסח קאי. תניא נמי הכי, בית שמאי אומרים: אין אופין פת מרובה**
17 **ביום טוב, ובית הלל מתירין. משנה אף הוא אמר שלשה דברים להקל: מכבדין בית**
18 **המפות, ומניחין את המוגמר ביום טוב, ועושין גדי מקולם בלילי פסחים. והכמים אוסרין.**
19 **גמרא אמר רב אסי: מחלוקת לגמר, אבל להרים - דברי הכל מותר. מיתבי: אין מכבדין**
20 **בית המפות ביום טוב, ושל בית רבן גמליאל מכבדין. אמר רבי אליעזר בר צדוק: פעמים**
21 **הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל, ולא היו מכבדין בית המפות ביום טוב, אלא**
22 **מכבדין אותן מערב יום טוב, ופוחסין עליהם סדינין. למחר, בשאורחים נכנסין - מסלקין את**
23 **הסדינין, ונמצא הבית מתכבד מאילו. אמרו לו: אם כן - אף בשבת מותר לעשות כן. ואין**
24 **מניחין את המוגמר ביום טוב, ושל בית רבן גמליאל מניחין. אמר רבי אליעזר בר צדוק:**
25 **פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל, ולא היו מניחין את המוגמר ביום טוב,**
26 **אלא מביאין ערסקאות של פרזל ומעשנין אותן מערב יום טוב, ופוחסין נקביהן מערב יום**
27 **טוב. למחר, בשאורחים נכנסין - פוחסין את נקביהן, ונמצא הבית מתגמר מאילו. אמרו לו:**
28 **אם כן - אף בשבת מותר לעשות כן! אלא, אי אתמר הכי אתמר: אמר רב אסי: מחלוקת**
29 **להרים, אבל לגמר - אסור. איבעיא להו: מהו לעשן? רב ירמיה בר אבא אמר רב: אסור,**
30 **ושמואל אמר: מותר. רב הונא אמר אסור, מפני שמכבה. אמר ליה רב נחמן: ונימא מר מפני**
31 **שמבעיר! אמר ליה: תחלתו מכבה וסופו מבעיר. אמר רבי יהודה: על גבי גחלת - אסור,**
על

1 **מה שאין פן בביצה** - דקדושה אחת הן, ולא הקלו ביום טוב שני של ראש השנה אלא
2 לענין מת בלבד. **בפסח** - קא סלקא דעתך שאינו יכול לשמרה מהחמין. **ובמה פת עבה**
3 **- שהתירו בית הלל, שכן מצינו בלחם הפנים** - שהוא מצה, כדאמרין ב"כל המנחות
4 באות מצה" (מנחות נז,א), ועבדי טפה, כשמו לחם הפנים - יש לו פנים ואין פנים פחותין
5 מטפה. **בורזין** - של בית גרמו, שהיו אומנים
6 חוריים בדבר. **פת עמלה** - ברי"א בלע"ז, שהיה
7 טעון שלש מאות שיפה - שפשוף בידו, וחמש
8 מאות בעיטה - באגרוף, שף אחת בועט שתיים,
9 שף שתיים בועט שלש, במנחות (עו,א), **עצים**
10 **יבשים** - מחמשה עשר באב היו פוסקין מלכרות
11 עצים למערכה, במסכת תענית (לא,א), ומעצי
12 לשבת העצים היו אופין ומבשלים כל צרכי
13 מקדש. **בתנור חם** - שמסיקין אותו בכל יום, הן
14 למנחות הן לצלי. **מתכת** - במסכת זבחים
15 (צה,ב) אמרין: תנור של מקדש של מתכת היה,
16 משום שתי הלחם ולחם הפנים שאפיתן
17 וקדשתן בתנור הזה ליה כלי שרת, וכלי שרת
18 דחרס לא עבדין. **ביחוד** - ביני לבני. **ואיבא**
19 **דאמרי** - רב גופיה אמר: שאלית את רבי ביחוד.
20 **ומנו** - רבו דרב - רבינו הקדוש, לשון אחי:
21 **ביחוד** - בבכור, כדתנן בשקלים (פרק ששי
22 משנה ב): וידעו ביחוד ששם ארון נגנו. **פת**
23 **מרובה** - ולא משום חמוץ הוא, אלא משום
24 דטרח טרחא יתירא למחר וליום אחר. **ובית הלל**
25 **מתירין** - כדאמרין שהפת נאפה יפה כשהתנור
26 מלא. **תניא נמי הכי** - דבשאר יום טוב נמי
27 נחלק. **משנה מכבדין בית המפות** - בית
28 המסיבה שאוכלין שם, שהיו מסובין ואוכלין על
29 גבי המטות. **מומר** - לבונה על גבי גחלים.
30 **מקולם** - כרעיו ובני מעיה תלויין חוצה לו בצדו
31 כשצולחו. והיו עושין זכר למקדש, שכתוב בו
32 "על כרעיו ועל קרבו", ומקולם לשון גבור מוזין
33 שכל יזיני תלויין לו בצדו, כדמרתגמין "וכובע
34 נחשת" - וקולסא דנחשא (שמואל א יז),
35 והכמים אוסרין - בשלשתן בכבוד משום אשווי
36 גומות, ובמוגמר - משום דלאו צורך כל נפש
37 הוא, ומהאי טעמא אסרין ליה בכתובות בפרק
38 ראשון (נא,א) "אשר יאכל לכל נפש" - דבר
39 השוה לכל נפש, וזה אינו אלא למפותקים, או
40 למי שריוח רע, ובגדי מקולם - מפני שדומה
41 לקדשים, ויאמרו: מותר להקדיש ולאכול
42 קדשים בחוץ. **גמרא** מחלוקת לגמר. כשאסור
43 חכמים, לא אסור אלא כשמניחו כדי לגמר בו
44 כלים. שנותן המחתה עם הלבונה והגחלים
45 תחת הבגדים להכניס בוך ריח, דלא להנאת
46 הגוף הוא, אלא להכשיר כלים. אבל מניח לבונה על גבי גחלים להריח ריח - מותר, שהנאת הגוף הוא, ולאכול נפש דמי. והשתא למאי דקאמר רב אסי, לא הוי טעמא דרבנן משום
47 דבר השוה לכל נפש בדפרישית לעיל, אלא משום דלקשט כלים הוא מכוין, ולקמן הדר ביה מחמת קושיא. **כשאורחים נכנסין** - שהן קרוין לסעודת הנשיא ללבוש יום טוב. **עירסקאות**
48 **- אנצינציר"ש**, והם נבובים ומנוקבים. **ופוחסין נקביהן** - לשמור העשן והריח שלא יצא. **אם כן** - לא היו חבירי חלוקת עליו, דאף בשבת מותר לעשות כן, אלא ודאי ביום טוב היו
49 מניחים, לפיכך נחלקו עליו. מכל מקום גמרינן מינה דלאו לגמר הוא אלא להרים, ולכבוד האורחין, ואפלוג רבנן עליה למיסר להניחו ביום טוב אליבא דתנא קמא, ולרבי אליעזר בר
50 צדוק אפילו רבן גמליאל לא התיי, ואת אמרת דרבי הכל מותרו מחלוקת להרים - היתם הוא דשרי רבן גמליאל להניח ביום טוב כדי להרים, כתנא קמא דרבי אליעזר בר צדוק, ורבנן
51 אסרי, דבעינן דבר השוה לכל נפש. מהו לעשן - פירות בעשן בשמים. לקלוט טעם הבושם. **אסור** - דתפנוק יתירא הוא, ואין שוה לכל נפש אלא לאיסטנסי. ובהאי עשן איבא אב
52 מלאכה, כדמפרש רב הונא טעמיה דרב, מפני שהוא מכבה הגחלים כשנותן אבקת הבשמים עליהן. **ושמואל אמר מותר** - דאוכל נפש הוא ורואי אף לעניים אלא שאינו מצוי להם,
53 ודמי לנודמן לו צבי ביום טוב, כדאמרין בכתובות (שם). **מפני שמכבה** - כדפרישית, אינו שוה לכל נפש, לפיכך אסור לעשות אב מלאכה בשבילה. **ונימא מר מפני שמבעיר** - הבשמים,
54 שגם זה אב מלאכה. **אמר ליה תחלתו מכבה וסופו מבעיר** - ותריווחו דהו ביה, ואנא קמא קמא נקטי. **על גבי נחלת אסור** - דאיכא מכבה ומבעיר.

ביצה דף כב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קעג

ממעשהו, שלא יתכן שלא יושוו הגומות על ידי הכיבוד, על כן
נאסר אף שאינו מתכוין להשוואת הגומות, במוגמר אסור, משום
שלא הותרו ביום טוב אלא צרכים השווים לכל נפש, כמו שנאמר
(שמות יב טז) 'אֶךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ', הוא לבדו יעשה לכם'. אך
הנאה זו אינה צורך אלא למפונקים בלבד, או למי שירחו רע. וגדי
מקולס אסור, משום שנראה בקדשים, ויבוא מתוך כך להקדיש
ולאכול קדשים בחוץ:

גמרא

אמר רב אסי, מחלוקת רבן גמליאל וחכמים היא האם מותר לזמור
– להניח הלבונה על הגחלים מתחת לבגדים כדי לבשם. שאסור
חכמים משום שאין בגימור זה הנאת הגוף, אלא תיקון הבגדים.
אבל בכדי לבשם את הבית בשביל שיוכל האדם להרחיק בו, להברי
הכל מותר, שהרי הנאת הגוף היא וכצורך אוכל נפש. שואלת
הגמרא: מיתבי, אין מכבדין בית המטות ביום טוב. ושל בית רבן
גמליאל מכבדין. אמר רבי אליעזר בר צדוק, פעמים הרבה נכנסתי
אחר אבא לבית רבן גמליאל, ולא היו מכבדין בית המטות ביום טוב,
אלא מכבדין אותן מערב יום טוב, ופוקסין עליהם פדינן כדי
שבשעת הסעודה יפלו עליהם הפירורים והעצמות, ולמחר
בשהאורחים הקרואים לסעודת הנשיא לכבוד יום טוב היו נכנסין,
היו מסלקין את הפדינן עם הלכלוך שעליהם, ונמצא הבית מתקבר
מאליו. ואמרו לו לרבי אליעזר בר צדוק, אם בן אף בשבת מותר
לעשות כן, ולא היו חכמים נחלקים על רבן גמליאל בזה. אלא
בהכרח הותר רבן גמליאל לכבד בידים אף ביום טוב עצמו.
ממשיכה הברייתא: ואין מניחין את המונק ביום טוב. ושל בית רבן
גמליאל מניחין. אמר רבי אליעזר בר צדוק, פעמים הרבה נכנסתי
אחר אבא לבית רבן גמליאל, ולא היו מניחין את המונק ביום טוב
עצמו, אלא מביאין ערססקאות – כלי קטורת מנוקים של ברזל,
ומעשנין אותן מערב יום טוב על ידי ששמו לבונה על גבי גחלים,
ופוקסין – סותמין נקביהן מערב יום טוב לשמור שהעשן והריח לא
יצאו, ולמחר בשהאורחים נכנסין היו פותחין את נקביהן כדי
שיתפשט הריח החוצה, ונמצא הבית מתגמר מאליו. אמרו לו, אם
כן לא היו נחלקים עליו חכמים בדבר, שאף בשבת מותר לעשות
כן, שהרי לא נעשית במוגמר שום מלאכה בשבת, אלא בהכרח
שאף ביום טוב עצמו הותר רבן גמליאל לגמר. ומכל מקום מוכח
מדברי הברייתא, שהתחלוקת בין רבן גמליאל לחכמים היא
בהנחת המוגמר על מנת להריח בו, שלצורך האורחים שירחו
עשו כן. ושלא בדברי רב אסי שלדברי הכל מותר להניח המוגמר
כדי להריח בו.

מפרשת הגמרא מחלוקתם באופן אחר: אלא אי אתמר, הכי אתמר.
אמר רב אסי מחלוקת בהנחת המוגמר על מנת להרחיק בו, שרבן
גמליאל הותר, שכל צורך הנאת הגוף הותר ביום טוב, וחכמים
אוסרים משום שאין זו הנאה השווה לכל נפש. אבל לזמור בו את
הבגדים לדברי הכל אסור, משום שלא הותרו ביום טוב אלא צרכי
הנאת הגוף בלבד.

איבעיא להו, מהו לעשן ביום טוב את הפירות בעשן הבשמים, כדי
שיקלטו את טעם הבושם. רב ירמיה בר אבא אמר רב, אסור, מפני
שיש בכך משום איסור מלאכה ביום טוב, כמבואר בסמוך בדברי
רב הונא. ולא הותר אלא צורך השווה לכל נפש, אבל העישון אינו
צורך אלא לאיסטנסיים בלבד. ושמואל אמר, מותר, משם שצורך
השוה לכל נפש הוא, ואף העניים נהנים בו. ומה שאינם עושים כן,
הוא מפני שאין מצוי בידם לעשותו. רב הונא אמר אסור, כפי
שנתבאר בדברי רב, ויש בו איסור מלאכה מפני שבטנית הבושם
על גבי הגחלים הרי הוא מכבה אותם. אמר ליה רב נחמן לרב
הונא, ונימא מר שהאיסור הוא מפני שמכבדו הוא את הבושם
בנתינתו על גבי הגחלים, והוא אב מלאכה. אמר ליה רב הונא,
אכן יש לאסור את העישון משום שני אבות מלאכה שיש בו,
שבתחלתו מכבה ובסופו מכבד, ונקט בדבריו את המלאכה
הראשונה הנעשית בו.

אמר רבי יהודה, לתת את הבושם על גבי נחלת אסור ביום טוב,
משום שיש בו משום מכבה ומבעיר כאמור.

מה שאין בן בביצה שנולדה ביום ראשון של ראש השנה לא
הותרה באכילה ביום השני של ראש השנה, שקדושת היום השני
כיום הראשון, ולא הקילו ביום שני אלא למת, ואם כך אף אין
להקל ביום השני של ראש השנה לענין כיחול העין. אמר ליה
אמימר, אלא בנהרדעי כבירא לי, דאמרי שאף בביצה הקילו ביום
השני של ראש השנה, כשאר שני ימים טובים. וכמו כן, ביום השני
יש להקל כרבי יהודה המתיר ביום טוב כל צרכי היום, ואף לכחול
את העין. ונא דעתך לאסור ביום השני של ראש השנה, דלמא
מעברי ליה ללול, ושני הימים קדושתם אחד. אין לאסור משום
כן, דהא אמר רב הונא בר כהנא, מימות עזרא ואילך לא מצינו
ללול מעובר, לכן אף שנוהגין שני ימים ראש השנה הרי הם כשאר
שני ימים טובים של גלויות, ויש להקל ביום השני:

שנינו במשנה: ואין אוסין פתין גריצין אלא ריקין: תנו רבנן, בית
שמיאי אוסרים, אין אוסין פת עבה בפסח, ובית הלל מותרין. סברה
הגמרא שנחלקו בפסח דווקא, ומשום חשש חמץ. שואלת הגמרא:
רבנן שיעורו של פת עבה שהתירו בית הלל. משיבה הגמרא:
אמר רב הונא, טפה, שכן מצינו בלחם הפנים ששיעור עוביו טפה.
ולא היה בא אלא ממצה בלבד. מקשה הגמרא: מתקנה לה רב
יוסף, מה הראיה מלחם הפנים, אם אסור להתיר טפח בדבר
המסור לכהנים שהם זריזין ויכלו להזהר מחימוץ, וכי יאמרו כן גם
במצה המסורה לכל שאינן זריזין. עוד הקשה: אם אסור בלחם
הפנים שהוא פת עמלה – שנלושה היטב, שהיו עמלים בה הרבה,
ומתוך כך לא היו ממהרות להחמיץ. וכי יאמרו כן אף בפת שאינה
עמלה ועשויה להחמיץ. עוד הקשה: אם אסור בלחם הפנים הנאפה
בעצים יבשים שהומם מרובה, וכי יאמרו כן אף בנאפה בעצים לחים
שאין חומם מרובה, ויש לחוש לחימוץ. ועוד, אם אסור כן בנאפה
בתנור של המקדש שהיה חם בכל עת, שהיה מוסק בקביעות
לצורך אפיית המנחות וצליית בשר הקדשים, וכי יאמרו כן אף
בתנור צינן. ועוד, אם אסור בתנור של מקדש העשוי ממתכת
שחומה מרובה, וכי יאמרו כן בתנור של תרם.

מפרשת הגמרא מחלוקת בית הלל ובית שמיאי בדרך אחרת: אמר
רב ירמיה בר אבא, שאליית – שאלתי את רבי ביחוד – ביני לבינו,
ומני – רב, הוא רבו של רב ירמיה, מאי היא פת עבה. והשיבו רב,
פת מריבה בכמות, שיש באפייתה טירחא יתירה, ואינו צריך את
כולן לבו ביום, משום כך אסורה בית שמיאי, ולא משום חשש
חמץ. ובית הלל מותרין אף בזאת, משום שהפת נאפית יותר יפה
בזמן שהתנור מלא. איבא דאמרי, אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב,
שאליית את רבי ביחוד ומני רבינו הקדוש, מאי פת עבה, והשיב לי,
פת מריבה. מפרשת הגמרא: ואמאי קרו ליה פת עבה, משום
דנפישא בלישה – שבזמן שלשים הבצק יחד, העיסה היא עבה. אי
נמי, בארתי דתאי תנא – במקומו של תנא זה, לפת מריבה, פת
עבה קרו ליה. מקשה הגמרא: מכדי – הלא טעמם של בית שמיאי,
האוסרים ללושה, הוא משום דקפידה ביום טוב טירחא דלא צריך
הוא. ואם כן, מאי אריא שנחלקו דווקא ביום טוב של פסח, אפילו
בשאר ימים טובים נמי יש לאסור לאפות פת מרובה. מתרצת
הגמרא: אין הכי נמי – אכן גם בשאר ימים טובים נחלקו, ותנא זה
כששנה את הברייתא ביום טוב דפסח קא – עמד אז, ועל כן נקט
פסח. ומוכיחה הגמרא כן. תנא נמי הכי, בית שמיאי אוסרים, אין
אופין פת מריבה ביום טוב, ובית הלל מותרין. הרי שנחלקו בכל
הימים טובים:

משנה

אף הוא – רבן גמליאל אמר שלשה דברים להקל. מכבדין –
מטאטאים ביום טוב את בית המטות – הלבונה (מין בושם) ביום טוב
על גבי הגחלים כדי לבשם את הבית. שכל מלאכה שהיא לצורך
הנאת הגוף, מלאכת אוכל נפש היא, והותרה ביום טוב. ועושין גדי
מקולס – צלוי כשהוא שלם, כשכרעיו ובני מעיו תלויים לצידו,
פלילי פסחתי. והיו עושים כן וזכר לקרבן פסח שהיה במקדש,
שנאמר (שמות יב טז) 'על פרעיו ועל קרבו'.
והכמים אוסרין בכל אלו. בכיבוד הבית, משום השוואת גומות
האסור משום בונה. וכיון שהמלאכה מוכרחת לבוא כתוצאה

משנה

שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מְתִיר לְעוֹשֹׁתָם, וְחֻכָּמִים אוֹסְרִים. ואלו הם: א. פֶּרֶתוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הִתֵּן יוֹצֵאָה בִּשְׁבֹת בְּרִצּוּעָה שְׁבִין קָרְיָה, ואף שִׁמְצוּהָ אָדָם עַל שְׁבִיתָת בְּהִמָּתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'לִמְעַן יִנּוּחַ שׁוֹרֶךְ וְחֹמֶרֶךְ', וְלִכְּן אִסּוּר לְהִנִּיחַ לְבִהֵמָה לִצְאָת בְּרִשׁוֹת הָרִבִּים כְּשִׁישֵׁי עֲלֶיהָ מִשָּׂא, סוֹבֵר רַבִּי אֱלֶעָזָר שֶׁאֵין הִרְצוּעָה נִחְשָׁבֶת לְמִשָּׂא אֲלָא לְנוֹי, וְלֹא נִאֲסְרָה הוֹצָאָה אֲלָא בְּדַבֵּר שְׁנוּשָׂאִים אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ מִשָּׂא. וְנִחְלָקוּ עֲלָיו חֻכָּמִים, שֶׁלְּדַעְתָּם אֵין הִרְצוּעָה נִחְשָׁבֶת כְּתִכְשִׁיט לְבִהֵמָה, אֲלָא מִשָּׂא הוּא לֵה. ב. וּמִקְרָדִין – מִגִּרְדִּים אֶת הַתְּהֻמָּה בְּיוֹם מוֹזַב בְּמִגְרֶדֶת שֶׁל בְּרוֹל שְׁשִׁינָה דְּקוֹת, אֵף עַל פִּי שְׁעוּשָׂה בְּכָךְ חֲבוּרָה בְּגוֹף הַבְּהֵמָה. וְחֻכָּמִים אוֹסְרִים. וּבִגְמָרָא יִבְאֵר טַעְמֵי הַמַּחְלֻקָּת. ג. וְשׁוֹחֲקִין בְּיוֹם טוֹב אֶת הַפִּלְפִּלִין בְּרִחִים שְׁלֵהֶן, שֶׁהֵן קִטְנוֹת וְעִשׂוֹת מִיּוֹחַד לְמַלְאכָה זֹה, וּמִתִּיר רַבִּי אֱלֶעָזָר כְּדֶרֶךְ שֶׁשׁוֹחֲקִין כָּל הַשָּׁנָה. אֲבָל חֻכָּמִים אוֹסְרִים לְשׁוֹחֲקִים בְּכָל הַמִּיּוֹעַד לְכָךְ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹבְדָא דְּחוּל, אֲלָא דָךְ אוֹתָם בְּמִדּוּכָה.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵין מִקְרָדִין אֶת הַתְּהֻמָּה בְּיוֹם מוֹזַב כְּדִי לְנִקּוּתָה מִהִטֵּשׁ שְׁעֵלֶיהָ, מִפְּנֵי שֶׁגִּירוּד זֶה פַּעֲמִים שְׁעוּשָׂה בַּהּ חֲפוּזָה. אֲבָל מִקְרָצִין אוֹתָהּ בְּמִגְרֶדֶת שֶׁל עֵץ שְׁשִׁינָה גִּסּוֹת, מִפְּנֵי שֶׁאִינָה עוֹשָׂה בַּהּ חֲבוּרָה. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים, אֵין מִקְרָדִין בְּמִגְרֶדֶת שֶׁל בְּרוֹל, וְאֵף לֹא מִקְרָצִין בְּמִגְרֶדֶת עֵץ, אֵף עַל פִּי שֶׁאִינָה עוֹשָׂה חֲבוּרָה.

גמרא

בְּמִשְׁנָה הַזֹּהֲרָה פֶּרֶתוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלֶעָזָר, וְנִקְטָה בְּלִשׁוֹן יְחִיד 'פֶּרֶתוֹ'. מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְכִי לְמִימָרָא דְּרַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה תִּירָא פֶּרֶת הוּא לֵיה. וְהָאֵמֶר רַב, וְהָאֵמֶר לֵה אֵמֶר רַב יְהוּדָה אֵמֶר רַב, תִּלְיִסֵּר אֲלֵפִי עֲגִלָּה הִנֵּה מַעֲשֵׂר רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מַעֲדִירָהּ כָּל שְׁתָּא וְשְׁתָּא – שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר אֲלֵף עֲגִלִּים הִידָה רַבִּי אֱלֶעָזָר מִפְּרִישׁ לְמַעֲשֵׂר בַּהֲמָה כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה מִעֲדָרֶיהּ. מִתְרַצֵּת הַגִּמְרָא: תִּנָּא שְׁנִינָה בְּבִרְיִיתָא, לֹא שְׁלֹו הִתָּה פֶּרָה זֹה, אֲלֵא שְׁלֹו שְׁבִינָתָהּ הִתָּה, וּמִתוֹדָה שְׁלֹא מִיחָה בַּהּ בְּשִׁכְנָתָה עַל שִׁינָה פֶּרָתָה כֶּךָ בְּשִׁבְתָּה, נִקְרָאת פֶּרָה זֹה עַל שְׁמוֹ, וְנִחְשָׁב שֶׁעַל דַּעְתּוֹ יִצָּאֵה כֵּן לְרִשׁוֹת הָרִבִּים.

גמרא

שְׁנִינָה בְּמִשְׁנָה: וּמִקְרָדִין אֶת הַתְּהֻמָּה בְּיוֹם מוֹזַב: תִּנָּא רַבִּינָן, אֵיזִהוּ קִרְדִּי, וְאֵיזִהוּ קִרְצוֹן. קִרְדִּי הוּא סִירוּק בְּמִגְרֶדֶת שֶׁל בְּרוֹל שְׁשִׁינָה קִרְצוֹן, וְנִנְעִצִים הֵם בְּבִשְׂרָה וְעוֹשִׂין חֲפוּזָה. קִרְצוֹן הוּא סִירוּק בְּמִגְרֶדֶת שֶׁל עֵץ שְׁשִׁינָה גְּדוּלִים וְעֵבִים, וְאֵין עוֹשִׂין חֲפוּזָה. וְשְׁלֹשׁ מַחְלֻקוֹת – שִׁטוֹת – נִשְׁנוּ בְּמִשְׁנֵינוּ בְּדָבָר. א. שִׁיטָת רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הִתִּיר בֵּין בְּקִירוּד וּבֵין בְּקִירִצוֹן. ב. שִׁיטָת חֻכָּמִים הָאוֹסְרִים בְּשִׁנָּה. ג. שִׁיטָת רַבִּי יְהוּדָה הָאוֹסֵר קִירוּד וּמִתִּיר קִירִצוֹן. הַגִּמְרָא מְפַרֶשֶׁת אֶת שְׁלֹשֶׁת הַשִּׁיטוֹת עַל יְסוּד מַה שֶׁנִּחְלָקוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּמִסְכַּת שֶׁבֹת (מו:ז), הָאֵם מוֹתֵר לְגִירוּד סִפְסַל בְּשִׁבְתָּה עַל גְּבִי הַקֶּרֶק, כְּשֶׁבֶכֶךְ נַעֲשֶׂה חֲרִיץ בְּקֶרֶק, וְעִשִּׂית חֲרִיץ בְּשִׁבְתָּה אִסּוּרָה מִשּׁוּם מַלְאכָת חוּרָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר, מִשּׁוּם שֶׁכָּל שְׁכוּנָתוֹ לְמַעֲשֶׂה אַחֵר שֶׁל הִיתֵר, וּמַעֲשֶׂה הָאִיסוּר נַעֲשֶׂה מִמִּילָא בְּעֻקְבוּתֵיהּ, וְלֹא נִחְשָׁב לוֹ מַעֲשֶׂה זֶה לְמַעֲשֶׂה אִיסוּר. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר, אֵף עַל פִּי שֶׁאִינָה מִתְּכוּן לְחֲרִיץ אֲלָא לְגִרְרָה, מִשּׁוּם שֶׁסּוּף סוּף נַעֲשִׂית מַלְאכָת הַחֲרִיץ עַל יְדוֹ.

וּבִכְךָ יִתְבַּאֲרוּ שְׁלֹשֶׁת הַשִּׁיטוֹת: רַבִּי יְהוּדָה לְשִׁיטָתוֹ כְּכֹר, דְּבָר שְׁאִינָה מְתִירָא אִיסוּר. מִיּוֹה קִירוּד הַנַּעֲשֶׂה בְּמִגְרֶדֶת שְׁשִׁינָה קִרְצוֹן וְעוֹשִׂין חֲפוּזָה, אֵף שֶׁאִינָה מִתְּכוּן לְחֲבוּרָה אִיסוּר, אֲבָל קִרְצוֹן הַנַּעֲשֶׂה בְּמִגְרֶדֶת שְׁשִׁינָה גְּדוּלִים וְעוֹשִׂין חֲפוּזָה מוֹתֵר, וְלֹא מִקְרָדִין קִרְצוֹן אֲמֹו קִירוּד כְּמוֹ שְׁגוּרוֹ בּוֹ חֻכָּמִים, כְּפִי שִׁיבּוּאֵר בְּסִמּוּךְ. וְרַבִּינָן כְּכֹר נִמְיָ בְּרַבִּי יְהוּדָה, שֶׁדְּבָר שְׁאִינָה מְתִירָא אִיסוּר, וְהַקִּירוּד אִיסוּר מִעִיקֵר הַדִּין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשָׂה חֲבוּרָה. וְגִירָדִין קִרְצוֹן אֲמֹו קִירוּד, שֶׁאֵם נִתִּיר לְקִרְצָף אֶת הַבְּהֵמָה יִבְאוּ גַם לְקִרְדָּה. וְרַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה כְּכֹר לֵה בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, דְּאֵמֶר דְּבָר שְׁאִינָה מְתִירָא מוֹתֵר, וּבֵין קִירוּד וּבֵין קִרְצוֹן שְׁרִי, וְאֵף שִׁתְּכֵן שִׁיעֲשֶׂה חֲבוּרָה, מִשּׁוּם שֶׁאִינָה מִתְּכוּן לְכָךְ.

הַמִּשְׁךְ בְּעוֹמֵד קָפָא

אֲבָל לִתֵּן אֶת הַבוֹשֶׁם עַל גְּבִי תָרֵם חָם שֶׁהוֹסֵק בָּאשׁ מוֹתֵר, לְפִי שֶׁאֵין הַחֶרֶס מִתְּכַבֵּה בְּכָךְ, וְאֵף אֵין לְאִסּוּר זֹאת מִשּׁוּם שֶׁמִּבְעִיר אֶת הַבוֹשֶׁם, לְפִי שֶׁאֵין זֶה דֶּרֶךְ הַבְּעִירָה, וְכִמְלֻכָּה בְּשִׁנּוּי שֶׁאִינָה אִסּוּרָה מִן הַתּוֹרָה. וְרַבִּי אֱמֶר, עַל גְּבִי תָרֵם נִמְיָ אִיסוּר. וְאֵף שֶׁאֵין זֹה מִשּׁוּם כִּיבּוֹי וְהַבְּעִירָה, מִשּׁוּם דְּקָא מוֹלִיד רִיחָא בְּחֶרֶס, עַל יְדֵי שֶׁמִּכְנִיס אֶת רִיחַ הַבוֹשֶׁם לְתוֹכּוֹ. וְאִסּוּר חֻכָּמִים כָּל יִצִּירַת מִצִּיאוֹת מִחוּדָשׁת בְּיוֹם טוֹב, מִשּׁוּם שֶׁקְרוּבָה הִיא לְעִשִּׂית מַלְאכָה חֲדָשָׁה. רַבִּי יוֹסֵף דְּאֵמֶר תְּרִוּיָהּ, כְּחוּפִי כְּסָא אֲשִׁרָאִי בְּיוֹמָא טָבָא – כְּפִיית כּוֹס מְבוֹשְׂמֶת עַל בְּגָדֵי שִׁירָאִים בְּיוֹם טוֹב כְּדִי שִׁיתְבַּשְׁמוּ בְּכָךְ. אִיסוּר. מֵאֵי טַעְמָא, מִשּׁוּם דְּקָמּוֹלִיד רִיחָא בְּבִגְדִים. מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְיִמָּי שְׁנָא בְּשׁוּם הַבְּגָדִים שֶׁאִסּוּר, מָמָה שְׁשִׁנּוּי לְהֵלֶךְ (לג:): בְּעֵץ בְּשָׂמִים תְּלוּשׁ שְׁמוֹתָהּ לְפִלּוּלָא בֵּין אֲצַבְעוֹתָיו כְּדִי שִׁינָה רִיחוֹ וְיִמְרִית בּוֹ, וְכֵן קוֹטְמוֹ – חוֹתְכוֹ כְּדִי שִׁינָה הָרִיחַ בְּמִקּוֹם הַחִיתוּךְ וְיִמְרִית בּוֹ, וְלֹא אִסּוּרָהּ מִשּׁוּם הוֹלֶדֶת רִיחַ. מִתְרַצֵּת הַגִּמְרָא: הָתָם, רִיחָא מִיחָא אֵיחָא – הָרִיחַ קִיִּים בְּעֵץ אֵף בְּלֹא הַמְלִילָה וְהַקְטִימָה, וְרַק אוֹסְפִי הוּא דְּקָא מוֹסִיף רִיחָא. אֲבָל הָבָא, לֹא הִידָה בְּשִׁירָאִים שׁוּם רִיחַ קוֹרֵם לָכֵן, וּבְכַפִּיית הַכּוֹס עֲלֵיהֶם אוֹלוּרִי הוּא דְּקָמּוֹלִיד רִיחָא מִחוּדָשׁ.

הַגִּמְרָא חוֹזֶרֶת לְמַחְלֻקָת הַקּוֹדֶמֶת בְּעִנִּין עִישוֹן הַפִּירוֹת: רַבָּא אֵמֶר, עַל גְּבִי נִחְלָת נִמְיָ מוֹתֵר לִתֵּן אֶת הַבוֹשֶׁם כְּדִי לְעִשֵּׁן אֶת הַפִּירוֹת. וְאֵף שִׁישׁ בְּכָךְ מִשּׁוּם כִּיבּוֹי וְהַבְּעִירָה וְהוֹלֶדֶת רִיחַ, הוֹתֵרוּ מַלְאכּוֹת אֲלוֹ לְצוּרֶךְ הָעִישוֹן הַשּׁוּה לְכָל נֶפֶשׁ, כְּמִבּוּאֵר לְעִיל בְּשִׁיטָת שְׁמוּאֵל, וּבִדִּין כָּל מַלְאכּוֹת אוֹכֵל נֶפֶשׁ, מִיֵּד דְּהִנֵּה אֲבִשְׂרָא אֲנוּמִרִי – כְּשֶׁם שֶׁהוֹתֵר לְהִנִּיחַ בָּשָׂר עַל גְּבִי גַחְלִים בְּיוֹם טוֹב, אֵף עַל פִּי שִׁישׁ בּוֹ אֶת כָּל הַמַּלְאכּוֹת הָאִמּוּרוֹת, מִשּׁוּם שֶׁכָּל צוּרֶךְ אוֹכֵל נֶפֶשׁ הוֹתֵר בְּיוֹם טוֹב.

דְּרֵשׁ רַבִּי גְּבִיָּה מְבִי כְּתִיל – שֶׁם מִקּוֹמוֹ, אֶפְתָּחָא דְּבִי רִישׁ גְּלוּתָא – עַל פֶּתַח בֵּית רֹאשׁ הַגּוֹלָה, קְמוּרָא בְּיוֹם טוֹב שְׁרִי. אֵמֶר לֵיה אֲמִימִר לְרַב גְּבִיָּה, מֵאֵי הוּא הַקְּמוּרָא שֶׁהִתֵּר לְעִישוֹת בְּיוֹם טוֹב. אֵי קְמוּרָא בְּיָדִי – שֶׁמִּקְמָטִים אֶת בְּתֵי הַיָּדִים וּבְתֵי הַשּׁוּקִיִּים שֶׁל חֲלוּקֵי הַנָּשִׁים עַל עֵץ חֶלֶק אוֹ עַל אֲגוּרָה שֶׁל קֶשֶׁן כְּדִי לְעִישוֹת בָּהֶם קְפִלִּים, עַד שֶׁנִּרְאִים הַקְּפִלִּים כְּקִשּׁוּרִים זֶה בְּזֶה, הֵלֵךְ מַעֲשֶׂה אוֹיָן הוּא וִישׁ לְאִסּוּר מִשּׁוּם תִּיקוּן כָּלִי. וְאֵי כּוֹנֶנֶת לְקִטּוּרָא מִלְשׁוֹן קִיטוּר הַכֶּבֶשֶׁן, כְּלוֹמֵר לְהִתִּיר לְעִשֵּׁן אֶת הַפִּירוֹת, הֵלֵךְ אִיסוּר הַדְּבַר, דְּהָא קָא מְכַבֵּה אֶת הַגַּחְלִים בְּנִתְיַנֵּת הַבוֹשֶׁם עֲלֵיהֶם. אֵמֶר לֵיה רַב אֲשִׁי לְאִמְיִמִר, לְעוֹלָם הִתִּיר רַב גְּבִיָּה לְעִשֵּׁן אֶת הַפִּירוֹת, וְאֵין זֹה מִשּׁוּם אִיסוּר כִּיבּוֹי, מִיֵּד דְּהִנֵּה אֲבִשְׂרָא אֲנוּמִרִי, שְׁמוֹתָהּ הַכִּיבּוֹי שֶׁלְצוּרֶךְ אוֹכֵל נֶפֶשׁ הוּא, כֵּן הוֹתֵרָה נִתְיַנֵּת הַבוֹשֶׁם עֲלֵיהֶם, שֶׁאֵף הָעִישוֹן צוּרֶךְ הַשּׁוּה לְכָל נֶפֶשׁ הוּא. אֵיכָא דְּאֵמֶרִי, אֵמֶר לֵיה אֲמִימִר, מֵאֵי קְמוּרָא, אֵי קְמוּרָא בְּיָדִי מַעֲשֶׂה אוֹיָן הוּא וְאִסּוּר. וְאֵי לְעִשֵּׁן הִתֵּרָה, הֵלֵךְ אִיסוּר מִשּׁוּם דְּקָא מוֹלִיד רִיחָא בְּחֶרֶס אוֹ בְּגַחְלִים עַל יְדֵי הַבוֹשֶׁם. אֵמֶר רַב אֲשִׁי, אֵנָּה אֲמִרְתָּה נִחְלָיָה – אֲנִי אִמְרֵתִי דִּין זֶה לְפָנַי רַב גְּבִיָּה, וּמַשְׁמִיָּה דְּנִבְרָא רַבָּה אֲמִרְתָּה נִחְלָיָה – וּבִשְׁם אָדָם גְּדוֹל אִמְרֵתִי זֹאת לְפָנַי, וְלְעוֹלָם פִּירוּשׁוֹ שֶׁל קִטּוּרָא לְעִשֵּׁן הוּא, וּמוֹתֵר בְּיוֹם טוֹב מִיֵּד דְּהִנֵּה אֲבִשְׂרָא אֲנוּמִרִי, שֶׁאֵף שֶׁגַם בּוֹ יֵשׁ הוֹלֶדֶת רִיחַ בְּפִחָמִים, מוֹתֵר מִשּׁוּם צוּרֶךְ אוֹכֵל נֶפֶשׁ, הוּא הַדִּין לְעִישוֹן הַפִּירוֹת שְׁמוֹתָהּ מִטַּעַם זֶה.

שְׁנִינָה בְּמִשְׁנָה: וְעוֹשִׂין גְּדִי מְקוֹלָם בְּלִילִי פִּסְחִים, וְחֻכָּמִים אוֹסְרִין: תִּנָּא, רַבִּי יוֹסֵף אוֹמֵר, תּוֹדוּם אִישׁ רֹמִי הִנְהִיג אֶת בְּנֵי רֹמִי לְאָבּוֹל גְּדִי מְקוֹלָם – צִלוּ כִּשְׁהוּא שֶׁלֵם, בְּלִילִי פִּסְחִים. שְׁלַחוּ לֵיה חֻכָּמִים, אֲלֵמָלָא תּוֹדוּם אִתָּה שְׁהִינֵךְ חֹכֶם גְּדוֹל וְנִכְבָּד, מוֹזְרֵנוּ עֲלֵיךְ גְּדוּי, מִשּׁוּם שֶׁבְּהִנְהִיגֵךְ כֶּךָ אֶת בְּנֵי רֹמִי אִתָּה מֵאֲכִיל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קְרִישִׁים בְּחוּץ, שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: וְכִי קְרִישִׁים סִלְקָא דְּעִתָּךְ שֶׁהוּא מֵאֲכִילִים בְּכָךְ, הִרִי לֹא הִקְדִּישׁוּ כָּלֵל אֶת הַגְּדִי וּבִשְׂר חוֹלִין הִידָה. מִשְׁבִּיבָה הַגִּמְרָא: אֲלֵא אֵימָא, כְּעֵין קְרִישִׁים. שֶׁמִּכּוּין שֶׁהִידָה הַגְּדִי מְקוֹלָם כְּדוּגְמַת קֶרֶן דְּהַפְסָת, כָּל הָרוּחָה אוֹתוֹ סוֹבֵר שֶׁהוֹקֵדֶשׁ לְפִסְחָה, וְנִרְאָה הַדְּבַר כְּאִכִּילַת קְדִישִׁים בְּחוּץ, וְיִבְאוּ לְהִתִּיר לְעִישוֹת כֵּן.

על גבי חרם – שהסיקו. מותר – דבכיו לביא, והבערה נמי על ידי שינוי היא כלאחר יד, ולביא איסורא דאורייתא. דקמוליד ריחא – שנכנס בחרס, שלא היה בו ריח, ואסור מדרבנן. שהמוליד דבר חדש קרוב הוא לעושה מלאכה חדשה. סחופי כסא אשיראי – לכפות כוס מבושם על השיראים של מלבוש, להכניס בהן ריח הבושם שבכוס. אסור – דקא מוליד ריח בשיראים. מאי שנא מולידו ומריח בו – דתניא (ב"משילין) גבי עצי בשמים: מולידו בין אצבעותיו כדי להוציא ריחו, או קוטמו שיהא מקום הקטימה לח ונותן ריח. ובתלושין קמירי. רבא אמר על גבי נחלת נמי מותר – כשמואל, דאובל נפש הוא עשן פירות זה, ושהו לכל נפש. ואי משום כבוי והבערה ואולודי ריחא – מידי דהוה אבשרא אגומרי, דאיכא כל הני, ושירי. קמורא שרי – כן דרש להם, ולא פירש דבריו. אי קמורא בידי – שעושין לבתי שוקים ולבתי ידים של חלוקי הנשים, שמקטנין אותן על עץ חלק או על אגודה של קשים, וקורין אפונרונציד – מעשה אומן הוא ואסיר. וקטורא לשון קשר. ואי קמורא – לשון "קטור הבבשן", דהיינו לעשן. אסור משום דמוליד ריח – והיכי דריש דשרי? כשרא אגומרי – מוליד נמי ריח בפחמין. אלמלא תודום אתה – חכם גדול ונכבד. קדשים סלקא דעתך – מאי קרוב להאכיל קדשים איכא? היאך יכולין להיות קדשים, ואין אדם מקדישן. אימא בעין קדשים – והכי שלחו ליה: שאתה מאכיל את ישראל בעין קדשים, והרואה אומר הוקדשו לפסח. משנה פרתו יוצאה – בשבת. ברצועה שבין קרניה – לנו, ואמרו רבנן. משאי הוא, ואינו תבשיל לה. ומקדין – אישטריליה, במגדרת של ברזל ששיניה דקות ואעל גבי דעביד חבורה. ברחים שלהן – בעין אותם שלנו. מקרצפים – במגדרת של עץ ששיניה גסות, ואין עושה חבורה. גמרא כמאי קא מיפלגי – כולה לישנא לא גרסינן. והכי גרסינן: ושלש מחלוקות בדבר, רבי יהודה סבר דבר שאין מתכוין אסור מיהו קרוד קטנים ועושין חבורה קרצוף גדולים ואין עושין חבורה ולא גזרינן קרצוף אטו קרוד ורבנן סברי לה כרבי יהודה דאמר דבר שאינו מתכוין אסור וגזרינן קרצוף אטו קרוד ורבי אלעזר בן עזריה סבר דבר שאין מתכוין מותר. ופירש: רבי יהודה סבר חבורה אף על פי שאין מתכוין לה אסור. מיהו, דך חששא – בקרוד איתא, הלכך אין מקדינן, אבל בקרצוף – ליכא למיחש משום חבורה. ורבנן סברי נמי כרבי יהודה דבר שאין מתכוין אסור – ואין מקדינן, ומחמירי מיניה – דגזרי קרצוף אטו קרוד. ור' אלעזר סבר – הואיל ואין מתכוין לחבורה, אף על גב דזמנין דמתרמי – שרי. הלכך, אפילו קרוד שרי. הלכך כרבי שמעון – דאמר (שבת כבא מ"ב): גורר אדם מטה כסא וספסל, דדבר שאינו מתכוין מותר. משנה

על גבי חרם – פירש רש"י: שאין כאן כבוי, ואי משום הבערה – היו הבערה כלאחר יד, ושירי לעשותה ביום טוב. ודרב רבנן יצחק פירש: דשפיר היו הבערה כדרכה, ומכל מקום שריא – דקסבר דהבערה שלא לצורך שרי לעשותה ביום טוב. וכן משמע בירושלמי "דמשילין" מהו לאדלוקי נר של בטלה ביום טוב? רבי יוסי אסר, ורבנן שרו. והטעם: מאן דאסר סבר, דהבערה לחלק יצתה, והיו מלאכה, ואסור לעשותה ביום טוב, ומאן דשרי סבר: דללאו יצתה, והבערה שלא לצורך מותר לעשותה ביום טוב, ולא הוי אב מלאכה. ומיהו היתם קאמר: לא תאסור ולא תשרי. ומכאן יש ליתרר מלעשות הבערה שלא לצורך, כדקאמרין בירושלמי: לא תאסור ולא תשרי. ומכל מקום, על גבי נחלת – אסור, לפי שיש כבוי עם הבערה, דלכילי עלמא האי לא שרי, והואיל דאין זה דבר השוה לכל נפש. ואפילו למאן דשרי הבערה שלא לצורך כלל בירושלמי – היינו לפי שישנו פעמים לצורך אוכל נפש, אבל כבוי, דלעולם אינו לצורך תקון אוכל נפש – ודאי אסור לכלי עלמא ביום טוב. ורבא דשרי אף על גבי נחלת – היינו משום דחשיב ליה דבר השוה לכל נפש, דאם היו עשירים – צריכין הן לכך.

תלויסר אלפי עגלי הזה מעשר רבי אלעזר בן עזריה רבי – ותימנה, ודא רבי אלעזר בן עזריה היה אחר חורבן הבית טובא. דהא רבן גמליאל היה נשיא קודם רבי אלעזר בן עזריה, ורבן גמליאל היה לאחר חורבן הבית. דהא רבן יוחנן בן זכאי היה עושה תקנות מיד לאחר חורבן הבית, משום דרבן גמליאל לא הגיעו ימיו להיות נשיא. כדאמר: משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי, ואחר כך רבן גמליאל ואחר כך רבי אלעזר. ורבי אלעזר לא היה כי אם בן שמנה עשרה שנה כשהיה נשיא, ונשיאותו לאחר חורבן. ואמרין בבבורות (ג"א): דלאחר חורבן נתבטל כל מעשר בהמה ויש לומר: דלא נתבטל לאלתר, כי אם לאחר זמן. אי נמי: אפטרופוס של רבי אלעזר בן עזריה שהיה בימי הבית היה מעשר. אי נמי: לאו דוקא מעשר, אלא שהיה נותן למלך בכל שנה העשירית.

ושלש מחלוקות בדבר מר סבר גזרינן קרצוף וכו' – פירש רבינו יצחק: הדלה כרבי שמעון שמתיר, ודוקא במגדרת של עץ, דאין עושה חבורה. אבל במגדרת שלנו, שהן של ברזל – כולי עלמא מודו דאסור, דפסיק רישיה ולא ימות הוא, שתולש שעושה.

משום

על גבי חרם – מותר. ורבה אמר: על גבי חרם נמי אסור, משום דקא מוליד ריחא. רבה ורב יוסף דאמרי תרין: סחופי כסא אשיראי ביומא טבא – אסור. מאי טעמא – משום דקמוליד ריחא. ומאי שנא מולידו ומריח בו, וקוטמו ומריח בו? היתם – ריחא מיהא איתא, ואוסופי הוא דקא מוסף ריחא. הכא – אולודי הוא דקמוליד ריחא. רבא אמר: על גבי נחלת נמי מותר, מידי דהוה אבשרא אגומרי. דרש רב גביהא מבי פתיל אפתחא דבי ריש גלותא: קמורא שרי. אמר ליה אמרי: מאי קמורא? אי קמורא בידי – מעשה אומן הוא, ואי לעשן – אסור, דהא קא מכבה. אמר ליה רב אשי: לעולם לעשן, מידי דהוה אבשרא אגומרי. איכא דאמרי, אמר ליה אמרי: מאי קמורא? אי קמורא בידי – מעשה אומן הוא, אי לעשן – אסור, דקא מוליד ריחא. אמר רב אשי: אנא אמריתיה נהליה, ומשמייה דנבכרא רבה אמריתיה נהליה: לעולם לעשן, ומידי דהוה אבשרא אגומרי. "ועושין גדי מקולם". תנאי, רבי יוסי אומר: תודום איש רומי הנהיג את בני רומי לאכול גדי מקולם בלילי פסחים. שלחו ליה: אלמלא תודום אתה גזרנו עליך נדוי, שאותה מאכיל את בני ישראל קדשים בחוץ. קדשים סלקא דעתך? אלא אימא: פעין קדשים. משנה שלשה דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר והכמים אסורים: פרתו יוצאה ברצועה שבין קרניה, ומקדינן את ההבהמה ביום טוב, ושוחקין את הפלפלין ברחים שלהן. רבי יהודה אומר: אין מקדינן את ההבהמה ביום טוב, מפני שעושה חבורה, אבל מקרצפין. והכמים אומרים: אין מקדינן, אף לא מקרצפין. גמרא למימרא דרבי אלעזר בן עזריה תדא פרה הויה ליה? והאמר רב, ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב: תלויסר אלפי עגלי הנה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מתיריה כל שתא ושתא! תנא: לא שלו היתה, אלא של שכנתו היתה, ומתוך שלא מיחה בה – נקראת על שמו. "ומקדינן את ההבהמה ביום טוב". תנו רבנן: איזהו קרוד ואיזהו קרצוף? קרוד – קטנים ועושין חבורה, קרצוף – גדולים, ואין עושין חבורה. ושלש מחלוקות בדרב: רבי יהודה סבר: דבר שאינו מתכוין – אסור. מיהו, קרוד – קטנים ועושין חבורה, קרצוף – גדולים, ואין עושין חבורה, ולא גזרינן קרצוף אטו קרוד. ורבנן סברי נמי כרבי יהודה דבר שאין מתכוין אסור, וגזרינן קרצוף אטו קרוד. ורבי אלעזר בן עזריה סבר דבר שאין מתכוין מותר. ופירש: רבי יהודה סבר חבורה אף על פי שאין מתכוין לה אסור. מיהו, דך חששא – בקרוד איתא, הלכך אין מקדינן, אבל בקרצוף – ליכא למיחש משום חבורה. ורבנן סברי נמי כרבי יהודה דבר שאין מתכוין אסור – ואין מקדינן, ומחמירי מיניה – דגזרי קרצוף אטו קרוד. ור' אלעזר סבר – הואיל ואין מתכוין לחבורה, אף על גב דזמנין דמתרמי – שרי. הלכך, אפילו קרוד שרי. הלכך כרבי שמעון – דאמר (שבת כבא מ"ב): גורר אדם מטה כסא וספסל, דדבר שאינו מתכוין מותר. משנה

דאמר: דבר שאינו מתכוין מותר, ובין קרוד ובין קרצוף שרי. אמר רבא אמר רב נחמן אמר רבא אמר רב נחמן: הלכה פרבי שמעון, שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו. אמר ליה רבא לרב נחמן: ולימא מר הלכה פרבי יהודה, שהרי חכמים מודים לו! אמר ליה: אנא פרבי שמעון סבירא לי ועוד: שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו.

משנה

משום שלשה כלים – פירשו: ואם נטמא זה – לא נטמא זה, אפילו בשעת מלאכה, שהן כולן יחד. והואיל וכל אחד ראוי למלאכה בלבדו. ולא דמי למספרים של פרקים ואומל של רהיטני, דהתם הם מחוברים יותר בשעת מלאכה.

משום כלי כברה – פירש רש"י: אף על גב שדיא של עץ, ואין לה בית קיבול, שאין נשאר

בה כלל – מכל מקום גורו עליה משום

ארוג. ולא נראה, דלא שייך ארוג במעשה של עץ

כי אם ובצמר ופשתים. ונראה לפרש: כברה של

סלתות, דקאמר בירושלמי: כברות של סלתות,

טמאה משום שיש עליה תורת כלי, שמקבלת

הסובין שאינן יכולין לצאת דרך נקבים. והא

דקאמר משום כלי כברה ולא קאמר משום בית

קיבול – הכי קאמר: משום תורת קיבול כלי כברה,

דחשיב קיבול שלה כדפירש.

עגלה של קטן – פירש הקונטרס: שהקטן יושב

בתוכה. ולא נדיחא, דמאי קא משמע לך?

פשיטא, דא אין לך כלי מיוחד גדול מזה! לכך

נראה לי, דהיינו כלי שעושין לקטנים להתלמד

להלך, והוא עומדת על שלשה אופנים, ואוחז בה

בידיו והיא מתגלגלת לפניו תמיד.

הדרן עלך יום טוב

אין צדין דגים מן הביבין וכו' – פירש רש"י

דאף על גב דאובל נפש מותר היינו דקא

כגון בשול ואפיה ושחיטה דאי אפשר מערב יום

טוב דיותר טוב תר חמה וגם בשול בירט ושחיטה

שמא יסריח אבל צידה אפשר לצודו מערב יום

ויניחו במים במצודתו ולא ימות ולא נידרא

כדמפרש בריש מכילתין (דף ג) ושם גבי גורה

שמא יתלש דאין לחלק באוכל נפש בין אפשר

לעשותו מערב יום טוב לאי אפשר אלא דקא

במכשירין יש חלוק לכך גיל כפריח מקינרין

שפירש לעיל ודף ג סד"ה גורה משום דדמי

לקצירה.

ואין נותנין לפניהם מזונות – פירש רש"י דאין

מזונות עליו דהם אוכלים עשב הנמצא

במים וגם פעמים אוכלים עפר וגדולים אוכלים

הקטנים ואפילו למאן דשרי מאן אשר יאכל לכל

נפש (שמות יב) דמשמע אפילו בהמה מכל מקום

דגים לא הואיל ואין מזונותיו עליך ותימה דבגמרא פריך ורמינדי ביבירין של חיה ועוף אין

צדין וכו' ומשני כאן בביביר קטן כאן בביביר גדול והשתא תינה מצידה לצידה תרצת שפיר

אלא מזונות מאי תרצת דבמתני אמר' ונותנין לפניהם מזונות והתם אמר' אין נותנין

לפניהם מזונות מאי תרצת דבמתני אמר' ונותנין לפניהם מזונות והתם אמר' אין נותנין

לפניהם מזונות לכך נראה לי דהא תליא בהא אי צידה מותרת מותר נמי ליתן לפניהם מזונות

וחכי פירשו אין צדין דגים מן הביבין וכו' ואין נותנין לפניהם מזונות גורה שמא יצודם דהא

צידה שלחן אין מותרת ביום טוב והשתא כשמתירך בגמרא מצידה ממונות נמי ניהא דהא

בהא תליא ומכל מקום קשיא דמשמע הכא דדיכא דצידה שלחן אסורה אפילו לזרוק להם

מזונות אסור ובפרק מי דמי חשיך (שבת דף קנ"ה ושם) קאמר גבי דברים שאסור ליקח מהן

למשדא קמייחו שפיר דמי ויש לומר דהתם מיידי בשבת דחמיר דאובל נפש אסור ולא שייך

למגור שמא יקח מהן אבל הכא מיידי ביום טוב דאובל נפש מותר גורין דלמא כשיתן להם מזונות שמא יצוד מהם.

משנה טמאה משום שלשה כלים – מקבלת טומאה על שם שלשה כלים. נפקא מינה, דאי נמי אול חד שמא מינה – טמאה משום אידך. ובגמרא מפרש לה. **גמרא** תחתונה – שמקבלת אבק הפלפלין כשנופל דרך נקבי המכבר. **משום כלי קיבול** – שכלי עץ שיש לו בית קיבול הוא. **אמצעית** – שהיא מקפת את המכבר, משום כלי עץ לא מטמאה –

דאין קיבולה קיבול, אלא חכמים גורו טומאה על

הכברה משום ארוג, ואפילו אין המכבר של

מתכת מטמאה משום כלי כברה. ושלו שהיא

של מתכת – ודאי טמאה משום פשוטי כלי

מתכות. ועליינה – שמכתשין ושוחקין בה

הפלפלין – טמאה משום כלי מתכות. דמשום

כלי עץ ליכא לטמאה, דפשוטין וטהורין. אלא

משום צפי התחתון שהוא עיקר, והעץ בטל

אצלו. **משנה** עגלה של קטן. שעושין לו

לשחוק, ויושב עליה ומטלטלין אותו עליה.

טמאה מדרם – אם התניקו זו – נעשית העגלה

אב הטומאה, דמיוחדת לשיביה דיא, דהא סומך

קטן עליה, נמצאת שהיא מיוחדת לו לשיביה,

ואין אומרים לו "עמוד ונעשה מלאכתנו". דאילו

לא מיוחדא להכי, לא הות אב הטומאה,

כדתניא: יכול כפה סאה יושב עליה כו' (שבת

נט"א). ונפלת בשבת – דתורת כלי עליה. ואינה

נגררת – בשבת. אלא על גבי כלים – על גבי

בגדים, מפני שעושה חריץ בקרקע, וחופר חייב

משום חורש. מפני שכובשת – חריץ הנראה

בהלוכה – לא על ידי חפירה הוא, אלא כובשת

ודורסת הקרקע, ונדרש תחתיה ונעשה מקומה

נמוך, אבל אינו זו עפר ממקומה. **גמרא**

לעשות חריץ גרסין. כובשת אין – כובשת הוי,

אבל חריץ לא עבדא. תרי תנאי ואליאב דרבי

יהודה – חד סבר: העגלה נמי כשאר כלים,

דעושה חריץ בגרירתה, שפעמים שאין האופן

מתגלגל והוא נגרר וחופר. ואידך סבר: לא

שכיח הכי, ואינה אלא כובשת תחת לגלולה.

הדרן עלך יום טוב

אין צדין דגים – אף על גב דשחיטה ואפיה

ובשול מאבות מלאכות הן והותרו

לצורך יום טוב טעמא משום דאי אפשר מערב

יום טוב דשחיטה חייש למכמר בשרא פן יתחמם ויסריח אבל צידה אפשר לצודו מבעוד

יום ויניחו במצודתו במים ולא ימות ולמחר יטלוהו. ביבירים – של דגים הן בריכות של

מים שקורין ויבירין ביבירין של חיה קרפפות מוקפין גדר סביב ובנסנין לתוכן חיות הבר

ויולדות ומגדלות שם. ואין נותנין – לפני הדגים מזונות ואפילו למאן דאמר נפש בהמה

במשמע הני מילי דמזונותן עליך אבל דגים אפשר להם בלא מזונות שהם אוכלים שרשי

עשבים וקרקע וגדול אוכל את הקטן. אבל צדין חיה ועוף – המכונסים מאתמול קא

סלקא דעתך השתא כיון דמוקפים גרד הוו לוו כנצודין ועומדין אבל דגים נשמטין

לחורים ולסדקים והוא צידה ביום טוב. ונותנין לפניהם מזונות – בימי החורף צריכין

מזונות ואף בימי הקיץ במקום דריסת בני אדם שאין עשבים עולים בו.

המחוסר

ביצה דף כג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קעז

משנה

הרחים של פלפלין, מאחר והם מורכבים משלשה חלקים שונים, כל חלק יש לו תורת כלי בפני עצמו וטמאה משום שלשה פלים. א. משום כלי עץ שיש לו קבול. ב. ומשום פשוטי כלי מתכת. ג. ומשום כלי כברה, שעשוי בצורת רשת, והוא דומה לאריג, ועל כן גזרו בו חכמים משום טומאת אריג. ואף אם נפרד חלק אחד מהם, או שנשבר ובטל ממנו שם כלי, עדיין יש תורת כלי על החלקים האחרים, וראויים הם לקבל טומאה.

גמרא

תנא, הריחיים מורכבים משלשה חלקים שונים, תחתונה – החלק התחתון עשוי מעץ, ויש לו בית קיבול שלתוכו נופל אבק הפלפלים לאחר טחינתם, ואותה קערה מקבלת טומאה משום כלי עץ שיש לו כלי קבול. הרשת האמצעית העשויה מעץ, נמצאת מעל החלק התחתון, והיא מפרידה בין אבקת הפלפלים הנופלת למטה, לבין הסובין הנשארים על גביה. ואין היא נטמאת משום כלי עץ, משום שאין לה בית קיבול, אלא שגזרו בה חכמים טומאה משום כלי כברה – משום שהיא דומה לאריג המקבל טומאה גם כשאין לו בית קבול. וחתכת העץ העליונה שבה כותשים ושוחקים את הפלפלים, המצופה מתכת, מקבלת טומאה אף שאין לה בית קיבול, משום כלי מתכת, לפי שציפוי המתכת התחתון הוא העיקר שבה והעץ בטל לגביו.

משנה

כל כלי שעשוי לישיבה או לשכיבה, נטמא על ידי משכב ומושב הזב ונעשה אב הטומאה, וזו היא הטומאה הקרויה טומאת מדרס. עגלה של קטן העשויה לשחק בה, והוא יושב עליה, ומטלטלים אותו עליה, אם הקטן היושב עליה הוא זב, הרי היא טמאה בטומאת מדרס, שמאחר ודרך הקטן לסמוך עליה, נמצא שהיא מיוחדת לישיבה. אבל כלים שאינם עומדים למשכב ומושב אלא לנעשה מלאכתו, אינם נטמאים בטומאת מדרס הזב. וכן יש לעגלה זו תורת כלי, ועל כן היא נפלת בשבת כדן שאר כלים שמלאכתם להיות. ועגלה זו אינה נגדרת בשבת על גבי הקרקע עצמה, משום שהיא עושה חריץ בגרירתה, ועשיית חריץ בקרקע הבית אסורה משום תולדת בונה, ובשדה היא אסורה משום תולדת חורש. אלא מותר לגוררה על גבי פלים ו-בגדים בלבד, שבאופן זה אין היא עושה חריץ בקרקע בגרירתה. רבי יהודה אומר, כל הכלים אין נגדרין על גבי הקרקע אלא על גבי בגדים, משום שעושים חריץ בגרירתם, חוץ מן העגלה שמותר לגוררה על גבי הקרקע עצמה, מפני שהיא בוכשת – דוחקת את עפר הקרקע שתחתיה ומנמיכה אותו. שמאחר שאין גלגלי העגלה נגריים אלא מתגלגלים על הקרקע, אין הם מזוים את העפר ממקומו ואינם עושים בו חריץ.

גמרא

הגמרא מבארת את דיני המשנה: עגלה של קטן טמאה מדרס; דהא פסיוף הקטן עליו, ועשויה היא לכר, ועל כן נטמאת היא במדרס הזב, כדן כל הכלים המיוחדים לישיבה. ונפלת בשבת: משום דאיכא תורת כלי עגלה, ודינה כדן כל הכלים שלא נאסרו משום איסור מוקצה. ואינה נגדרת אלא על גבי פלים: מדייקת הגמרא: שדווקא על גבי פלים אין – הרי היא נגדרת, אבל על גבי קרקע לא נגדרת. ומאי מעמא לאסור על גבי קרקע, הלא הוא משום דקא עביד חריץ בגרירתה. מקשה הגמרא: משנתינו מני, ודאי רבי יהודה היא, דאמר כל דבר שיש בו משום מלאכה, אף על פי שאין מתכוין אסור

לעשותו בשבת, ולכן אסרה המשנה לגרור את העגלה מחמת החריץ שנעשה ממלא אף שאינו מתכוין לזה. דאי אליבא דרבי שמעון, אין לאסור את גרירת העגלה, דהאמר דבר שאין מתכוין מותר בשבת, (דתנן) [דתניא], רבי שמעון אומר, גורר אדם בשבת מטה כפא וספסל על גבי הקרקע אף על פי שהם עושים חריץ, ובלבד שלא יתכוין לעשות את אותו חריץ. ומותר לשיטתו לגרור עגלה, ובהכרח המשנה שאסרה נאמרה בשיטת רבי יהודה. אך אם כן יקשה המשך המשנה. דאיכא סיפא, רבי יהודה אומר, אין חבל – כל הכלים נגדרין בשבת, חוץ מן העגלה מפני שהיא בוכשת. ומדויק בדבריו מפני שבוכשת אין – כבישה היא אכן עושה, אבל חריץ בקרקע לא עקרא – אינה עושה בגרירתה. הרי לנו שסובר רבי יהודה שאין עגלה עושה חריץ בקרקע. נמצא שדברי תנא קמא לאסור גרירת עגלה משום חריץ אינם לא כשיטת רבי יהודה המתיר בעגלה, ולא כשיטת רבי שמעון המתיר בכל הכלים. מתרצת הגמרא: שבאמת אף תנא קמא אוחו בשיטת רבי יהודה האוסר דבר שאינו מתכוין. אלא דתרי תנאי, תנא קמא והתנא שבסיפא המתיר בעגלה בשם רבי יהודה, שניהם סוברים שדבר שאינו מתכוין אסור, ונחלקו אליבא דרבי יהודה האם יש לאסור משום כך גם בעגלה או לא. תנא קמא סובר שלשיטת רבי יהודה אף בעגלה יש לחוש שתעשה חריץ, מפני שפעמים נעצרים הגלגלים ואינם מתגלגלים אלא נגריים וחופרים בקרקע. והתנא שבסיפא סובר בדעת רבי יהודה שאין זה שכיח שהעגלה תגרר ולא תתגלגל, ועל כן אין לחוש בה שתחפור ותעשה חריץ בקרקע.

הדרן עלך יום טוב

פרק שלישי - אין צדין

הפרק שלפנינו עוסק בשלשה נושאים, ועיקרם לענין הכנת בעלי חיים וזימוןם לאכילה. א. באיזה אופן מותר לצוד בעלי חיים כדי לאוכלם. ב. איזה מאכל צריך הזמנה מערב יום טוב, ואיזה לא. ג. האם מותר לקנות ביום טוב מאכל מחנוני או מחבירו. ותיקון הכלים לצורך אכילה.

משנה

אין צדין דגים מן הדיגים – ובריכות של מים העשויות בקרקע ביום טוב, מפני שמחוסרים צידה, שהם נשמטין לחורין ולסדקין, ואסור לצוד ביום טוב. ואין נותנין לפניהם – לפני הדגים שבביברים מזונות אם יש טורח בדבר, ואפילו לדעת רבי עקיבא שסובר לעיל (כא): שמלאכת אוכל נפש הותרה אפילו לצורך בהמה, הוא דווקא לצורך אותן שמוזנות עליה, אבל דגים אין מוזנות עליה, מפני שהם אוכלים שרשי עשבים וקרקע, וגדול אוכל את הקטן. אבל צדין חיה ועוף מן הדיגים – קרפיונות מוקפין גדר ובתוכם נסיעות של עצי יערים, ומכניסין לתוכן חיות הבר ועופות גדולים המקבלים מרות ותרבות, ופרות ורבות ומגדלות בנין שם. ובגמרא מבואר שהמשנה מדברת בביברים שאינם מחוסרים צידה. ואפילו חיה ועוף המחוסרים צידה מכל מקום נותנין לפניהם מזונות, כיון שמוזנות עליה, שהרי בימי החורף אין מצוי להם מזונות בביבר, ואף בימי הקיץ במקום דריסת בני אדם אין צומחים בו עשבים, ולכך מותר לטרוח עבורם. רבן שמעון בן גמליאל אומר – לפרש את דברי תנא קמא, לא כל הדיגים שיון להתיר מהם צידה, אלא זה הכלל, כל ביבר דין זה הובא כאן אגב דין טחינה בריחיים של פלפלים ביום טוב שהזכר במשנה הקודמת.

1 המחוּסר צידה – שהחיה והעוף שבו אינם ניצודים עדיין, אסור
2 לצוד ממנו, וְשֵׁאִינוּ מְחוּסְרֵי צִידָה, מוֹתֵר לְצוּד מִמֶּנּוּ.

גמרא

3 על מה ששינינו במשנה שצדין חיה ועופות מהביכרים ביו"ט,
4 מקשה הגמרא: וְרַמְיָנָהּ, בִּיבְרִין שֶׁל חַיָּה וְשֶׁל עוֹפוֹת אֵין צְרִין מָהֶם
5 בְּיוֹם טוֹב, וְאֵין נוֹתֵנִין לְפָנֵיהֶם מוֹנוֹת. קָשְׁיָא חַיָּה אַחֲתָהּ, וְכֵן קָשְׁיָא
6 עוֹפוֹת אַעֲוּפוֹת.
7 בְּשִׁלְמָא חַיָּה אַחֲתָהּ לֹא קָשְׁיָא, שִׁישׁ לומר הָא – הברייתא, בשיטת
8 רבי יהודה, וְהָא – המשנה, בשיטת רבנן, דְּתַנֵּן בַּמִּסְכָּת שַׁבַּת, רַבִּי
9 יְהוּדָה אָמַר, הֲצֵד צִפּוֹר – דרף אחריה עד שנכנסה לְמַגְדָּל – ארון,
10 וְצָבִי לְבֵית, חֵיב מִשּׁוּם צֵד. וּמִשְׁמַע שְׂדוּקָא אִם צֵד צָבִי לְבֵית הוּא
11 דְּמַחֲתִיב, אֲבָל לְבִיבְרִין לֹא, מִשּׁוּם שֹׁסֵבֵר שְׂצָבִי בְּבִיבֵר עֲדִין מְחוּסֵר
12 צִידָה הוּא. וְאִ"כּ הוּא הָדִין שֶׁאִסוּר לְצוּדוֹ מִשּׁוּם בִּיּו"ט, כִּתְנָא
13 דְּבִרְיֵיתָא. וְהַכְּמִים אָמְרִים, הֲצֵד צִפּוֹר אֵינוֹ חֵיב אֲלָא אִם צָדָה
14 לְמַגְדָּל, כְּשִׁית רַבִּי יְהוּדָה, וְצָבִי אֵפִילוֹ צֵדוֹ לְגִנְהָ וְלַחֲצֵר וְלְבִיבְרִין
15 חֵיב, מִשּׁוּם שֵׁאִינוּ מְחוּסְרֵי שֶׁם צִידָה. וְאִ"כּ הוּא הָדִין שְׁמוֹתָר
16 כִּתְחִילָה לְצוּדוֹ מִשּׁוּם בִּיּו"ט, וּכְמִשְׁנֵיתֵינוּ.

17 אֲלָא עוֹפוֹת אַעֲוּפוֹת קָשְׁיָא, שְׁהִי בִין לַחֲכָמִים וּבִין לְרַבִּי יְהוּדָה
18 אֵינֶם נִחְשָׁבִים כְּנִיצוּדִים כְּשֶׁהַכְּמִים לְבֵית וְכ"ש לְבִיבֵר. וְכִי תִּימָא
19 הָא נִמְי לֹא קָשְׁיָא, וְנֹאמַר הָא – הַמִּשְׁנָה שֶׁהִתִּירָה לְצוּד מִמֶּנּוּ, אִיירִי
20 בְּבִיבְרֵי מְקוֹרָה שֶׁאֵין הָעוֹף מְחוּסֵר בּוֹ צִידָה, וְהָא – הברייתא
21 שֶׁאִסְרָה לְצוּד מִמֶּנּוּ אִיירִי בְּבִיבְרֵי שֵׁאִינוּ מְקוֹרָה שֶׁהָעוֹף מְחוּסֵר בּוֹ
22 צִידָה, שְׁהִי יוֹכֵל הוּא לְפָרוֹחַ לְמַעְלָה. דְּדוּחָה הַגְּמָרָא שֶׁאִי אִפְשָׁר
23 לומר כן: וְהָא בֵּית דְּבִיבְרֵי מְקוֹרָה דְּמִי, וּבִין לְרַבִּי יְהוּדָה וּבִין לְרַבְּנָן
24 אִם צֵד צִפּוֹר לְמַגְדָּל אֵין – חֵיב, לְבֵית לֹא – פְּטוּר, מִשּׁוּם שֶׁאֵפִילוֹ
25 בְּבִיבֵר מְקוֹרָה הֵינּוּ מְחוּסְרֵי צִידָה, וְאִ"כּ הִסְתִּירָה בַּמִּקּוּמָה עוֹמְדָתָהּ.
26 אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא, לְעוֹלָם אִפְשָׁר לַתְּרֵץ שֶׁהַמִּשְׁנָה דִּיבְרָה
27 בְּבִיבֵר מְקוֹרָה וְהַבְּרִייתָא בְּשֵׁאִינוּ מְקוֹרָה, וְהָכָא – הַמִּשְׁנָה בַּשַּׁבָּת
28 שֶׁאִמְרָה שְׂצִיפּוֹר אֶף בֵּית מְקוֹרָה מְחוּסֵר צִידָה, בְּצִפּוֹר דְּרוֹר
29 עֲסָקִין שֵׁאִינָה מְקַבְּלַת פְּרוֹת – אֲדֻנוֹת מֵאֲדָם, שֶׁהִיא יוֹדַעַת
30 לַהֲשִׁמֵּט בּוֹזִיזוֹת הַבֵּית. דְּתַנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְיֵאל, לָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ
31 צִפּוֹר דְּרוֹר – לְשׁוֹן דִּירָה, עַל שֶׁם שְׂדֵרָה כְּבֵית בְּלִי קִבְּלַת מִרוֹת
32 בְּשִׂשְׁתָּהּ. וְלִכְּךָ הֲצֵד אוֹתָהּ בַּשַּׁבָּת לְבֵית עֲדִין מְחוּסֵר צִידָה הִיא
33 וּפְטוּרָה, וְכֵן אִסוּר לְצוּדָה מִשּׁוּם בִּיּו"ט.

34 הַשְּׁתָּא דְּאִתְּרִי לָהֶּי – לַחֲלֹק בֵּין בִּיבֵר מְקוֹרָה לְשֵׁאִינוּ מְקוֹרָה,
35 מַעֲתָה חַיָּה אַחֲתָהּ נִמְי לֹא קָשְׁיָא, הָא – מִשְׁנֵיתֵינוּ שֶׁהִתִּירָה, מִדְּבַרְתָּ
36 בְּבִיבְרֵי קָטָן, וְהָא – הַבְּרִייתָא שֶׁאִסְרָה מִדְּבַרְתָּ בְּבִיבְרֵי גָדוֹל, וְשֵׁנִיָּהֶם
37 בְּשִׁית חֲכָמִים דְּשַׁבָּת, שֶׁאֶף הֵם לֹא הִתִּירוּ צִידָתָהּ חַיָּה אֲלָא מִבִּיבֵר
38 קָטָן, אֲבָל לֹא מִבִּיבֵר גָּדוֹל שֶׁעֲדִין הוּא מְחוּסֵר צִידָה.
39 וּמִבִּאֲרַת הַגְּמָרָא: חֵיב דְּמִי בִיבֵר קָטָן, וְחֵיב דְּמִי בִיבֵר גָּדוֹל. אָמַר
40 רַב אֲשִׁי, כָּל חֵיבָא דְּרַחֲמֵי אַתְרָהּ – אַחֲרֵי הַחִיָּה, וְכִי לֹא בְּחֵד
41 שְׁתָּא – וּמִגִּיעָה אֵלֶיהָ בְּרִיצָה אַחַת בְּלִי לִנּוּחַ בִּנְתִיִּים, הִרִי זֶה בִיבֵר
42 קָטָן, וְאִידֵךְ בִיבֵר גָּדוֹל. אִי נִמְי, כָּל חֵיבָא דְּאִיבָא בְּבִיבֵר עוֹקֵצִי עוֹקֵצִי
43 זְוִיזוֹת וּפְיִינוֹת בְּהֵן יוֹכֵלָה הַחִיָּה לַהֲשִׁמֵּט, הִרִי זֶה בִיבֵר גָּדוֹל, וְאִידֵךְ
44 בִיבֵר קָטָן. אִי נִמְי, כָּל חֵיבָא דְּנִפְלִי טוֹלָא דְּכָתְלִי – צֵל כְּתִלִי הַבִּיבֵר
45 אַחֲרָי – שֶׁמְרֹב קִטְנוֹ שֶׁל הַבִּיבֵר צֵל שֶׁל כּוֹתֵל זֶה נּוֹפֵל עַל צֵל
46 כּוֹתֵל שְׁכָנָגוֹ, הִרִי זֶה בִיבֵר קָטָן, וְאִידֵךְ – שְׁוִיתָר גָּדוֹל מִזֶּה, הִרִי
47 הוּא בִיבֵר גָּדוֹל.

50 שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה: רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר לֹא כָּל הַבִּיבְרִין שְׁוִין
51 וְכִי: אָמַר רַב יוֹסֵף אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, הִלְכָּה פְּרִי שְׁמַעוֹן
52 בֶּן גַּמְלִיאֵל, אָמַר לִיה אֲבִי לְרַב יוֹסֵף, מִדְּבַרְכִּי שֶׁהוֹצֵרְכַת לְפִסְקוֹ
53 הִלְכָּה כְּרַשְׁבִּי, מְכָלָל – מִשְׁמַע דְּפִלְגִי רַבֵּן עַל רַשְׁבִּי"ג וְאֵינֶם
54 מַחֲלִקִּים בֵּין בִּיבֵר גָּדוֹל לְקָטָן, וְקִשָּׁה, שֶׁהִיא לְעִיל הָעֵמֶדְנוּ מִשְׁנֵיתֵינוּ
55 בְּבִיבֵר קָטָן שֶׁהֵם נִיצוּדִים וְעוֹמְדִים בּוֹ. אָמַר לִיה, וְכִי נִפְקָא לָךְ
56 מִיָּנָה שֶׁאִמְרֵתִי הִלְכָה כְּרַשְׁבִּי"ג, אִם חֲכָמִים לֹא חוֹלְקִים לְעוֹלָם כ"ש
57 שֶׁכֵּן הִלְכָה. אָמַר לִיה אֲבִי לְרַב יוֹסֵף, נִקְרָא מְסוֹר וְמוֹתָרָא תַּהֲא –
58 בְּתַמְיָה, כִּי אֹמְרִים לְתַלְמִיד שְׁוֹטָה שִׁילְמַד אַע"פ שֵׁאִינוּ מִבִּין,
59 וְיִהְיֶה בְּפִיו כּוֹזֵר. וְכִי כִּי יֵשׁ לֵנוּ לְנַהֵג בְּתַלְמוּדֵנוּ.
60 ***

61 שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה דְּבַרְבִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: זֶה הִכְלָל כָּל הַמְּחוּסְרֵי

62 צִידָה וְכִי: אִסוּר, וְשֵׁאִינוּ מְחוּסְרֵי צִידָה מוֹתֵר. מִבִּאֲרַת הַגְּמָרָא: חֵיב
63 דְּמִי מְחוּסְרֵי צִידָה, אָמַר רַב יוֹסֵף אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, כָּל
64 שְׁאֹמֵר לַחֲבִירוֹ הָבֵא מְצוּדָה וְנִצְוֵנוּ, שִׁמְחָמַת גְּדִלוֹ שֶׁל הַבִּיבֵר
65 צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ תַּחֲבוּלוֹת כְּדִי לְצוּד מִתּוֹכוֹ. אָמַר לִיה אֲבִי לְרַב יוֹסֵף,
66 וְהָא אֲוִיוִין וְתִרְנַנְלוּן שְׁבַחְרֵי שְׁאֹמְרִים הָבֵא מְצוּדָה וְנִצְוֵנוּ, וְתַנָּא
67 הָדֵר אֲוִיוִין וְתִרְנַנְלוּן וְיוֹנִי תִרְדִּיסְאֻת – יוֹנִי בֵּית, פְּטוּר. הִרִי שֶׁאֶף
68 בִּאֻפֵּן שְׂצִרִךְ לומר הָבֵא מְצוּדָה וְנִצְוֵנוּ אֵין בּוֹ מִשּׁוּם אִסוּר
69 צִידָה.

70 מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמַר שְׁמוּאֵל, הִלָּלוּ – אוֹוִזִין
71 וְתִרְנַנְלוּן בְּאֵין מַעֲצָמִין לְכָלְכוֹן – סֵל שֶׁמְקַנְנִין בּוֹ לְעֵרֵב וְנוֹחַ לְתַפְשָׁן
72 שֶׁם, וְלִכְךָ אֵפִילוֹ חוּץ לְכָלְכוֹן הִרִי הֵן כְּנִצְוִדִין וְעוֹמְדִים וְמוֹתֵר
73 לְצוּד, וְהִלָּלוּ – שֶׁאֵר בְּעֵלֵי חַיִּים שְׁבַחֵם דִּיבֵר רַב יוֹסֵף, אֵין בְּאֵין
74 לְכָלְכוֹן לְעֵרֵב, וְלִכְךָ כָּל שְׁאֹמְרִים הָבֵא מְצוּדָה וְנִצְוֵנוּ אִסוּר.
75 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהִי יוֹנִי שׁוֹבֵךְ יוֹנִי עֲלִיָּה – יוֹנִי הֵבֵר שֶׁמְקַנְנִים
76 שׁוֹבֵךְ וּבְעִלְיוֹת הַבָּתִּים, דְּבִאֵין לְכָלְכוֹן לְעֵרֵב, וְאַע"פ כִּי תַנָּא הָדֵר
77 יוֹנִי שׁוֹבֵךְ יוֹנִי עֲלִיָּה, וְצִפְרִים שְׁקִנְנֵי בְּטַפְחִין בְּפִירוֹת – פְּכִין
78 שְׁנוֹתֵינִן כְּחוֹמוֹת הַבִּירוֹת וְהַמְגְדִּלִּים כְּדִי שִׁקְנֵנוּ בָּהֶם עוֹפוֹת הֵבֵר,
79 תִּיבִי.

80 אֲלָא אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמַר שְׁמוּאֵל, הִלָּלוּ – אוֹוִזִין וְתִרְנַנְלוּן
81 בְּאֵין מַעֲצָמִין לְכָלְכוֹן לְעֵרֵב, וּמוֹנוֹתֵינִן עֲלִיָּה – אֶף בְּיוֹם רִגְלִים הֵם
82 עִם בְּנֵי אָדָם לְקַבֵּל מוֹנוֹתֵיהֶם, לִכְן אִפְשָׁר לְתַפְשָׁן בַּקּוֹלָת וְאֵינֶם
83 מְחוּסְרִים צִידָה. וְהִלָּלוּ – יוֹנִי שׁוֹבֵךְ יוֹנִי עֲלִיָּה, אֲמַנֵם הֵם בְּאֵין
84 לְכָלְכוֹן לְעֵרֵב, וְיִהְיֶה אֵין מוֹנוֹתֵינִן עֲלִיָּה – אֲלָא שְׁטִין וְאוֹכְלִין
85 מַעֲצָמִים, וְלִכְךָ הִרִי הֵם מְחוּסְרֵי צִידָה וְאִסוּר לְצוּד.

86 רַב מְרִי אָמַר, תְּנִי – יוֹנִי שׁוֹבֵךְ יוֹנִי עֲלִיָּה, אֶף שֶׁהֵם בָּאִים לְכָלְכוֹן
87 לְעֵרֵב, מִכָּל מְקוֹם עֲבִידִי – עֲשׂוּיִין הֵם לְרַבְּנִי – לַהֲשִׁמֵּט וּלְבַרּוֹחַ
88 מִבְּנֵי אֲדָם, וְתִנִּי – אוֹוִזִין וְתִרְנַנְלוּן לֹא עֲבִידִי לְרַבְּנִי – אֵינֶם עֲשׂוּיִין
89 לַהֲשִׁמֵּט וּלְבַרּוֹחַ מִבְּנֵי אֲדָם, וְלִכְךָ חֲשׁוּבִין כְּנִיצוּדִים. וּמִקְשָׁה
90 הַגְּמָרָא: פּוֹלְחוֹ נִמְי עֲבִידִי לְרַבְּנִי – אֶף אוֹוִזִין וְתִרְנַנְלוּן עֲשׂוּיִין
91 לַהֲשִׁמֵּט מִבְּנֵי אֲדָם כְּשֶׁהֵם מוֹחִץ לְכָלְכוֹן. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: לְכָלְכוֹן
92 קְאָמְרִין עֲבִידִי לְרַבְּנִי – כּוֹוֹנֵת רַב מְרִי הִיא שְׁוִינִי שׁוֹבֵךְ יוֹנִי עֲלִיָּה
93 אֵפִילוֹ כְּשֶׁבָּאִים לְשׁוֹבֵךְ עֲשׂוּיִין הֵם לַהֲשִׁמֵּט וּלְבַרּוֹחַ מִמֶּנּוּ, וְאִילוֹ
94 אוֹוִזִין וְתִרְנַנְלוּן כְּשֶׁבָּאִים לְכָלְכוֹן אֵינֶם עֲשׂוּיִין לַהֲשִׁמֵּט מִמֶּנּוּ.

משנה

95 בְּעֵלֵי חַיִּים שֶׁנִּיצְוּ מֵאִלְיוֹן בִּיּו"ט אֶף שֶׁנִּיצְוּ בְּהִיתָר, מ"מ
96 אִסוּרִים הֵם מִשּׁוּם מוֹקְשָׁה, שְׁהִי הֵם מְחוּסְרִים הַכְּנָה מִבְּעוֹד יוֹם,
97 וּמִשּׁוּם כִּי: מְצוּדוֹת – מִלְּכוּדוֹת חַיָּה וְעוֹף וְדִגִּים שְׁעָשְׂאֵן – שֶׁהִכִּינִן
98 וּפְרָסִן לְצִידָה מְעַרְבֵי יוֹם טוֹב, וְכֵן בִּיּו"ט וּמִצָּא בְּעַל חֵי שֶׁנִּלְכַּד
99 בַּמְצוּדָה וְיֵשׁ לַחוּשׁ שֶׁנִּיצְוּ בִּיּו"ט וְהִי הוּא מוֹקְשָׁה, לֹא יוֹסֵף מִיָּן
100 בְּיוֹם טוֹב, אֲלָא אִם כֵּן יוֹדַע שֶׁנִּיצְוּ מְעַרְבֵי יוֹם טוֹב, וּמַעֲשֵׂה בְּנִיבֵר
101 אַחֲדֵי שְׁחָבִיא בִּיּו"ט דִּגִּים לְרַבֵּן גַּמְלִיאֵל, וְאָמַר רַבֵּן גַּמְלִיאֵל שֶׁמִּצֵּד
102 הָדִין מוֹתֵרִין הֵן בִּיּו"ט, אֲלָא שְׁאֵין רְצוֹנִי לְקַבֵּל חִיָּמֵנוּ מִתְנָה, מִפְּנֵי
103 שֵׁאִינוּ שׁוֹנְאוֹ.
104 ***

גמרא

106 עַל מַה שֶׁשְׁנִינוּ שֶׁסֶּפֶק מוֹכֵן אִסוּר, וְאַחֲרֵי כֵן מִבִּיאָה הַמִּשְׁנָה מַעֲשֵׂה
107 מִרְבֵּן גַּמְלִיאֵל שֶׁאִמַּר שְׁמֵן הָדִין סֶפֶק מוֹכֵן מוֹתֵר, מִקְשָׁה הַגְּמָרָא:
108 וְכִי דֶרֶךְ הַתְנָא לְהִבְיָא מַעֲשֵׂה לְפָתוֹר אֶת דְּבָרֵינוּ. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא:
109 חֲפוּרִי מְחַסְרָא וְחֵיב קָתַנִּי, סֶפֶק מוֹכֵן אִסוּר, וְרַבֵּן גַּמְלִיאֵל מוֹתֵר, מִתִּי,
110 וּמַעֲשֵׂה נִמְי בְּנִיבֵר אַחֲדֵי שְׁחָבִיא דִּגִּים לְרַבֵּן גַּמְלִיאֵל, וְאָמַר מוֹתֵרִין הֵן,
111 אֲלָא שְׁאֵין רְצוֹנִי לְקַבֵּל חִיָּמֵנוּ.
112 וְלַעֲנִין הַלְכָה: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, אֵין הִלְכָּה בְּרַבֵּן גַּמְלִיאֵל.
113 וְאִיבָא דְּתַנִּי לֹא אַהָּא. דְּתַנָּא: סֶפֶק מוֹכֵן, בְּרַבֵּן גַּמְלִיאֵל מוֹתֵר וְרַבִּי
114 יְהוֹשֻעַ אָמַר, וְעַל זֶה אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, הִלְכָּה בְּרַבִּי
115 יְהוֹשֻעַ. אֲבָל לְלִישְׁנָא קָמָא לֹא אִמַּר שְׁמוּאֵל הַלְכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻעַ
116 כִּיּוֹן שֶׁלֹא מוֹחֵר בַּמִּשְׁנָה שֶׁהֵם דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻעַ, וְלִכְךָ אִמַּר אֵין
117 הַלְכָה כְּרַבֵּן גַּמְלִיאֵל.
118 וְאִיבָא דְּתַנִּי לֹא – אֶת דְּבָרֵי שְׁמוּאֵל אַהָּא דְּתַנָּא,

ביצה. פרק שלישי – אין צדין דף כד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קעט

תוספות

1 כל היכא דנפלי טולא מן הכתלים – ושיעור היה להם גובה בבתלים של ביבירין.
2 כל שאומר הבא מצודה ונצודנו כו' – ואם תאמר: חרדי אמרין לעיל שיעור אחר!
3 ופירש הקונטרס: דאידי ואידי חד שיעורא הוא. ודוחק הוא, דאם כן אמאי מפרש אותו
4 פעם אחרת? והלא פירש לעיל היכי דמי ביבר גדול וכו'! לכך נראה לי: דלעיל מיירי בבמהמה
5 חזרה, והבא מיירי בעופות. ואף על גב דלעיל
6 קאמר הא בביבר מקורה – מכל מקום לא פירש
7 שיעור הביבר בכמה לא הוי מחוסר צידה, והשתא
8 ניחא דפריך עלה מאוחין ותרנגולין.
9 ותנאיא – הצד אווחין ותרנגולין ויוני הרדיסאות –
10 ואם תאמר: והא קיימא כל כן פטורי
11 דשבת – פטור אבל אסור מדרבנן, ומתניתין נמי
12 מודה דפטור אבל אסור מדרבנן! ויש לומר: לפי
13 מה שפירשתי במתניתין נזחא, דגורין מנות
14 גזירה שמא יבא לצוד מקו. דאם על כן כרחק
15 צריך לומר דאסור מן התורה, דאם אינו אסור
16 אלא מדרבנן – לא הוה גורין ליתן מנות משום
17 שמא יצודם, דהוי גזירה לגזירה. אי נמי: סמך
18 אהדיא דתנן פרק "האורג" במסכת שבת (ק"ב,
19 ושם). דאמר רבין גמליאל: מחוסר צידה,
20 הצד לתוכו – פטור, דהא מחוסר צידה ואם כן
21 הצד מתוכו חייב, והכי פריך: הואיל ואוקמת
22 מחוסר צידה, דררצה לומר כל שאומר הבא
23 מצודה ונצודנו – אם כן היכי קאמרינן הבא הצד
24 אווחין ותרנגולין פטור? הא שפיר חשיב מחוסר
25 צידה, כיון שצריך לומר הבא מצודה ונצודנו,
26 ובמחוסר צידה הצד מתוכו חייב, והבא הוי הצד
27 מתוכו.

אלא

1 אי נמי: כל היכא דאיפא עוקצי עוקצי – ביבר גדול, ואידך ביבר קטן. אי נמי: כל היכא דנפלי
2 טולא דכתלי אהרדי – ביבר קטן, ואידך – ביבר גדול. "רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל
3 הביבין שוין וכו'". אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה פרבי שמעון בן גמליאל.
4 אמר ליה אביי: הלכה מפלל דפליגי? אמר ליה: ומאי נפקא לך מינה? אמר ליה: גמרא גמור
5 ומורתא תהא? "זה הכלל כל המחוסר צידה וכו'". היכי דמי מחוסר צידה? אמר רב יוסף
6 אמר רב יהודה אמר שמואל: כל שאומר "הבא מצודה ונצודנו", אמר ליה אביי: והא אווחין
7 ותרנגולין, שאומרים "הבא מצודה ונצודנו", ותנאי: הצד אווחין ותרנגולין ויוני הרדיסאות –
8 פטור! אמר רבה בר רב הונא אמר שמואל: הללו פאין לכלובין לערב, והללו אין פאין לכלובין
9 לערב. והרי יוני שובך יוני עליה, דבאין לכלובין לערב. ותנאי: הצד יוני שובך יוני עליה,
10 וצפרים שקנגו בטפוחין בפירות – חייב! אלא אמר רבה בר רב הונא אמר שמואל: הללו פאין
11 לכלובין לערב ומזונותן עליה, והללו פאין לכלובין לערב ואין מזונותן עליה. רב מרי אמר: הני
12 עבדי לרביי והני לא עבדי לרביי. כוליהו נמי עבדי לרביי. לכלובין קאמרין דעבדי לרביי.
13 משנה מצודות חיה ועוף ודגים שעשאן מערב יום טוב – לא יטול מהן ביום טוב, אלא אם
14 פן יודע שנצודו מערב יום טוב. ומעשה בגוי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל, ואמר: מותרין
15 הן, אלא שאין רצוני לקבל חימונו. גמרא מעשה לסתור! חסורי מחסרה והכי קתני: ספק
16 מוכן – אסור, ורבן גמליאל מתיר. ומעשה נמי בגוי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל, ואמר:
17 מותרין הן, אלא שאין רצוני לקבל חימונו. אמר רב יהודה אמר שמואל: אין הלכה פרבן
18 גמליאל. ואיפא דמתני לה אהא; דתנאי: ספק מוכן, רבן גמליאל מתיר ורבי יהושע אוסר.
19 אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה פרבי יהושע. ואיפא דמתני לה אהא, דתנאי:

שוחטין

1 המחוסר צידה – שצריך לצודו. גמרא הצד צפור – מן החורץ, עד שהכניסו למגדל
2 עץ שקורין מישטייר, או הצד צבי מן החורץ עד שהכניסו לבית בשבת. חייב – דכיון
3 דהכניס צפור למגדל ונעל לפניו – הרי הוא אחוז ועומד, ונגמרה צידתו. וכן צבי לבית
4 ונעל בפניו, אבל צפור שהכניס לבית ונעל בפניו – פטור, שיוצא לו דרך חלונות, ואין
5 כאן צידה. או צבי שהכניסו מן החורץ לביבר
6 ונעל לפניו – אין זו צידה. והכמים אומרים צפור
7 למגדל – היא צידתו, כאשר אמרת. אבל צבי –
8 אין צריך עד שיכניסנו לבית, דאף לגינה ולחצר
9 ולביבר הוי צידה. ומתניתין דקטני צדין מן
10 הביבין ביום טוב – רבנן היא, דאמרי משבסס
11 לביבר הוא נצוד ועומד, וברייא ר' יהודה: אלא
12 עופות קשיא – דהא כולוהו מודו דאין צידתן
13 אפילו לבית. מקורה – שיש לו גג. הבא – דקטני
14 גבי שבת צפור למגדל ולא לבית. בצפור דרור
15 שדרה בבית כבשדה – שיועדת להשמש בויות
16 הבית לכל צד. ולכן ומתניתין דרור – על שם
17 דירה, שדרה בכל מקום. השתא דאתית להבי –
18 דעופות אעופות לא קשו אהרדי, ולא דחיקא
19 לאוקומי מתניתא בפלוגתא דתנאי – חיה אחיה
20 נמי לא תוקמא כתנאי, אלא תרוייהו כרבנן.
21 ומתניתין בביבר קטן, וכן ההיא דשבת. וברייא
22 דקטני אין צדין – בביבר גדול, ויש לה להשמש.
23 ורבן שמעון בן גמליאל אף בביבר קטן פליג, אם
24 צריך לומר הבא מצודה. אי נמי: לאו לאפלוגי
25 אתא, אלא לפרושי כדלקמן. בחד שחיא –
26 בפעם אחת שהוא שוחה עליו להפשה, אין לו
27 להשמש ממנו. עוקצי עוקצי – זווית. דנפלי
28 טולא דכתלי אהרדי – מרוב קטנו וקצור. הלכה
29 טבבל דפליגי – רבנן עליה, למימר: כל הביבין
30 שוין? בתמיה. והא אוקומנא בביבר קטן משום
31 דנצוד ועומד. מאי נפקא לך מינה – אי אמרינא
32 הלכה, כל שכן דאי לא פליגי הלכתא היא! אמר
33 ליה גמרא נמור וזמורה תהא – משל שוטים
34 הוא. כמה זבן וזבין תגרא אקרי (בבא מציעא
35 מ"ב), כך גמרא גמור, אומר לתלמיד שוטה:
36 למד הן אמת הן כבוש, וידא לך לומר ושי.
37 הבא מצודה – כלומר, שצריך לבקש תחבולות
38 לתפשו. והיינו שיעורא דביבר גדול דלעיל,
39 ואידך ביבר קטן. ורב אשי שערניהו לעיל בחדא
40 שיעורא, ורב יוסף בדאי שיעורא. הרדיסאות –
41 על שם מקומם. ויש אומרים: על שם הורדוס,
42 וזן הגדלים בבתים. לכלובן – סל שמקנני בו,
43 כמו "ככלוב מלא עוף" (ירמיהו ח'). אווחין
44 ותרנגולין באין לערב לכלוב, ונחל לתפוש שם,
45 הלכך הרי הן כנצודין ועומדים, ומותר לצודן
46 אפילו חורץ לכלובן, יוני שובך יוני עליה – יוני
47 הבר הן, ושטין ואוכלין בחורץ. בטפוחין בביירות
48 – גרס. כמין פכין נותנין בחומות הביירות
49 והמגדלים, לקנן שם עופות הבר. ומזונותן עליה
50 – הלכך כבהמה הן, וחשיבי מזומן. הני עבדי
51 לרביי – יוני שובך עשויין להשמש ולברוח מפני
52 בני אדם. לכלובין קאמרין דעבדי לרביי –
53 פורחין עד קינן, וצריך לעלות אחריהן, וגם שם
54 נשמטין ממנו וירדו. משנה מותרין הן –
55 בגמרא פריך: מעשה לסתור. אלא שאין רצוני לקבל חימונו – שאני שונא. גמרא מעשה לסתור – בתמיה: וכי דרך המדברים לומר דבר ומביאין מעשה אחריו להכחיש דבור
56 הראשון? ספק מוכן – כלומר: וזו שאמרנו לא יטול מהן מספק – דהיינו ספק מוכן וספק מוקצה ואסור – לאו דברי הכל היא, אלא פלוגתא דרבן גמליאל ורבי יהושע היא. לקמן
57 בשמעתין מיתנין לה בברייא. דמתני לה – להא דשמואל דאסר ספק מוכן, אהא – מאן דמתני אמתניתין אמר: אין הלכה כרבן גמליאל, דלא שייך למימר הלכה כר' יהושע – משום
58 דלא תני ליה לדר' יהושע במתניתין.

שוחטין

אלא בכורי דאדימי וכו' – ודאי נצודו מערב יום טוב, וקרי ליה בני יומן, כך פירש רש"י, ולא נהריא. דפשיטא דמותרין לטלטל ואתיא בדברי הכל, ומשמע דלא אתיא אלא כרבן גמליאל, דמותי ספק מוכן לכך נראה לי. דאין ודאי שהוא מערב יום טוב אלא ספק, והשתא אתיא כרבן גמליאל, דמותי ספק מוכן.

ולערב

אסורין בכדי שיעשו – פירש רש"י כדי שיעור לקטתן, שלא יתנה ממלאכת יום טוב. ולערב ראשון קאמר, דממה נפשך הן מותרין. אם היה חול – הרי היום נלקט, ואם היה היום קדש – הרי הלילה הוה חול. ובשני ימים טובים של גלויות מיירי. והביא ראיא מביצה דלעיל (ד,ב ושם) שנולדה בזה מותרת בזה, ומהוהא טביא דאתציד ביום ראשון ואכלו אותו ביום שני, בעירובין (לט,ב ושם). כן פירש רש"י. ורבינו יצחק הלוי והגאונים אסורין עד מוצאי ליל יום טוב שני, ומפרש, בכדי שיעשו – לילה הראויא לעשיה. ומיהו, בתשובת רבינו גרשום מאור הגולה מצאתי כמותי, וגם רבינו קלונימוס איש רומי בקי בכל התלמוד שלח לי כתב מעיר גמז'א' כמותי. והקשה הרב רבינו יצחק, לפירוש רש"י דפירש דלכך בעינן כדי שיעשו – כדי שלא יתנה ממלאכת יום טוב. אם כן המבשל בשבת בשוגג אמאי יאכל, הא נתנה ממלאכת שבתו אלא ודאי אין זה הטעם, אלא הטעם שמא יאמר לגוי לך ולקט. ומהו הטעם אסורין עד מוצאי יום טוב האחרון בכדי שיעשו, דאי אמרת דמותרין במוצאי יום טוב ראשון – חיישנן שמא יאמר לגוי ביום טוב ראשון, לך והביא כדי לאכול מהן בשני. ואם כן – על כרחך לילה הראויא לעשיה קאמר. ומה שהביא רש"י ראיא מביצה וכו' – יש לדחות אותה, דהתם נולדה מאלה מן השמים. וגם ראיא שהביא מהוהא טביא דעירובין – (לט: ושם) יש לומר: דמיירי שהיו המצודות פרוטות מערב יום טוב, ומאלו נצודו. וככלל הכי הוה: דבר הבא מאליו, או דבר מוקצה הבא בידים שהביא גוי בשביל עצמו, או בשביל גוי אחר ותנן לישראל ביום טוב ראשון – מותר בשני. אבל אם הביא בשביל ישראל מן המחובר – אסור עד מוצאי יום טוב שני בכדי שיעשו. ואם לאו, שאין במינו במחובר – חוץ לתחום – אסורין, תוך התחום – מותרין. ורבינו יצחק פירש: שאין במינו במחובר הבא מחוץ לתחום – לא בעינן כדי שיעשו, דלא החמירו אלא דבר שנעשה בו מלאכה. והכי נמי הקילו שמונה לישראל אחר אפילו בו ביום. וקשה לרבינו יהודה: דאמרינן בפרק שואל (שבת דף קנ"א,ב ושם) הביאו חלילים למת מחוץ לתחום – לא יספיד בהן עד מוצאי יום טוב. ומשמע דהם בכדי שיעשו! ויש לומר: דשאני

התם דאושאן טפי מילתא, דחבל יודעין שהובאו בשבילו, ואיכא למגור טפי. ויש חלוק בין מת לדברים אחרים, כדאמר התם: עשה קבר לאביו ביום טוב – לא יקבור בו עולמית, אף על גב דדברים אחרים מותרים בכדי שיעשו אחר שבת או אחר יום טוב. ואומר הרב רבנו שמואל מאיב"א: דספק חוץ לתחום – מותר. והביא ראיא מעירובין (ט"ז,ב) גבי מיא בעיבא מיבבל בלע"ז וכו', וקאמר דהוי ספק אם באו חוץ לתחום, וסיפא דברייתא לקולא, ורבי יהודה היה אסור במחובר וביצידא אפילו לא הביאו בשביל ישראל רק בשבילו, או בשביל גוי אחר. ולא משמע ע"ב גבי מרחצת בשבת דשרי (שבת קכ"א), הואיל ואיכא גוים בעיר. ואין סברא לחלוק בין דבר אביכה לדבר אחר. ואומר הרבינו יצחק: דיום טוב שחל להיות בחמישי בשבת ובערב שבת, או בראשון בשבת ובשני בשבת, הבא ביום ראשון – שרי ליום שלישי, ולא בעינן הראויא לעשיה. דשני ימים קודם לא שייך שמא יאמר לגוי, ויש לחמירי בדבר. (ובכדי שיעשו דאמר לפירוש התוספות – כדי שיהיו יובא ממקום שצד אותם. גם יש לספק אם הביא קופה מלאה פירות אם צריך להמתין כדי שילקטו באדם אחד, או בכמה בני אדם).

הבא

שוחטין מן הנגרים ביום טוב, אכל לא מן הרששות ומן המכמורות. רבי שמעון בן אלעזר אומר: בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב – בידוע שמעורב יום טוב נצודו, ומותרין. בא ומצאן מקולקלין ביום טוב – בידוע שבימים טוב נצודו, ואסורין. הא גופה קשיא; אמרת, בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב – בידוע שמעורב יום טוב נצודו. טעמא דבא ומצאן מקולקלין, הא ספיקא – אסורין. אימא ספא: בא ומצאן מקולקלין ביום טוב – בידוע שבימים טוב נצודו, טעמא דבא ומצאן מקולקלין, הא ספיקא – מערב יום טוב נצודו ומותרין! הכי קאמר: בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב – בידוע שמעורב יום טוב נצודו ומותרין, הא ספיקא – נעשה כמי שנצודו ביום טוב ואסורין. אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי שמעון בן אלעזר. "ואמר מותרין הם". מותרין למאי? רב אמר: מותרין לקבל, ולוי אמר: מותרין באכילה. אמר רב: לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת. דאנא ולוי הוינן קמיה דרבי כי אמרה להא שמעתא. באוהתא אמר: מותרין באכילה, בצפרא אמר: מותרין לקבל. אנא דהווי בי מדרשא – הדר בי, לוי דלא הוה בי מדרשא – לא הדר ביה. מיתבי: גוי שהביא דורון לישראל, אפילו דגים המופלגין ופירות בני יומן – מותרין. בשלמא למאן דאמר מותרין לקבל – שפיר, אלא למאן דאמר מותרין באכילה – פירות בני יומן מי שרו באכילה? ולטעמיה פירות בני יומן מי שרו בטלטול? אלא בכורי דאדימי, ופירי דכבישי בירקא עסקינן, ואמאי קרי להו בני יומן – שהן פעין בני יומן, אמר רב פפא: הלכתא: גוי שהביא דורון לישראל ביום טוב, אם יש מאותו המין במחובר – אסור, ולערב נמי אסורין בכדי שיעשו. ואם אין מאותו המין במחובר, תוך התחום – מותר,

חוץ

שוחטין מן הנגרים – שוחטין חיות מן ביכרים, לפי שצודים ועומדים. ועל שם שעושין שם נגידי מים וחריצין לשתות החיות שם, קרי להו נגרים. אבל לא מן הרששות – מצא חיה במצודתה, ספק נצוד היום ספק נצוד מאתמול. בא מעיוס טוב – למקום שהיו פרוסים, והן באורך מיל או חצי מיל, וכשהיו נופלת בראשו אחד, מתוך שמתפרקת ומתנתקת לצאת – המצודות מתקלקלות כולן, וראשו השני נתק ממקום שנתקע, וסימן הוא לו שיש חיה בראש האחר. נתקלקלו ביום טוב – על כרחך הכי משמע, שודאי נתקלקלו ביום טוב, ובחוק שבדוק משחשבה ולא היו מקולקלן ועכשיו מקולקלן. ולחכי פריך: הא גופה קשיא. הכי גרסינן: טעמא דבא ומצאן הא ספק אסור הכי קאמר בו' – וכולהו חזי מילתא היא: בא ומצאן שנתקלקלו מערב יום טוב – בידוע שמעורב יום טוב נצודו. ואם יש לחוש ולומר שנתקלקלו ביום טוב, כגון שלא בא ומצאן מאתמול מקולקלן – הרי הן כאילו ידוע שביום טוב נצודו. חלכה כרבי שמעון – דאמר: ספק מוכן אסור. והיכא דבא ומצאן מקולקלן מאתמול – יש לסמוך ונצודו ממערב יום. לקבל – בטלטול, דכולי האי לא אתחור בספק מוכן דלתסרו בטלטול, אבל באכילה – לא שרינהו רבן גמליאל. ולוי אסר מותרין באכילה – קאמר רבן גמליאל. ולא דסבירא לרב ולוי כותיה, אלא מלתיה הוא דמפרש. מפולמים – לחים, אמרי בלע"ז. מותרין – והא על כרחך רבן גמליאל הוא דמיקל. שפיר – ואע"ג דלאו ספק הוא אלא ודאי מוקצה, איכא למימר דמותי בטלטול. ולקמן פריך עלה: פירות בני יומן בטלטול מי שריי נהי דמיקל רבן גמליאל בספק מוכן, בדאי שאני מוכן מי מקל: אלא בכורי דאדימי – אדומים שלא נס ליהן ואדומיות שתחת לדיהן, שבדוקין אותן שם. ופירי דכבישי בירקין – כשלקטום טמנום מיד בירק, שלא יכרז לחלוץ. כבישי = טמנון, כמו רישא בבבשא (חולין צ"ג,ב). והני ודאי מוכן ניהו, דניכרין שנוולין טוב הן, ואשמועינן, דאע"ג גבי דמנו לבני יומן – לא חיישנן למראית העין. ורבותי פירש: כורי דאדימי – מנותחין הן, כמו אדומי אדמוה (עבודה זרה לח,ב). וקשיא לי: אם כן מאי למימרא? אם יש מאותו המין במחובר אסורין – משום מוקצה. ואפילו לרבי שמעון יש מוקצה בגרוגות וצמוקים, ומחובר בגרוגות וצמוקים דמי, מדלא לקטן מאתמול – אקצינו מדעתיה. ולא תחלוץ במחובר בין שלו בין של גוי. ולערב אסורין בכדי שיעשו – כדי שלא יתנה ממלאכת יום טוב. והא דקאמר ולערב אסורין בכדי שיעשו – הא לאחר כן מותרים, אפילו לערב ראשון נמי, אע"ג דליל יום טוב שני הוא – ממתין בכדי שיעשו, ומותרין ממה נפשך: אם הלילה חול הוא – הרי המתין בכדי שיעשו, ואם קדש הוא – נמצא שנלקטו בחול, כן דעתי נותה. ויש לי ראיית הרבה מהוהא בר טביא דעירובין (לט,ב). ובביצה שנולדה בזה שמונתה בזה (לעיל ד,ב), אלמא: האחד חול הוא, וממה נפשך מותר. ולא זכיתי לשאול את פי רבינו יעקב בדבר זה, כי היו נוהגים בו היתר במקומות, והיה לי דבר פשוט. ולאחר פטירתו של רבי שמעון את רבינו יצחק הלוי שהוא אסור עד ליל מוצאי יום טוב שני, וכל אנשי עירי כמותו, וגם הלכות גדולות אסורים כן. ודעתי לפניו, ולא הועיל לי הדבר. וכל טעמא אינו אלא מדנקט "בכדי שיעשו" – בלילה הראויא לעשיה קאמר. ואני אומר: צריך להמתין בכדי שיעשו משום שמה היום היה קדש והלילה חול. ותדע, מדלא קאמר לערב של שני אסורים בכדי שיעשו – לערב הראשון קאמר. ובתשובת רבינו גרשום מאור הגולה מצאתי כמותי. גם עתה בא אלי מכתב מגרמי"ש, שבא לשם אדם גדול זקן ויושב בשיבה מן רומא, ושמו ר' קלונימוס, ובקי בכל התלמוד, ודוורו כן, ונחלק עליהן.

חוץ

ביצה דף כד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום רביעי) קפא

אמר רב, לעולם אל ימנע אדם עצמו מפיט המדרש אפילו שעה אחת, דאנא ולוי הוינן קמיה דרבי כי אמרה להא שמעתא דרבן גמליאל, באורתא – בערב אמר שכוונתו מותרין באכילה, בצפרא – ולמחרת בבוקר אמר מותרין לקבל, אנא והוא כי מדרשא גם בבוקר, דרבי, לוי דלא הוה כי מדרשא בבוקר לא הדר ביה. מקשה הגמרא ללוי: מיתבי נכרי שהביא דורון לישראל, אפילו דינים תפולטין – לחין, וניכר עליהן שהיום ניצודו, ופירות בני יומן – שניכר שנתלשו היום, מותרין. ועל כרחך שברייאת זו בשיטת רבן גמליאל המיקל, בשלמא למאן דאמר שכוונת רבן גמליאל מותרין לקבל, שפיר, ונצטרך לומר שרבן גמליאל מיקל אף בודאי ניצודו ונתלשו היום, אלא למאן דאמר מותרין באכילה, וכי פירות בני יומן מי שרו באכילה, עונה הגמרא בדרך שאלה: ולמעשה וכי פירות בני יומן מי שרו בטלטול – האם מותרים בטלטול, הרי רבן גמליאל לא היקל לענין טלטול אלא בספק מוכן, אבל בודאי אינו מוכן הוא מודה שאסור אף בטלטול. אלא בהכרח צריך להעמיד (את הברייתא) בכוורי דאדימי – בדגים שלא נס ליחן ואדמומית שתחת לחיהן, ופירי דכבישי בירקא שלא יפוג לחלוחן, עסקינן, ולכך אמרה הברייתא שהם מותרין ווללוי מותרים אף באכילה, ואמאי קרי להו בני יומן, מפני שהן נראין כעין בני יומן, וקא משמע לן שאפילו שנראים כבני יומן אין חוששים למראית העין. * * *

הגמרא מביאה דינים נוספים בענין גוי שהביא דורון לישראל ביו"ט: אמר רב פפא, הלכתא נכרי שהביא דורון לישראל ביום טוב – ואין ידוע אם ניצודו ביו"ט או בערב יו"ט, אם יש מאותו המין במחוצר – כגון שהביא פירות וירקות בזמן שרגילים להיות מחוברין, או דגים לחין, שיש לחוש שתלשן או צדן היום, אסור בין לו בין לאחרים לאכלן ואף לטלטלן ביו"ט משום מוקצה, ולעבר – למוצאי יו"ט נמי אסורין באכילה עד בכדי שיעשו – משך זמן עשיית המלאכה. ואם אין מאותו המין במחוצר, כגון פירות שאין רגילים להיות באותו זמן מחוברין, או פירות יבשים, או דגים יבשים, שאין לחוש שתלשן או צדן היום, אם הביאן מתוך התחום, מותר.

שומעין בהמות וחיות מן הנגרים – ביברין קטנים ביום טוב, כיון שהם מוכנים לאכילה, אכל לא יטול ביו"ט מן הרשתות ומן המכמדות – כעין רשתות, אם מצא בהן חיה ואינו יודע בודאי שניצודה מבעוד יום, לפי שספק מוכן אסור. רבי שמעון בן אלעזר אומר, בא למצודות ומצאן – את קצה המצודות שהם מקולקלין מערב יום טוב, אפילו לא ראה את החיה במצודה, בידוע שמערב יום טוב נצודו ומותרין, שאנו תולים שודאי ניצודו מבעוד יום, שכשהיה נלכדת בקצה אחד, נסיונותיה להשתחרר מקלקלות את המצודה לכל ארכה. ואם בא ומצאן את המצודות שהם מקולקלין ביום טוב, בידוע שביים טוב נצודו, וכגון שבא בערב יו"ט ולא מצאן מקולקלין, ואסורין.

לפני שהגמרא מביאה את פסק ההלכה של שמואל מבררת הגמרא את שיטת רבי שמעון בן אלעזר ומקשה על דבריו: הא גופה קשיא, אמרת בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב נצודו, ומשמע מעמא דבא ומצאן מקולקלין שבודאי ניצודו מבעוד יום, הא ספיקא כגון שלא בא מערב יו"ט, וביו"ט מצא בהם חיות שניצודו, אסורין. אימא סיפא, בא ומצאן מקולקלין ביום טוב בידוע שביים טוב נצודו, ומשמע מעמא דבא ומצאן מקולקלין ביו"ט, והיינו כגון שבא מערב יו"ט ומצאן מתוקנין, הא ספיקא כגון שלא בא מערב יו"ט, תולין שמערב יום טוב נצודו, ומותרין.

מתרצת הגמרא: הכי קאמר, בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב, בידוע שמערב יום טוב נצודו ומותרין, הא ספיקא כגון שלא בא מערב יו"ט נעשה כמי שניצודו בודאי ביום טוב ואסורין, שספק מוכן אסור בדברי תנא קמא. ועל ברייתא זו אמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה כרבי שמעון בן אלעזר. * * *

שנינו במשנה: מעשה בנכרי אחד שהביא דגים ביום טוב לרבן גמליאל ואמר רבן גמליאל מותרין הם: מבררת הגמרא מותרין למאן, רב אמר מותרין לקבל – מותרין רק בטלטול, שבזה לא החמירו חכמים בספק מוכן, אבל באכילה אסור. ולוי אמר מותרין אף באכילה, וכל שכן בטלטול.

המשך ביאור למס' ביצה ליום ראשון עמ' ב

להטמין, ומשום שכדי צורך חיוו שרי ו-התירו) ליה רבנן בדיעבד אף אם לא עירב. ורב הונא למעשה. דאמר רב הונא, מי שלא הניח עירובי תבשילין, אופין לו ביום טוב פת אחת לכבוד שבת, וכמו כן מבשלין לו קדרה אחת לשבת.

האוסרים להטמין, הלא כל צרכי הסעודה מותרים בהכנה מיום טוב לשבת על ידי עירוב תבשילין. ואי דלא אנה עירובי תבשילין, מאי מעמא דבית הלל המתירים להטמין, הלא אסור להכין מיום טוב לשבת בלא עירוב. משיבה הגמרא: אמר רב הונא, לעולם אימא לך שלא הניח עירובי תבשילין, ואף על פי כן התירו בית הלל

המשך ביאור למס' ביצה ליום שני עמ' א

שמת ביום טוב שני, יתעסקו בו ישראל בקבורתו, ואפילו בשני ימים טובים של ראש השנה כן הוא, שביום השני יתעסקו אף ישראל בקבורתו. ואף שהוא חמור משאר יום טוב שני של גלויות, משום כבוד המת הקילו אף בו לענין הקבורה. ורק משום כבוד המת הקילו.

אמימר שרא למכחל עינא על ידי ישראל לצורך רפואתה, ביום טוב שני של ראש השנה, שמכיון שאיסור מלאכה ביום טוב שני אינו אלא מדברי סופרים, יש לסמוך בו על רבי יהודה המתיר כל צרכי הגוף ביום טוב. אמר ליה רב אשי לאמימר, והאמר רבא, מי שמת ביום טוב ראשון, יתעסקו בו עסקינן – נכרים בקבורתו. אבל מי

המשך ביאור למס' ביצה ליום שלישי עמ' א

כרבי יהודה האוסר בדבר שאינו מתכוין, שהרי חכמים במשנתנו מודים לו ומשום כן אוסרים את הקירור. אמר ליה רב נחמן, אנא כרבי שמעון כבידא לי, שכך מסתבר לי. ולא אמרתי אלא כעוד טעם נוסף לשיטתי שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו.

אמר רבא אמר רב נחמן אמר שמואל, ואמרי לה אמר רב נחמן להודיה, הלכה כרבי שמעון המתיר בדבר שאינו מתכוין, שהרי אף רבי אלעזר בן עזריה מודה לו ומתיר במשנתנו את הקירור משום שאינו מתכוין לחבורה. אמר ליה רבא לרב נחמן, ולימא מר הלכה

1 ואם הביאן מחוץ לתחום, אסור לאכלם ביו"ט, וְהָאֵם בְּשִׁבְלִי יִשְׂרָאֵל
2 וְהָ מוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר, אַע"פ שֶׁאֵם צַד הַגּוֹי בְּיו"ט אִסּוּר אִף
3 לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר, בְּאִסּוּר תַּחֲמוּמִין לֹא אִסּוּר אֵלָּא לֹזֶה שֶׁבָּאוּ בְּשִׁבְלֵו.
4

5 הגמרא חוזרת לענין צידת בעלי חיים בו עסקנו בתחילת הפרק:
6 אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמַר רַב, הַפּוֹכֵר אֶת הַמֵּים – סוֹתָם אֵת
7 פְּתָחָהּ שֶׁל תַּעֲלַת מֵיִם מְעַרְבֵי יוֹם מֵוֹכ כְּדִי שֶׁלֹּא יִכְנסוּ בָּהּ דָּגִים
8 בְּיו"ט, וְלִמְחֶר בְּיו"ט הַשְּׂמִים וְהָאֵם כֹּה דָּנִים, מוֹתֵרִין.
9 אָמַר רַב חֲסִידָא, מוֹדְרֵי רִבְנֵי – רַב, שֶׁאִמַּר שֶׁסְכִירַת הָאִמָּה נִחְשָׁבֶת
10 הַזְמַנָּה לְדָגִים אִף שֶׁלֹּא עָשָׂה מַעֲשֶׂה בְּגוֹפֶם, נִלְמָד שֶׁחֵץ שֶׁקָּנְנָה –
11 שֶׁעָשָׂתָה לָּהּ קֶן לְלֶדֶת בּוּ בְּפִרְסָהּ, וְיִלְדָּה בּוּ עַפְרִים וְעֵדִינִן הֵם
12 קִטְנִים, אֵינָה צְרִיכָה זְמַן – אוֹתָם הוֹלְדוֹת, אַע"פ שֶׁלֹּא עָשָׂה מַעֲשֶׂה
13 הַכְּנָה בְּגוֹפֶם.

14 אָמַר רַב נַחֲמָן שְׁהִיָּה גַם הוּא תַלְמִידוֹ שֶׁל רַב וְחִבְרֵי שֶׁל רַב חֲסִידָא,
15 נִפְּל חֲבֵרִין – נִכְשַׁל חֲבֵרֵנוּ רַב חֲסִידָא בְּרַבְרָהָא – הַכְּנִיס רָאשׁוֹ
16 לַמַּחְלוּקוֹת גְּדוּלוֹת וְקוּשִׁיּוֹת שִׁירְבוּ עֲלֵיו בֵּית הַמִּדְרָשׁ. וְלִקְמָן
17 בְּמִסְמוֹךְ מִפְּרָשׁ קוּשִׁיָּתוֹ. אֵיכָּא דְאָמְרִי, שֶׁלֹּא רַב חֲסִידָא אִמְרָה אֵלָּא
18 אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא, מוֹדְרֵי רִבְנֵי נִלְמָד חֵץ שֶׁקָּנְנָה בְּפִרְסָהּ אֵינָה
19 צְרִיכָה זְמַן. וְלִפִּי לְשׁוֹן זֶה אָמַר רַב נַחֲמָן, נִפְּל בַּר חֲבֵרִין – בִּן חֲבֵרֵנוּ,
20 שֶׁאִף רַב הוּנָא אֲבִיו שֶׁל רַבָּה הִיָּה תַלְמִידוֹ שֶׁל רַב וְחִבְרֵי שֶׁל רַב
21 נַחֲמָן בְּרַבְרָהָא.

22 וְעַתָּה מִסִּימָם רַב נַחֲמָן אֵת דְּבָרָיו מֵה שִׁישׁ לְהַקְשׁוֹת עֲלֵיהֶם: הֵתָם –
23 חִיָּה שֶׁקִּינְנָה בְּפִרְסָהּ, לֹא קָא עֲבִיד מַעֲשֶׂה זִמְזוֹן מַעֲוִי"ט, הָאֵם – גְּבִי
24 אִמָּת הַמֵּים, הָא קָא עֲבִיד מַעֲשֶׂה, שֶׁהָרִי סְכִירַת הַמֵּים הִיָּתָה לְשֵׁם
25 הַזְמַנָּה הַדָּגִים, וְאֵין לְלַמּוֹד מִזֶּה לְהַתִּיר חִיָּה שֶׁקִּינְנָה בְּפִרְסָהּ.

26 וּמִלְבַּד זֹאת יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת גַּם מִבְּרִייתָא: וְכִי חִיָּה שֶׁקִּנְנָה בְּפִרְסָהּ לֹא
27 בְּעֵצָא זְמַן, וְהַתִּנְיָא, חֵץ שֶׁקָּנְנָה בְּפִרְסָהּ צְרִיכָה לְזְמַן – אֵת הוֹלְדוֹת
28 מַעֲוִי"ט, וְצִפּוֹר דְּרוֹר שִׁזְמַנָּה מִבְּעוֹד יוֹם לְאוֹכְלָהּ, צְרִיךְ לְקַשּׁוֹר
29 בְּכַנְפֶּיהָ לְסִימָן, בְּרִי שֶׁלֹּא תִתְחַלֵּף בְּאִמָּהּ, שֶׁאִף אִמָּה קִטְנָה הִיָּה
30 וְנִרְאִית שׁוֹת, וְזוֹ עֲדוּת שֶׁהָעִיר מִפִּי שְׂמִיעָה וְאִבְטָלִיּוֹן. מִסִּיקָה
31 הַגְּמָרָא: תִּיּוֹבָהָא – מִכָּאן תִּשׁוּבָה עַל דְּבָרֵי רַב חֲסִידָא וְאוֹ רַבָּה בַּר
32 רַב הוּנָא.

33 עַתָּה מִקְשָׁה הַגְּמָרָא לֵאדִיר גִּיסָא, עַל מַה שֶׁשִּׁנְיָנוּ בְּבְרִיתָא שְׁחִיָּה
34 שֶׁקִּנְנָה בְּפִרְסָהּ צְרִיכָה לְזְמַן: וְיָמִי בְּעֵצָא זְמַן, וְהַתִּנְיָא, לְגַבִּי מַה
35 שֶׁנִּחְלָקוּ בִּמְשַׁנָּה (י). ב"ש וּב"ה לְעֵנִין זִמְזוֹן יוֹנִים מַעֲוִי"ט אִם צְרִיךְ
36 לְנַעֲנֵעַ אוֹ דִּי בְּאִמְרִיהָ, מִיָּהוּ לְכו"ע צְרִיךְ זִמְזוֹן, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
37 אֱלִיעֶזֶר, מוֹדִים בֵּית שְׁמַאי וְבֵית הַלֵּל עַל שֶׁהוֹמִינִן מַעֲרַב יוֹם טוֹב בְּתוֹךְ
38 תֵּקֶן וְהָאֵם אוֹתָם בְּיו"ט עַל דֶּף שֶׁלִּפְנֵי תֵּקֶן שְׂאִסּוּרִין, מִשּׁוּם שֶׁחִיִּישִׁין
39 שְׁמָא אוֹתָם שֶׁהוֹמִין פִּרְחוּ וְאִלוּ אַחֲרֵיהֶם הֵם, בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים –
40 שֶׁצְרִיךְ זִמְזוֹן מַעֲוִי"ט, בְּיוֹנֵי שׁוֹךְ וְיוֹנֵי עֲלִיָּה – יוֹנֵי בַר שֶׁמִּקְנִין
41 בְּשׁוֹכְכוֹת וּבְעִלּוֹת הַבָּתִּים, וְצִפּוֹרִים שֶׁקָּנְנוּ בְּמִסְכִּיּוֹן וּבְכִידָה – פִּכִּין
42 שֶׁנִּתְנִין בְּחוֹמוֹת הַבֵּיתוֹת וְהַמְּגַדִּלִּים, שֶׁכָּל אֵלוֹ אֵין דַּעְתּוֹ עֲלֵיהֶם
43 בְּסַתְמָא. אָבֵל אֲוִיּוֹם וְתִרְנַנְלוּם שֶׁבַחְצִירוֹ, וְיוֹנֵי תְּרַדְסִיאֵי שֶׁבִּבְתֵּי,
44 וְחֵץ שֶׁקָּנְנָה בְּפִרְסָהּ מַעֲוִי"ט, מוֹתֵרִין וְאֵין צְרִיכִין זְמַן, שֶׁכָּל אֵלוֹ אֵין
45 מַחוֹסְרִים צִידָה וְדַעְתּוֹ עֲלֵיהֶם.

46 עוֹד אָמַר רַבִּי שֶׁמַּעֲוֵן בִּן אֱלִיעֶזֶר בַּעֲנִין זִמְזוֹן: וְצִפּוֹר דְּרוֹר כְּשִׁמְזוּמִינָה
47 מַעֲוִי"ט צְרִיכָה לְקַשֵּׁר בְּכַנְפֶּיהָ לְסִימָן בְּרִי שֶׁלֹּא תִתְחַלֵּף בְּאִמָּהּ, מִפְּנֵי
48 שֶׁהֵן דְּמוּת זֶה לָזֶה. וְהַקְוָשָׁרִים בְּכַנְפֵיהֶם, שֶׁהוּא סִימָן זִמְזוֹן, וְכֵן
49 הַמְּוִנְעֵנִין הוּא מִכִּירִין בְּלֹא סִימָן, אִם הֵם בְּגוֹדוֹת וּבְכַתְּמִים וּבְשִׁיחִין
50 וּבְמַעֲרוֹת, מוֹתֵרִין לִיטֵל בְּיו"ט, וְאִם הֵם בְּאִילָנוֹת אֲסוּרִין לִיטֵל
51 בְּיו"ט אֲפִילוּ אִם נִפְלוּ מִעֲצָמָן, שְׂפָא עֲלָהּ בְּאִילָן כְּדִי לְהוֹרִיד
52 וְיִתְלַוֵּשׁ מִן הַמַּחְבֵּר. וְהַקְוָשָׁרִין וְהַמְּוִנְעֵנִין בְּשֶׁל הַפֶּקֶר בְּכָל מְקוֹם
53 – אֲפִילוּ אִינֶם בְּרִשּׁוֹת הַקּוֹשֶׁר וְהַמְּנַעֲנֵן, אֲסוּרִין אִף בְּחוֹל מִשּׁוּם
54 נִלְּל, שְׁאוֹתוֹ שֶׁקִּשְׁרִין אוֹ נַעֲנֵנִן קִנְאָן מִהַפְּקֵר. וְזוֹ סִימָן הַבְּרִיתָא
55 דְּרַבִּי שֶׁמַּעֲוֵן בִּן אֱלִיעֶזֶר. וְעַל כָּל פְּנִים מִפְּרָשׁ בְּבְרִיתָא זֶה שְׁחִיָּה
56 שֶׁקִּנְנָה בְּפִרְסָהּ אֵינָה צְרִיכָה זִמְזוֹן, וְקִשְׁה מִבְּרִיתָא דְּשִׁמְעִיָּה
57 וְאִבְטָלִיּוֹן.

58 מִתַּרְצַת הַגְּמָרָא: אָמַר רַב נַחֲמָן, לֹא קִשְׁיָא, הָא – בְּרִיתָא דְּרַבִּי

59 שֶׁמַּעֲוֵן בִּן אֱלִיעֶזֶר מְדַבֵּרֶת בָּהּ – בּוֹלַד, שְׁכִינִן שְׁהִיא קִטְנָה וְאֵינָה
60 יִכּוֹלָה לְבָרוּחַ דַּעְתּוֹ עֲלֶיהָ וְאֵינָה צְרִיכָה זִמְזוֹן, הָא – בְּרִיתָא
61 דְּשִׁמְעִיָּה וְאִבְטָלִיּוֹן שֶׁאִמְרוּ שֶׁצְרִיכָה זִמְזוֹן עוֹסְקָת בְּאִמָּהּ, שְׁכִינִן
62 שְׁהִיא גְּדוּלָּה וְיִכּוֹלָה לְבָרוּחַ צְרִיכָה זִמְזוֹן. הַגְּמָרָא דּוּחָה הַסֵּבֶר זֶה
63 וְתַמְהָא: וְכִי אִמָּה בְּזִמְזוֹן סָנִי לָהּ, הֲלֹא הִיא מַחוֹסְרַת צִידָה, וְצִידָה
64 מַעֲלִייתָא בְּעֵצָא. אֵלָּא אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, אִירִי וְאִירִי – שִׁנִּי
65 הַבְּרִיתוֹת עוֹסְקוֹת בְּצִידָה – בְּבַתָּה, שְׁהִיא קִטְנָה וְאֵינָה יִכּוֹלָה
66 לְבָרוּחַ, הָא – בְּרִיתָא דְּרַבִּי שֶׁמַּעֲוֵן בִּן אֱלִיעֶזֶר, מְדַבֵּרֶת בְּגִנְנָה
67 הַמְּסוּבָּה לְעִיר וּמִסְתַּמָּא יָדַע בַּהּ מַעֲוִי"ט וְדַעְתּוֹ עֲלֶיהָ וְאֵינָה צְרִיכָה
68 זִמְזוֹן, הָא – בְּרִיתָא דְּשִׁמְעִיָּה וְאִבְטָלִיּוֹן, מְדַבֵּרֶת בְּגִנְנָה שְׂאִינָה
69 מְסוּבָּה לְעִיר, וְכִיּוֹן שֶׁלֹּא יָדַע בַּהּ מַעֲוִי"ט אֵין דַּעְתּוֹ עֲלֶיהָ וְצְרִיכָה
70 זְמַן.

משנה

71 בְּהִמָּה מְסוּבָּנָה, וִירָא שְׁמָא תַּמּוּת, הִרִי זֶה לֹא יִשְׁחוּט אוֹתָהּ בְּיו"ט
72 בְּכִדִּי שֶׁלֹּא לְהַפְסִיד אֵת בְּשָׂרָהּ, אֵלָּא אִם בֶּן יוֹדֵעַ שִׁישׁ שְׁהוּת בְּיוֹם
73 טוֹב לְאִכּוֹל מְכַנָּה אֲפִילוּ רַק בְּזִית בְּשַׂר צִלִּי – שֶׁהוּא קָל שֶׁבִּשְׁוִילֵין.
74 וְאִזּוֹ שֶׁמֶשׁ הַפֶּסֶד מִמּוֹנוֹ מוֹתֵר לְשׁוּחְטָהּ.
75 רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר, אֲפִילוּ אִם אֵין שְׁהוּת בְּיוֹם לְצִלּוֹתוֹ אֵלָּא לְאִכּוֹל
76 מִמֶּנָּה בְּזִית בְּשַׂר חֵי, וְאֲפִילוּ אֵין שְׁהוּת בְּיוֹם לְהַפְסִיט עוֹרָהּ מִמֶּנָּה,
77 יִכּוֹל הוּא לְאִכּוֹל מִבֵּית מִכְיָתָהָ – מִמְּקוֹם הַשְּׁחִיטָה שֶׁהוּא מוֹפַשֵׁט
78 וְעוֹמֵד.
79 שְׁחָהָה – לְבַהֲמָה מְסוּבָּנָה בְּשָׂרָהּ, שְׁנִיתִירָא שְׁמָא תַּמּוּת קוֹדֶם
80 שֶׁתִּגְעֵי לְעִיר וְשִׁחְטָהּ בְּמִקּוֹם שְׁהִיא, לֹא יִבְיָאָהּ לְבִיתוֹ כְּשֶׁהוּא
81 נוֹשֵׂא אוֹתָהּ עַל כַּתְפּוֹ בְּמִטָּה וּבְמִטָּה – אוֹ בְּמוֹטָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא
82 דֶּרֶךְ פְּרוֹסוֹם וְחֻלּוֹל בְּיו"ט, אָבֵל מְכִיא בְּיָדוֹ אֲבָרִים אֲבָרִים.
83

גמרא

84 אָמַר רַבִּי בַּר אֲבָא, הַפֶּשֶׁט וְנִתְחַבֵּר פִּירֵשׁ הַכְּתוּב בְּקֶרֶב עוֹלָה דְּכַתִּיב
85 (ויקרא א' 1) 'וְהַפֶּשֶׁט אֵת הָעוֹלָה וְנִתַּח אֹתָהּ לְנִתְחֶיהָ', וְהוּא הָדִין יֵשׁ
86 לְלַמּוֹד לְקַבָּלִים בְּאִבְלֵת הַדִּיּוֹט. וּמִפְּרָשׁ דְּבָרָיו, מְכַנָּה – מְקַרְבֵּן
87 עוֹלָה לְמִדָּה תוֹרָה דְּרַךְ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יִכְבֵּל אֶדָם בְּשַׂר קוֹדֶם הַפֶּשֶׁט
88 הָעוֹר וְנִתְחַבֵּר הַבְּשָׂר לְנִתְחִים.
89 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: (לְאִפּוֹקִי) מָאי קָא מַשְׁמַע לָן, אִילּוּמָא שְׁכוּנוֹתָיו
90 לְאִסּוּר מַעֲיָקָר הָדִין, וְלֹא רַק מִמֶּנָּה דְּרַךְ אֶרֶץ, וְלְאִפּוֹקִי מְדַרְבֵּן
91 הוּנָא, דְּאָמַר רַב הוּנָא, בְּהִמָּה בְּחִיָּה בְּחֻקָּת אִיסּוּר עוֹמְדָתָהּ, וְלִכְּן אִם
92 אִירַע סַפֵּק שֶׁחִיטָתָהּ הִרִי הִיא בְּחֻקָּת אִיסּוּרָהּ, עַד שֶׁיּוֹדֵעַ לָךְ בְּמָה
93 נִשְׁחָהָה. אֲבָל אִם נִשְׁחָהָה כְּרָאוּי, הִרִי בְּחֻקָּת הָדִין הִיא עוֹמְדָתָהּ
94 שְׁסֵת בְּחֻמוֹת אֵינֶן טְרִפוֹת, וְאִם נִמְצָא בָּהּ נֶקֶד בְּרִיאָה אוֹ בִּבְנֵי
95 מַעִים, וְיֵשׁ לְתַלּוּת לְאַחַר שְׁחִיטָה וְלַהֲכַשִּׁיר, אוֹ בְּקוֹדֶם שְׁחִיטָה
96 וְלְאִסּוּר, הַעֲמִידָנָה עַל חֻקָּתָה קוֹדֶם שֶׁנִּמְצָא בָּהּ סַפֵּק זֶה, וּמוֹתֵרָהּ,
97 עַד שֶׁיּוֹדֵעַ לָךְ בְּמָה נִמְרָפָה – עַד שֶׁתִּדַּע שֶׁהִיא וְדָאִי טְרִפָּה. וְנִאֲמַר
98 שְׂרַמִּי בַר אַבָּא בַּא לְחַלּוֹק עֲלֵיו וְלִוְרֵם שְׁגַם אַחֵר שֶׁנִּשְׁחָטָה אֵין הִיא
99 בְּחֻקָּת הָדִין וְאִסּוּר לְאִכְלָהּ עַד שִׁפְשִׁיטָהּ וְיִבְרַר שְׁאִינָה טְרִפָּה.
100 אוֹמֵרֶת הַגְּמָרָא שֶׁאֵין לוֹמַר כֵּן, שֶׁהִרִי וְהָאֵין תֵּקֶן מְתִנְיָתִין בְּרַבֵּן
101 הוּנָא שֶׁסּוֹבֵר שֶׁאַחַר שְׁחִיטָתָהּ הִיא בְּחֻקָּת הָדִין, וְהָאֵין – שִׁנְיָנוּ
102 בְּמִשְׁנֵיתוֹ לְעֵנִין מְסוּבָּנָה, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר, אֲפִילוּ יֵשׁ שְׁהוּת
103 לְאִכּוֹל רַק בְּזִית חֵי מִבֵּית מִכְיָתָהּ מוֹתֵר לְשִׁחְטָהּ, מָאי לָאוּ – הָאֵם
104 אֵין כּוֹנֵת רַבִּי עֲקִיבָא מֵה שֶׁאִמַּר מִבֵּית טְבִיחָתָהּ הֵינִינוּ מִבֵּית
105 מִכְיָתָהּ מְכַשֵּׁ, כְּלוֹמַר מְקוֹם שְׁחִיטָתָהּ שֶׁהוּא מוֹפַשֵׁט וְעוֹמֵד, אֲשֶׁר
106 לְפִי זֶה מוֹכַח מִדְּבָרָיו שֶׁאִף קוֹדֶם הַפֶּשֶׁט וְנִתְחַבֵּר מוֹתֵר לְאִכְלָהּ.
107 דּוּחָה הַגְּמָרָא: לֹא – אֵין כּוֹנֵת רַבִּי עֲקִיבָא לְמִקּוֹם הַשְּׁחִיטָה, אֵלָּא
108 מִבֵּית טְבִיחָתָהּ הֵינִינוּ מְקוֹמָם שֶׁמְכַתֵּב אֲכִילָתָהּ – בְּנֵי מַעִיָּה
109 שֶׁהִמָּאכַל נִחְתָּר וּמִתְעַכֵּל שֵׁם, וְדוּקָא לְאַחַר הַפֶּשֶׁט וְנִתְחַבֵּר,
110 וְלַעֲלוֹם יֵשׁ לוֹמַר שְׂרַמִּי בַר אַבָּא לְאַפּוֹקִי מִדְּרַב הוּנָא בַּא. מִשִּׁיבָה
111 הַגְּמָרָא עַל דְּחִייתָהּ, וְהָאֵין תֵּקֶן רַבִּי תִּקְיָא בְּבִיאור שֶׁנִּשְׁחָטָהּ דְּהֵינּוּ
112 מְקוֹם מִכְיָתָהּ מְכַשֵּׁ.
113 אֵלָּא רַבִּי בַּר אֲבָא

הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר – תימה: מה טעם זה? אי הוי מוקצה – אפילו לישראל אחר אסור ואי אסור לישראל ראשון בשביל שנעשה בזה אסור בשבילו – אם כן לישראל אחר נמי אסורין, כדאמרין (שבת קכבא): גוי שהדליק הנר, אם בשביל ישראל – אסור, וליכא חלוק בין אותו ישראל לישראל אחר? ויתרין רש"י: דשמא גבי אסור תחומין דליכא אסורא אלא מדרבנן – לא אחמור

כולי האי, ודי אי אסורין על זה שהובאו בשבילו. **המקושרין** אסורים בכל מקום מפני גול – פירש רש"י: שהראשון קנה אותן בהגבהה, ולא נהירא, ולא שייך כאן הגבהה. אלא כדאמרין דבהבטה קונה בהפקר, הואיל ומתעסק הוא בהן קצת.

כאן בשדה הסמוכה וכו' – תימה: אמאי לא משיג לעיל כן? ויש לומר: אמורא היה לו לפרש דבריו, והואיל ולא פירש – מיירי בין בסמוכה וכו'.

בחזקת אסור עומדת – פירש רש"י: בחזקת אסור אבר מן החי. ולא נהירא, דאם כן למה לי עד שיועד במה נשחטה? כיון דחוינא שמתה – אם כן לא שייך בה אסור אבר מן החי. דאסור אבר מן החי לא שייך אלא מחייבו לכן נראה ל: דחזקת אסור – רוצה לומר: בחזקת שלא נשחטה עד שיועד לך וכו'. ומשום אסור שאינה נבחה, דרחמנא אמר "חובת ואכלת" – שחוט ואכול, ובה נחא אפילו למאן דאמר בהמה בחייה לאו לאברים עומדת. אורח

חזין לתחום אסורין – לא שמעתי טעם מקובל בדבר, דאי משום מוקצה – אמאי מותר לישראל אחרי ואי משום שנעשה בו אסור בשבילו – אם כן לישראל אחר נמי אסור. דגוי שהדליק את הנר בשבת חנן (שבת קכבא): אם בשביל ישראל – אסור, ולא חלקו בינו לחבורו, ויש לומר, דגבי אסור תחומין דרבנן לא אחמור כולי האי, ודיין אם אסרוהו על זה. טעם אחר נראה לי: מחוץ לתחום אסורין

– גזירה שמא ישלח בשבילו, והבא בשבילו זה מותר לאחר – דליכא למגור בה, שאינו מכירו. חסוכא אמת חמים – סותמה שלא יכנסו בה דגים מבחוץ משתחשק, ואת אלה הכין והזמין על ידי מעשה זה. כפירים – מקום המשתמר, ואין הולד יוצא, שאינו יכול לברוח, וקל לצודו ואינו צריך זמון. דהא הבא, מפני שהיא סתומה ואין יכולין לצאת, קרי להו מוכנים. ולקמיה פריך, דזמון גדול הוא זה, שעושה מעשה לשם חומנה. מדברי רבינו – רב. דשלשון, רב הונא ורב חסדא ורב נחמן, דקרי ליה לרב חסדא חברין, תלמידים של רב הון. נפל חברין – רב חסדא. ברברבא – נכנס ראשו למחלוקות גדולות שירבו עליו בזאת, ולקמיה מסיים קושיא: אלא מפסקא מלתא באיכא דאמרי דמחלף רב חסדא ברבא בר רב הונא. נפל בר חברין – רב הונא חבריה הוה, מתלמידיו של רב, ורבה בריה קרי בר חברין, וצפור דרוו – שזימנה מבעוד יום צריך לקשור בכנפיה להיות סימן לה. ומצא לפני חקן שאסורין – כדמתיצין לה בפרק קמא (יב.) שהיו שני קנין, וזימן את זו ולא זימן את זו, ולמחר בא ומצא במזומנת, ולא במקומו אלא בדף הובלט לפני חקן, ובחברתה לא מצא כלום, שאסורין, דחישנין שמא מקן שאינה מזומנת באו לכאן. כמה דברים אמורים – דבעינן זמון. צפור דרוו – קטנה היא, והאם והבת שוות. והמקושרים – בכנפיהם, סימן הוא להם. והמנענעים – מאתמול, לשם זמון, והוא מכיר. נבתיים ונבירות – ובכל מקום שאינו מחובר, מותרים – ביום טוב. והמקושרים והמנענעים – הנמצאים בכל מקום – אף בחול אסורין למוצאן, משום גול. שהראשון שקשרן או נענען – קאן בהגבהתם, שהפקר נקנה בהגבהה. בה – בולד אינו צריך זמון, שאינה יכולה לברוח ודעתיה עליה. אבל אמה, שהיא גדולה – צריכה זימון. ברייה – בולד. כספוכה לעיר – ידע בה ודעתיה עליה. **משנה** בהמה מסוכנת – שהוא ירא שתמות, ואינו צריך לה, שכבר סעד שערותו, אלא מחמת הפסד הוא שוחט. לא ישחוט אהם כן – וידע שיש שדות ביום לאכול כות צלי הימנה. מבית טביחתה – שהוא מזומן ומופשט מעורו ועומד. לא יביאה

בפרדים – מותרין, ואין צריכין זמון. וצפור דרוו צריכה לקשר בכנפיה כדי שלא תתחלף באמה. והמקושרים והמנענעים, בבורות ובבתיים ובשחיתין ובמערות – מותרין, ובאילנות – אסורין שמא יעלה ויתלוש. והמקושרין והמנענעין בכל מקום אסורין משום גול! אמר רב נחמן: לא קשיא; הא בה, הא – באמה. אמה בזמון סגי לה? צידה מעליותא פשיא! אלא אמר רב נחמן בר יצחק: אידי ואידי בדידה, הא – בגנה הסמוכה לעיר, הא – בגנה שאינה סמוכה. **משנה** בהמה מסוכנת לא ישחוט, אלא אם כן יש שהות ביום לאכול ממנה פזית צלי. רבי עקיבא אומר: אפילו פזית חי מבית טביחתה. שחטה בשדה לא יביאנה במוט ובמוטה, אבל מכיא בידו אברים אברים. **גמרא** אמר רמי בר אבא: הפשט ונתוח פעולה, והוא הדין לקצבים. מכאן למדה תורה דרך ארץ: שלא יאכל אדם בשר קודם הפשט ונתוח. לאפוקי מאי קא משמע לן? אילימא לאפוקי מדרב הונא, דאמר רב הונא: בהמה בחייה – בחזקת אסור עומדת עד שיועד לך במה נשחטה, נשחטה – בחזקת חיות עומדת, עד שיועד לך במה נטרפה. והאנן תנן מתינתין בדרב הונא; דתנן, רבי עקיבא אומר: אפילו פזית חי מבית טביחתה. מאי לאו – מבית טביחתה מפשי! לא, במקום שטובחת אכילתה. והא תני רבי חייא: מקום טביחתה מפשי! אלא, רמי בר אבא

במוט ובמוטה – בשני בני אדם, משום דאושא מלתא היא, ומזלזל ביום טוב. **גמרא** הפשט ונתוח. פירש הכתוב בעולה שהיא אכילה גבוה, והוא הדין יש ללמוד לקצבים באכילת הדין. מאי קא משמע לן – דרך ארץ או אסור, ולמירמ דאסור לאכול ממנה עד שיתחתה, שמא ימצא לה סימן טרפה בסתר, והחזיק לנו בהבמות בספק טרפות אף קודם שראה בהן טרפות. לאפוקי מדרב הונא דאמר בהמה בחייה בחזקת אסור – אבר מן החי עומדת. ופקא מינה, שאם אירע ספק בשחיתתה – נעמידה על חזקתה, ואסורה עד שיועד לך ברור שנשחטה כראוי. ומשנשחטה כראוי – הרי היא בחזקת חיות, דסתם בהמות אינן טרפות, ואם נמצא בה נקב בריאה, או בבני מעים, ויש לתלותו לאחר שחיתה ולהכשיר, ובקודם שחיתה ולאסור – דעמידה על חזקתה שהיתה בה קודם שנמצא בה ספק זה, ומותרת, עד שיועד לך אמת שהיא טרפה. מבית טביחתה ממש – קודם הפשט. שטובחת אכילתה – מבני מעיה, שהמאכל מתחזק ומתעכל שם.

אורח ארעא קא משמע לן – פירש רש"י: ולא משום איסור טרפה. תימה: דבסמוך משמע שיש איסור בדבר, דקאמר נטיעה מקטע רגליהון דקציבא ויש לומר: דהואי ליכא איסור, דמשנשחטה היא עומדת בחזקת דיתר, מיהו, אם נמצאת טרפה לאחר שאכל – הוא נענש כשוגג ולא כאונס, שלא היה לו למהר כל כך.

וצלף באילנות – פירש רש"י: ולא ידענא מאי עזותיה – ופירש בתוספתא: משום דעושה שלושה פירות: עלץ אבינות וקפריסין. ועוד: שטוען פירות בכל יום, מה שאין כן בשאר אילנות. ועוד פי רבינו יצחק: דעוונות דהיי ממה ששורין בין מן הקפריסין, שהיא עוה, כדאמר בפסוק הקטרת: יין קפריסין למה הוא בא – ששורין בו הדפוס, כדי שתהא עוה, ולא כפירוש רש"י שפירש בכריתות (ו,א), שהוא יין הבא ממקום קפריס.

שאני ילחא דבעיתא – ואם תאמר: והא לא התירו אלא כי יש בה צורך רבים, כדאמרין לעיל ויש לומר: דלמא נמי הלכה לצורך רבים, שבת ראש הגולה היתה, והיו רבים צריכים ממנה.

בכור שנפל לבור רבינו יצחק אומר וכו' – נראה לי דמיירי בבכור שהיה בו מום קבוע מאתמול, אך שלא הראה לחכם מבעוד יום, דאי נפל ביה מומא ביום טוב – ודאי לא הוה שרי רבי יהודה, דהוי מוקצה מחמת איסור, דלא הוה דעתיה עליה מאתמול. ורבי יהודה אית ליה מוקצה. והכי קאמר: בכור שנפל בו מום, אך שלא הראהו לחכם מבעוד יום, ונפל לבור, ביום טוב ירד המומחה וכו' דרואין מומין ביום טוב – סבירא ליה לרבי יהודה, רבי שמעון אומר: אין זה מן המומין על

אורח ארעא, קא משמע לן. בדתנאי: לא יאכל אדם שום ובצל מראשו אלא מעליו, ואם אכל – הרי זה רעבתו. פיוצא בו לא ישתה אדם פוסו בבת אחת, ואם שתה – הרי זה גרגרן. תנו רבנן: השותה פוסו בבת אחת – הרי זה גרגרן. שנים – דרך ארץ, שלשה – מגנסי הדין. ואמר רמי בר אבא: הצובא מקטע רגליהון דרשיעאי, נטיעה מקטע רגליהון דשנאיא ורבועלי נדות, תורמוסא מקטע רגליהון דשנאיאון של ישראל. שנאמר "ויסופו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' ויעבדו את הפעלים ואת העשירות ואת אלהי ארם ואת אלהי צידון ואת אלהי מואב ואת אלהי בני עמון ואת אלהי פלשתים ויעובו את ה' ולא עברוהו", מפושמע שנאמר "ויעובו את ה' ולא עברוהו? ומה תלמוד לומר "ולא עברוהו"? אמר רבי אלעזר: אמר הקדוש ברוך הוא: אפילו בתורמוס הנה, ששולקין אותו שבע פעמים ואוכלין אותו בקנות סעודה לא עשאוני בני תנא משמיה דרבי מאיר: מפני מה נתנה תורה לישראל – מפני שהן עזין. תנא דבי רבי ישמעאל: "מימינו אש דת לבנו" אמר הקדוש ברוך הוא: ראויין הללו שתתנת להם דת אש. איפא דאמרי: דתייהם של אלו אש,

שאלמלא לא נתנה תורה לישראל אין כל אומה ולשון יכולין לעמוד בפניהם. והיינו דאמר רבי שמעון בן לקיש: שלשה עזין הן: ישראל באומות, כלב בחיות, תרנגול בעופות. ויש אומרים: אף עז בבקמה דקה, ויש אומרים: אף צלף באילנות. "שחטה בשדה לא יביאנה במוט". תנו רבנן: אין הסוימא יוצא במקלו, ולא הרועה בתרמילו, ואין יוצאין בכסא, אחד האיש ואחד האשה. איני? והא שלח רבי יעקב בר אידי: וכן אחד היה בשכונתינו והיה יוצא בגלודקי שלו, ובאו ושאלו את רבי יהושע בן לוי, ואמרי: אם רבים צריכין לו – מותר. וסמכו רבותינו על דברי אחי שקיא, דאמר: אנא אפיקתיה לרב הונא מהיני לשילי ומשילי להיני. ואמר רב נחמן בר יצחק: אנא אפיקתיה למר שמואל משמשא לטולא ומטולא לשמשא. התיס בראמר טעמא: אם היו רבים צריכין לו – מותר. אמר ליה רב נחמן לרמא בר אדי, ובעי מיניה: כפא מה אתון ביה? אראול להתיס נח נפשיה דרבי יעקב בר אידי. כי סליק, אשפחיה לרבי וריקא, אמר ליה: כפא מה אתון ביה? אמר ליה: הכי אמר רבי אמי: ובלבד שלא יכתף. מאי "ובלבד שלא יכתף"? אמר רב יוסף בריה דרבא: באלונקי. איני? והא רב נחמן שרא לה לילתא למיפך אאלונקי! שאני ילתא דבעיתא. אמימר ומר זוטרא מכתפי להו בשבתא דרגלא משום ביעתותא, ואמרי לה משום דוחקא דציבורא. משנה בכור שנפל לבור, רבי יהודה אומר: ירד מוקחה ויראה אם

אורח ארעא – ולא משום איסור טרפה. בדתנאי – מצינו אף תנאים שמלמדים הלכות דרך ארץ, שלא יראה אדם עצמו על הבריות כרעבתן. אף זה, הממחר לאכול קודם הפשט – נראה כרעבתן. בצל – ציבוליה. מעליו – מצד העליו. **הצובא מקטע רגליהון דרשיעאי** – עשב ששרשיו נוקבין ויורדין בעומק, ואין מתפשט לצדדין כלל. ונטועין אותו בין גבולי שדות, ובו תיחס יהושע לישראל את הארץ. מקטע רגלי הרשעים ליום הדין, שגולקין וחומסים ומשיגין גבול, ואין למדין ממנו. **נטיעה** מקטע רגליהון דקציבאי – נטיעת ערלה שאמרה תורה להמתין שלש שנים מלאכול פירות, מקטע רגלי הקציבים הממחרין לאכול קודם הפשט ונתוח, ופעמים שנמצאת טרפה, וכן דבועלי נדות, שממחרין ואינם יכולין להמתין עד שתטבול. **תורמוס** – מין קטנית, עגול כמין עדשה ורחב כמעט קטנה, והוא מר מאוד, עד ששולקין אותו שבע פעמים ונעשה מתוק וטוב עד שיאכל למטעמים בקנות סעודה. **מקטע רגליהון דשנאי** – דכתיבי שבעה עבודה זרה בהאי קרא, ולבסוף "ויעובו את ה'". התורמוס הזה, לאחר שהטריח את בעליו שבע פעמים – הוא חוזר למטב, וכן הטריחו את בוראן להביא עליהן פורעניות, ולהכניסו בשבעת אלה, ולא חזרו בתן. **מאי ולא עברוהו** – לשון קבלה הוא שהוא קובל עליהם: הקדיחוני והקניטוני שבע פעמים כבשול התורמוס, ואחרי כל זאת לא נחשבתי בעיניהם. **שהן עזים** – ונתנה להם תורה שיעסקו בה, והיא מתחשבת כחם ומכנת לבם. דתתין של אלו – מנהגם של אלו אש, שהם עזים כאש. **מימינו** **אש דת לבנו** – מימינו נתן להם התורה, מפני שאש דת לבנו. והרבה מקראות חסרים כזה. **עזים** – קשים להנצח, אנדר"ש בלע"ז. **צלף באילנות** – לא ידעתי מהו עזות שלו. **אין הסוימא יוצא במקלו** – דהוי דרך חול, ואיכא זלזותא דיום טוב. ואין יוצאין בכסא – שטוענין אותם בני אדם, והם יושבים בקתדרא. בגלודקי – פליידסטריל. **צריכין לו** – לבית המדרש לדרשה. **מותר** – להוציאו בו מביתו לבית המדרש. **אפיקתיה** – בכסא. מהיני לשילי – מקומות סמוכין, ואין תחום שבת ביניהם. **לחמא בר אדא** – כך שמו. שלח ציון – רגיל היה לעלות לירושלים. **אקאן** – הרבה בשבילי את הדרך להקוף ההר, ולך דרך סולם מעלות הר של צור, ששם יושב רבי יעקב בר אידי. **מה אתון ביה** – מה אתם אומרים בו. כי סליק – כלומה, כי מטא לארץ ישראל ולאחר שעבר את צור. **אלונקי** – שנביאיליש בלע"ז, שנותן זרעו על כתף חבירו וחבירו על כתפו, וזה בכסאו יושב על זרועותם, דמתחיו דרך חול ופרסהיא, והולוץ למקום רחוק טפי משנשואים בין ידיהן בכסאו. **ילתא** – שם אשתו של רב נחמן. **דבעיתא** – ליפול. **בשבתא דרגלא** – שדרושין. **מכתפי להו** – בבית המדרש עד מקומם. **משום ביקתותא דציבורא** – שהיו נבעתים מן הצבור

העומדים על רגליהם מפניהם, והיו יראים ליפול. **משום דוחקא** – שעומדים על רגליהן, וטורח צבור הוא. הלכך מכתפי להו עבדיהם ותלמידיהם, ומוליכין אותן מזה למקומן. **משנה** **בכור שנפל לבור** – בכור בזמן הזה אין נשחט בלא מום, מפני שקדשים הוא. דמאלץ הוא קדוש. והשוטנו כשהוא חם הוי שוחט קדשים בחיץ וענשו כרת. **שנפל לבור** – וירא פן ימות שם. **מומחה** – בקי במומין, להבחין בין מום קבוע למום עובר.

ביצה דף כד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה" (ליום חמישי) קפה

הגמרא עוד דברים שאסרו מטעם זה: תנו רבנן, אין הפסא יוצא
במקלו ביו"ט, מפני שהוא דרך חול, וכן לא יצא הרקיע בפתרמילו –
ילקוטו, ואין יוצאין בכפסא – לשאת אדם על כסא ממקום למקום,
אחד האיש ואחד האשה.
מקשה הגמרא: איני, והא שלח רבי יעקב בר אידי לחכמים, וכן אחד
היה בשבכותינו, והיה יוצא ביו"ט בגלודקין שלו – כסא מתקפל
שהיה רגיל לצאת בו, וכאן ושאלו את רבי יהושע בן לוי אם נכון
הוא הדבר, ואמר, אם רבים צריכין לו לבית המדרש לדרשה,
מוקרי, וסמכו רבותינו להקל בזה על דברי אחי שקאי, דאמר, אנה
אפקיתא – אני הוצאתיו לרב הונא ביו"ט ע"ג כסא מ'היני' ל'שלי',
וכן משלי להיני. וכן אמר רב נחמן בר יצחק, אנה אפקיתא למר
שמואל ביו"ט ע"ג כסא משמשא לטולא – מחמה לצל ומטולא
לשמשא – ומצל לשמש. הרי שמותר להוציא ע"ג כסא ביו"ט.
מתרצת הגמרא: הנהם שהתירו לצאת ע"ג כסא, הטעם הוא כדאמר
רבי יהושע בן לוי מצמא, אם היו רבים צריכין לו, מוקרי, והברייתא
שאוסרת מדברת כשאין זה לצורך רבים.
אמר ליה רב נחמן להמא בר אבא – כך שמך, וכינו אותו שליח צינן
– שהיה רגיל לעלות לירושלים, כי סלקת להתם – כאשר תעלה
לארץ ישראל, אפיך – הרבה בשבילי את הדרך להקיף את ההר,
ווייל אפולקא דצור – ולך דרך מדרגות של 'צור', ווייל לגבי ו-ולך
אצל דרבי יעקב בר אידי היושב בצור, וכעי מניה – ותשאל אותו,
כפא מה אתון ביה – מה דעתכם לגבי ההיתר להוציא אדם ע"ג
כסא כשרבים צריכים לו. אדאמל להתם – עד שהלך חמא בר אדא
לצור נח נפשיה דרבי יעקב בר אידי – נפטר רבי יעקב בר אידי, ולא
היה יכול לשאלו. כי סליק – כשעלה לארץ ישראל, אפסקיה –
מצאו חמא בר אדא לרבי זריקא, אמר ליה לרבי זריקא, כפא מה
אתון ביה – להתיר כשרבים צריכים לו, אמר ליה, הכי אמר רבי
אמי, מותר, ובכלבד שלא יבתך – שלא ישאנו על כתיפו. מבארת
הגמרא: מאי ובכלבד שלא יבתך – מהו כיתוף האסור. אמר רב יוסף
בריה דרבא, באלונקי – שנותן זרועו על כתף חבירו וחבירו על
כתפו, וזה יושב בכסאו על זרועותם, שזה דרך חול ופרהסיא טפי
משנושאים בין ידיהם בכסאו, ונראים כמי שרוצים להוליך למקום
רחוק. מקשה הגמרא על רבי אמי: איני – וכי אסור לכתף לצורך
רבים, והא רב נחמן שריא – התיר לה לילתא אשתו למיפק אלונקי
– לצאת על גבי אלונקי ביו"ט. מתרצת הגמרא: שאני ילתא – שונה
הוא דינה של ילתא משום דכעיקרא – שפחדה ליפול אם ישאנה
על גבי כסא בלא כיתוף, ולכן התירו לה אף ע"י כיתוף.
אמימר ופר זוטרא מבתאי להו בשבתא דרגלא – היו נושאים אותם
על ידי כיתוף בבית המדרש עד מקומם בשבת שהיו דורשים בה
בהלכות הרגל. וטעם ההיתר, משום ביטולא – שהם היו נבעתים
מן הציבור שנעמד מפניהם, ופחדו ליפול, ואמרי לה – ויש שאמרו
טעם ההיתר, משום דיוחא דצבורא – שמתוך הרוחק לא יכלו
להגיע מהר למקומם, ויש טורח לציבור לעמוד עד שיגיעו
למקומם.

משנה

בכור בהמה טהורה הוא קדוש מלידתו להקריבו למזבח, ונאכל
לכהנים. ואם נפל בו מום שאינו עובר, נשחט בכל מקום והוא ממון
כהן. בזמן הזה שאי אפשר להקריבו, וכן אסור לשחטו בחוץ, אף
בכור תם צריך ליתנו לכהן וימתין עד שיפול בו מום וישחטנו.
בכור שנפל בו מום, אפילו הוא מום גלוי וניכר לכל כגון שנקטעה
ידו, אינו רשאי לשחטו אלא על פי חכם מומחה שיורה לו שהוא
מום קבוע המתיר לשחטו. ואם שחטו ואחר כך הראה את מומו
לחכם, רבי יהודה מתירו באכילה, ורבי מאיר סובר הואיל ונשחט
שלא על פי מומחה הרי זה אסור.
בכור בהמה טהורה בזמן הזה ונשפל בו מום מבעוד יום ועדיין לא
הראתו לחכם, שנפל לכור ביו"ט, ומתירא שמא ימות שם, ואסור
לטרוח בהעלאתו אלא אם כן מעלהו לצורך אכילה. לפיכך, רבי
יהודה אומר ידר לבור מומחה הבקי להבחין בין מום קבוע למום
עובר ויראה

אורח ארעא – מידת דרך ארץ, קא משמע לן שלא יאכל אדם בשר
קודם הפשט וניתוח, שכשהוא ממחר לאכול מבשר הבהמה קודם
הפשט וניתוח נראה זה כרעבתנות, אבל מדינא מותר לאכול בשר
אפילו קודם הפשט וניתוח כיון שהיא בחזקת היתר.
ומצינו אף תנאים שמלמדים דרך ארץ שלא יראה אדם עצמו על
הבריות כרעבתן: כרתנא, לא יאכל אדם שום ובצל מראשו – מצד
ראשו, דהיינו מצד שרשיו, אלא יאכל תחילה מצד עליו, יססיר
את העלין תחילה, ואחר כך יאכל מצד עליו מעט מעט עד שמגיע
לראשו, ואם אכל תחילה מצד שרשיו, הרי זה רעבתן.
כיוצא בו לא ישתה אדם פוסו בבת אחת – בגמיעה אחת, ואם שתה
בבת אחת, הרי זה גזרין – נראה כאדם הלהוט אחר גרונו.
תנו רבנן, השותה פוסו בבת אחת – בגמיעה אחת, הרי זה גזרין.
שנים – אם שתהו בשתי לגימות, זו מדת דרך ארץ. שלשה לגימות,
הרי זה מנסי היתר, שמראה שמחמיר על עצמו יותר מדאי.

ואמר רמי בר אבא, חצובא – עשב ששמו 'חצב' ששרשיו נוקבין
ויורדין בעומק האדמה, ואינו מתפשט לצדדין כלל, ונוטעין אותו
בין השדות שיהיה ניכר הגבול, מקפצו רגליהו דרשינא – ישבור
לעתיד לבוא ליום הדין את רגלי הרשעים, שגולין וחומסים
ומשיגין גבול, והיה להם ללמוד מהחצב השומר על הגבול ואינו
נוטה לצדדין.

נמיצה – נטיעת אילן, שאמרה תורה להמתין שלש שנים מלאכול
פירותיו, מקפצו רגליהו דקצינא – שוחטי הבהמות, שממחרין
לאכול מהבהמה קודם הפשט וניתוח ופעמים שנמצאת טריפה,
ידבועלי נדות – שאינם ממתינים לנשותיהן עד שתטהרנה, שהיה
להם ללמוד מן הנטיעה שהזהירה תורה שלא למחר לאכול
פירותיה בשלש שנים הראשונות.

תורמוסא – מין קטנית, והוא מר מאוד בתחילתו, ושולקין אותו
שבע פעמים ונעשה מתוק וטוב עד שנאכל בקינוח סעודה, מקפצו
רגליהו דשנאיהו של ישראל – עם ישראל ובלשון סגי נהור,
שנאמר ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' ויעבדו את הכעלים
ואת העשתרות ואת אליה ארם ואת אליה צידון ואת אליה מואב
ואת אליה בני עמון ואת אליה פלשתים – הרי מנה כאן שבעה מיני
עבודה זרה שעבדו בני ישראל, ומסיים הכתוב ויעבדו את ה' ולא
עבדוהו.

מדיקת הגמרא: משמע שנאמר ויעבדו את ה' וכי איני יודע שלא
עבדוהו, וא"כ מה תלמוד לומר ולא עבדוהו, אמר רבי אלעזר, אמר
הקדוש ברוך הוא אפילו בתרמוס הוה, ששולקין אותו שבע פעמים
ואוכלין אותו בקניח קעורה לא עשאנו בני, שאילו התרמוס הוה
אחר שהקניט את בעליו לשלקו שבע פעמים, הרי הוא חביב על
בעליו ואוכל אותו בקינוח סעודה, ואילו אותי אפילו אחרי
שהקניטוני שבע פעמים והטריחוני להענישם כנגדם בשבע
פורעניות, עדיין איני חביב בעיניהם.

אגב שנוצר קשיות ערפם של ישראל, מביא עוד מאמרים על
עזרתם: תנא משמיה דרבי מאיר, מפני מה נתנה התורה לישראל,
מפני שהן עזין – קשים להכניעם, ולכן נתנה להם תורה והיא
מתשת כחם ומכנעת לבם. וכן תנא דבי רבי ישימאל על הפסוק:
'מימינו אש דת למו', אמר הקדוש ברוך הוא, ראויין לללו מפני
עזותן שנתת להם התורה שהיא דת אש ומתשת עזותן. אפיא
דאמרי, דתיקם – טבעם ומנהגם של אלו – בני ישראל, הוא אש,
כלומר עזין הם כאש, שאלמלא (לא) נתנה תורה לישראל אין כל
אומה ולשון יכולין לעמוד בפניהם מרוב עזותן, ופירוש הפסוק
ללשון זה הוא כך, 'מימינו נתן להם התורה, מפני שה'אש דת למו'
שטבעם עז כאש. והיינו דאמר רבי שמעון בן לקיש, שלשה עזין הן.
ישראל עזין שבאומות, קלב עז שבחיות, תניגול עז שבעופות. ויש
אומרים, אף עז היא העזה שבבהמה דקה, ויש אומרים, אף צלק
הוא עז שבאילנות.

שנינו במשנה: שחטה בקשה, לא יביאנה במום על כתפיו, מפני שכן
הוא הדרך להביא את הבשר בחול, והוא זלזול ביו"ט. מביאה

מתרצת הגמרא: אמנם בתחילת דבריו השמיענו ר' יהודה שאסור
להעלותו עד שיראנו, מ"מ בסוף דבריו השמיענו עוד חידוש. לא
צריך – לא הוצרך רבי יהודה לומר 'ואם לאו לא יאסור' אלא
באופן דעבר ואסקיה – שעבר והעלה את הבכור קודם שהראהו
לחכם, סלקא דעתך אמינא לשחטיה – נתירו בשחיטה, קא משמע
לן רבי יהודה שלא יאסור, וזהו שאמר 'ואם לאו' שלא ירד
מומחה לבור אלא עבר והעלה, לא יאסור.
מקשה הגמרא: לשחטיה – בתמיה, וכי יעלה על דעתך לומר שאם
עבר והעלהו יאסור, קא תם הוא ובכור תם אסור בשחיטה אף
בחול משום איסור שחיטת קדשים בחוץ. ומבארת הגמרא את
כוונת התרצן: לא צריך דנפל ביה ביו"ט מוקא – מום קבוע,
כלומר שאחר שעבר והעלהו הבחין המומחה שבנפילתו לבור
ביו"ט נפל בו מום קבוע והותר לשחטו בחול, מ"מ ביו"ט לא יאסור
משום איסור מוקצה. וזהו שאמר רבי יהודה, 'אם יש בו מום'
הקבוע מערב יום טוב, יעלה וישחוט, 'ואם לאו' אם לא היה מערב
יום טוב אלא נתחדש היום, אפילו עבר והעלהו 'לא יאסור'.
מקשה הגמרא: והא מוקצה הוא, ופשיטא שאם לא נפל בו מום
קבוע מערב יו"ט הרי לא היה דעתו עליו מאתמול ומוקצה הוא,
וכבר השמיענו ר' יהודה בכמה מקומות שיש איסור מוקצה.
חזרת בה הגמרא מהתירוץ שהסיפא עוסקת באופן שעבר
והעלהו: אלא מה שהוצרך רבי יהודה לומר 'ואם לאו לא יאסור'
איירי בגון דנפל ביה מום עובר מערב יום טוב, והשתא – וביום טוב
היה – אותו מום עובר שנפל בו מערב יו"ט נהפך ע"י נפילתו
לבור למום קבוע, מהו דתיקא דרעמיה עלויה – כבר נתן דעתו עליו
לשוחטו אם יפסוק החכם שהוא מום קבוע, ונשחטיה, קא משמע
לן רבי יהודה שאין דעתו עליו אלא על הצד שהוא מום קבוע,
אבל על הצד שהוא מום עובר אין דעתו עליו, והרי הוא מוקצה.

תנו רבנן, בכור תם שנפל לבור ביו"ט, רבי יהודה הנשיא אומר ירד
מוקצה ויראה, אם יש בו מום קבוע, ואפילו שנפל בו המום ביו"ט,
יעלה וישחוט ואינו מוקצה, כיון שכל שעה דעתו עליו שמה יפול
בו מום, וחולק בזה על רבי יהודה במשנתנו, ואם לאו – אם לא
ירד החכם לראותו לא יאסור – לא יעלהו בהערמת שחיטה,
כלומר אין היתר להעלותו ע"י הערמה. אפר לן רבי שמעון בן
מנסיא, הרי אמרו רבותינו והיינו רבי שמעון במשנה שנחלק על
רבי יהודה ואמר אין רואין מומין ביום טוב, ויש לנו לילך בזה
כדברי המחמיר.
ומפרש רבי שמעון בן מנסיא את דעת רבי שמעון, ואמר שיש בזה
שלשה חילוקי דינים: ביצה, א. נולד בו מום מערב יום טוב,
לכתחילה אין מפקדין אותו ביום טוב, אבל אם עבר ובקרו, שוחטו
ולא אסרוהו אף בדיעבד, מפני שאינו נחשב כ"כ כמתקן, שלא היה
מחוסר מערב יו"ט אלא ראיית חכם. ב. אם נולד בו מום

אם יש בו מום – אם המום שנפל בו מאתמול הוא מום קבוע
המתירו באכילה, יעלה את הבהמה מן הבור וישחוט, ואף שלא
נודע התירו מערב יו"ט, מ"מ אינו מוקצה, כיון שמשעה שנפל בו
מום היתה דעתו עליו לשחטו אם יתירו מומחה, ועכשיו הוברר
שמאתמול הוא מותר. ואם לאו – שאין אותו מום קבוע, לא
ישחוט, וכיון שאסור בשחיטה לא יעלנו, שלא התירו ביו"ט טירחא
שלא לצורך.
רבי שמעון אומר, אין רואין מומין ביו"ט מפני שנראה כמתקן את
הבכור שאסור משום שבות, ולכן אפילו עבר וראהו כל ששין מומין
ניקר – שלא הראהו לחכם מפקדי יום, אין זה מן הפוסקים:

גמרא

מבארת הגמרא: במאי קא מפליג – מה הטעם למחלוקתם, אי נימא
ברואין מומין קמפלגי – שנחלקו אם מותר לחכם לראות מומין
ביו"ט, דרבי יהודה סבר רואין מומין ביום טוב ולכך אמר שירד
מומחה ויראה, ורבי שמעון סבר אין רואין מומין ביום טוב ומשום
שדומה למתקן, או לדין דין, ולכן אסור ר"ש אף בדיעבד, א"כ
ולפלגו ברואין מומין דעלמא – היה להם לחלוק בבכור דעלמא
שנפל בו מום מערב יו"ט אם מותר לחכם לראותו ביו"ט, ולמה
נחלקו דווקא באופן שהבכור נפל לבור.
מתרצת הגמרא: בכור שנפל לבור אצטריך ליה – רבי יהודה בא
להשמיענו חידוש נוסף, שאם היה משמיענו בבכור דעלמא
שמותר לראותו, עדיין סלקא דעתך אמינא – היה עולה על הדעת
לומר, שבכור שנפל לבור משום צער בעלי חיים שיש לבכור
בהיותו בבור, לערים ולסקיה – נתיר לבעליו להעלותו אף קודם
שיראנו לחכם, ע"י שיערים לומר שמה מומו קבוע, ופרקי יהושע
הלך (לו). שסובר כן אליבא דאמת להתיר להעלות בהמה מן
הבור ביו"ט ע"י הערמה משום צער בעלי חיים, לגבי בהמה ובנה
שנפלו לבור ביו"ט ורוצה להעלותם אבל אינו יכול לשחוט אלא
אחד מהם, משום שנאמר (ויקרא כב כח) 'אתו ואת בנו לא תשחטו
ביום אחד', וסובר רבי יהושע שיעלה את האחד על מנת לשחטו
ואת"כ מערים ואומר שמה הראשון כחוש והשני שמן ממנו, וחזור
ומעלה את השני ושוחט איהו מהן שירצה, וא"כ נאמר כן גם לענין
בכור שנפל לבור, קא משמע לן רבי יהודה שירד מומחה ויראה
טרם העלתו דווקא, ומה שהתיר רבי יהושע להערים, היינו משום
שכל אחד מהם ראוי לשחיטה ביו"ט ואין הערמתו ניכרת.
מקשה הגמרא: אי תבי – אם כן שחידשו של ר' יהודה שאסור
להעלותו, למה אמר רבי יהודה 'ואם לאו' (אם אין בו מום) לא
ישחוט, הלא פשיטא הוא שאסור לשחוט בכור תם, אלא לא יעלה
וישחוט מפקדי ליה – היה לו לומר 'ואם לאו לא יעלה וישחוט',
כלומר, 'אם לאו' שאין המומחה יכול לירד לראות מומו בבור,
לא יעלה את הבכור ע"י הערמה, אלא ישאר בבור.

המשך ביאור למס' ביצה ליום שבת קודש עמ' א

הנשיא, ביומא טבא לא הוה תוי – ביו"ט מנהגו היה שלא לראות
מומין. אהו – באו ואמרו ליה לרבי אמי את מנהגו של אותו חכם.
אמר להו רבי אמי, שפיר קא עבד דלא תוי – טוב הוא עושה שאינו
רואה מומין ביו"ט. מקשה הגמרא: איני – היתכן שכך אמר רבי
אמי, והא רבי אמי גופיה תוי – הרי רבי אמי עצמו היה בודק מומין
ביו"ט. מתרצת הגמרא: רבי אמי, בי תוי מאתמול תהו תוי – כבר
מאתמול היה רואה את המום וגומר בדעתו שהוא מום קבוע,
אלא שאין החכם מתיר את הבכור אלא אחר שבירר אצל הכהן
שהמום נפל בו מאליה ולא הומם במתכוין, וכשלא היה לרבי אמי
שהות לברר זאת מערב יו"ט, לא היה מגלה לכהן שהוא מותר
אלא אומר לו בא למחר,

טעמו של רבי מאיר כרב יוסף דאחשבהו רבנן שאין ראיית מומין
בבכור לאחר שחיטה, היה לו לומר בקיצור 'רבי מאיר אוסר'
שמשמע שאיסורו תלוי בגופו, ומאריכות לשונו שאמר 'הואיל
ועבר ושחטו' שמע מינה, קנא הוא דקא קנים משום רשעו של
הכהן שהקיל בו לשחטו, שמע מינה. וא"כ שמחלוקתם היא לענין
קנס, אין קשר בין דיו של רבי שמעון שאין רואין מומין ביו"ט
לדינו של רבי מאיר, ואין לפשוט מכאן שהלכה כרבי שמעון.

מביאה הגמרא מעשה שהיה בענין ראיית מומין ביו"ט: אמי
ורבינא – חכם בשם 'אמי' הבא ממקום ששמו ורדינה, תוי בוקרא
דבי נשיאה תוי – היה ממונה לראות את מומי הבכורות בבית

ביצה. פרק שלישי - אין צדין דף כו עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קפז רש"י

על כרחך לא בעי למימר דאין זה מן המוכן שהוא מוקצה, דהא רבי שמעון לית ליה מוקצה, אלא הכי פירושו: כל שאין מומו ניכר, שלא ראדו חכם מערב יום טוב ולא היה נודע אם היה קבוע - אין זה מן המוכן, כלומר: אין היתרו היתר, דאין מוכן להכשיר, דאין רואין מומין ביום טוב. וטעמא - משום דנראה כמתקן, או כדן את הדין, שהוא אסור משום שבות, על כרחך פירש רש"י. וקשה: דאין זה מן המוכן משמע: דאפילו בקרוב חכם, כיון שלא נודע שהוא מום קבוע מאתמול - אוסר רבי שמעון. ולפירש הקונטרס משמע דוקא דאינו מוכן להכשיר לבתחלה, הא דיעבד - שפיר דמי. ועוד קשה: דבשבת מוכח בהדיא בפרק "כירה" (שבת מ"ב, ושמ) דמטעם מוקצה קאמר, דפריך מהבא דרבי שמעון אית ליה מוקצה, והא לית ליה מוקצה לרבי שמעון? לכן נראה לי: דמטעם מוקצה קאמר דאין זה מן המוכן, ואפילו עבר ובקר - מכל מקום אסור משום מוקצה. ופליגי בראין מומין וגם פליגי במוקצה, מיתורא דקדמי אין זה מן המוכן. והא דפריך הכא בגמרא לפלוג בראין מומין בעלמא - רוצה לומר: דלא נפל לבור, ולשלם כלישנא דמתניתין דמוקצה. וכן הא דקאמר בגמרא מהו דתימא כיון דרעתיה עלויה נשחטיה קא משמע לן, רוצה לומר: דאסור משום מוקצה, ואפילו אם בקרוב בדיעבד אף לרבי יהודה, כיון שלא היה בו מום קבוע מאתמול. ורבי שמעון אסר אפילו אם היה בו מום. משום מוקצה כדפירשתי דלא כאדא בר אבובי, ואם תאמר: מאי שנא דבכל דוכתא מתמיר רבי יהודה? טפי במוקצה מריב שמעון? ויש לומר: דטעמא רבה אית ליה, הואיל דסבירא ליה דרואין מומין ביום טוב, וידוע שמום קבוע היה מאתמול - אם כן אין מוקצה, והא דאמר רבי יהודה דאסור אכל לרבי שמעון אית ליה דאין רואין מומין - הלכך לאו דעתיה עלויה מאתמול, על כן אסור אפילו אם בקרוב בדיעבד.

תנו רבנן בבור חם שנפל לבור - הכי גרסינן, דרבי יהודה הנשיא לית ליה מוקצה, דקאמר: אם יש בו מום קבוע, ואפילו אם נפל ביום טוב - יעלה וישחוט. ולית ליה חם תנאי מוקצה בבכור, דלעולם דעתו עליו שמוא יפול בו מום, ואם לאו שאין בו מום מאלי - לא ישחוט, ואם תאמר: פשיטא, והא חם הוא? ויש לומר: לא יעלה בהערמת שחיטה, כדפירש לעיל. ועל רבי יהודה דמתניתין לא בעי לשנוי חם, דלא בעי לשנוי שניא ידחיק. ואלא יעלה בהערמת שחיטה קאמר, הואיל דאית ליה שניא אחרינא, דרבי יהודה אית ליה מוקצה בבכור וצריך לאוקמי בבעל מום. על כרחך דהא אית ליה מוקצה. אבל לרבי יהודה הנשיא, דלית ליה מוקצה בבכור, דהא בתם שנפל לבור מייר - לא מצי לשנוי חם שנפל בו מום קבוע ביום טוב כדמשני לרבי יהודה דמתניתין. עוד פירש רש"י פירוש אחר: דלא גרס תם בברייתא, אלא הכי גרסינן: בכור שנפל לבור וכו', אם יש בו מום קבוע שידוע בו מום מערב יום טוב - ישחוט. ואם לאו, אלא נפל בו מום היום, לא ישחוט, אפילו אם העלהו, משום דהוי מוקצה ולרבי יהודה נשיאה אית ליה מוקצה. ולא פריך התלמוד כדפריך התלמוד לעיל לרבי יהודה, דמתניתין פשיטא דמוקצה הוא. ודודא לרבי יהודה דמתניתין פריך שפיר. דמאי אצטריך לאשמעינן? אי משום מוקצה - בהרבה מקומות שמעינן דרבי יהודה דמתניתין אית ליה מוקצה. אבל ארבי יהודה הנשיא אצטריך לאשמעינן (דרבי יהודה) דאית ליה מוקצה. ותימא: דבשלהי מכלתין (מ"א, מספא) ליה לרבי יהודה הנשיא אי אית ליה מוקצה, ואמאי לא פשיט ליה מהבא? ויש לומר: דלא פסיק להוכיח מהבא, דאיכא לפרושי תרי לישני כדפירש, דלחוד אית ליה מוקצה ולחוד לית ליה מוקצה, ומספא ליה אי כהאי לישנא אי כהאי לישנא, לכך לא היה לו להוכיח מהבא.

לאו דעתיה עלויה מאתמול, על כן אסור אפילו אם בקרוב בדיעבד.

אם יש בו מום - על כרחך ר' יהודה מוקצה אית ליה, ובמום הנפל בו ביום טוב לא שרי, דלאו דעתיה עלויה מאתמול. והכי קאמר: בכור בעל מום שלא הראדו לחכם מבעוד יום להתירו, ונפל לבור ביום טוב - ירד מומחה ויראה מום שדיה בו אתמול, אם מום קבוע הוא - יעלה וישחוט, משום דמוקצה ליכא, דמאתמול דעתיה עלויה. **אין זה מן המוכן** - לאו משום מוקצה אסר ליה, דהא לית ליה מוקצה. אלא לפי שמתירו ביום טוב נראה כמתקן, דהוה ליה כדן דין, דגזור ביה משום שבות. והכי קאמר: אין התרתו היתר, ואינו מוכן להכשיר.

גמרא אי נימא בראין בו' - דהא ודאי משום מוקצה לא הוי טעמייהו, דאפכא שמעינן לה. אלא משום ראית מום, דר' שמעון סבר אין רואין, כיון דהוה ליה כיושם ודן דין. **לפלו בעלמא** - בלא נפל לבור. **לערים** - לומר: ודאי ימצא בו מום. **ולפיקה כרבי יהושע** - דאמר בפרק "משילין" (לקמן דף ל"א): אותו ואת בנו שנפלו לבור - מעלה את הראשון על מנת לשחוט, ואינו שוחט, וחוזר ומעלה את השני. **רצה** - זה שוחט, רצה - זה שוחט. **אי הכי** - דנפילת בור דנקט לאשמעינן דלא יעלהו נקט ליה, ואם לאו לא יעלהו מבעי ליה, דהא עיקר משום העלאה נקט לה, ושחיטה פשיטא לן. **לא צריכא דעבר ואפיקה** - ומשמעותא דלא לטקיה - מרישא שמע מינה, דקתני: ירד המומחה ויראה, ולא קתני יעלהו ויראה. והדר אשמעינן אחרית, דאי עבר ואסקיה ולא מצא בו מום - לא ישחוט. **הנפל ביה מומא** - השתא. והכי קאמר: אם יש בו מום הקבוע מערב יום טוב - יעלה וישחוט, ואם לאו, דלא היה מעולם טוב אלא היום - אפילו עבר והעלהו, לא ישחוט. והא מוקצה הוא - אי מאתמול לא היה ביה מום כלל - פשיטא דלא ישחוט, דהא אשמעינן רבי יהודה בכמה דוכתי דאית ליה מוקצה. **קא משמע לן** - דאי לא היה קבוע מערב יום טוב - לא ישחוט, משום דמוקצה מחמת איסור הוה. אי נמי, משום דעבר ואסקיה. **בכור חם שנפל לבור** - גרסין בברייתא דלית ליה מוקצה לחנן תנאי בבכור, דכל שעתא דעתיה עלויה שמוא יפול בו מום. ירד מומחה - ולא לערים ולסקיה. **ר' יהודה הנשיא** - הוא רבי. ולא היינו רבי יהודה דמתניתין, דסתם ר' יהודה הוא ר' יהודה בר אלעאי. **אם יש בו מום** - אפילו נפל בו היום. **יעלה וישחוט** - דלית ליה מוקצה בבכור. **ואם לאו** - ועבר ואסקיה - לא ישחוט, אפילו נפל בו מום לאחר העלאה. וקנסא הוא משום דעבר ואסקיה. ואי נמי: לא ישחוט - לא יעלה בהערמת שחיטה קאמר. דלא ישחוט לא אצטריך, דהא חם הוא. ומתניתין דלא שנינן הכי - משום דמתניתין לא מצינן לאוקמה בתם, משום דרבי יהודה מוקצה אית ליה, ולא מצי למימר אם יש בו מום שנפל בו ביום טוב יעלה וישחוט. וכיון דעל כרחך בבעל מום תוקמה - לא אצטריך לשנוי סיפא בשניא דחיקא, ולמימר דלא ישחוט לא יעלה קאמר, דהא מצי לשנויא שפיר כדשנינן, דאשמעינן: ואם לאו, דלא היה קבוע מבעוד יום דאפילו עבר ואסקיה - לא ישחוט, ואעל נבי דאתעביד ליה מום קבוע השתא: לשון אחר - לא גרס בברייתא בכור חם, אלא כי מתניתין גרסין בברייתא: בכור שנפל לבור. ומתוקמא הכי: בכור שנפל לבור, ר' יהודה הנשיא אומר: ירד מומחה ויראה, דלא נערים ונסקיה מעיקרא. **אם יש בו מום** - אם ימצא בו מום הידוע שהיום לא נעשה - יעלה וישחוט. ואם לאו, אלא נפל בו מום היום - אפילו העלהו, לא ישחוט. ולרבי יהודה נשיאה ליכא למפרך כדפרכין לעיל: פשיטא דלא ישחוט, דהא מוקצה הוא. דאלו להדיה אצטריך, דהשתא הוא דאשמעינן דאית ליה מוקצה. **אמר ליה ר' שמעון** - **מנסיא הרי אמרו** - רבותינו, דורות שלפנינו, אין רואין מומין. דר"ש בן יוחי מדורות שלפניהם היה, ורבי תלמידו היה, כדאמר במסכת עירובין (צ"א, א.) ובמסכת שבת (קמ"ב, א.) אמר רבי כשהיינו לומדים תורה אצל ר' שמעון בתקוע, היינו מעלין לו שמן בו'. וקאמר ליה ר' שמעון בן מנסיא לרבי: הרי נחלקו בה דורות שלפנינו, ונזיל לחומר. **נולד בו מום מקיים טוב** - רבי שמעון בן מנסיא מפרש מלתיה דר' שמעון בן יוחי, והכי קאמר: הרי אמר רבי שמעון בן יוחי אין רואין מומין, כיצד? נולד בו מום מערב יום טוב - אין מבקרין אותו לבתחלה, אבל אם עבר ובקר - שחטו, שהרי אינו מתקן כל כך, שקרוב היה בין השמות להיות מתוקן, שלא היה מחוסר אלא ראית חכם.

ביום

אם יש בו מום - על כרחך ר' יהודה מוקצה אית ליה, ובמום הנפל בו ביום טוב לא שרי, דלאו דעתיה עלויה מאתמול. והכי קאמר: בכור בעל מום שלא הראדו לחכם מבעוד יום להתירו, ונפל לבור ביום טוב - ירד מומחה ויראה מום שדיה בו אתמול, אם מום קבוע הוא - יעלה וישחוט, משום דמוקצה ליכא, דמאתמול דעתיה עלויה. **אין זה מן המוכן** - לאו משום מוקצה אסר ליה, דהא לית ליה מוקצה. אלא לפי שמתירו ביום טוב נראה כמתקן, דהוה ליה כדן דין, דגזור ביה משום שבות. והכי קאמר: אין התרתו היתר, ואינו מוכן להכשיר.

גמרא אי נימא בראין בו' - דהא ודאי משום מוקצה לא הוי טעמייהו, דאפכא שמעינן לה. אלא משום ראית מום, דר' שמעון סבר אין רואין, כיון דהוה ליה כיושם ודן דין. **לפלו בעלמא** - בלא נפל לבור. **לערים** - לומר: ודאי ימצא בו מום. **ולפיקה כרבי יהושע** - דאמר בפרק "משילין" (לקמן דף ל"א): אותו ואת בנו שנפלו לבור - מעלה את הראשון על מנת לשחוט, ואינו שוחט, וחוזר ומעלה את השני. **רצה** - זה שוחט, רצה - זה שוחט. **אי הכי** - דנפילת בור דנקט לאשמעינן דלא יעלהו נקט ליה, ואם לאו לא יעלהו מבעי ליה, דהא עיקר משום העלאה נקט לה, ושחיטה פשיטא לן. **לא צריכא דעבר ואפיקה** - ומשמעותא דלא לטקיה - מרישא שמע מינה, דקתני: ירד המומחה ויראה, ולא קתני יעלהו ויראה. והדר אשמעינן אחרית, דאי עבר ואסקיה ולא מצא בו מום - לא ישחוט. **הנפל ביה מומא** - השתא. והכי קאמר: אם יש בו מום הקבוע מערב יום טוב - יעלה וישחוט, ואם לאו, דלא היה מעולם טוב אלא היום - אפילו עבר והעלהו, לא ישחוט. והא מוקצה הוא - אי מאתמול לא היה ביה מום כלל - פשיטא דלא ישחוט, דהא אשמעינן רבי יהודה בכמה דוכתי דאית ליה מוקצה. **קא משמע לן** - דאי לא היה קבוע מערב יום טוב - לא ישחוט, משום דמוקצה מחמת איסור הוה. אי נמי, משום דעבר ואסקיה. **בכור חם שנפל לבור** - גרסין בברייתא דלית ליה מוקצה לחנן תנאי בבכור, דכל שעתא דעתיה עלויה שמוא יפול בו מום. ירד מומחה - ולא לערים ולסקיה. **ר' יהודה הנשיא** - הוא רבי. ולא היינו רבי יהודה דמתניתין, דסתם ר' יהודה הוא ר' יהודה בר אלעאי. **אם יש בו מום** - אפילו נפל בו היום. **יעלה וישחוט** - דלית ליה מוקצה בבכור. **ואם לאו** - ועבר ואסקיה - לא ישחוט, אפילו נפל בו מום לאחר העלאה. וקנסא הוא משום דעבר ואסקיה. ואי נמי: לא ישחוט - לא יעלה בהערמת שחיטה קאמר. דלא ישחוט לא אצטריך, דהא חם הוא. ומתניתין דלא שנינן הכי - משום דמתניתין לא מצינן לאוקמה בתם, משום דרבי יהודה מוקצה אית ליה, ולא מצי למימר אם יש בו מום שנפל בו ביום טוב יעלה וישחוט. וכיון דעל כרחך בבעל מום תוקמה - לא אצטריך לשנוי סיפא בשניא דחיקא, ולמימר דלא ישחוט לא יעלה קאמר, דהא מצי לשנויא שפיר כדשנינן, דאשמעינן: ואם לאו, דלא היה קבוע מבעוד יום דאפילו עבר ואסקיה - לא ישחוט, ואעל נבי דאתעביד ליה מום קבוע השתא: לשון אחר - לא גרס בברייתא בכור חם, אלא כי מתניתין גרסין בברייתא: בכור שנפל לבור. ומתוקמא הכי: בכור שנפל לבור, ר' יהודה הנשיא אומר: ירד מומחה ויראה, דלא נערים ונסקיה מעיקרא. **אם יש בו מום** - אם ימצא בו מום הידוע שהיום לא נעשה - יעלה וישחוט. ואם לאו, אלא נפל בו מום היום - אפילו העלהו, לא ישחוט. ולרבי יהודה נשיאה ליכא למפרך כדפרכין לעיל: פשיטא דלא ישחוט, דהא מוקצה הוא. דאלו להדיה אצטריך, דהשתא הוא דאשמעינן דאית ליה מוקצה. **אמר ליה ר' שמעון** - **מנסיא הרי אמרו** - רבותינו, דורות שלפנינו, אין רואין מומין. דר"ש בן יוחי מדורות שלפניהם היה, ורבי תלמידו היה, כדאמר במסכת עירובין (צ"א, א.) ובמסכת שבת (קמ"ב, א.) אמר רבי כשהיינו לומדים תורה אצל ר' שמעון בתקוע, היינו מעלין לו שמן בו'. וקאמר ליה ר' שמעון בן מנסיא לרבי: הרי נחלקו בה דורות שלפנינו, ונזיל לחומר. **נולד בו מום מקיים טוב** - רבי שמעון בן מנסיא מפרש מלתיה דר' שמעון בן יוחי, והכי קאמר: הרי אמר רבי שמעון בן יוחי אין רואין מומין, כיצד? נולד בו מום מערב יום טוב - אין מבקרין אותו לבתחלה, אבל אם עבר ובקר - שחטו, שהרי אינו מתקן כל כך, שקרוב היה בין השמות להיות מתוקן, שלא היה מחוסר אלא ראית חכם.

1 ביום טוב - ואם נולד בו מום ביום טוב, היה רבי שמעון בן יוחי אומר אין זה מן המוכן,
2 ואפילו עבר ובקר - לא יחוט, שהוא כמתקנו לגמרי. וש"יין בו' - אבל בזה היו מודים
3 חולקים שלפנינו. ר' יהודה ור' שמעון, שאם נולד היום וממנו עמו - שזה מן המוכן, שאין
4 בזה משום תקון ומשום דין, שלא היתה בו חזקת איסור מעולם, וכדמוקי לה לקמן, כגון
5 דיתבי דיניי התם. **אבא תני** - על אביו קאמר.
6 מבוקר - ושחטו לכתחלה. כותיה דרבה
7 מסתברא - דלכתחלה שרי. מדקתני לה בתלאת
8 כבי - בברייתא דלעיל בדברי שמעון בן מנסיא
9 אין מבקרי - לכתחלה משמע. אין זה מן המוכן
10 - משמע: אפילו דיעבר אינה הכנה. ועד,
11 מדפלגינהו לתרי בבי. שיה מן המוכן אפילו
12 לכתחלה - קאמר דמוכן לבקר. דאי בדיעבר
13 קאמר, ומאי מוכן, מוכן לשחוט קאמר - אמאי
14 פלגינהו לתלאת בבין לתניה להך סיפא בהדי
15 ירשא, ולעריבינהו ולתניהו הכי: נולד בו מום
16 מערב יום טוב, או שנולד הוא וממנו עמו - אין
17 מבקרי אותו ביום טוב. דלחוי משמע לכתחלה
18 הוא דלא, הא דיעבר - שפיר דמי. ואייתי
19 מתניתא בדיה - גרסינן. **הכמים אומרים אין זה**
20 **מן המוכן** - אפילו דיעבר. והא ר' שמעון דהיא,
21 דשמעינן ליה אין רואין מומין, וכיון דבהך
22 תרתי ערב ותני להו - איכא למימר דנולד הוא
23 וממנו עמו דשרי, דיעבר קאמר, כרב נחמן,
24 וקשיא לאביי דסייעה לרבה בר רב הונא מוך.
25 ואלא קשיא **ההיא** - דלעיל, דמסייעא ליה
26 לרבה, ואדא מנייהו סמכין: **ההיא** - דלעיל.
27 **אדא בר אבמי הוא** - והם אחד, שהיו מבקרי
28 בו שהיה גורס מנייתו ומשכח ומשבשן. דיקא -
29 כי הך דאייתי רב אושעיא. **אי נימא שאין מומו**
30 **מתמול כלל** - שלא היה בו שום מום. **צריכא**
31 **למימר** - בתמיה ובי צריך היה ר' שמעון לומר
32 לר' יהודה בן מחלוקתו כן? והלא רבי יהודה
33 אית ליה מוקצה, ונדי דרואין מומין סבירא ליה
34 - האי מיהא אסור, דמוקצה הוא! אין זה מן
35 המוכן - אפילו דיעבר. ומזהשתא על כרחיך
36 "ושון" שאם נולד הוא וממנו עמו שזה מן
37 המוכן - בדיעבר קאמר. יש מוקצה לחצי שבת
38 - משום חצי שבת, אם הוקצה בחציו - מי הוי
39 מוקצה לכלי שבת, אם לא? **היכי דמי** - מכדי
40 סתם מוקצה היינו גורגרות וצמוקין, שמעלה
41 אותן על מנת ליבשן, ומוקצה אותן לכך,
42 ומשמתחילין ליבש - אין רואין לאכילה עד
43 שייבשו לגמרי. והא חצי שבת דקא אמרת, היכי
44 מספקא לך? **אי דאחוז** - שנגמרה מלאכתן - בין
45 השמשות אחוז, ואין כאן אפילו חצי שבת
46 בהקצאה כלל. **ואי דלא אחוז** - בין השמשות -
47 דאי אסורין, דאין כאן הכנה מבעוד יום. ומאן
48 דאית ליה מוקצה - הכנה מבעוד יום בעי,
49 כדכתיב "ביום הששי הוכינו את אשר יביאר"
50 (שמות טז). **לא צריכא דאחוז** - בין השמשות.
51 ואדחו - בשבת, שגפלה עליהן גשמים ותפרו.
52 והדר אחוז - ששופתן השמש. וקא מיבעיא לך:
53 הך שעתא דאתקצה, מי אסרה להו כולי יומא,
54 או לא? **נימא האי** כבור מעיקרא - בין השמשות
55 היה חיי לשחוט את אמו, והוא נאכל בין תם בין
56 בעל מום, לפי שאין כבור קדוש אלא בלידתו,
57 דכתיב "אשר יולד בבקר" וגו' (דברים טז).

58 אדחיה ליה - שהיה בחזקת כבור תם, ואסור עד שיראה מומו. דיתבי דיניי התם -
59 כשנולד, וכפשוטו את החרם ראו את מומו, דלא הוקצה כלל. היה אוכל בענבים והותיר
60 - רבותא נקט, דלא חימא כיון דאוכל והולך לא ליבעי חומנה. וכן מפרש בפרק שלישי
61 דשבת, ביכירה שהסיקה (מהא). **ענבים** - יבשין קרוין צמוקים, ותאנים שנתבשו קרוין
62 גורגרות. **אפריסקין** - פרשקיי בלע"ז. **הבושין** -
63 קריניץ. **אי דאחוז** - בין השמשות. **למה לי**
64 **חומנה** - הא ודאי כיון דחזא בהו דיעבו -
65 דעתיה עליוהי, שהרי לא הוקצה אלא ליבשן.
66 **ואי דלא אחוז** - היינו אוכל להו **מאי הוי** - הא לא
67 חזי לאכילה, ולא מהניא להו חומנה, דהוה ליה
68 כמזמין עצים ואבנים לאכילה, דאין בריה
69 אוכלתן. וכי תימא דלא ידע **אי חזי אי לא חזי**
70 - וכי תימא דך חומנה דקתני, כגון דטורח הוא
71 לו לעלות אליהן ולראות אם יבשו אם לאו,
72 ואינו יודע אם ראין אם לא ראין, ומכין
73 בהומנה אומר: **הוימין אוכל לחזא** - לא
74 ראין הן. ואשמעינן: אי לאו דאזמינהו מאתמול,
75 כיון דלא היה ידע שהן ראין - לא היה אמרין
76 דעתיה עליוהי, ואסורין לאכול אפילו מצאן
77 ראין. והאמר רב כהנא מוקצה - של גורגרות
78 וצמוקין. **שיבש** - מבעוד יום. ואין הבעלים
79 מבידין בו - אין הבעלים יודעים שיבש, שלא
80 בדקוהו מבעוד יום, ולמחר מצאנוהו שיבש היה
81 מאתמול. **מותר** - דכי אסקיה מעיקרא, לא
82 אקצייה אלא ליבש, והרי יבש והוכן מבעוד יום.
83 כך פירש רב אחאי בשאלתות שלו. **אלא לאו**
84 **דאחוז ואדחו והדר אחוז** - על כרחך לא
85 מתוקמא הך חומנה אי לאו להכי, דאזמין להו
86 דאם ידחו למחר ויתקנו לבו ביום - יאכל מהן.
87 **הכי גרסינן: אלא מאי יש מוקצה כי אזמין להו**
88 **מאי הוי** - חומנה דקדום הקצאה מאי מהניא?
89 בלא חומנה נמי מוכנן ועומדין הן, והאיסור בא
90 אדחי כן. **הכי גרסינן: אלא דאחוז ולא אחוז** -
91 **בהכי עסקין**, שיבשו - ולא כל צרכן. **דאיכא**
92 **אינשי דאכלי ואיכא דלא אכלי** - ואצטרך ליה
93 לגלוי דעתיה אי אכלי לא אכלי, **תא שפע**
94 - דאין מוקצה לחצי שבת. **מפולין וערשים** -
95 שאנו מבשלין ביום טוב. **דמעיקרא** - בין
96 השמשות. **חזו לבוש** - חזין, כל דבר הנאכל חי
97 קרי אכילתו כוסס. **אדחו להו** - כל זמן שרותחין.

לחכם - אשתרי ליה! **אמר אביי ואיתימא רב ספרא:** כגון דיתבי דיניי התם. **איכא דאמר,**
אמר ליה: אין מוקצה לחצי שבת. **לימא מסייע ליה: ושון שאם נולד וממנו עמו שזה מן**
המוכן. **והא כבור מעיקרא הוה חזי אנב אפיה, אתיליד ליה - אדחי ליה, אחויה לחכם -**
אשתרי ליה. **אמר אביי ואיתימא רב ספרא:** כגון דיתבי דיניי התם. **תא שמע: היה אוכל**
בענבים והותיר, והעלן לגג לעשות מהן צמוקין, בתאנים והותיר והעלן לגג לעשות מהן
גורגרות - לא יאכל מהן עד שיזמין מבעוד יום. **וכן אתה מוצא בפאפריסקין ובחבושין, ובשאר**
כל מיני פירות. **היכי דמי? אי דחזו - למה ליה חומנה? אי דלא חזו - כי אזמין להו מאי הוי?**
וכי תימא דלא ידע אי חזו אי לא חזו, והאמר רב כהנא: מוקצה שביש, ואין הבעלים מבידין
בו - מותר. **אלא לאו דחזו ואדחו והדר אחוז, ואי אמרת אין מוקצה - למה להו חומנה? אלא**
מאי - יש מוקצה? כי אזמין להו מאי הוי? לא צריכא דאחוז ולא אחוז, דאיכא אינשי דאכלי
ואיכא אינשי דלא אכלי. **אזמין - גלי דעתיה, לא אזמין - לא גלי דעתיה.** **אמר רבי יורא: תא**
שמע מפולין וערשים דהא פולין וערשים מעיקרא חזו לבוש, שדינהו בקדרה - אדחו להו,
גמר

ביצה דף כו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קפט

גרוגרות וצימקום, אי דאָהוּ – אם היו ראויין בין השמשות
לאכילה, כגון שיבשו כל צרכם קודם שבת, הרי אָהוּ – ראויין הן,
ולמה יעשו מוקצה באמצע השבת. אי דלא אָהוּ לאכילה קודם
שבת, לא אָהוּ – הרי אינם ראויים בתחילת השבת, ופשיטא
שאסורין לכל השבת דמיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי
לכולי יומא. מסיקה הגמרא: לא צריכא אלא כגון דאָהוּ – שהיו
ראויים בבין השמשות, שכבר יבשו כל צרכם, וְהָרָר אָהוּ –
ובאמצע השבת נדחו, כגון שנפלו עליהם גשמים ונתפחו עד
שאינם ראויים לאכילה, וְהָרָר אָהוּ – וחזרו ונראו לאכילה בשבת
עצמה, כגון שייבשתו השמש, מאי – האם נחמת אותה שעה שלא
היו ראויים נעשו מוקצה עד סוף השבת, או שנאמר שאם בתחילת
השבת היו ראויים, אף שנדחו שעה אחת, כשחזרו להיות ראויים
הרי הם מותרים. אָמַר ליה רבא, יֵשׁ מוֹקֶצֶה לחצי שבת.
איתביה – הקשה לו הלל, ממה שנינו בברייתא לעיל, וְשׁוּן – רבי
יהודה ורבי שמעון שנחלקו אם רואין מומין ביו"ט, שָׁאם נולד
הבכור ביו"ט ומומו עמו, שָׁה מן המוֹךְ ומותר לאכלו. וְאָמַר, הרי
אף בכור זה הוי מוקצה לחצי שבת, כמו שיתבאר. נִימָא הָיִי כְבוֹר,
מַעֲרֵבָא – בין השמשות של כניסת יו"ט כשהיה במעי אמו הָיִי
אֶבְיָא אִמִּיהָ – היה ראוי לאכילה אגב שחיתת אמו, אֶתְלִיד לִיהָ –
ומשולד ונתקדש בקדושת בכור, אָדְחִי לִיהָ – נדחה מאכילה עד
שיתירנו חכם, ואעפ"כ אם אֶתְלִיד לִיהָ – הראהו לחכם ואמר
שהוא מום קבוע אֶתְלִיד לִיהָ – הותר לאכלו. מתרצת הגמרא: אָמַר
אֶבְיָא וְאִתְיָמָא ו–יש אומרים כן בשם רב סְפָרָא, מדובר בברייתא
כגון דִּתְבִי דִּינִי הָתֵם – שיושבים דיינים במקום לידת הבכור, ומיד
כשנולד ראו שמומו קבוע, ונמצא שלא הוקצה אפילו שעה אחת.
אִיכָא דְאָמְרִי, אָמַר ליה רבא להלל, אִין מוֹקֶצֶה לְחָצִי שַׁבָּת. ולפי
לשון זה סבר הלל להביא ראיה לדבריה: לִימָא מַסְפִּיעַ לִיהָ מבריייתא
זו, וְשׁוּן שָׁאם נולד ומומו עמו שָׁה מן המוֹךְ, וְהָיִי כְבוֹר שנולד
ביו"ט ומומו עמו מַעֲרֵבָא – בין השמשות הָיִי חָיִי לאכלו אֶבְיָא
שחיתת אִמִּיהָ, אֶתְלִיד לִיהָ אָדְחִי לִיהָ עד שיראהו לחכם, ואעפ"כ
אם אֶתְלִיד לִיהָ ואמר שהוא מום קבוע, אֶתְלִיד לִיהָ – הותר
לאכלו, ואינו מוקצה לכל היום. הרי שאין מוקצה לחצי שבת.
ודוחה הגמרא: אָמַר אֶבְיָא וְאִתְיָמָא רַב סְפָרָא, בברייתא מדובר כַּגֵּן
דִּתְבִי דִּינִי הָתֵם, ונמצא שלא הוקצה כלל.
תָּא שְׂכַם, ברייתא נוספת לפשוט את ספיקו של הלל. הָיִי אוֹכֵל
כְּעֵבֶדִים בימות השבוע והזית, וְהָעֵלֶן לָגַג – מקום שזרחת שם
השמש כדי לַעֲשׂוֹת מִתֵּן צִמּוּקִין, וכן אם היה אוכל כְּתָאנִים והזית,
וְהָעֵלֶן לָגַג לַעֲשׂוֹת מִתֵּן חֲרִיטִינִי, הרי הם מוקצה ולא יֵאכֵל מִתֵּן
בשבת עד שִׁנְזִין אותם מִקְעוּד יוֹם לאכול מִתֵּן למחר. וְכֵן אָתָּה
מוֹצֵא דִין זה בְּאַפְרָסְקִין וּבְחִבּוּשִׁין וּבְשָׂאָר כָּל מִינֵי פִירוֹת שהעלן
לג לייבש, לא יאכל מהם בשבת אם לא זימנם לאכילה מבעוד
יום.
הגמרא מבארת: הִיבִי דְמִי – באיזה מצב היו הגרוגרות והצימקון
בין השמשות, אי דְהָיוּ – אם ראויים הם לאכילה, שכבר גמרו
להתייבש, לָמָּה לִיהָ תּוֹמְנָה, אי דלא חָיו – ואם עדיין לא גמרו
להתייבש ואינם ראויים לאכילה, הרי הם כעצים ואבנים, ואפילו
כִּי אֶזְמִין לָהּ מֵאִי חָיו – מה הועילה הזמנתו. וְכִי תִימָא – ואם
תאמר שמדובר באופן שכבר ראויים הם, אלא דלא יָדַע אי חָיו אי
לא חָיו – שלא ידע קודם שבת אם ראויים הם או לא, ולכן אם
הזמינם הועילה הזמנתו. דוחה הגמרא שבאופן זה אף א"צ הזמנה:
וְהָאִמַר רַב כְּהֵנָּה, מוֹקֶצֶה של גרוגרות וצימקון שִׁבֵּשׁ מבעוד יום
וְאִין הַכְּעִלִים מִפְּרִין בּוֹ – אין הבעלים יודעים מזה קודם שבת,
מותר לאוכלו בלא הזמנה, כי מתחילה כשהעלן לג לא הקצן
אלא שייבשו, וכיון שיבש מוכן הוא מאליו בלא זימון. אֶלָּא לָאו –
צריך להעמיד את הברייתא באופן דְהָיוּ מבעוד יום, וְאִדְחִי באמצע
השבת וְהָרָר אָהוּ – וחזרו ונראו, ומשמיענו התנא שלא יאכל מהם
אף אחר שנראו, אלא אם כן זימנם מבעוד יום לאכול מהם למחר
אם ידחו ויתקנו בו ביום, וְאִי אֶמְרִית אִין מוֹקֶצֶה לחצי שבת לָמָּה
לָהּ תּוֹמְנָה.
מקשה הגמרא: אֶלָּא מֵאִי ברצונך לומר שיש מוֹקֶצֶה לחצי שבת

ביום טוב, ועבר חכם וראהו, רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, אִין זֶה מן המוֹךְ –
לא ישתנו, שכיון שלא היה ראוי מערב יו"ט, כשמתירו הוא
נראה כמתקנו, או כדן דין, והחמירו בו אף בדיעבד. ג. וְשׁוּן – רבי
יהודה ורבי שמעון, כלומר אף רבי שמעון מודה שָׁאם נולד הבכור
ביו"ט הוא ומומו עמו – כשהוא בעל מום קבוע, וראהו החכם, שָׁה
מן המוֹךְ ומותר באכילה, שכיון שמעולם לא היה בחזקת איסור,
אינו נראה כ"כ כמתקן או כדן דין.

דַּרְשׁ רַבָּה בַּר רַב הוּנָא, נולד הוא ומומו עמו מִכְּבָרִין אותו – מראין
אותו לחכם ביום טוב לְכַתְּחִלָּה, לפי שאינו נראה כ"כ כמתקן או
דן דין. אָמַר לִיהָ רַב נְחֻמִּי, אָמַר תְּנִי – הלא אבי שונה בכור שנולד
ומומו עמו אִם עָבַר הַחֹכֶם וּבְקָרָן, מִבְּקָר ומותר לשוחטו, אבל
לכתחילה לא יבקר, וְאִתְ אֶמְרִית מִכְּבָרִין אותו לְכַתְּחִלָּה – בתמיה.
אָמַר אֶבְיָא, כְּוִתִּיה דְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא מִסְתַּבְרָא, מִדְּקָתְנִי בדברי רבי
שמעון בן מנסיא תְּלַתָּא כְּבִי – שלשה חילוקי דינים. א. נולד בו מום
מִעֵרֵב יוֹם טוֹב אִין מִכְּבָרִין אותו ביום טוב, ומשמע לְכַתְּחִלָּה הוא
דְּלֵא, הָא דִּיעָבַד אִם עָבַר וּבִיקְרוּ שְׁפִיר דְמִי ומותר לשוחטו. ב. נולד
בו מום ביום טוב, רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר אִין זֶה מן המוֹךְ, ומשמע
דְּאֶפִּילוּ דִּיעָבַד נִמְי לא יאכלנו. ג. וְהָרָר תְּנִי לבסוף, וְשׁוּן שָׁאם נולד
ומומו עמו שָׁה מן המוֹךְ, ובהכרח לומר דְּאֶפִּילוּ לְכַתְּחִלָּה נִמְי
מותר לבדקו, שאם הכוונה רק בדיעבד מדוע שנה התנא אופן זה
בפני עצמו, היה לו לשנות את ההיפא והסיפא יחד, 'נולד בו מום
מערב יום טוב או שנולד הוא ומומו עמו ביום טוב אין מבקרין
אותו, והיינו לכתחילה, אבל בדיעבד אם ביקרו מותר.
מקשה הגמרא: וְהָא כִּי אָתָּא – כשברא רַב אִושְׁעִיָא מארץ ישראל
לבבל, אָתָּא אִייתִי מִתְּנִיתָא בְּיָדֶיהָ – בא והביא בידו ברייתא
האומרת, כִּין שְׁנוּלָד בּוֹ מוֹם מִעֵרֵב יוֹם טוֹב וְכִין שְׁנוּלָד בּוֹ מוֹם בְּיוֹם
טוֹב, תְּכַמִּים הסוברים כרבי שמעון שאין רואין מומין ביום טוב,
אִומְרִים אִין זֶה מן המוֹךְ, ואפילו בדיעבד אסור לשחטו. וכיון שלפי
ברייתא זו סובר רבי שמעון שגם בנולד המום בערב יום טוב אסור
בדיעבד, אם כן אף אם נפרש שבנולד הוא ומומו ביום טוב שמודה
בו רבי שמעון 'שזה מן המוֹךְ' הכוונה רק לענין דיעבד, לא יוקשה
מדוע לא כלל התנא דין זה עם דין הרישא, שהרי ברישא אסור
אפילו בדיעבד, ואם כן נדחית הוכחת אבִי. שואלת הגמרא: וְאֶלָּא
קִשְׁיָא הָךְ ברייתא הראשונה שממנה דייק אבִי שמותר לבקר
לכתחילה. ומדוע יש לסמוך יותר על הברייתא של רב אושעיא.
משיבה הגמרא: הָיִי – הברייתא הראשונה אָמַר בַּר אִושְׁבִּי הָיִי
– שם חכם, והוא שנאה, והיו מכירין בו דְּמַשְׁבֵּשׁ וְתִנִּי – שהיה
לומד משניות ושוכח ומשבשש. ולכן העיקר כהברייתא השניה.
אָמַר רַב נְחֻמִּי בַּר יִצְחָק, מִתְּנִיתִין נִמְי דִּיקָא שאפילו אם נפל בו מום
מערב יו"ט אסורוהו אף בדיעבד, כִּר' אושעיא, דְּקָתְנִי במשנה, רַבִּי
שְׁמַעוֹן אָמַר, כָּל שְׂאִין מוֹמוֹ נִיבֵר מִעֵרֵב יוֹם טוֹב, אִין זֶה מן המוֹךְ.
מֵאִי אִין מוֹמוֹ נִיבֵר, אִילִימָא – איך נאמר שכונתו שָׂאין מוֹמוֹ נִיבֵר
כָּלֵל – שלא היה בו מום מערב יו"ט, שְׁפִימָא שהוא אסור, וכי
צָרִיכָא לְמִימַר – בתמיה, ואפילו אם היום נולד בו מום, הרי אף ר'
יהודה ונְסוּבֵר שרואין מומין ביו"ט אסור בזה משום מוקצה, אֶלָּא
ודאי מדובר שנפל בו מום מערב יו"ט אלא דלא אֶתְחִי לְחָכְם –
שלא הראהו לחכם מִעֵרֵב יוֹם טוֹב לראות אם מום קבוע הוא אם
מום עוֹבֵר. והרי קָתְנִי מִיתָה – על זה ר"ש אומר אִין זֶה מן המוֹךְ
ומשמע אף בדיעבד. מסיקה הגמרא: שְׁמַע מִיָּה.

בגמרא שבת (מה). מבואר שאף ר"ש דלית ליה מוקצה, מודה הוא
בגרוגרות וצימקון שהעלן לג לייבש, שהם מוקצה, כיון שמשעה
שהתחילו להתייבש עד גמר הייבוש אינם ראויים לאכילה, כשהניחם
שם רחם בידים מאכילה. ואפילו אם באמצע השבת נמרו להתייבש
וראויים הם לאכילה, מנו דאתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי
יומא.
כְּעִי מִינֵיהָ הֵלֵל מִרְכָּא, יֵשׁ מוֹקֶצֶה לחצי שַׁבָּת – האם חל דין מוקצה
באמצע השבת, או אִין מוֹקֶצֶה חל לְחָצִי שַׁבָּת אלא בכניסת שבת.
מבארת הגמרא: הִיבִי דְמִי – באיזה אופן שייך ספק זה לגבי

60 כן, שהרי בכל מקום הלכה כרבים, שָׁמַע מִיָּה מִסֵּתְרָא בְּיוֹתֵיהּ.
 61 מֵאֵי תוֹי עָלָה – האם הלכה כרבי יהודה או כרבי שמעון. אָמַר רב
 62 יוֹסֵף, תָּא שְׁמַע דְּתַלְמֵי בְּאֶשְׁלֵי רַבְרַבִּי – נידון זה תלוי בחבליים
 63 גדולים ועבים, כלומר בדברי חכמים גדולים שקשה לבטל
 64 דבריהם. ומפרש רב יוסף את דבריו, דְּאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּיז שְׁאָמַר
 65 רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֹי שְׁאָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶן שְׁאִיל שְׁאָמַר רַבִּי מְשִׁים קְהֵלָא
 66 קְדִישָׁא דְּבִירוּשָׁלַיִם – קהלת הקודש שבירושלים אמרו, שרבי
 67 שְׁמַעוֹן בֶּן מַנְסִיא וְחֻבְרִי אָמְרוּ הִלְכָה כְּרַבִּי מֵאִיר וְלַעֲנִין הַשּׁוּחַט אֶת
 68 הַבְּכוֹר קוֹדֵם שֶׁהֲרֵאָהוּ לַחֲכָם, כְּמוֹ שֶׁמֵּבִיאה הַגִּמְרָא בְּסוּמָן.
 69 וּמֵבֵר רַב יוֹסֵף אֵת דְּבַרִּי קְהֵלָא קְדִישָׁא וְנוֹמְרוֹן זֶה מְסִיק דְּבַרְיוֹ
 70 דְּתַלְיָא בְּאֶשְׁלֵי רַבְרַבִּי: אִם כּוֹנְנָתָם כְּפִשּׁוּטוֹ לומר שרבי שמעון בן
 71 מַנְסִיא וְחֻבְרִי פִּסְקוּ הִלְכָה כְּרַבִּי מֵאִיר א"כ יֵשׁ לַתְּמוּזָה, אָמַרְוּ,
 72 בְּתַמְהִיָּה, וְכִי קְהֵלָא קְדִישָׁא דְּבִירוּשָׁלַיִם אִמְרוּ דְּבַר הִלְכָה בִּשְׁם ר"ש
 73 בֶּן מַנְסִיא, וְהָא אִינְהוּ קְשִׁישֵׁי מִנֵּיהּ מוֹכָא – זְקִנִים בְּהִרְבָּה שְׁנִים
 74 מֵרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן מַנְסִיא, וְאֵין דֶּרֶךְ שֶׁהֻזְקָנִים יֵבִיאוּ רַאיהָ לַעֲנִין
 75 הִלְכָה מִדְּבַרִּי הַצְעִירִים מֵהֶם. אָמַרְוּ וְדַאי כּוֹנְנָתָם לְהִיפֵךְ, שְׂרַבִּי
 76 שְׁמַעוֹן וְחֻבְרִי אִמְרוּ הִלְכָה שֶׁאֵין רֹאשׁן מוֹמִין בִּירוֹט, וְעֵלִיָּה אִמְרוּ
 77 קְהֵלָא קְדִישָׁא הֻזְקָנִים מִמֶּנּוּ שֶׁהִלְכָה זֶה בְּשִׁשְׁתֵּי רַבִּי מֵאִיר אָמְרוּ.
 78 וּמֵפֶרֶשׁ רַב יוֹסֵף אֵת דְּבַרְיוֹ עַל אִיזָה דְּבַרִּי ר"מ אִמְרוּ כֵן: דְּתַנֵּן
 79 בְּמִשְׁנָה בְּבִכּוֹרוֹת (כח), הַשּׁוּחַט אֶת הַבְּכוֹר בַּחֹל, וְאַחֵר בֶּן הָרֶאָה
 80 אֶת מוֹמֵו לַחֲכָם וּפִסְקָא שְׁהוּא מוֹם קְבוּעַ, רַבִּי יְהוּדָה מְתִיר לֵאכֵלּוּ,
 81 שֶׁהִרִי הִיָּה בִּו מוֹם קְבוּעַ וְנִמְצָא שֶׁשֹּׁחַט כְּדִין, אֵף שֶׁלִּכְתּוּחִילָה הִיָּה
 82 אֲסוּר לִשְׁחַטוֹ עַד שִׁירָאָהוּ חֲכָם. וְרַבִּי מֵאִיר אָמַר, הוּאִיל וְנִשְׁחַט
 83 הַבְּכוֹר שְׁלֵא עַל פִּי מוֹמָהָ, אָסוּר לֵאכֵלּוּ. אָמַרְוּ – רֹאשִׁים אֲנוּ
 84 שֶׁקֶסֶר רַבִּי מֵאִיר שֶׁאֲפִילוֹ שְׁלֵפִי כּוֹלֵם מוֹתָר אֵף לִכְתּוּחִילָה לְבִדּוֹק
 85 בְּהַמָּה בִּירוֹט אִם הִיא טְרִיפָה, מְכַל מִקּוֹם רִאשִׁית מוֹם בְּכָבוֹר לֹא –
 86 אֵינָה קְלָה כְּרִאשִׁית טְרִיפָה בְּכָל בְּהֵמַת חוֹלִין, שֶׁהִרִי רִאשִׁית בְּכוֹר
 87 אֵינָה אֵלָא מְתִיבִים, וְאִילוּ רִאשִׁית טְרִיפָה הִתִּירוּ לִרְאוּת אֵף לְאַחֵר
 88 שְׁחִיטָה. וְטַעַם הַחִילּוֹק, לִפִּי שֶׁבְּטְרִיפָה אֵין רִאשִׁיתָהּ מִתִּירוּתָהּ, וְאֵינָה
 89 אֵלָא כְּדִי לִידַע אִם הִיא טְרִיפָה. מִשְׁא"כ רִאשִׁית הַבְּכוֹר שְׁבִיָּה
 90 לְהִתִּירוֹ הַחֲשִׁיבָה חֲכָמִים שֶׁאֲפִילוֹ אִם נִיכַר בִּו מוֹם קְבוּעַ אֲסוּר
 91 לִשְׁחַטוֹ עַד שִׁירָאָהוּ לַחֲכָם. וְזִמְנָה – וּמִמֶּנָּה לְמַדּוּ ר"ש בֶּן מַנְסִיא
 92 וְחֻבְרִי, שֶׁאֵף שֶׁרִאשִׁית טְרִיפָה מוֹתֵרָת אֲפִילוֹ בִּיּוֹם טוֹב כְּכָל הוֹרָאָה
 93 אִיסוּר וְהִיתָר, אֲבָל רִאשִׁית בְּכוֹר דֹּאחֲשֶׁבָה רַבֵּן לְהִיתוֹ תְּלוּיָהּ
 94 בְּהוֹרָאָתוֹ שֶׁל חֲכָם, א"כ רִאשִׁית הַחֲכָם אֵף מִתִּירוּתוֹ, וְהוּי בְּמִתְקָן,
 95 או כְּדִין דִּין, וְאֵין רֹאשִׁין אֵלָא מְעַרְבֵי יוֹם טוֹב.
 96 וּלְפִי הַסִּיק רַב יוֹסֵף שְׁדִין זֶה תְּלוּי בְּאֶשְׁלֵי רַבְרַבִּי, כִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן
 97 שֶׁאִמְרַ בְּמִשְׁנַתּוֹ 'אֵין רֹאשִׁין מוֹמִין בִּירוֹט', וְרַבִּי מֵאִיר שֶׁאִמְרַ
 98 'הַשּׁוּחַט וְאַח"כ הֲרֵאָה מוֹמוֹ אֲסוּר', שְׁנֵיהֶם בְּשִׁטָּה אַחַת, וְרַבִּי
 99 יְהוּדָה שֶׁחֹלֵק עֲלֵיהֶם הוּא יַחֲדִי, וְאֵין דְּבַרְיוֹ שֶׁל יַחֲדִי בְּמִקּוֹם שְׁנִים.
 100 דּוּחָה הַגִּמְרָא: אָמַר לִיָּה אֶפְרִי לְרַב יוֹסֵף, אֲמַרְוּ הֵתָם – הָאֵם שֶׁם
 101 בְּמִשְׁנָה בְּבִכּוֹרוֹת לִגְבִי הַשּׁוּחַט אֵת הַבְּכוֹר קוֹדֵם שֶׁהֲרֵאָה אֶת מוֹמוֹ,
 102 כְּרֹאשִׁין מוֹמִין לְאַחֵר שְׁחִיטָה פְּלִיגִי – בְּתַמְהִיָּה, וְכִי טַעַמּוֹ שֶׁל רַבִּי
 103 מֵאִיר הוּא מְשׁוּם שֶׁחֲשִׁיבוּ חֲכָמִים אֶת בְּדִיקַת הַבְּכוֹר וְהַחֲמִירוּ
 104 שֶׁאֵין רֹאשִׁין מוֹמִי בְּכוֹר לְאַחֵר שְׁחִיטָה, הֵלָא בְּקִנְסָא פְּלִיגִי –
 105 מִחֻלּוֹקָתָם הִיא רַק לַעֲנִין קֵנֶס, הָאֵם רַבֵּן קֵנֶסוּ אֶת הַשּׁוּחַט קוֹדֵם
 106 שֶׁהֲרֵאָה לַחֲכָם או לֹא, וְלַעֲלוֹלם י"ל שֶׁרִאשִׁית בְּכוֹר הִרִי הִיא כְּרִאשִׁית
 107 טְרִפָּה. וְרֵאיהָ לְדַבֵּר, דְּאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁאֵם
 108 הַמוֹם קְבוּעַ שֶׁנִּמְצָא בִּו לְאַחֵר שְׁחִיטָה הוּא בְּדוּקִין שְׁבָעִין – שִׁישׁ לוֹ
 109 קֶרֶם בַּעֲיָן, בְּזֶה פְּלִיגִי עָלֵמָא לֹא פְּלִיגִי דְּאָסוּר מְשׁוּם דְּמִשְׁתַּנֵּין
 110 אֲפִילוֹ רַבִּי יְהוּדָה מוֹדֵא שֶׁאֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁמוֹם זֶה מִשְׁתַּנֵּה לְאַחֵר
 111 הַמִּיתָה, וְיֵשׁ לְחוּשׁ שֶׁמָּא לִפְנֵי שְׁחִיטָה הִיָּה זֶה מוֹם עוֹבֵר. כִּי פְּלִיגִי
 112 – מִה שֶׁנִּחְלָקוּ הוּא בְּמוֹמִין שְׁבָעִין שֶׁאֵינָם מִשְׁתַּנִּין לְאַחֵר מִיתָהּ,
 113 כְּגוֹן נִקְצָצָה אֲזוּנָה או נִשְׁבְּרָה יָדוֹ, רַבִּי מֵאִיר כְּסֵר נִזְרִין מוֹמִין שְׁבָעִין
 114 אֲמַר מוֹמִין שְׁבָעִין – שֶׁמָּא יִבְאוּ לְהִתִּיר אֵף מוֹמִין שְׁבָעִין. וְרַבִּי יְהוּדָה
 115 כְּסֵר לֹא נִזְרִין – לֹא קִנְסוּהוּ לִיגְזוֹר עֲלֵיו.
 116 אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, מְתִיבִיתִין נָמִי דִּיקָא – גַּם לִשּׁוֹן הַמִּשְׁנָה
 117 בְּבִכּוֹרוֹת מְדוּיָק יוֹתֵר לִפִּי אֲבִי, דְּקָתְנִי – שֶׁהִרִי לִשּׁוֹן הַמִּשְׁנָה הוּא,
 118 רַבִּי מֵאִיר אָמַר הוּאִיל וְנִשְׁחַט שְׁלֵא עַל פִּי מוֹמָהָ אָסוּר, וְאִם הִיָּה

1 גִּמְרַ בְּשׁוּלֵיהֶו – וְכִשְׁנִגְמַר בִּישׁוּלָם וְנָחוּ מִרְתִּיחָתָן, חֻזַּ לָּהּ – חֲזוּר
 2 וְנִרְאוּ לֵאכִילָהּ, וְאֵין אֲמָרִים כִּיּוֹן שֶׁנִּדְּחוּ שְׁעָה אַחַת אֲסוּרִין לְכָל
 3 הַיּוֹם.
 4 אָמַר לִיָּה אֶפְרִי, וְלִשְׁמַעֲיָד – לִשְׁמִיטָתָךְ שֶׁאֵתָה סוֹבֵר שֶׁמֵּאכֵל רוּתָח
 5 מוֹקְצָה הוּא, וְטַעַם הִיתֵר הַפּוֹלֵין הוּא מְשׁוּם שֶׁאֵין מוֹקְצָה לְחִצִּי
 6 שְׁבֵת, תִּקְשִׁי לָךְ, קְדִירוֹת דְּעָלְמָא – הֵיאָךְ אֲנוּ אוֹכְלִים שׁוּם מֵאֲכָל
 7 מִקְדִּירוֹת בְּשֵׁבֵת, דִּיקָא – הֵרִי קָתָם קְדִירוֹת דְּעָלְמָא בִּפְנֵי הַשְּׁמִשׁוֹת
 8 שֶׁל עֶרֶב שְׁבֵת רוּתָחוֹת הֵן, וְלֹאֲדִיקָא – וְלַעֲרַב, כִּשְׁנָחוּ מִרְתִּיחָתָן
 9 אֲכִילִין מִיָּנִיָּהוּ – אֲנוּ אוֹכְלִין מִקֵּץ, וְלִדְבִירִךְ שֶׁמִּחְמַת רְתִיחָתָן
 10 הוֹקְצָה בִּבְיָן הַשְּׁמִשׁוֹת, לִמָּה לֹא הוֹקְצָה לְכָל הַשְּׁבֵת. אָמַר בְּהַכֵּר
 11 לומר שְׁקִדִּירָה רוּתָחַת אֵינָה מוֹקְצָה, לִפִּי שְׁמִיטָה בִּידִי אֲדָם לֹא קָא
 12 מְבַעֲרָא לָן – מוֹקְצָה שְׁבִידִי הָאֲדָם לְגִמְרוֹ תִּיקוֹנוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ רֹאיוֹ, אֵינָה
 13 מִקְצָה אוֹתוֹ מִדַּעְתּוֹ מִפְּנֵי דְּחִיתּוֹ, וְלֹא הִסְתַּפְקֵנוּ אִם מוֹקְצָה הוּא,
 14 וְכֵן קִדִּירוֹת הַרוּתָחוֹת בִּבְיָן הַשְּׁמִשׁוֹת מוֹתֵרוֹת בְּשֵׁבֵת כִּיּוֹן
 15 שְׁרִתִּיחָתָם אֵינָה יִדְּחוּי שֶׁהִרִי בִידּוֹ לַצִּנּוּם וְלֹא הוֹקְצָה אֵף בִּין
 16 הַשְּׁמִשׁוֹת. וְא"כ אֵין לַפִּשּׁוּט אֲפִישׁוּל פּוֹלִין וְעַדִּשִׁים שֶׁאֵין מוֹקְצָה
 17 לְחִצִּי שְׁבֵת, שֶׁהִרִי לֹא נִדְּחוּ אֲפִילוֹ שְׁעָה אַחַת כִּיּוֹן שְׁבִידִי לַצִּנּוּן
 18 מִרְתִּיחָתוֹ. כִּי קָא מְבַעֲרָא לָן – מִה שֶׁהִסְתַּפְקֵנוּ הוּא בְּדַבֵּר שְׁמִיטָה
 19 תִּיקוֹנוֹ בִּידִי שְׁמִיטָה, כְּגוֹן גְּרוּגוֹרוֹת וְצִמּוּקִין שִׁירְדוּ עֲלֵיהֶן גִּשְׁמִים,
 20 שֶׁאֵין גִּמְרִין בִּידִי אֲדָם אֵלָא עַל יְדֵי חֲמָה שְׁתוּרָח עֲלֵיהֶן, וּמִסִּיחַ
 21 דַּעְתּוֹ מִזֶּה, וּבִאֻפֵּן זֶה אִם הִיוּ דְּחוּיִים בִּין הַשְּׁמִשׁוֹת, אֲפִילוֹ אִם
 22 חֲזוּר וְנִרְאוּ בְּשֵׁבֵת נִאֲסָרוּ לְכָל הַשְּׁבֵת. דְּמִיגוּ דֹּאֲתַקְצָאִי בִּבְיָן
 23 הַשְּׁמִשׁוֹת אֲתַקְצָאִי לְכּוֹלִי יוֹמָא, וְאִם נִדְּחוּ בְּאִמְצַע שְׁבֵת, בְּזֶה
 24 נִסְתַּפֵּק הֵלֵל אִם נִאֲסָרוּ עִי"ז לְכָל הַשְּׁבֵת.
 25 רַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה תוֹה לִיָּה הֵהוּא בּוֹכָא – הִיָּה לוֹ בְּכוֹר בַּעַל מוֹם
 26 וְרֹצֵה לִשְׁחַטוֹ בִּירוֹט, וְסִבֵּר שֶׁרֹאשִׁין מוֹמִין בִּירוֹט, לְכֵן שְׁדִירָה לְקַמְהִיָּה
 27 דְּרַבִּי אֶפְרִי – שֶׁלָּחוּ בִּירוֹט לִפְנֵי רַבִּי אֲמִי שִׁירָאָה אִם הוּא מוֹם קְבוּעַ.
 28 כְּסֵר רַבִּי אֲמִי דִּלָּא לְמַחְזִיגִי – שֶׁלָּא לִרְאוּתוֹ בִּירוֹט, כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן
 29 שֶׁאֵין רֹאשִׁין מוֹמִין בִּירוֹט, אָמַר לִיָּה רַבִּי יוֹרְקָא, וְאִיתִּימָא – וִישׁ
 30 אֲנוּמִים שְׂרַבִּי יְרִמְיָה אִמְרוּ כֵן לְרַבִּי אֲמִי, הֵלָא קִי"ל (עִירוּבִין מוֹ):
 31 שְׁבִכָל מִקּוֹם שֶׁנִּחְלָקוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שְׁמַעוֹן הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה,
 32 וְהִרִי רַבִּי יְהוּדָה חוֹלֵק עֲלֵיו בְּמִשְׁתַּנֵּיוֹ וְסוֹבֵר שֶׁרֹאשִׁין מוֹמִין בִּירוֹט.
 33 הֵדֵר – לְאַחֵר שְׂרַבִּי אֲמִי לֹא רִצָּה לִרְאוּתוֹ, שְׁדִירָה – שֶׁלָּח רַבִּי
 34 יְהוּדָה נְשִׂיאָה אֶת הַבְּכוֹר לְקַמְהִיָּה דְּרַבִּי יִצְחָק נִפְחָא, אֲוִלִי הוּא
 35 יִסְכִּים לִרְאוּתוֹ, כְּסֵר – רַבִּי יִצְחָק נִפְחָא דִּלָּא לְמַחְזִיגִי – שֶׁלָּא
 36 לִרְאוּתוֹ, אָמַר לִיָּה רַבִּי יְרִמְיָה, וְאִיתִּימָא וִישׁ אֲנוּמִים שְׂרַבִּי יוֹרְקָא
 37 אִמְרוּ כֵן לְרַבִּי יִצְחָק נִפְחָא, הֵלָא בְּכָל מִקּוֹם שֶׁנִּחְלָקוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי
 38 שְׁמַעוֹן, הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה, וְא"כ מוֹתֵר לִרְאוּת מוֹמוֹ.
 39 אָמַר לִיָּה רַבִּי אֶפְרִי וְרַבִּי יוֹרְקָא או לְרַבִּי יְרִמְיָה, מֵאִי מְעַמָּא לֹא
 40 שְׁבַקְתִּינְהוּ לְרַבֵּן לְמַעַבְרָה עוֹבְדָא כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן – מִדּוּעַ לֹא הִנַּחַת
 41 לְרַבִּי אֲמִי וְרַבִּי יִצְחָק נִפְחָא לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁלָּא
 42 לִרְאוּת מוֹמִין בִּירוֹט. אָמַר לִיָּה, וְאָתָּה – וְאַתָּה וְרַבִּי אֲבָא (בִּבְא) שֶׁהִתֵּן
 43 סוֹבֵר שֶׁהִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, מִה בְּנִדְּקָה, מִמִּי שֶׁמַּעַת שֶׁהִלְכָה כְּמוֹתוֹ.
 44 אָמַר לִיָּה, חֲכִי אָמַר רַבִּי יוֹרְקָא, הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁאֵין רֹאשִׁין מוֹמִין
 45 בִּירוֹט. אָמַר מֵאֵן דְּהוּא – אִמְרוּ מִי שֶׁהוּא, אַחַד הַתְּלַמִּידִים, אֲנִי
 46 וְאִפְסִי לְהֵתָם – יְהִי רִצּוֹן שֶׁאֲזַכֶּה לַעֲלוֹת לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל שְׂרַבִּי יוֹרְקָא
 47 שֶׁם, וְאַנְגְּרִיָּה לְשִׁמְעֵתָא מְפִימִיָּה דְּקָרָה – וְאַלְמִד אֶת הַשְּׁמִעוּעָה
 48 וְשֶׁהִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן מִפִּי בַּעַל הַשְּׁמִעוּעָה, דְּהֵינּוּ רַבִּי יוֹרְקָא.
 49 כִּי פְּלִיק לְהֵתָם – כִּאֲשֶׁר עֲלָה אוֹתוֹ תְּלַמִּיד לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, אֲשַׁבְּחִיהָ
 50 – מִצֵּאֻו לְרַבִּי יוֹרְקָא, אָמַר לִיָּה – אוֹתוֹ תְּלַמִּיד לְרַבִּי יוֹרְקָא, הָאֵם אָמַר
 51 מֵר – אֲדוּרִי הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר לִיָּה רַבִּי יוֹרְקָא, לֹא אִמְרִיתִי
 52 שֶׁהוֹקְבָה הִלְכָה לְמַעֲשֶׂה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, אֵלָא אֲנָא מִסֵּתְרָא אָמַרִי
 53 – אֲנִי אִמְרִיתִי שֶׁמִּסְתַּבֵּר שֶׁהִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, מְשׁוּם דְּקָתְנִי
 54 בְּמִתְנִיתִין – שֶׁנִּינוּ בְּמִשְׁנָה (כו), רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר כָּל שְׁאֵין מוֹמוֹ
 55 נִיכֵר מְבַעֲרָד יוֹם אֵין זֶה מִן הַמּוֹכֵן, וְקָתְנִי לָהּ בְּכִרְיָתָא – אוֹתוֹ הִדִּין
 56 שְׁנִינוּ גַּם בְּבִרְיָתָא לַעֲלוֹל (כו) וְכִי אֲתָא רַב אֲוִשְׁעִיא אֲתָא וְאִיתִי
 57 מִתְנִיתָא בִּידִידָהּ, אֲבָל לֹא בִּשְׁם רַבִּי שְׁמַעוֹן אֵלָא בְּלִשּׁוֹן חֲכָמִים
 58 אֲוִמִּרִים בִּין שְׁנוּלָד בִּו מוֹם מַעֲרַב יוֹם טוֹב בִּין שְׁנוּלָד בִּו מוֹם בִּיּוֹם
 59 טוֹב, אֵין זֶה מִן הַמּוֹכֵן. וְהֵינּוּ מְשׁוּם שֶׁרִצָּה הִתְנַא שֶׁנִּפְסֹק הִלְכָה

ביצה. פרק שלישי - אין צדין דף כז עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קצא רש"י

גמר להו בשוליהו - אשתה, ולא אמרין: שעה אחת היו מוקצות, וידחו, ולשמעך - דמשות להו לרתוחון תורת מוקצה, ולפת מינה דאין מוקצה לחצי שבת. תקשי לך - מהשתא, דלא תוכל לתרץ והאך אנו אוכלים שום קדרות בלילי שבתות, דעל כדרך המוקצה לבין השמשות - מוקצה לכלוי יומא, ודרי בין השמשות כל הקדרות מסולקות מותרות מן הכירה, ואבלין מנייהו לאורחא.

אלא מידי דגמרו בידי אדם לא קא מבעיא לן - דכיון דבידו לתקנו בו ביום - לא מוקצה ליה מדעתיה מפני דחיתו. הלכך, פולין ועדשים אינם ראיה לכאן, ומדאי טעמא נמי שרינן קדרות של בין השמשות. כי קא מבעיא לן גמרו בידי שמים - על ידי חמה, דכיון שאין בידו לתקנו - מסח דעתיה מניה, הוה ליה הווא בוכרא - והיו לו בביתו כהנים סמוכין על שלחנו, ואוכלין בבירות. רבי יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה - הכי ייילינן להו בעירובין (מו.ב.) אמר ליה ר' זריקא - לר' אבא, ואת מה בידך - דשבת לרבי יהודה ובעית למעבד כרבי שמעון, ממי שמעת דהלכה כר' שמעון בזה אמר מאן דהוא - אחד מן התלמידים. מי שהווא, ולא נודע שמו. אויב ואספ - דיי רצון שאוכה לעלות לארץ ישראל למקום שרבי זירא שם, דהוא מרה דשמעתא דאמרי משמיה הלכה כרבי שמעון, ואגמרה לשמעתא מפומיה. אמר מסתברא אמרי - כן אמרתי: דמסתברא כרבי שמעון, אבל לא שמעתי שהוקבעה הלכה למעשה כמותו. בלשון חכמים - דקתני לעיל: אתא ואיתי' מתניתא בדידה, בין שנוגד בו מום מעי' טוב, בין שנוגד בו מום ביום טוב - חכמים אומרים: ור' שמעון הוא דקאמר הכי, וקרי ליה חכמים. באשלי רבכיי - בחבלי' גדולים וגסים, שקשי' ליתק, כלומר, חכמים גדולים אמרו, ואין נוחץ לבטל דבריהם. ר' שמעון בן מנסיא וחביריו - אותן שאמר עליהן: דרי אמרו אין רואין מומין ביום טוב. אמרי הלכה כרבי מאיר - בבכורות. השתא משמע שמעדין קהלא קדישא על ר' שמעון בן מנסיא שאומר עוד דבר זה, ומפרש רב יוסף: אמרו! בתמיה. וכי אפשר שקהלא קדישא אומרים דבר זה על ר' שמעון בן מנסיא, וחביריו אמרו הלכה כר' מאיר, ועבידנן כותיהו! והא אינהו קריבי וקשישי מינה טובא - קהלא קדישא, דאמרה רבי להא שמעתא משמיהו, קשישי מר' שמעון בן מנסיא טובא. דהא ר' שמעון בן מנסיא בימי רבי ובניו היה, כדתנן באבות (פרק ו'): אמר ר' שמעון בן מנסיא, אלו שבע מדות שמנו חכמים בתלמידים - כולן נתקיימו ברבי ובבניו. ולעיל נמי אפלוז בהדיה, ויחיי אמרו הווא קהלא קדישא הלכה משמיה דר' שמעון בן מנסיא, דקתני: ר' שמעון וחביריו אמרו הלכה כרבי מאיר: אלא - הכי אמרו קהלא קדישא: ר' שמעון בן מנסיא וחביריו שאמרו אין רואין מומין - בשיטת ר' מאיר אמרו. וכן אפשר שהוקים נתנו דעתם על דברי הבתורים, ואמרו: דברי פלוני נטין אחר דברי ר' פלוני שהיה לפניו. הושיע את הבכור - קדם שהתירו חכם, ואחר כך הראה את מומו לחכם. אלמא קסבר ר' מאיר ראית בכור - אינה קלה כראית טרפה, דאחשבה רבנן. וכל עצמה של התרת בכור תלויה בה, שאף שחיתו אסורה קדם שיראנו. ואינו דומה לראית טרפה שהתירו לבדקה אחר שחיתה, ומינה - וממנה למדו ר' שמעון בן מנסיא וחביריו. ואמרו: כיון דחשיבא כולי האי - הוה ליה כמתקן, וכדן דין, ואסור לראותו ביום טוב, ואף על פי שהטרפה נבדקת ביום טוב, והיינו תליא באשלי רבכיי שאמרו קהלא קדישא, דהא דר' שמעון כר' מאיר אולא, וקמו להו ר' שמעון בן יחי' ור' מאיר בחדא שיטתא, והוה ליה רבי יהודה יחיד, ואין דבריו של אחד במקום שנים. אמר ליה אבי - לרב יוסף. אבו - היהא דר' מאיר דבכור, בראין מומין לאחר שחיתה פליגי, ומשום טעמא דחשיבותא אמרה ר' מאיר למלתיה: והא קנסא קניס, כדמפרש ואזיל, ואלו אדם אחר שחטו, וכסבור שהוא נותר מפי מומחה - אפילו ר' מאיר מודה דרואין. בדוקין - טיילא, כמו 'הנוטה בדוק שמים' (שעיה מ). אם מום זה דוק שבעין, כולי עלמא - אפילו ר' יהודה מודה דאסור, מפני שמשנתה לאחר המיתה, ויש דוק שנראה לאחר שחיתה מום קבוע, שאלו ראוה לפני שחיתה - היה נראה עובר. במומין שבגוף - כגון נקצצה אונן, נשברה ידו, דלא נשתנה בשביל השחיטה. חתניתין - דבכורות נמי דיקא דמשום גורה קאסר ליה, וקנסא קניס בדי שלא ירגיל עוד, מולא קתני: ר' מאיר אסר, נדחו משמע דאסורו תלוי בגופו, שאין ראיתו לאחר שחיתה כלום. אלא, הואיל ועבר ושחטו, שמע מינה: וזה טעמו של דבר, מפני שהקל לשחטו. ותלה ר' מאיר הדבר ברשעו של כהן זה שהקל בו. אמי ורדינאה - נאה היה, ועל שם ורדים היה נקרא. ולי נראה: מאותו מקום ששמו ורדינה, כדאמרין בעירובין (מט.א) שנקרא מאנשי ורדינה. ואנשים צאנים וצרי עין בממונן היו. מאתמול הוה חוי - אם קבוע אם עובר.

אלא גמרו בידי אדם לא מבעיא לן וכו' - ואם תאמר: אמאי אין מוכיח מהדיה דכופין את הסל לפני האפרוחין כדי שיעלו וירדו וקאמרו: ושבט מנגא: מותר לטלטלם. פירוש: אחר שירדו מותר לטלטל הסל, אף על פי שהיה אסור בשעלו האפרוחים עליו בחצי היום, אלמא: אין מוקצה לחצי שבת! ויש לומר: דשאני התם דהיו כמו גמור בידי אדם, שבידו להפריש מעליו. דהא שרינן קדרות, אף על גב דבין השמשות רותוחין הן, ועוד יש לומר: דהתם מיירי לענין טלטול, דפשיטא ליה דאין מוקצה לחצי שבת, והבא קא בעי לענין אכילה. אלא רבי מאיר קנסא קא קניס - ופסיק רבינו יצחק דהלכה כרבי יהודה, דקבעי התם בבכורות (כח.ב) ושם) סתמא דתלמוד אליבא דרבי יהודה. ואף על גב דרבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי מאיר בגמרותיו, היינו דאי בגמרותיו אבל לא בקנסותיו.

ועל

הלכה רבי יהודה ורבי שמעון - הלכה כרבי יהודה. אמר ליה רבי ירמיה ואיתימא רבי יוסף: רבי יהודה ורבי שמעון - הלכה כרבי יהודה. אמר ליה רבי אבא: מאי טעמא לא שבקתיהו לרנן למעבד עובדא כרבי שמעון? אמר ליה: ואת מה בידך? אמר ליה: הכי אמר רבי זירא: הלכה כרבי שמעון. אמר מאן דהוא: אויב ואספ להתם, ואגמרה לשמעתא מפומיה דמר. פי סליק להתם אשכחיה לרבי זירא, אמר ליה: אמר מר הלכה כרבי שמעון? אמר ליה: לא, אנא מסתברא אמרי. מדרקתני במתניתין: רבי שמעון אומר: כל שאין מומו ניפר מבעוד יום - אין זה מן המוכן, וקתני לה בברייתא בלשון חכמים - שמע מינה: מסתברא בותיה. מאי הוי עלה? אמר רב יוסף: תא שמע דתליא באשלי רבכיי: דאמר רבי שמעון בן פוי אמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי יוסי בן שאול אמר רבי משום קהלא קדישא דבירושלים, רבי שמעון וחביריו אמרו: הלכה כרבי מאיר. אמרו? והא אינהו קשישי מינה טובא! אלא: בשיטת רבי מאיר אמרו. דתנן: השוחט את הבכור ואחר כך הראה את מומו, רבי יהודה מותר, ורבי מאיר אומר: הואיל ונשחט שלא על פי מומחה - אסור. אלמא קסבר רבי מאיר ראית בכור - לאו בראית מרפה. ראית בכור - מחיים, ראית מרפה - לאחר שחיתה. ומינה, ראית מרפה - אפילו ביום טוב, ראית בכור - מערב יום טוב. אמר ליה אבי: אטו התם בראין מומין פליגי? בקנסא פליגי. דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: בדוקין שבגין - פולי עלמא לא פליגי דאסור, משום דמשתנין. פי פליגי - במומין שבגוף. רבי מאיר סבר: גזרין מומין שבגוף אטו מומין שבשעין, ורבי יהודה סבר: לא גזרין. אמר רב נחמן בר יצחק: מתניתין נמי דיקא, דקתני: רבי מאיר אומר: הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור, שמע מינה: קנסא הוא דקא קניס, שמע מינה. אמי ורדינאה חוי בוכרא רבי נשיאה הוה, ביומא טבא לא הוה חוי. אתו ואמרו ליה לרבי אמי. אמר להו: שפיר קא עבדי דלא חוי. איני? והא רבי אמי גופיה חוי! רבי אמי, פי חוי - מאתמול הוה חוי, וביום

- ועל החלה שנטמאת לא זיונה ממקומה – פירש רש"י: דלמאי חזי? אי לאבילה – הא
טמאה היא, אי להסקה תחת תבשילו – אין שורפין קדשים ביום טוב. וכי תימא
יריצנה לפני כלבו, כדאמרין בפסחים (לבא, ושם) גבי תרומת חמץ, ומריצה לפני כלבו –
יש לומר דנתינה לכלבו, אף על גב דאין כאן שום טורח וזו ביעורו, וכשם שאין שורפין
כך אין מבערים, דרחמנא אחשבה להבערתו אף
על גב דהוי לצורך, כדאמר: אין מדליקין בשמן
שרפה ביום טוב, ואף על פי שהוא צורך יום טוב
להדליק לצורך אבילה, וקשה: דהא דאין שורפין
קדשים ביום טוב – היינו טעמא משום טורח
מלאכה, לעשות אש ולעסוק בשריפתו, אבל
הכא, כשנותן החלה לפני כלבו – ואין כאן שום
טורח מלאכה לכן נראה לי: דלכך אין נותנה
לפני כלבו – משום דמצותה בשרפה, כדאמר
בשבט (כהא): כן כשם שמצוה לשרוף הקדשים
שנטמאו – כך כשם מצוה לשרוף את התרומה
שנטמאת. אבל גבי תרומת חמץ, דקאמר מריצה
לפני כלבו – לא מיירי כשנטמאת, אלא משום
ביעור חמץ, ולכך אינה צריכה שריפה וכן משמע
בתמורה (לג.) דחשיב לה לתרומה טמאה בהדי
הנשרפין, וקאמר: הנשרפין לא יקברו. ומכל מקום
קשה: דהכי כדמא תרומה לקדשים למימר שאין
שורפין תרומה ביום טוב, אימא שאני שריפת
קדשים דלית בהו צורך הדיוט כול – לכך אין
שורפין, אבל תרומה דצורך הדיוט, להסיק תחת
תבשילו – אימא וישרפנו ביום טוב תחת תבשילו,
דהא איכא צורך אוכל נפש! ויתיר? רבינו יצחק:
דתחת תבשילו, הואיל ואית ביה נמי צורך גבוה
– בטל ליה צורך הדיוט אצל צורך גבוה, והוי
כאילו כולו של גבוה. וראיה מדלעיל (טא),
דאמרין: נדרים ונדבות אין קרבין ביום טוב
ואפילו שלמים. ואמאי? והא שלמים צורך הדיוט
אית בהו. אלא ודאי בטיל ליה חלקו אצל חלק
גבוה, והוי כאילו כולם לגבוה. הכא נמי גבי
תרומה נימא הכי. וקשה לפי זה: דאם כן, צלית
פסחים היכי דחיא יום טוב? הא אית ביה צורך
גבוה "כי אם צלי אש", ואמאי לא בטיל ליה אצל
מצות גבוה את מה שיש להדיוט? אלא ודאי יש
לומר: דאין קושיא מטעם זה דמצות גבוה לא
בטלה חלק דהדיוט. וגבי שלמים שאני, דעיקר
הקרבא בשביל גבוה, וכתבין ובעלים משל גבוה
קא זכו. ומה שאין שורפין את התרומות – היינו
גורא תרומה אטו קדשים.
[בבהמת קדשים – ורבי טרפן שהיה מטופק,
דסלקא דעתך דשרי משום בוין
קדשים, ת"י.]
גריפת
שָׁמְעוּן בְּכַעֲלֵי חַיִּים שְׁמֹתוֹ שְׁאֲסוּרִין, מֵאִי אִיכָא לְמִימֵר? הֲכָא בְּמֵאִי עֲסָקִין – בְּמִסּוּפָּנָה,
וְדַבְרֵי הַפֶּל. מִשְׁנָה אֵין נִמְנִין עַל הַבְּהֵמָה לְכַתְּחֵלָה בְּיוֹם טוֹב, אֲבָל נִמְנִין עָלֶיהָ מִעֲרֵב
יוֹם טוֹב, וְשׁוֹחֲטִין וּמַחֲלִקִין בֵּינֵיהֶם. גִּמְרָא מֵאִי אֵין נִמְנִין? אֲמַר רַב יְהוּדָה אֲמַר שְׂמוּאֵל:
אֵין פּוֹסְקִין דְּמִים לְכַתְּחֵלָה עַל הַבְּהֵמָה בְּיוֹם טוֹב. הִיכִי עֲבִיד? אֲמַר רַב: מִכֵּיא שְׁתֵּי
בְּהֵמוֹת וּמַעֲמִידִין זֶו אֶצֶל זֶו, וְאוֹמְרִין: זֶו פְּזוּ, תִּנְיָא נְמִי הָכִי: לֹא יֹאמַר אֶדְם לְחִבְרוֹ "הֲרִינִי
עֲמִיד בְּסַלְעַ" "הֲרִינִי עֲמִיד בְּשֵׁתִים", אֲבָל אוֹמַר לוֹ: "הֲרִינִי עֲמִיד לְמַחְצָה וּלְשִׁלִּישׁ וּלְרִבְעִי".
מִשְׁנָה
– לא זיונה, הא דחולין – שריא. מִשְׁנָה אֵין נִמְנִין – בגמרא מפרש מאי היא. אבל – שוחט הוא הטבח בלא פסוק דמים, ומחלקין אותה ביניהם, ולמחר יפסוק להם דמיה. גִּמְרָא
אֵין פּוֹסְקִין דְּמִים – דמקח וממכר בשבת וביום טוב אסור, בספר עזרא (נחמיה יג). היכי עבד? דקתני: שוחט הוא ומחלקין ביניהם, היכי עבד? שידעו למחר כמה היתה שוה, לפסוק
דמיה: מִכֵּיא – להם ביום טוב שתי בהמות שוות, ויאמרו: ראו שזו כזו, ולמחר שמני את הנותרת. הֲרִינִי עֲפֹךְ – נמנה על בהמה זו בסלע. והיינו כשמואל, דאמר: אין פוסקים לה דמים
ביום טוב.

ביצה דף כז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קצב

שבין השמשות לא עלה בדעתו שימותו ומסית דעתו מלהאכילן
לכלבים, ומה שהתיר רבי שמעון לחתך את הנבלה לפני הכלבים,
מדובר בבהמה שבין השמשות היתה מסוכנת למות, ודעתו עליה
ליתנה לכלבים.
מקשה הגמרא: הניחא – מה שתיירצנו מיושב לשיטת מר בר
אמימר משמיה דרבא, דאמר, מודה היה רבי שמעון בבעלי חיים
בראים שמתו בשבת שאסורין, שפיר – יפה תירצת. אלא לשיטת
מר בר רב יוסף משמיה דרבא, דאמר, חלוק היה רבי שמעון על
רבי יהודה אפילו בבעלי חיים בריאים שמתו שמוותיהם, מאי אכא
למימר – מה יש לומר לתרץ את המשנה כרבי שמעון. מתרצת
הגמרא, תרנומה ועירי – זעירי העמיד את משנתנו בבהמות קדשים
שמתה, שאסורה בהנאה ואינה ראויה לשום שימוש ביום טוב,
ובזה אפילו רבי שמעון מודה שהיא מוקצה. דיקא נמי – וכן
מדויק במשנה שמדובר בבהמת קדשים, דקתני במשנה, ומעשה
ושאלו את רבי טרפון עליה ועל החלה שנתמאת, ולמה הובאו שתי
שאלות אלו יחד, אלא לומר מה חלה דקדושה – קדושה היא
כתרומה, אף בהמה שמתה דקדושה – מדובר בבהמת קדשים.
מקשה הגמרא: אלא – מזה שהמשנה דייקה לרבר דווקא בבהמת
קדשים, יש לדייק להיפך, מצינו דקדושה – הטעם שאסור להזיזה
הוא משום שהיא קדושה ואינה ראויה לכלום, הא דחולין – אבל
בהמת חולין שמתה ביום טוב שראויה לכלבים, שריא – מותר
לטלטלה לכלבים. ואם כן קשה להיפך – הניחא למר בר רב יוסף
משמיה דרבא, דאמר חלוק היה רבי שמעון אף בבעלי חיים
שמתו שמוותיהם, שפיר, ומשנתנו בשיטת רבי שמעון היא, אלא
למר בר אמימר משמיה דרבא, דאמר מודה היה רבי שמעון בבעלי
חיים שמתו שמוותיהם, מאי אכא למימר, הרי המשנה לא כרבי
יהודה ולא כרבי שמעון. מתרצת הגמרא, הך אכא נמי עסקין –
משנתנו עוסקת בבהמה שהיתה בין השמשות מסוכנת ודעתו
עליה להאכילה לכלבים, ודברי הכל, בזה אף מר בר רב אשי
מודה שרבי שמעון מתיר, ומשנתנו כרבי שמעון, ולכן נקטה את
האיסור דווקא בבהמת קדשים:

משנה

אין נמנין – אסור לכמה בני אדם להתחבר ולהננות על בהמה
לבתחלה ביום טוב, ובגמרא יבואר טעם האיסור ובאיזה אופן
אסור. אכל נמנין עליה מערב יום טוב, וביום טוב שוחט הטבח
ומחלקה למנויים. ואם לא נמנו מערב יום טוב, בחרים ביום טוב
בהמה מבהמות הקצב ושוחטין אותה ומחלקין את בשרה ביניהם.
ובגמרא יתבאר החילוק בין הרישא לסיפא:

גמרא

שואלת הגמרא: מאי – מה הפירוש אין נמנין, האם כל מינוי על
בהמה אסור ביום טוב. אמר רב יהודה אמר שמואל, אין נמנין היינו
אין פוסקין דמים – אסור לקצוב מחיר לבהמה על בהמה ביום
טוב, מכור לנו פרה בחמשה דינרים ויתחייב לך כל אחד מאתנו
דינר, משום איסור מקח וממכר.
ולפי זה מה ששנינו בספא: אבל שוחטין ומחלקין ביניהם, היינו
בלא פיסוק דמים, ומחר יפסוק להם דמיה. מקשה הגמרא, היכי
עביד – איך יעשה הטבח כדי לידע למחר כמה היתה שוה. מתרצת
הגמרא, אמר רב, מביא לפני השחיטה שתי בהמות שנראות שוות
זו לזו ופוסקין זו אצל זו, ואומר לבני החבורה ראו שזו כזו – שווה
של זו הנשחטת כשל חברתה, ולמחר פוסק להם דמים כפי מה
שיעריכו את שווי הבהמה הנותרת. תניא נמי הכי – כדברי
שמואל, לא יאמר אדם לחבירו ביום טוב הריני נמנה עמך על בהמה
זו לקחת ממנה בשר בשווי סלע, או הריני נמנה עמך בשווי של
שתיים סלעים, אכל אומר לו הריני נמנה עמך על בהמה זו למחצה
ולשליש ולרביע – לקחת חציה או שליש או רבע מבשרה. הרי
שאינן איסור להננות על בהמה ביום טוב כל שאין מזכיר פסיקת
דמיה:

וביום טוב שווי קא משויל – ביום טוב היה רבי אמי שואלו היכי
הוה עובדא – כיצד נפל בו המום, ובזה אינו נראה כמתקן או דן
את הדין. כי הא – כמון דההוא גברא דאיתי בוקרא לקמיה דרבא
– שהביא בכור שנפל בו מום לפני רבא אפניא דמעלי יומא טובא –
בערב יום טוב לפני כניסת החג, והוה יתיב רבא וקא חיה רישיה –
באותה העת ישב רבא וחפף את ראשו. דלי עיניה – נשא רבא את
עיניו וחייה למומיה – ראה את מומו שהיה קבוע, ומתוך שלא היה
לו אז פנאי לחקרו האין בא לו המום, אמר ליה רבא, ויל האירנא
ותא למחר – עתה לך ובא לכאן מחר, כי אתא למחר – כאשר בא
הכחך למחרת, אמר לו רבא, היכי הוה עובדא – כיצד נפל בו המום.
אמר ליה, הוה שדין שצרי בהך גיסא דהוצא – היו שעורים
מושלכים בצד אחד של הגדר העשויה מקוצים, והוה איהו פאידך
גיסא – והבכור היה בצד השני של הגדר, פהדי דבעי למיכל – תוך
כדי שרצה הבכור לאכול מאותן שעורים, עיל רישיה – הכניס
ראשו דרך הקוצים, ופרסיה הוצא לשפותיה – וקרע קרן את
שפתיו, והרי הוא מום קבוע בבכור. אמר ליה רבא, דלמא את גרמת
ליה – אולי אתה נתת שם מדעתך את השעורים, ובכך גרמת
שיפול בו המום ואם כן יאסר עליך לשחטו. אמר ליה, לא, והתיר
לו רבא לשחטו.

מדברי רבא מבואר שאסור לגרום מום לבכור, אף על פי שאינו
עושהו בידים. מבררת הגמרא: ומאי תימרא – מהיכן למדת דתניא
אסור – שאף גרימת מום בבכור אסורה. ומבארת: דתניא, כתוב
בתורה בענין הקרבנות (ויקרא כב כא) ואיש כי יקרב ובח שלמים
וגו' מום לא יהיה בו, ואף בכור בכלל ואין לי – איני שומע
מפסוק זה אלא שלא יהיה בו מום – שלא יטיל בו מום בידים, נמנין
שלא יגרום לו מום על ידי דבר אחר – שלא בידים, כגון שלא יביא
בצק או דבילה ויניח לו – לבכור על גבי האון כדי שיבא הכלב
ויטלנו, ותוך כדי גטילתם ישוך את אוזנו ויעשהו בעל מום, תלמוד
לומר 'כל מום לא יהיה בו', ומפרשת הגמרא, אמר 'מום' – שלא
יטיל בו מום בידים, ואמר 'כל מום' לרבות שאף לא יגרום לו מום:

משנה

בהמה שמתה ביום טוב לא יזינה ממקומה, שמשנתנבלה ואינה
ראויה עוד לשחיטה מוקצה היא. ואף על פי שראויה היא
לכלבים, מכל מקום בחייה אינה עומדת אלא לשחיטה לצורך
האדם, ונמצא שבבין השמשות לא היתה מוכנה לכלבים. וכן היה
מעשה ושאלו את רבי טרפון עליה – על הבהמה שמתה ביום טוב,
ועל החלה שנתמאת ביום טוב, האם מותרין הם בטלטול, ונכנס
רבי טרפון לבית המדרש ושאל לחכמים, ואמרו לו שלא יזינם
ממקומם, הבהמה שמתה כמו שנתבאר, והחלה שנתמאת מפני
שאינה ראויה לכהן ביום טוב כלל, שאסורה באכילה כתרומה
שנתמאת, ואף שבחול מותר להסיקה תחת תבשילו או ליתנה
לכלבו, ביום טוב אסור, מפני שאין מבערין קדשים טמאים או
תרומה טמאה מן העולם ביום טוב בכל צורה שהיא ואפילו
לצורך יום טוב:

גמרא

שנינו שבהמה שמתה ביום טוב אסורה משום מוקצה, מבררת
הגמרא: לימא תנן סתמא דלא ברבי שמעון – שמא נאמר
שמשנתנו הנשנית בסתמא היא סתם משנה שלא כשיטת רבי
שמעון, (דתנן) [דתניא], רבי שמעון אומר, מהתבין בשבת את
הדלועין התלושים מערב שבת לפני הבהמה כדי שתאכל מהן ואין
זו טרחה שלא לצורך, וכן מהתבין את הנבלה אפילו אם נתנבלה
בשבת לפני הכלבים שיאכלוה, ואף על פי שבין השמשות לא
היתה מוכנה לכלבים אלא לאדם, שיטת רבי שמעון להתיר
מוקצה. רבי יהודה אומר, אם לא היתה נבלה מערב שבת, אסורה
לחתכה לכלבים מפני שהיא מוקצה. עונה הגמרא, אפילו תימא
שמשנתנו כרבי שמעון, ומודה רבי שמעון בבעלי חיים הבראים
בבין השמשות שמתו בשבת או ביום טוב, שאסורין בטלטול, כיון

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 ב' ויום טוב שחל להיות בשבת לדברי הפל מותר להוסיף פמו בשבת בלבה¹² ויום הכפורים שחל להיות
2 בשבת טוב שלא להוסיף מפני שפיומי מנין העולים מכוונים שפיומיין בדברי כפרה וכפר בעדו וכו'
3 וכן כלם ולכן טוב שלא לשנותם¹³:

סימן רפב הלכות שבת קריאת התורה והמפטיר טע"ף ב

הלכתא רבתא

- ג] בשבת בלבה - היינו שמותר להוסיף יותר משבעה קרואים, אבל מוסיפים עלייה אחת על ששת העליות
קרואים⁹.
ד] שלא לשנותם - אין מוסיפים יותר על שבעה מסיימת בדברי כפרה¹⁰.

ציונים והוספות

- 9) כן משמעות הדברים (כדברי הפמ"ג ועוד), ואין הכוונה שהתירו לקרוא שבעה קרואים כבשבת רגילה (ולא הפחיתו לחמשה).
10) במחזוריים שלנו מחלקים את הכהן ומסיימים ב'ואיל לעולה', ובמטה אפרים (סימן תריט קצה המטה ס"ק 10) כתב: ודעת המנהגים והלבוש להוסיף לחלק פ' רביעי ולסיים את השעיר החי אך דעת המהרי"ל לחלק כהן ולסיים ואיל לעולה, וכן מנהגנו עפ"י מחזורי דידן וטעם פלוגתתם עיין בחת"ס או"ח סי' קע"א דטעם המנהגים והלבוש כדי

לסיים הפרשה במילי דכפרה וכמ"ש המג"א רפ"ב ע"ש ואיל לעולה אינו מענין כפרה דעולה דורון הוא, לכן מסיימין בהשעיר החי, וטעם מהרי"ל ומחזורי דידן משום דעל השעיר הזה כתב הרמב"ן בשם פדר"א שהוא הס"מ וכו' ע"כ לא טוב לסיים בחיותו דהאי שעיר ומסיימין באיל לעולה והוא ג"כ מכפר על עשה ע"ש.
וראה בשדי חמד מערכת יום הכיפורים סימן ב אות ח, שמשמע שאם ההוספה של שבת מסתיימת בענין כפרה, היה אפשר להוסיפה גם ביוה"כ שחל בחול.

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 יב' כשמסדרין חביות זו על זו אחת על גבי שתיים ואחר
2 בידו העליונה ויסדר התחתונות תחתיה אבל לא יסדר
3 התחתונות תחלה ויניח העליונה עליהן מפני שהחלל
4 שנעשה ביניהן דומה לאהל שיש לו ב' מחיצות וגג לפיכך
5 צריך לעשותו בדרך שינוי מלמעלה למטה.
6 אבל מותר להניח ספר אחד מכאן ואחד מכאן ואחד על
7 גביהן אף שנעשה ביניהן חלל טפח שהואיל ואין צריך כלל
8 לאויר שביניהם אינו דומה לאהל שמשמשים בחללו
9 משא"כ בחבית צריך הוא לאויר שביניהן שלא יתעפשו
10 החביות שבשביל כך הוא מסדרם כן וכן במטה אף אם אין
11 לה אלא ב' מחיצות זו כנגד זו יש לו צורך באויר שתחתיה
12 שמשמש שם בנתינת סנדלים וכיוצא בהם ואין צריך לומר
13 אם יש לה ד' מחיצות כדפני התיבה שיכול להצניע שם
14 חפציו כמו בתיבה:
15 יג' כל גג עראי שאינו מתכוין בו לעשיית אהל לא אסרו
16 לפורסו על המחיצות שמעמיד תחתיו בשבת אלא
17 כשלא היה הגג קבוע במחיצות מבעוד יום אבל אם היה
18 כבר קבוע בהן מבעוד יום אלא שהיו נכפלים ומונחים מותר
19 לפושטן ולהעמידן בשבת כגון כסא העשוי פרקים
20 וכשרוצים לישיב עליו פותחין אותו והעור נפתח ונמתח
- 21 וכשמסדרין אותו סוגרין אותו והעור נכפל מותר לפותחו
22 לכתחלה בשבת אף אם יש לו מחיצות תחתיו מפני שאינו
23 דומה לעשיית אהל כיון שאינו עושה כלום שהרי עשויים
24 ועומדים הם כבר הגג עם המחיצות מבעוד יום אלא
25 שמוחתן בשבת לישיב עליהם ומטעם זה מותר להעמיד
26 החופה ולסלקה וכן הדף הקבוע בכותל שמניחין עליו
27 ספרים אף אם יש להן מחיצות:
28 יד' משמרת שתולין אותה לתת בה שמרים לסנן ומותחים
29 פיה לכל צד חשוב עשיית אהל ואסור לנטותה
30 ולמותחה אם היתה תלויה עם השמרים מבעוד יום ואף על
31 פי שגג בלא מחיצות אינו אסור משום אהל כאן אסרו כדי
32 שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול משום זלזול שבת אבל
33 מותר לתלותה ולמותחה כדי ליתן בה פירות או שאר דברים
34 או אפילו כדי לסנן בה יין ומים צלולים שמותר לסננם
35 בשבת ואין כאן זלזול שבת כלל:
36 טו' אהל משופע אם יש בראשו גג רחב טפח ביושר או
37 אפילו אין בראשו טפח אלא יש בפחות מג' טפחים
38 סמוך לראשו רחב טפח שכל פחות מג' טפחים הוא כלבוד
39 והרי זה כאילו יש בראשו גג רחב טפח הרי זה אוהל קבוע
40 אם הוא עשוי להתקיים והנוטה אותו בשבת חייב משום

28 אהל קבע אסור ואף אם טלית זו אין עשויה להתקיים כאן
29 שדעתו לפורקה אעפ"כ כיון שהיא נטויה בדרך נטיית אהל
30 קבוע לא הקילו בה חכמים כלום שמא ימלך עליה שתהא
31 קבועה כך כמו שהיא נטויה ונמצא שהוסיף אהל קבוע ולא
32 הקילו להוסיף על אהל עראי אלא כשהוא בענין שאין דרך
33 כלל לקבעו כך כמו שהוא נטוי כגון פרישת מחצלת על גבי
34 קונדיסין או על הספינה כמ"ש למעלה שאין דרך כלל
35 לקבוע המחצלת שם כך כמו שהיא פרוסה בשבת וכן כל
36 כיוצא בזה:

37 יח כילת חתנים שאין בגגה טפח ולא בפחות מג' סמוך
38 לגגה טפח הואיל והיא מתוקנת לכך מותר לנטותה
39 ומותר לפרקה בשבת והוא שלא תהא משולשלת למטה מן
40 המטה טפח מפני שהכילה עשויה להגן מן החמה או מדבר
41 אחר ויש שם אהל עליה אלא שאין לה גג וכיון שהיא
42 משולשלת למטה מן המטה טפח הרי המטה נעשית גג לקיר
43 טפח שסביב המטה ואע"פ שהמטה אינה עשויה להגן ואין
44 שם אהל עליה מכל מקום כיון שיש שם אהל על קיר טפח
45 זה שהוא מכלל הכילה העשויה להגן הרי יש כאן אהל עם
46 גג.

47 אבל מטה שאין עליה כילה אע"פ שהסדין הפרוס עליה
48 יורד ממנה טפח למטה מן המטה מכל צדדיה אין בכך כלום
49 שאף שהמטה נעשית גג לקיר טפח זה הרי אין כאן שם
50 אהל כלל לא על טפח זה ולא על המטה ומטעם זה מותר
51 לפרוס מפה על השלחן בתחלה בשבת אף אם היא יורדת
52 למטה מן השלחן טפח מכל צדדיו:

חלק ב סימן שטו דברים האסורים משום אהל בשבת טעמים יבייח

1 בונה והמפרקו חייב משום סותר כמו סותר בנין גמור אבל
2 אם אין בראשו גג טפח ולא בפחות מג' טפחים סמוך
3 לראשו רוחב טפח הרי זה אוהל עראי והעושה אותו בתחלה
4 בשבת פטור אבל אסור מדברי סופרים בין לנטותו בין
5 לפרקו אפילו אינו עשוי לקיום כלל:

6 טז כיצד טלית כפולה שכופלין אותה על המוט דהיינו
7 שחציה תלויה על המוט מכאן וחציה מכאן וב'
8 קצוותיה מגיעין לארץ ונכנס וישן שם בצל בין ב' קצוותיה
9 אסור לתלותה בתחלה בשבת אע"פ שאין לה גג טפח ולא
10 בפחות מג' סמוך לראשה רחב טפח ואם היתה כרוכה על
11 המוט מבעוד יום ויש בקצוותיה חוטין תלויין שמושכין
12 אותה בהם על המוט לפורסה לכאן ולכאן מותר למשכה
13 בהם בשבת מפני שחוטין אלו כיון שהם תלויים בה מבעוד
14 יום כדי למשכה בהם לפורסה הרי הם מועילים כמו אם
15 היתה פרוסה רחב טפח מבעוד יום שאז אינו עושה בשבת
16 אלא תוספת אהל עראי.

17 ומותר ג"כ לפורקה מעל המוט שכל אהל שמותר לנטותו
18 ואין בו משום בנין אין בו ג"כ משום סתירה ומותר לפרקו
19 חוץ מכשמוסיף על אהל טפח העשוי מבעוד יום שאינו
20 מותר אלא לסתור את התוספת אבל לא את האהל העשוי
21 מאתמול ואעפ"כ מותר כאן לפרק הטלית מעל המוט מפני
22 שכאן לא היה אהל טפח ממש מבעוד יום אלא שהחוטין
23 מועילין כמו רוחב טפח:

24 יז במה דברים אמורים כשאין לה גג טפח ולא בפחות
25 משלשה סמוך לראשה רוחב טפח אבל אם יש לה גג
26 טפח או בפחות משלשה סמוך לראשה רוחב טפח שזהו
27 אהל קבוע אין החוטין מועילין כלום שאפילו להוסיף על

לקוטי תורה

15 אחד, בבחינת גילוי בשבעה רקיעים ובארץ,
16 בבחינת דעת והרגשה, להיות ביטול ויחוד
17 אמיתי, בבחינת יחודא עילאה, ביטול במציאות
18 ממש.

19 והענין, דכל מטרת מצות קריאת שמע היא
20 להמשיך האמונה בבחינת דעת והרגשה. שזהו
21 פירוש "שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד", דשם
22 הוי' הוא אור אין סוף ב"ה בכבודו ובעצמו,
23 ה"סובב כל עלמין" (שזהו מ"ש "ויאמינו בהוי'"),
24 כי ענין האמונה הוא בהקב"ה כפי שהוא יתברך
25 קדוש ומובדל מגדר עולמות, כנ"ל, ו"הוי'" הוא
26 "אלקינו" - של בני דוקא (אף שהקב"ה הוא בורא
27 כל העולם) - לפי שרק אצל ישראל ישנה האמונה
28 בשם הוי' (כי אוה"ע יכולים להגיע רק להכרה

1 וזהו וזאת המצוה וגו' לעשות בארץ וגו' ארץ
2 זבת חלב ודבש שמע ישראל וגו'.

3 ע"פ הנ"ל, בפירוש "מלאה הארץ דעה" -
4 ש"ארץ" היא בחינת אמונה, והתכלית היא שגם
5 האמונה (בהקב"ה בכבודו ובעצמו כפי שהוא
6 יתברך קדוש ומובדל מגדר עולמות) תהי' תקועה
7 בלב האדם בבחינת דעת והרגשה - תתיישב
8 השאלה דלעיל בכתובים לאחר סיפור מ"ת בפ'
9 ואתחנן - "וזאת המצוה גו' לעשות בארץ גו' ארץ
10 זבת חלב ודבש", וממשיך בפרשת ק"ש - וקשה
11 כנ"ל, מהי השייכות בין מצות ק"ש לארץ דוקא.

12 כי הנה ענין פרשת שמע ישראל הוא, שהוי'
13 סובב כל עלמין, שהוא אלהינו, שאנחנו
14 מאמינים בו בבחינת אמונה לבדה, יהי' בבחינת

41 שהיא אחדותו יתברך האמיתית שהוא לבדו הוא
42 יחיד ומיוחד (כי כל העולמות הם כאין ואפס
43 ממש).

44 ונעשה ונמשך בחינה זו ע"י המשכת המצות
45 לבחינת ארץ, היא בחינת אמונה.

46 וזה גופא נפעל רק ע"י קיום המצוות (כנ"ל),
47 שהן הממשיכות גילוי אור אין סוף ב"ה בנפש
48 האדם (וכפי שיבואר לקמן, שזהו מה שאומרים
49 בק"ש "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך
50 היום").

51 ואמונה זו היא בחינת ארץ זבת חלב ודבש.
52 ע"י קיום "שמע ישראל" וקיום המצוות, נעשה
53 "הגדלה" בבחינת האמונה כנ"ל, שהיא נקבעה
54 בנפש האדם בבחינת דעת והרגשה.

55 "הגדלה" זו באמונה (שהיא בחינת "ארץ"
56 כנ"ל) מכונה בכתוב בשם "ארץ זבת חלב ודבש".

57 חלב הוא בחינת הגדלת המדות, שתגדל
58 האהבה המסותרת בלב ותצא מההעלם אל
59 הגילוי.

60 חלב הוא דבר המגדל, כמשל התינוק, שע"י
61 ניקת חלב אמו מתגדלים כל אבריו במשך ימי
62 היניקה שלא לפי ערך גידולו בימי הגדלות, וכך
63 ברוחניות, ש"חלב" מורה על הגדלת האמונה,
64 שתקבע בנפש האדם עד שהאדם יתעורר באהבה
65 לה', דבאמת כל ישראל הם מאמינים בני מאמינים
66 ובגלל זה יש להם אהבה טבעית להקב"ה אלא
67 שהיא מסותרת בלב בהעלם, וכאשר האמונה
68 נמשכת בבחינת דעת והרגשה, אזי אהבה זו
69 המסותרת בלב באה לידי גילוי.

70 ודבש הוא בחינת מתיקות ותענוג, כמ"ש אז
71 תתענג על ה', והיינו מבחינת סובב כל עלמין.
72 ועוד פעולה של גילוי האמונה בנפש בבחינת
73 דעת והרגשה - שהאדם בא לידי תענוג גדול
74 מהאור האלקי השוכן בנפשו, שעל זה נאמר "אז
75 תתענג על הוי" (וכנ"ל דשם הוי"ה הוא אור הסובב
76 כל עלמין) - ועונג זה נקרא "דבש", בחינת
77 מתיקות.

78 [ומעתה יבואר הטעם שדוקא גילוי אור הסובב כל
79 עלמין פועל ענין התענוג באלקות:]

1 בהקב"ה בתור בורא עולם ומנהיגו, ולא בשם הוי'
2 שמובדל מגדר עולמות, ולכן אמר פרעה "לא
3 ידעתי את הוי'", ויוסף אמר לו (מקץ מא, טז)
4 "האלקים יענה את שלום פרעה").

5 ועל זה אומרים "שמע ישראל הוי' אלקינו הוי'
6 אחד", שענינה של קריאת שמע הוא להמשיך שם
7 הוי' בו' רקיעים וארץ וד' רוחות העולם (הנרמזים
8 באותיות ח' ד' דתיבת "אחד"), שגם שם הוי' יהי'
9 בבחינת דעת והרגשה בנפש האדם, שאז בא האדם
10 לידי התבטלות גמורה באלקות, שנרגש אצלו שאין
11 שום מציאות בלעדו יתברך (שזהו הפירוש הפנימי
12 ב"ה' אחד", שהוא יתברך המציאות היחידה, דאין
13 שום מציאות מלבדו).

14 ביטול זה נקרא בשם "יחודא עילאה" (יחוד
15 עליין), כידוע שיש שתי מדרגות כלליות בהבנת
16 "אחדות ה'" (לפי פירוש הפנימי, שאין שום
17 מציאות בלעדו יתברך) - "יחודא תתאה", ו"יחודא
18 עילאה".

19 פירוש הדברים בקצרה:

20 "יחודא תתאה" היינו אחדותו של הקב"ה
21 מ"מבטו" של האור והחיות האלקי המהווה ומחי'
22 את העולמות, דאע"פ שמצד אור זה ישנה מציאות
23 העולמות (שהרי הוא בורא ומהווה אותם), מכל
24 מקום, היות שכל התהוותם וחיותם אינם אלא
25 כוחותיו של הקב"ה, הרי אמיתת המציאות של כל
26 נברא ונברא הוא רק "דבר ה'" המלוכב בו.

27 "יחוד" זה נקרא בשם "ביטול היש", היינו
28 דאע"פ שהנברא הוא מציאות יש, מכל מקום
29 מבטל את עצמו אל הקב"ה מאחר שידוע ומכיר
30 שכל מציאותו הוא רק הכח האלקי המקיימו
31 ומחייהו. ו"יחודא עילאה" היינו אחדותו של
32 הקב"ה מצד עצמותו ומהותו יתברך כפי שהוא רם
33 ונשא ומובדל לגמרי מן העולמות ואין העולמות
34 עושים שום שינוי בו יתברך ו"הוא לבדו הוא"
35 אחרי בריאת העולם בדיוק ממש כמו שהי' "יחיד
36 ומיוחד" קודם בריאת העולם. ויחוד זה נקרא בשם
37 "ביטול במציאות", מאחר שמצד מהותו ועצמותו
38 יתברך "הוא לבדו הוא" וכאילו כל העולמות אינם
39 במציאות כלל. ואחדות זו ד"יחודא עילאה"
40 מפורשת בפסוק "שמע ישראל גו' הוי' אחד",

יחי", ד"יחי" הוא לשון תענוג, כידוע בפירוש
 נוסח ברכת בורא נפשות - "וחסרונן כו' להחיות
 בהן נפש כל חי", ד"חסרונן" קאי על הדברים
 הנצרכים לעצם קיומו וחיותו (שבליעדס חסר בעצם
 קיומו), משא"כ "להחיות בהם נפש כל חי" הם
 דברים שאינם אלא לענוג, כי "להחיות הוא לשון
 השבת הנפש (בל"א דערקוויקען) מחמת גודל
 מתיקות ותענוג".

ובך יחיה באמונתו, להשיב את נפשו יותר מכל
 התענוגים ומרוב כל, וכמ"ש מי לי בשמים ועמך
 לא הפצתי וגו':

ו"צדיק" הממשיך אמונתו בבחינת דעת
 והרגשה, בא לידי עונג גדול, יותר מכל תענוגים
 שבעולם, וכמ"ש "מי לי בשמים ועמך לא הפצתי
 בארץ", שזוהי בחינת כלות הנפש, שהאדם אינו
 רוצה שום דבר - לא בשמים ולא בארץ - מלבד
 הקב"ה עצמו.

ונמצא, שאין פירוש "וצדיק באמונתו יחי",
 שדי לו לאדם באמונה פשוטה, אלא להיפך, שצריך
 האדם להעמיק דעתו בעניני אמונה עד שיחי'
 באמונה זו (ראה אגרת אדמו"ר הזקן הנ"ל הערה
 22).

ד"ה וידעת היום פרק ד

דהיינו, כאשר יתבונן כי אני הוי' לא שנית
 ואתה הוא קודם שנברא העולם כו', ורק הודו
 על וגו', ועם כל זה הנה וירם קרן לעמו ולבני
 ישראל עם קרובו ממש, אי לזאת יגיל וישמח
 לבו ויתענג על ה' ממש.

כשאדם מתבונן אשר באמת מצד הקב"ה
 בכבודו ובעצמו אין שום מקום לאיזו מציאות
 בלעדו והוא "יחיד ומיוחד" לאחר ששנברא העולם
 כמו שהי' "יחיד ומיוחד" קודם שנברא העולם
 (שזהו פירוש "אני ה' לא שנית" כנ"ל) - וכל חיות
 העולמות אינה אלא מזיו והארה בלבד - ומכל
 מקום, נתן הקב"ה אפשריות לישראל עם קרובו
 לזכות לגילוי אור אין סוף ב"ה עצמו - הרי
 התבוננות זאת מביאה את האדם לידי שמחה
 גדולה, ויתענג על ה' ממש.

וזהו וצדיק באמונתו יחיה, מלשון תענוג ופיקוח
 נפש. כמו בורא נפשות רבות וחסרונם על כל
 מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי, שפירוש
 חסרונם דבר החסר לאדם לקיום חיותו, להחיות
 בהם נפש כל חי, שאינו אלא להתענג ופיקוח
 נפש.

על עונג זה הנגרם באדם כשאמונתו נקבעה
 בלבו בבחינת דעת והרגשה נאמר "וצדיק באמונתו

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

דמלכי' דתהו שא' אנא אמלך כו' ה"ז בחי' הגבהה
 והתנשאות יתירה כמו לאמר אנא אמלך אנא דוקא כו'
 וכיוצא בזה מצינו בכמה צדיקים מופלגים שהיו
 מנשאים א"ע ביותר וכמו רשב"י שאמר ראיתי בני עלי'
 והם מועטים כו' עד שא' אני ובני הם כו' וכן אמר אנא
 סימנא בעלמא ולכאורה זהו הפך ממש משפלות וענוה
 דכח מה דמשה כו' אך הענין הוא דכמו שיש בקליפה
 המנגד לקדושה האלקית ב"פ ג"ס שהוא ב' מיני גסות
 וחוצפה הא' מצד הטעם כמו מצד עושרו וגדולתו כמו
 ויספר להם המן את כבוד עשרו כו' והב' גסות וחוצפה
 שלמעלה מן הטעם כו' והיינו ב"פ ג"ס וכנגד זה לאחר
 הבירור דקליפה להיות בבחינה הקדושה נעשה ג"כ
 ב"פ ס"ג כנ"ל והיינו ב' מיני התנשאות האלקית הא'
 התנשאות והגבהה הלב בדרכי ה' מצד הטעם והשגה

(סא) אך מעתה יש להבין מ"ש ויקח המן את הלבוש
 ואת הסוס כו' מה שייך זה להמן דוקא וגם
 למה לא הזכיר רק הלבוש והסוס ולא הזכיר כתר מל'
 כו' כי הנה שרש בחי' המן בקליפה מבואר למעלה
 שהוא למעלה מז' עכו"מ שהן ז' מדות כו' וזהו ראשית
 גוים עמלק דהיינו בחי' חוצפה וגסות שהוא בחי' ס"ג
 אותיות גס. אמנם הנה יש בחי' המן בקדושה לאחר
 הבירור והוא בחי' התנשאות והגבהה הלב למעלה
 בעבודת ה' כמ"ש ביהושפט ויגבה לבו כו' וכמארו"ל
 שיתן עיניו למטה ולבו למעלה פי' עיניו בחי' חכמה כח
 מה דמשה שפלות וענוה יתירה ולבו למעלה בקצת
 הגבהה כו' שאל"כ לא יערב לבו לגשת אל ה' כו' כנ"ל
 וע"כ ת"ח צ"ל בו חלק שמיני שבשמיני' כו' כנ"ל וזהו
 שלאחר הבירור נעשה מגס ס"ג אך הנה בחי' ס"ג

16 דקדושה האמתי מצד שהוא יש באמת בחי' מקורא
17 דכולא וזהו כי גאה גאה גאות למעלה מגאות כי מ"ש
18 ה' מלך גאות לבש הוא רק לבוש מלכות בחינת
19 התפשטות הארה בעלמא מגאות דיש האמתי מצד עצם
20 רוממותו וזהו בחי' ס"ג הב' שמקבל מס"ג הא' וכידוע
21 בענין אהיה אשר אהיה דכתר דס"ג דבינה שרשו בכתר
22 הכללי כו' וע"כ תרגומו גאה על גיוותניא שהוא בחינ'
23 המנגד להשפיל בחי' גאות דקליפה שזוהי בחי' חוצפה
24 שלמעלה מן הטע' ג"כ אבל היא מלכותא בלא תגא
25 בלא כתור מפני שאין בהתנשאות זאת רק חוצפה כמ"ש
26 אם תגביה כנשר כי אין בחי' הארה והשפעה כלל
27 במלכות דקליפה ונק' אין ואפס כמ"ש כל הגוים כאין
28 נגדו כו' והיינו ג"כ ענין בחי' ס"ג דמלכ' דתהו ששרשן
29 בבחי' כתור מלכות אנא אמלוך כו' שבבחי' יש האמתי
30 דעצמות אא"ס שלמעלה מן החכמה לגמרי כו' ודל':

שער הפורים

1 בקרבתו לאור ה' כמ"ש ז"ל ולבו למעלה כו' אבל זהו
2 רק חלק שמיני שבשמינית כו' ויותר מזה מזיק לנפשו
3 האלקית שנעשה בחי' גס כמ"ש כלו סג אותיות גס כו'
4 והב' הוא בחי' התנשאות יתירה בבחי' אלקות שלמעלה
5 מן הטעם וההשגה כמו שא' רשב"י אנא סימנא בעלמא
6 כו' וכה"ג והוא בהיות שהיתה נשמתו מבחי' מל' דאצי'
7 ממש וכידוע שבחי' מל' דאצי' נעשה ע"י לבריאיה והוא
8 בצירור אדם קומה שלימה ויש נשמות שנק' ראשי אלפי
9 כו' ושרש נשמתו היה מבחי' כתור דמל' בחי' גלגלתא
10 כו' ע"כ אמר בחד קטירא אתקטרנא ביה אחידא כו'
11 שהוא בבחינת התקשרות דרצון העצמי שלמעלה מן
12 החכמה כו' ע"כ היה בחי' התנשאותו בבחי' אלקות
13 ממש דהיינו כמו בחי' התנשאות דכתור מל' למעלה
14 וכמו התנשאות דוד המלך כו' וזהו בחי' התנשאות
15 האמתית דבחי' יש האמתי מפני שהוא בחי' היש

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו – [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

23 ששים המה מלכות אלו ס' מסכתות, ואחת היא יונתי
24 היא בחי' עצמות הנפש שדבוקה בעצמות אוא"ס ב"ה
25 הוא גבוה יותר מבחי' ששים המה, וזהו שוהין שעה
26 אחת, שהיו מגיעין לבחי' ומדריגה אחת היא יונתי.
27 ועפ"י כל הנ"ל יובן ענין מ"ט ספה"ע ומ"ת, שענין
28 הספירה היינו המשכת מ"ט שע"ב שע"ז
29 מגיעין לבחי' הרצון שמצד הדעת וההשגה כו' שבמות
30 הבינה יש נ' שע"ב ובהמשכת המוח אל הלב משכן
31 המדות הם זפ"ז מ"ט שע"ב, וענין מ"ת היינו המשכת
32 והתגלות הרצון העליון שלמעלה כו', וזהו שבעשרת
33 הדברות יש תר"ך אותיות, ועשרת הדברות כללות כל
34 התורה שבה תרי"ג מצוות דאורייתא וז' דרבנן, בחי'
35 כתור, והגם דאורייתא מח"ע נפקת, היינו רק נפקת אל
36 הגילוי אבל שרשה ומקורה הוא בחי' כתור. וזהו אנכי
37 ה' אלקיך אשר הוצאתיך מאמ"צ, שענין מצרים היינו
38 בחי' ההבנה וההשגה בענין סובב וממלא שהוא רק
39 בחי' מצר וגבול דסדר ההשתל', אבל ע"י בחי' אנכי
40 מי שאנכי הוצאתיך כו'. וזהו מארז"ל שעל כל דיבור
41 ודיבור פרחא נשמתן, לפי שזהו ידוע שלא כל הנשמה
42 כולה מתלבשת בגוף רק הארה לבד, ובשעת מ"ת
43 נסתלקה הארה זו ונתכללה בבחי' שורש ועצמות
44 הנשמה כו'.

ידיד ה' אל משה במדבר סיני

1 **ולהבין** הענין בתוספות ביאור יובן מענין ריב"ז
2 שבכה שאיני יודע באיזה דרך מוליכין אותי,
3 ולכאורה יפלא הלא כל ימיו ק"כ שנה עסק בתומ"צ,
4 וא"כ לא שבקת חיי כו', אך הענין שכ"ז ידע שבידור
5 כל עשר כחות הנפש ע"י עסק התומ"צ, אך מצד
6 ענותנותו הסתפק בעצמו אם בירר בכי טוב עצמות
7 נפשו שהוא הרצון שלמעלה כו', וזהו ה' איני יודע
8 שספיקו ה' בענין הרצון שלמעלה מן הדעת כו'. אמנם
9 מצינו בחי' זו בר' חנינא בן דוסא שאמר ריב"ז אלמלא
10 הטיח בן זכאי את ראשו בין ברכיו כל היום לא היו
11 משגיחין עליו, והאף שלכאורה ריב"ז גדול ה' מרחב"ד
12 מרחב"ד שמריב"ז נמצא דינין ופסקי הלכות ומרחב"ד
13 לא נמצא כלל שום דין, אך הענין הוא כנ"ל שכל ענין
14 הביטול דריב"ז ה' רק בענין חכמה התו' שהוא בחי'
15 הרצון שמצד הדעת וההשגה, אבל הביטול דרחב"ד
16 ה' למעלה יותר מצד ביטול השגה שהוא בחי' הרצון
17 שלמעלה כו', שזהו ענין התפלה יהי רצון, ולכך ה' נענה מיד,
18 וכן אמרינן בגמרא בחסידים הראשונים
19 שהיו שוהין שעה אחת כו' ופריך תורתן אימתי נעשית,
20 אלא מתוך שחסידים הן תורתן משתמרת, הרי שזהו
21 בחי' גבוה יותר מהתורה עד שע"ז תורתן משתמרת.
22 וזהו מ"ש ששים המה מלכות כו' אחת היא יונתי,

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

1 **ויובן** בהקדם מ"ש עבדו את הוי' בשמחה, ולכאור
2 צ"ל הלא כתי' שמחו צדיקי' בהוי' שאינו אלא
3 צדיקי' לבד, ומהו שאומר עבדו את הוי' בשמחה
4 שמשמע שהציווי הוא לכל ישראל. אך הענין הוא
5 דבאמת יש ב' בחי' שמחה, הא' הוא שמחמת שמתבונן
6 שע"י שעושה המצוה הוא מקיים רצון העליון ב"ה
7 אשר מזה צריך לשמוח מאד, שהרי אנו רואי' שאינו
8 דומה אצל העושה כשהמצווה הוא אדם קטן, או
9 שכאשר המצווה אותו הוא אדם גדול כמו המלך הגדול
10 כשמצווה לא' לעשות איזהו דבר שאז עושה זה
11 בשמחה נפלאה ובתענוג עצום, שהוא מפני ההתבוננו'
12 שבעשייתו מקיים ומשלים רצון אדם הגדול, וכ"ש
13 שכאשר יתבונן כשעושה איזה מצוה ה"ה מקיים
14 רצה"ע ב"ה שצריך לשמוח מזה מאד שהרי הוא מקיים
15 רצון ממה"מ הקב"ה, והגם כי אינו שייך לומר ע"ז
16 שהוא משלימו שהרי אנת הוא שלימותא דכולהו, מ"מ
17 ה"ה מקיים רצונו ית' ע' מזה בד"ה ועבדתם את ה'
18 אלקיכם. ולבחי' שמחה של מצוה זו יכול כאו"א
19 להגיע כשיתבונן בזה הדק היטב היטב בכל מצוה

20 ומצוה שעושה שבזה הוא מקיים רצונו ית', ויהי' שמח
21 באמת משמחה של מצוה שעושה כו'. אמנם יש עוד
22 בחי' שמחה מעבודה, והוא כמארו"ל אל תהיו כעבדי'
23 המשמשי' את הרב ע"מ לקבל פרס אלא היו כעבדי'
24 המשמשי' את הרב שלא ע"מ לקבל פרס, והיינו שלא
25 יחפוץ בגילוי אלקותו ית' ג"כ כ"א בבחי' אלקותו לבד,
26 שזהו מדריגת בני עלי' שמועטי' המה, ועז"נ שמחו
27 צדיקי' בה'. אך כשעובד עבודתו בשמחה הפשוטה
28 שכ"א יכול להגיע לשמחה זו, אז נותנים לו גם בחי'
29 שמחה זו השני' בדרך מתנה, וע"ד מ"ש עבודת מתנה
30 אתן את כהונתכם, וכמ"ש במ"א מענין ב' פירושי'
31 בואהבת את ה', הא' ל' ציווי והב' ל' הבטחה, והיינו
32 שהציווי הוא על ההתבוננו' בשמע ל' הבנה, וממילא
33 יבוא לידי אהבה, ולכן יתכן ל' ציווי, ואז ואהבת ל'
34 הבטחה סופך לבוא לידי אהבה, הוא כענין שסופו
35 לבוא לידי שמחה הוא בחי' שמחו צדיקי' בה' ועמך
36 כולם צדיקי' כתי' ע"י העבודה בתומצ"צ, וע' בזה
37 שזהו ע"י מצות מילה, ובמ"א בזהר פי' שזהו ע"י
38 נטירת ברית.

כי תשא את ראש בני'

בס"ד. (ש"פ ויקהל פ' שקלים, ל"ב).

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

8 עקודים, כי כולם עקודים בכלי אחד, וזה כנגד דרגת
9 "נקודה" שכל הפרטים כלולים כאחד ללא התחלקות.
10 ונקודים הוא שבאו בהתגלות – כל אחד בנקודה נפרדת
11 כביכול, אך עדיין כמו שהן בפשימותן ובעצמיותן כו'.
12 וברונמא בואת הוא ענין הקו מה שמחיבור נקודות רבים
13 נעשה הקו דהיינו התגלות האורות בבחינת פשימות כו',
14 - כנגד עולם הנקודים.

1 במאמר המוסגר, הרבי נ"ע משווה את בחינת נקודה וקו
2 לעולמות העקודים והנקודים, ודן ביחס ביניהם:
3 (ושם – במאמר של תרנ"ב, ביאר הענין שזהו – הנקודה
4 והקו כמו עולמות עקודים ונקודים⁶⁵ דעקודים הוא
5 שהעשר הספירות שם הנקראים כתרים בגלל שהן שם
6 האורות העצמיים הרי הם בבחינת בלתי מציאות ניכרת
7 וכולם קשורים ומיוחדים יחד כו', - שעל שם זה נקראים

מקשרות קשר אחד אמיץ וכלולות תוך הכתר שבהם כנזכר (והיינו שנק' רק נקודה אחת וכמ"ש לקמן ח"ל ולכן נק' עולם זה עולם הנקודים לפי שבעולם העקודים כל האורות היו כלולים בהאור הנק' כתר שבכתר והוא כי כל ספי' וספי' כלולה מ' חלקים והם נק' נקודים, והכתר שבכתר היא נקודה אחת בלבד ובה היו כלולים כל ה' ספי' דבחינת אורות כו' עכ"ל. ונמצא אף שכלולים שם הוי"ד ספי' מ"מ היא רק בחינת אחת לבד כו') ואחר כך נתפשט אור העליון יותר

65. וזה לשונו שם (עמ' ק'): וביאור ענין שנתבאר לעיל דהקו הוא מה שנעשה מחיבור נקודות יחד יש להבין ע"פ מ"ש במ"א בענין ההפרש בין עקודים ונקודים. דהנה אי' בע"ח שער מטי ולא מטי רפ"א ובשם"ש שער הקדמות שער העקודים ד"ב וז"ל, כי האור הזה (היינו בחינת האור שמאיר בעולם העקודים) יצא כלול מן יו"ד נקודות אורות וכולן נכללים בנקודה העליונה שבהם הנק' כתר כו' וזהו טעם היות אלו ה' נקודות נק' בשם עקודים כי יצאו כולם

הפרטים באים בהפשטה ואינו ניכרים עדיין הפרטים
 והחילוקים שבהם בו, וכמו שנתבאר לעיל פרק י"ט
 המשל באור שכל מופשט שיוכל להתערב עם אור שכל
 ההפכי המופשט גם כן כמוהו בו. וכך באור הקו,
 שהנקודות שהם בבחינת פשיטות, אינן סותרות זו לזו,
 ולא כפי שבעולם הנקודים, ששם זה אמנם נקודות, אך
 באופן של "מציאות" ו"מלוכה" ולכן הן בבחינת פירוד.
 עד כאן זה היה מאמר המוסגר – ביחס בין הקו לעולם
 הנקודים, במה הם שווים ובמה הם שונים. כעת חוזר
 הרבי נ"ע ליחס שבין הקו לבין הנקודה, שממנה נמשך.
 מקשה הרבי נ"ע: ועם היות דחקו הוא בבחינת מיעוט
 האור לגבי הנקודה שהרי בחינת הנקודה הם הספירות
 הגנוזות לפני הצמצום, והקו הוא לאחר הצמצום, וכמו
 שנתבאר לעיל פרק כ"ב בענין הצמצום בשרשי האורות
 שלפני הצמצום להיות נמשך ספירות פרימיות לאחר
 הצמצום שעל ידי זה נעשה בבחינת מיעוט האור בו, -
 ואם כן, כיצד אפשר לומר שהקו הוא אותה בחינה של
 הנקודה העצמית, רק באופן של התגלות, ונשארו
 הנקודות בקו בבחינת פשיטות?
 מתרץ הרבי נ"ע: מכל מקום הרי זה בבחינת פשיטות
 עדיין ובבחינת בלי מ"ה לגבי האורות המתלבשים בכלים
 בו. – כלומר למרות שיש ירידה מסויימת, מעצם זה
 שהנקודות באו לידי גילוי, הרי עדיין הם באופן של
 פשיטות לגבי האורות המתלבשים בכלים.

רק – שיש בכל אופן הבדל בין עולם הנקודים לבין
 הקו, דנקודים הרי הם בבחינת ענפין מתפרדין –
 כלומר כל ספירה היא נפרדת בפני עצמה, ואין שם
 התכללות, כידוע שעולם הנקודים הוא עולם התהו, בו
 כל מידה היתה בפני עצמה ללא התכללות, ועד שנעשה
 מזה "שבירת הכלים". ובקו הן – הנקודות שהתגלו -
 בבחינת אחדות בו.
 והיינו ההפרש ביניהם, כשהתגלות של הספירות היא
 להיות בבחינת מציאות שזהו ענין הנקודים שהוא
 ההתגלות להיות בבחינת מציאות – כלומר שכל ספירה
 מרגישה את מציאותה ואין בה ביטול וכמו הענין של
 אנא אמלוך בו, – שהספירה אומרת שהיא דוקא
 תמלך, הנה כיון שיש כאן רצון לגילוי באופן שתהיה
 מלוכה ושליטה אף על הזולת, הרי יש כאן ענין של
 מציאות ו"ישות", שאינה נותנת מקום לספירה האחרת,
 וממילא זה מביא אחר כך לשבירה.
 או – אבל לעומת זאת הנקודות כפי שהן מתגלות בקו
 - שהתגלות היא רק בבחינת גילוי מן העצם לא להיות
 בבחינת מציאות רק התגלות לבד בו. – כלומר שהדגש
 כאן שיהיה ענין של גילוי אור, אך לא גילוי על הזולת
 (שזה ענין של מלוכה) אלא שיהיה הגילוי אור שלו –
 גילוי עצמי. וכמו חכם הגדול המגלה אור שכלו כמו
 שהוא אצלו לא בשביל הזולת, כמו חכם שכותב את
 השכל לעצמו, או חוזר על הדבר שכל לעצמו, שכל

כל ספי' נק' נקודה שאין בה התחלקות כ"א האור פשוט דכל ספי'
 שכולל בה כל הפרטים בהעלם בו, וזהו בחינת כתר של כל ספי'
 שהוא בחינת אור כללי אור פשוט עדיין, וכידוע דמחכמה ולמטה
 הוא התחלקות וכמ"ש בתו"א בהביאור לד"ה וקבל היהודים בסופו
 ובכ"ז, מה שאין כן בחינת הכתר הוא למעלה מבחינת התחלקות
 והיינו שהוא בחינת אור פשוט כו'.
 ובדמיון הנ"ל בעולם הנקודים כמו כן י"ל בדוגמא כזו בכללות גילוי
 הקו שנמשך מהנקודה דרשימה, אף שהוא בבחינת המסכה
 והתפשטות בלבד מ"מ מאיר שם האור בבחי' אור כללי בבחי'
 פשיטות עדיין, וזהו בחינת הנקודות שכל מדרי' בספירות ועולמות
 כו' כמו שהן בעצם אור הקו הן בבחינת נקודות לבד שהוא בחינת
 אור פשוט ונק' היולי לגבי מה שנמשך ממנו אחר כך ואינו דומה
 להיולי דנקודת הרושם שאין שם בחינת אור פרטי כלל מה שאין כן
 בבחינת הקו שיש שם מדרי' פרטים אלא שהן בבחינת נקודות כו'.
 ולפ"ז יתכן לומר בבחינת הקו מלמעלה ומטה אחר שיש שם בחינת
 גילוי אור יש בו הפרטים שיתגלה אל המקבל רק שהוא בפשיטותו,
 וכמו בעולם הנקודי' אינו דומה בחינת הכתר שבכתר עם בחינת
 כתר שבחכמה וכתר שבחסד כו' אלא שכולן בבחינת נקודות כו',
 כמו כן בבחינת הקו אף שהוא בבחינת חיבור נקודות יחד היינו
 בבחינת אורות פשוטי' מ"מ שייך בו מעלה ומטה כו' (ומובן דכל מה
 שנתבאר לעיל משלהבת בגזלות ומענין עקודים ונקודים זהו רק
 דמיון ודוגמא לבחינת רשימה וקו, דבאמת בחינת הקו למעלה גם
 מבחינת א"ק כידוע, וגם בעצם ענינם אינו דומה כלל לבחינת נקודות
 דקו לבחינת עולם הנקודים וכמשי"ת ג"כ לקמן, רק מהענינים הנ"ל
 יש לצייר להבין ענין בחינת הקו שהוא בבחינת נקודות כו' כנ"ל).

למטה כו' ואז נאצל עולם הנקודים כו', וביאר שם דבעולם הנקודים
 נתחלקו האורות הנכללים בנקודה אחת הנק' כתר שבכתר (שזהו
 בחינת העקודים כנ"ל) ונעשו יו"ד נקודות הנקראי' כתר שבכתר כתר
 שבחכמה כו' וכל נקודה מאלו כוללת יו"ד נקודות כו', והיינו דבעולם
 הנקודים נתגלו הכתר של כל ספי' יעו"ש באורך.
 והענין ע"ד החסידות מבואר דבעולם העקודי' אף שיש שם עשר
 ספירות והר"ע עשר ספירות הגנוזות במאצילן מ"מ ה"ה עקודים
 וקשורים עד שאין לחלק בו מדרי' כלל, וכמו עשר כוחות הנפש
 הכלולים בעצם הנפש וכמו שנתבאר לעיל דכמו שהן כלולים
 בהעצם ה"ה כמו העצם ממש עד שלא יתכן בהם גם ההתכללות כו'
 מפני שאינם בבחינת גילוי עדיין כו' כנזכר לעיל, וכמו כן הוא בחינת
 העקודים דכללות האור שבעולם העקודים נק' רק נקודה אחת כנזכר
 לעיל בשם שה"ק, והוא מפני שהעשר ספירות שבו אינם ניכרים
 למציא' בפ"ע כלל, ועיקר המשל דצדור החלמיש הנ"ל הוא על העשר
 ספירות הגנוזות כו' וכמו שכתוב במקום אחר (וזהו הטעם מה שלא
 הי' השבירה בעולם העקודים מפני שהעשר ספירות דשם כלולים
 בהעצמות ואינם נכרים כו' וממילא אינו שייך שיגדלו זה לזה דזהו
 סיבת השבירה כו' וכמו שכתוב במקום אחר), אמנם עולם הנקודים
 הוא דהאורות כמו שהן בפשיטותן כך יצאו ונתגלו, ובתחילה כשריו
 כלולים בנקודת כשב"כ דנקודים הרי היו בטלים במציאות כו' כנזכר
 לעיל, אמנם כשנתגלו ה"ה מציאות דבר כו' ושייך התחלקות חכמה
 וחסד כו', ומכל מקום הם בבחינת נקודות לבד, מפני שהוא התגלות
 הראשון מבחינת עקודים והוא שהאור שהי' בהעלם בעקודים נתגלה
 ויצא לחוץ, ובדאי דשם היו בבחינת כוחות פשוטים אחר שאינם
 בבחינת גילוי כו' כנזכר לעיל, וכמו שהן בפשיטותן כן נתגלו כו'. ולכן

27 משה, על ידי זה נעשה רוחו של משה באופן כזה שיהיה
28 בו ועל ידו השפעת הברכה בו, וכנודע דכל ההשפעות
29 – גם מה שעבר על ידי הזקנים – היה צריך להיות על
30 ידי משה דוקא בו. ובכל זאת זה חייב לעבור דרך
31 הזקנים.
32 וכמו כן בנמשל הוא בענין אצילות דהאורות כמו
33 שנאצלו ונתגלו משרשן ומקורן מהעשר ספירות הגנוזות
34 הרי הם בבחינת בלי מ"ה עדיין בו, וממילא אינן בערך
35 עדיין להיות בבחינת מקור לבריאה יצירה עשיה בו, -
36 וזה השלב הראשון של הגילוי (כמו אצילות רוחו של
37 משה לבד, מבלי להתלבש עדיין בזקנים) ועל ידי
38 שנתלבשו בכלים על ידי זה נתפסו בבחינת מציאות
39 להיות בבחינת מקור לבריאה יצירה עשיה, (על דרך
40 ההתלבשות בזקנים) דאיהו וגרמוהי חד לברוא בו. –
41 בהם ועל ידם יש מאין.
42 קיצור.
43 והוא ענין נקודה קו שטח, נקודה היא העצמיות והיא
44 שרשי האורות, קו הוא התגלותן על ידי הצמצום
45 בבחינת ספירות פרטיות, בבחינת נקודות פשוטות
46 והיוליות (וכמו עולם הנקודים רק שם ההתגלות להיות
47 בבחינת מציאות, ובחקו הוא להיות בחינת גילוי
48 מהעצם),
49 והוא ענין שהקו עשוי מנקודות ושטח הוא תפיסת
50 האורות בכלים, שנעשים בבחינת מציאות חכמה וחסד
51 בו.

1 עד כאן זו הדרגה הב' שבגילוי האורות: גילוי האורות
2 – הקו - לפני התלבשותם בכלים.
3 והשטח – זה הבחינה השלישית, הוא כמו שהאורות
4 מתלבשים בכלים ממש שנעשים בבחינת אור החכמה
5 ואור החסד כפי מהות הכלים בו, ואינם בבחינת
6 פשיטות כמו האורות מצד עצמם לפני התלבשותם
7 בכלים, והשפעת הכלים על האורות היא כל כך גדולה
8 עד שפועלים ההתהוות דבריה יצירה עשיה כפי אופן
9 הכלים בו. – כלומר האורות (שהם הכח המהווה)
10 המלוכשים בכלים הם הפועלים את התהוות הנבראים
11 של בריאה יצירה עשיה, אך זה שהנבראים של בריאה
12 יצירה עשיה הם בבחינת גבול, הרי זה בהשפעת הכלים,
13 שהם ענין של גבול. ומכאן גודל ההשפעה של הכלים
14 על האורות המתלבשים בהם.
15 והדוגמא כזה יש לומר כמו באצילות רוחו של משה על
16 הזקנים, הרי על ידי שנח רוחו של משה על הזקנים היה
17 יכול להיות השפעת הברכה מה שלא היה אפשר להיות
18 מרוחו של משה עצמו שלא על ידי הזקנים בו,
19 וזהו שכתוב⁶⁶ ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי
20 עליהם - דלכאורה מהו הדגש בפסוק "ושמתי עליהם"?
21 הרי יכל לכתוב בקיצור: ואצלתי מרוחך עליהם? אלא
22 שיש בזה ב' דברים אצילות רוחו של משה ומה שנח על
23 הזקנים בו, כלומר שזה ב' דרגות שונות, והיינו
24 דבאצילות רוחו של משה לבד הגם שזהו ירידה
25 ממדרגתו לא היה אפשר להיות עדיין השפעת הברכה
26 כי אם על ידי שנח על הזקנים שהיו באין ערוך לגבי

שבת פרשת בלק תער"ב

66. במדבר יא, יז.

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהרי"צ

ספר המאמרים ה'תרפ"ז

9 אינם מתקרבים בקרוב אִמְתִּי, וְטַעַם הַדָּבָר הוּא מִפְּנֵי
10 הַזּוּלָּת, וְהֵינּוּ שְׂמִפְּנֵי הַסְּבִיכָה שֶׁלָּהֶם אֵינָם יְכוּלִּים
11 לְהִתְקַרֵּב בְּקִרְבֵּי אִמְתִּי, וְכִמְאֹר הָעוֹלָם "עַס פֶּאָסֵט אִים
12 גִּיט פֶּאָר דָּעַר סְבִיכָה וַיִּנְעֹר", וְהֵינּוּ אֵט מִיט דִּיא וְאֵס
13 עַר חֲבֵרֶת זַעַף פֶּאָסֵט אִים נִיטִיכִי שִׁילְמֵד הוּא בִּשְׁעוֹר
14 קְבוּעַ לְרַבִּים אוֹ שְׂבָנוּ יִלְמֵד בְּחֶדֶר וּבִישִׁיכָה, וְשִׁיתְקַרֵּב
15 בְּקִרְבֵּי גָמוֹר לְיָדָי אֱלָקִים בְּאִמָּת וּבְגִלּוֹי, וְכִמּוֹ כֵּן יִשְׁנֵם
16 בְּעוֹבְדֵי הָרִי בְּתוֹרָה, וּבְפֶרֶט בְּעִבּוּדָה שְׂפֵלֶב זֶה תְּפִלָּה

1 (יד) וְהִנֵּה לְהִבִּין עֲנֵן הָעֵדֶר הַמְּצִיאוֹת, הֵינּוּ אִזּוֹ
2 מְצִיאוֹת אִזּוֹ קִיִּין מְצִיאוֹת נִיטִיכִי וּמִפְּלִ-
3 מְקוֹם נִשְׁאָר בְּמְצִיאוֹת, דְּהִנֵּה אָנוּ רוֹאִין בְּדִרְכֵי הָעִבּוּדָה
4 בְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת, דְּנִישׁ פֶּמָּה בְּגִי אָדָם שֶׁהֵם מִצַּד
5 עֲצָם מְצִיאוֹתָם קְרוֹבִים אֶל לְמוֹד הַתּוֹרָה, וְחִפְצִים
6 לְרִאוֹת בְּנִים וּבְנִים עוֹסְקִים בְּתוֹרָה, וְנִמְשָׁכִים אַחֲרֵי
7 הָעוֹסְקִים בְּתוֹרָה וּמִתְקַרְבִּים אֲלֵיהֶם, וְעוֹמְדִים
8 בְּהַתְּעוֹרְרוֹת טוֹכָה לְכָל דָּבָר שֶׁבְּקִדְשָׁה, וּמִפְּלִמְקוֹם

כז. שמציאות אינה מציאות כלל. כח. לא מתאים לו מפני סביבתו, והיינו שכלפי אלו שמתחבר אתם, לא מתאים לו.

24 תופס אצלו מקום ומציאות כלל, והסבה לזה הוא
25 העלוי שלו, מה שנתעלה למעלה ומדרגה עליונה יותר
26 שאינו שיף אל הזולת, והינו דבתחלה היה שיף אל
27 הזולת ולכן היה הזולת מבלבל אותו, וכאשר
28 בעבודתו הגיע אל האמת והפנימית, און איז
29 פארנומען מיט זיך^ל, אז אין לו שיכות אל הזולת,
30 ובמילא אין הזולת תופס מקום ומציאות כלל, וכמו
31 על-דרך-משל הזולת של עיר אחרת אינו מבלבל
32 אותו, הנה כמו כן אז ער קומט צו צום אמת, איז
33 ער דאך יעמולט אין א אנדער ארט ואס יענער איז
34 אים ניט מבלבל^ל, ואזי באמת הזולת מתבטל,
35 וכמאמר "פאר א אמת פארלירט מען זיך"^ל. והדגמא
36 מזה יוכן למעלה בבחינת אור אין סוף שמבדל בערך
37 לגמרי מן העולמות, הרי העולמות והנבראים אינם
38 תופסים מקום כלל וכלל, והרי הם כאלו אינם ממש,
39 וזהו "שמע וכו' אחד", דהתבוננות דהוי' אחד יכול
40 להיות בהשגה גמורה.
41 קצור. יבאר בטבעי בני אדם האוהבים ומתקרבם
42 לבני תורה אבל מתבישים מהסביבה שלהם,
43 וכן בעובדי ה' אשר הזולת מבלבל להם. אבל בעת
44 רצון אז אין הזולת מבלבל מפני שעומדים במעלה
45 עליונה אין הזולת תופס מקום אצלו, וכזה יבאר ענין
46 העדר תפיסת מקום.

י"ח ה' פרשת כי תשא, פורים קטן, תרפ"ו

1 שהזולת מבלבל לו, והינו שבעבודתו בתורה ותפלה
2 הזולת מבלבל לו, וכמובן שהוא לפי אפן האישים
3 המקום והזמן, עד שלפעמים צריך ללחם עם זה
4 שהזולת מבלבל לו. אבל כאשר הוא במדרגת האמת,
5 והינו דכאשר האדם מתבונן תכלית יצירתו צוא ליב
6 ואס ער איז בעשאפין גיוראן^{כט}, ובתכלית כל
7 התעסקותו און צוא ליב ואס איז אלע זאיניע
8 גישעפטין^ל, ובתכלית בני ביתו צוא ליב ואס איז לא
9 בנים ובני בנים, והינו אז ער קומט צו צום אמת אז
10 זאיין תכלית^ל ובתכלית עסקיו ובני ביתו הוא מפני
11 רצון וכוונת הבורא יתברך, וכן בעובדי הוי' שהעבודה
12 בתורה ותפלה הוא עם האמת שבנפש, דאז עבודתו
13 בתורה ועבודה שכלב הוא אצלו באמתית, והינו
14 שבעבודתו קומט ער צוא צום אמת און פנימיות^ל,
15 אז רואין אנו במוחש שהזולת אינו מבלבל לו כלל,
16 וכמו על-דרך-משל בזמן דעת רצון בראש השנה ויום
17 הכפורים, או בעבודה דשמחה בשמחת תורה, דאז
18 אין הזולת מבלבל לו כלל, והנה זה מה שהזולת אינו
19 מבלבל אותו, אין הפונה שהוא מבטל אותו, כי אם
20 שהזולת הוא ממש כאלו אינו, והינו שלא יש דבר
21 המבלבל לו, וכמאמר העולם "ער טראכט ועגין אים
22 ניט", והינו שאינו חושב אודות הזולת, אף מפני מה
23 אינו חושב אודות הזולת השטעם הוא מפני שאינו

כט. לצורך מה הוא נברא. ל. ולצורך מה הם כל עסקיו. לא. לצורך מה הם. לב. שהוא מגיע לאמת, שתכליתו. לג. הוא מגיע לאמת ולפנימיות. לד. והוא עסוק עם עצמו. לה. ואשר הוא מגיע לאמת, הרי הוא נמצא אז במקום אחר שהזולת אינו מבלבל אותו. לו. כלפי האמת "נאבדים" (מתבטלים, ואין תופסים מקום).

לקוטי דיבורים

14 יחסר לו שם מאומה, ענה לי: "א מאל האט מען
15 געדארפט זיין א מלמד, איצטער זעצט מען פאר
16 מלמדות אריין אין טורמע און מען שלאגט, מזו מען
17 זיין א מלמד איינשטעלען דעם לעבען און לערנען
18 מיט קינדער אין באהעלטעניש" [פעם היו צריכים
19 להיות מלמד, כיום עבור מלמדות מכניסים לבית
20 הסוהר ומכים, מוכרחים להיות מלמד, לסכן את
21 החיים וללמוד עם ילדים בסתר].
22 ארבעים טשערוואנצעס [שטרות כסף] נתן לאביו
23 ולא אבה לקחת, באמרו כי יש לו כפי הדרוש. ואני
24 הנני חושב: לו ידע אשר אביו ר' שמעון ואחיו - דודו
25 - ר' ארי' שלמה, המלמדים החשאים בארשא, ודודו
26 ר' מנחם שמואל מלמד חשאי ביעקאטערינסלאוו,

1 ביחס מיוחד סיפר על אודות הוריו: כעשרים שנה
2 לא ראה אותם והוא כבר חבר הצ"ק במאסקווא ויסע
3 ביחוד לארשא לבקר את הוריו, ויתודע כי זה
4 כשנתיים אשר מתה אמו - לזכרונה החליט לשנות
5 את הכינוי שלו על שם באשקאוו - ואת אביו כמעט
6 שלא הכיר: זקן, כפוף וצנום ודל פנים, וכשננס
7 לחדרו, בדירתו של זלמן יעקב ליפקין - אחד מנכבדי
8 ארשא וחסיד גדול - מצאהו שוכב וגונח. וכשראהו
9 אביו לא הכירו ויגער בו לאמר: "האם לאסרני באת
10 שנית, תנו לי זמן להתרפאות מתחלואי" ויבכה.
11 שעה ארוכה עברה עד אשר הרגעתיו והתודעתי
12 אליו שהנני בנו מאיר, ויבט עלי במבט קר ולא אמר
13 מאומה, ועל מרבית דברי, אשר יסע למאסקווא ולא

22 המטות".
 23 ק. מצוה לחבריו לחפש, ובעצמו ישב על אחד
 24 הכסאות ויספר איך כי הכה את רבני היהודים
 25 ומלמדיהם, הפיל את שיניהם ושיחת עיניהם. בעיר
 26 מולדתו אמציסלאוו - פלך מאהליב - היו שני רבנים,
 27 אחד זקן כבן שבעים וחמש או שמונים ומשנהו כבן
 28 חמשים, את שניהם רתם בעגלה להוביל את הזבל
 29 מהאורוה של קוזמא הסנדלר. הרב הישיש לא יכול
 30 למשוך, נתקל ונפל לארץ ושבר יד ורגל ובו ביום מת,
 31 ומשנהו משך את העגלה ויצאו בני מעיו ונפל לארץ
 32 וכבדתו במתנת רגל בבטנו ויתגלגל בצעקת כאב,
 33 וכעבור שני ימים מת גם הוא.
 34 החברים מפזרים את בגדי, בודקים בכיסי הבגדים
 35 ומדפדפים את הספרים, את הכתבים הניחו על
 36 השולחן וקראטאוו צוה לי לעמוד ויבדוק את כיסי
 37 בגדי ויניח הכל על השלחן ויאמר: "אנחנו הצעירים
 38 באזבאזשניקים [כופרים] וחברינו הקאמסאמאלצעס
 39 [נוער קומוניסטי] כלה נעשה ביהודים הפאנטיקים,
 40 את רבניהם ומלמדיהם נעקור מבלי להניח שרש, וגם
 41 חלקך האזרח שניאורסאהן יהי' ביניהם, כי שני
 42 דרכים לפניכם, האחד אל הכותל, כלומר מיתת ירי'
 43 והשני' למדבר סאלאווקי ושם תרקבו".

יומן, תרפ"ז

1 ומקבלים משכורתם מהמרכזים שלנו, מה הי' אומר
 2 על זה - ומרבה לספר על אודות מסעו בתור חבר
 3 הגפא"ו לבקר בערים שונות עד אשר הופקד ליו"ר
 4 הסאוונארקאם בטשעליאבינסק זה שתי שנים
 5 ונתעלה להיות חבר הגפא"ו ומבאר לי מעלתה על
 6 הגפא"ו המרכזי הפלכי.
 7 * * *
 8 פתאום נפתחה הדלת והפקיד קראטאוו ועוד
 9 שלשה צעירים נכנסים לחדרי, אחד מהם בבגדי שרד
 10 של המשטרה, וכולם חוץ מקראטאוו, אקדוחיהם
 11 בידיהם.
 12 קראטאוו (בזעם): "אזרח שניאורסאן, אתה נאסר
 13 ואל תזוז ממקומך, כי אם תזוז ממקומך יירו בך ודמך
 14 בראשך! ואיפה הם תרמיליך ונבקרים". "גרישקע -
 15 פנה לאחד מחבריו - סגור את הדלת".
 16 ב. יושב ומביט, אף כי פניו התאדמו מדם, אבל
 17 לא הוציא הגה מפיו.
 18 ואני, אשר כבר הורגלתי בביקורי חיפוש ובמרביט
 19 דברי המחפשים שדרכם להפחיד, ישבתי לי במנוחה,
 20 ואען: "התרמיל הקטן עומד בזה והגדול עומד אצל
 21 מטתי אחורי הוילון המפסיק בין חדר המושב לחדר

דברי* ימי הרבנית רבקה זי"ע נבג"מ

החתונה

1 למחר ביום השלישי¹²¹ הותחל ההכנות אל החתונה שהוגרלה על משך ח' ימים מיום
 2 התנאים, ובמשך השבוע הלזו התעסקה דודתינו מ' צ"ג תחי' בכל הענינים המצטרפים אל
 3 החתונה, בתפירת בגדים להכלה, וכי הי' אצלם עוד סחורה מה ששלחו להם אביהם הזקן הר"מ,
 4 ותפרו אז, ועל כל ההוצאות היתה הולכת אל כ"ק רבינו לקבל הכסף הדרוש לזה, כי ביתם היתה
 5 ריקם מכל.
 6 והם הודיעו לאביהם הזקן ולאמם הזקנה לשקלאָוו מדבר ההתחתנות ומהגבלת יום החופה
 7 למז"ט, ובא אביהם הזקן הר"מ ז"ל משקלאָוו (כי אם אמם מרת לאה גאָלדע ז"ל מסיבה לא
 8 יכלה לבוא אל החתונה).

מלכות" לפרשת ויקהל). ההערות הממוספרות הם מהמו"ל.
 (121) אוצ"ל: ביום השישי. - ראה לעיל הערה 114.

(* ההערות בשוה"ג באותיות אל"ף-בי"ת הם הקטעים
 שנכתבו ע"י כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בשנת תרד"ע ונשמטו על ידו
 כשניתנו להמעתיק (ראה "סקירה קצרה" שנדפסה בחוברת "דבר

1 וביום ה' 122 י"א ניסן תר"י 123 היתה חג חתונתם של הזוג כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש זצוקללה"ה
2 נבג"מ ז"ע, עם בת זוגו (האמיתית) כבוד אמי זקנתי הרבנית הכבודה הצדקנית המפורסמת מרת
3 רבקה בת חי' שרה בת כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר האמצעי זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע 124. והם אז
4 בשנותיהם העלומים, כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר המוהר"ש בן ששה עשר שנה ושבעה ועשרים יום,
5 וכבוד אמי זקנתי הרבנית מרת רבקה בת חמש עשרה שנה וחמשה חדשים ויום אחד.

והוא אז כבן* חמש עשרה שנה" ולפי מ"ש ב"האח" שהועתק
לעיל הערה 17, שנולדה בשנת תקצ"ה, נמצא שהחתונה התקיימה
בשנת תר"ט.

124 ראה ספר השיחות קיין ה'ש"ת שם (ע' 137): על
חתונת הוד כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש עם כבוד א"ז הרבנית הצדקנית
מרת רבקה בשנת תר"ט, ה' הוד כ"ק אאזמו"ר צמח צדק בחדוה
גדולה ואמר הרבה דא"ח. בשבע ברכות בפעם האחרונה אמר
מאמר משיח אתא לאתבא צדיקא בתיובתא, מאמר עמוק במאד.
ואמר בזה"ל: א צדיק'שע תשובה האָט גאָר איין אַנדער טעם און
אַן אַנדער געשמאַק (ראה שיחת אחש"פ תרצ"ד (לקו"ד ח"א קמו,
א ואילך)).

(* ראה לעיל הערה 71.

122) וביום ה' כ"ה בהעתקה שלפנינו. לפי קביעות י"א ניסן
בשנת תר"י – לכאורה צ"ל: וביום א'.

123) בשיחות סיון מנ"א תרצ"ב (תורת מנחם רשימת היומן
ע' רמט): "זווג ב' של מהרשנ"ע ה', כמדומני, בשנת תר"ט, או
תר"י. וראה אגרות קודש ח"ד שבהערה 141. בספר השיחות
תש"ד ע' 5 – שנישאו בשנת תר"א.

תר"ט כשנת החתונה – כ"ה גם בספר השיחות קיין ה'ש"ת
ע' 137 (הועתק בהערה הבאה). ע' 173. "היום יום" בתחילתו.
"פתח דבר" שבהערה 17 ע' 6. ספר התולדות שבהערה הנ"ל ע'
12. ב"האח" גליון 19 מיום ה' אדר שנה זו (תרד"ע): "ביו"ד
מרחשון מלאו לה ארבע עשרה שנה וביו"ד ניסן ה' יום כללותה

אגרות קודש

ב"ה כ"ט שבט, פ"ב

מו"ה משה זעליג שי

שלום וברכה.

21 מבהיל הוא, ויום ליום יביע ביוקר ועילוי המקחים על כל
22 דבר אנוכל וכו'. אבל אם באלה נוכל להשביע נפשינו, גם
23 היא דורשת מזונה ופרסנתה, ואדרבא חולשא דגופא
24 תוקפא דנשמתא, לפי ערך חלישות גופינו בכלל, אשר
25 הושברנו - בכמה מיני יסורים ומחסורים (אשר בפו"מ
26 במשך השנים האחרונים גם האמונים שבנו, נשינו טובה,
27 ומה גם ראות יסורי אנשי הקרובים אל לבינו, חלילה
28 גועים ברעב כו'), ירחם ה' הי' צ"ל תוקפא דנשמתא
29 בתוקף עוז תעצומות, להיות מסור ונתון אל התורה
30 והעבודה, והשי"ת ירחם עלינו ויקרב לבבינו לעבדו ית'
31 מתוך הרחבת הלב והדעה.

32 ואתם ידידנו אנ"ש שי שמחו לבבינו מהנעשה אתכם
33 לטוב ולברכה, ויהי הדיבור של אהבה, קירוב הדעת,
34 התאחדות הכחות בהחזקת התורה והרבצתה, מצוי בינינו
35 בעתים קרובים ביותר, מבלי לחכות על קבלת מענה,
36 ובאופן כזה יתחזקו הלבבות ויכונו המפעלים לברכה.

37 ויואל נא הגד שלום וברכה משמי להתנפלים בבית
38 מדרשם, ומה מאד ינעם לי לדעת האם יש להם שיעורי
39 לימוד בנגלה ובדא"ת.

40 טובה גדולה וברכה מרובה, אשר ידידנו אנ"ש שי
41 ידברו ביניהם בכתב ובע"פ לחזק איש את רעהו, כאמור
42 במכתבי לידידנו רא"ש שי אקסילראד, וידידנו ר"ד שי
43 שיפרין, וגם גדולה העבודה לכתוב לכאוי"א ביחוד, וכאשר

1 מכתבם מה' ויגש העבר, הגיע באיחור זמן, וע"ד הסך
2 נו"ן דאלל' אשר שלח לידידנו רש"פ שי זאלמאנאו, הנה
3 בטח יגיעו, כי במכ' הנשלח מהנ"ל בה' וארא, עוד טרם
4 התקבלו, ובד"כ הנשלח לו התקבל במועדו. וכבר הגיעו
5 הסכומים לפה כפי הרשימות. והאל הטוב יהי בעוזרי כל
6 אנ"ש שי וכל התומכים העושי והמעשים שי לטובת
7 לומדי תורה, ויושבי באהלה של תורה יתברכו בברכה
8 כפולה ומכופלת, כי טוב יהי להם כה"י בגו"ר.

9 והנה אמת הדבר כי שוכני בתי חומר אנחנו, ואם ח"ו
10 אין קמח אין תורה, והדבר מטריד ביותר, וישמור השי"ת
11 את עם קדשו, בכל מקום שהם יברכם האלקים, אשר ר"ל
12 חסרון הלחם ממש ופחד הרעב גדול הוא, וכל השערה
13 כאין וכאפס הוא לגבי ראיית עין ממש בכפן ומחסור ר"ל,
14 גם מי שיש לו לחם צר ממש לבו כווצה ודחוקה. אבל הלא
15 לא על הלחם בלבד יחי' האדם, ולא זה תעודתו בחיים.
16 מודים אנחנו להשי"ת מברכים שמו ומהללים אותו ית'
17 על כל החסד שעשה אתנו והתלמיד' היקר' יחיו בכלל
18 ובפרט, שהעיר לב אנ"ש שי כי יב[נ]או בעזרתנו בחסדו
19 ית', בעת צר ומצוק, אשר בפועל החיו נפשינו ונפש
20 התלמיד' יחיו, אשר מצב הכלכלי והמחי' ל"ע ול"ע -

- 1 יתדברו ביניהם בזה יעשו חסד עם בן מורס ורבים, אשר
2 אוכל לשקוד יותר על העבודה העמוסה. עזרו לי ויעזרכם
3 האלקים, כי כן הובטחנו אשר האלקים יעמוד לימין עני
4 ואביון להושיעו להשכיל ולהיטיב דרכיו. והאל הטוב יעיר
- 5 לבבינו לעבדו ית' ויאירו עינינו בתורתו הקדושה.
6 והי' ברכה ושלוש כאו"י והדו"ש וטובס מקרב ולב
7 עמוק, וחפץ הצלחתם בגו"ר ומברכס בכט"ס, בן מו"ר.

אג"ק מוהרי"צ נר"ך יד

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד ניסן, תשי"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"י עוסק בצ"צ
מו"ה אברהם חנוך שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום י"ג ניסן, יום ההילולא של כ"ק אדמו"ר הצ"צ וכן קטעי
העתונים, ובטח ישנה רשימה מאלו ששלחו להם מצה שמורה למען לעמוד עמהם בקישור בענינים של
התעוררות גם במשך השנה ולא לחכות עד ערב פסח הבע"ל...

אף שאינו מזכיר עד"ז תקותי שראה החומר ע"ד חב"ד שנכנס בהאנתולוגיא בכדי שיצאו
הדברים מתוקנים כפי האפשר...

במ"ש אודות הספר על הפסיכולוגיא, פרטי הדברים יודע הרד"ח שי' כיון שעמו נדבר ומ"ש
אודות מראי מקומות הדרושים, ישתמש במפתח הענינים דתו"א דרך מצותיך וכו' וימים אלו תקותי
יו"ל מפתח הענינים ללקו"ת שכל הנ"ל יספיק די חומר לא רק לספר אחד אלא לכו"כ.

אקוה לידעות מפורטות אודות כינוס המל"ח בכפר חב"ד וכן על המסיבה שלאחרי' בכפר
חב"ד וכן בת"א, ובכל זה הרי כל המרבה ומפרט ה"ז משובח.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

מהנכון הי' לסדר אם אין הוצאות וקישורים בדבר שישלח להספרי' כאן את כל המכ"ע דאה"ק
ת"ו המופיעים ביום ועש"ק שכפי השמועה יש בהם תוכן מענין קיים.

פרק א' משנה ב

שִׁמְעוֹן הַצִּדִּיק הָיָה מְשִׁירֵי כְּנָסֶת הַגְּדוּלָּה. הוּא הָיָה אוֹמֵר, עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד, עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל גְּמִילוּת הַחֲסִדִּים:

נקודות משיחות קודש

רבינו הזקן מבאר⁴ שלושת העמודים, הם כנגד שלושת האבות:

"גמילות חסדים" כנגד אברהם אבינו שהיה גומל-חסדים, כדכתיב⁵, "ויטע אשל בבאר שבע", ופירשו רז"ל⁶ ש"אשל" ראשי תיבות אכילה, שתיה, לינה, שסיפק לעוברי אורח (ובלשון האורחות-צדיקים⁷, שאברהם "היה נדיב בנפשו, בגופו ובממונו").

"עבודה" - עבודת התפילה, שהיא עבודת הקרבנות, "תפילות כנגד תמידין תיקנום"⁸, כנגד יצחק אבינו שהיה "עולה תמימה".

"תורה" כנגד יעקב אבינו שענינו תורה, כמו שנאמר⁹, "ויקם עדות ביעקב, ותורה שם בישראל".

אלא שלכאורה לפי זה צריכה היתה המשנה למנות את שלושת הדברים שעליהם העולם עומד, בסדר הפוך - גמילות-חסדים, עבודה ורק לבסוף תורה (כפי סדר האבות)!! ויש להוסיף ולחזק את השאלה: גם סדר עבודתו הפרטי של כל יהודי, בכל יום ויום, כולל את שלושת העמודים האלה, וגם שם הסדר הוא הפוך מהמפורט במשנה - תחילה גמילות-חסדים, שהרי לפני התפילה יש לתת צדקה לעני (כמאמר רז"ל¹⁰ "רבי אליעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי"), לאחר מכן התפילה עצמה ("עבודה") ורק אחר-כך בא שלב התורה (כמאמר רז"ל¹¹, "מבית-הכנסת לבית-המדרש")!!

ויש לומר שסדר ה"דברים" במשנתנו נובע מכך שמדובר על פעולתם בעולם - "העולם עומד". לכן מונה המשנה תחילה את עמוד התורה משום שבו מודגש עיקר הפעולה בעולם: התורה למרות היותה "בלי גבול"¹² בעצם, עם כל זה היא נקלטת ומתלבשת בשכל האדם. לא זו בלבד, אלא שבכוחה של התורה אף לשנות בפועל את המציאות בעולם, כדרשת רז"ל על הפסוק "לא-ל גומר עלי"¹³. זו הסיבה שמשנתנו מתחילה בעמוד התורה.

מפרשי המשנה¹ האריכו בתוכן החלוקה למספר שלשה דוקא. והביאור בזה על פי תורת החסידות הוא כך: "העולם" שבמשנתנו אינו דוקא עולם הזה הגשמי, אלא הוא כולל גם את העולמות הרוחניים: בריאה, יצירה, עשיה. המרומים בפסוק² "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו". את התוכן של שלושת העולמות, ביאר הרמב"ן בתחילת פירושו על התורה: "בריאה" פירושה "הוצאת היש מאין.. והוא החומר הראשון, הנקרא היולי", "יצירה" הוא מה ש"ממנו המציא הכל והלביש הצורות" ו"עשיה" הוא מה ש"תקן אותם".

והנה, מכיון ש"אסתכל באורייתא וברא עלמא"³, מובן, ששלוש הדרגות הללו קיימות בתורה, וממנה הן השתלשלו בעולם. שלושת ענינים אלו בתורה, הם תורה, עבודה וגמילות חסדים. "עבודה" רומזת למחשבת האדם, שהרי בקרבנות נפסל הקרבן אפילו במחשבה בלבד, ו"תורה" עיקר המצוה היא בדיבור שהרי על הרהור בד"ת אין מברכים ברכות התורה, וגמ"ח עיקרה במעשה.

ושלשת ענינים אלו מחשבה דיבור ומעשה, הם כנגד שלשת העולמות: בריאה, יצירה ועשיה. ש"מחשבה" הוא על דרך בריאה יש מאין, כי אותיות המחשבה לא היו במציאות נרגשת לפני ירידתם לכח המחשבה, ולכן מחשבה הוא כנגד עולם הבריאה. ואילו "דבור" הוא שהאותיות שהיו כבר מקודם במחשבה, קיבלו עכשיו צורה בצאתם בה' מוצאות הפה, לכן דבור הוא כנגד עולם היצירה. ו"מעשה" הוא כנגד עולם העשיה. ואם כן משלושת בחינות אלו שבתורה (מחדום"ע), השתלשלו שלושת העולמות. ומכיון שהכל תלוי בעבודת האדם. לכן צריך לעסוק בשלושת העמודים של תורה עבודה וגמ"ח, כדי לקיים את שלושת העולמות בריאה יצירה עשיה.

(ממאמר ד"ה כי תשא תשכ"ב)

(ספר השיחות תש"נ, כרך ב, עמ' 653)

(1) עיין דרך חיים למהר"ל. (2) ישעיה מג, ז. (3) זוהר חלק ב קסא, א. (4) לקוטי-תורה מטות דף פג, טור ד. (5) וירא כא, לג. (6) מדרש תהלים לו. (7) שער יז. (8) ברכות כו, ב. (9) תהלים עה, ב. (10) בבא-בבא י, א. (11) ראה ברכות סד, א. (12) "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים" (איוב יא, ט). (13) תלמוד-ירושלמי כתובות פ"א ה"ב.

פרשת קדושים

יט * וידבר יהוה אל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר
אל־כָּל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
קְדָשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
ג אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת־שִׁבְתִּי תִשְׁמְרוּ
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ד אֶל־תִּפְּנוּ אֶל־הָאֵלִילִם
וְאֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: (לוי) ה וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה
לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבְּחֶהוּ: ו בְּיוֹם זִבְחֶכֶם יֹאכַל
וּמִמַּחֲרַת וְהַנּוֹתָר עַד־יוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ
יִשְׂרָף: ז וְאִם הָאֵכָל יֹאכַל בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי פְּגוֹל
הוּא לֹא יִרְצָה: ח וְאֹכְלוֹ עֹנֵו וְיִשָּׂא בִּי־אֶת־
קִדְשׁ יְהוָה חֻלָּל וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא
מֵעַמִּי: ט וּבִקְצֶרְכֶם אֶת־קִצִּיר אֲרָצְכֶם לֹא
תִכְלֶה פֶּאת שְׂדֶךְ לִקְצֹר וּלְקַט קִצִּירְךָ לֹא
תִלְקַט: י וּבְרִמְךָ לֹא תַעֲזֹל וּפְרֹט בְּרִמְךָ לֹא
תִלְקַט לְעֹנִי וְלִגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: (ישראל) יא לֹא תִגְנוּבוּ וְלֹא־תִכְחֲשׂוּ וְלֹא־
תִשְׁקְרוּ אִישׁ בַּעֲמִיתוֹ: יב וְלֹא־תִשְׁבְּעוּ בִשְׁמִי
לְשָׁקֵר וְחִלַּלְתָּ אֶת־שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:
יג לֹא־תַעֲשֶׂק אֶת־רֵעֶךָ וְלֹא תִגּוֹל לֹא־תִלְוִן
פְּעֻלַּת שְׂכִיר אֶתְךָ עַד־בֹּקֶר: ד לֹא־תִקַּל חֵרֶשׁ
וּלְפָנַי עֹזֵר לֹא תִתֵּן מִכֶּשֶׁל וּרְאֵת מֵאֱלֹהֶיךָ

אֲנִי יְהוָה: (ע"כ בחול)

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם התוועדות תשמ"ח ח"ג ע' 283)

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו
כי קדוש אני ה' אֱלֹהֵיכֶם (יט, כ) מלמד שצאמרה פרשה זו
בהקדלה, מפני שרב גופי תורה תלויין בה (רש"י)
יש ללמד מכאן הוראה לכל מקום ולכל זמן: באשר
מקהילים יהודים כדי לזרום בקיום התורה והמצוות ("גופי
תורה") - הדרך לכך אינה באמצעות אזהרות וענשים
ובדומה, אלא על ידי פתיחה בסגנון חיובי, בהדגשת מעלתן
של ישראל - "קדושים תהיו, כי קדוש אני"!

שני כ * לֹא־תַעֲשׂוּ עֹל בְּמִשְׁפַּט לֹא־תִשָּׂא פְּנִי־דָל
וְלֹא תִהְדָּר פָּנֵי גֵדוֹל בַּצֶּדֶק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ:
כ לֹא־תִלְךָ רֵכִיל בַּעֲמִידָה לֹא תַעֲמֹד עַל־דָּם

רֵעֶךָ אֲנִי יְהוָה: י לא־תִשָּׂא אֶת־אֶחִיד בְּלִבְכָּךְ
הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת־עַמִּיתְךָ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו
חַטָּא: יג לֹא־תִקֶּם וְלֹא־תִטּוֹל אֶת־בְּנֵי עַמֶּךָ
וְאֶהְבֵּת לרֵעֶךָ כְּמוֹךָ אֲנִי יְהוָה: יד אֶת־חֻקֹּתַי
תִּשְׁמְרוּ בְּהִמָּתֵךְ לֹא־תִרְבִּיעַ בְּלֹאִים שְׂדֶךְ לֹא־
תִזְרַע בְּלֹאִים וּבְגֵד בְּלֹאִים שְׁעִטָּנוּ לֹא יַעֲלֶה
עָלֶיךָ: טו וְאִישׁ כִּי־יִשָּׁכַב אֶת־אִשְׁה שְׁכֵבַת־זֹרַע
וְהוּא שְׁפַחָה נִחְרַפֶּת לְאִישׁ וְהִפְדֵּה לֹא נִפְדָּתָה
או חֲפָשָׁה לֹא נִתְּנָה לָהּ בְּקֶרֶת תִּהְיֶה לֹא יוֹמָתוּ
כִּי־לֹא חֲפָשָׁה: טז וְהִבִּיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה
אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֵיל אֲשָׁם: כז וּכְפָר עָלָיו
כִּפְּרוֹ בְּאֵיל הָאֲשָׁם לְפָנַי יְהוָה עַל־חַטָּאתוֹ
אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"ג ע' 45, ע"ב ביאור)

(החומש)

לא תלך רכיל בעמך (יט, כז)

שליש לשון הרע הורגת: "האומר והמקבלו וזה שאומר
עליו" (רמב"ם)

יש להקשות: מדוע הורגת לשון הרע גם את "זה שאומר
עליו", והרי הוא לא נטל כל חלק במעשה? ויש לומר:
תכונתו של הדבור היא לגלות דברים שהיו קדם לכן
נסתרים, ולכן, כאשר שני אנשים מדברים על תכונותיו
ומעשיו הרעים של אדם שלישי - הם גורמים בכך שתכונות
אלו יבואו לידי גלוי, ובכך נגרם לו נזק.

שליש כ * וְכִי־תִבְאוּ אֶל־הָאָרֶץ וְנִמְעַתֶּם בְּלַעֲץ
מֵאֲכָל וְעַרְלַתֶּם עַרְלָתוֹ אֶת־פְּרִי שְׁלֹשׁ שָׁנִים
יְהִי לָכֶם עֵרְלִים לֹא יֹאכַל: כג וּבִשְׁנֵה הַרְבִּיעִית
יְהִי בְּלִפְרִי קִדְשׁ הַלֵּוִיִּם לַיהוָה: כד וּבִשְׁנֵה
הַחֲמִישִׁת תֹּאכְלוּ אֶת־פְּרִי לְהוֹסִיף לָכֶם
תִּבְּוֹאתוֹ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: כה לֹא תֹאכְלוּ עַל־
הָדָם לֹא תִנְחֲשׂוּ וְלֹא תַעֲוֹנוּ: כו לֹא תִקְפוּ פֶּאת
רֹאשְׁכֶם וְלֹא תִשְׁחִית אֶת פֶּאת זִקְנְךָ: כז וְשִׂרַט
לְנֶפֶשׁ לֹא תִתֵּנוּ בְּבִשְׂרְכֶם וּבְתִבְּתָה קַעֲקַע לֹא
תִתֵּנוּ בָכֶם אֲנִי יְהוָה: כח אֶל־תִּחַלֵּל אֶת־בֵּיתְךָ
לְהַזְנוֹתָהּ וְלֹא־תִזְנוּ הָאָרֶץ וּמִלֵּאָה הָאָרֶץ זִמָּה:
כט אֶת־שִׁבְתִּי תִשְׁמְרוּ וּמִקִּדְשִׁי תִירָאוּ אֲנִי יְהוָה:
לא אֶל־תִּפְּנוּ אֶל־הָאֱבֹת וְאֶל־הַיִּדְעֹנִים אֶל־

תִּבְקְשׁוּ לְטִמְאַה בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
 לֹא מִפְּנֵי שִׂיבָה תִּקְוִים וְהִדְרַת פָּנַי זָקֵן וִירֵאתִי
 מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם יא עמ' 46)

שֶׁלֹש שָׁנִים . . . הִרְבִּיעִית . . . הַחֲמִישִׁית (יט, כג-כה)

שֶׁלֹש שָׁנִים - בְּהֵן הַפְּרוֹת אֲסוּרִים בְּאֲכִילָה, רוֹמְזוֹת
 לַעֲבוּדַת הַתַּפְּלָה, שֶׁעָקְרָה תַּפְּלַת הָעַמִּידָה, שֶׁבָּה עוֹמֵד אָדָם
 בְּעִבְדָּא קַמִּי מְרִיה וְאֵין לוֹ קָשֶׁר לְמַה שֶּׁסָּבִיב. רְבִיעִית -
 שֶׁבָּה אוֹכְלִים אֶת הַפְּרוֹת בְּקִדְשָׁה וּבִטְהָרָה, רוֹמְזוֹת לִיצִיאָה
 מִבֵּית הַכִּנְסֶת לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, שָׂאז מִתְקַשֵּׁר הָאָדָם עִם סְבִיבָתוֹ
 וְעוֹסֵק בַּתוֹרָה וּבִמְצוּוֹת. חֲמִישִׁית - שֶׁבָּה הַפְּרוֹת הֵם חֲלִין,
 רוֹמְזוֹת לַעֲסוֹק בְּמִשְׁךְ הַיּוֹם בְּעִנְיָי הַרְשוֹת.

רְבִיעִי לֹא וְכִי־יִגְוֹר אֶתְךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ
 אֹתוֹ: לֹא בְּאֹזְרָה מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר | הַגֵּר
 אִתְּכֶם וְאַהֲבַתְּ לוֹ כְּמוֹד כִּי־גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ
 מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: לֹא לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל
 בְּמִשְׁפָּט בְּמִדָּה בְּמִשְׁקָל וּבְמִשׁוֹרָה: לֹא מֵאֻזִּי
 צֶדֶק אֲבִי־צֶדֶק אִיפֹת צֶדֶק וְהֵין צֶדֶק יִהְיֶה לָכֶם
 אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ
 מִצְרַיִם: לֹא וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־כָּל־חֻקֹּתַי וְאֶת־כָּל־
 מִשְׁפָּטַי וְעִשִׂיתֶם אִתָּם אֲנִי יְהוָה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם ג' עמ' 187)

אִיפֹת צֶדֶק . . . יִהְיֶה לָכֶם (יט, לו)

וְכֵן כְּתִיב בְּפָרֶשֶׁת תִּצְאָה: "לֹא יִהְיֶה לְךָ . . . אִיפֹה וְאִיפֹה".
 וְיֵשׁ לַפֶּרֶשׁ, שֶׁאֲסוּר שִׁיחִיו לָאָדָם שְׁתֵּי 'מִדּוֹת': בְּצִרְכֵי הַגּוֹף
 - אִם יֵשׁ לוֹ מְנַה רוֹצֵה מֵאִתָּם, אֵךְ בְּצִרְכֵי הַנֶּפֶשׁ - נִתֵּן
 לְהִסְתַּפֵּק בְּמוֹעֵט. וְהִנֵּה, כָּל אֲסוּר יֵשׁ דִּגְמָתוֹ בְּהִתֵּר, כְּמֵאֲמֹר
 "כָּל דֹּאסֵר לָן בְּחִמְנָא שְׂרָא לָן כְּוֹנֵמִיָּה". וְאֵךְ כָּאֵן יִשְׁנֵי 'אִיפֹה'
 וְאִיפֹה גַם בְּקִדְשָׁה: יֵשׁ לְהַחֲשִׁיב אֶת צִרְכֵי הַנֶּפֶשׁ יוֹתֵר
 מִצִּרְכֵי הַגּוֹף.

חֲמִישִׁי כ א וְיִדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ד וְאֶל־
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר אֵישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וּמִן־הַגֵּר | הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מוֹרְעוֹ לְמִלְךָ
 מוֹת יוֹמָת עִם הָאָרֶץ יִרְגְּמוּהוּ בָּאֶבֶן: ג וְאֲנִי אֶתֵּן
 אֶת־פָּנַי בְּאִישׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקִּרְבַּ עַמּוֹ
 כִּי מוֹרְעוֹ נָתַן לְמִלְךָ לְמַעַן טַמֵּא אֶת־מִקְדָּשִׁי
 וּלְחַלֵּל אֶת־שֵׁם קְדֹשִׁי: ו וְאִם הָעָלַם יַעֲלִימוֹ עִם
 הָאָרֶץ אֶת־עֵינֵיהֶם מִן־הָאִישׁ הַהוּא בְּתוֹךְ

מוֹרְעוֹ לְמִלְךָ לְכַלְתִּי הַמִּית אֹתוֹ: ה וְשִׁמְתִּי אֹנִי
 אֶת־פָּנַי בְּאִישׁ הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ
 וְאֵת | כָּל־הַזָּנִים אַחֲרָיו לְזִנוֹת אַחֲרֵי הַמִּלְךָ
 מִקִּרְבַּ עַמּוֹ: ו וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר תִּפְגֹּה אֶל־הָאֵבֶת
 וְאֶל־הַיָּדְעֹנִים לְזִנוֹת אַחֲרֵיהֶם וְנָתַתִּי אֶת־פָּנַי
 בְּנִפְשׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקִּרְבַּ עַמּוֹ:
 וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם וְהֵייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (קוטי שיחות יז עמ' 322)

וְאֲנִי אֶתֵּן אֶת פָּנַי בְּאִישׁ הַהוּא (כ, ג) פָּנַי שְׁלִי, פוֹנֶה אֲנִי
 מִכָּל עֲסָקִי וְעוֹסֵק בּוֹ (רש"י) מִשְׁמַע, שֶׁ"פָּנַי" הוּא רַק לְשׁוֹן
 'פָּנַי' וְלֹא לְשׁוֹן 'פָּנִים'. וְלֹא פָּרַשׁ "רוֹגְזִי" (כַּתְרָגוּמוֹ),
 וּכְפִירוּשׁוֹ עַל הַפֶּסוּק (וּשְׁלַח לֵב, כ"א) "אֲכַפְּרָה פָּנָיו" ("אֲבִטֵּל
 רִגְזוֹ") - כִּי שֵׁם נֶאֱמַר "אֲכַפְּרָה". וְלִהְיֶיר מִפְּרוּשׁוֹ עַל הַפֶּסוּק
 (תְּהִלִּים ל"ד, יז) "פָּנַי ה' בְּעוֹשֵׁי רָע" ("פָּנַי, פָּנִים שֶׁל רָע").
 אֲבָל פְּרוּשׁוֹ לַנֶּ"ךְ אֵינוֹ בְּדִיוֹק גְּמוּר עַל פִּי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא
 כְּמוֹ פְּרוּשׁוֹ עַל הַתּוֹרָה.

שִׁישִׁי ה וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־חֻקֹּתַי וְעִשִׂיתֶם אִתָּם אֲנִי
 יְהוָה מִקְדְּשְׁכֶם: ו כִּי־אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִקְלַל אֶת־
 אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ מוֹת יוֹמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קָלַל דְּמִיו
 בּוֹ: ו וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאֹף אֶת־אִשְׁתּוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִנְאֹף
 אֶת־אִשְׁתּוֹ רַעְהוּ מוֹת־יוֹמָת הַנֶּאֱפֹף וְהַנֶּאֱפֹת:
 ז וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁתּוֹ אָבִיו עֲרוֹת אָבִיו
 גִּלָּה מוֹת־יוֹמָתוֹ שְׁנֵיהֶם דְּמִיהֶם בָּם: ח וְאִישׁ אֲשֶׁר
 יִשְׁכַּב אֶת־כִּלְתּוֹ מוֹת יוֹמָתוֹ שְׁנֵיהֶם תָּכַל עָשׂוֹ
 דְּמִיהֶם בָּם: ט וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־זִכְרֵי
 מִשְׁכַּבֵּי אִשָּׁה תוֹעֵבָה עָשׂוֹ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוֹמָתוֹ
 דְּמִיהֶם בָּם: י וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה
 וְאֶת־אִמָּהּ זָמָה הוּא בְּאִשׁ יִשְׁרָפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֵן
 וְלֹא־תִהְיֶה זָמָה בְּתוֹכְכֶם: יא וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן
 שְׂכָבְתּוֹ בְּכַהֲמָה מוֹת יוֹמָת וְאֶת־הַכַּהֲמָה
 תִּהְרֹגוּ: יב וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל־כָּל־כַּהֲמָה
 לְרַבְּעָה אֹתָהּ וְהִרְגֹתָ אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַכַּהֲמָה
 מוֹת יוֹמָתוֹ דְּמִיהֶם בָּם: יג וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח
 אֶת־אִחָתּוֹ בְּתֹאבִיו אוֹ־בִת־אִמּוֹ וְרָאָה אֶת־
 עֲרוּתָהּ וְהִיא־תִרְאָה אֶת־עֲרוּתוֹ חֶסֶד הוּא

וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְנֵי עַמָּם עֲרוֹת אַחֲתוֹ גִּלְהָ עֹנִי
 יִשָּׂא: ^ה וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁה דָּוָה וְגִלְהָ
 אֶת־עֲרוֹתֶיהָ אֶת־מִקְרָהּ הָעֶרְהָ וְהוּא גִלְתָּה
 אֶת־מִקְוֹר דְּמִיָּה וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקֶּרֶב עַמָּם:
^י וְעֲרוֹת אַחֲוֹת אֹמֶךְ וְאַחֲוֹת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה
 כִּי אֶת־שְׂאֵרֹי הָעֶרְהָ עֹנָם יִשָּׂאוּ: ^כ וְאִישׁ אֲשֶׁר
 יִשְׁכַּב אֶת־דָּדוֹ עֲרוֹת דָּדוֹ גִּלְהָ חֲטָאִם יִשָּׂאוּ
 עֲרִירִים יָמֻתוּ: ^{כא} וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשְׁת
 אָחִיו נָדָה הוּא עֲרוֹת אָחִיו גִּלְהָ עֲרִירִים יִהְיוּ:
^{כב} וְשִׁמְרָתֶם אֶת־כָּל־חֻקְתִּי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטִי
 וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִקְיֹא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 אֲנִי מֵבִיא אֹתְכֶם שָׁמָּה לְשֹׁכֵת בָּהּ:

חצי קריש

וַתִּגְדַּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמָהּ רַבָּא. אַמֵּן בְּעֶלְמָא דִּי בְרָא
 כְּרַעוּתָהּ וַיִּמְלִיד מְלֻכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וַיִּקְרַב
 מְשִׁיחָהּ. אַמֵּן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיִּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
 בְּעֶגְלָא וּבְזֶמֶן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן: אַמֵּן יְהֵא שְׁמָה רַבָּא מְבָרַךְ
 לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יְתַבְרַךְ: יְהֵא שְׁמָה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא
 וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יְתַבְרַךְ, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיְתַרְוֶם,
 וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר, וַיִּתְעַלֶּה, וַיִּתְהַלָּל, שְׁמָה דְקִדְשָׁא
 בְּרִיד הוּא. אַמֵּן לְעָלְמָא מִן כָּל בְּרִכְתָּא וְשִׁירָתָא,
 תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא, דְאִמְרִין בְּעֶלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: אַמֵּן

מפסיר ^{כה} וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לְטֹמְאָה
 וּבֵין־הָעוֹף הַטָּמֵא לַטָּהוֹר וְלֹא־תִשְׁקְצוּ אֶת־
 נַפְשֹׁתֵיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכָל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ
 הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לְטָמֵא: ^{כו} וְהִיִּיתֶם
 לִי קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה וְאֲבָדַל אֹתְכֶם
 מִן־הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי: ^{כז} וְאִישׁ אוֹ־אִשָּׁה בִּי־יִהְיֶה
 בָּהֶם אֹב אוֹ יִדְעֹנִי מוֹת יוֹמָתוֹ בָּאֵבֶן יִרְגְּמוּ
 אֹתָם דְּמִיָּהֶם בָּם: פפפ

ס"ד פסוקים, ונג"ה סימן. מ"י זח"ב סימן.

וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְנֵי עַמָּם עֲרוֹת אַחֲתוֹ גִּלְהָ עֹנִי
 יִשָּׂא: ^ה וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁה דָּוָה וְגִלְהָ
 אֶת־עֲרוֹתֶיהָ אֶת־מִקְרָהּ הָעֶרְהָ וְהוּא גִלְתָּה
 אֶת־מִקְוֹר דְּמִיָּה וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקֶּרֶב עַמָּם:
^י וְעֲרוֹת אַחֲוֹת אֹמֶךְ וְאַחֲוֹת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה
 כִּי אֶת־שְׂאֵרֹי הָעֶרְהָ עֹנָם יִשָּׂאוּ: ^כ וְאִישׁ אֲשֶׁר
 יִשְׁכַּב אֶת־דָּדוֹ עֲרוֹת דָּדוֹ גִּלְהָ חֲטָאִם יִשָּׂאוּ
 עֲרִירִים יָמֻתוּ: ^{כא} וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשְׁת
 אָחִיו נָדָה הוּא עֲרוֹת אָחִיו גִּלְהָ עֲרִירִים יִהְיוּ:
^{כב} וְשִׁמְרָתֶם אֶת־כָּל־חֻקְתִּי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטִי
 וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִקְיֹא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 אֲנִי מֵבִיא אֹתְכֶם שָׁמָּה לְשֹׁכֵת בָּהּ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות זו עמ' 130)

אִפְשִׁי, וְמָה אֶעֱשֶׂה שְׂאֵבִי שְׂבִשְׁמוֹם גִּזְרִי עָלִי (רש"י כ, כו)
 פֶּתַב הַרְמָב"ם, שֶׁהַדְּבָרִים אֲמֹרִים רַק בְּחֻקִּים (כְּגוֹן חֲזִיר
 וְכֹלֵאִים), אֲבָל בְּדָבָר שֶׁהוּא רַע גַּם מִצַּד הַשָּׂכָל (כְּגוֹן גִּנְבָה
 וְרִצְיָקָה) יֵשׁ לומר "אִי אִפְשִׁי". וּלְפִי זֶה אִפְשֶׁר לְבָאֵר מַה
 שְׁאִמְרוּ רַ"ל "אֲלֵמְלִי לֹא נִתְּנָה תוֹרָה, הִינֵנוּ לְמַדִּים צְנִיעוּת
 מִחֻתוֹל", דְּלִכְאוּרָה, "לְמָאִי נִפְקָא מִינָהּ?" אֲלָא לְלַמֶּדֶךָ, שִׁישׁ
 לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת הַקְּשׁוּרוֹת בְּצְנִיעוּת בְּאִפְסָן כְּזֶה שֶׁהָאִדָּם
 רוֹצֶה בְּכָךְ מִצַּד עֲצֻמוֹ, "אִי אִפְשִׁי".

שביעי ^כ וְלֹא תִלְכוּ בְּחֻקֵּי הַגִּזְיֹן אֲשֶׁר־אֲנִי מִשְׁלַח
 מִפְּנֵיכֶם כִּי אֶת־כָּל־אֱלֹהִי עָשׂוּ וַאֲקַץ בָּם:
^{כז} וְאִמְרוּ לָכֶם אֹתָם תִּירְשׁוּ אֶת־אֲדָמְתָם וְאֲנִי
 אֶתְנַנֶּה לָכֶם לְרִשְׁתָּהּ אֹתָהּ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ
 אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי אֹתְכֶם מִן־
 הָעַמִּים: ^{כח} וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה
 לְטֹמְאָה וּבֵין־הָעוֹף הַטָּמֵא לַטָּהוֹר וְלֹא־תִשְׁקְצוּ

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה
 ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה
 (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו
 לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֲזַח־חַיִּים הִיא לַמְחַזְקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיָּה מֵאֲשֶׁר. דְּרִכִּיָּה דְרִכִּי־נַעַם, וְכָל־נְתִיבָתֶיהָ שְׁלוֹם. אֲרֹךְ יָמִים בְּיָמִינָהּ,
 בְּשִׂמְלָלָהּ עֶשֶׂר וְכַבּוֹד. יִי חַפֵּץ לְמַעַן צִדְקוֹ, וַיְהִי לְתוֹרָה וַיִּאֲדִיר:

מדויקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוח. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחנות של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטר כמז הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטר לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשְׁנָה עֲבֹדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטר כמז הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטר כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטר ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

ביאור על ההפטר מתוך החומשים
ע"פ שי למורא

(ג) הִלְדִּרְשׁ אוֹתִי אַתֶּם בָּאִים, הֵאֵם בָּאֵתֶם לְדִרְשׁ אוֹתִי בַּתְּפִלָּה. אִם אֲדִרְשׁ לָכֶם, אִם אֶהְיֶה נִדְרָשׁ לָכֶם לְקַבֵּל אֶת תְּפִלַּתְכֶם. (ד) הִתְשַׁפֵּט אוֹתֶם, הֵאֵם הַתּוֹכַח עִמָּהֶם לְהוֹדִיעַם שֶׁחָצַק עִם ה'. (וּכְפַל הַלְשׁוֹן לְחֻזָּק). בֶּן אָדָם, כִּנּוּי לִיחְזָקָא הַנְּבִיא. אֶת תּוֹעֲבוֹת אֲבוֹתֶם הוֹדִיעַם, וְזֹאת עָשָׂה, הוֹדִיעַם גַּם אֶת תּוֹעֲבוֹת אֲבוֹתֵיהֶם עִם מֶה שֶׁהוֹסִיפוּ הֵם. (ה) וְאִשָּׁא יָדִי לָהֶם, כִּמּוֹ "נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם". (ו) אֲשֶׁר תִּרְתִּי לָהֶם, אֲשֶׁר חִפְשִׁתִּי אוֹתָהּ לָהֶם. צָבִי הִיא, תַּפְאֶרֶת וְחֻמְדָּה הִיא. (ז) וְאָמַר אֲלֵהֶם, אֶהְיֶה נֶפֶא לָהֶם בְּנוֹאָה זֹו קִדְּם שֶׁנִּגְלָה הַקִּבְּ"ה עַל מִשָּׁה בְּסִנְיָה. שְׁקוּצִי עֵינָיו הִשְׁלִיכוֹ, הִשְׁלִיכוֹ אֶת הַשְּׁקֵץ וְהַתַּעֲוִב שֶׁעִינֵיהֶם מֵרְאוֹת לָכֶם. כִּי הָעֵינַיִם הֵם סְרָסְרִים

הפטר לפרשת קדושים ביחזקאל פרק כ

כ בְּוִיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: **ג** בֶּן־אָדָם דַּבֵּר אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה הִלְדִּרְשׁ אֶת־יְהוָה בָּאִים חִי־אֲנִי אִם־אֲדִרְשׁ לָכֶם נָאִם אֲדֹנָי יְהוָה: **ד** הִתְשַׁפֵּט אַתֶּם הִתְשַׁפֵּט בֶּן־אָדָם אֶת־תּוֹעֲבוֹת אֲבוֹתֶם הוֹדִיעַם: **ה** וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה בְּיוֹם בָּחָרִי בִישְׂרָאֵל וְאִשָּׁא יָדִי לְזֹרַע בֵּית יַעֲקֹב וְאוֹדַע לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאִשָּׁא יָדִי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: **ו** בְּיוֹם הַהוּא נִשְׁאֲתִי יָדִי לָהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל־אֶרֶץ אֲשֶׁר־תִּרְתִּי לָהֶם זִכַּת חֶלֶב וּדְבַשׁ

צָבִי הִיא לְכָל־הָאֲרָצוֹת: **ז** וְאָמַר אֲלֵהֶם אִישׁ שְׁקוּצִי עֵינָיו הִשְׁלִיכוֹ וּבְגָלוֹלִי מִצְרַיִם אֶל־תַּטְמָאוּ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: **ח** וַיִּמְרוּ־בִי וְלֹא אָבוּ לִשְׁמֹעַ אֵלַי אִישׁ אֶת־שְׁקוּצִי עֵינֵיהֶם לֹא הִשְׁלִיכוֹ וְאֶת־גְּלוֹלִי מִצְרַיִם לֹא עֲזָבוּ וְאָמַר לְשַׁפֵּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם לְכָלוֹת אֶפִּי בָהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם: **ט** וְאִשָּׁא לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הִחַל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הִמָּה בְּתוֹכָם אֲשֶׁר נוֹדַעְתִּי אֲלֵיהֶם לְעֵינֵיהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: **י** וְאִשָּׁא מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאָבֵאֵם אֶל־הַמִּדְבָּר: **יא** וְאִתֵּן לָהֶם אֶת־חֻקוֹתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי הוֹדַעְתִּי אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחִי בָהֶם: **יב** וְגַם אֶת־שִׁבְתוֹתַי נָתַתִּי לָהֶם

לְהִיּוֹת לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם לָדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה
מִקְדָּשָׁם: י' וַיֹּמְרוּ־בִי בֵּית־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בַּחֲקוֹלֹתִי
לֹא־הָלַכּוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטִי מֵאִסּוּ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם
הָאָדָם וְחִי בָהֶם וְאֶת־שִׁבְתוֹתִי חָלְלוּ מְאֹד וְאָמַר
לְשַׁפֵּךְ חַמְתִּי עֲלֵיהֶם בַּמִּדְבָּר לְכַלּוֹתָם: י"ד וַאֲעֲשֶׂה
לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הִחַל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
הוֹצֵאתִים לְעֵינֵיהֶם: טו וְגַם־אֲנִי נִשְׁאֲתִי יְדֵי לָהֶם בַּמִּדְבָּר לְבַלְתִּי הֵבִיא אוֹתָם
אֶל־הָאֲרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי זִבְתַּחֲלָב וּדְבֹשׁ צָבִי הִיא לְכָל־הָאֲרָצוֹת: טז יַעַן בַּמִּשְׁפָּטִי
מֵאִסּוּ וְאֶת־חֲקוֹלֹתִי לֹא־הָלַכּוּ בָהֶם וְאֶת־שִׁבְתוֹתִי חָלְלוּ כִּי אַחֲרֵי גִלּוּלֵיהֶם לִבָּם הִלְךְ:
יז וַתִּחַס עֵינִי עֲלֵיהֶם מִשַּׁחֲתָם וְלֹא־עָשִׂיתִי אוֹתָם כִּלָּה בַּמִּדְבָּר: יח וְאָמַר אֶל־בְּנֵיהֶם
בַּמִּדְבָּר בַּחוּקֵי אֲבוֹתֵיכֶם אֲל־תֵּלְכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטֵיהֶם אֲל־תִּשְׁמְרוּ וּבְגִלּוּלֵיהֶם אֲל־
תִּטַּמְּאוּ: יט אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בַּחֲקוֹלֹתִי לָכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטִי שְׁמְרוּ וַעֲשׂוּ אוֹתָם:
כ וְאֶת־שִׁבְתוֹתִי קִדְּשׁוּ וְהָיוּ לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לָדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

לעברה. יג) ואת שבתותי חללו מאד, לפי
שבשבת ראשונה נאמר "ויהי ביום השביעי יצאו
מן העם ללקט" (שמות טו, כו), ושבת שניה חלל
מקשש העצים, כמו שכתוב "וימצאו איש
מקשש עצים ביום השבת" (במדבר טו, כב).
יד) לבלתי החל, שלא יחלל. טו) לבלתי
הביא אותם אל הארץ, זה היה בעבור עון
המרגלים. טז) אחרי גילוליהם, אחרי
העבודות הנורות שעברו במצרים.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בָּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁכַל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק:
נֶאֱמַן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבַר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא
יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בָּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל
דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפֶּשׁ תוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:
שְׂמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנִּבִּיא עֲבָדֶיךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִבָּנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחְלוּ עוֹד
אַחֲרֵים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְּשֶׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְפֹּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בָּרוּךְ אַתָּה יי, מְגַן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקַדְּשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְפָּרֵךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: פָּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

הַמּוֹלֵד: יוֹם ג', שְׁעָה 4 אַחֲרֵי הַצְהָרִים, 38 דְּקוֹת וְ10 חֲלָקִים.
רִאשׁ חֹדֶשׁ אֵיר, בְּיוֹם הַרְבִּיעִי וּבְיוֹם הַחֲמִישִׁי הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד ניסן, תשי"ח
ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ וכו' מוה' יעקב מאיר שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו - בלי הוראת זמן הכתיבה - בו כותב:

(א) בן ארץ ישראל שנסע עם ב"ב לחו"ל, איך ינהג בהנוגע ליו"ט שני של גליות.

מנהגנו בפועל וגם בפשיטות שינהג כמנהג המקום שבא לשם ובפרט שבא עם ב"ב, וה"ה להיפך
בן חו"ל שנסע עם ב"ב לאה"ק ת"ו נוהג כמנהג ארץ ישראל, ומובן שהנ"ל הוא אפילו באם קס"ד לחזור
לאחר זמן למקום שבא משם (כי באם נסע ע"מ להשתקע, הנה מאי קמ"ל).

(ב) סדר למתחילים בלימוד ספר התניא - הנה אף שלא שמעתי בזה הוראה ברורה, אבל נראה
לי וכן עונה אני לשואלי, להתחיל באה"ת אחרי כן שער היחוד ואחרי כן חלק א' ואגה"ק לבסוף,
כמובן הדברים אמורים למתחילים, אבל לאחר שלמדו פעם ושנים, הרי מכאן ואילך לומד על הסדר,
וכדמוכח ג"כ מהמורה שיעור הנדפס שנסדר ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר, וגם פשוט הוא, שהרי כן נקראים
החלקים א' ב' וכו'.

ולעיר מסיפורי חסידים, אשר מתחלה היתה סברא ששער היחוד והאמונה יבוא לפני הספר
של בינונים ומביאים רא"י ע"ז מהלשון בהקדמת שער היחוד, כמו שיתבאר, והדברים נתבארו בספר
של בינונים.

לפלא שאינו מזכיר דבר ע"ד השתדלותו בהפצת מעינות דא"ח עד שיגיעו גם חוצה, וכמדומה
לי שכתבתי לו כבר כ"פ שדרישת והכרח השעה היא, וכמבואר בכתבי האריז"ל וביחוד לתלמידו
המובהק הרח"ו בהקדמה לשער ההקדמות - דברים מבהילים ונפלאים.

בברכה לבשו"ט.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

לוח זמנים לשבוע פרשת קדושים בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			אדמוה"ז		מג"א									
			ש	א	ש	א								
ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	
באר שבע (ק)	6:01	6:08	8:42	8:46	9:18	9:22	10:26	10:29	19:12	19:17	19:39	19:44	18:56	19:55
חיפה (ק)	5:58	6:05	8:39	8:44	9:16	9:20	10:25	10:28	19:14	19:18	19:41	19:46	18:47	19:57
ירושלים (ק)	5:59	6:05	8:39	8:44	9:16	9:20	10:24	10:27	19:16	19:21	19:38	19:43	18:40	19:54
תל אביב (ק)	6:00	6:07	8:41	8:45	9:18	9:21	10:26	10:29	19:14	19:18	19:41	19:45	18:57	19:56
אוסטריה, וינה (ק)	5:45	5:56	8:25	8:33	9:17	9:23	10:30	10:35	19:52	20:01	20:28	20:37	19:41	20:52
אוסטרליה, מלבורן (ח)	6:56	6:51	8:58	8:56	9:35	9:33	10:30	10:31	17:47	17:39	18:16	18:08	17:23	18:19
אוקראינה, אודסה (ק)	5:51	6:02	8:32	8:39	9:21	9:27	10:34	10:38	19:51	19:59	20:26	20:34	19:40	20:49
אוקראינה, דונייצק (ק)	5:20	5:31	8:00	8:07	8:51	8:57	10:05	10:09	19:26	19:34	20:01	20:11	19:15	20:26
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	5:30	5:41	8:09	8:17	9:02	9:08	10:20	10:15	19:38	19:47	20:14	20:23	19:27	20:39
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	5:51	6:02	8:29	8:38	9:32	9:32	10:44	10:39	20:07	20:17	20:45	20:55	19:57	21:11
אוקראינה, קייב (ק)	5:43	5:55	8:21	8:30	9:24	9:24	10:36	10:32	20:00	20:10	20:38	20:49	19:50	21:05
איטליה, מילאנו (ק)	6:20	6:30	9:07	9:00	9:49	9:54	11:05	11:01	20:16	20:23	20:49	20:58	20:04	21:12
אקוואדור, קיטו (ח)	6:09	6:10	8:39	8:40	9:09	9:09	10:12	10:11	18:16	18:15	18:39	18:38	17:57	18:47
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:26	7:21	9:29	9:31	10:05	10:06	11:02	11:03	18:24	18:17	18:51	18:45	18:00	18:55
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	8:27	8:21	10:24	10:22	11:00	11:03	11:56	11:58	19:07	18:58	19:37	19:29	18:42	19:40
ארה"ב, בולטימור (ק)	6:14	6:22	8:56	9:01	9:42	9:37	10:51	10:48	19:49	19:55	20:19	20:25	19:36	20:38
ארה"ב, ברוקלין (ק)	6:01	6:10	8:43	8:48	9:30	9:26	10:40	10:36	19:40	19:47	20:11	20:18	19:28	20:30
ארה"ב, גרסי סיטי (ק)	6:02	6:10	8:43	8:49	9:31	9:26	10:40	10:37	19:41	19:47	20:12	20:19	19:28	20:31
ארה"ב, דטרויט (ק)	6:34	6:43	9:22	9:16	10:05	10:00	11:15	11:12	20:19	20:26	20:51	20:58	20:07	21:12
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:43	6:49	9:28	9:24	10:03	9:59	11:10	11:07	19:52	19:55	20:18	20:22	19:37	20:33
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	6:08	6:15	8:49	8:54	9:31	9:27	10:39	10:36	19:27	19:32	19:55	20:00	19:13	20:11
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:48	6:53	9:31	9:28	10:05	10:01	11:11	11:09	19:47	19:50	20:12	20:15	19:31	20:25
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	5:56	6:05	8:37	8:43	9:26	9:21	10:35	10:32	19:37	19:44	20:08	20:15	19:25	20:28
ארה"ב, שיקגו (ק)	5:54	6:02	8:35	8:41	9:24	9:19	10:34	10:30	19:37	19:44	20:08	20:16	19:25	20:29
בוליביה, לה-פס (ח)	6:43	6:42	9:04	9:05	9:35	9:35	10:35	10:35	18:21	18:17	18:44	18:41	18:00	18:50
בלגיה, אנטוורפן (ק)	6:25	6:37	9:12	9:03	10:07	10:01	11:20	11:15	20:47	20:56	21:25	21:36	20:37	21:52
בלגיה, בריסל (ק)	6:26	6:38	9:13	9:04	10:08	10:02	11:21	11:16	20:46	20:56	21:24	21:35	20:36	21:51
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:25	6:22	8:40	8:41	9:12	9:13	10:11	10:11	17:48	17:44	18:13	18:08	17:26	18:18
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	6:12	6:10	8:28	8:29	9:00	9:00	9:59	9:59	17:37	17:33	18:02	17:57	17:15	18:07
בריטניה, לונדון (ק)	5:42	5:54	8:29	8:29	9:25	9:19	10:38	10:33	20:05	20:15	20:44	20:55	19:59	21:12
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	5:45	5:58	8:21	8:31	9:31	9:24	10:45	10:40	20:19	20:30	21:00	21:12	20:13	21:30
גרמניה, ברלין (ק)	5:46	5:58	8:22	8:32	9:30	9:23	10:43	10:38	20:14	20:24	20:54	21:05	20:04	21:22
גרמניה, פרנקפורט (ק)	6:11	6:23	8:58	8:50	9:52	9:45	11:04	10:59	20:27	20:36	21:04	21:15	20:17	21:31
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:29	6:26	8:42	8:42	9:14	9:15	10:13	10:13	17:47	17:41	18:12	18:07	17:24	18:16
הודו, מומבאי (ח)	6:14	6:18	8:54	8:51	9:26	9:23	10:31	10:29	18:57	18:59	19:21	19:23	18:41	19:33
הודו, פונה (ח)	6:10	6:14	8:51	8:48	9:22	9:20	10:27	10:25	18:53	18:55	19:17	19:19	18:36	19:28
הונגריה, בודפשט (ק)	5:36	5:46	8:23	8:16	9:13	9:07	10:24	10:20	19:40	19:48	20:15	20:24	19:29	20:39
טורקיה, איסטנבול (ק)	6:06	6:14	8:53	8:47	9:35	9:30	10:44	10:41	19:45	19:52	20:16	20:23	19:32	20:36
יוון, אתונה (ק)	6:35	6:43	9:22	9:17	10:02	9:57	11:11	11:07	20:05	20:11	20:35	20:41	19:52	20:53
מולדובה, קישינב (ק)	5:58	6:08	8:38	8:46	9:34	9:28	10:45	10:41	20:00	20:08	20:35	20:44	19:49	20:58

לוח זמנים לשבוע פרשת קדושים בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:10	6:14	8:51	8:48	9:23	9:20	10:28	10:26	18:55	18:57	19:19	19:21	18:39	19:31
ניו-זילנד, קריסטצ'רץ' (ח)	7:18	7:11	9:06	9:09	9:47	9:51	10:42	10:44	17:46	17:36	18:18	18:08	17:19	18:21
נפאל, קטמנדו (ח)	5:29	5:34	8:13	8:09	8:47	8:43	9:53	9:51	18:31	18:35	18:57	19:01	18:16	19:11
סינגפור, סינגפור (ח)	6:58	6:59	9:30	9:29	9:59	9:58	11:02	11:01	19:08	19:07	19:30	19:30	18:49	19:39
פולין, ורשא (ק)	5:16	5:28	8:03	7:53	9:00	8:53	10:13	10:08	19:43	19:53	20:22	20:34	19:33	20:51
פרו, לימה (ח)	6:14	6:14	8:39	8:38	9:08	9:08	10:09	10:09	18:00	17:58	18:23	18:21	17:40	18:30
צרפת, ליאון (ק)	6:36	6:46	9:24	9:17	10:11	10:06	11:22	11:18	20:34	20:41	21:07	21:16	20:22	21:30
צרפת, פריז (ק)	6:39	6:50	9:27	9:19	10:18	10:12	11:30	11:26	20:50	20:59	21:26	21:36	20:39	21:51
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:46	5:48	8:20	8:19	8:50	8:48	9:53	9:52	18:03	18:02	18:25	18:25	17:44	18:34
קנדה, טורונטו (ק)	6:17	6:27	9:05	8:58	9:50	9:44	11:00	10:56	20:07	20:14	20:39	20:47	19:55	21:01
קנדה, מונטריאול (ק)	5:50	6:00	8:38	8:31	9:25	9:19	10:36	10:32	19:47	19:55	20:21	20:29	19:35	20:43
קפריסין, לרנקה (ק)	6:01	6:08	8:46	8:42	9:24	9:20	10:32	10:29	19:22	19:27	19:50	19:55	19:08	20:06
רוסיה, ליובאוויטש (ק)	6:28	6:42	9:13	9:02	10:17	10:09	11:31	11:26	21:09	21:21	21:52	22:05	21:01	22:24
רוסיה, מוסקבה (ק)	5:59	6:13	8:43	8:30	9:49	9:41	11:04	10:58	20:45	20:57	21:29	21:43	20:37	22:03
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ק)	6:14	6:24	9:02	8:54	9:50	9:45	11:02	10:58	20:17	20:25	20:52	21:01	20:06	21:15
שווייץ, ציריך (ק)	6:18	6:29	9:06	8:58	9:55	9:49	11:06	11:02	20:22	20:30	20:57	21:06	20:11	21:21
תאילנד, בנגקוק (ח)	5:59	6:02	8:38	8:35	9:08	9:06	10:12	10:10	18:32	18:33	18:55	18:57	18:15	19:06

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד ניסן, תשי"ח
ברוקלין
שלום וברכה!

במענה למכתבו מיי"ג ניסן עם הפיי"ג מוסגר בו שיקרא בעת רצון על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, בו כותב אודות הקס"ד שישע בנו... שליט"א ללמוד בישיבה כאן.

וכבר כתבתי לכמה מאנ"ש בכגון דא שמחשבות כאלו אינן אלא מפיתויי היצר לבלבלם מלהתבונן באופן סידור כדבעי, כי סדנא דארעא חד הוא והיצה"ר נוסע גם מעבר לגבול מדינות וארצות, אלא שכשהם נמצאים בסמיכות מקום להורים יש השגחה נוספת על השגחת הנהלת הישיבה משא"כ בכנר, ואף שידוע דבר חז"ל הוה גולה למקום תורה, אין זה ענין לנדון דידן, כי הרי לא לשלול שאלת הפינוק באים, וק"ל.

ועי"ד זה הוא גם מה שכותב, כנראה שזהו מזלי וגורלי כו', אשר לפלא גדול על אנ"ש בכלל וביחוד על התמימים להרבות דברים כאלו ולכותבם, בה בשעה שברור פירשו רבותינו את דרז"ל אין מזל לישראל בהנוגע למזל כפשוטו, אין כפשוטו, שאינו במציאות, ובהנוגע למזל האמיתי הפירוש אין מזל לישראל, ועי"ד פירוש הזהר עה"כ היש בה עץ אם אין.

בברכה לבשו"ט בענינים הכללים ובענינים הפרטים אשר הא בהא תליא.

סדר מצות הדלקת נרות לשביעי ואחרון של פסח וערב שבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשנ"ט חלק ד' עמ' 378

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול (בחול"ל נותנים בערב החג הראשון גם עבור היום השני). אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר הדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

ערב ליל (ראשון) שביעי של פסח

יש להדליק – בחול"ל לפני כניסת החג 'נר נשמה' (או שלהבת גז וכדומה) כדי לאפשר העברת אש להדלקת הנרות בלילה השני (אחרון של פסח).

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים. במידה והתעכבה הדלקת הנרות, והחג כבר נכנס, יש להדליק את הנר על ידי העברה מאש שהודלקה לפני כניסת החג. אסור בשום אופן להדליק על ידי יצירת אש חדשה (גפרור או מצית). מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב:

בחול"ל ליל (שני) אחרון של פסח

זמן הדלקת נרות הערב – רק בלילה, לאחר צאת הכוכבים, הדלקת הנרות נעשית אך ורק על ידי העברה מאש הדלוקה לפני כניסת החג. אסור בשום אופן להדליק על ידי יצירת אש חדשה (גפרור או מצית).

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב:

ערב שבת קודש

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה. מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנסוע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצדיקנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל־אויב ואורב ולסמים וחיזות רעות בדרך ומפל־פועניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840

Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00422
20/04/2014

P.P.
שולם
1949
תל אביב

